HADİSLERLE

Hz. Peygamber ve Eshabının Yasadıgı

MÜSLÜMANLIK

M.Yusuf KÂNDEHLEVİ

KALEM YAYINEVİ

4. Baskı

«HAYÂT'ÜS-SAHÂBE»

HADÎSLERLE

«Hz. Peygamber ve Eshabının Yaşadığı»

MÜSLÜMANLIK

KALEM YAYINEVİ
Bâb-ı Âli Cad. No. 52, Kat 2
Cağaloğlu - İstanbul
Tel. 22 06 67

Kapak Kompozisyonu : A. Şahin Acıyurtlu (Kufî İstif) ve M. Rıdvan Uzel (Yazılar) tarafından yapılmıştır.

Dizgi Baskı : YELKEN Matbaası

KALEM YAYINEVİ

HADÎSLERLE

«Hz. Peygamber ve Eshabının Yaşadığı»

MÜSLÜMANLIK

Cilt : I

M. YUSUF KÂNDEHLEVÎ

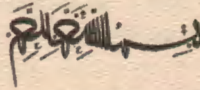
Mütercimler :

Ahmet M. BÜYÜKÇINAR

A. Ömer TEKİN Ö. Faruk HARMAN

İKİNCİ BASKI

İstanbul — 1977

BAŞLARKEN

Dîvân İlmî Araştırma Müessesesi [1] dinî ve millî sahada çalışma yapmak isteyen araştırmacıları bünyesinde toplamıştır. Mevcut kuruluşlardan daha değişik ve geniş bir programla çalışacaktır. Ancak memleketimizde yapılan her çalışmada karşılaşılan zaman-mekan-imkân güçlüklerini yenmeye çalışarak sahasına giren meselelere ilmî esaslara dayalı çözümler getirme düşüncesi içerisindedir.

Şunu da ifade etmek gerekir ki: Şimdiye kadar bu mevzularda yapılan çalışmalar ve bunların ortaya koyduğu çözümler problemin esas sahibi olan geniş kitlelere aktarılamamış ve kısır bir neşriyat faaliyeti ile iktifa edilmiştir.

Dîvân, bu meseleye de çözüm getirmek amacında olduğundan yapılan çalışmaların en iyi muhtevada olması kadar, en iyi, şartlar içinde ve süratle geniş kitlelere aktarılması prensibiyle hareket etmektedir.

İşte bu yüzdendir ki çeşitli dallarda sürdürülen çalışmaların en erken netice vereni olan «Dilimize kazandırılması gerekli, Klâsik eserlerin tercümesi» faaliyetinin ilk semeresiyle neşriyat hayâtına çıkmış bulunuyor.

Çalışmalarımız muhteva olarak Millî - İslâmî konuları içine almaktadır. Bu mevzular dört ayrı yoldan işlenecektir.

1. Araştırma: Günümüze kadar yapılan araştırmalarda ele alınmamış

---

[1] **Divan İlmî Araştırma Müessesesi olarak başladığımız bu çalışmalara KALEM YAYINEVİ olarak devam ediyoruz.**

veya yarım kalmış meseleleri gün ışığına çıkarmk için araştırma eserler meydana getirmek. Asıl amacımız da budur.

2. Tercüme: araştırmasını yapmış olsaydık, daha fazlasını yapamıyacağımız mevzularda yazılmış ve mutlaka dilimize kazandırılması gereken eserleri tercüme etmek.

3. Derleme: geçmişte mevkutelerde kısım kısım yayınlanan meselelerimize çözüm getiren; günümüz türkçesine kazandırılması zarurî olan; aynı mevzudaki veya aynı müellifin muhtelif mevzulardaki makalelerini bir araya getirmek.

4. İndeksler:

   a) Mevkutelerin indeksi: Millî - İslâmî mevzularda çıkan mecmuaların indeksini yaparak başta kendimiz olmak üzere bütün araştırıcıların istifadesine sunmak.

   b) Büyük kitapların indeksi: Eslafın büyük emek mahsulü olarak meydana getirdikleri eserlerin indeksini çıkararak daha kullanılışlı hale getirmek ve herkesin rahatlıkla istifade edebilmesini sağlamak.

Birkaç cümle ile ifadeye çalıştığımız bu mevzuların sanıldığı kadar kolay ve basit olmadığına; bir değil, birçok müşterek çalışmayı gerektirdiğine; ferdî çalışan birçok arkadaşımızın bir araya gelerek müşterek çalıştıkları, müesseseleştikleri; bunların manen ve madden desteklendikleri takdirde ancak bu işlerin yapılabileceğine işaret etmek isteriz. İslâm âleminin yeniden kendine dönüşü, müslüman milletlerin güçlenmesi ve eski şerefli mevkilerini yeniden alması ancak böylece gerçekleşebilecektir.

Dîvan İlmî Araştırma Müessesesi olarak biz, tarihin akış çizgisi içinde, zaman zaman sahipsiz veya mahdut ellerde kalan millî ve İslâmî kültürümüz sahasında bir şeyler yapmamız gerektiğinin idraki içindeyiz. Mesuliyetimizin büyüklüğünü; ele aldığımız mevzuların geniş, ağır ve yüklü olduğunu da biliyoruz. Çalışmalarımızın mahsullerinin takdirini de, siz okuyucularımıza ve ilim erbâbına bırakıyoruz.

İslâm dini Allah'ın insanlara, kullarına gönderdiği son, mükemmel makul bir dindir. Din olma vasfını en küçük teferruatına kadar haizdir. Madde ile mânâ, dünya ile ahiret, devlet ile millet, hukukla âmme vicdanı, iman ile hareket, fertle cemaat, zenginle fakir, ibadetle çalışma, yerle gök, varlıkla yokluk İslâm'ın ortaya koyduğu esaslarda kaynaştığı, uyuştuğu kadar hiçbir dinde, hiçbir sistemde içiçe, dengeli ve ahenkli bir şekilde kaynaşmamıştır.

İslâm, hayatla içiçe girdiği gün İslâm'dır. Hayattan, tatbikattan uzak, sıkıştığımız zaman nazarî olmaktan kurtarıp diğer zamanlarda bir kenara itip atacağımız bir din değildir. İslâm devamlı yaşanması gereken, yaşandıkça hayat fışkırtan, hayat ile ölümü birlikte sevdiren, müntesiplerini her şeye hâkim yaşatabilecek olan bir dindir.

İşte **«Hadislerle Hz. Peygamber ve Eshabının Yaşadığı Müslümanlık»** kısa adı **«Eshabın Hayatı»** olan bu kitapta yukarıda zikrettiğimiz hususların nasıl içiçe, ahenkli bir şekilde yaşandığını ve bu yaşayışın onlara neler kazandırdığını görecek, duyacaksınız. Sanki o günleri yaşıyormuşçasına, sizi o günlere götürecektir. Bu sadece duygu âleminizde kalmayacak; düşünceniz, ideolojiniz ne olursa olsun size gerçek İslâm'ı ve onu yaşamayı sevdirecektir. Bu kitap yaşanan bir hayattan alınmıştır. Yaşayan insanlar derlemiştir. Yaşanması için tercüme edilmiştir.

Beş cilt olacak olan bu kitapla, hemen her müslümanın, günümüzde sözünü âdetâ moda haline getirdiği «Eshabın Yaşadığı Müslümanlık» ın ölçüsü, gerçeği ortaya konmuştur.

Bu kitap müslümanları hiziplere ayrılmaktan kurtaracak; müslümanlar arasında kültür birliğini temin edecek, İslâm'a uzak duran çevreleri İslâm'a ısındıracak ve bu çevrede zedelenen millî kültürümüzü millî hayatımızı yeniden ihya edecektir.

Birkaç cümle ile de, kitabın hazırlanışı ile ilgili hususlara işaret etmek isteriz. Bölüm başlarına, muhtevalarının daha iyi anlaşılması, bir takım yanlış anlamalara meydan vermemek için birer «Giriş» yazdık. Mutlaka izah gereken yerlere dipnot ilâve ettik. Hadis-i Şeriflerin metinlerinde işaret edilen veya bir kısmı bulunan ayetlerin tamamını tercüme ettik. Hadis metinleri ile kaynaklar içiçe iken, okuyucuya kolaylık sağlamak için kaynakları dipnot şeklinde yazdık. Bazı kaynaklarda cilt, sayfa veya babları gösteremememiz dolayısıyla üzgünüz. Bunun, imkânsızlığımıza bağışlanmasını istirham ederiz.

Kitapla ilgili indeksler veya talî derecede açıklamalar son cildin sonuna ilâve edilecektir.

Allahım! Bize içinde bulunduğumuz bu nimetleri ve bu imkânı verdiğin için sana ne kadar hamdetsek azdır. Biz gayretimizi esirgemiyeceğiz. Sen de lütfunu, tevfikini esirgeme!...

DİVAN İLMÎ ARAŞTIRMA MÜESSESESİ

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 17

GİRİŞ

Allah ve Resûlüne İtaate Dâir Âyetler 23
Hz. Muhammed (s.a.v.) e İtaat, Kendisine ve Halifelerine Bağlılık Hakkındaki Hadîsler 26
Peygamber ve Eshâbı Hakkındaki Âyetler 30
Peygamberin Eshabı Hakkındaki Âyetler 32
Kur'ân'dan Önceki Mukaddes Kitaplarda Peygamber ve Eshabı Hakkındaki Bilgi 34
Peygamber (s.a.v.) in Vasıflarına Dair Hadîsler 36
Sahabe-i Kirâm'ın Vasıfları Hakkındaki Hadîsler 40

BİRİNCİ BÖLÜM
İSLÂMA DAVET

Hz. Peygamberin İslâma Daveti 51
İslâma Davet Karşısında Müşrikler 51
Hz. Peygamberin Ebû Talibi İslâma Daveti 52
Hz. Peygamberin İslâma Davet için Cihad Etmekte Israrı 58
Vahşî b. Harbin İslâma Girişi 60
Hz. Fâtımanın Babasının Haline Ağlaması 61
Hz. Ömerin Bir Rahibin Haline Ağlaması 63
Fertleri İslâma Davet 63
Hz. Peygamberin Ebû Bekri İslâma Davet Etmesi 63
Allah'ın Resûlünün Hz. Ömeri İslâma Daveti 64
Allah'ın Resûlünün Hz. Osman b. Affanı İslâma Daveti 65
Allah'ın Resûlünün Hz. Ali b. Ebî Talibi İslâma Daveti 66
Hz. Peygamberin Amr. b. Abeseyi İslâma Davet Etmesi 67
Hz. Peygamberin Halid b. Saîd b. el-Âsı İslâma Davet Etmesi 68
Hz. Peygamberin Dammâdı İslâma Daveti 70
Allah Resûlünün İmran'ın Babası Husaynı İslâma Daveti 72
Allah'ın Resûlünün Bir Zâtı İslâma Daveti 73
Hz. Peygamberin Muaviye b. Haydeyi İslâma Daveti 74
Adî b. Hatim'in İslâma Davet Edilmesi 74
Hz. Peygamberin Zil-Cevşen'id-Dababîyi İslâma Daveti 77
Hz. Peygamberin Beşir b. Hasasıyyeyi İslâma Daveti 78
Allah'ın Resûlünün Bir Zâtı İslâma Daveti 78
Allah'ın Resûlünün Ebu Kuhafeyi İslâma Daveti 80
Ebu Cehlin İslâma Davet Edilmesi 81
Velid b. Muğîrenin İslâma Davet Edilmesi 82
Hz. Peygamberin Ebu Süfyan ve Hindi İslâma Daveti 83
Hz. Peygamberin Osman ve Talha (r.a.) ı İslâma Daveti 84
Ammar ve Suheybin İslâma Davet Edilmesi 84
Esad b. Zürare ile Zekvan b. Kaysı İslâma Davet 85

Allah'ın Resûlünün Cemaatleri İslâm'a Dâveti 85
Kuteybe ve Eb'ul-Haysemin İslâma Girişi 88
Hz. Peygamberin Akrabalarını ve Kureyşi İslâma Daveti 88
Hz. Peygamberin Hac Mevsimlerinde İslâma Davet Vazifesini İfası 91
Benî Âmir ve Benî Muharib Kabilelerini İslâma Daveti 91
Hz. Peygamberin Abese Oğullarını İslâma Daveti 92
Hz. Peygamberin Kindelileri İslâma Daveti 93
Hz. Peygamberin Ka'b Oğullarını İslâma Daveti 94
Hz. Peygamberin Kelb Kabilesini İslâma Daveti 96
Hz. Peygamberin Bekr Kabilesini İslâma Daveti 96
Hz. Peygamberin Minadaki Kabileleri İslâma Daveti 98
Hz. Peygamberin Minadaki Bir Cemaati İslâma Daveti 99
Hz. Peygamberin Benî Şeyban Kabilesini İslâma Daveti 99
Hz. Peygamberin Evs ve Hazreci İslâma Daveti 102
Hz. Peygamberin Çarşıda Halkı İslâma Daveti 107
Hz. Peygamberin Yakın Akrabalarını İslâma Daveti 108
Hz. Peygamberin Yolculuk Sırasında İnsanları İslâma Daveti 111
Hicret Sırasında İslâma Davet 111
Hz. Peygamberin Yolda Bir Bedevîyi İslâma Daveti 111
Hz. Peygamberin Yaya olarak Tâif'e Gidişi 111
Savaşlarda İslâma Davet 113
Allah'ın Resûlü'nün Önce İslâma Dâveti Emretmesi 113
Hz. Peygamberin Hz. Aliye, İslâma Davet Etmedikçe Hiçbir Kavimle Savaşmamasını Emretmesi 114
Hz. Peygamberin İslâma Davet İçin Elçiler Göndermesi 116
Musab'ı Medine'ye Göndermesi 116
Hz. Peygamberin Ebu Ümameyi Kavmi Bâhileye Göndermesi 116
Hz. Peygamberin Benî Sa'de Bir Adam Göndermesi 118
Allah'a Davet Uğrunda Allah'ın Resûlünün Seriyyeler Göndermesi 119
Dumet'ül-Cendel Seriyyesi 119
Zat'üs-Selâsil Seriyyesi 119
Hz. Peygamberin Hâlid b. Velid'i Yemene Göndermesi 119
Hz. Peygamberin Halid b. Velid'i Necran'a Göndermesi 120
İslâmın Emirlerini Yapmaya Davet 123
Hz. Peygamberin Muâz (r.a.) a Talimatı 123
Hz. Peyagemberin Bir Heyeti, Allah'ın Emirlerini Yapmaya Davet Etmesi 124
Hz. Peygamber (s.a.v.) in Komşu Devletlere ve Diğer Kırallara Kendilerini İslâma Davet Etmek İçin Ashabıyla Mektuplar Göndermesi 126
Hz. Peygamberin Eshabını İslâm Davetçileri Olmaya Teşviki ... 126
Hz. Peygamber'in Habeş Kıralı Necaşi'ye Mektubu 127
Necaşi'nin Hz. Peygambere Cevabı 127
Hz. Peygamberin Bizans İmparatoruna Gönderdiği Mektup ... 128
Ebu Süfyanın Rum İmparatoru Herakl ile Konuşması 132
Hz. Peygamberin İran Kıralı Kisraya Mektubu 136
Hz. Peygamberin İskenderiye Meliki Mukavkısa Gönderdiği Mektup 140

Hz. Peygamberin Bekr b. Vâile Mektubu 146
Hz. Peygamberin Benî Cüzameye Mektubu 147
Peygamberimizin Ahlâka ve İnsanları Hidayete Sevk Edici Amellerine Dâir Kıssalar 148
Yahudî Âlimi Zeyd b. Su'nenin Müslüman Oluşu 149
Hudeybiye Anlaşması 150
Hudeybiye Anlaşmasına Dâir Hz. Ömerin Görüşü 157
Hudeybiye Anlaşmasına Dâir Hz. Ebu Bekrin Görüşü 157
Amr İbn'il - Âs'ın Müslüman Oluşu 158
Halid b. Velid'in İslâma Girişi 160
Mekke'nin Fethi 162
Resulûllah'ın Dekke'ye Girişi 166
Süheyl b. Amr'ın Müslüman Oluşu ve Resulûllah (s.a.v.)'ın Güzel Ahlâkına Şehadeti 173
Resulûllah (s.a.v.)'ın Fetih Günü Mekkelilere Söyledikleri ... 174
Ebu Cehl'in oğlu İkrime'nin Müslüman Oluşu 175
Safvan b. Ümeyye'nin Müslüman Oluşu 178
Huveytıb b. Abd'ıl-Uzza'nın Müslüman Oluşu 180
Haris b. Hişam (r.a.) ın Müslüman Oluşu 181
Nudayr b. Haris'il-Abderî'nin Müslüman Oluşu 182
Taif Ahalisi Sakiflilerin Müslüman Oluşu 183
Sahabe'nin Tek Tek Fertleri İslâm'a Daveti 186
Ebu Bekr es-Sıddık'ın İslâma Daveti 186
Ömer b. Hattab'ın Daveti 186
Musab b. Umayr'ın Daveti 187
Sa'd b. Muaz'ın Abd-i Eşhel Oğullarını İslâma Daveti ve Müslüman Oluşları 189
Tuleyb b. Umeyr'in Daveti 190
Umeyr b. Vehb ve Safvan b. Umeyye 191
Umeyr'in Müslüman Oluşu ve Mekkelileri Daveti 192
Hz. Ömer'in Umeyr Hakkındaki Sözü 193
Ebu Hüreyre'nin, Annesini İslâma Daveti 194
Ümmü Süleym'in Kendisiyle Evlenmek İsteyen Ebû Talha'yı İslâm'a Daveti 195
Sahabenin Arap Kabilelerini İslâm'a Daveti 196
Dımam İbn-i Sa'lebe'nin Sa'd İbn-i Bekr Kabilesini İslâma Daveti 196
Amr İbn-i Murre el-Cühenî'nin Kavmini İslâm'a Daveti 197
Urve İbn-i Mes'ud (r.a.) ın Sakif Kabîlesini İslâma Daveti ... 199
Urve'nin Vasiyeti 200
Devs'li Tufeyl İbn-i Amr'ın Kavmini İslâma Daveti 200
Eshabın İslâma Davet İçin Fertler ve Heyetler Göndermesi 202
Sahabenin İslâma Davet İçin Mektuplar Göndermesi 203
Ziyad İbn-i Haris Essudaî'nin Kavmine Mektubu 203
Büceyr İbn-i Züheyr İbn-i Ebî Sülma (r.a.) nın Kardeşi Ka'ba Mektubu 204
Halid İbn-i Velid'in İranlılara Mektubu 206
Halid İbn-i Velid'in Medainlilere Mektubu 206
Halid İbn-i Velid'in Hürmüz'e Mektubu 207

Peygamber (s.a.v.) Zamanında Savaşlarda Sahabenin İslâm'a Daveti ... 208
Temîmli Müslim b. Harisin Daveti ... 208
Ka'b b. Umeyr'in İslâm'a Daveti ... 209
İbn-i Ebi'l Avca'nın İslâma Daveti ... 209
Hz. Ebu Bekir Zamanında Sahabenin Harbte Allah'a ve Resûlüne Davet Vazifelerini İfaları ve Ebû Bekir'in Kumandanlara bu husustaki Tavsiyesi ... 210
Ebû Bekir'in Ordularını Şam Tarafına Gönderirken Kumandanlarına Verdiği Emir ... 210
Hz. Ebû Bekir'in Mürtedler Üzerine Gönderirken Halid'e Verdiği Emir ... 211
Halid İbn-i Velid'in Hire'lileri İslâm'a Daveti ... 211
Halid'in Yermuk Harbinde Romalı Kumandan Cereceyi İslâma Daveti ve Müslüman Oluşu ... 212
Hz. Ömer'in Zamanında Harblerde Sahabenin Düşmanları İslâm'a Davet Etmesi ve Hz. Ömer'in bu Hususu Kumandanlara Tavsiyesi ... 215
Hz. Ömer'in Harpte İnsanları Üç Gün İslâm'a Davetin Gereğine Dair Sa'd'a Yazdığı Mektub ... 215
Selman-ı Farisî'nin Kasr-ı Ebyad Savaşında Halkı Üç Gün İslâm'a Davet Edişi ... 215
Nu'man İbn-i Mukarrın ve Arkadaşlarının Kadisiye Savaşında Rüstem'i Davet Edişleri ... 216
Muğîre b. Şu'benin Rüstem'i Davet Edişi ... 216
Rıbî b. Amir'in Rüstem'i Daveti ... 217
Muğîre b. Şu'be ve Huzeyfe b. Mihsan'ın İkinci ve Üçüncü Günlerde Rüstem'i İslâm'a Davet Etmeleri ... 219
Sa'dın, Arkadaşlarından Bir Gurubu Harp Başlamadan Önce Kisra'ya Göndermesi ... 219
Abdullah İbn-i Mu'temm'in Benî Tağlib ve Diğer Kabileleri «Tekrît» Savaşında İslâm'a Daveti ... 224
Amr İbn-i Âs'ın Mısır Savaşında İslâma Daveti ... 224
Sahabenin Selemet'ü-bnü Kays'il-Eşceînin Kumandasında Harpte İslâma Davet Vazifelerini İfaları ... 226
Ebu Musa El-Eş'arî'nin Savaştan Evvel Isfahanlıları Islâma Daveti ... 227
Sahabenin Güzel Amelleri ve Örnek Ahlâkı ... 227
Amr b. Cemuh'un İslâma Giriş Olayı, Oğlunun ve Muâz b' Cebel'in Yaptıkları ... 227
Eb'ud-Derdânın İslâma Girişi ve İbn-i Revahanın Bu Husustaki Gayreti ... 229
Hz. Ömerin Amr b. el-Âsa Cizye ve Esirler Hakkındaki Mektubu ... 230
İskenderiye Fethinde Sahabenin Başından Geçenler ... 231
Hz. Ali'nin Zırhı, Bir Hıristiyanla Arasında Geçenler, Ve O Hıristiyan'ın Müslüman Oluşu ... 232

İKİNCİ BÖLÜM
BÎAT

İslâma Girmek Üzere Yapılan Bîat 239
İslâm Esaslarını Tatbike Dâir Bîat 240
Hicret Etmek Üzere Yapılan Bîat 242
Yardım Hususunda Bîat 243
Cihad Etmek Üzere Bîat 246
Ölüm Üzere Bîat 247
Dinlemek ve İtaat Etmek Hususunda Bîat 247
Kadınların Bîatı 248
Çocukların Bîatı 251
Eshabın Halîfelere Bîatı 251
Eshabın Ebu Bekre Bîatı 251
Eshabın Hz. Ömere Bîatı 252
İslâma Giren İranlıların Hz. Osman'a Bîatleri 252
Müslümanların Hz. Osman'ın Hilafetini Tasdik için Bîat Etmeleri 252

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALLAH YOLUNA DÂVETTE UĞRANILAN SIKINTILARA GÜÇLÜKLERE TAHAMMÜL

Hz. Muhammed'in Peygamber Olarak Gönderildiği Anda İnsanlığın Durumu 259
Peygamber (s.a.v.) in Allah'a Dâvet Yolunda Eziyet ve Baskılara Dayanması 261
Resûlullahın Kureyşten Gördüğü Eziyetler ve Onlara Karşı Tutumu 262
Ebu Cehl'in Resülûllah'a Eziyeti ve Hamzanın Ebu Cehilden Resûlüllah'ın Öcünü Alması 267
Ebu Cehlin Hz. Peygamber (s.a.v.) e Eziyet Etmeye Kararı ve Allah'ın Onu Perişan Etmesi 268
Ebu Cehlin Peygambere Eziyeti ve Tuleyb b. Umeyrin Resulullah'ın İntikamını Alması 269
Peygamberin Uteybe b. Ebî Leheb'e Bedduası ve Onun Helâk Oluşu 269
Peygamberin Komşuları Ebu Leheb ve Ukbe b. Ebî Muayttan Çektikleri 270
Peygamberin Taifte Çektiği Eziyetler 270
Reşulûllah'ın Uhud Savaşında Çektiği Eziyetler 274
Allah'a Davet Uğrunda Ashabın (r.a.) Baskılara ve Eziyetlere Katlanması 275
Ebû Bekir-i Sıddık'ın Baskılara Tahammülü 275
Resulûllah (s.a.v.) ın Ömer b. Hattab için Duası ve Ömer'in Müslüman Oluşu 277

Müslümanların Zulme Uğraması, Ebû Bekir'in Habeşistan'a Hicreti ve İbn-i Dugunne ile aralarında Geçen Hâdise 278
Ömer b. Hattab (r.a.) ın Baskılara Tahammülü 280
Osman b. Affan (r.a.) ın Baskılara Tahammülü 282
Talha b. Ubeydullah (r.a.) ın Baskılara Tahammülü 282
Zübeyr b. Avvam (r.a.) ın Baskılara Tahammülü 283
Peygamberin Müezzini Bilâl b. Rebah (r.a.) ın Baskılara Tahammülü 284
Allah Yolunda Bilâl'in Çektiği Eziyetler 284
Ammar b. Yasir ve Ailesinin Güçlüklere Tahammülü 285
Habbab b. El-Eret'in Baskılara Tahammülü 287
Gıfar Kabilesinden Ebû Zer'in Baskılara Tahammülü 288
Said b. Zeyd ve Hanımı Hz. Ömer (r.a.) in kızkardeşi Fatımanın Baskılara Tahammülleri 291
Osman b. Mazûn'un Baskılara Tahammülü 294
Mus'ab b. Umeyr (r.a.) in Baskılara Tahammülü 296
Abdullah b. Huzafe Es-Sehmî (r.a.) ın Sıkıntılara Tahammülü 296
Diğer Eshab'ın Baskılara Tahammülü 297
Eshabın Müşriklerden Gördükleri Eziyetler 297
Hz. Peygamber (s.a.v.) in ve Eshabının Hicretten Sonra Medine'deki Durumu 298
Zatürrikâ Gazvesi, Peygamber (s.a.v.) ve Eshabının Çektiği Eziyetler 298
Allah'a ve Resûlüne Davet Yolunda Açlığa Tahammül 299
Peygamber (s.a.v.) in Açlığa Tahammülü 299
Açlık Çekene Şiddetli Hesap Sorulmaz 299
Hz. Peygamber (s.a.v.) in İçinde Ateş Yakılamıyan Evleri 299
Peygamber (s.a.v.)'ın Karşılaştığı Güçlükler 300
Peygamber (s.a.v.) ve Eshabının Açlıktan Karınlarına Taş Bağlamaları 301
Hz. Aişe (r.a.)'ın Tokluk Hakkındaki Sözleri 302
Peygamber (s.a.v.) Âilesinin, Ebû Bekir ve Ömer (r.a.) in Aç Kalışları **302**
Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer (r.a.) ın Aç Kalışları ve Ebû Eyyûb ile Aralarında Geçenler 302
Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın Aç Kalışları 304
Hz. Peygamberin Ümmü Süleym'e, Açlığa Tahammül Etmesini Tavsiyesi 304
Sa'd b. Ebî Vakkas'ın Aç Kalışı 305
Mikdâd b. Esved ve İki Arkadaşının Aç Kalışları 305
Ebû Hureyre'nin Aç Kalışı 306
Hz. Ebû Bekir'in Kızı Esma'nın Aç Kalışı 308
Resûlullah'ın Eshabının Aç Kalışı 310
Hendek Savaşında Geceleyin Eshabın Üşümesi ve Aç Kalışı ... 310
Resûlüllahın Eshabının Açlık ve Zâfiyet Sebebiyle Namazda Kıyamda Duramamaları 310
Sahabenin Açlıktan Yaprak Yemesi ve Çektikleri Sıkıntılar 311
Ebu Ubeyde ve Arkadaşlarının Seferde Açlığa Tahammülü ... 312

Tıhâme Savaşında Hz. Peygamber ve Eshabının Açlığa Tahammülü 313
Cuma Günleri Bir Kadının Eshabın Bir Kısmına Yemek Vermesi 314
Eshabın Çekirge Yemesi ve Câhiliyyet Devrinde Buğday Ekmeğini Tanımamaları 314
Allah Yoluna Dâvet Uğrunda Susuzluğa Tahammül 315
Tebûk Seferinde Eshabın Susuz Kalışı 315
Yermûk Savaşında, Haris'in, İkrimenin ve Ayyaş'ın Susuzluğa Tahammülü 315
Ensardan Ebû Amr'ın Allah Yolunda Susuzluğa Tahammülü 316
İslâm Uğrunda Şiddetli Soğuklara Tahammül 317
İslâm Uğrunda Çekilen Elbise Sıkıntısı 318
Hz. Hamza'nın Teklifi 318
Şurahbil b. Hasene ile Resûlullah Arasında Geçenler 318
Hz. Ebû Bekir'in Çektiği Elbise Sıkıntısı ve Cibril'in Müjdesi 318
Hz. Ali ve Fatıma'nın Elbise Sıkıntısı Çekmesi 319
Sahabenin Yün Elbiselerle, Hurma Yiyip Su İçerek İdare Etmesi 319
Eshab-ı Suffe'nin elbise Sıkıntısı Çekmesi 319
Eshabın Allah Yolunda Korkulu Günler Geçirmesi 321
Eshabın Hendek Savaşında, Geceleyin Korku, Açlık ve Şiddetli Soğukla Karşı Karşıya Gelişleri 321
Allah Yolunda Yara ve Hastalıklara Tahammül 324
Uhud Savaşında Abdüleşhel Oğullarından İki Kişinin Durumu 324
Amr b. Cemuh'un Başına Gelenler ve Uhudda Şehid Düşmesi 324
Rafi' b. Hudeyç Hadisesi 325

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HİCRET

Hz. Peygamber ve Ebû Bekirin Medineye Hicretleri 331
Ömer b. Hattab ve Diğer Sahabenin Hicreti 339
Mekkeden Medineye İlk Hicret Edenler 339
Ömer b. Hattab (r.a.) ve İki Arkadaşının Medineye Hicreti 339
Osman b. Affan (r.a.) ın Hicreti 341
Ali b. Ebî Talib'in Hicreti 341
Ca'fer b. Ebî Talib ve arkadaşlarının (r.a.) Habeşistana Hicretleri daha sonra da Medineye Dönmeleri 342
Eshabın Medineye Dönüşü, Necaşînin Müslümanlığa ve Resulullah (s.a.v.) ın onun için Allah'dan Af Dilemesi ... 348
Habeşistana Hicret Edip de Medineye Dönenlerin Üstünlükleri 349
Ebû Seleme ve Ümmü Seleme'nin Medineye Hicretleri 351
Suheyb b. Sinan'ın Hicreti 352
Abdullah b. Ömer'in Hicreti 353
Abdullah b. Cahş'ın Hicreti 353
Damra b. El-Ays'ın Hicreti 354
Vasile b. Eska'nın Hicreti 355

Benî Eslem'in Hicreti 356
Cünade b. Ebî Ümeyye'nin Hicreti 356
Hicret Husûsunda Saffan b. Umeyye ve Diğerlerine Söylenenler ... 357
Kadınların ve Çocukların Hicreti 359
Hz. Peygamberin ve Ebu Bekirin Ailelerinin Hicreti 359
Hz. Peygamberin Kızı Zeyneb'in Hicreti ve Yolda Başına Gelenler 359
Ebu Leheb'in Kızı Dürre'nin Hicreti 361
Abdullah b. Abbas ve Diğer Çocukların Hicreti 361

BEŞİNCİ BÖLÜM
YARDIM ve FEDAKÂRLIK

Ensarın Vazifesi Başlıyor 367
Muhacirlerle Ensar Arasındaki Kardeşlik 370
Abdurrahman b. Avf ile Sa'd b. Rebi'nin Kıssası 370
Muhacirlerle Ensar Arasındaki Miras Meselesi 370
Ensarın Muhacirlere Mâli Yardımı 372
İslâmî Bağları Kuvvetlendirmek için Ensarın Cahiliyet Devrindeki Bağları Tamamen Kesmeleri 374
Yahudi Ka'b b. Eşrefin Öldürülmesi 374
Ebu Râfî, Sellâm b. Eb'il-Hukayk'ın Öldürülmesi 376
Yahudî İbn-i Şeybenin Öldürülmesi 379
Benî Kaynuka, Benî Nadîr ve Benî Kureyza Savaşları ve Ensarın Bu Husustaki Gayreti 380
Benî Kaynuka Hadisesi 380
Ben-in Nadîr Hadisesi 383
Benî Kureyza Hadisesi 384
Ensarın Dindeki Şerefli Mevkileriyle İftihar Etmeleri 387
Ensarın Dünya Zevklerinden ve Dünya Metaından Vaz Geçip, Allah ve Resûlünü Hoşnud Etmeleri 388
Mekkenin Fethinde Ensar 388
Huneynde Ensar ve Hz. Peygamberin Onların Vasıfları Hakkındaki Sözleri 389
Ensarın Vasıfları 393
Ensarın Cömertliği ve Hizmetleri 393
Hz. Peygamberin Ensar'a İkrâmı ve Üseyd b. Hudayr Kıssası 393
Muhammed b. Mesleme ile Hz. Ömer Arasında Geçen Hadise 395
Hz. Peygamberin Sa'd b. Ubadeye İltifatı 396
Cerir'in Enes'e Hizmeti 396
Ebû Eyyüb'ül-Ensari'nin İbn-i Abbas'a Misafir Olması ve İbn-i Abbasın Ona Hizmeti 396
İbn-i Abbas'ın Ensarın İşini Görmek İçin Vali Nezdindeki Teşebbüsleri 397
Ensar İçin Dua ve Niyaz Etmek 398
Hilafet Meselesinde Ensarın Tercih Edilmesi 399
Hz. Peygamberin Kureyş Hakkındaki Sözleri 399
Benî Saide Sakifesi Hadisesi 399

TAKDİM

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd, efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) e, ehli beytine, eshabına, kıyamete kadar onlara sadakatla uyanlara salât ve selâm olsun.

Peygamber (s.a.v.) ve eshabının hayatı, yaşayışları, ve o devirler, Müslümanlar için en kuvvetli iman ve sevgi örneği gösteren gür bir kaynaktır. İslâm milletleri, İslâm mücâhidleri, iman ateşini onlardan alır. O ateş, içtimaî fırtınalar içinde sönmek üzere olan kalplerdeki küllenmiş közleri tekrar alevlendirir. Bu ateşin sönmesi, İslâm milletlerinin zayıflaması, kuvvetlerinin yok olması, mümeyyiz vasıflarının ve varlıklarının ortadan kalkması, hayatın, kendilerine çekilmez bir yük haline gelmesi demektir.

O devir, İslâmın davetine icabet eden, ona inanan ve kalpleriyle onu tasdik eden insanların devridir. O devir, İslâm'a dâvet edildiklerinde: **«Ey Rabbimiz! Biz, (Rabbinize iman edin) diyeni duyduk ve hemen iman ettik.»**[1] demekten kendilerini alamayanların devridir. O devir, Allah'ın Resulüyle bir ve beraber olan insanların devridir. Onlar, Allah yolunda canlarını, mallarını ve yakınlarını bir tarafa bıraktılar. Acıları ve sıkıntıları hoş karşıladılar. Tek idealleri Allah yoluna dâvetti. Gönüllerine ve akıllarına da, bu hâkim oldu. Onlar gayba imanın, Allah ve Rasulüne sevginin, mü'minlere rahmet, kâfirlere şiddetin, ahireti dünyaya, olacağı olana, yoku vara, manevî kazancı maddî kazanca tercihin, insanları Allah yoluna davet arzusunun en yüce örneğini verdiler. Onlar kulu, kula tapınmaktan, bir olan Allah'a tapmaya, insanları batıl dinlerin zulmünden İslâm'ın adâletine, sıkıntıdan bolluğa, dünya malını ve süsünü fazla önemsememeye, Allah'a kavuşmaya, cennet sevgisine çağırdı. Peygamber ve eshabı insanları gayrete; İslâm'ın şerefinin yükselmesine, hayrının herkese dokunmasına, baştanbaşa kâinatta, ovasında, yaylasında, çölünde, dağında yayılması için basirete davet etti. Onlar bu uğurda zevklerini unuttular. Rahatlarını terk ettiler. Vatanlarından ayrıldılar. Canlarını ve en kıymetli mallarını harcadılar. Böylece Din cemiyette yerleşti.

---

[1] Âli İmran Sûresi: 193

Kalpler Allah'a yöneldi. İman rüzgârı, kuvvetli, kokulu, bereketli ve güçlü esti. Birlik, iman, kulluk ve takva devleti kuruldu. Cennet pazarları açıldı. Âleme hidayet yayıldı. İnsanlar bölük bölük Allah'ın dinine girdiler. Tarih bunları kaydetti. Hadis kitapları, bunları muhafaza etti. Müslümanların hayatında yenilik ve ilerleme daimî idi. Bu sebeple, Müslüman liderlerin ve islâhatçıların bunlara şiddetle ihtiyacı vardı. Müslümanları gayrete getirmekte, iman ve kahramanlık ateşiyle gönüllerini alevlendirmekte bunlardan faydalandılar.

Fakat öyle bir zaman geldi ki, Müslümanlar köşelerine çekildiler. O devri unutur gibi oldular.

Yazarları, vâizleri, liderleri o devri bırakıp; zâhitlerin, şeyhlerin, velîlerin menkıbelerini ele aldılar. Kitaplar ve mcmualar, onların hikâyeleri ve kerâmetleriyle dolup taştı. İnsanlar, bunlara rağbet etti. Camileri, okulları meşgul etti. Ciltlerce eserleri bunlar doldurdu.

Bildiğimize göre, zamanımızda eshabın hayatına, çalışmalarına, ahlâklarına, —kütüphanelerde tozlanmış, küflenmiş— bu faydalı ahlâkî servetin değerine, onun kalplerdeki tesirine ilk eğilen, ona yönelen, üzerinde titizlikle duran, bu servete acıyan büyük ıslâhatçı meşhur lider **Şeyh Muhammed İlyas Kândehlevî** (1363 h.) dir[2]. O, çalışarak, çalıştırarak, anlatarak, hatırlatarak bu servetin üzerine düştü. O'nun, Peygamberin hayatına, eshabının yaşayışına büyük ilgi gösterdiğini gördüm. Talebeleri ve arkadaşları ile bunları konuşuyor. Her gece kendisine onların hayatlarından pasajlar okunuyor, sevgi, saygı ve aşk içinde okunanları dinliyor, o devri ihya etmeyi, yaymayı ve hatırlatmayı arzu ediyordu. **«Evcez'ül-Mesâlik ilâ Muvattai'l-İmam'il-Malik»** in[3] yazarı, kardeşinin oğlu büyük muhaddis **Şeyh Muhammed Zekeriya Kândehlevî**, eshabın hayatına dair Urduca pek mufassal olmayan bir kitap hazırladı. **«Hikâyât'-üs-Sahabe»** adını verdi. **Şeyh Muhammed İlyas** buna çok sevindi. Müslüman mücahitlerin ve İslâm'ı yaymak için seyahat edenlerin dikkatini bu kitabın üzerine çekti. Bu kitap, mürşidlere ve sofilere okutulan kitapların en önemlisi oldu. Dinî sahada da büyük rağbet gördü.

Şeyh Muhammed Yusuf, babası **Şeyh Muhammed İlyas**'a hayr'ul-halef oldu. İrşad vazifesini ve bu emaneti üzerine aldı. Zevkinde, meşguliyetinde, eshabın hayatı ve yaşayışını takip etti. Babası hayattayken, eshabın hayatı ve yaşayışını takip etti. Babası hayatta iken, eshabın hayat ve yaşayışından kendisine örnekler ve pasajlar okunuyordu. Onun vefatından sonra da, —Allah yoluna davet vazifesiyle çok meşgul olması-

---

2 Bu kitabın Müellifinin babası.

3 Şeyh Muhammed Zekeriya Kândehlevî, **Evcez'ü-l-Mesâlik fî Şerh-i Muvatta-i-l-İmam Malik.**

na rağmen— siyer, tarih ve eshabın hayatını inceleyen kitaplar üzerine eğildi.

Tanıdıklarımız arasında eshab hakkında, ondan daha geniş malûmatlı bir kimse bilmiyoruz. En ince hallerini biliyor, onları her an hatırlıyor, onlardan en güzel örnekler veriyor, güzel iktibaslar yapıyor, konuşmalarında ve konferanslarında onları dile getiriyordu. Bu tarihî hadiseler, bu gerçek kıssalar sözlerinin kuvvet ve tesir kaynağıydı, büyüsüydü, kalplere kurduğu tahtlardı. Büyük toplulukları feragate, fedakârlığa, sıkıntı ve güçlükleri hoş karşılamaya, Allah yolunda meşakkate katlanmaya sevk eden birer vasıtaydı.

Allah yoluna davet, onun zamanında Arap ülkelerine, Amerika'ya, Avrupa'ya, Japonya'ya, Hind Okyanusu adalarına ulaşmıştı. Cihatla meşgul olanların, İslâmı yaymak için seyahate çıkanların faydalanacağı büyük bir kitaba ihtiyaç hasıl oldu. O kitabı okuyacaklar, kalplerini onunla tatmin edecekler, akıllarını onunla doyuracaklar, dinî neşvelerini onunla alevlendireceklerdi. Ve o kitap, onları, eshabı taklide, Allah yolunda canlarını ve mallarını karşılıksız harcamaya, bu uğurda kâinatı dolaştırmaya, kötülüğü terk etmeye, yardıma, faziletli işlere, güzel ahlâka teşvik edecekti. Eshabın hayat ve yaşayışlarını okudukları zaman, kendilerinden utanacaklar, Okyanusların yanında küçük birikintiler, Himalayaların yanında alçak tepeler gibi kalacaklardı. Yaptıklarını küçümseyecekler, yaşayışlarını beğenmiyecekler, gayretleri artacak, ruhları coşacak, azimleri harekete geçecekti.

Allah'ın yardımıyla **Şeyh Muhammed Yusuf** bu önemli konuda bir kitap yazdı. Allah ayrıca İslâm'ı yayma faziletini de O'na bahşetti. Vakitleri, seyahatler, misafirler, heyetler, derslerle dolu, yüklü ve sıkışık olduğu için te'lif hayatından uzak olmasına rağmen Allah'ın yardımı, kendi gayreti ve azmiyle te'lifle de meşgul olabildi. Hem davet vazifesini, hem de, te'lifi şahsında birleştirdi. **İmam-ı Tahavî**'nin **«Şrh-i Meâni'l-Âsar»** ını şerh etti[4]. Büyük ciltler içinde **«Emani'l-Ahbar»**[5] kitabını te'lif etti. Üç büyük cilt halinde, **«Hayatü's-Sahabe»** kitabını yazdı[6]. Siyer, Tarih ve Tabakat kitaplarında parça parça yazılanları bir araya getirdi. Şimdi de, büyük Peygamber'in hayatına başlıyor. İslâmı yayma işi ve eğitimiyle ilgileniyor. Mücahitlere ve mürebbilere önem veriyor, İslâmı yaymak isteyenlere rehber kitaplar, bilfiil uğraşanlara da gerek-

---

4 **İmam Tahavi, Şerh-i Meani-l-Asâr**

5 Muhammed Yusuf Kandehlevî, **Eman'il-Ahbar fî Şerh-i Meânil'-Asâr,** 2 cilt. Hindistan.

6 Nedevi'nin bu takdim yazısını yazdığı sıralarda kitap 3 cild halinde tamamlanmıştı. Ancak daha sonra tahkikli olarak dört cilt halinde tercümeye esas alınan ikinci baskısı yapılmıştır.

li malzemeyi hazırlıyor, müslüman halka dinini, imanını öğretiyor.

Bu kitap, eshabın hayatı, yaşayışı ve kıssalarını içine alan, eşine ender rastlanan bir te'liftir. Çünkü, birçok Hadis, Müsned, Tarih, Tabakat kitaplarından iktibas edilmiştir. Bu sebeple, elinizdeki kitap o devri tasvir eden, eshabın hayatını, hasletlerini, ahlâklarını, hatıralarını canlandıran bir eserdir. Müellifin dikkati, eksiksiz araştırması, bol rivayet ve olaylar kitaba çok büyük bir tesir kudreti kazandırmıştır. Kısa, özlü yazılan kitapların böyle bir tesir kabiliyeti olmadığından, bu kitapla okuyucu âdeta iman, cihad, kahramanlık, fazilet, ihlâs, zühd okyanusunda yaşar.

Samimî ve kuvvetli bir müellifin kitabı, benim gibisinin takdimine muhtaç değildir. —İnandığıma ve bildiğime göre— böyle bir kitabı yazabilmek Allah vergisidir. İmanı kuvvetlendirmekte, cihatta, İslâm'a kendini vermek ve bu uğurda ölümü göze almakta bir şaheserdir. Her zaman böyleleri bulunmaz. O, dinî bir hareketin liderliğini yapıyor, bu hareket, ruhlarda geniş ve muazzam tesirler meydana getiriyor. Ancak müellifin lütfûyla bu satırları yazmak şerefine nail oldum. Benim de bu işte tuzum biberim olsun istedim. Allah'ın rızasını tahsil edebilmek ümidiyle şu birkaç kelimeciği yazdım. Allah bu kitabı kabul etsin. Ondan kullarını faydalandırsın.

Ebul Hasan Ali
El-Hasanî-El-Nedvî
1378 Recebinin ikinci günü
Sehrenpur

G İ R İ Ş

- Allah ve Resûlüne İtâate Dâir Âyetler
- Hz. Peygamber'e İtâat, Ona ve Eshâbına Bağlılık Hakkındaki Hadisler.
- Peygamber ve Eshâbı Hakkındaki Âyetler
- Peygamber'in Eshâbı Hakkındaki Âyetler
- Mukaddes Kitaplara göre Peygamber ve Eshâbı
- Hz. Peygamber'in Vasıflarına Dair Hadisler
- Sahâbe-i Kirâm'ın Vasıfları Hakkındaki Hadisler

ALLAH VE RESULÜNE İTAATE DAİR ÂYETLER

«Öğülmek, âlemlerin Rabbi, esirgeyen ve bağışlayan, ceza gününün sahibi olan Allah'a mahsustur. Yalnız sana kulluk eder, ancak senden yardım dileriz. Bizleri gazaba uğrayanların, sapıkların yoluna değil, doğru yola, kendilerine nimetler verdiklerinin yoluna ilet.»[1] «Allah, Rabbim ve Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin. İşte bu dosdoğru bir yoldur.»[2] «De ki: Rabbim beni, dosdoğru bir yola; bir hayat dinine, kâmil bir müslüman olan İbrahim'in yoluna getirdi. O, müşriklerden değildir. De ki: Namazım, ibadetim, hayatım, ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Yalnız bununla emredildim ve ben müslümanların ilkiyim.»[3] «De ki: Ey insanlar, ben, hepinize, gökler ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim; O'ndan başka ilâh yoktur. Diriltir ve öldürür. O halde Allah'a, O'na ve emirlerine inanan, ümmî olan Peygamberine iman edin, O'na uyun ki hidayet bulasınız.»[4]

«Biz Peygamberleri, Allah'ın izniyle ancak kendilerine itaat edilsin diye gönderdik. Zalimler, kendilerine zulmettiklerinde, sana gelip, Allah'ın affetmesini isteseydiler, Peygamber de onlar için af dileseydi, Allah'ı tevbeleri kabul eden ve merhametli bulurlardı.»[5] «Ey iman edenler, Allah'a ve Resûlüne itaat edin. Her şeyi işittiğiniz halde O'ndan yüz çevirmeyin.»[6] «Allah'a ve Resûlüne itaat edin ki size merhamet edilsin.»[7]

Allah'a ve Resûlüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra zayıflar, kuvvetiniz yok olur ve başarısızlığa uğrarsınız, sabırlı olun. Allah sabredenlerle beraberdir.»[8] «Ey iman edenler, Allah'a itaat edin, Pey-

---

1 Fatiha: 1-7
2 Âl-i İmran: 51
3 En'am: 161-163
4 A'raf: 158
5 Nisâ: 64
6 Enfâl: 20
7 Âl-i İmran: 132
8 Enfâl: 46

gambere ve sizden olan amirlere de itaat edin. Bir meselede münakaşa ederseniz, Allah'a ve ahiret gününe imanınız varsa eğer, o hususta Allah'a (Kur'an'a) ve Rasûlüne (Hadise) müracaat edin. Bu daha hayırlı ve en güzel hâl çaresidir.»[9] «Mü'minler, Peygamberin, aralarında hakem olması için, Allah ve Rasûlüne davet edildikleri zaman onların sözleri **'İşittik ve itaat ettik'** demekten ibarettir. İşte onlar felâha erenlerin ta kendileridir. Kimler Allah ve Rasûlüne itaat ederlerse, Allah'tan korkar ve O'na asi olmazsa, işte onlar kazançlıdırlar.»[10] «De ki: Allah'a ve Resûlüne itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz bu hareketinizden dolayı Peygamberin bir kaybı yoktur. Onun mükellefiyetleri ona, sizinki de sizedir. Eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz. Peygamberin apaçık tebliğinden başka bir vazifesi yoktur. Allah içinizden iman edip amel-i salih işleyenlere şunları va'detti: Onlardan öncekileri yeryüzüne hâkim kıldığı gibi, onları da dünyaya hâkim kılacak. Onlar için razı olduğu dinlerini kuvvetlendirecek. Korkularından sonra onları emniyete kavuşturacak. Bana kulluk edersiniz, bana hiç bir şeyi ortak koşmazsınız. Kimler bundan sonra nankörlük ederse işte onlar fâsıktırlar. Namazı dosdoğru kılın. Zekâtı tam olarak verin. Peygambere itaat edin ki, size merhamet edilsin.»[11] «Ey iman edenler, Allah'a sığının. Ve doğru söz söyleyin ki, sizin işlerinizi düzeltsin, günahlarınızı affetsin. Kim Allah ve Rasûlüne itaat ederse büyük kazanç sağlamış olur.»[12] «Ey iman edenler, sizi ebedî hayat için davet ettiği zaman, Allah'ın Peygamberinin dâvetini kabûl edin. Biliniz ki, Allah kişi ile kalbi arasına girer. Siz O'nun huzurunda toplanacaksınız.»[13]

«De ki, Allah'a ve Peygamber'e itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz, Allah kâfirleri sevmez.»[14] «Peygambere itaat eden Allah'a itaat etmiştir. Biz seni itaatten yüz çevirenlere muhafız olarak göndrmedik.»[15] «Kimler Allah ve Peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine büyük büyük lütuflarda bulunduğu Peygamberler, sıddıklar, şehitler, salihlerle beraberdirler. Onlar da çok iyi arkadaştır. Bu Allah'ın lütfudur. Allah'ın hakkıyla bilmesi de kâfidir.»[16] «Kim Allah ve Resûlüne itaat ederse Allah onu, içinde ebedî kılmak üzere, altından nehirler akan cennetlere sokar. Ve bu büyük bir kazançtır. Kim de Allah ve Resûlüne

---

[9] Nisâ: 59
[10] Nûr: 51-52
[11] Nûr: 54-56
[12] Ahzâb: 70-71
[13] Enfâl: 24
[14] Âl-i İmran: 32
[15] Nisa: 80
[16] Nisâ: 69-70

isyan eder, haddi aşarsa, içinde ebedî kalmak üzere, onu ateşe sokar. Ve onun için de korkunç bir azap vardır.»[17] «Sana, ganimetlerden soruyorlar. De ki, ganimetler Allah ve Resûlüne aittir. O halde Allah'a asî olmayın. Birbirinizle iyi geçinin. Eğer mü'minseniz, Allah ve Resûlüne itaat edin. Ancak, mü'minler o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. Ve Allah'ın âyetleri onlara okunduğu zaman, imanlarını arttırır. Ancak Rablerine güvenip dayanırlar. Namazı dosdoğru kılanlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden yerinde harcarlar. İşte onlar gerçek mü'minlerdir. Rableri katında onlar için dereceler, af ve güzel rızık vardır.»[18] «Mü'min erkek ve kadınlar birbirlerinin dostlarıdırlar. İyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar. Namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı tam verirler. Allah ve Resûlüne itaat ederler. İşte Allah onlara merhamet edecektir. Allah, aziz ve hâkimdir.»[19] «De ki, Allah'ı seviyorsanız bana uyun, Allah da sizi sevsin, günahlarınızı afvetsin. Allah çok afveder ve merhametlidir.»[20] «Allah'ın Resûlüne sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar, Allah'ı çok ananlar için güzel örnekler vardır.»[21] «Peygamber size ne verirse onu alın. Neden de sakındırırsa ondan uzaklaşın.»[22]

---

17 Nisâ: 13-14
18 Enfâl: 1-4
19 Tevbe: 71
20 Âl-i İmran: 31
21 Ahzâb: 21
22 Haşr: 7

Hz. MUHAMMED (S.A.V.) e İTAAT, KENDİSİNE VE HALİFELERİNE BAĞLILIK HAKKINDA HADİSLER

Ebu Hüreyre (r.a.) den: **Allah'ın Resûlü** buyurdu ki:

«Bana itaat eden Allah'a itaat etmiş olur. Bana isyan eden Allah'a isyan etmiş olur. Vazifelendirdiğime itaat eden bana itaat etmiştir. Ona isyan eden bana isyan etmiş olur.»[23]

Ebu Hüreyre (r.a.)den:

«Ümmetimin tamamı Cennete girecek. Girmek istemeyene sözüm yok, bana itaat eden cennete girecek. Bana isyan eden girmek istemiyor demektir.»[24]

Câbir (r.a.) den:

«Peygamber (s.a.v.) uyurken melekler kendisine geldi. «Bu dostunuzun bir benzeri var. Haydi onu bir şeye teşbih edin.» dediler. Kimi «uyuyor», kimi de «gözü kapalı, ama kalbi uyanıktır» dedi. Hepsi birden: «O bir ev yapıp, içinde bir sofra kuran, etrafa davetiyeler gönderen bir adam gibidir. Davete icabet eden eve girer, sofradan yer. Davete icabet etmeyen, ne eve girebilir, ne de sofradan yiyebilir. Melekler tekrar dediler ki: «Bu misali Peygambere açıklayın ki anlasın.» Kimisi «uyuyor», kimisi de gözü kapalı, ama kalbi uyanıktır.» dedi. Hepsi beraber: Ev; Cennet. Davet sahibi: Hz. Muhammed. Kim Muhammed'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. O'na isyan eden de Allah'a isyan etmiş olur. Muhammed insanlar arasında iyiyi kötüden ayırıcı bir ölçüdür.» dediler.[25]

Ebu Musa (r.a.) dan: Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

«Benim Peygamberi olarak gönderildiğim dinin misali kavmine gelip de şöyle diyen bir insan gibidir:

«Ey kavmim, düşman ordusunu gözlerimle gördüm ben, bu felâketten sizi haberdar ediyorum. Canınızı kurtarmaya bakın!.. Canınızı kurtarmaya bakın!..»

Kavminden bir grup bu haberi verene itaat etti. O gece erkenden sessizce çekip gittiler, kurtuldular. Onlardan bir grup da O'nu yalanladılar. Yerlerinde sabahladılar. Düşman ordusu, onları, sabahleyin ba-

---

23 **Buhârî: Kitâb-ül Ahkâm 8/98,**

24 **Buhârî:** Kitab-ül İ'tisam, İkinci bab, **Ebû Hureyre'**den; **Müslim 2/233**

25 **Buhârî**

sıp perişan etti, silip süpürdü. Bunlardan ilki bana itaat edip de, getirdiğime uyanlar gibidir. İkincisi ise bana isyan edip de, Hak'tan getirdiğimi yalanlayanlar gibidir.»[26]

Abdullah b. Amr'dan: Allah'ın Resûlü:

«İsrail Oğullarının başına gelen musibetler, aynen ümmetime de gelecek. O kadar ki, İsrail Oğullarından birisi, açıktan açığa anasıyla zina etse, ümmetim içinde de onu yapan olacak. İsrail Oğulları yetmiş iki gruba ayrıldı. Ümmetim de yetmiş üç grup olacak. Birisi hariç, hepsi cehennemdedir.» buyurdular.

«— O hangisidir, ey Allah'ın Resûlü?» diye sordular.

«— Benim ve eshabımın yolunda olanlar.» buyurdu.[27]

İrbâd b. Sariye'den:

Bir gün **Allah'ın Resûlü** bize namaz kıldırdı. Sonra bize döndü. Tesirli bir va'zetti. Gözlerden yaşlar boşandı. Kalpler ürperdi. Birisi:

«— Ey Allah'ın Resûlü, bu konuşma, ayrılık konuşmasına benziyor. Bize ne tavsiye edersiniz?» dedi.

Hz. Peygamber:

«— Size, Allah'a asi olmaktan korunmanızı, başınızda Habeş'li bir köle de olsa dinlemeyi ve itaat etmeyi tavsiye ederim. Şu bir gerçektir ki: Benden sonra yaşayanlarınız birçok ihtilâflar görecek. Siz, sünnetime ve doğru yolu bulmuş halifelerimin sünnetine bağlanın, onlara yapışın, sımsıkı sarılın. Dinde bid'at çıkaranlardan sakının. Zira, her yenilik bid'at, her bid'at da sapıklıktır.»[28]

Hz. Ömer'den: **Allah'ın Resûlü** şöyle buyurdular:

«Rabbıma, benden sonra ashabımın ihtilâfından sordum da, şöyle cevap verdi:

«— Ey **Muhammed**, ashabın benim indimde semadaki yıldızlar gibidir. Bazısı, bazısından daha parlak, her birinin bir ışığı vardır. Kim, onların farklı görüşlerinden birine yapışırsa, o kimse katımda hidayet üzeredir.»

---

26 **Dârimi: Rebiat'ül-Cereşi**'den; **Mişkât:** Sh. 21; **Müslim; Buhâri**, Kitab-ür-Rikâk, 25. bab 7/174

27 **Tirmizi:** Kitab-ül-İmam 18. bab, Hadis Nr; 2643, **Abdullah b. Amr**'dan.

28 **Tirmizi: Ebû Davud** -Hadisin lafzı Ebû Davut'un- Sünnetin lüzumu babı 2/506.

(Kim İslâmda güzel bir yol açarsa onun sevabı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin sevabı o yolu açana verilir. Onunla amel edenin sevabı da eksilmez. Kim de kötü bir yol açarsa, onun günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahı eksilmeksizin ona yüklenir. (Müslim: **Ebû Amr, Cerir b. Abdullahdan)**

Yukarıdaki hadisle bu hadis mukayese edilince yeniliğin mutlak olarak bid'at olmadığını, faydalı yeniliğin müslümanların hayatında lüzumlu olduğunu anlarız. (Müt.)

Allah'ın Resûlü buyurdu ki:

«— Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz.[29]

Huzeyfe (r.a.) den: **Allah'ın Resûlü:**

«Daha ne kadar aranızda yaşayacağımı bilmiyorum. Benden sonra şu iki kimseye uyun. —Ebû Bekir'le Ömer (r.a.) i işaret ettiler—. Ammar'ın yoluna uyun, İbn-i Mes'ud da ne söylerse kabul edin.»[30]

Bilâl b. Hâris el-Müzenî'den: **Allah'ın Resûlü:**

«Benden sonra kim benim terkedilmiş sünnetimden birini diriltirse, ona, sünnetimin tamamiyle amel edenin mükâfatı gibi mükâfat vardır, onunla amel edenin mükâfatından da bir şey eksilmez. Kim de, Allah ve Resûlünün hoşuna gitmeyen bir şey uydurursa, o bid'atle amel edenin günahı kadar günahı yüklenir. Onun günahından da bir şey eksilmez.» buyurdular.[31]

Amr b. Avf'dan: **Allah'ın Resûlü:**

«Din, yılanın deliğine çekilmesi gibi Hicaz'a çekilir. Dağ keçilerinin dağbaşlarında gizlendiği gibi orada korunur. Din garip olarak başladı. Başladığı gibi yine garip olarak dönecek. Ne mutlu gariplere. Onlar benden sonra, halkın bozduğu sünnetimi düzeltirler.» buyurdu.[32]

Hz. Enes'den: **Allah'ın Resûlü:**

«Evlâdım hayatın boyunca, mümkün olduğu kadar kimseye karşı kin besleme. Evlâdım, bu benim sünnetimdendir. Benim sünnetimi seven beni sevmiş olur. Beni seven de, Cennet'te beimle beraber olur.» buyurdu.[33]

İb Abbas (r.a.) dan: **Allah'ın Resûlü:**

«Ümmetim anarşi içindeyken, kim sünnetime yapışırsa, ona yüz şehit sevabı vardır.» buyurdu.[34].

Ebu Hüreyre (r.a.) den: **Allah'ın Resûlü:**

«Ümmetim anarşi içindeyken sünnetime yapışanın bir şehit sevabı vardır.» buyurdu.[35]

---

29 **Rezin; Cem'ul-Fevaid,** 2/201; **Teysir'ul-Vüsul:** Eshabın Faziletleri kısmı, 3/228

30 **Tirmizi;** 3/228; **Teysir-ül-Vüsûl:** Sahabenin Faziletleri ve menkıbeleri bahsi.

31 **Tirmizi; İbn-i Mace; Kesir b. Abdullah b. Amr,** babasından o da dedesinden.

32 **Tirmizi:** Kitabü-l-İymân Bab 13.

Dinin garip başlayıp, garip olarak döneceği şöylece izah edilmektedir: Zaman zaman dip zayıflayacaktır. Dini bu durumdan kurtaran imanlı mücahidler ve müceddidlerdir. Tarihe bakacak olursak bu gerçeğin çeşitli misallerini görebildiğimiz gibi bu gün de durumun bundan hiç farklı olmadığı ortadadır.

33 **Tirmizi:**

34 **Beyhakî:** (r.a.); **Taberânî: Ebû Hureyre**'den (r.a.); **Terğib:** 1/44.

35 **Taberânî:** (r.a.); **Hılye.**

Ebu Hüreyre (r.a.) den: **Allah'ın Resûlü:**

«Ümmetim parçalanmışken sünnetime yapışan, koru avuçlayan gibidir.» buyurdu.[36]

Enes (r.a.) den: **Allah'ın Resûlü:**

«Sünnetimden yüz çeviren benden değildir.» buyurdu.[37]

Hz. Âişe'den: **Allah'ın Resûlü:**

«Sünnetime yapışan Cennet'e girer.» buyurdu.[38]

Hz. Enes'den: **Allah'ın Resûlü:**

«Sünnetimi dirilten beni seviyor demektir. Beni seven de Cennet'te benimle beraber olur.» buyurdu.[39]

---

36 **Müstedrek; Kenz'ul-Ummal,** 1/47

37 **Müslim; İbn-i Asâkir: İbn-i Ömer**'den. Hadisin evvelinde şöyle bir ilâve vardır. «Sünnetime yapışan bendendir.»

38 **Dâre Kutnî:** (r.a.)

39 **Siczî.**

Hz. PEYGAMBER VE ESHABI HAKKINDAKİ ÂYETLER

«Muhammed, adamlarınızdan birinin babası değildir. Fakat, Allah'ın Resûlü, peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.»[40] «Ey Peygamber, biz seni, şahit, müjdeci, uyarıcı, Allah'ın izniyle, kendisine davet edici ve nur saçan bir kandil olarak gönderdik.»[41] «Biz seni, şahit, müjdeci ve tehlikelerden sakındırıcı olarak gönderdik ki, siz Allah'a ve Resûlüne iman edesiniz, ona yardım edesiniz, ona saygı gösteresiniz. Sabah akşam Allah'ı zikredesiniz.»[42] «Biz seni, hak dinle müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Cehennemliklerden mes'ul değilsin.»[43] «Biz seni, hak dinle, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Kendisine uyarıcı (Peygamber) gelmeyen hiç bir ümmet yoktur.»[44] «Biz seni, bütün insanlara, ancak müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.»[45] «Biz seni, ancak müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik.»[46] «Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.»[47] «O, Resûlünü hidayetle, bütün dinlere üstün kılması için hak dinle gönderendir. Kâfirler istemeseler de (ne çıkar).»[48] «O gün her ümmete, kendilerinden olan peygamberleri şahit getireceğiz. Seni de onlara şahit tutacağız. Her şeyi açıklamak, müslümanlara hidayet, rahmet ve müjde olmak üzere sana kitabı indirdik.»[49] «Bunun gibi, sizi her şeyi denk bir millet kıldık ki, insanlara şahit olasınız, Peygamber de size şahit olsun.»[50] «Allah size Kur'an indirmiş, bir de iman edip, amel-i salih işleyenleri,

---

40 Ahzâb: 40
41 Ahzâb: 45-46
42 Feth: 8-9
43 Bakara: 119
44 Fâtır: 24
45 Sebe: 28
46 Furkân: 56
47 Enbiya: 107
48 Saff: 9
49 Nahl: 89
50 Bakara: 243

karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah'ın açık âyetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir. Kim Allah'a iman eder ve amel-i salih işlerse Allah onu, içinde ebedî kalmak üzere, altından nehirler akan cennetlere sokar, Allah ona güzel nimet vermiştir.»[51] «Allah, evvelce apaçık bir dalâlet içindeyken, içlerinden onlara âyetlerini okuyan, kendilerini temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle mü'minlere ihsanda bulunmuştur.»[52] «Nasıl ki, size âyetlerimizi okuyan, sizi temizleyen, size kitabı ve hikmeti, bilmediklerinizi öğreten bir peygamber göndermiştik. Beni hatırlayınız ki, ben de sizi hatırlıyayım. Bana şükrediniz, nankörlük etmeyiniz.»[53] «İçinizden size bir peygamber gelmiştir. Sizin sıkıntıya düşmeniz ona ağır gelir. Üzerinize titrer. Mü'minlere karşı çok merhametli ve şefkatlidir.»[54] «Ancak, Allah'ın verdiği merhametle onlara karşı yumuşak davrandın. Kaba, katı yürekli olsaydın onlar etrafından dağılıp giderlerdi. Onların suçunu bağışla, onlar için af da dile. İşlerinde onlarla istişare et. Bir kere karar verdin mi, artık Allah'a güvenip dayan. Çünkü Allah, kendisine güvenip dayananları sever.»[55] «Siz ona yardım etmezseniz Allah yardım eder. Onu, ikinin ikincisini kâfirler çıkardıkları zaman o ikisi mağarada iken, O, arkadaşına: Üzülme, Allah bizimle beraberdir dediği vakit, Allah O'na iç huzuru verdi. O'nu, görmediğiniz askerlerle kuvvetlendirdi. Kâfirlerin sözlerini boşa çıkardı. Allah'ın sözü hakikaten yüksektir. Allah azîz ve hakîmdir.»[56] «Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar kâfirlere karşı pek sert, birbirlerine karşı ise merhametlidirler. Sen onları rükû ve secde halinde görürsün. Onlar, Allah'ın lütfunu ve rızasını isterler. Simaları yüzlerindeki secde izlerinden belli olur. İşte şu onların Tevrat ve İncil'deki tasviridir: Onlar filizlenen, kuvvetlenen, kalınlaşan, sapında dimdik duran, çiftçinin yüzünü güldüren bir ekin gibidirler. Allah kâfirlerin kinlerini arttırmak için onları böyle bir şeye benzetti. Onlardan, iman edip, amel-i salih işleyenlere Allah af ve büyük bir mükâfat va'detmiştir.»[57] «Onlar, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılarak bildirilen ümmi Peygambere tâbi olurlar. Peygamber, onlara iyiliği emreder. Kötülükten sakındırır. Onlara iyi ve faydalı şeyleri helâl, kötü ve zararlı şeyleri haram kılar. Onların üzerlerindeki ağır yüklerini kaldırır ve zincirleri kırar. Onlar, sonra ona inanıp yardım edenlerdir. Onunla beraber, indirilen nura uyanlardır. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.»[58]

---

51 Talâk: 10-11
52 Âl-i İmran: 164
53 Bakara: 151-152
54 Tevbe: 128
55 Âl-i İmran: 159
56 Tevbe: 40
57 Feth: 29
58 A'raf: 156

Hz. PEYGAMBER'İN ASHABI HAKKINDAKİ ÂYETLER

«Allah, peygamberin ve içlerinden bir grubun kalpleri kaymak üzere iken güçlük anında ona, ona uyan muhacirler ve ensara, lütuf ve afta bulunmuş, sonra onların tevbesini kabul etmiştir. Allah onlara karşı çok şefkatli ve merhametlidir. Geri kalan üç kişiye yeryüzü dar gelmiş, canları sıkılmış, Allah'ın hışmından, yine ona sığınmaktan başka çare olmadığını anlâmışlardır. Sonra Allah onlara tevbe etmeleri için lütufta bulunmuştur. Allah tevbeleri çok kabul eder, ve merhametlidir.»[59] «Mü'minler ağaç altında, seninle anlaştıkları zaman, Allah onlardan hoşnut olmuştur. Sonra, Allah onların kalblerindekini bildi de, onları huzura kavuşturdu. Pek yakın bir fetih, ele geçirecekleri birçok ganimetlerle mükâfatlandırdı. Allah tek azîz ve hakîmdir.»[60] «Muhacirler ve ensardan ilklerle, onlara sadakatle bağlı olanlardan Allah razı olmuştur. Onlar da Allah'tan hoşnut oldular. Allah onlar için, içinde ebedî kalmak üzere altından nehirler akan Cennetler hazırladı. Bu büyük bir kazançtır.»[61] «O mallar, yurtlarından çıkarılan, mallarını terk eden muhacirlerin fakirlerinindir. Onlar, Allah'ın lütfunu ve rızasını isterler. Allah ve Resûlüne yardım ederler. İşte onlar sadakat örneği verenlerdir. Onlardan önce Medine'yi yurt ve iman evi edinen kimseler, kendilerine hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı, kalblerinde kıskançlık

---

59 Tevbe: 117-118 Bu üç kişinin üçü de Ensardandır. İsimleri Ka'b b. Malik, Hilal b. Ümeyye, Merara b. Rebîdir. Bunlar Tebük gazvesine iştirak etmiyerek geride kalmışlardı. Resûlü Ekrem Tebük'ten dönünce bunlarla konuşmadı. Bütün müslümanlar da bunlarla konuşmadılar. Üçü de evlerine çekilip münzevî yaşadılar. Bu hal tam elli gün devam etti. Ka'b çok mühim bir adamdı. Onun bu muameleye uğradığını duyan Gassan Melîki, kendisine bir mektup yazarak memleketine davet etmiş ve birçok va'dlerde bulunmuştu. Ka'b mektubu ocağa atarak yakmıs, Melike cevap bile vermemişti. Nihayet bu üç kişinin tevbeleri kabul olunarak haklarında bu âyet-i kerime nazil olmuştur.

60 Feth: 18 Burada, ağaç altındaki biatten, müslümanların Hudeybiyede, ağaç altında Resûlüllah'a yaptıkları biat kastedilmektedir.

61 Tevbe: 100

duymazlar. Muhtaç da olsalar, muhacir kardeşlerini kendilerine tercih ederler. Kimler nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar umduklarına kavuşanlardır.»[62] «Allah, sözün en güzelini vahyetmiştir. Allah'ın vahyi birbirine uygun ve her şeyi tekrâren beyan eden bir kitaptır. Rablerinden korkanlar, onu dinledikleri zaman tüyleri ürperir, sonra yumuşarlar ve kalpleri Allah'a döner. Bu, Allah'ın hidayetidir. Dilediğini onunla hidayete erdirir. Kimi de dalâlette bırakırsa, artık ona kimse hidayet edemez.»[63] **«Ancak, âyetlerimize iman edenler, onları hatırladıkları zaman secdeye kapanırlar, Rablerini şükranla zikrederler. Rablerine yalvarırlar. Kendilerine rızk olarak verdiğimizden karşılıksız harcarlar. Hiç kimse, onların yaptıklarına karşılık olarak saklanmış olan değerli mükâfatları bilmez.»**[64] «Allah katında olan mükâfat ise, daha hayırlı ve süreklidir. Bu mükâfat, iman edenler, ancak Rablerine güvenip dayananlar, büyük günahlardan ve yüz kızartıcı işlerden çekinenler, öfkelendikleri zaman affedenler, Rablerinin davetine icabet edenler, namazı dosdoğru kılanlar, işlerini istişare ile görenler, kendilerine rızk olarak verdiğimizden karşılıksız harcayanlar, zulme uğrayınca haddi aşmayarak kendilerini müdafaa edenler içindir.»[65] «Mü'minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a olan ahdlerinde sadıktırlar. Onlardan bir kısmı din uğruna canını vermiş, bir kısmı da hazır. Onlar, sözlerinden döneklik de etmediler. Allah doğruları, sadakatlerinden dolayı mükâfatlandıracak; Münafıkları da dilerse cezalandıracak, dilerse afvedecektir. Allah çok affeder ve merhametlidir.»[66] **«Gece yarılarında secdede ve ayakta yalvaran,** ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini uman inkâr edenle bir olabilir mi? De ki: **Hiç bilenle bilmeyenler** bir olur mu?»[67]

---

[62] Haşr: 8-9
[63] Zümer: 23
[64] Secde: 15-17
[65] Şurâ: 36-39
[66] Ahzâb: 23-24
[67] Zümer: 9

KUR'AN'DAN ÖNCEKİ MUKADDES KİTAPLARDA PEYGAMBER VE ESHABI HAKKINDA BİLGİ

Atâ b. Yesâr anlatıyor:

«**Abdullah b. Amr b. As** (r.a.) ile karşılaştım. Ona:

«— Bana Peygamberin Tevrat'taki vasıflarından bahset!» dedim.

«— Peki bahsedeyim: Allah'a yemin ederim ki, o, Tevrat'ta Kur'an'-daki sıfatlarıyla anlatılmıştır, dedi. «Biz seni bir şahit, bir müjdeci, bir uyarıcı, halka bir koruyucu olarak gönderdik. Sen, kulum ve peygamberimsin. Sana mütevekkil ismini verdim. Ne kaba ne katı, ne de patavatsızsın. Kötülüğe kötülükle karşılık vermezsin. Ancak bağışlar ve affedersin. Bu şaşkın millete «**Allah'tan başka ilâh yoktur,**» dedirtmedikçe Allah onun ruhunu almayacaktır. O'nunla kör gözleri, sağır kulakları, kilitli kalpleri açacaktır.»[68]

Vehb b. Münebbih, Allah, **Zebur**'da **Davud**'a şöyle vahyetti, demiştir:

«— Ey **Davûd**, senden sonra peygamberim gelecektir. İsmi **Ahmed** ve **Muhammed**'dir. Doğrudur, efendidir. Katiyyen ona kızmam. O da beni asla kızdırmaz. O günahsız olduğu halde ben onun geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affettim. Onun ümmetine de merhamet edilmiştir. Peygamberlere farz kıldığım işleri kıyamet günü bana kavuşuncaya kadar onlara da farz kıldım. Onların nuru peygamberlerin nuru gibidir. Ey **Davûd, Muhammed**'i ve ümmetini bütün ümmetlere üstün kıldım.»[69]

Abdullah b. Amr, Ka'b'a:

«— Bana **Muhammed** ve ümmetinin sıfatlarından bahset,» dedi.

O da:

«— Onlardan Allah'ın kitabında bahsedilmiştir,» diye cevap verdi; «Ahmed ve ümmeti çok şükrederler. Her hayır ve şerde Allah'a şükrederler. Bütün üstünlüklerle Allah'ı yüceltirler. Her yerde Allah'ı zikre-

---

[68] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel Buhâri, Abdullah**'dan; **Beyhakî, İbni Selâm ve Âişe**'den (r.a.)

[69] **El-Bidaye. 2/326**

derler. Onların yalvarışları göklere çıkar. Onların namazdaki iniltisi oğul arısının kayadaki uğultusu gibidir. Namazda melekler gibi saf yaparlar. Savaşta da namazdaki gibi saf halinde dururlar. **Allah yolunda savaştıkları zaman önlerinde ve arkalarında da melekler sivri ve keskin mızrklarla savaşırlar.** —Eliyle işaret ederek— şu beyaz çiçeklerin sapındaki yaprakları gölgelediği gibi Allah' yolunda, bir safta bir araya geldikleri zaman Allah onlara gölge olur. Harpten hiç bir zaman geri kalmazlar.»[70]

«Onun ümmeti çok şükreder, her halde Allah'a hamdederler. Her üstünlükle O'nu yüceltirler. Güneşi gözetler ve deve üzerinde de olsa beş vakit namazı vaktinde kılarlar. Azalarını temizlerler.»[71]

---

[70] **Hılye:** 5/386 **Said b. Ebi Hılâl**'den.

[71] **Hılye:** 5/386 **Kâ'b**'dan.

Hz. PEYGAMBER (S.A.V.) İN VASIFLARINA DAİR HADİSLER

Hasan b. Ali (r.a.) den. Der ki:

«— Dayım **Hind b. Ebû Hâle**'den Peygamberi gözümün önünde canlandırmasını istedim. O, gayet güzel anlatırdı. Hz. Peygamber'in vasıflarından birazcık olsun anlatmasını arzu etmem, öyle olmaya çalışmak isteyişimdendi.»

Dedi ki:

«**Allah'ın Resûlü** iri ve dolgundu. Yüzü ayın ondördü gibi parlardı. Orta boylu bir insandan biraz uzun, çok uzun boylu insandan da biraz kısa idi. Kafası büyük, saçları çok hafif dalgalı idi. Saçlarını ikiye ayırmaz, ancak kendiliğinden ayrılınca öyle bırakırdı. Saçlarının uzunluğu kulaklarının memelerini geçerdi. Saçları gür ve parlak, alnı genişti. Kaşları hilâl gibiydi ve bitişik değildi. İki kaşı arasındaki bir damar öfkelenince şişerdi. Burnu hafif eğri ve zarifti. Burnunun üzeri parlardı. İyice dikkat etmeyen burnunun ortası çıkık zannederdi. Kara gözlüydü. Yanakları yumuşak ve çıkıntısızdı. Geniş ağızlı, dişleri zarif ve hafif seyrekti. Göğsü kıllıydı. Boynu, gümüşten bir heykelin boynu gibiydi. Kusursuz bir yaratılışı vardı. Vücûdu dolgun, azaları yerli yerinde idi. Karnı ile göğsü aynı hizada idi. Göğsü geniş, omuzları arasındaki mesafe uzundu. Kemikleri iri, teni parlaktı. Gerdanı ile göğsünün arası muntazam şekilde kılla örtülüydü. Karın ve memelerinin etrafı açıktı. Kolları, omuzları ve göğsünün üstü kıllıydı. Bilekleri uzun, avuçları geniş, uylukları uzun, elleri ve ayakları iri, parmakları uzundu. Düztaban değildi. Ayakları düzgündü. Üzerlerinde su durmazdı. Ayaklarını sürtmez, sağlam adım atar, mütevazi yürürdü. Sanki yukardan aşağı iniyormuş gibi sür'atli giderdi. Döndüğü zaman bütün vücuduyla dönerdi. Gözleri daima yerdeydi. Gökten çok yere bakardı. Ekseri bakışı bir inceleme mahiyetinde idi. Eshabının arasından gider, karşılaştığına önce selâm verirdi.»

«— Bana konuşmasını anlat!» dedim.

Dedi ki:

«— **Allah'ın Resûlü** daima ızdıraplı ve düşünceli idi. Onun istirahati yoktu. Lüzumsuz konuşmazdı. Susmayı tercih ederdi. Söze tok başlar

ve tok bitirirdi. Az ve öz, ama mânalı konuşurdu. Sözlerini tane tane söylerdi. Lüzûmundan fazla ve eksik konuşmazdı. Güzel huyluydu. Ne kaba, ne de hafifmeşrepti. Az da olsa iyiliği küçümsemezdi. İyilikleri ne yerer ne de överdi. Hakka bir hücum olunca intikamını almadıkça öfkelenip gitmezdi. —Bir başka rivayette— Dünya ve dünya için olan hiç bir şey onu öfkelendirmezdi. Hakka bir hücum olduğu zaman, onu kimse tanıyamaz. Ve onun intikamını almadıkça, öfkesinden dolayı, onu hiç bir şey yerinden kımıldatamazdı. Kendisine yapılan hücumdan dolayı öfkelenmez ve intikam almazdı. İşaret edince, eliyle işaret ederdi. Hayret ettiği zaman elini çevirirdi. Konuştuğu zaman ellerini bir araya getirir, sol elinin baş parmağını sağ elinin avucuna vururdu. Öfkelendiği zaman yüz çevirirdi. Sevindiği zaman gözlerini kırpardı. En fazla gülmesi tebessümdü. Çok tatlı gülümserdi.»

Hasan (r.a.) der ki:

«— Bunları, bir müddet kardeşim **Hüseyin**'den gizledim. Sonra ona söyledim. Bir de ne göreyim, onun bu hususta beni geçtiğini anladım. Benim sorduklarımı Hind'den sormuştu. Ayrıca, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) şeklinden girişinden, çıkışından, oturuşundan, babasına sorduğunu gördüm. Onun hakkında sormadık hiç bir şey bırakmadı.

Hüseyin (r.a.) der ki:

«— **Allah'ın Resûlü**'nün eve nasıl girdiğini babama sordum.»

Dedi ki:

«— İstirahat etmek için eshabından müsaade isteyerek evine girerdi. Evdeki zamanını üçe taksim ederdi. Bir kısmını Allah, bir kısmını ailesi, bir kısmını da kendisi için ayırırdı. Kendisine ait olan kısmı da kendisiyle insanlar arasında ikiye bölerdi. İnsanlar için ayırdığı vakitte, halkın husûsî işlerini görür, onlardan hiç bir şey esirgemezdi. Ümmetine ayırdığı zamanda, edebiyle temayüz etmiş seçkin insanları tercih etmek, dindeki derecelerine göre onlarla meşgul olmak âdetindendi. Onlardan bir kısmının bir ihtiyacı, bir kısmının iki ihtiyacı, bir kısmının birkaç ihtiyacı olurdu. İhtiyacı çok olanlarla meşgul olurdu. Halkı, kendilerine faydalı işlerle meşgul ederdi. Ümmet, kendi meselelerini sorar, o da onlara, gereken şeyi söylerdi, buyururdu ki:

— «Burada bulunan bulunmayana sözümü duyursun. İhtiyacını bana duyuramayanın ihtiyacını bana duyurun. Kim, ihtiyacını duyurmayan birisinin ihtiyacını ilgili olana duyurursa, Allah kıyamette onu felâkete duçâr etmez.»

Peygamber'in yanında fuzûlî şeyler konuşulmazdı. Konuşanı da dinlemezdi. Ziyaretçi olarak huzuruna çıkanlar, hiç boş ayrılmazlardı. Yanından birtakım meseleleri öğrenip de çıkarlardı.»

Hüseyin (r.a.) der ki:

«— Babama **Allah'ın Resûlü**'nün evinden dışarı çıkışında nasıl hareket ettiğini sordum.»

Şunları anlattı:

«— **Allah'ın Resûlü** dilini tutar, ancak ümmetini ilgilendiren hususları konuşurdu. Ümmetini kaynaştırır, onları birbirinden uzaklaştırmazdı. Her kavmin şereflisine iyilikte bulunur, onu kavmine başkan tayin ederdi. İnsanları kötülükten sakındırır, bir kimseyi geri çevirse bile suratını asmazdı. Eshabıyla yakından ilgilenirdi. İnsanlara aralarında olan şeylerden sorar, güzeli teşvik eder, onun yapılmasını işaret ederdi. Kötüden hoşlanmaz, ondan sakındırırdı. İşleri tertipli olup, karışık değildi. İnsanların gaflete düşeceklerini ve haktan sapacaklarını hesaba katardı. Her hâlükârda hazırdı. Hak'tan taviz vermez, ondan şaşmazdı. O'nun yakınları insanların en seçkinleri idi. O'nun yanında insanların en üstünü, herkese öğüt veren, en şereflisi de, en çok yardım edendi.»

Hüseyin (r.a.) der ki:

«— Babama onun nasıl oturduğunu sordum.»

Dedi ki:

«— **Allah'ın Resûlü** otururken ve ayakta iken daima zikir halinde bulunurdu. Kendisine mahsus makamı yoktu. Husûsî makam edinmekten de men ederdi. Bir topluluğun yanına geldiği zaman da, boş bulduğu yere oturur ve böyle emrederdi. Meclisteki her arkadaşıyla yeteri kadar ilgilenir ve herkese eşit muamele ederdi. Kiminle bir yere oturur, kimin bir ihtiyacını gidermek icabederse, yanındaki kendisini terketmedikçe, Hz. Peygamber ondan ayrılmazdı. Kim, Peygamberin bir ihtiyacını görmesini isterse, onu mutlaka görür, veya tatlı sözle mukabelede bulunurdu. İnsanlara çok müsamahalı ve babacan davranırdı. Onların babası; onlar da peygamberin çocuğu sayılırdı. Kendisi yanında, hakta herkes müsâvi idi. Meclisi, ağırbaşlılık, haya, sabır ve emniyet meclisiydi. Orada yüksek sesle, gürültülü ve haram konuşulmaz, hataya meydan verilmezdi. Herkes müsâvi idi. Orada üstünlük takva ile idi. Herkes de mütevazi idi. Orada büyüğe saygı gösterirler, küçüğü severler, ihtiyaç sahibini tercih ederler, garibi korurlardı.»

Hüseyin (r.a.) der ki:

«— Babama onun devamlı arkadaşları arasındaki yaşayışından sordum. Şunları anlattı.»:

«— **Allah'ın Resûlü** dâima güler yüzlü, iyi huylu ve yumuşaktı. Kötü huylu, kaba, şarlatan, yüz kızartıcı, herkesi ayıplayan, herkesle alay eden bir kimse değildi. Arzu etmediği şeyi görmezlikten gelir, ondan bir şey isteyen, mahrum kalmaz ve pişman olmazdı. İnsanları üç şey yü-

zünden terketmiştir. Hiç kimseyi kötülemez, ayıplamaz ve kötü tarafını öğrenmeyi istemezdi. Sevap olacağını ümit ettiği hususlarda konuşurdu. Konuştuğu zaman, arkadaşları sanki başlarının üzerinde kuş varmış gibi dikkatli dinlerdi. O konuştuğu zaman susarlar, sustuğu zaman onlar konuşurlardı. Onun yanında münakaşa yapmazlardı. Arkadaşlarının güldüğüne güler, onların hayret ettiğine o da hayret ederdi. Bir garip için konuşurken ve isterken karşılaştığı kabalığa sabrederdi. Hatta konuşurken, arkadaşları ona çıkışsalar da, sesini çıkarmazdı. **«Muhtaç bir kimseyi görürseniz, hemen ona yardım edin»** buyurdu. Ancak, mükâfatlandırdığı kimseden olursa, medhi kabul ederdi. Sözünü bitirmedikçe kimsenin sözünü kesmezdi. Başkası konuşurken, o kimsenin sözünü bitirmesi veya kalkıp gitmesiyle söze başlardı.

Hüseyin (r.a.) der ki:

«— Babama O'nun susmasının nasıl olduğunu sordum.»

Dedi ki:

«— Dört şey sebebiyle susardı:, Ya ağırbaşlılığından ya ihtiyatından ya isabetli konuşmak istediğinden, ya da tefekküründen. Onun ağır davranması, dikkatli düşünmek ve insanları dinlemek gayesini güderdi. Ebedî ve geçici olan şeylerde düşünürdü. Hilm ile sabır Allah'ın Resû-lü'nda birleşmişti. Hiçbir şey onu öfkelendirmez ve korkutmazdı. Dört hususta ihtiyatlı davranırdı: İyiyi almak, dünya ve ahireti birleştiren şeylerde onlar için hareket etmek.»[72]

---

[72] Tirmizi; **Beyhakî; Bidâye:** 6/33; **Müstedrek:** 3/40; **Kenz-ül-Ummal** 4/32; **El-İsâbe:** 3/611;

Hadisin sonunda zikredilen kısım **Kenz-ül-Ummal**'de şöyledir: **«Dört hususta ihtiyatı vardı: Uyulması için en iyiyi almak, uzak durulması için kötüyü terketmek, ümmetinin hayrına olan şeyde görüşünü ileri sürmek, dünya ve ahireti birleştiren şeyde onlar için hareket etmek.»**

Mecma'u-z-Zevaid 8/238, **Taberânî.**

SAHABE-İ KİRAM'IN VASIFLARI HAKKINDAKİ HADİSLER

Süddî'den:

«İnsanlar için seçilmiş en hayırlı ümmetsiniz...»[73] ayeti hakkında **Ömer b. Hattab** (r.a.) der ki:

«— Allah dileseydi «siz» zamirini kullanırdı, hepimiz bu ayetin içine girerdik. Fakat Allah, «Sizsiniz» ifadesini kullanarak, bu ayeti sadece **Muhammed**'in eshabına has kılmıştır. Kim onların yaptığı gibi yaparsa, insanlar için seçilmiş en hayırlı ümmet olur.»[74]

Katâde'den:

«İnsanlar için seçilmiş en hayırlı bir ümmetsiniz...» ayetini okuyarak, **Ömer b. Hattab** (r.a.) bize dedi ki:

«— Ey insanlar, size okuduğum şu âyetin vasfettiği ümmetten olmak kimi sevindirirse, Allah'ın öyle bir ümmet için ortaya koyduğu şartları yerine getirsin.»[75]

İbn Mesud (r.a.) dan:

«Allah kullarının kalplerine baktı da **Muhammed**'i seçti. Onu peygamberlik vazifesiyle gönderdi. Allah bundan sonra tekrar insanların kalplerine baktı, eshabı da Peygamber için seçti. Onları dinin ve peygamberin yardımcıları yaptı. Mü'minlerin güzel gördüğü güzeldir. Mü'minlerin kötü gördüğü de, Allah katında kötüdür.»[76]

Abdullah b. Ömer (r.a.) den:

«Bir yol edinmek isteyen bugün rahmet-i Rahmana kavuşmuş bulunan **Allah'ın Resûlü'nün** eshabının yolundan yürüsün. Onlar bu ümmetin en hayırlısı ve en iyi kalblisidirler. En âlimi ve en sâde hayat yaşayanıdırlar. Allah'ın kendilerini, peygamberine arkadaşlık için seçtiği bir topluluktурlar. Onlar, Allah'ın dinini kendilerinden sonra gelenlere aktaran bir kavimdir. Bu sebeple ahlâkınızı ve gidişatınızı onlarınkine benzetin. Onlar, Muhammed'in (s.a.v.) eshabıdırlar. **Kâbe**'nin Rabbi olan Allah'a yemin ederim ki, onlar dosdoğru yoldadırlar.»[77]

---

73 **Âl-i İmran: 110**
74 **Kenz-ül-Ummal: 1/238.**
75 **Kenz-ül-Ummal: 1/238.**
76 **Hılye: 1/375 İbn-i Mes'ud**'dan; **İstiâb: 1/6 İbn-i Mes'ud**'dan.
77 **Hılye: 1/305, Abdullah b. Ömer**'den.

İbn-i Mus'ud (r.a.) bir gün:

«— Siz, **Allah'ın Resûlü**'nün eshabından daha çok oruç tutar, daha çok namaz kılar, daha çok cihad edersiniz. Halbuki onlar sizden daha hayırlıdırlar.» deyince:

«— Niçin ya **Ebû Abdurrahman?**» dediler.

«— Onlar, dünyadakileri bırakıp, ahirettekilere düşkün olan insanlardır.» dedi.»[78]

Ebu Vâil'den:

«**Abdullah**, birisinin şöyle dediğini işitti:

«— Hani dünyadakileri bırakıp da, ahirettekilere düşkün olanlar?» **Abdullah** der ki:

«— İşte onlar **Cabiye**'de bulunanlardır. Beş yüz Müslüman şehit olmadıkça geri dönmiyeceklerini şart koştular. Saçlarını tıraş ettiler. Düşmanla karşılaştılar. Onların haberini getiren hariç hepsi şehit oldu.»[79]

İbn-i Ömer (r.a.) den: Bir zatın şöyle dediğini işittim:

«— Hani dünyadakileri bırakıp da, ahirettekilere düşkün olanlar?»

Ben, **Peygamber**'in, **Ebu Bekir** ve **Ömer** (r.a.) in mezarlarını göstererek:

«— Bunlardan mı bahsediyorsun?» dedim.[80]

Ebû Erâke (r.a.) anlatıyor:

«— **Ali** ile beraber, sabah namazını kıldım. Namazı bitirdiği zaman sanki bir sıkıntısı varmış gibi donakaldı. Güneş, mescidin duvarında bir mızrak boyu yükselinceye kadar da kıpırdamadı. İki rekât namaz kıldı. Sonra elini çevirdi. Ve şöyle dedi:

«— Allah'a yemin ederim ki, **Muhammed**'in eshabını gördüm. Bugün, onlara benzeyen hiç bir şey görmüyorum. Onlar, sapsarı, perişan, tozlar içinde sabahlıyorlardı. Gözlerinin önündeki çizgiler, keçi yoluna benziyordu. Secdede ve ayakta, Allah'a yöneliyorlar, O'nun kitabını okuyorlar, hem Allah için secdeye kapanıyorlar, hem de Allah yolunda cihada gidiyorlardı. Uyandıkları zaman Allah'ı zikrediyorlar bu esnada rüzgârlı bir günde sallanan ağaç gibi, sallanıyorlardı. Gözleri yaşarıyor, göz yaşları elbiselerini ıslatıyordu. Allah'a yemin ederim ki, bugünkü müslümanlar gaflet içinde uyuyorlar.»

Sonra **Hz. Ali** (r.a.) kalktı. Bundan sonra rahatça güler bir vaziyette gözükmedi. Allah düşmanı, fasık, **İbn-i Mülcem** onu öldürünceye kadar böyle devam etti.»[81]

---

78 **Hılye: 1/136.**
79 **Hılye: 1/135.**
80 **Hılye: 1/307.**
81 **Bidâye: 8/6; Hılye: 1/76; Kenz-ül-Ummal 8/219**

Kinâne kabilesinden **Dırar b. Damre, Muaviye**'nin huzuruna çıktı. **Muaviye** (r.a.) ona:

«— Bana **Ali**'yi anlat.» dedi. **Dırar** da:

«— Ey mü'minlerin Emîri, beni mazur gör,» dedi.

Muaviye:

«— Hayır, seni mazur göremem,» cevabını verdi.

Dırar:

«— Mutlaka anlatmam gerekirse, şu bir gerçektir ki, **Ali** (r.a.) gayesi büyük, çok kabiliyetli birisi idi. Kesin konuşur, âdil hüküm verirdi. Serâpâ ilimdi. Bütün konuştukları hikmetti. Dünya ve dünya gösterişinden uzak yaşardı. Geceyi ve karanlığı dost edinirdi. Allah'a yemin ederim ki, çok göz yaşı döker, derin derin düşünürdü. Önce kendisine nasihat ederdi. Sade giymek ve sade yemek hoşuna giderdi. Allah'a yemin ederim ki; O, içimizden biri gibiydi. Yanına geldiğimiz zaman, bizi yakınına oturturdu. Ona soru sorduğumuz zaman bize cevap verirdi. Kendisinin bize yakınlığına, bize yaklaşmasına rağmen, heybetinden dolayı onunla konuşamazdık. Tebessüm ettiğinde ancak inci gibi dişleri görünürdü. Dindarlara hürmet eden fakirleri severdi. Kuvvetli hiç bir şeyin onu haktan ayıramıyacağını bilirdi. Zayıflar da adaletinden ümitsizliğe düşmezdi. Allah şâhidim olsun ki, onu bazı zamanlarda —bilhassa yıldızsız gecelerde— mihrapta, sakalına yapışarak secdeye kapandığını, acı çeken bir insan gibi kıvrandığını, mahzun bir kimse gibi ağladığını gördüm. Şu anda, sanki onu şöyle derken işitiyorum:

«— Ey Rabbimiz, Ey Rabbimiz»; hitabıyla Rabbine yalvarıyor. Sonra dünya için şöyle diyordu:

«— Beni mi aldatacaksın? Bana mı göz diktin? Heyhat! Heyhat! Git başkasını aldat. Ben seni üç talâk ile boşadım. Senin ömrün kısa, vaziyetin berbat, tehliken basittir. Ah! Ah! Azık az, yolculuk uzun, yol kimsesiz.»

Muaviye göz yaşlarını tutamıyarak ağladı. Sakalı ıslandı. Koluyla göz yaşlarını sildi. —Topluluk ağlamaktan boğuluyordu— Ve devamla:

«— İşte Ali böyle idi, Allah rahmet eylesin.» dedi.

Muaviye:

«— Onu ne kadar seviyorsun?» diye sordu.

Dırar cevaben:

«— Kucağındaki bir tek yavrusu boğazlandığında göz yaşı kesilmeyen, üzüntüsü dinmeyen bir ana gibi.» dedi. Sonra kalktı ve gitti.[82]

Katâde'den:

«— **İbn-i Ömer** (r.a.) e;

---

82 **Hılye: 1/184 Ebû Salih**'den.

«— Peygamber'in eshabı güler miydi?» diye sordular. O da:

«— Evet, kalplerindeki iman, dağlardan da büyük olduğu halde gülerlerdi.» dedi.[83]

Said b. Ömer'den:

«**Ömer**, Yemen'li bir grup gördü. Yükleri ekmek ve biraz da katıktan ibarettir. Dedi ki:

«— **Allah'ın Resûlü**'nün eshabının benzerini görmeyi arzu edenler, bunlara baksın.»[84]

Ebu Said-i Makburî'den:

Ebû Ubeyde (r.a.) vurulduğu zaman:

«— **Muaz**, cemaate namazı sen kıldır,» dediler. **Muaz** (r.a.) cemaate namazı kıldırdı. Sonra **Ebû Ubeyde b. Cerrah** (r.a.) ruhunu teslim etti. **Muaz** (r.a.), cemaatin içinden ayağa kalktı ve dedi ki:

«— Ey cemaat, günahlarınız sebebiyle, bir daha yapmamak üzere Allah'a tevbe edin. Zira Allah, günahlarına tevbe eden kulunu mutlaka afvederek karşılar.» Sonra devam etti:

«— Ey cemaat, aranızdan kıymetli bir kardeşiniz öldü; kaybınız, üzüntünüz büyüktür. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın kulları arasında, ondan daha az ömürlü, daha iyi kalpli, belâdan daha uzak, ölümü daha çok arzu eden, halka daha çok öğüt veren birisini gördüğümü sanmıyorum. Allah'a yemin ederim ki, onun gibisi, bir daha ebediyyen size kumandan tayin olamıyacak.»

Cemaat toplandı. **Ebû Ubeyde** (r.a.) musallaya kondu. **Muaz** (r.a.) öne geçti ve namazı kıldırdı. Onu mezara kadar getirdiler. Kabre, **Muaz b. Cebel** (r.a.), **Amr b. Âs** (r.a.), **Dahhak b. Kays** (r.a.) indiler. Onu mezara koyup çıktıkları zaman, üzerine toprak attılar. **Muaz b. Cebel** (r.a.) dedi ki:

«— Ey **Ebû Ubeyde**, seni övüyoruz. Boş şeyler söylemiyorum. Allah'ın öfkesinin beni çarpmasından korkarım. Allah'a yemin ederim ki; bildim bileli, Allah'ı çok zikredenlerdendin, yeryüzünde mütevazi yürüyenlerdendin. Cahiller kendilerine sataşınca, haydi yolunuza gidin, diyenlerdendin. Bağış yaptıkları zaman ne israf eden, ne de kıskananlardandın. Bu ikisinin arasında normal yolda yürüyendin. Allah'a yemin ederim ki: İtaatkâr ve mütevazi kullardandın. Yetimlere ve fakirlere acıyanlardan, hain ve gururlulara buğz edenlerdendin.»[85]

Rebi b. Hıras'dan:

«**Abdullah b. Abbas** (r.a.), **Muaviye** (r.a.) nin huzuruna çıkmak için izin istedi. Kureyş büyükleri **Muaviye**'nin yanında toplanmışlardı. **Said b.**

---

83 **İstiab: 3/44 Hılye: 1/311.**
84 **Kenz-ül-Ummal: 7/163, Hennâd.**
85 **Müstedrek: 3/264.**

Âs (r.a.) da sağında oturuyordu. **Muaviye** (r.a.), **İbn-i Abbas**'ın (r.a.) geldiğini görünce:

«— **Saîd!** Allah'a yemin ederim ki, **İbn-i Abbas**'a cevabını veremiyeceği sorular soracağım.» dedi.

Saîd de:

«— **İbn-i Abbas** gibi biri mi senin sorularına cevap veremeyicek?» diye karşılık verdi.

İbn-i Abbas (r.a.) oturduğu zaman **Muaviye:**

«— **Ebu Bekir** (r.a.) hakkında ne dersin?» diye sordu. **İbn Abbas:**

«— **Ebu Bekir** (r.a.) e Allah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, Kur'an okurdu. Bâtıla meyletmekten uzaktı. Kötülüğü terkederdi. İnsanları hoşa gitmeyen şeylerden sakındırırdı. Dinini bilirdi. Allah'tan korkardı. Gece ibadet eder, gündüz oruç tutardı. Dünyasından emindi. Halka adaletinde kararlı idi. İyiyi emreder ve ona koşardı. Her hale şükrederdi. Vallahi sabah akşam Allah'ı zikrederdi. Umumun menfaati için kendisini feda ederdi. Takva, kanaat, zühd, iffet, iyilik ve ihtiyatta, Allah rızası için aza kanaatte, arkadaşlarından üstündü, hatta eşsizdi. Kıyamete kadar hainlerin sevmediği kimseyi Allah onun yerine tayin etti.» dedi.

Muaviye:

«— **Ömer** (r.a.) hakkında ne dersin?» dedi. **İbn Abbas:**

«— **Ömer** (r.a.) e Allah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, o İslâmın dostu idi. Yetimlerin ve zayıfların koruyucusu gerçek mü'mindi. İyiler, etrafında toplanırdı. Halkın kalesi, insanların yardımcısı idi. Ülkeler fethedip Allah dinini hâkim kılıncaya, Allah adı ülkelerde, yaylalarda, dağlarda, mahalle ve köylerde anılıncaya kadar, **Ömer** (r.a.) vazifesini sabırla yerine getirdi. Karşılığını Allah'tan bekledi. Kötü söz karşısında vakurdu. Gerek sıkıntılı, gerek bolluk içinde olduğu zamanlarda daima çok şükrederdi. Allah'a yemin ederim ki, her an zikir halinde idi. Kıyamete kadar, hainlerin buğz ettiği kimseyi, Allah O'nun yerine geçirdi.» dedi.

Muaviye:

«— **Osman b. Affan** (r.a.) hakkında ne dersin?» diye sordu. **İbn Abbas:**

«— **Osman**'a, Allah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, o ecdadına lâyık, hatta onlardan da şerefli bir torundur. İslâm'a çok bağlı bir müslümandır. En sabırlı bir askerdir. Geceleri çok uykusuz kalır, Allah'ı zikir sırasında çok göz yaşı döker. Gece gündüz kendisini ilgilendiren şeyde düşünür. Bütün iyilikleri yapmaya isteklidir. Tehlikeden ka-

çarak selâmete koşar. Bütün teçhizatıyla bir ordu hazırlamış[86], bir kuyu satın almıştır.[87] Peygamber (s.a.v.) in iki kızını alarak damadı olmuştur. Kıyamete kadar kötülerin küfrettiği bir kimseyi Allah onun yerine getirdi.» dedi.

Muaviye:

«— **Ali b. Ebî Talib** (r.a.) hakkında ne dersin?» dedi. **İbn Abbas:**

«— **Ali**'ye Allah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, o hidayet sancağı idi. Takva denizi, akıl küpü ve zerâfet abidesi idi. Gecenin karanlığında şeref aydınlığı idi. En yüce hedefe çağırır, en eski metinleri bilirdi. Te'vil yapabilir, öğüt verirdi. İslâmın insanlara hidayeti gösteren emirlerine bağlı idi. Zulmü ve eziyeti terk etmişti. Şüpheli yollardan ayrılırdı. İman ve takva sahiplerinin en hayırlısı idi. Peygamberin gömlek ve cüppesini giyenlerin en efendisi idi. Hac ve sa'y yapanın en üstünü idi. Adalet ve eşitliği temin hususunda titizdi. Peygamberler ve **Muhammed Mustafa** müstesna, dünyanın en büyük hatibi idi. İki kıbleye karşı namaz kılmıştı. Herhangi bir dindar, ona eşit olabilir mi? Kadınların en hayırlısının kocası idi. İki Peygamber torununun babası idi. Gözlerim onun gibisini görmedi. Kıyamete ve mahşere kadar da görmeyecek. Allah'ın ve kullarının lâneti kıyamete kadar ona lânet edene olsun.» dedi. **Muaviye:**

«— **Talha** ve **Zübeyr** (r.a.) hakkında ne dersin?» diye sordu. **İbn Abbas:**

«—Her ikisine de Allah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, her ikisi de, iffetli, iyi, müslüman, maddeten ve rûhen temiz, şehît, âlim idiler. Bir hata işlediler. İnşallah geçmişteki fedakârlıkları, Resûlullah ile beraberlikleri, güzel fiilleri sebebiyle Allah onları affeder.» dedi.

Muaviye:

«— **Abbas** (r.a.) hakkında ne dersin?» dedi. **İbn Abbas:**

«— **Abbas**'a Alah rahmet eylesin. Allah'a yemin ederim ki, O, **Allah'ın Resûlü**'nün babasının kardeşidir. Allah'ın dostunun gözbebeği idi. Bütün kabilelerin başvurduğu kişiydi. Amcaların efendisi idi. Bütün iş lerde ileri görüşlü, neticeleri kestirebilirdi. İlim süsüydü. Onun üstünlüğü yanında, sülâlelerin ismi okunmazdı. Onun kabilesinin övülmesi sırasında diğer soyların sesi çıkmazdı. Niçin böyle olmasın? Çünkü, görgüsü ve bilgisi yerinde olan **Abdülmuttalib**, onu yetiştirdi. Kureyş'in yaya ve süvarisinin en üstünü idi.»[87]

---

[86] Burada Hz. Osman (r.a.)'ın Tebük savaşında malının büyük bir kısmını harcayarak ordunun büyük kısmını savaşa hazırlaması kastedilmektedir.

[87] Hz. Osman (r.a.) bir yahudinin sahip olduğu «Rânâ» isimli büyük bir su kuyusunu satın almış ve müslümanların kullanmasına tahsis etmişti.

Mecme-uz-Zevaid 9/160 Taberânî.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM'A DAVET

«İnsanları Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et. Onlarla güzel surette münakaşa, mübahase et. Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. Doğru yolda gidenleri de en iyi bilen Odur.» Nahl: 125

GİRİŞ

Yeni fikirler, yeni ideolojiler, yeni din veya bir cemiyet için yenilik arzeden her şey, geniş kitleler içinde yayılmak, benimsenmek, tutunmak ve yaşanmak için, cemiyetle münasebet kurmak zorundadır. Cemiyetle münasebetin ilk şartı da, fertlerden başlayarak, küçük gruplara, cemaatlara, milletlere, bütün insanlığa bu yeniliği sunmak, onları bu fikre davet etmektir.

İşte, ilk geldiği günler için fevkalâde bir yenilik arzeden, on dört yüzyıl sonra, günümüzde aynı fevkalâdeliği muhafaza eden, solmaz, pörsümez ve eskimez yeninin, İslâmın fertle, insanla münasebeti **Allah'ın Resûlü Hz. Muhammed** (s.a.v.) ile başlar. O, bu yeni dinin İslâmın hem ilk mü'mini, hem de bu dinin sahibinin, Allah'ın insanlar içinden seçerek, insanlara bu dini sunmak için görevlendirdiği elçisidir.

«Ey örtüsüne bürünen, kalk, hemen uyarma vazifeni ifaya başla.» (Müddessir 1-2) emriyle **Hz. Muhammed**'in (s.a.v.) İslâma dâvet vazifesi başlamış; **«En yakın akrabalarını uyar.» (Suarâ** 214) emriyle de, dâvetin başlangıç noktası tesbit edilmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) de kendilerinden önceki peygamberler gibi, sabah akşam, gece gündüz, uzak yakın, harp ve sulh demeden Allah yoluna dâvette, İslâmı tebliğ vazifesinde kusur göstermemiştir. Onun, ilk günü kendisini tasdik edeninden, kendisini öldürmeye gelip de, müslüman olanına, ölüm fermanları çıkıp da, affedilen ve küfürdeki celâdetini İslâmda gösteren çok değerli ve emsalsiz arkadaşlarına varıncaya kadar, bütün eshabı da bu vazifenin ifasında, **Hz. Peygamber**'in yolundan gitmişlerdir.

Onlar İslâmı anlatabilmek, herkesi ona davet edebilmek için imkân aramışlar, fırsat kollamışlar, yaşlı çocuk, hür köle, kadın erkek, siyah beyaz, dost düşman ayırt etmeden herkesi, her yerde bu dine çağırmışlardır. Onlar bu vazifelerini ifa ederlerken, İslâm insanının bütün vasıflarını benliklerinde topladıkları için, bilfiil yaptıkları bir yana, nefesleri tesirini göstermiş; insanlık aradığı örneği onlarda bulmuş ve uzak diyarlardan akın akın bu dine girmeye gelenler olmuştur.

«İnsanları Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et. Onlarla en güzel surette münakaşa, mübahase et.» (Nahl 125) emriyle, bu dine,

İslâm'a dâvetin keyfiyeti de tesbit edilmiştir. Birinci bölümün sonuna kadar okuyacağınız satırlar bu metodun en güzel örneklerini teşkil edecek; İslâma bu noktada târizde bulunanlara en kesin cevap olacaktır.

İki ayrı grup İslâma dâvete muhatap olmaktadır. Birincisi, müşrik ve kâfirlerdir. Bunlar, Allah'ın birliğine, **Hz. Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna, İslâma girmeye böylece bütün İslâm esaslarını benimseyerek tatbike dâvet edilmektedir. Dâvete muhatap olan ikinci grup ise, bizatihî müslümanlardır. Bunlar da İslâm esaslarını tatbike, onu en ince teferruatıyle yaşamaya dâvet edilmektedir.

Allah'ın, **Resûlü**'ne buyurduğu gibi, **«Resûlün apaçık tebliğinden başka bir mükellefiyeti yoktur.»** (Maide 99) Kelâm-ı ilâhîsi mucibince, dâvet vazifesini ifa edenlerin, dâvetin dışında bir mükellefiyeti olmamakla beraber; tebliğin semereli olabilmesi, yabancıların İslâma ısınması, müslümanın imanının kuvvetlenmesi için, gereken tedbirleri almaları da zarurîdir.

Ancak burada şunu da belirtmemiz yerinde olacaktır: İslâma dâvet ve onu tebliğ vazifesi sadece **Hz. Muhammed** (s.a.v.) ve eshabına has değildir. Üstelik, **Hz. Muhammed** (s.a.v.) son peygamberdir ve yeni bir peygamberin gelmeyeceği de muhakkaktır. O halde, bugün, kıyamete kadar bâkî bir dinin müntesiplerine düşen vazife nedir? En kısa cevabı: **Resûlullahın ve eshabının yolunda yürümektir. Günümüzün icapları, imkânları içinde onların yaşadıkları çağda yaptıkları vazifelere eş vazifeler ifa etmektir.** Allah'ın yüce kitabında, **«İçinizde öyle bir cemaat bulunsun ki, herkesi iyiliğe çağırsın. İyi iş işlemeği istesin. Kötü işten vazgeçirsin.»** (Al-i İmrân 104) buyurarak bu vazifenin ifası için, devamlı bir cemaatın bulunmasını savaş zamanlarında dahi bunun ihmal edilmemesini, gerekenin yapılmasını emretmektedir: **«Mü'minlerin hepsi de seferber olacak değildirler. İçlerinde her sınıftan bir cemaat sefere çıkmalı, bir kısmı da dinde derin vukuf sahibi olmak için çalışmalı. Geri döndükleri zaman kavimlerine ihtarlarda bulunmalı ki, belki onlar da çekinirler.»** (Tevbe 123) İslâm dininin hayat memat mücadeleleri içinde, dini ve hakikati neşr için bu işe ehemmiyet vermesi, onun nasıl yayıldığını göstermeye kâfidir.

Hz. PEYGAMBER'İN İSLÂMA DÂVETİ

İbn-i Abbas (r.a.):

«Onlardan bir kısmı bedbaht, bir kısmı da mes'uttur»[1] âyeti hakkında der ki:

«— **Allah'ın Resûlü**, bütün insanların iman etmesini, doğru yolda kendisiyle andlaşmalarını çok arzu ediyordu. Allah, ona, ezelde, ancak kendisinin mes'ut yazdığı kimselerin iman edeceğini, bedbaht yazdığı kimselerin dalâlete düşeceğini bildirmişti. Ayrıca, Yüce Allah, Peygamberine şöyle buyurmuştur: **(Onlar iman etmiyecek diye, kendini helâk mı edeceksin? Dilersek gökten, onlara bir mucize indiririz. O mucize sebebiyle de hemen boyun eğerler.)»**[2]

İslâm'a Davet Karşısında Müşrikler :

İbn-i Abbas (r.a.) dan:

Ebû Talib hastalandığı zaman, Kureyş'den bir heyet onu ziyarete gitti. Aralarında **Ebû Cehil** de vardı. Ebû Tâlib'e:

«— Yeğenin bizim ilâhlarımızı kötülüyor. İleri geri konuşuyor ve uygunsuz işler yapıyor. Onu çağırtıp da bunlardan men etsen,» dediler.

Ebû Talib, Hz. Peygamber'e adam gönderdi. **Hz. Peygamber, Ebû Talib**'in yanına geldi. **Ebû Talib**'le, Kureyş'den gelen heyet arasında bir kişinin oturabileceği kadar bir yer vardı. **Ebû Cehil** —Allah ona lânet etsin— **Hz. Peygamber, Ebû Talib**'in yanına oturursa, amcasının ona acıma ihtimalini düşünerek yerinden kalktı ve o boş yere oturdu, Böylece **Allah'ın Resûlü** amcasının yanında boş bir yer bulamayınca kapının yanına oturdu.

Ebû Talib, Hz. Peygamber'e:

«— Yeğenim! Bu halk senden niçin şikâyet ediyor? Senin onların ilâhlarını kötülediğini ve onlar hakkında ileri geri konuştuğunu iddia ediyorlar.» dedi.

---

[1] Hûd Sûresi: 105

[2] Şua'ra: 3-4; **Taberânî; Mecme-uz-Zevaid:** 7/85.

İbn-i Abbas der ki: Gelen heyet, **Hz. Peygamber**'in aleyhinde çok söz söyledi.

Allah'ın Resûlü söz aldı ve dedi ki:

«— Amcacığım, ben, onların öyle bir kelime üzerinde birleşmelerini istiyorum ki, o sözü söyledikleri takdirde, bütün Araplar onlara boyun eğecek. O sözü söyledikleri takdirde, Arap olmayanlar da, onlara cizye verecektir.»

Heyet, bu sözden ve **Hz. Peygamber**'in bu konuşmasından korktu. Dediler ki:

«— Eğer mesele bir tek sözden ibaretse, evet; isterse on söz olsun. Nedir söyleyeceğimiz?» **Ebû Talib** de:
«— Yeğenim, o hangi sözdür?» dedi.

Hz. Peygamber:

«— **Allah'tan başka ilâh yoktur.**» sözüdür buyurdu. Bunun üzerine heyettekiler, korkarak ve yakalarını silkerek kalktılar. Ve dediler ki: (Kur'an ifadesiyle)

«— **Birçok ilâhları bir tek ilâh mı yapacak? Bu şaşılacak bir şey.**»

İçlerinden ileri gelenler, birbirlerine:
«**Haydi yürüyün, ilâhlarınıza sahip çıkın. Çünkü, istenilen de budur.**» diyerek dağıldılar.

«— **Biz bunu son din içinde de işitmedik. Bu, uydurmadan başka bir şey değildir. Aramızdan yalnız ona mı Kur'an indirildi?» dediler. Hayır, onlar, Kur'an hakkında şüphe içindedirler, daha onlar, azabımı tatmamışlardır.**»[3]

Hz. Peygamber'in Ebû Talib'i İslâm'a Daveti :

İbn-i Abbas (r.a.) der ki: Onlar, —Kureyş'in ileri gelenleri, **Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebû Cehil b. Hişam, Umeyye b. Halef, Ebû Süfyan b. Harb** de bunlar arasındaydı— **Ebû Talib**'e gelip, şöyle dediler:

«— Ey **Ebû Talib**, aramızdaki mevkiini biliyorsun. Olan şeyleri de görüyorsun. Senden şüpheleniyoruz. Yeğeninle aramızda olanı da biliyorsun. Onu çağır. Ne alıp vereceği varsa hallet. O, bizden elini çeksin. Biz de ondan. O bizim ve dinimizin yakasını bıraksın. Biz de onun ve dininin yakasını bırakalım.»

---

[3] Sâd: 4-8; **Taberî.**

Ebû Talib, Hz. Peygamber'e adam gönderdi. O da hemen geldi.

Ebû Talib:

«— Yeğenim, bunlar kavmimin ileri gelenleridir. Aranızdaki meseleyi halletmek için toplu olarak sana gelmişler.» dedi. **Allah'ın Resûlü:**

«— Benim istediğim bir tek söz. O sözü söylerseniz, onunla Araplara hâkim olursunuz. O sözle, Arap olmayanlar da size boyun eğer.» dedi.

Ebû Cehil:

«— Kabul, isterse on söz olsun!» deyince, **Hz. Peygamber:**

«— **Allah'tan başka ilâh yoktur»** dersiniz. Allah'tan başka tapındıklarınızı bir kenara itersiniz.» buyurdu. Heyettekiler ellerini çırptılar ve:

«— Ey **Muhammed**, bütün ilâhları bir ilâh haline mi getirmek istiyorsun? Bu yapmak istediğin şey, çok acaip.» dediler. Sonra birbirlerine:

« (Allah'a yemin ederiz ki, gerçek şudur: Bu adam, istediğiniz hiç bir şeyi, size vermeyecek. Gidiniz, onunla aranızda, Allah hükmünü verinceye kadar, atalarınızın dinine devam ediniz.» dediler. Sonra dağıldılar. **Ebû Talib:**

«— Yeğenim, Allah'a yemin ederim ki, onlardan çok şey istemedin.» dedi. **Allah'ın Resûlü,** amcasının müslüman olmasını çok arzu ettiğinden ona şöyle demeye başladı:

«— Amcacığım, haydi o sözü sen söyle. Kıyamet gününde bu ikrarın, sebebiyle sana şefaat edebileyim.»

Ebû Talib, Allah'ın Resûlü'nün arzusunu anlayınca:

«— Onların benden sonra sana ve kardeşlerine kötülük etmelerinden korkmasaydım ve **Kureyş** benim, bu sözü, ölüm korkusuyla söylediğimi zannetmeseydi, söylerdim. Onu, ancak seni sevindirmek için söylerim.»[4]

Akil b. Ebû Talib'den:

Ebû Talib'in ölümü anında, **Hz. Peygamber** yanına girdi. **Ebû Cehil** de oradaydı. **Hz. Peygamber:**

«— Amcacığım, **«Allah'tan başka ilâh yoktur»** de, Allah katında o sözle seni savunabileyim.» deyince **Ebû Cehil** ve **Abdullah b. Ümeyye:**

«— Ey **Ebû Talib! Abdülmuttalib**'in dininden yüz mü çeviriyorsun?» dediler.

Bunlar konuşmaya devam ederlerken, **Ebû Talib**'in onlara son sözü şu oldu:

«— Abdülmuttalib'in dini üzere...»

Allah'ın Resûlü: «Allah tarafından men edilmediğim müddetçe, ondan senin için af dilerim.» buyurdu. Bunun üzerine şu âyetler indi:

«Cehennemlik oldukları meydana çıktıktan sonra, yakınları da olsa,

---

[4] **İbn-i İshak; İbn-i Abbas**'dan; **El-Bidaye** 3/123; Bu mevzuda farklı bir rivayet **Buharî: 6/18 İbn-i Müseyyeb**'den.

ne peygamber, ne de iman edenler, müşrikler için af dileyemezler.»[5] **«Sen sevdiğini hidayete ulaştıramazsın. Fakat Allah, dilediğine hidayet eder.»**[6]

Kureyş, **Ebû Talib**'e geldi... **Ebû Talib, Hz. Peygamber**'e:

«— Yeğenim, bana itaat edeceğini biliyorum. Millet senin Kâbe'ye ve topraklarına gelip, onları üzen şeyler söylediğinden şikâyetçi. Onların yakasını bıraksan...» dedi.

Hz. Peygamber gözlerini semaya dikerek:

«— Allah'a yemin ederim ki, benim bu davadan vazgeçmem sizin güneşten bir parçayla ateş yakmaya çalışmanız kadar imkânsızdır.» dedi.[7]

Ebû Talib, Allah'ın Resûlü'ne:

«— Yeğenim, kavmim bana geldi. Senin mânasız bazı sözler söylediğini ileri sürüyorlar. Bana ve kendine acı. Gücümüzün yetmiyeceği işi, bana yükleme. Kavminin hoşuna gitmeyen sözleri onlara söylemekten çekin.» dedi.

Allah'ın Resûlü, amcasının kendisini tehlikeli bulduğunu, kendisine yardım etmiyeceğini, düşmanlara teslim edeceğini, korumaktan âciz olduğunu sandı. Ve şöyle dedi:

«— Amcacığım, güneş sağ tarafıma ay da sol tarafıma konsa, bu vazifeyi terketmiyeceğim. Ya Allah dinini hâkim kılacak, yahut bu uğurda öleceğim.» buyurdu. **Hz. Peygamber**'in gözleri yaşardı ve ağladı.[8]

Câbir b. Abdullah'dan:

Bir gün Kureyş toplandı ve:

«— Sihri, kehaneti ve şiiri en iyi bileninizi araştırınız. Cemaatimizi parçalayan, işlerimizi dağıtan, dinimizi ayıplayan şu adama gitsin. Onunla konuşsun, kendisine ne cevap verecek bakalım.» dediler. Birkaç kişi:

«— **Utbe b. Rebia**'dan başka bu işi yapacak kimse bilmiyoruz.» deyince:

«— **Ebû'l-Velid** sen git.» dediler.

Ebû'l-Velid, Hz. Peygamber'e gitti.

«— Ya **Muhammed**, sen mi hayırlısın, **Abdullah** mı hayırlıdır?» dedi. **Allah'ın Resûlü** cevap vermedi.

«— Ya **Muhammed,** sen mi hayırlısın Abdülmutlalib mi?» dedi. **Allah'ın Resûlü** yine cevap vermedi.

Utbe b. Rebia:

«— Eğer onların senden hayırlı olduğunu iddia ediyorsan, onlar

---

5 Tevbe: 113
6 Kasas: 56
7 **Taberânî** ve **Buharî** tarihinde.
8 **Beyhakî.**

beğenmediğim ilâhlara kulluk ettiler. Eğer, senin onlardan hayırlı olduğunu iddia ediyorsan, konuş da, seni dinleyelim. Allah'a yemin ederim ki, hiç bir zaman milletine karşı senden adisini, senden uğursuzunu görmedik. Cemaatimizi parçaladın. İşlerimizi dağıttın. Dinimizi beğenmedin. Araplar arasında, bizi rezil ettin. Onlar arasında, Kureyş'te bir sihirbaz, Kureyş'te bir kâhin var diye yayıldı. Allah'a yemin ederim ki, kavminden «kılıçlarla birbirimize girdik, yok olacağız!» diye çığlık atan hâmile bir kadının feryadına benzer bir çığlıktan başka bir şey beklemiyoruz. Bana baksana: Paraya ihtiyacın varsa, sana para toplıyalım. Kureyş'in en zengin adamı olasın. Evleneceksen, Kureyş'in beğendiğin kadınlarını seç. On tanesiyle seni evlendirelim.»

Allah'ın Resûlü:

«— Bitirdin mi?» buyurdu. O da:

«— Evet!» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla başlarım. Ha mim!.. Bu kitap, esirgeyen ve bağışlayan nezdinden indirilmiştir. Bu Kur'an, Arapça olarak, mânasını anlayan bir cemaat için âyetleri apaçık bir kitaptır.

Cemaat için âyetleri müjdeci ve uyarıcı olarak indirilmiştir. Müşriklerin pek çoğu ondan yüz çevirirler. Kulak asmazlar. Onlar, bizi dâvet ettiğin Tevhid'e karşı, kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda da ağırlık ve sağırlık vardır. Seninle bizim aramızda da bir perde vardır. Artık kendi işine bak. Biz de, kendi işimize bakalım, dediler. Onlara de ki: Ben de, sizin gibi bir insanım. Yalnız bana mabudunuzun bir ilâh olduğu vahyolunuyor. Doğrudan doğruya ona ibadet edin. Ondan af dileyin. Zekât vermeyen, âhireti de tanımayan müşriklerin vay haline! İman edip, yararlı işler yapanlar yok mu? Onlara ardı arası kesilmeyen mükâfatlar vardır. De ki: Yeri, iki günde yaratanı mı, tanımıyorsunuz, ona mı birtakım ortaklar koşuyorsunuz? İşte bu, âlemlerin rabbidir. O, yeryüzünde dağlar yarattı. Oraya, çok hayır ve bereket verdi. Orada olanlara münasip olan azıkları belli miktarda tayin etti. Bunları tastamam dört günde yarattı. Bu da soranlar içindir. Sonra göğe döndü, gök bir dumandı. Göğe ve yere isteyerek veya istemeyerek gelin, dedi. Onlar da isteyerek, itaat ederek geldik, dediler. İki günde yedi kat göğü yarattı. Her bir göğe de kendi vazifesini bildirdi. Biz size en yakın göğü kandil gibi yıldızlarla donattık. Bütün âfetlerden koruyup muhafaza ettik. İşte bu husus, üstün ve âlim olan zatın takdiridir.

Eğer bunun üzerine müşrikler senden yüz çevirirlerse, onlara, Âd

ve Semud yıldırımı gibi bir yıldırımla sizi korkuturum, de.»[9] âyetini okuyunca, **Utbe:**

«— Yeter, bundan başka söyleyeceğin yok mu?» dedi.

Hz. Peygamber de:

«— Hayır.» dedi.

Utbe, Kureyş'e döndü. Ona:

«— Ne haber?» dediler.

«— Aranızda konuştuğunuz her şeyi ona söyledim.» dedi. Onlar da:

«— Sana cevap verebildi mi?» dediler.

«— Evet.» diyerek devam etti:

«— Kâbe'yi ibadethane yapan Allah'a yemin ederim ki, Âd ve Semud yıldırım gibi bir yıldırımla sizi korkuttu. Bundan başka bir şey de anlamadım.» dedi. Onlar da:

«— Yazıklar olsun sana! Adam sana Arapça konuşuyor. Ne söylediğini anlamıyorsun?» deyince:

«— Hayır, Allah'a yemin ederim ki, «yıldırım» müstesna, söylediğinden hiç bir şey anlamadım.» dedi.[10]

Hâkim'de şu ilâve vardır: **Câbir**'den:

Allah'ın Resûlü:

«— **Eğer yüz çevirirlerse, Âd ve Semud'un yıldırım gibi bir yıldırımla sizi korkuturum, de.»** âyetini okuduğu zaman, **Utbe, Hz. Peygamber**'in ağzını tuttu. Kendisine **Hz. Peygamber**'in, zararı dokunmaması için merhamet diledi. Kureyşlilerin yanına uğramayarak gizlendi.

Ebû Cehil:

«— Ey Kureyş, Allah'a yemin ederim ki, **Utbe**'yi göremiyoruz. Herhalde **Muhammed**'in dinine girdi. O'nun ikramı **Utbe**'nin hoşuna gitti. Herhalde bunda bir çıkarı var. Haydi, ona gidelim.» dedi.

Utbe'ye geldiler. **Ebû Cehil:**

«— Ya **Utbe! Muhammed**'in tarafına geçtiğin ve yaptıkları hoşuna gittiği için sana hesap sormaya geldik. Eğer senin ihtiyacın varsa, sana, **Muhammed**'e ihtiyacın kalmayacak kadar mal toplayalım,» dedi.

Utbe bu ithama kızdı. **Hz. Muhammed**'le ebediyyen konuşmayacağına dair yemin etti ve dedi ki:

«— Kureyş'in en zengini olduğumu biliyorsunuz. **Muhammed**'e gittim...» diyerek olup biteni onlara anlattı:

«— Bana hiç bilmediğim bir şeyle cevap verdi. Allah'a yemin ederim

---

9 Fussılet: 1-13

10 **Müsned: Abd b. Humeyd, İbn-i Ebî Şeybe**'den **o da.**

ki, o ne sihir, ne şiir, ne de kehânettir. «**Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyle başlarım. Ha mim! Bu kitap, esirgeyen ve bağışlayan nezdinden indirilmiştir. Bu Kur'an... Eğer yüz çevirirlerse, Âd ve Semud'un yıldırımı gibi bir yıldırımla sizi korkuturum, de.**» âyetlerini okudu. Ağzını tuttum. Ondan merhamet diledim. **Muhammed**'in konuşurken yalan söylemediğini biliyorsunuz. Başınıza bir belâ gelmesinden korktum.»[11]

İbn Ömer (r.a.) den:

Allah'ın Resûlü Kâbe'de otururken Kureyş, O'nun durumunu görüşmek için toplandı. **Utbe b. Rebia, Kureyş'e:**

«— Onu, bana bırakın. Ben gidip onunla konuşayım. Belki ben, ona sizden daha çok tesir edebilirim.» dedi. **Utbe** kalktı. Gidip **Hz. Peygamber**'in yanına oturdu ve:

«— Yeğenim, seni, şehrimiz halkı içinde orta halli, ama en şerefli birisi olarak görüyorum. Sen milletine hiç bir kimsenin kavmine benzerini yapmadığını yaptın. Eğer ileri sürdüklerinle mal elde etmek istiyorsan bu hemen sana verilecek. En zenginimiz oluncaya kadar, kavmin sana mal toplamayı üzerine almıştır. Şeref istiyorsan, seni daha da şereflendirelim. Milletin içinde senden daha şerefli kimse olmasın. Sana sormadan da hiç bir şeye karar vermeyelim. Eğer bu dûçar olduğun bir hastalıksa ve bundan da kurtulamıyorsan, hazinelerimizin kapısını açalım. Seni bu dertten kurtarmak için elimizden geleni yapalım. Eğer mülk istiyorsan, seni mülk sahibi yapalım.» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Bitirdin mi, ya **Ebû'l-Velid?**» buyurdu. O da:

«— Evet!» dedi.

Allah'ın Resûlü, ona **Fussilet** sûresini okudu. Secde âyetine gelince, **Hz. Peygamber** secdeye kapandı. Okumayı bitirinceye kadar **Utbe** eli arkasında bekledi. Sonra **Utbe, Hz. Peygamber**'in yanından ayrıldı. Kureyş'in toplandığı yere dönünce ne söyleyeceğini kestiremiyordu. Kureyşliler, onun geldiğini görünce:

«— **Utbe**, yanımızdan ayrıldığı andakinden başka bir halde geri dönüyor.» dediler.

Utbe gelerek; onların yanına oturdu:

«— Ey Kureşy cemaati, bana bildirdiğiniz şeyleri, ona söyledim. Sözlerimi bitirdiğimde bana öyle bir söz söyledi ki; Allah'a yemin ederim ki, kulaklarım hiç bir zaman böylesini duymamıştı. Ona verecek cevap bulamadım. Ey Kureyş, bugün bana itaat edin, bugünden sonraki günlerde de isyan edin. Bu adamın yakasını bırakın. Ona yaklaşmayın. Al-

---

[11] **Beyhakî** ve **Müstedrek; El-Bidaye: 3/62; Ebu Ya'lâ; Eddelâil: 75; Mecme-uz-Zevaid 6/20;**

lah'a yemin ederim ki, o davasından vazgeçmeyecek. Onu ve Arapları kendi hallerine bırakın. Eğer **Muhammed** onlara galip gelirse onun şerefi sizin şerefiniz, onun galibiyeti de sizin galibiyetiniz olur. Eğer onlar **Muhammed**'e galip gelirse, başkaları vasıtasıyla onun hakkından gelmiş olursunuz,» dedi.

Orada bulunanlar:

«— Sapıttın ya **Ebû'l-Velid!..»** dediler.[12]

Hz. Peygamberin İslâma Davet için Cihad Etmekte Israrı :

Allah'ın Resûlü, Hudeybiye'ye doğru yola çıkmıştı. Yollarına devam ederlerken **Huzaalı**'lardan **Büdeyl b. Verkâ** maiyeti ile beraber çıkageldi. —Bunlar, Tihameli'lerden, **Allah'ın Resûlü**'nün casusları idiler.— **Büdeyl:**

«— **Ka'b b. Lüey** ile **Âmr b. Lüey**, Hudeybiye suyunun başına konakladılar. Bütün hayvanları, aileleri, çocukları ve ağırlıkları yanlarında idi. Onlara dokunmadım... Seninle savaşmak, seni Kâbe'ye sokmamak istiyorlar.» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Bizim hiç kimseyle savaşmaya niyetimiz yok. Sadece Umre yapacağız. Eğer harbe niyetleri yoksa ve isterlerse, kendileriyle anlaşma yaparız; herkes kendi işine bakar. Şayet herkesin girdiği dine girmek isterlerse bunda da serbesttirler. Girmezlerse zorlayacak değiliz. Bunların hiç birine yanaşmazlarsa andolsun ki, tek başıma kalıncaya kadar, bu uğurda onlarla savaşırım. Allah'ın emri mutlaka yerini bulacaktır.» dedi.[13]

Misver ve **Mervan, Resûlullah**'ın şu sözünü naklederler:

«— Kureyş'e acıyorum. Harp onları mahvetti. Hiç bir kazançları olmadı. Keşke diğer Araplarla olan işlerime karışmasalar. Eğer onlar beni mağlup ederlerse, istedikleri olur. Eğer Allah beni onlara galip getirirse akın akın İslâm'a girerler. İslâm'ı kabul etmezlerse ve kuvvetleri varsa savaşı göze alırlar. Kureyş ne sanıyor? Allah'a yemin ederim ki; tek başıma da kalsam, gayret edip ya bu dini yayacağım veya bu uğurda öleceğim.»[14]

Sehl b. Sa'd naklediyor:

Allah'ın Resûlü, Hayber'in fethi sırasında:

«— Yarın bu sancağı birisine vereceğim. Allah fethi onun eliyle gerçekleştirecek. O, Allah ve Resûlünü seviyor. Allah ve Resûlü de onu seviyor.» dedi.

---

12 **Hılye: Delâil-ün-Nübüvve:** 76, **El-Bidaye:** 3/63-64;

13 **Buhari: Misver b. Mahreme** ve **Mervan'**dan.

14 **Taberânî: Kenz-ul-Ummal** 2/287; **İbn-i İshak: Zühri** tarikiyle; El-Bidaye: 4/165.

Müslümanlar o geceyi sancağın kime verileceğini merak ederek geçirdiler. Sabah olunca, erkence Peygamber'in huzuruna geldiler. Hepsi de, sancağın kendisine verilmesini umuyordu. **Allah'ın Resûlü:**

«— **Ali b. Ebû Talib** nerede?» diye sordu.

«— Ya **Resûlullah, o gözlerinden rahatsız.**» dediler.

Hz. Peygamber ona adam gönderdi. **Ali** geldi. **Allah'ın Resûlü** gözlerine tükürdü ve dua etti. Sanki biraz önce göz ağrısı çeken kendisi değilmiş gibi iyileşmişti. Sancağı ona verdi. **Ali:**

«— Ya **Resûlullah,** onları müslüman edinceye kadar savaşacağım.» dedi.

Hz. Peygamber:

«— Acele etme, bulundukları yere varırsın. Sonra onları İslâm'a dâvet edersin. Orada onlara Allah'ın emirlerini bildirirsin. Allah'a yemin ederim ki, senin vasıtanla Allah'ın bir kimseye hidayet etmesi, binlerce kırmızı devenin senin olmasından daha hayırlıdır.» buyurdu.[15]

Mikdat b. Amr der ki:

Hakem b. Keysan'ı esir aldım. Kumandanımız onun boynunu vurmak istedi.

«— Ona dokunma. Onu **Allah'ın Resûlü**'ne götürelim,» dedim. Götürdük. **Allah'ın Resûlü,** onu İslâma dâvet etmeye başladı. Epey bir süre ona İslâmı anlatınca, **Hz. Ömer:**

«— Bununla niçin konuşuyorsun, ya **Resûlullah?** Allah'a yemin ederim ki, bu ebediyyen müslüman olmayacak. Onu bana bırak. Boynunu vurayım. Canını cehenneme göndereyim,» dedi.

Allah'ın Resûlü, Ömer'in fikrini kabul etmedi. **Hakem** de müslüman oldu.

Ömer der ki:

«— Onun müslüman olduğunu gördüm. Yaptıklarımdan utandım. Ve kendi kendime, **Allah'ın Resûlü**'nün benden daha iyi bildiği bir işte Peygamber'e, nasıl karşı çıkıyorum, dedim. Yalnız tek tesellim şu idi: Ben bunları Allah ve Resûlü'ne ihlâs ve bağlılığımdan dolayı yapıyordum. Bu sebeple müsterih olabilirdim. Allah'a yemin ederim ki, Hakem, mükemmel bir müslümandı. Allah yolunda cihad etti. Bi'r-i Meûne'de[16] şehid düştü. **Allah'ın Resûlü** ondan hoşnuttu. Cennet'e girdi.»[17]

Bir başka rivayette[18] aşağıdaki konuşma da nakledilir.

---

15 **Buharî: Müslim:** 2/279.

16 **Bir-i Meûne: Necidde müslümanların yetmiş şehid verdiği yer.**

17 **İbn-i Sa'd:** 4/137; **Mikdad b. Amr**'dan.

18 **İbn-i Sa'd:** 4/138, **Zührî**'den.

Hakem:
«— İslâm nedir?» diye sordu. Hz. Peygamber de:
«— Tek olan ve ortağı olmayan Allah'a kulluk etmek. Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğunu tasdik etmektir.» buyurdu.
Hakem de:
«— O halde İslâmı kabul ediyorum,» dedi.
Peygamber, eshabına döndü:
«— Biraz önce bu hususta size uysaydım, onu öldürtecektim. Cehenneme girecekti.» buyurdu.

Vahşi b. Harbin İslâma Girişi :

İbn-i Abbas anlatıyor:
Allah'ın Resûlü Hamza'nın katili **Vahşi b. Harb**'e adam gönderdi. Onu, İslâma davet ediyordu. **Vahşi, Hz. Peygamber**'e getirildi ve:
«— Ya **Muhammed**, beni nasıl İslâma dâvet ediyorsun? Halbuki sen, adam öldürenin, şirk koşanın, zina edenin azaba dûçar olacağını, kıyamette azabının kat kat artacağını, o korkunç azapta ebedî kalacağını iddia ediyorsun. Ben bunların hepsini yaptım. Bana da kurtuluş yolu var mı?» diyerek sordu. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu:
«Ancak tevbe eden, iman edip, yararlı işler yapanlar müstesna; Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok affeder ve merhametlidir.»[19]
Vahşi:
«— Ya **Muhammed, (ancak tevbe eden, iman edip yararlı işler yapanlar)** hükmü çok ağır bir şarttır. Belki ben bunu yapamıyacağım.» dedi.
Bunun üzerine yüce Allah:
«Allah kendisine şirk koşulmasını affetmez. Onun dışındaki günahları dilediği kimse için affeder.»[20] âyetini indirdi.
Vahşi:
«— Ya **Muhammed**, anlıyorum ki, bu da Allah'ın dilemesine bağlıdır. Beni affedip affetmiyeceğini bilmiyorum. Bundan başka bir şey yok mu?» deyince:
«Ey nefislerine zulmeden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah bütün günahları affeder. O'nun affedici ve merhametli olduğunda şüphe yoktur.»[21] âyeti indi. **Vahşi:**
«— Şimdi tamam!» diyerek hemen müslüman oldu.

---

19 Fürkan: 70.
20 Nisa: 48, 116.
21 Zümer: 53.

Eshab:

«— Ey **Allah'ın Resûlü, Vahşî**'nin nail olduğuna biz de nail olduk, değil mi?» dediler.

Hz. Peygamber de:

«— Evet, bu bütün müslümanlar içindir.» buyurdu.[22]

Müşriklerden bir grup çok adam öldürmüş, çok zina yapmışlardı. **Hz. Peygamber** (s.a.v.)e geldiler ve:

«— Senin söylediklerin ve bizi dâvet ettiğin şey gayet güzel. Bizim yaptıklarımızın da kefareti var mıdır? Bildirir misin?» dediler.

Şu âyet indi: **«Allah ile beraber, başka bir ilâha tapmazlar, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı canı, hak ve adalet icabetmeden asla öldürmezler, zina etmezler, çünkü bu kötülüğü yapan cezasını bulur.»**[23]

Bundan sonra da şu âyet indi:

«Ey nefislerine zulmeden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin.[24]» [25]

Hz. Fatıma'nın Babasının Haline Ağlaması :

Hz. Peygamber bir savaştan dönmüştü. Mescide girdi. Orada iki rekât namaz kıldı. —Her seferden dönüşte, önce mescide girip namaz kılar, sonra **Fatma**'ya, daha sonra da hanımlarına uğrardı. Bu onun âdetiydi. Namazdan sonra önce **Fâtıma**'ya uğradı, hanımlarından önce, onun evine geldi. **Fâtıma** onu kapıda karşıladı. Ağlıyarak babasının yüzünü gözünü öpmeye başladı. **Allah'ın Resûlü** ona:

«— Niçin ağlıyorsun?» diye sordu.

Fâtıma da:

«— Ya Resulallah! Seni rengin solmuş, elbisen eskimiş bir vaziyette gördüğümden,» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Ey **Fâtıma** ağlama, Allah senin babanı bir vazifeye memur etti. İstenilse de istenilmese de yeryüzünde insanın yaşayabildiği her yere bu din girip yayılacak. Benim vazifem de bunu temin için çalışmaktır.» buyurdu.[26]

Temim'üd-Dârî anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nün şöyle buyurduğunu işittim:

«— Bu din, gece ve gündüzün hüküm sürdüğü her yere mutlaka ulaşacak. Allah bu dinin şerefle veya zorla girmediği hiç bir şehir ve köy

---

[22] **Taberânî; Mecme'uz-Zevâid:** 7/100.

[23] Fürkan: 68

[24] Zümer: 53.

[25] **Buhari:** 2/710; **Müslim:** 1/76; **Ebû Davud:** 2/238; **Aynî** 9/121; **Beyhakî:** 9/98.

[26] **Taberânî, Hılye; Ebû Sa'lebe**'dan; **Kenz'ul-Ummal:** 1/77; **Mecme'uz-Zevâid** 8/862; **Müstedrek;** 3/155;

bırakmıyacak. Allah, orada İslâm'ı ve müslümanları muzaffer, küfrü de zelîl ve hakîr kılacak.»

Temîmüd-Dârî diyor ki:

«Ben bunu kendi ailem içinde müşahede ettim. Ailemden müslüman olanlar hayra, şeref ve galibiyete mazhar oldu. Küfürde israr edenler ise zelil ve hakir kalıp cizyeye dûçar oldu.»[27]

Hz. Enes (r.a.) der ki:

«**Ebû Musâ** (r.a.) Tuster'in fethi sebebiyle beni Hz. Ömer'e gönderdi. **Bekr b. Vâil**'den altı kişi İslâmı terketmiş ve müşriklere katılmışlardı.

Hz. Ömer bana:

«— **Bekr b. Vâil'den** bu gurub ne yaptı?» diye sordu.

Ben de:

«— Halife hazretleri, onlar İslâmı terkettiler, müşriklere katıldılar. Onlara, ölümden başka kurtuluş yolu yoktur,» dedim.

Hz. Ömer:

«— En kısa zamanda, onları sağ olarak yakalamayı tercih ederim.» dedi. Ben de:

«— Ey mü'minlerin emîri, onları yakalarsan ne yapacaksın?» deyince **Hz. Ömer:**

«— Onlara, çıktıkları kapıdan tekrar girmelerini tavsiye edeceğim. Eğer tavsiyemi tutarlarsa birşey yapmıyacağım. Şayet kabul etmezlerse hapsedeceğim.» dedi.[28]

Bir şahıs, **Ebû Musâ**'dan (r.a.) **Hz. Ömer**'e haber getirmişti. **Hz. Ömer** (r.a.) ona, durumu sordu. O da bildiklerini anlattı. Sonra, **Hz. Ömer:**

«— **Mugarribe**'nin durumunu da biliyor musun?» diye sordu.

«— Evet, müslüman olduktan sonra tekrar küfre dönen bir adam.» deyince, **Hz. Ömer:**

«— Ona ne yaptınız?» dedi.

«— Yakaladık ve boynunu vurduk!» diye cevap verdi. **Hz. Ömer:**

«— Keşke onu üç gün hapsetseydiniz, her gün bir somun verseydiniz. Tevbeye dâvet etseydiniz. Belki tevbe eder, tekrar İslâm'a dönerdi.» dedi. Sonra:

«— Ey Allahım!.. Ben bu işte bulunmadım, böyle yapmalarını da emretmedim. Duyduğum zaman da memnun olmadım.» diye ilâve etti.[29]

Amr b. Şuayb'dan:

Amr b. Âs (r.a.), **Hz. Ömer**'e tekrar tekrar İslâma girip irtidat eden

---

[27] **Taberânî** ve **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel; Mecme'uz-Zevâid: 6/14, 8/862.**

[28] **Abdurrazzak, Musannef: Hz. Enes** (r.a.) dan; **Kenz-ul-Ummal; 1/179; Beyhaki: 8/207.**

[29] **Malik, Şafii, Abdurrezzak; Abdurrahman El-Karî**'den **Beyhakî: 207.**

birinin, yeniden İslâm'a girdiği takdirde, müslümanlığının kabul olunup olunmayacağını mektupla sordu. **Hz. Ömer** de ona:

«— Allah onların müslümanlığını kabul ettiği için sen de kabul et. Ona tekrar müslüman olmasını teklif et, kabul ederse, haline bırak, kabul etmezse boynunu vur!» diye cevap verdi.[30]

Hz. Ömer'in Bir Rahib'in Haline Ağlaması :

Ebu İmran el-Cevnî'den:

Hz. Ömer zayıf, yorgun, bitkin bir adamla karşı karşıya gelince hayretini gizleyemedi. Ve üzülerek ağlamaya başladı. **Hz. Ömer**'e:

«— O bir Hıristiyandır, niçin ağlıyorsun?» denildiği zaman o:

«— Biliyorum, fakat ona acıdım. Allah'ın şu sözünü hatırladım: «Yorgun argın çalışır. Kızgın ateşe yaslanır.»[31] O hem çalışıp çabalayacak, hem de cehenneme girecek. İşte buna acıyorum.»[32]

FERTLERİ İSLÂM'A DÂVET

Hz. Peygamberin Ebu Bekri İslâm'a Davet Etmesi :

Hz. Aişe'den:

Ebû Bekir bir gün, «**Resûlullah**'ı aramak için evden çıktı. **Hz. Ebû Bekir** cahiliyet devrinde de onun dostu idi. **Hz. Peygamber**'i bulunca:

«— Ya **Muhammed!** Ahaliden uzak duruyorsun artık. Onlar seni analarını, atalarını ayıplamakla itham ediyorlar,» dedi.

Hz. Peygamber de:

«— Ben Allah'ın Resûlüyüm. Seni Allah'a kulluğa dâvet ediyorum...» buyurdu.

Allah'ın Resûlü sözünü bitirdiği zaman, **Ebû Bekir** müslüman olmuştu. **Hz. Peygamber** ondan ayrıldı. **Ebû Bekir**'in müslüman olması «**Resûlullah**'ı o kadar sevindirdi ki, o anda Mekke'de ondan daha sevinçli bir kimse yoktu. **Ebû Bekir** de gitti. **Osman b. Affan**'a, **Talha b. Ubeydullah**'a, **Zübeyr b. Avvam**'a, **Sa'd b. Ebi Vakkas**'a durumu anlattı. Onlar da hemen müslüman oldular. İkinci gün, **Osman b. Maz'un'u**, **Ebû Ubeyde b. Cerrah**'ı, **Abdurrahman b. Avf**'ı, **Ebu Seleme b. Abdülesed'i**, **Erkam b. Ebilerkâm**'ı getirdi. Onlar da müslüman oldular. Allah onlardan razı olsun.[33]

Ebû Bekir'is-Sıddık (r.a.), **Allah'ın Resûlü** ile karşılaştı ve dedi ki:

«— Ya **Muhammed** (s.a.v.) ilâhlarımızı terketmen, bizi beyinsizlikle

---

30 **Müsedded** ve **İbn-i Abd'i-l-Hakem; Kenz'ul-Ummal** 1/179.

31 Gaşiye 3-4.

32 **Beyhakî, İbn-ül Münzir, Müstedrek; Kenzu'l-Ummal** 1/175.

33 **Hafız Ebulhasan-ıt-Trablusî: Aişe**'den (r.a.); **Bidâye:** 3/29.

suçlaman, atalarımızı tekfir etmen hususunda Kureyş'in söyledikleri doğru mu?»

Hz. Muhammed (s.a.v.):

«— Evet, ben **Allah'ın Resûlü** ve nebîsiyim. Beni Peygamberlik vazifesiyle gönderdi. Seni ortağı olmayan Allah'a dâvet ediyorum. Allah'a yemin ederim ki, Allah haktır. Ya **Ebû Bekir**, O'ndan başkasına kulluk etme, O'na itaate de devam et.» buyurdu.

Daha sonra **Ebû Bekir**'e Kur'an okudu. **Ebû Bekir** de, hiç itiraz etmeden müslüman oldu. Putları inkâr etti. Allah'a ortak koşmaktan vazgeçti. İslâmın hak din olduğunu kabul etti. Böylece sağlam bir mü'min oldu.[34]

Allah'ın Resûlü buyurdu ki:

«**Ebû Bekir**'den başka İslâm'a dâvet ettiğim herkes bir duraklama, bir tereddüt, bir şaşkınlık geçirdi. Fakat **Ebû Bekir**, kendisine İslâm'ı anlattığım zaman ne durakladı, ne de tereddüt etti.»[35]

Ebû Bekir, Peygamberlikten önce **Allah'ın Resûlü**'nün arkadaşı idi. **Allah'ın Resûlü**'nün doğruluğunu, eminliğini, güzel huylu, iyi ahlâklı olduğunu biliyordu. İnsanlara karşı yalan söylemiyen, Allah'a nasıl yalan isnat edebilirdi? İşte bu sebeple, **Hz. Muhammed**'in, sadece kendisinin **Allah'ın Resûlü** olduğunu söylemesiyle hemen onu tasdik etti, duraklamadı, beklemedi.[36]

Hz. Ebû Bekir'le **Hz. Ömer** (r.a.) arasında bir kırgınlık vardı. Bu hususta **Allah'ın Resûlü** buyurdu ki:

«— Allah beni size Peygamber olarak gönderdi. Siz beni yalanladınız. **Ebû Bekir** ise tasdik etti. Can ve malıyla bana yardım etti.»

Sonra iki defa:

«— Siz benim arkadaşımı terk mi ediyorsunuz?» dedi. Bundan sonra onu kimse kırmadı. Bu, **Ebû Bekir**'in ilk müslümanlığı hususunda katî bir delildir.[37]

Allah'ın Resûlünün Hz. Ömeri İslâma Daveti :

Allah'ın Resûlü:

«— Allahım, **Ömer b. Hattab** veya **Ebû Cehl b. Hişam**'la İslâmı kuvvetlendir.» diye niyazda bulundu. Allah, Resûlü'nün duasını **Hz. Ömer**'le gerçekleştirdi. **Hz. Ömer**'le İslâmı yükseltti. Onunla putları devirdi.[38]

---

34 İbn-i İshak.

35 **İbn-i İshak: Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. El-Husayn It-Temimî**'den.

36 İbn-i İshak.

37 **Buharî: Ebud-Derda**'dan; **Bidâye: 3/26-27.**

38 **Taberânî: Abdullah b. Mes'ud**'dan; **Mecme'uz-Zevâid: 9/61.**

Sevbân (r.a.) anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, Hz. Ömer'in iki omuzundan tuttu ve sarstı:

«— İstediğin nedir?.. Niçin geldin?» buyurdu.

Ömer de:

«— İnsanları dâvet ettiğin İslâmı bana da anlat.» dedi.

Hz. Peygamber:

«— Tek olan Allah'tan başka ilâh olmadığına, şeriki olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet edeceksin.» buyurdu. **Ömer** hemen orada şehadet getirip müslüman oldu.

«— Artık müslüman oldum, bunu herkes bilsin.» diyerek çıktı.[39]

Eslem (r.a.) anlatıyor:

Ömer bize:

«— Size, nasıl müslüman olduğumu anlatmamı ister misiniz?» diye sordu.

«— Evet.» dedik.

«— **Allah'ın Resûlü**'nün en büyük düşmanı idim. Safa'da bir eve **Allah'ın Resûlü**'nün yanına gittim. Önünde dolaştım. Yakamı tutarak bana:

«— Müslüman ol ya **Ömer.**» buyurdu. «Allahım, Ömer'e hidayet et.» diye dua etti. Ben de:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ederim. Senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim.» dedim. Müslümanlar tekbir getirdiler. Mekke yollarından işitildi.[40]

Allah'ın Resûlünün Hz. Osman b. Affanı İslâma Daveti :

Hz. Osman anlatıyor:

Teyzem, **Erva binti Abdülmuttalib**'i ziyarete gittim. **Allah'ın Resûlü** de geldi. —O anda halinde bir fevkalâdelik seziliyordu.— Beni tuttu, ve:

«— **Osman!** Sana ne oluyor?» buyurdu.

Ben de:

«— Sana, senin aramızdaki durumuna, hakkında söylenenlere hayret ediyorum.» dedim.

Hz. Peygamber:

«— **Allah'tan başka ilâh yoktur**, deyince; Allah inandırsın tüylerim diken diken oldu.» Sonra devamla:

«Rızkınız ve va'dolunduğunuz şeyler semâdadır. Göğün ve yerin Rabbına yemin ederim ki, O, sizin söylediğiniz gibi gerçekten haktır.»[41]

---

39 **Taberânî.**
40 Hılye: 1/41.
41 Zâriyat: 22-23.

âyetini okudu. Sonra kalkıp gitti. Ben de arkasından çıktım. Ona yetiştim ve müslüman oldum.[42]

Allah'ın Resûlünün Hz. Ali b. Ebi Talibi İslâma Daveti :

Ali b. Ebî Talib, Allah'ın Resûlü ile **Hz. Hatice** namaz kılarken yanlarına geldi ve:

«— Ya **Muhammed** bu nedir?» dedi.

Allah'ın Resûlü de:

«— Allah'ın kendisi için seçtiği, peygamberler gönderdiği dinidir. Seni tek olan, ortağı olmayan Allah'a inanmaya, O'na ibadete, Lât ve Uzza'yı da inkâr etmeye dâvet ediyorum.» deyince; **Ali:**

«— Bu, şu ana kadar işitmediğim bir meseledir. **Ebû Talib**'le konuşmadan herhangi bir meselede karar veremem.» dedi. **Allah'ın Resûlü** açıktan açığa insanları dine dâvetinden önce bu meseleyi **Ali**'nin **Ebû Talib**'e açmasını istemiyordu. **Ali**'ye:

«— Ya **Ali**, şayet müslüman olmuyorsan bu hususta kimseye bir şey söyleme!» buyurdu. **Ali** o geceyi düşünerek geçirdi. Sonra Allah kalbine İslâm'ı yerleştirdi. Sabahı zor etti. Hemen **Allah'ın Resûlü**'ne gitti ve:

«— Dün bana ne teklif etmiştin ya **Muhammed?**» diye sordu.

Allah'ın Resûlü:

«— Tek olan, ortağı olmayan, Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet edeceksin. Lât ve Uzza'yı inkâr edeceksin. Allah'a şirk koşmayacaksın.» buyurdu. **Ali,** bütün bunları kabul etti. Ve müslüman oldu. **Ebû Talib**'den izin gelinceye kadar bekledi. Müslüman olduğunu gizledi. Ve açığa vurmadı.[43]

Minberde **Hz. Ali**'yi gülerken gördüm: Hiç bu kadar güldüğünü görmemiştim. Dişleri gözüküyordu. **Hz. Ali:**

«— **Ebû Talib**'in sözünü hatırladım,» dedi. «Ben **Allah'ın Resûlü**'yle beraber Batn-ı Nahle'de namaz kılarken, **Ebû Talib** yanımıza geldi ve:

«— Yeğenim, ne yapıyorsunuz?» dedi.

Allah'ın Resûlü, onu İslâm'a dâvet etti. **Ebû Talib** de:

«— Yaptığınızın hiç bir mahzuru yok. Fakat, müslüman olmayı onuruma yediremiyorum.» dedi. Ben de babamın bu acayip sözüne güldüm.» Sonra **Hz. Ali** devam etti:

«— Allahım! Şimdiye kadar, Peygamberinden başka benden önce sana bu ümmetten ibadet eden hiç bir kimseyi tanımıyorum.» dedi, sözünü üç defa tekrarladı. «Peygamberliğin gelmesinden sonra üzerimden altı vakit namazı geçti. Yedinci vakitte ben de kılmaya başladım.»[44]

---

42 **Medainî: Amr b. Osman**'dan; **İstiâb: 4/221.**

43 **İbn-i İshak**'dan; **Bidaye: 3/24.**

44 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel: Habbet-ül-Aramî**'den; **Mecma'u-z-Zevaid: 9/102.**

Hz. Peygamberin Amr. b. Abeseyi İslâma Davet etmesi :

Ebû Umâme:

«— Ya **Amr b. Abese,** neye dayanarak İslâm'a girişte orta dereceyi işgal ettiğini iddia ediyorsun?» diye sordu. **Amr:**

«— Ben cahiliyet devrinde, insanların dalâlette olduğunu görüyordum. Putları hiçe sayıyordum. Bir adamdan **Mekke**'de olup bitenleri işittim. Hayvanıma binerek, **Mekke**'ye geldim. İlk anda **Allah'ın Resûlü**nü küçümsedim. Zaten kavmi de, ona hücum ediyordu. Sonra ona ısındım. Yanına gittim. Aramızda şu konuşma geçti:

«— Sen nesin?»

«— Ben Allah'ın **Nebîsi**'yim.»

«— Allah'ın **Nebîsi** nedir?»

«— Allah'ın Resûlüdür.»

«— Allah mı seni gönderdi?»

«— Evet.»

«— Ne ile gönderdi?»

«— **Allah'ı birle, O'na hiçbir şeyi ortak etme, putları kır, akrabayı ziyaret et!** emirleriyle gönderdi.»

«— Bu davada seninle beraber olanlar kimlerdir?»

«— Hür ve köle herkes.» buyurdu.

O sırada bir de ne göreyim, **Ebû Bekir b. Kuhafe** ve kölesi **Bilâl** de onunla beraberdi.

«— Ben de sana tâbi oluyorum.» dedim.

«— Bugün, bana tâbi olmana durum müsait değil, fakat ailene dön. Benim açıktan açığa İslâmı yaymaya başladığımı duyunca, bana katıl.»

Müslüman olarak aileme döndüm. **Allah'ın Resûlü, Medine**'ye göç etti. Ben de haber beklemeye başladım. **Yesrib**'den bir heyet geldi. Heyete:

«— Size gelen **Mekke**'linin durumu nedir?» diye sordum. Onlar da:

«— Kavmi onu öldürmek istedi. Fakat buna güçleri yetmedi. Araları açıldı. Biz, **Medine**'yi O gelince terk ettiğimiz için durumunu bilmiyoruz.» dediler.

Amr b. Abese der ki:

Hayvanıma bindim, **Medine**'ye, onun yanına gittim. Huzuruna çıktım.

«— Ya **Resûlallah,** beni tanıyor musunuz?» dedim.

«— Evet, bana **Mekke**'de iken gelen kimse değil misiniz?» diye cevap verdi.

«— Evet, ya **Resûlallah!** Benim bilmediğim hususlarda, Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret.» dedim.[45]

Aynı ravi silsilesinden gelen diğer bir rivayette: **Amr b. Abese** der ki:

«— Allah seni ne ile gönderdi?»

Allah'ın Resûlü:

«— **Akrabayı ziyaret etmek, kan dökmemek, yolu emniyetli hale getirmek, putları kırmak, tek olan, kendisine ortak koşulmayan Allah'a ibadet etmekle...»** buyurdu.

Ben de:

«— Evet, tebliğ ettiğin dine iman ettim ve seni tasdik ediyorum. Seninle beraber kalayım mı, ne dersin?» dedim.

«— Dine karşı insanların tutumunun kötü olduğunu görüyorsun Ailenin arasında kal. Yerimden ayrıldığımı duyduğunuz zaman bana katılınız.» buyurdu.[46]

Hz. Peygamber'in Hâlid b. Said b. Âs'ı İslâm'a Davet Etmesi :

Hâlid b. Said b. Âs ilk müslümanlardandı. Ayrıca, müslüman olan kardeşlerinin de ilkiydi. İslâma girişi bir rüya ile olmuştu:

Rüyasında çok büyük bir ateşin kenarında durdu. Sanki yanına birinin gelip, kendisini ateşe iteceğini zannederken, **Allah'ın Resûlü**'nü de, ateşe düşmemesi için kendisini kucaklar vaziyette görmüştü. Gördüğü rüya sebebiyle bir korkuya kapıldı. Ve:

«— Allah'a yemin ederim ki, bu hak bir rüyadır.» dedi. **Ebû Bekir** (r.a.) ile karşılaştı. Rüyasında başından geçenleri ona anlattı.

Hz. Ebû Bekir:

«— Hayırdır inşallah.» diyerek rüyayı tabir etti: «Rüyada gördüğün kimse, **Allah'ın Resûlü**'dür. O'na tâbi ol! Sen ona uyacak ve onunla beraber olup, İslâm'a gireceksin. İslâm'da senin ateşe düşmene mani olacak. Fakat baban, ateşin içine düşecek.» dedi. Bunun üzerine **Hâlid, Hz. Peygamber**'e gitti. O'nunla Ecyâd denilen yerde karşılaştı ve:

«— Ya **Muhammed!**.. Dâvetinin mahiyeti nedir?..» diye sordu.

Hz. Peygamber:

«— Tek olan, ortağı olmayan Allah'a, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna, işitmeyen, zarar ve faydası dokunmayan, kendisine

---

[45] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel: 4/112, Şeddad b. Abdullah**'dan; **İbn-i Sa'd: 4/158, Amr b. Abese**'den.

[46] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel 4/111; Müslim, Taberâni, Hılye: 86; İsâbe: 3/6; İstiâb: 2/500.**

kulluk edenle etmiyeni ayırt edemiyen, taştan putlara tapmaktan vazgeçmeye dâvet ediyorum.» buyurdu.

Hâlid:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına ve senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ediyorum.» dedi.

Allah'ın Resûlü, Hâlid'in İslâma girmesine sevindi. Bundan sonra **Hâlid**, ortadan kayboldu. Fakat babası, **Hâlid**'in İslâma girdiğini öğrendi. Onu aramaya adam gönderdi. **Hâlid** yakalandı.

Babası, kendisine kızdı ve elindeki kamçıyla ona vurmaya başladı. Vura vura kamçı başında parçalandı. Üstelik de:

«— Vallahi sana yemek vermiyeceğim!» dedi.

Hâlid ise:

«— Sen vermezsen geçineceğim kadarını Allah verir.» diyerek **Allah'ın Resûlü**'ne gitti. Artık **Peygamberimizle** kalıyor, onun ikramiyle geçiniyordu.[47]

Vâkidî tarikiyle gelen rivayette bu hâdise ile ilgili şu fazlalık vardır:

Babası, müslüman olmayan kardeşlerini ve kölesi **Râfiî**'yi onu aramaya gönderdi. **Hâlid**'i bulup babaları **Ebû Ukayka**'ya getirdiler. Babası, **Hâlid**'e darıldı, azarladı. Elindeki kamçıyla onu dövdü. Kamçı, **Hâlid**'in kafasında parçalandı, sonra da:

«— Kavminin kendisine, ilâhlarını ve geçmiş atalarını ayıplamasına kızdıklarını göre göre, **Muhammed**'e mi tâbi olacaksın?» dedi.

Hâlid ise:

«— Allah'a yemin ederim ki, o doğru söylüyor. Ona tâbi olacağım.» dedi. Babası **Ukayka**, ona daha da kızdı. Hırsını alamayarak, ona sövdü, saydı. Daha sonra da:

«— Defol kerata!.. İstediğin yere git! Vallahi sana yemek vermiyeceğim!» dedi. **Hâlid** ise:

«— Sen vermezsen, Allah geçineceğim kadarını verir.» diye cevap verdi. Bunun üzerine babası, **Hâlid**'i kovdu. Kardeşlerine de:

«— İçinizden kimse onunla konuşmasın. Şayet konuşursa, ona yaptıklarımı size de yaparım!» diye tehdit etti.

Hâlid, Allah'ın Resûlü'nün yanına gitti. O'nun ikramı ile geçiniyor ve O'nunla beraber kalıyordu.[48]

Hâlid b. Saîd anlatıyor:

Babam hastalandı. Dedi ki:

---

[47] **Beyhakî: Cafer b. Halid b. Zübeyr**'den; **Muhammed b. Amr b. Abdullah b. Osman**'dan; **Bidaye: 3/32; Müstedrek: 3/248.**

[48] **El-Müstedrek: 3/248 Vakidî** kanalıyla, **Cafer b. Muhammed**'den; **İbn-i Sa'd: 4/94; İstiâb: 1/104.**

«— Allah beni mutlaka bu hastalığımdan kaldıracak. Mekke vadisinde ebediyyen **Muhammed**'in ilâhına kulluk edilmeyecek.» dedi. Bunun üzerine ben:

«— Allahım onu hastalığından kaldırma.» diye dua ettim. Babam bu hastalığı neticesinde öldü.[49]

Hz. Peygamberin Dammad'ı İslâm'a Daveti :

İbn-i Abbas anlatıyor:

Dammâd, Mekke'ye geldi. —Ezdişenûe kabilesindendi— Ruh hastalıklarını tedavi usulünü biliyordu. Mekke müşrikleri bunu işitince **Dammâd**'a:

«— **Muhammed** delidir,» dediler. O da:

«— Nerde bu adam? Belki Allah onu benim elimle şifaya kavuşturacak.» dedi.

Bundan sonrasını **Dammâd** şöyle anlatıyor:

Muhammed'le karşılaştım. O'na:

«— Ben ruh hastalıklarını tedavi ederim. Allah dilediğine benim elimle şifa verir. İstersen seni de tedavi edeyim?» diye teklif ettim.

Muhammed ise:

«— **Hamd Allah'a mahsustur. O'nu överiz ve O'ndan yardım isteriz. Allah kime hidayet ederse, onu kimse sapıtamaz. Kimi de dalâlete düşürürse, onu da kimse kurtaramaz. Tek olan, ortağı olmayan Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ederim.»** diye üç defa tekrarladı.

Ben:

«— Kâhinlerin, sihirbazların, şairlerin sözlerini işittim. Vallahi bu sözlerin benzerini duymadım. Haydi, uzat elini İslâm'a girmek üzere sana biat ediyorum.» dedim. **Allah'ın Resûlü**'ne biat ettim.

Bana:

«— Kavmin adına da seninle biat ediyorum.» buyurdu.

Ben de:

«— Kavmim adına.» dedim.

Bu hâdiseden bir müddet sonra **Peygamber** (s.a.v.) in çıkardığı bir keşif kolu, **Dammâd**'ın kavmine de uğramıştı. Komutan, askerlere:

«— Bu kavimden birşey aldınız mı?» diye sordu.

Tek bir asker:

«— Bir su kabı.» diye cevap verdi.

Komutan:

«— Hemen onu iade et. Bunlar, **Dammâd**'ın kavmidir.» dedi.

---

[49] **Müstedrek: 3/249; İbn-i Sa'd: 4/95.**

Bir diğer rivayette, **Dammâd**, komutana:

«— Bu sözlerini bir daha tekrar et. Ne kadar derin mânalı.» dediği söylenir.[50]

Dammâd anlatıyor:

Umre yapmak için Mekke'ye geldim. İçinde, **Ebû Cehil**'in, **Utbe b. Rebia**'nın, **Ümeyye b. Halef**'in bulunduğu bir mecliste oturdum. **Ebû Cehil** şöyle diyordu:

«— Bu adam, birliğimizi parçaladı. Ümmetimizi suya düşürdü. Ölenlerimizi dalâlette olmakla itham etti. İlâhlarımızı kınadı.»

Ümeyye ise:

«— Bu adam gerçekten delidir!» diye ilâve etti.

Dammâd der ki:

«Durum bence anlaşılmıştı.

Ben de:

«— Ben, ruh hastalıklarını tedavi eden birisiyim.» dedim. Meclisten kalktım, **Allah'ın Resûlü**'nü aradım. O gün bulamadım. İkinci gün yine gittiğimde Kâbe'de makam-ı İbrahim'in arkasında tahiyyatta otururken buldum. Namazını bitirinceye kadar bekledim. Sonra yanına yaklaştım:

«— Ey **Abdülmuttalib**'in torunu, bana dön.» dedim.

«— Ne istiyorsun?» diye sorunca:

«— Ruh hastalıklarını tedavi ederim. İstersen seni de tedavi edeyim. Hastalığını büyütme. Senden daha çok hasta olanları tedavi ettim. İyi oldular. Kavmin, sendeki birtakım kötü hasletlerden bahsediyor. Ümitlerini kırmışsın, cemaatlerini parçalamışsın. Ölenlerini sapıklıkla itham etmişsin. İlâhlarını kınamışsın. Bunları ancak, cinnet getiren bir kimse yapar.» dedim.

Allah'ın Resûlü ise:

«— Hamd Allah'a mahsustur. O'nu överim ve O'ndan yardım isterim. O'na iman ederim. O'na güvenip dayanırım. Allah kime hidayet ederse, onu kimse sapıtamaz. Kimi de dalâlete düşürürse, onu kimse hidayete erdiremez. Tek olan, ortağı olmayan Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna da şehadet ederim.» buyurdu. Ben, hiç böyle bir şey işitmemiştim. Bu sözleri tekrar etmesini istedim. Tekrar etti. O zaman:

«— Neye dâvet ediyorsun?» dedim.

«— Tek olan, ortağı olmayan, Allah'a inanmaya, putlara ibadetten vazgeçmeye, benim **Allah'ın Resûlü** olduğuma şehadete.» buyurdu.

---

[50] **Müslim, Beyhaki; Şerh-u Nevevî: 6/150; Bidaye: 3/36.**

«— Bunları yaptığım takdirde bana ne var?» dedim.

«— Cennet.» diye cevap verdi.

Ben de:

«— Tek olan, ortağı olmayan Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ediyorum. Putlara ibadeti terk ediyorum. Onlardan uzak oluyorum. Senin Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna da şehadet ediyorum.» dedim. **Allah'ın Resûlü**'yle bir müddet beraber kaldım. Kur'an'dan birçok sûreler öğrendim. Sonra kavmime döndüm.

Abdullah b. Abdurrahman'il-Adevî der ki:

Allah'ın Resûlü, Ali b. Ebû Talib kumandasında bir seriyye gönderdi. Bir yerden yirmi deve alıp getirdiler. **Hz. Ali**'ye, bu develerin **Dammâd**'ın kavmine ait olduğu haberi gelince, **Hz. Ali**, develerin geri verilmesini emretti. Geri verdiler.[51]

Allah'ın Resûlü'nün İmran'ın Babası Husayn'ı İslâm'a Dâveti :

Kureyşliler, **Husayn**'a geldiler. —Ona hürmet ederlerdi.—

«— Şu adamla, bizim adımıza konuş. İlâhlarımızı ağzına alıyor ve onlara sövüyor.» dediler.

Husayn, Resûlullah'a gitti. Kureyş büyükleri de beraberindeydi. Kureyş eşrafı, **Hz. Peygamber** (s.a.v.) in evinin kapısına yakın oturdular. **Allah'ın Resûlü.**

«— Bu zâta yer verin.» buyurdu. İmrân ve arkadaşları orada bir hayli kalabalıktı. **Husayn:**

«— Senin hakkında neler duyuyoruz? İlâhlarımızı diline dolayıp onlara sövüyormuşsun. Halbuki senin baban namuslu ve iyi bir insandı.» dedi. **Hz. Peygamber** (s.a.v.):

«— Ya **Husayn**, benim babam da, senin baban da cehennemdedir. Ya **Husayn**, kaç ilâha kulluk ediyorsun?» buyurdu.

«— Yerde yedi, gökte bir ilâha.» diye cevap verdi.

Hz. Peygamber:

«— Zarara uğradığın zaman kime yalvarıyorsun?» diye sordu.

Husayn:

«— Göktekine.» dedi.

«Malın mahvolduğu zaman kime yalvarıyorsun?» diye sordu.

Husayn:

«— Göktekine.» dedi.

O zaman **Allah'ın Resûlü:**

«— O halde birisi sana icabet ediyor, diğerlerini ona ortak yapı-

---

51 **Nesâî; Begavî; Müsedded; İsabe:** 2/210; **Delâil'ün-Nübüvve:** 77; Her üçü de **Vâkidî**'den.

yorsun. Şükürle onu hoşnut mu etmek istersin. Yoksa, seni kahretmesinden mi korkarsın?» buyurdu. **Husayn:**

«— Hayır, hiç biri değil.» diye mukabele etti.

Husayn der ki:

Onun gibi konuşamıyacağımı anladım. **Allah'ın Resûlü:**

«— Ya **Husayn,** müslüman ol ki, selâmette olasın.» buyurdu.

«— Benim arkamda bir kavmim, bir kabilem var. Onlara danışmadan birşey diyemem.» dedim. **Allah'ın Resûlü:**

«— Allahım, kemâle ermem için Senden hidayet diliyorum. Bana faydası olan ilmimi arttır, de.» buyurdu.

Husayn bunları söyledi. Hemen orada müslüman oldu.

Bunun üzerine İmrân, babasının yanına geldi. Yüzünü gözünü, ellerini ve ayaklarını öptü. **Allah'ın Resûlü** bunu gördüğü zaman ağladı. Ve buyurdu ki:

«— İmrân'ın yaptıklarına ağlıyorum. **Husayn** kâfir olarak geldiği zaman, babasına ayağa dahi kalkmadı. Tarafına bile bakmadı. Müslüman olunca da vazifesini yaptı. İşte bu incelikten dolayı ağladım.» dedi.

Husayn çıkarken, **Allah'ın Resûlü,** eshabına:

«— Kalkınız, onu evine kadar uğurlayınız.» buyurdu. Eşikten dışarı çıkınca da, Kureyş onun bu halini gördü.

«— O da **Muhammed**'in tarafına geçti.» dediler, dağılıp gittiler.[52]

Allah'ın Resûlü'nün Bir Zatı İslâm'a Daveti :

Biri, **Allah'ın Resûlü**'ne geldi ve:

«— Sen **Allah'ın Resûlü Muhammed** misin?» diye sordu.

Hz. Peygamber:

«— Evet.» diye cevap verdi.

«— Neye dâvet ediyorsun?» dedi. **Allah'ın Resûlü:**

«Tek olan Allah'a inanıp bağlanmaya davet ediyorum. Zarara uğrayıp kendisine dua edince senden bu zararı defedene; kıtlığa dûçar olup, kendisine yalvarınca, bolluğa kavuşturana, bir çölde, yolunu şaşırıp yalvardığın zaman seni doğru yola iletene...» buyurdu. Bunun üzerine o zat müslüman oldu. Sonra:

«— Bana nasihatta bulun, ya **Resûlallah.**» dedi.

Allah'ın Resûlü de:

«— Hiçbir şeye sövme.» buyurdu.

---

[53] **İbn-i Huzeyme: İmran b. Halid b. Tâlib b. Muhammed b. İmran b. Husayn'dan İsabe: 1/337.**

O zat der ki: **Allah'ın Resûlü'**nün nasihatından bu yana ne bir deveye ne de bir koyuna sövdüm.[53]

Hz. Peygamberin Muaviye b. Haydeyi İslâm'a Daveti :

Muaviye b. Haydet-ül-Kuşeyrî anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nün yanına gittim. O'na:

«— Ya **Resûlallah**, yanınıza yemin ederek geldim. —Ellerini birbirine kenetledi— Seninle beraber olmıyacağım ve dinine de girmeyeceğim. Fakat anlıyamadığım bir şeyi öğrenmek istiyorum. Allah rızası için sana soruyorum: Rabbimizin seni bize gönderiş sebebi nedir?» diye sordum.

«— İslâm dinidir.» buyurdu.

«— Peki, İslâm dini nedir?» dedim.

«— Allah rızası için müslüman oldum ve ondan başka her şeyden uzaklaştım demen, namazı dosdoğru kılman ve zekâtı tam olarak vermendir. Her müslüman, diğer bir müslümana karşı saygılıdır, müslümanlar kardeştirler, birbirlerine yardımcıdırlar. Allah müşriklerden ayrılıp müslüman olduktan sonra şirk koşan bir kimsenin amelini tekrar İslâm'a girmedikçe kabul etmiyecektir. Ben sizi cehennemden kurtaramam. Bakınız, Rabbim beni çağırır ve bana sorar: «Kullarıma tebliğ ettin mi?» buyurur. Ben de: «Tebliğ ettim Rabbim,» derim. «Şunu unutmayın, beni dinleyeniniz dinlemeyenlere söylediklerimi anlatsın. Şunu da unutmayınız: Siz ağızlarınız bağlı olarak çağırılacaksınız. Yaptıklarınızdan ilk haber verecek olan eliniz ve uyluklarınızdır.» buyurdu.

«— Ya **Resûlallah**, bu mudur dininiz?» dedim.

«— İşte dinim budur. Her nerede olursa olsun, iyilik yaparsan o sana kâfidir.» buyurdu.[54]

Adî b. Hâtim'in İslâm'a Dâvet Edilmesi :

Adî b. Hâtim anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nün peygamberlik davasıyle ortaya çıktığını duyduğum zaman hiç hoşuma gitmedi. Bir gün yola çıkarak Rum bölgelerine doğru gittim. —(Bir başka rivayette, Kayser'in huzuruna çıktım.)— Buralar da hoşuma gitmedi. **Allah'ın Resûlü'**nün ortaya çıkışından daha çok

---

[53] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel: Ebu Temimet'il-Hecmîmi'**den, O'da kavminden bir zattan; **Mecmeu'z-Zevaid: 8/72; Ebu Davud.**

[54] **İstîâb: 1/323; İsabe: 1/350.**

canımı sıktı. Kendi kendime: Şu adama gitsem iyi olur. Şayet yalansa bana hiç bir zararı dokunmaz. Doğru ise hakikati öğrenmiş olurum, dedim. Tekrar yola çıkıp O'nun yanına geldim. Uzaktan beni gören eshabı:

«— **Adî b. Hâtim**'e bakınız!..» dediler.

Hz. Peygamber'in yanına vardığımda bana, üç defa:

«— Ya **Adî b. Hâtim**, müslüman ol ki, selâmette olasın.» buyurdu. Ben de:

«— Benim dinim var,» dedim.

«— Senin dinini senden daha iyi biliyorum.» buyurdu.

«— Benim dinimi, benden daha iyi mi biliyorsun?» diye sordum.

«— Evet, sen Rakûsiyye dininden değil misin? Kavminin dörtte bir ganimetini yemiyor musun?» buyurdu.

«— Evet.» dedim.

«— Bu senin dininde sana helâl değildir.» diye ilâve etti. Daha fazla bir şey söylemedi. Ben de sesimi çıkarmadım.

Bir ay sonra:

«— Ben senin İslâm'a girmene mani olan şeyi biliyorum. Sen: Bu dine sadece zayıflar, kuvvetli olmayanlar giriyor. Zaten Araplar da böyle kimseleri içlerinden atmışlardır, diye düşünüyorsun. Hîre'yi bilir misin? diye sordu. Ben de:

«— Görmedim amà, duydum,» dedim.

Allah'ın Resûlü:

«— Nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah bu dini mutlaka tamamlayacak ve hâkim kılacak. O kadar ki, bir kadın, kimseye ihtiyaç duymadan, tek başına Hîre'den kalkarak gelip **Kâbe**'yi tavaf edecek. **Kisra b. Hürmüz**'ün hazineleri ele geçirilecek.» buyurdu.

«— **Kisra İbn-i Hürmüz**'ün hazineleri mi?» dedim.

«— Evet, **Kisra b. Hürmüz**'ün. Servet bollaşacak. O kadar ki, kimse buna tenezzül etmeyecek.» diye ilâve etti.

Adî b. Hâtim diyor ki:

«Kimsesiz bir kadının, Hîre'den gelip, Kâbe'yi tavaf ettiğine şahit oldum. Kisra'nın hazinelerinin ele geçirilişinde bulundum. Nefsim kudretinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, üçüncüsü de mutlaka olacak. Çünkü bunu Allah'ın Resûlü söylemiştir.»[55]

Adî b. Hâtim anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nün süvarileri geldi. O sırada ben Akreb'de idim. Tey-

---

55 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel: Adiy b. Hâtim**'den: **El-Bidaye:** 5/6; **El-İsâbe:** 2/463.

zemi ve birçok kimseyi yakalayıp **Allah'ın Resûlü**'ne götürdüler. Huzurunda sıraya girildi. Teyzem:

«— Ya **Resûlallah**, yardım edenim yok, yaşım geçti. Ben ihtiyar bir kadınım. Hizmet edecek gücüm de yok. Benden lütfunu esirgeme.» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Sana yardım eden kim?» diye sordu. Teyzem:

«— **Adî b. Hâtim.**» diye cevap verdi.

«— Allah'tan ve Resûlünden kaçan mı?» dediyse de teyzem tekrar:

«— Benden lütfunu esirgeme.» diye yalvardı. **Allah'ın Resûlü** yanında yaya giden biriyle —onun **Hz. Ali** olduğunu görüyoruz— dönerken teyzeme hitaben:

«— **Adî**'den kuzu iste.» buyurdu.

Teyzem benden kuzuları istedi. İsteği yerine getirildi.

Âdî' anlatmaya devam ediyor: Bunun üzerine teyzem bana geldi ve:

«— Baban kadar cömertsin. İster gönüllü, ister gönülsüz, ama mutlaka **Hz. Peygamber'**e git. Falan ona geldi, lütfuna mazhar oldu. Filân ona geldi, lütfuna mazhar oldu, dedi. Bunun üzerine ben de **Allah'ın Resûlü'**ne gittim. Bir de ne göreyim, yanında, bir hanım, iki de çocuk var. Kendisinin yakınları olduğunu söyledi. **Allah'ın Resûlü**'nün ne Bizans, ne de İran imparatoruna benzemediğine şahit oldum. Bana:

«— Ya **Adî b. Hâtim**, seni kaçıran ne? Seni **«Allah'tan başka ilâh yoktur»** demekten uzaklaştıran ne? Allah'tan başka ilâh var mı? Neden çekiniyorsun? Seni **«Allah büyüktür»** demekten uzaklaştıran ne? Allah'tan daha büyük birşey var mı?» buyurdu.

Hemen müslüman oldum. **Allah'ın Resûlü**'nün yüzünün güldüğünü gördüm. O:

«— Kendilerine azap edilenler, Yahudilerdir. Sapıklarsa Hıristiyanlardır.» buyurdu. Sonra **Allah'ın Resûlü**'nü çağırdılar. Allah'a hamd ve senadan sonra:

«— Ey insanlar, bir şey verince gönül rızası ile vermeniz lâzım. Bir kimse, bir sa'da verebilir, yarım sa'da verebilir. Bir avuç da verebilir, yarım avuç da verebilir.»

Şu'be diyor ki:

Allah'ın Resûlü'nün şunu söylediğini gayet iyi biliyorum:

«Bir hurma da olsa, yarım hurma da olsa veriniz. Allah'a kavuştuğunuz zaman size: Sana kulak ve göz vermedik mi? Sana mal ve evlât vermedik mi? Sen bunları nerede kullandın?» diye hesap sorulacak.

«O kimse, önüne, arkasına, sağına soluna bakacak. Hiçbir şey bulamayacak, onu ancak cehennemden Allah'ın rızası kurtaracak. Yarım

hurmayla da olsa, kendinizi ateşten koruyunuz. Onu da bulamazsanız, tatlı sözle, kendinizi ateşten koruyunuz. Ben sizin fakir olacağınızdan korkmuyorum. Allah size, mutlaka yardım edecek, size mutlaka verecek. O kadar ki, bir kadın tek başına Hîre ile Medine arasında gidip gelebilecek. Fakat herkesi düşündüren, korkutan o kadının tecavüze uğraması endişesidir.» buyurdu.[56]

Hz. Peygamberin Zi'l-Cevşen-id-Dabâbî'yi İslâma Daveti :

Zi'l-Cevşen-id-Dabâbî anlatıyor:

Bedir gazileriyle olan işlerimi bitirdikten sonra, **Karhâ** lâkabıyla maruf **İbn-i Feres**'i **Allah'ın Resûlü**'ne getirdim.

«— Ya **Muhammed** hesap sorasın diye **İbn-i Kerhâ**'yı sana getirdim.» dedim. **Allah'ın Resûlü:**

«— Ona ihtiyacım yok. Dilersen ona mukabil, sana, **Bedir**'de alınan zırhlardan iyi bir zırh vereyim. Ama iyi bir at veremem...» dedi. Ben:

«— Benim de ona ihtiyacım yok.» dedim. **Peygamber** (s.a.v.):

«— Ey **Zi'l-Cevşen,** müslüman olup, bu dine ilk girenlerden olmak ister misin?» buyurdu. Ben de:

«— Hayır.» dedim.

«— Niçin?» dedi.

«— Kavminin sana sımsıkı bağlandıklarını müşahede ediyorum.» dedim.

«— Onların, Bedir'de, canları pahasına savaştıklarını nasıl duydun?» buyurdu.

«— Duydum!..» dedim.

«— Biz sana doğru yolu gösteriyoruz.» buyurdu.

«— Şayet **Kâbe**'yi fethedip oraya yerleşirseniz o zaman müslüman olurum.» dedim.

«— Eğer yaşarsan onu da göreceksin.» buyurdu. Sonra da orada bulunan **Bilâl**'e hitaben:

«— Ya **Bilâl,** bu adamın çantasını alın. Azık olarak da hurma koyun.» buyurdu. Ben dönüp giderken **Allah'ın Resûlü:**

«— Bakınız bu zat, **Benî Amir** süvarilerinin en iyisidir.» buyurdu.

Zi'l-Cevşen anlatmaya devam ediyor:

Vallahi, ailemle beraber, Gavr mevkiinde idim. Birisi geldi.

«— Ne var ne yok, nasılsınız?» diye sordum.

«— Andolsun ki **Muhammed, Kâbe**'yi fethetti ve oraya yerleşti.»

---

[56] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Beyhakî; Buharî; El-Bidâye:** 5/65.

dedi. Kahroldum, keşke o gün müslüman olsaydım. Şimdi de O'ndan Hîre'nin valiliğini isterdim.» dedim.

Bir diğer rivayette de: **Allah'ın Resûlü, Zi'-lCevşen**'e:

«— Müslüman olmana mani olan nedir?» buyurdu. O da:

«— Kavminin seni yalandağını, seni yurdundan çıkardığını, seninle savaştığını gördüm. Ne yaptığının farkında mısın? Eğer onlara galip gelirsen, sana iman eder ve sana uyarım. Onlar sana galip gelirse, sana tâbi olmam dedim.» der.[57]

Hz. Peygamberin Beşir b. Hasâsıyye'yi İslâma Daveti :

Beşir b. Hasâsiyye anlatıyor:

«— **Allah'ın Resûlü**'nün yanına gittim. Beni İslâm'a dâvet etti. Sonra bana:

«— Adın ne?» diye sordu.

«— Nezir.» dedim.

«— Bilâkis sen **Beşîr**'sin.» buyurdu. Beni **Sûffe**'de misafir etti. Kendisine bir hediye gelince bize de veriyor, gelen zekâtı bize dağıtıyordu. Bir gece dışarı çıktı. Ben de peşinden gittim. **Bâkî'** mezarlığına geldi, ve:

«— Ey iman edenlerin yurdu, Allah'ın selâmı sizlerin üzerine olsun. Biz de sizlere katılacağız. Biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz. Siz büyük hayırlara mazhar oldunuz. Korkunç belâlardan kurtuldunuz.» Sonra bana dönerek:

«— Kimsin?» dedi.

«— **Beşîr**.» dedim.

«— Eğer onlar olmasaydı, üzerindeki ile beraber yeri alt üst ederdim, diyen süvarilere sahip Rebîa kabilesi arasından senin kulağını, kalbini, gözünü, Allah'ın İslâm'a çevirmesi, hoşuna gitmez mi?» buyurdu.

«— Gider, ya **Resûlallah**.» dedim.

«— Buraya geliş sebebin nedir?» diye sordu.

«— Sana tecavüz edilmesinden, sana yer üzerindeki haşerelerden birinin zarar vermesinden korkmamdır.» dedim.[58]

Allah'ın Resûlünün Bir Zatı İslâm'a Daveti :

Harb İbn-i Süreyc, Bel'deviyyeli bir adamın dedesinden şunları duyduğunu anlattı:

Medine'ye geldim. Bir vâdi civarında konakladım. Bu sırada iki

---

[57] **Taberânî; Mecma'uz-Zevaid; 6/162; Abdullah b. Ahmed; Ebû Dâvûd.**

[58] **İbn-i Asakir; Taberânî; Beyhakî; El-Müntehâb: 5/146.**

kişinin bir keçinin pazarlığını yapmakla meşgul olduğunu gördüm. Müşteri, satıcıya:

«— Pazarlığımızda hile yapma.» diyordu. Kendi kendime, bu insanları sapıtan Hâşimîlerden o adam mıdır, dedim. Bu sırada yakışıklı, geniş alınlı, zarif burunlu, kalem kaşlı, göğsü göbeğine kadar siyah bir ip gibi muntazam kıllarla örtülü, eski elbiseli bir zat bize yaklaştı. Selâm verdi. Biz de selâmını aldık. Ben bu gelen adamı bir müddet süzdüm. Çok geçmeden müşteri:

«— Ya **Resûlallah**, ona söyle de, pazarlığımıza hile katmasın.» dedi. **Allah'ın Resûlü** elini uzattı ve:

«— Mallarınız, sizin mülkünüzdür. Kıyamet günü Rabbime kavuşacağımı umuyorum. O gün sizden hiç biriniz, benden malına, kanına, ırzına tecavüz ettiğim iddiasıyle hiçbir şekilde şikâyetçi olmayacak. Herkes hakkına razı olacak, Allah'ın rahmeti güçlük çıkarmadan satan, satın alan, kolay alan, kolay veren, kolay ödeyen ve kolay ödeten kişinin üzerine olsun.» buyurdu. Sonra geçip gitti. Vallahi kendi kendime, bu sözlerin güzel olduğuna karar verdim. Peşinden yetiştim ve:

«— Ya **Muhammed**,» dedim.

Geri döndü:

«— Ne istiyorsun?» diye sordu. Ben:

«— İnsanları sapıtan, onları helâk eden, onları atalarının taptıklarından men eden sen misin?» dedim.

Allah'ın Resûlü:

«— Onları yapan Allah'tır.» buyurdu.

«— İnsanları neye dâvet ediyorsun?» dedim.

«— Allah'ın kullarını Allah'a dâvet ediyorum.» buyurdu.

«— Ne diyorsun?» dedim.

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in **Allah'ın Resûlü** olduğuna şehadet ederim. Bana indirilene iman edersin. Lât ve Uzza'yı inkâr edersin. Namazı dosdoğru kılar ve zekâtı tam olarak verirsin.» buyurdu.

«— Zekât nedir?» dedim.

«— Zenginlerimizin fakirlerimize vermesidir.» buyurdu.

«— Bu ne güzel şey!.. Senden önce, şimdiye kadar kimse böyle bir şey söylemedi. Benim de en çok kızdığım, zenginlerin fakirleri gözetmemesidir. Hâlâ da buna kızarım.» dedim.

Bundan sonra **Allah'ın Resûlü** çocuğumdan, hattâ ana ve babamdan, diğer dostlarımdan daha çok sevdiğim birisi oldu.

Allah'ın Resûlü'ne:

«— Kabul ettim.» dedim. Tekrar:

«— Kabul ettin mi?» buyurdu.

«— Evet.» dedim.

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, benim, Allah'ın Resûlü Muhammed olduğuma şehadet edeceksin. Allah'ın bana indirdiğine iman edeceksin.» buyurdu.

«— Kabul, ya **Resûlallah.** Ben, bu dini, şu su başında oturan halka arzedeceğim. Onları, senin bana dâvet ettiğine çağıracağım. Sana uymalarını rica edeceğim.» dedim.

«— Tamam, onları da dâvet et.» buyurdu.

O su başında oturan, kadın erkek herkes müslüman oldu. **Allah'ın Resûlü** bu zatın başını okşadı.[59]

Enes İbn-i Malik anlatıyor:

Peygamber (s.a.v.) Benî Neccar'dan bir zatı ziyarete gitti. Hastaya:

«— Dayı, Allah'tan başka ilâh yoktur de.» buyurdu. O da:

«— Dayı mıyım, amca mı?» diye sordu.

«— Dayısınız, Allah'tan başka ilâh yoktur de.» buyurdu.

«— O benim için daha mı, hayırlıdır?» diye mukabele etti.

Hz. Peygamber:

«— Evet.» dedi.[60]

Enes İbn-i Malik anlatıyor:

Bir Yahudi çocuğu, **Allah'ın Resûlü**'ne hizmet ediyordu. Hastalandı. **Resûlullah** onu ziyarete gitti. Baş ucuna oturdu ve ona:

«— Müslüman ol.» buyurdu. Çocuk, yanında duran babasının gözlerine baktı. Babası:

«— **Muhammed**'in arzusunu yerine getir.» dedi. Çocuk müslüman oldu. **Peygamber** (s.a.v.): «Onu ateşten kurtaran Allah'a hamdolsun.» diyerek oradan ayrıldı.[61]

Hz. Peygamber (s.a.v.) birisine:

«— Müslüman ol ki, selâmette olasın.» buyurdu. O da:

«— İstemiyerek oluyorum.» dedi.

Hz. Peygamber:

«— İstemesen de ol.» buyurdu.[62]

Allah'ın Resûlü'nün Ebû Kuhâfeyi İslâm'a Daveti :

Mekke fethedildiği zaman, **Allah'ın Resûlü. Ebû Kuhâfe**'ye:

---

59 **Ebû Ya'lâ: Harb b. Süreyc**'den, o **Bel'adeviye**'den bir zattan, o da, dedesinden; **Mecmeu'z-Zevâid: 9/18.**

60 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel: Enes b. Malik**'den; **Mecmeu'z-Zevâid: 5/305.**

61 **Buharî ve Ebû Dâvud: Hz. Enes**'den; **Cem'ul-Fevaid 1/124.**

62 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ: Hz. Enes**'den; **Mecmeu'z-Zevâid: 5/305**

«— Müslüman ol. Selâmete kavuşasın.» buyurdu.[63]

Allah'ın Resûlü Fetih'ten sonra Mekke'ye girip ortalık yatıştıktan sonra Kâbe'de oturunca, **Ebû Bekir, Ebû Kuhâfe**'yi Resûlullah'a getirdi. **Hz. Peygamber, Ebû Bekir**'in babasını görünce:

«— Ya **Ebû Bekir**, ihtiyara eziyet etme, ben onun yanına geleyim.» dedi. **Ebû Bekir** de:

«— Ya **Resûlallah**, onun sana gelmesi, senin ona gelmenden daha doğrudur.» dedi. **Hz. Peygamber, Ebû Kuhâfe**'yi önüne oturttu. Elini, onun kalbine koydu sonra:

«— Ya **Ebû Kuhâfe**, müslüman ol, selâmet bulursun.» buyurdu. **Ebû Kuhâfe** müslüman oldu ve şehadet getirdi. **Ebû Kuhâfe, Resûlullah**'ın huzuruna getirildiğinde saçı, sakalı kar gibi beyazdı. Bunu gören **Hz. Peygamber, Ebû Kuhâfe**'ye iltifat ederek:

«— Bu beyazlığı siyahtan başka bir boya ile boyayın.» buyurdu.[64]

Ebû Cehl'in İslâm'a Davet Edilmesi :

Mugîre b. Şube anlatıyor:

«— **Allah'ın Resûlü**'nü ilk defa Mekke sokaklarından birinde, **Ebû Cehil b. Hişam**'la birlikte giderken gördüm ve tanıdım. **Allah'ın Resûlü**'yle karşılaştığımız zaman, o **Ebû Cehil**'e hitaben:

«— Ya **Ebelhakem**, haydi, Allah'a ve Resûlüne gel. Seni Allah'a imana dâvet ediyorum.» buyurdu.

Ebû Cehil ise:

«— Ya **Muhammed**, ilâhlarımızı kötülemeye son verecek misin? Sen sadece kendinin tebliğ ettiğine şehadet etmemizi mi istiyorsun? İşte biz de, senin tebliğ ettiğine şehadet ediyoruz. Allah'a yemin ederim ki, söylediğinin hak olduğunu bilsem, sana uyarım.» dedi.

Allah'ın Resûlü dönüp gitti. Bu sırada **Hz. Ali** (r.a.) çıkageldi. **Ebû Cehil**:

«— Vallahi onun söylediğinin hak olduğunu biliyorum. Fakat bana mani olan birşey var, Kusay'ın oğulları, Hicabe bizde, Sikaye bizde,

---

[63] **Mecmeu'z-Zevâid:** 5/305; **Taberânî: Esmâ b. Ebî Bekir**'den.
[64] **İbn-i Sa'd:** 5/451 **Esma**'dan.
İsâbe'de (2/454) bu bahis nakledildikten sonra «Hz. Enes (r.a.) a Resûlüllahın saçı ve sakalını nasıl boyadığı sorulunca:
«— Zaten saçı ve sakalı az ağarmıştı. Fakat Ebû Bekir ve Ömer (r.a.) kına ile boyardı.» diye cevap verdiği bildiriliyor. Buna göre saçın siyaha boyanması tecviz edilmemiş, fakat kınaya müsaade edilmiş olduğu açıktır. (Müt.)

Nedve bizde, Liva bizde diyorlar.[65] Bunları kabul ediyoruz. Onları yedirip içirirdiler, biz de yedirip içirirdik. Bu hususta birbirimize denktik. Fakat öbür taraf bu sefer:

«— Peygamber de bizdendir.» diyor. «Orayı bırakıp bu tarafa gelemem.» dedi.[66]

Velid b. Mugire'nin İslâm'a Davet Edilmesi :

İbn Abbas'dan:

Velid b. Mugîre, Resûlullah'ın yanına geldi. **Allah'ın Resûlü** ona: Kur'an okudu. **Velîd** duygulandı. Bu hâdise **Ebû Cehil**'in kulağına gitti. **Ebû Cehil, Velîd**'e gelerek:

«— Amca, kavmin sana mal toplamayı istiyor.» dedi. **Velîd**:

«— Niçin?» diye sordu. O da:

«— Sana vermek için. —**Hz. Muhammed**'e gittiğinde— onun yanında duyduklarına inanmayasın diye...» mukabele etti. **Velid:**

«— Kureyş, benim içlerinde en zengin biri olduğumu biliyor.» dedi. **Ebû Cehil:**

«— Kavmine, **Muhammed**'i inkâr ettiğini bildiren bir söz söyle.» dedi. **Velîd:**

«— Ne söyliyeyim? Vallahi aranızda şiiri benden daha iyi bileniniz yok. Arap şiirini, kasideyi, cinlerin şiirlerini benden daha iyi bileniniz de yok. Allah'a yemin ederim ki, onun söylediği şey bunlardan hiç birine benzemiyor. Vallahi onun söylediği sözlerin bir tatlılığı, bir güzelliği var. O sözler, gerçek, sağlam, ulvî ve çok faydalıdır. O sözler mutlaka üstün gelecek. Hiçbir şey onun üstünde olamaz. Çünkü o, bütün her şeyi parçalayıp, yok eder.» dedi.

Ebû Cehil:

---

[65] **Hicabe:** Lûgat manası, örtü demektir. Her sene hac mevsiminden önce Kâbe'nin örtüsünü hazırlayıp, yerine takma işine hicabe denir.

Sikaye: Lûgat manası sulamak, su vermek demektir. Hac mevsiminde gelen hacılara, su temini işine denir.

Liva: Sancak demektir. Harp zamanlarında sancağı taşıma vazifesine verilen isimdir.

Nedve: Kabilelerin önemli meselelerini görüşme, idârî meselelerini halletme işine denir.

Cahiliyyet devrinde bu vazifeleri yapan Arap kabileleri, diğer kabilelere karşı üstünlük iddiasında bulunurlardı. Her vazife müstakildi. Herbiri bir kabileye verilirdi.

[66] **Beyhakî: Mugîre b. Şu'be**'den; **El-Bidâye:** 3/64; **İbn-i Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal:** 7/129.

«— Onun aleyhinde konuşmadıkça kavmin senden razı olmayacak.» dedi. **Velîd:**

«— Beni halime bırak düşüneyim.» dedi.

Düşündükten sonra:

«— Bu, olsa olsa, kulaktan kulağa gelen bir sihir olabilir. Onu bir başkasından nakledebilir.» dedi. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu: **«Şu adamı bana bırak. Ki onu tek başına yarattım, kendisine hesapsız mal ve etrafında çocuklar verdim.»**[67]

Allah'ın Resûlü'nün şu âyeti okuduğu rivayet edilir: **«Allah, adaleti, ihsanı ve akrabadan muhtaçlara yardım etmeyi emreder. Hayasızlığı, kötülüğü, zulmü men eder. Size nasihat kabul edesiniz diye öğüt verir.»**[68]

Hz. Peygamber'in Ebû Süfyan ve Hind'i İslâm'a Daveti :

Hz. Muaviye anlatıyor:

Ebû Süfyan, terkisine **Hind**'i alarak kıra çıktı. Ben de, onların önünde eşeğimin üzerinde gidiyordum. O zaman çocuktum. **Allah'ın Resûlü**'nün sesini işittiğimiz zaman, **Ebû Süfyan** bana:

«— **Muaviye**, sen in de **Muhammed** binsin.» dedi.

Bineğimden indim. **Allah'ın Resûlü** bindi. Biraz önümüzden gitti. Sonra bize döndü:

«— Ya **Ebû Süfyan b. Harb**, ya **Hind b. Utbe**, Allah'a yemin ederim ki, bir gün mutlaka öleceksiniz. Sonra dirileceksiniz. İyilik eden Cennet'e, kötülük yapan Cehennem'e girecek. Ben size hakkı söylüyorum. Siz ilk uyarılanlarsınız.» buyurdu. Sonra da şu âyetleri okudu:

«— **Hâ mim, bu vahiy, Rahman ve Rahîm olan Allah katından gelmiştir. Öyle bir kitaptır ki, hakkı batıldan ayırt etmiştir. Arapça Kur'an'dır. Bilen, gören insanlara gönderilmiştir. Müjdeler verir, uyarır. Fakat onların çoğu Kur'an'dan yüz çevirdikleri için onu dinlemezler. Onlar, «kalplerimiz, senin bizi dâvet ettiğin şeye karşı örtülü, kulaklarımızda ağırlık vardır. Seninle bizim aramızda perde gerilidir. Sen işine bak. Biz de işimize bakıyoruz,» derler. De ki: Ben de yalnız sizin gibi bir insanım. Bana vahyolunuyor ki, Tanrınız yalnız bir tek tanrıdır. Hepiniz ona yönelin. Ondan af dileyin. Zekât vermeyen ahirete de inanmayan müşriklerin vay haline. İman edip, doğru dürüst işler yapanlara gelince, onlar için ardı arası kesilmeyen mükâfatlar vardır. De ki: Siz arzı iki devirde yaratan Allah'ı mı tanımıyor, ona mı birtakım eşler koşuyorsu-**

---

[67] **Müddessir:** 11-13; **İshak b. Raheviye: İbn-i Abbas**'dan.

[68] Nahl: 90; **Hammâd b. Zeyd; El-Bidaye:** 3/60; **İbn-i Kesir:** 4/443; **İbn-i Cerir, İkrime**'den.

nuz? Bütün âlemlerin tanrısı işte O'dur. Yerin sathı üzerindeki yüce dağları yaratan, onları hareketlendiren, oradakilerin rızkını, rızık arayanlar için eşit olarak takdir eden O'dur. Bunları dört devirde yaptı. Sonra buhar halinde göğe teveccüh ve tecelli ederek, ona da arz'a da; İkiniz de isteyerek, istemiyerek gelin, dedi. Onlar da isteyerek, itaat ederek geldik, dediler.»[69]

Ebu Süfyan:

«— Bitirdin mi, ya **Muhammed**?» dedi.

Hz. Peygamber:

«— Evet.» buyurdu.

Allah'ın Resûlü merkepten indi. Ben bindim. **Hind**, **Ebû Süfyan**'a döndü, ve:

«— Bu sihirbaz için mi oğlumu eşekten indirdin?» diye çıkıştı. **Ebû Süfyan** ise:

«— Hayır, vallahi o ne sihirbaz ne de yalancıdır.» diye karşılık verdi.[70]

Hz. Peygamber'in Osman ve Talha (r.a.) yı İslâm'a Daveti :

Osman b. Affan (r.a.) ile **Talha b. Ubeydullah** (r.a.) **Zübeyr b. Avvam** (r.a.) ın peşinden yürüdüler. Allah'ın Resûlü'nün huzuruna girdiler. Resûlullah onlara, İslâmı anlattı, biraz Kur'an okudu Onlara, Allah'tan mükâfat va'detti. **Osman** ile **Talha** iman edip tasdik ettiler.

Osman:

«— Ya Resûlallah, Şam'dan yeni geldim. Meân ile Zerka mevkileri arasında iken, uyumuştuk. Birisi uykuda bize:

«— Ey uyuyanlar, uyanınız! Mekke'de, **Muhammed** Peygamber oldu,» diye nida etti. Geldik senin haberini aldık.» dedi.

Hz. Osman'ın müslüman oluşu, müslümanların Erkâm'ın evinde toplanışından öncedir.[71]

Ammar ve Suheybin İslâm'a Davet Edilmesi :

Ammâr b. Yâsir anlatıyor:

Erkâm'ın evinin kapısında, **Suheyb b. Sinan** ile karşılaştım. **Resûlullah** da içerdeydi. Ona:

«— Burda ne arıyorsun?» dedim.

O da bana:

«— Sen ne arıyorsun?» dedi. Ben:

---

[69] Fussilet: 1-11.

[70] **İbn-i Asakir**, **Muaviye**'den; **Kenz'ul-Ummal: 7/94; Taberanî; Mecmeu'z-Zevâid:** 6/20.

[71] **İbn-i Sa'd:** 3/55; **Yezid b. Ruman**'dan.

«— **Muhammed**'in yanına gitmeyi ve sözlerini dinlemeyi arzu ediyorum.» dedim. O da:

«— Ben de ona geldim,» diye ilâve etti. Resûlullah'ın yanına gittik. Bize İslâm'ı anlattı. Müslüman olduk. O gün akşama kadar orada kaldık. Geç vakit oradan ayrıldık. Müslümanlığımızı gizliyorduk.»

Ammâr ile Suheyb, müslümanlar otuzu geçtikten sonra İslâm'a girdiler.[72]

Esad b. Zürara ile Zekvan b. Abd-i Kays-ı İslâm'a Davet :

Hubeyb b. Abdurrahman anlatıyor:

Esad b. Zürara ile **Zekvan b. Abd-i Kays** soy sop üstünlüğü münakaşası yapmak için Mekke'ye, **Utbe b. Rabia**'ya gittiler. Bu sırada da **Resûlullah**'tan haberdar oldular ve ona geldiler. **Resûlullah** onlara İslâmı anlattı ve âyetler okudu. İkisi de müslüman oldu. Bir daha **Utbe b. Rebia**'nın yanına yaklaşmadılar Medine'ye döndüler. İkisi de Medine'deki ilk müslümanlar sayılırlar.[73]

ALLAH'IN RESÛLÜ'NÜN CEMAATLERİ İSLÂMA DAVETİ

Rebia'nın oğulları, **Utbe** ve **Şeybe**, **Ebû Süfyan b. Harb**, **Abdüddar** oğullarından birisi, **Esed** oğullarının kardeşi, **Ed'ul-Buhtarî**, **Esved b. Abdülmuttalib b. Esed**, **Zema'tübn-il-Esved**, **Velid b. Mugire**, **Ebû Cehil b. Hişam**, **Abdullah b. Ebû Ümeyye**, **Ümeyye b. Halef**, **Âs b. Velîd**, **Haccac b. Sehmiye**'nin oğulları **Nebih** ve **Münebbih**, güneş battıktan sonra Kâbe yolunda toplandılar. Birbirlerine:

«— **Muhammed**'e bir adam gönderelim. Onunla konuşsun. Ona çatsın, onun hareketlerine mani olsun.» dediler.

Bu karardan sonra **Hz. Peygamber**'e:

«— Kavmimizin büyükleri toplandılar. Seninle konuşmak istiyorlar, çabucak gel!» diye adam gönderdiler.

Allah'ın Resûlü hemen geldi. Onların, İslâm hakkında soracakları bir mes'eleleri olduğunu sanıyordu. Zaten onların İslâm'a girmelerini çok arzu ediyor, onların sıkıntı ve bozgunculuk etmeleri kendisine ağır geliyordu. Yanlarına oturdu. Onlar:

«— Ya **Muhammed**, kötü hareketlerine mani olmak için seni buraya kadar çağırttık. Vallahi senden başka hiçbir Arabın kavmine bu kadar kötü şey soktuğunu bilmiyoruz. Atalarımıza sövdün, dinimizi ayıp-

---

[72] **İbn-i Sa'd: 3/347; Ebu Ubeyde b. Muhammed b. Ammar**'dan.
[73] **İbn-i Sa'd: 3/608.**

ladın, ümitlerimizi kırdın. İlâhlarımıza da sövdün. Cemaatimizi parçaladın. Aramıza sokmadığın hiçbir kötülük kalmadı. Eğer senin maksadın, bu yeni hareketinle mal mülk sahibi olmaksa, sana mallarımızı verelim en zenginimiz ol. Eğer maksadın en şereflimiz olmaksa, seni kendimize efendi yapalım. Maksadın reis olmaksa, seni kendimize reis yapalım. Şayet seni cin çarpmışsa, buna inanıyorsan bütün mallarımızı senin tedavin uğrunda harcayalım, seni bundan kurtaralım. Aksi takdirde senin bu kötülüklerine mani olmakta kararlıyız.» dediler.

Allah'ın Resûlü:

«— Söylediklerinizin hiçbiri bende yok. Size getirdiğim bu dini anlatmaktan maksadım, ne sizin mallarınızı istemek, ne efendiniz olmak ve ne de size reis olmaktır. Ancak Allah beni size **Resûl** olarak gönderdi. Bana bir kitap indirdi. Benim size müjdeci ve uyarıcı olmamı emretti. Rabbimin emirlerini size tebliğ ettim. Size nasihat ettim. Eğer getirdiğim dini kabul ederseniz, bu sizin dünya ve ahiretteki en güzel nasibinizdir. Şayet kabul etmezseniz, Allah'ın hükmü aramızda tecelli edinceye kadar, Allah'ın emrinde sabır ve sebat edeceğim.» buyurdu.

Onlar ise:

«— Ya **Muhammed**, eğer söylediklerimizi kabul etmezsen senden isteklerimiz olacak: Biliyorsun ki, ülkemiz dar, fakiriz, hayat şartlarımız güç. Seni bir dinle gönderen, Rabbine söyle de, yerimizi daraltan şu dağları öteye itsin, ülkemiz genişlesin. Şam ve Irak nehirleri gibi, bizim ülkemizde de nehirler akıtsın. Ölen atalarımızı diriltsin. Dirilttikleri arasında **Kusay b. Kilâb** da olsun. O, dürüst bir büyüğümüzdür. Dirilen atalarımıza, senin sözlerinin hak mı, bâtıl mı olduğunu soralım. Eğer istediklerimizi yaparsan, atalarımız da seni tasdik ederse, biz de seni tasdik ederiz. Senin Allah indindeki mevkiini, söylediğin gibi, seni Allah'ın Resûl olarak gönderdiğini kabul ederiz.» dediler.

Allah'ın Resûlü:

«— Benim vazifem bunlar değil. Ancak ben size, Allah katından bir din getirdim. Ve tebliğ ile memur olduğum şeyi de size tebliğ ettim. Eğer onu kabul ederseniz, bu, dünyada ve ahiretteki nasibinizdir. Şayet kabul etmezseniz, Allah aramızda hükmedinceye kadar Allah'ın emrinde sabır ve sebat edeceğim.» buyurdu.

Onlar:

«— Bizim bu isteklerimizi de yapmazsan, seni doğrulayıcı bir delil olarak Rabbinin, son sözlerini tasdik eden bir melek göndermesini iste. Ondan sonra bahçeler, hazineler, altın ve gümüşten köşkler yapmasını da iste de bizim gibi pazarlara çıkarak geçimini temin etmek-

ten kurtul. Şayet iddia ettiğin gibi Resûlsen, biz de senin Rabbin katındaki dereceni anlarız.» dediler. Allah'ın Resûlü:

«— Bu söylediklerinizi yapamam. Rabbimden böyle bir şey de isteyemem. Çünkü, bunun için gönderilmedim. Allah beni ancak müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdi. Şayet getirdiğimi kabul ederseniz bu, sizin dünya ve ahiretteki nasibinizdir. Eğer kabul etmezseniz Allah'ın aramızda hüküm vermesine kadar O'nun emrinde sabır ve sebat edeceğim.» buyurdu.

Onlar:

«— İddia ettiğin gibi, dilediği takdirde Rabbin yapabilecek güçte ise, semayı tepemize düşürsün. Bunu yapmadığın takdirde, asla sana iman etmiyeceğiz.» dediler.

Allah'ın Resûlü:

«— Bu, Allah'a aittir. Dilediği takdirde bunu yapar.» buyurdu.

«— Ya **Muhammed**!.. Rabbin, bizim seninle beraber oturacağımızı sana sualler soracağımızı, senden bazı taleplerimizin olacağını bilmiyor muydu da, sana gelip, bize vereceğin cevapları öğretmedi, bize getirdiğini kabul etmediğimiz zaman, bu hususta ne yapacağını sana haber vermedi. Biz senin bütün bunları, Yemen'deki **Rahman** isimli bir şahıstan öğrendiğini duyduk. Vallahi biz hiçbir zaman Rahman'a inanmayacağız. Senin kötü hareketlerini ortadan kaldıracağız. Ya **Muhammed**! Dikkat et, vallahi seni ve yaptıklarını sana bırakmıyacağız. Ya biz seni veya sen bizi yok edeceksin!» dediler. İçlerinden birisi de:

«— Biz meleklere ibadet ederiz. Onlar, Allah'ın kızlarıdır.» dedi. Bir diğeri de:

«— Önce Allah'ı ve melekleri getirmedikçe, sana iman etmiyeceğiz.» dedi.

Bu şekilde konuşurlarken Allah'ın Resûlü oradan ayrıldı. Kendisiyle beraber, halası **Atike**'nin oğlu **Abdullah b. Ebû Ümeyye** de kalktı. Ve Peygamber'e hitaben:

«— Ya **Muhammed**, kavmin sana söyliyeceklerini söyledi. Tekliflerini kabul etmedin. Sonra senin Allah katındaki mevkiini öğrenmek için senden, birtakım mucizeler istediler, sen bunları da yapmadın. Daha sonra da kavmine haber verdiğin korkutucu azabın bir an önce gerçekleşmesini istediler. Vallahi, göğe bir merdiven kurup o merdivenden göğe çıkmadıkça sana asla iman etmiyeceğim. Ve ben de, gökten gelişini, beraberinde yazılı bir sahife ve söylediklerine şehadet edecek dört melek getirdiğini görmek istiyorum. Eğer bunları yaparsan vallahi seni tasdik edeceğimi sanıyorum.» dedi. Allah'ın Resûlü'nden ayrıldı.

Hz. Peygamber de kavminin kendisini dâvet ettikleri zaman, İslâm'a

gireceklerini tahayyül edip de kendisinden uzaklaştıklarını görünce, üzülerek evine döndü.[74]

Kuteybe ve Ebu'l-Haysem'in İslâma Girişi :

Ebu'l-Haysem Enes b. Râfi, Mekke'ye geldi. **Abdüleşhel** oğullarından bir grup genç de beraberindeydi. Aralarında **İyas b. Muaz** da vardı. Hazreç'e karşı Kureyş'le andlaşma yapmak için gelmişlerdi. Allah'ın Resûlü bunların geldiği haberini alınca gelip, yanlarına oturdu. Ve:

«— Sizi aradığınız şeyden daha hayırlısına dâvet edeyim mi?» buyurdu. Onlar da:

«— O nedir?» dediler.

Allah'ın Resûlü:

«— Ben Allah'ın Resûlü'yüm. Allah beni kullarına gönderdi. Kullarını kendisine ibadet etmek, ona hiçbir şekilde şirk koşmamak üzere Allah'a davet ediyorum. Allah bana bir kitap indiriyor.» buyurdu. Sonra onlara İslâm'ı anlattı ve Kur'an okudu. En gençleri olana **İyas b. Muaz:**

«— Ey kavmim, vallahi bu, aradığımızdan daha hayırlıdır.» dedi. **Ebu'l-Haysem Enes b. Râfi** yerden bir avuç toprak aldı. **İyas**'ın yüzüne çarptı. Ve:

«— Bize karışma, biz başka birşey için geldik.» dedi. **İyas** sustu. Allah'ın Resûlü de oradan ayrıldı. Onlar da Medine'ye döndüler. Çok geçmeden Evs ile Hazreç arasında Buas savaşı yapıldı. Savaşı müteakip, **İyas b. Muaz** vefat etti.

Mahmud b. Lebid, İyas ölüm anında iken yanında bulunan kavminden biri bana şunları anlattı, dedi: **İyas** ölürken Kelime-i Tevhid ve Tekbir getiriyor, Allah'ı tesbih ve tenzih ediyordu. Kavmi de bunları dinliyordu. Onun müslüman olarak öldüğünde şüpheleri yoktu. Mekke'deki toplantıda Allah'ın Resûlü'nün sözlerini işitince İslâm'a ısınmıştı.[75]

Hz. Peygamberin, Akrabâlarını ve Kureyşi İslâm'a Daveti :

İbn-i Abbas (r.a.) anlatıyor:

Allah:

«Ve en yakın akrabalarını uyar.»[76]

Âyetini indirince, Allah'ın Resûlü gidip Merve tepesine çıktı ve:

---

[74] **İbn-i Cerir: İbn-i Abbas**'dan (r.a.) **Zeyyar b. Abdullah-il-Buharî: İbn-i İshak**'dan; **İbni Kesir: 3/62; El-Bidâye: 3/50.**

[75] **Hılye; Kenz-ul-Ummal: 7/11; Müsned-i Ahmed b. Hanbel** ve **Taberânî; Mecme'uz-Zevâid: 6/36: El-İsabe: 1/91.**

[76] **Şuara: 214.**

«— Ey **Fihr** ailesi!..» diye nida etti. Bunun üzerine Kureyş etrafına toplandı. **Ebû Leheb:**

«— İşte **Fihr** yanında, ne söyliyeceksen söyle!» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— Ey **Galib** ailesi!» deyince **Fihr**'in oğulları, **Benî Muharib** ve **Benî -il-Haris** geldiler.

«— Ey **Lüey b. Galib** ailesi!» deyince, **Teym-il-Edrem b. Galib** oğulları geldiler.

«— Ey **Kâ'b b. Lüey** ailesi!» deyince, **Amir b. Lüey** oğulları geldi.

«— Ey **Mürre b. Ka'b** ailesi!» deyince, **Adiy b. Ka'b, Sehm, Cumah b. Amr b. Husays b. Ka'b b. Cüey** oğulları geldiler.

«— Ey **Kilâb b. Mürre** ailesi!» deyince, **Mahzum b. Yakaza b. Mürre** ve **Yeym b. Mürre** oğulları geldi.

«— Ey **Kusay** ailesi!» deyince, **Zühre b. Kilâb** oğulları geldi.

«— Ey **Abd-i Menaf** ailesi!» deyince, **Abdüddar b. Kusay, Esed b. Abdülüzza b. Kusay** ve **Abd b. Kusay** oğulları geldiler. **Ebû Leheb:**

«— İşte **Abd-i Menaf** oğulları, yanında, haydi ne söyleyeceksen söyle.» dedi. Allah'ın Resûlü:

«— Allah bana, en yakın akrabalarımı uyarmamı emretti. Siz, Kureyş içinde benim en yakınlarımsınız. Ben size Allah katında ne dünyada ne de ahirette hiçbir yardımda bulunamam. Ancak siz, **"Allah'tan başka ilâh yoktur"** dediğiniz takdirde, Rabbiniz katında, sizin bunu söylediğinize şehadet ederim. Diğer Araplar size boyun eğer. Arap olmayanlar da size itaat eder!» buyurdu. Bunun üzerine **Ebû Leheb:**

«— Kahrolasıca bunun için mi bizi buraya çağırdın?» diye karşılık verdi. Bunun üzerine Allah, **«Ebû Leheb'in elleri kurusun, Ebû Leheb kahrolsun. Kahroldu da.»**[77] âyetini indirdi. Gerçekten de **Ebû Leheb** kahroldu.

İbn-i Abbas anlatıyor:

Allah: **«En yakın akrabalarını uyar»** âyetini indirince, **Hz. Peygamber**, Safa'ya tırmandı:

«— Ey ahali!» diye seslenince insanlar toplandı. Gelebilen geldi. Gelemiyen yerine adam gönderdi.

Allah'ın Resûlü:

«— Ey **Abdülmuttalib** oğulları, ey **Fihr** oğulları, ey **Ka'b** oğulları,

---

77 Tebbet: 1; **İbn-i Sa'd: İbn-i Abbas**'dan; **Kenz'ul-Ummal:** 1/277.

size şu dağın eteğinde, üzerinize hücum etmek isteyen süvarilerin bulunduğunu haber versem ne dersiniz? Bana inanır mısınız?» diye sordu.

«— Tabiî inanırız.» dediler.

«— O halde, ben size yakın ve şiddetli azabı haber veriyorum.» buyurdu.

Ebû Leheb:

«— Kahrolasıca, bizi boşuna buraya topladın! Sadece bunun için mi çağırdın?» dedi. Allah: **«Ebû Leheb kahrolsun, kahroldu da»** âyetini indirdi.[78]

---

[78] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Buharî, Müslim; Bidaye: 3/38.**

Hz. PEYGAMBER'İN HAC MEVSİMLERİNDE İSLÂM'A DAVET VAZİFESİNİ İFASI

Beni Amir ve Benî Muharib Kabilelerini İslâm'a Daveti :

Abdullah b. Ka'b b. Malîk'den:

Allah'ın Resûlü üç yıl peygamberliğini gizli tuttu. Dördüncü yıl açıktan açığa davete başladı. Mekke'de on yıl İslâm'a davet vazifesini ifa etti. Hac mevsimlerini kolluyor, hacıları, Ukkaz, Mecenne, Zilmecaz'daki kaldıkları yerlerde buluyor, Rabbinin verdiği vazifeyi tebliğ ederken kendisini korumalarını istiyor, onlara cenneti va'dediyordu. Fakat kendisine yardım edecek hiç kimse bulamadı. Kabile kabile gezerek **Amr b. Sa'saa** oğullarının konakladığı yere geldi. Burada, Allah'ın Resûlü'ne yapılan eziyet hiçbir yerde yapılmadı. Taşlanarak oradan ayrıldı.

Muharib b. Hasfa oğullarının yurduna geldi. Burada yüz yirmi yaşında bir ihtiyarla tanıştı. Onunla konuştu. Rabbinin emirlerini tebliğ yolunda, kendisine yardımcı olması için onu İslâma davet etti. Bu ihtiyar, **Hz. Peygamber**'e:

«— Ya **Muhammed**, kavmin senin durumunu daha iyi bilir. Vallahi senin yüzünden kimse kabilesine dönemiyor. Dönerlerse, hacıların uğradığı kötü âkıbete uğrayacaklar. Kendini bize korutmaktan vazgeç. İşte **Ebû Leheb** şurada, benim sözlerimi dinliyor.» dedi. **Ebû Leheb**, ihtiyarın önünde durdu. Sonra:

«— Bütün hacı adayları sizin gibi olsalar, **Muhammed** tebliğ ettiği dini terkeder. O, dönek bir yalancıdır.» dedi.

İhtiyar:

«— Vallahi sen onu daha iyi tanırsın. O, senin kardeşinin oğlu ve akraban olur. Ya **Ebû Utbe**, belki onda delilik alâmetleri vardır. Bizim aramızdaki kabilelerden birinde delileri iyi eden biri var,» dedi.

Peygamber oradan ayrıldı. **Ebû Leheb**, Allah'ın Resûlü'nün peşini bırakmadı. O nereye, hangi kabileye gitse, **Ebû Leheb** de oraya gidiyor: «— O dönek bir yalancıdır!» diye bağırıyordu.[79]

---

[79] **Delâil'ün-Nübüvve:** 101.

Hz. Peygamber'in Abese Oğullarını İslâm'a Daveti :

Abdullah b. Vabiset-ül Abesî anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, Mina'da, bizim kaldığımız yere geldi. Biz, Mescid-i Hayf-i takibeden Cemre-i Ula'ya iniyorduk. O da, terkisinde **Zeyd b. Harise** olduğu halde, bineğinin üzerindeydi. Bizi İslâma davet etti. Vallahi onun davetine icabet etmedik. Bize hayrı da olmadı. Hac mevsiminde, onun sözlerini ve davetini dinledik. Bize de geldi. Bizi davet etti. Ona uymadık. Aramızda bulunan **Meysere b. Mesruk'ul-Abesî:**

«— Allah'a yemin ederim. Eğer bu zâtı tasdik edip, onu aramıza alsak çok güzel olur. Allah'a yemin ediyorum. Onun dini mutlaka her tarafa yayılacak ve herşeyden yüce olacak.» dedi.

Kavmi de ona:

«— Bırak, gücümüzün yetmeyeceği şeyi bize teklif etme.» dediler. Allah'ın Resûlü, **Meysere**'nin müslüman olmasını arzu etti. Onunla konuştu. **Meysere:**

«— Senin sözlerin ne güzel, ne aydınlık! Fakat kavmim bana muhalefet ediyor. Eğer bir adama kavmi yardım etmezse hali kötü olur.» dedi. Allah'ın Resûlü dönüp gitti. O topluluk da, memleketine hareket etti.

Meysere, onlara:

«— Bizi Fedek'e götürün, orada Yahudiler var. Onlara bu zâtı soralım.» dedi.

Yahudilerin bulundukları yere gittiler. Yahudiler, kitaplarını getirip açtılar. Allah'ın Resûlü'nün anlatıldığı yeri araştırıp buldular. Orada: Ümmî, Arap bir peygamber, deveye biner, az bir ekmek parçasıyla yetinir. Ne uzun boylu, ne de kısa boyludur. Saçları ne kıvırcık ne de tamamen düzdür. Gözünde tatlı bir kırmızılık vardır, deniliyordu.

Yahudiler:

«— Eğer sizi davet eden, bu tarif edilen adamsa, davetini kabul edin. Dinine girin. Biz onu çekemiyoruz. Bu sebeple de ona uymayacağız. Onunla, zaman zaman hayli aramız açılacak. Ona tâbi olmayan veya onunla savaşmayan hiçbir Arap kalmayacak. Siz ona uyanlardan olun.» dediler. **Meysere:**

«— Ey kavmim, durum açık.» dedi. Kavmi ise:

«— Gelecek yıl hac mevsiminde gider, onunla buluşuruz.» dediler. Memleketlerine döndüler. Kabilenin ileri gelenleri gelecek yılki hacca gitmemekte direttiler, dolayısıyla onlardan kimse Allah'ın Resûlü'ne tâbi olmadı. Allah'ın Resûlü, Medine'ye gelip, Vedâ haccını yaptığı sırada **Meysere,** Allah'ın Resûlü'yle karşılaştı. Onu tanıdı. Ve:

«— Ey, Allah'ın Resûlü, seninle ilk karşılaştığımda, vallahi sana tâbi olmayı çok arzu ediyordum. Birtakım hâdiseler oldu. Demek ki Allah

benim müslüman olmamı geciktirdi. Seninle ilk karşılaştığımda, yanımda bulunanların çoğu öldü. Onların gideceği yer neresi, ey **Allah'ın Peygamberi?**» dedi.

Resûlullah:

«— İslâmdan gayri bir din üzere ölenlerin hepsi cehennemdedir.» buyurdu. Bunun üzerine **Meysere:**

«— Beni ateşten kurtaran Allah'a hamdederim.» dedi. Müslüman oldu. Çok iyi bir müslümandı. **Hz. Ebû Bekir,** onun hatırını sayardı.[80]

Hz. Peygamberin Kindelileri İslâm'a Daveti :

Hz. Peygamber, Araplar arasında, kendilerinden daha yumuşak huylu bir kabilenin, dünyaya gelmediği Kindelileri, Ukkaz'daki konaklarında ziyaret etti. Onların mülâyimliğini ve anlayışlılığını görünce, onlarla konuşmaya başladı:

«— Sizi tek olan, ortağı olmayan Allah'a, nefislerinizi koruduğunuz gibi, beni de korumaya çağırıyorum. Eğer ben galip gelirsem, siz bana uyup uymamakta serbestsiniz.» buyurdu. Onların ekserisi:

«— Bu sözler ne kadar güzel. Fakat biz, atalarımızın taptığına kulluk etmeye devam edeceğiz.» dediler.

İçlerinden en genç olanı:

«— Ey kavmim, koşarak onun ayağına gideceğimiz gün gelmeden önce, bu adama tâbi olun. Vallahi, Ehl-i Kitâb, Harem-i Şerif'den bir peygamberin çıkacağından bahsediyorlardı. Zamanı geldi.» dedi. Aralarında bulunan şaşı bir adam:

«— Beni dinleyin! Kavmi onu yurdundan çıkarmıştır. Siz ise onu himaye ediyorsunuz. Bu, bütün Arap ırkıyla kesin bir harbi göze alıyorsunuz, demektir. Bunu nasıl yaparsınız! Hayır. Yapamazsınız bunu.» dedi.

Allah'ın Resûlü üzgün olarak onlardan ayrıldı. Topluluk da yurtlarına döndü. Orada, Mekke'de olup bitenleri anlattılar. Bu sırada Yahudilerden birisi:

«— Vallahi, siz hata ediyorsunuz. Eğer bu adama uysaydınız, Araplara hâkim olurdunuz. Biz, onun vasıflarını kitabımızda görüyoruz.» dedi.

Yahudi, peygamberin Tevrat'taki sıfatlarını anlatınca, onu görenler, anlatılan sıfatların, peygambere tıpatıp uyduğunu tasdik ettiler. Sonra, Yahudi:

«— Onun Mekke'den çıkacağını, hicret edeceğini, yurdunun Yesrib olacağını kitabımız bildiriyor.» dedi. Bunun üzerine o kabile, gelecek hac

---

[80] **Ebû Nuaym:** 102. **Vakidî** kanalıyla **Abdullah b. Vabisat-ül Abes'den,** o **El-Bidâye:** 3/145.

mevsiminde Peygamberi görmek için toptan hacca gitmeye karar verdi. Ancak, reisleri bu hacdan onları men etti. Hiç kimse gidemedi. O sıralarda o Yahudi de ölmüştü. Ölümü ânında, **Muhammed**'i tasdik edip, ona iman ettiği haberi duyuldu.[81]

Hz. Peygamber'in Ka'b Oğullarını İslâm'a Daveti :

Biz Ukkaz panayırında iken, Allah'ın Resûlü bize geldi:

«— Hangi kavimdensiniz?» buyurdu.

«— **Amir b. Sa'saa** oğullarından.» dedi.

«— **Benî Amir**'in hangi kolundan?» buyurdu.

»— **Ka'b İbn-i Rebia** oğulları.» dedi.

«— Himayenize sığınan kimseyi koruyabilecek güçte misiniz?» buyurdu.

«— Bize sığınanlara kimse dokunamaz. Bizim ocağımızın başına gelenler, emniyet içinde olduklarından şüphe etmezler.» dedik.

Allah'ın Resûlü onlara:

«— Ben Allah'ın Resûlüyüm. Eğer sizin himayenize sığınırsam, Rabbimin bana tevdi ettiği risâleti tebliğ edinceye kadar, beni korur musunuz? Sizden hiçbirinizi hiçbir şeye zorlamayacağım.» buyurdu.

Ka'b oğulları, **Hz. Peygamber**'e:

«— Kureyş'in hangi kolundansınız?» diye sordular.

«— **Abdulmuttalib** oğullarından.» buyurdu.

«— Peki, **Abdi Menaf** oğullarıyla aranız nasıl?» dediler.

«— Onlar, beni hem ilk yalanlayanlar, hem de ilk kovanlar.» buyurdu.

«— O halde, biz seni kovmayız. Sana iman da etmeyiz. Fakat, seni Rabbinin tevdi ettiği risalet vazifesini tebliğ edinceye kadar koruruz.» dediler.

Ravî devamla şunları anlatıyor:

Bu kavim, alışveriş ederken, Allah'ın Resûlü onların yanına geldi. O sırada, **Bücre b. Kays-il-Kuşeyri** de onların yanına gelmişti.

Bücre:

«— **Bu yanınızdaki adam kimdir? Ben onu tanımıyorum.**» diye sordu.

«— **Muhammed b. Abdullah il-Kuraşi.**» dediler.

«— Ne münasebetle aranızda bulunuyor?» diye sordu.

«— Bize, kendisinin, Allah'ın Resûlü olduğundan bahsedip, Rabbinin kendisine tevdi ettiği risaleti tebliğ edinceye kadar, kendisini korumamızı istedi.» dediler.

---

81 **Ed-Delâil: 103.**

«— Ne cevap verdiniz?» dedi.

«— Müsterih ol, seni memleketimize götürür, öz canımız gibi koruruz.» dedik.

«— Bu panayırdan, sizin getirdiğiniz kadar, belâlı bir şeyle döneni tahmin edemiyorum. Diğer kavimlerle mücadeleyi göze almış durumdasınız. Araplar, hep birden size yüklenebilirler. Kavmi onu daha iyi tanır. Eğer, ondan bir fayda görselerdi, insanların en mesudu olurlardı. Rezil bir kavim olacaksınız. Kendi kavmi onu kovmuş ve onu yalanlamış. Siz ise onu bağrınıza basıyor ve yardım ediyorsunuz. Çok isabetsiz karar vermişsiniz.» dedi.

Bücre, Allah'ın Resûlü'ne döndü ve:

«— Kalk ve kavmine git. Eğer burada misafir olmasaydın, vallahi boynunu vururdum!» dedi.

Allah'ın Resûlü kalkıp, devesinin yanına gitti. Deveye bindi. Edepsiz Bücre, devenin böğrüne dürtünce, deve sıçrayıp Allah'ın Resûlü'nü düşürdü. O sırada, **Amir** oğulları yanında bulunan **Dubâa binti Amir b. Kurd** ki, Mekke'de müslüman olan kadınlardandı. **Amir** oğullarını ziyarete gelmişti. **Hz. Peygamber**'e yapılan bu hakaret üzerine şöyle dedi:

«— Ey **Amir** oğulları, —Benim için **Amir** diye bir akraba yoktur!— Aranızda misafir olan Allah'ın Resûlü'ne bu yapılır mı? Sizden hiç kimse onu korumayacak mı?»

O sırada, **Dubâa**'nın amca oğullarından üç kişi, kalkıp **Bücre**'nin üzerine yürüdü. İki kişi de **Bücre**'ye ve yardakçılarını tuttukları gibi yere çarptılar. Sonra, göğüslerine oturup tokatlamaya başladılar.

Allah'ın Resûlü:

«— Allah'ım, bunlara hayır, bereket ver, öbürlerine de lânet et!» diye dua etti.

Allah'ın Resûlü'ne yardım eden bu üç kişi hemen müslüman oldu. Daha sonra da şehit edildiler. Diğerleri de lânete uğradıkları için helâk oldular. **Bücre**'ye yardım edenlerin adları: **Hüzn b. Abdullah, Muaviye b. Ubâde** idi. Allah'ın Resûlü'ne yardım eden üçünün adları ise: **Sehl'**-in, **Gıtrıf** ve **Gatafan** adlı iki oğlu ve **Urve b. Abdullah** idiler.[82]

Allah'ın Resûlü, **Amir b. Sa'saa** oğullarına geldi. Onları İslâma davet etti. Kendisini korumalarını istedi. İçlerinden **Bahîra b. Firas** adlı biri:

«— Vallahi, eğer bu genci Kureyş'ten alırsam, bu yüzden bütün Araplar bizi yer,» dedi. Sonra devamla, **Peygamberimize** hitaben:

«— Eğer, biz sana tâbi olur da sonra Allah sana muhalif olanlara

---

[82] Delâil-ün-Nübüvve: 100, **Abdurrahman El-Amivi'den; El-Bidaye** 3/141.

karşı seni galip getirirse bundan sonra hâkimiyet bizim olur mu? Ne dersin?» dedi. Allah'ın Resûlü:

«— Hüküm Allah'ındır. Saltanatı dilediği yere verir.» buyurdu.

O zat:

«— Allah seni galip getirdiği takdirde, hâkimiyet başkasının olacaksa, senin uğrunda biz Araplarla harbi göze alır mıyız? Bizim senin dinine ihtiyacımız yok.» dedi. Ondan uzaklaştılar.

Panayır dağıldığı zaman, **Amir oğulları,** ileri gelenlerinden birisinin yanına geldiler. Bu zat panayırlara gidemiyecek kadar yaşlıydı. Bu yüzden geri dönüp yanına vardıkları zaman o yılki panayırda olup bitenleri kendisine anlatırlardı. O da, yanına gelenlerden, bu yıl olup bitenleri sordu. Bunun üzerine:

«— Kureyş'ten bize bir genç geldi. Abdulmuttalib oğullarından birisiymiş, Peygamber olduğunu iddia ediyor. Bizden kendisini korumamızı, kendisine yardım etmemizi, kendisini memleketimize getirmemizi istedi.» dediler. O ihtiyar zat, eliyle başına vurarak:

«— Amir oğulları! Vah vah! Bunun telâfisi mümkün mü? Niçin teklifini kabul etmediniz? Allah'a yemin ederim ki, **İsmail** nesli katiyyen yalan söylememiştir. Bu mutlaka haktır. Ne kadar dar görüşlüsünüz.» dedi.[83]

Hz. Peygamber'in Kelb Kabîlesini İslâm'a Dâveti

Allah'ın Resûlü, Kelb kabilesinden **Benî Abdullah** diye maruf bir boyun konakladığı yere geldi. Onları İslâma davet etti:

«— Abdullah'ın oğulları! Allah babanıza güzel bir isim vermiştir...» diye onları överek kendisini korumalarını istedi. Fakat onlar, kendilerine teklif edilenlerin hiçbirini kabul etmediler.[84]

Allah'ın Resûlü, Benî Hanife'nin[85] bulunduğu yere geldi. Onları İslâma davet etti. Kendisini himaye etmelerini istedi. Fakat, hiçbir Arap kabilesi, Allah'ın Resûlü'nü bunlar kadar çirkin karşılamadı.[86]

Hz. Peygamber'in Bekr Kabîlesini İslâm'a Dâveti :

Abbas (r.a.) der ki:

Allah'ın Resûlü bana şöyle söyledi:

«— Sen benim yanımda olduktan sonra kimse bana mani olamaz. Yarın benimle beraber panayıra çıkar mısın? Kabilelerin toplandığı yerlere kadar gidelim.»

---

83 **İbn-i İshak, Zühriden; El-Bidaye** 3/139.

84 **Muhammed b. Abdurrahman b. Husayn**'dan.

85 Bunlar Yamame halkı ve Yalancı Peygamber Müseyleme'nin arkadaşlarıdır.

86 **Abdullah b. Ka'b b. Malik**'ten; **El-Bidaye** 3/139.

Ertesi gün beraberce gittik. Bütün Araplar orada toplu bir halde idi. Ben, Allah'ın Resûlü'ne şöyle söyledim:

«— Bu Kinde kabilesi ve civarında bulunanlardır. Yemen'den gelip de, Kâbe'yi ziyaret edenlerin en faziletlileridir. Burası, **Bekr b. Vâil'**in konak yeridir. Bunlar da **Amir b. Sa'saa** oğullarıdır. Hangisiyle konuşmak istersen buyur, konuş.»

Hz. Peygamber, önce Kinde kabilesinin yanına gitti. Onlara:

«— Hangi kavimdensiniz?» diye sordu.

«— Yemen halkıyız.» dediler.

«— Yemen'in hangi kabilesindensiniz?»

«— Kinde kabilesinden.»

«— Kinde'nin hangi boyundansınız?»

«— **Amr b. Muaviye** oğullarıyız.»

«— Hayırlı bir işe girişmek ister misiniz?» diye sordu.

«— Nedir?» dediler.

«— Allah'tan başka tanrı olmadığına şehadet edeceksiniz. Namazı dosdoğru kılacaksınız. Allah katından gelene iman edeceksiniz.» buyurdu.

Abdullah b. Eclah der ki:

Babam, kavminin büyüklerinden nakledereк, Kinde kabilesinin **Hz. Peygamber'**e şunları dediğini söyledi:

«— Eğer, muzaffer olursan, senden sonra saltanatı bize bırakır mısın?» **Hz. Peygamber:**

«— Saltanat, Allah'a aittir. Onu dilediğine verir.» buyurdu. O zaman:

«— Teklifini kabule ihtiyacımız yok.» dediler. **Kelbî,** Kinde kabilesinin şöyle dediğini nakleder:

«— Bizi ilahlarımızdan vazgeçirip, Araplarla karşı karşıya bırakmak için mi geldin? Haydi kavminin yanına. Sana ihtiyacımız yok.»

Allah'ın Resûlü onlardan ayrılıp, **Bekr b. Vail'**e gelerek:

«— Hangi kavimdensiniz?» diye sordu.

«— **Bekr b. Vail'**den.» dediler.

«— **Bekr b. Vail'**in hangi kolundan?»

«— **Kays b. Sa'lebe** oğullarından.»

«— Nüfusunuz ne kadar?»

«— Çok, kum gibi.»

«— Gücünüz nasıl?»

«— Gücümüz yok. İran'a komşuyuz. Kendimizi onlara karşı müdafaa edecek durumda değiliz. Onlara karşı da çıkamayız.» dediler.

Hz. Peygamber:

«— Eğer, Allah'ı üstün bir varlık olarak tanırsanız ve O, sizi yaşatmak isterse, onların yurtlarını alır, karılarıyla evlenir, çocuklarını da uşak yaparsınız. Bunun için de, Allah'ı otuzüç defa tesbih[87] etmelisiniz.

[87] Tesbih: Sübhanallah, demektir.

Otuzüç defa tahmid[88] etmelisiniz. Otuzdört defa da O'na tekbir getirmelisiniz.» buyurdu.[89]

«— Sen kimsin?» dediler.

«— Ben, Allah'ın Resûlüyüm.» dedikten sonra **Hz. Peygamber** ayrıldı. **Kelbî** der ki: Kendisini takip eden amcası **Ebû Leheb,** onun bu kavmin yanından ayrıldığını görünce, o kavmin yanına geldi:

«— Onun sözlerini kabul etmeyin.» dedi.

«— Bu adamı tanıyor musunuz?» dediler.

«— Evet, bizim sülâleden. Nesini soruyorsunuz?» dedi. Bunun üzerine onlar, kendilerini İslâma davet ettiğini haber verdiler.

«— Allah'ın Resûlü olduğunu iddia ediyor.» dediler. **Ebû Leheb:**

«— Sakın, onun sözünü kâle almayın. Çünkü o, delidir, saçmalıyor.» dedi.

«— İranlılar hakkında konuştuklarını duyunca, biz de onu anlamıştık.» dediler.[90]

Hz. Peygamberin Mina'daki Kabileleri İslâm'a Daveti :

Rabia b. Ubbad anlatıyor:

Ben delikanlıydım. Babamla beraber Mina'da idik. Allah'ın Resûlü Arap kabilelerinin konakladıkları yerlerde duruyor:

«— Ey falan oğulları, ben, Allah'ın size elçisiyim. Allah'a kul olmanızı, O'na hiç birşeyi ortak yapmamanızı, O'nun dışında kulluk ettiğiniz bu putları terketmenizi, bana iman edip, tasdik etmenizi, Allah'ın bana vazife olarak tevdi ettiği dini tebliğ edinceye kadar beni korumanızı emrediyorum.» buyuruyordu.

Arkasında da, kurnaz, saçı ikiye ayrılmış, şaşı ve Aden kumaşından güzel elbise giyinmiş bir adam vardı. Allah'ın Resûlü davetini yapıp, sözünü bitirdiği zaman:

«— Ey falan oğulları! Bu adam, Lât ve Uzza'yı, **Mâlik b. Ukayş** oğullarından, cin dostlarınızı terke, kendi getirdiği, bid'at ve dalâlete dâvet ediyor. Ona uymayın. Onu dinlemeyin.» diyordu.

Babama:

«— Babacığım, onu takip edip de, söylediklerine karşı çıkan kimdir, öğrenelim.» dedim.

Babam:

«— Bu, amcası Abdülüzza b. Abdulmuttalip, Ebû Leheb'dir.» dedi.[91]

---

88 Tahmid: Elhamdülillah, demektir.

89 Tekbir: Allah-ü ekber, demektir.

90 **Ebû Nuaym, Hz. Abbas'dan, El-Bidaye 3/140.**

91 **İbn-i İshak, Rabia b. Ubbâd'dan, El-Bidaye: 3/138; Mecmeu'z-Zevâid: 6/36.**

Hz. Peygamberin Mina'daki Bir Cemaati İslâm'a Daveti :

Müdrik (r.a.) anlatıyor:

Babamla beraber hacca gitmiştim. Mina'da konakladık. Bir cemaat içinde idik. Babama:

«— Bu cemaat kimdir?» dedim.

«— Sâbiîler...» dedi.

Bir de baktık ki, bu sırada Allah'ın Resûlü şöyle söylüyordu:

«— Ey insanlar, Allah'tan başka ilâh yoktur, deyiniz ki, felâha eresiniz.»[92]

Hassan b. Sabit anlatıyor:

Hacca gittim, **Hz. Peygamber**, halkı İslâma davet ediyordu. Eshabına da eziyet yapılıyordu. **Ömer**'in yanına vardım. **Amr b. Müemmel** oğullarının cariyesine işkence ediyordu. Sonra **Zinnîreh**'in yanına vardım. Ona da aynı işkence yapılıyordu.[93]

Hz. Peygamberin Benî Şeyban Kabilesini İslâma Daveti :

Hz. Ali anlatıyor:

Allah, Peygamberine, kendisinin peygamber olduğunu Arap kabilelerine bildirmesini emrettiği zaman, Mina'ya çıktı. Ben ve **Ebû Bekir** de beraberinde idik. Bir grup Arabın yanına vardık. **Hz. Ebû Bekir** öne geçip, selâm verdi. **Ebû Bekir**, nesep bilgini olduğundan daima önde giderdi. Onlara:

«— Hangi kavimdensiniz?» diye sordu.

«— **Rabia** kabilesinden.» dediler.

«— **Rabia** kabilesinin hangi boyundansınız?» diye sordu.

«— **Benî Şeyban b. Sa'lebe**'deniz.» dediler. **Hz. Ebû Bekir**, Allah'ın Resûlü'ne dönerek:

«— Anam babam, sana kurban olsun. Kavimleri içinde, bunlardan daha şereflileri yok. Onların arasında **Mefruk b. Amr, Hâni b. Kabîsa, Müsenna b. Harîse, Numan b. Şerik** var.» Bunlar içinde **Ebû Bekir**'e en yakın **Mefruk b. Amr** idi. **Mefruk**, dilde ve edebiyatta hepsinden üstündü. İkiye ayrılan saçları göğsüne kadar inerdi. **Ebû Bekir** yanında oturuyordu. **Ebû Bekir** ona hitaben:

«— Kaç kişisiniz?» diye sordu. **Mefruk:**

«— Binden fazla!.. Az sayılmayız!..» dedi.

«— Dostlarınızı nasıl korursunuz?..»

«— Bütün gücümüzle!.. Kuvvetimiz de bellidir!»

---

92 **Taberânî, Müdrik**'ten; **Mecmeu'z-Zevâid 6/21.**

93 **Vakidi, El-İsabe: 4/312.**

«— Düşmanlarınızla aranızdaki harplerde vaziyetiniz nasıl?»

«— Karşılaştığımız zaman, öfkemiz çok şiddetlidir. Öfkelendiğimiz zaman da, şiddetle çarpışırız. Atı çocuğa, silâhı deveye tercih ederiz. Zafer Allah'tandır. Bazan bize, bazan da düşmanlarımıza yardım eder. Her halde sen Kureyşlisin!» dedi.

Hz. Ebû Bekir:

«— Size, Allah'ın Resûlü'nün geldiği haberi ulaşmışsa eğer, işte o peygamber bu zattır.» dedi. **Mefruk:**

«— Böyle bir haber duyduk.» dedi. Sonra Allah'ın Resûlü'ne döndü:

«— Neye davet ediyorsun, ey Kureyşli?» dedi. Allah'ın Resûlü gelip oturdu. **Hz. Ebû Bekir** kalkıp ona yeniyle gölge yaptı.

Allah'ın Resûlü:

«— Sizi, Allah'tan başka ilâh olmadığına, benim Allah'ın Resûlü olduğuma, beni bağrınıza basmaya, beni korumaya, bana yardım etmeye davet ediyorum. Tâ ki, Allah'ın bana emrettiğini yerine getireyim. Kureyş, Allah'ın dinine karşı çıkmıştır. Peygamberini yalanlamıştır. Bâtılı Hakka tercih etmişlerdir. Allah, her şeyden müstağni ve her övgüye lâyıktır.» buyurdu. **Mefruk:**

«— Daha neye davet ediyorsun, ey Kureyşli?» deyince Allah'ın Resûlü şu âyeti okudu:

«Habibim, de ki: Gelin, Rabbinizin size haram kıldıklarını haber vereyim. Ona hiçbir ortak koşmayın. Anaya babaya iyilik edin. Yokluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Biz sizin de, onların da, rızkınızı veririz. Kötülüğün gizlisine de, aşikârına da yaklaşmayın. Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Meğer ki, hak ile ola. Allah size bunları emir buyurdu ki, korunasınız. Öksüzün malına, reşit oluncaya kadar, en güzel tarzdan başka bir suretle yaklaşmayın. Ölçüyü tartıyı, tam ve doğru ölçüp tartın. Biz bir kimseye ancak gücünün yeteceğini teklif ederiz. Söz söylediğiniz zaman, hasımlara karşı da olsa adaleti gözetin. Allah'ın akdini yerine getirin. Bunları size emretti ki, daima hatırlayasınız. Biliniz ki, benim, dosdoğru yolum budur. Ona uyun. Başka yollardan gitmeyin ki, onun yolundan ayrılmayasınız. Bunlar size emrolunmuştur ki, fenalıktan sakınasınız.»[94]

Mefruk:

«— Daha neye davet ediyorsun, ey Kureyşli? Andolsun ki, bu insan sözü değildir. Eğer insan sözü olsaydı, mutlaka bilirdik.» dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şu âyeti okudu:

«Hak teâlâ, adaleti, ihsanı akrabadan muhtaçlara vermeyi emreder. Hayasızlığı, kötülüğü, zulmü nehyeder. Size nasihat kabul edesiniz diye öğüt verir.»[95]

---

94 El-Enam 151-153.

95 En-Nahl 90.

Mefruk:

«— Ey Kureyşli, vallahi bizi, güzel ahlâka ve iyi amellere davet ettin. Seni yalanlayan, sana karşı çıkan kavim hata etmiştir.» dedi.

Mefruk, Hânî b. Kabisa'nın da konuşmasını arzu ettiği için:

«— İşte bu, **Hânî b. Kabisa**'dır. Büyüğümüzdür. Dinimizin ileri gelenidir.» dedi.

Hâni, Hz. Peygamber'e:

«— Sözlerini dinledim, ey Kureyşli! Konuştuklarının hepsi doğru. Ancak, ilk defa seninle karşılaşıyoruz. Hemen dinimizi terk edip, sana tâbi olamayız. Çünkü, bu konuda, ne önce, ne de şimdi hiç düşünmedik. Bizi davet ettiğiniz şeyin sonunu bekleyeceğiz. Değilse, yanlış karar vermiş, iyi düşünmemiş, ileriyi görememiş oluruz. Acele ile yanlış karar verileceği malûmunuzdur. Ayrıca da, kavmimiz adına, aleyhlerine olabilecek bir akit de yapmayı istemeyiz. Şimdi sen dön, biz de dönelim. Sen de düşün, biz de düşünelim.» dedi. **Müsenna b. Harise**'yi de konuşmaya iştirak ettirmek için:

«— İşte bu, **Müsenna**'dır. Büyüğümüz ve kumandanımızdır.» dedi.

Müsenna da **Hz. Peygamber**'e:

«— Konuşmalarını dinledim. Hoşuma gitti. Ey Kureyşli, ayrıca sözlerin de hayretimi mucip oldu. Benim cevabım da, **Hânî b. Kabisa**'nın cevabı gibidir. Ayrıca biz, iki önemli yer arasına konakladık. Birisi Yemame, öbürü Semave'dir.» dedi.

Allah'ın Resûlü de:

«— O iki önemli yerden maksadın nedir?» buyurdu.

«— Birisi yeryüzü ve Arap topraklarının en hayırlısıdır. Diğeri ise, İran ülkesi ve Kisra'nın topraklarıdır. Biz, bir anlaşma ile bu topraklara yerleştik. Kisra bizimle hiçbir olay çıkarmamak, hiçbir suçluya iltica hakkı tanımamak üzere anlaşma yaptı. Belki bu, senin bizi davet ettiğin şey, kralların istemedikleri şeylerdendir. Arap ülkelerinde çıkan olaylara sebebiyet verenlerin günahları affedildiği gibi mazeretleri de kabul edilebilir. Ama İran topraklarında çıkan olaylara sebebiyet verenlerin hem günahları affedilmez, hem de mazeretleri kabul edilmez. Arapların istemediği hususlarda, sana yardım etmemizi istiyorsan eğer, bu bizim aleyhimize olur.» dedi.

Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Doğruluğu üzerinde hiç tereddüdünüz olmadığı halde, reddederek ne kadar kötü ettiniz. Şu bir gerçektir ki, Allah'ın dini mutlaka içinde bulunduğu cemaat tarafından ayakta tutulacaktır.» buyurdu.[96] Sonra, **Hz. Ebû Bekir**'in elinden tutarak kalktı. Evs ve Hazreç kabilelerinin

---

[96] Bu sözünden sonra **Allah'ın Resulü**'nün şöyle buyurduğu zikredilir: «— Düşünemiyor musunuz? Azıcık beklerseniz, Allah size, onların ülkelerini ve servet-

yanına gittik. Oradan ayrılırken, onlar Allah'ın Resûlü'ne biat etmişlerdi. Ali (r.a.) der ki: Bunlar çok doğru ve sabırlı kimselerdir.[97]

Hz. Peygamberin Evs ve Hazreci İslâm'a Daveti :

Hz. Ali bir gün, Ensârdan, onların faziletlerinden ve fedakârlıklarından bahsederken dedi ki:

«— Şu bir gerçektir ki, Ensârı sevmeyen, onların haklarını itiraf etmeyen mü'min değildir. Andolsun ki, onlar, tayların itina ile yetiştirildiği gibi, kılıçlarıyla, dilleriyle ve canlarını feda ederek İslâmın, büyük imkânlar içinde gelişmesini sağladılar. Allah'ın Resûlü panayırlara çıkar, kabileleri İslâma davet ederdi. Hiç kimse ona cevap vermez, onun davetini kabul etmezdi. Mecenne, Ukkaz, Mina panayırlarında konaklayan kabilelere geliyordu. Onlarla karşılaşıyor, her bir panayıra tekrar tekrar geliyordu. Hatta bazı kabilelerden şöyle diyenler bile oldu: Bize gelip gitmekten usanmadın mı?.. Kendisinin peygamber olduğunu sık sık beyan etmişti. Allah, Ensârdan bu kabileyi davet etmesini murat etti. Allah'ın Resûlü de İslâmı onlara anlattı. Hemen kabul ettiler. Onu bağırlarına bastılar. Ona yardım ettiler, karşılık gözetmediler. Allah onları hayırla mükâfatlandırdı.

---

lerini lütfeder. Kızlarını koyunlarınıza kor. Yine de mi, Allah'ı tesbih ve takdis etmiyorsunuz?»

Bunun üzerine Numan b. Şüreyk :

«— Aman Allahım!.. Bunların hepsi senin olsun ey Kureyşli!» dedi. Bunun üzerine **Hz. Peygamber;** «Biz seni ancak, şahit, müjdeci, uyarıcı, kendi iznimizle yolumuza davet edici, aydınlatan bir kandil olarak gönderdik.» âyetini okudu. (Ahzab 45-46) Sonra **Hz. Ebû Bekir**'in elinden tutarak kalktı. **Hz. Ali** (r.a.) buyururlar ki: Sonra **Allah'ın Resûlü** bize döndü ve:

«— Ya **Ali;** Arapların cahiliyet devrinde, dünya hayatında, haklı ile haksızı ayırdıkları en güzel ahlâkî kaideleri hangileridir?» buyurdu. (Cahiliyyet devrinde bu ahlâkî kaidelere uyularak halkın bir kısmı zayıfları, güçsüzleri himaye eder; haklı ile haksız bu kaideler tatbik edilerek tesbit edilirdi.)

Sonra kalkıp Evs ve Hazrec'in yanına gittik. Onların yanlarından ayrılırken **Allah'ın Resûlüne** bîat etmişlerdi. Onlar, doğru ve sabırlı kimselerdi. Allah'ın resûlü, **Ebû Bekir**'in onların neseplerini bilmesi sebebiyle çok sevindi. Orada biraz kaldı. Sonra eshabının yanına geldi.

«— Allaha çok hamdedin. Bugün İranlılara karşı, Rabia oğullarını, kazandım. Krallarını öldürdüler. Askerlerini dağıttılar. Ama İslâma girdikleri ve benimle oldukları için muzaffer oldular.»

El-Bidaye 3/142; **Hılye, Müstedrek** ve **Beyhakî; El-Bidaye** 3/145; **Feth-ül-Bârî** 7/156).

[97] **Ed-Delâil** 96, **İbn-i Abbas**'tan, **Ali b. Ebî Talip**'ten.

Biz hicret ederek onların yanına gelip, ağırlıklarımızı indirmiştik. Gözümüzün önünde kur'a çekerek mallarımızı paylaşacak kadar cimri ve haris idiler. Sonra o kadar cömert oldular ki, biz, gönül rızalarıyla onların mallarından daha çok istifade ettik. Ayrıca, peygamberleri ve müslümanlar uğrunda canlarını feda ettiler.[98]

Allah'ın Resûlü, Mekke'de uzun süre kaldı. Bu esnada kabileleri İslâma davet ediyordu. Bazan kendisine eziyet ediliyor, bazan da sövülüp sayılıyordu. Allah, lütuf olarak, Ensârdan bu kabileyi karşısına çıkardı. Allah'ın Resûlü, Akabe mevkiinde onlardan bir grubun yanına geldi. Onlar saçlarını tıraş ediyorlardı.

Hz. Peygamber:

«— Kaç kişisiniz ey cemaat?» diye sorunca:

«— Altı yedi kişiyiz.» dediler.

Bunlardan üçü, Neccar oğullarından **Esa'd b. Zürare** ve **Afra**'nın iki oğluydu. Diğerlerini tanımıyordum.

Allah'ın Resûlü yanlarına oturdu. Onları İslâma davet etti. Kur'an'dan âyetler okudu. Allah'ın ve Resûlü'nün davetlerine uydular. Gelecek yıl da hacca gelmeye söz verdiler. Bu, Birinci Akabe idi. İkinci Akabe daha sonra oldu. **Ümmü Sa'd**'e:

«— Allah'ın Resûlü, Mekke'de ne kadar kaldı?» diye sordum.

«— **Ebû Sırma, Kays b. Ebû Enes**'in sözlerini duymadın mı?» dedi.

«— Bilmiyorum.» dedim.

O bana şu beyti okudu:

«O, Kureyş'in içinde on küsur sene kaldı. Samimî bir dostla karşılaşınca, öğüt verirdi.»[99]

Müşrikler, Allah'ın Resûlü'ne karşı şiddet hareketlerine giriştikleri zaman, O, amcası **Abbas**'a:

«— Amcacığım, Allah güçlü bir kavimle dinine yardım eder. Kureyş de zelil olur. İzzet, Allah'ın zatına mahsustur. Haydi beni, Ukkaz'a götür. Bana Arap kabilelerinin yerlerini göster. Onları İslâma, beni korumaya Allah'ın bana tevdi ettiği risaleti tebliğ edinceye kadar, beni himayeye davet edeyim.» dedi.

Abbas:

«— Peki yeğenim, gidelim. Ben de seninle beraberim. Sana kabilelerin yerlerini göstereyim.» dedi.

Önce, Sakîf kabilesinden başladı. O yıl kabileleri inceledi. İkinci yıl —Allah'ın açıktan davet emrini verdiği yıl idi— Hazreç ve Evs'den altı kişilik bir grupla karşılaştı. Bunlar, **Esad b. Zürare, Ebul Heysem**

---

[98] **Ed-Delâil:** sh. 105

[99] **Ed-Delâil:** sh. 105. **Ümmü Sa'd binti Sa'd b. Rebi**'den.

b. Zeyyihân, Abdullah b. Ravaha, Sa'd b. Rebî, Numan b. Harise, Ubâde b. Samit idi. Peygamber, Mina panayırında Cemret-ül-Akabe'de geceleyin bunlarla buluştu. Yanlarına oturup, onları İslâma, Allah'a kulluğa, peygamberleriyle gönderdiği dinine yardıma davet etti. Onlar, peygamberden, kendisine vahyolunanı anlatmasını istediler. Allah'ın Resûlü, «İbrahim» sûresini okudu.

«Hani İbrahim demişti ki: Tanrım! Bu şehri emniyet içinde yaşat. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzaklaştır. Tanrım! Onlar insanların pek çoğunu yoldan saptırdı. Her kim bana uyar, bana katılırsa bendendir. Her kim bana karşı gelirse, muhakkak ki, Sen çok affedici ve bağışlayıcısın. Tanrımız! Zürriyetimden bazısını Mukaddes evinin yanında, ekinsiz bir vâdide yerleştirdim. Tanrımız! Namazı dosdoğru kılmaları için insanlardan bir kısmının kalplerine, onlara karşı sevgi koy, onları meyvalarla rızıklandır ki, şükrederler. Tanrımız! Muhakkak ki Sen gizlediğimizi de, aşikâr kıldığımızı da bilirsin. Yerde de, gökte de hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. Allah'a hamdolsun ki, bana ihtiyarlığımda İsmail ile İshak'ı ihsan etti. Muhakkak ki, Rabbim duaları işiticidir. Rabbim! Beni de, zürriyetimi de, namazı dosdoğru kılanlardan yap. Rabbim! Dualarımı da kabul et. Rabbim! Hesap sorulduğu gün beni de, ana babamı da mü'minleri de yarlığa. Allah'ı zalimlerin yaptıklarından sakın gafil sanma. Yalnız onları gözlerinin apaçık kalıp, bir yana dikileceği güne geciktiriyordu. O gün onlar, başları dimdik, gözleri apaçık, kalpleri bomboş koşup dururlar. İnsanları gelecek olan azap günü ile korkut. O gün geldiği zaman zalimler, Rabbim yakın bir zamana kadar bizi geciktir, davetine icabet ederiz ve peygamberlere tâbi oluruz, diyecekler. O zaman bunlara denir ki: Evvelce sizin için hiç zeval olmadığına yemin etmemiş miydiniz? Siz kendi öz canlarına zulmedenlerin yurtlarına yerleşmiştiniz. Onlara ne yaptığınız size apaçık göründü. Biz size nice, nice misaller de vermiştik. Onlar, yapacaklarını yaptılar, tuzaklarını kurdular. Onların hilesi dağları yerlerinden oynatacak gibi idiyse de, hep Allah'ın elindeydi. Öyle ise, sakın Allah'ın peygamberlerine verdiği sözü tutmayacağını zannetme. Hak teâlâ azizdir. Herkesin cezasını verir. O gün arz başka bir arz olup, değişecek, semalar da değişecek. Hepsi de bir ve mutlak ve hakim olan Allah'ın karşısına çıkacak. O gün mücrimleri zincirlere vurulmuş görürsün. Gömlekleri katrandandır. Yüzlerini de ateş kaplamıştır. Hak teâlâ herkese ameline göre mukabilini verir. Muhakkak ki, Allah hesabı çarçabuk görücüdür. İşte bu insanlar için apaçık beyandır. Bununla uyarılır. Allah'ın bir tek mabut olduğu bilinir. Aklı tam olan insanlar düşünür, idrak ederler.»[100]

[100] İbrahim, 35-53.

Bu görüşmeden sonraki bir toplantıda **Hz. Peygamber** bu grupla görüşürken **Hz. Abbas** da oraya geldi. Amcası, Peygamberin sesini tanıyınca:

«— Yeğenim, yanındakiler kimler?» diye sordu.

«— Yesrib halkı amca, Evs ve Hazreç. Daha önce Arap kabilelerini davet ettiğim şeye bunları da davet ettim. Beni kabul edip tasdik ettiler. Beni kendi yurtlarına götürmeyi teklif ettiler.»

Abbas bineğinden inip, hayvanı bir yere bağladı. Sonra:

«— Ey Evs ve Hazreç cemaati! Bu benim yeğenimdir. —En çok sevdiğim insandır— Eğer onu tasdik edip, ona iman ediyor, beraberinizde götürmek istiyorsanız, ben sizden gönlümü huzura kavuşturacak bir teminat almak istiyorum. Onu perişan etmeyiniz. Onu aldatmayınız. Zira, komşularınız Yahudidir. Yahudilerse ona düşmandır. Onların, **Hz. Peygamber**'e suikast yapacaklarından şüphem yok.» dedi. O sırada yanlarına **Sa'd** ve arkadaşları gelince, **Hz. Abbas'ın** sözleri **Esad b. Zürare**'ye ağır geldi ve:

«— Ey Allah'ın Resûlü, izin ver, seni kırmadan, hoşuna gitmeyen şeyleri söylemeden, ona cevap verelim. Ancak senin davetine icabetimizi, sana olan imanımızı belirten bir tasdik konuşması yapalım.» dedi.

Allah'ın Resûlü:

«— İtham etmeden ona cevap verin.» buyurdular.

Esad b. Zürare, Allah'ın Resûlü'ne dönerek:

«— Ey Allah'ın Resûlü! Her davetin bir metodu vardır. Bazan mülâyim, bazan da sert hareket edilir. Bugün sen bizi, hem hoşumuza giden, hem de bize ağır gelen bir şeyi kabule çağırdın. Bizi dinimizi terke, senin dininin tabîleri olmaya davet ettin. Bu, çok zordur. Buna rağmen senin davetini kabul ettik. Uzak yakın akrabalarımızla komşularımızla münasebetlerimizi kesmeye davet ettin. Bu da zordur. Ama bunu da kabul ettik. Biz, yurdumuzda güçlü ve şerefli iken, kendimizden başka kimsenin bize reis olması düşünülemezken, kavminin yalnız bıraktığı, amcalarının sahip çıkmadığı bir kimseyi himayeye davet ettin. Bu da çok zordu. Buna rağmen, kabul ettik. Bütün bu saydıklarım, halkın hoşuna gitmeyen şeylerdir. Ancak, Allah'ın, kemâlini dilediği, neticesinde hayır murad ettiği insanlara nasip olur. Bütün bunlara dillerimizle, gönüllerimizle, güçlerimizle, getirdiğine iman ederek, kalplerimize yerleşen bilgiyi tasdik ederek «evet» dedik. Hepsi üzere sana bîat ediyoruz. Rabbimize ve sana bîat ediyoruz. Allah'ın kudreti hepimizin kudretinin üzerindedir. Kanlarımız senin kanını, vücudumuz senin vücudunu koruma uğrunda feda olsun. Öz canlarımızı, çocuklarımızı ve karılarımızı koruduğumuzdan daha fazla seni koruyacağız. Bunları ancak Allah için yapacağız. Bu uğurda bir zulme uğrarsak, bunu da Allah'tan biliriz. Bu sebeple de bahtsız insanlardan oluruz. Ey Allah'ın Resûlü, sözümüz sözdür. Allah yardımcımız olsun.» dedi.

Sonra **Abbas'**a dönerek:

«— Sen ey, peygamber önünde bize sataşan! Maksadını Allah bilir. **Hz. Peygamber'**in yeğenin olduğunu, onu en çok sevdiğini söyledin. Bizse bu uğurda, uzak yakın dostlarımızı, akrabalarımızı terkettik. Onun, Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ediyoruz. Onu, Allah kendi katından göndermiştir, yalancı değildir. Okuduğu beşer kelâmına benzemez. Bizden bu hususta bir teminat almadan huzura kavuşamıyacağına dair sözlerine gelince, Allah'ın Resûlü için istenen böyle bir teminatı kimseye vermemezlik edemeyiz. Dilediğini al. Rabbin hakkı için istediğin şartı ileri sür.»[101]

---

107 **Ed-Delâil:** s. **105, Akil b. Ebî Talip** (r.a.) ve **Zühri**'den (r.a.)

Hz. PEYGAMBER'İN HALKI İSLÂMA DAVETİ

Rabia b. Ubbad anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nü, cahiliyet devrinde, **Zil Mecaz** çarşısında gördüm:
«— Ey insanlar, Allah'tan başka ilâh yoktur, deyiniz ki felâha kavuşasınız.» diyordu. Etrafına halk toplanmıştı. Arkasında parlak yüzlü, şaşı, saçları ikiye ayrılarak taranmış bir adam vardı.
«— O Sâbiîdir, yalancıdır!» diyerek **Hz. Peygamber** nereye gitse, onu takip ediyordu. Kim olduğunu sordum.
«Amcası **Ebû Leheb**.» dediler.[102]

Malik b. Kinane oğullarından biri anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nü Zil-Mecaz çarşısında gördüm. Dolaşıyor ve şöyle söylüyordu:
«— Ey insanlar, Allah'tan başka ilâh yoktur deyiniz ki, felâha eresiniz.» **Ebû Cehil** üzerine toprak atıyor ve:
«— Bu, sizi dininizden saptırmasın. İlâhlarınızı terketmenizi, Lât ve Uzza'yı bırakmanızı istiyor.» diyordu. Allah'ın Resûlü ise ona aldırmıyordu.

Râvî'ye:
«— Allah'ın Resûlü'nü bana tasvir et.» dedim.
«— Kırmızı iki hırka içinde, orta boylu, dolgun vücutlu, güzel yüzlü, simsiyah ve sık saçlı, bembeyaz dişlidir.» dedi.[103]

---

[102] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Rabia b. Ubdad**'dan; **El-Bidaye 3/41 Mecma-Uz-Zevâid, 6/22-23, Feth'ül-Barî 7/156.**
[103] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecma'Uz-Zevâid; 6/21; El-Bidaye 3/139.**

Hz. PEYGAMBER'İN YAKIN AKRABALARINI İSLÂMA DAVETİ

«En yakın akrabalarını uyar.»[104] âyeti nazil olunca, Allah'ın Resûlü:

«— Muhammed kızı **Fâtıma, Abdulmuttalip** kızı **Safiyye! Abdulmuttalip** oğulları için benden her şeyi isteyebilirsiniz. Ancak, Allah'a karşı sizin için elimden hiçbir şey gelmez.»[105]

«En yakın akrabalarını uyar.»[106] âyeti nazil olunca, **Hz. Peygamber**, akrabalarını bir ziyafete çağırdı. Otuz kişiydiler. Yiyip içtiler, Allah'ın Resûlü, onlara:

«— Kim bana dinimi yaymaya ve vaadlerimi yerine getirmeye yardımcı olur, Cennet'te benimle beraber olmak, ailemde vekilim olmak ister?» dedi.

İçlerinden birisi:

«— Ey Allah'ın Resûlü sen bir denizsin. Kim senin yerini doldurabilir?» dedi. Başka birisi de aynı cevabı verdi. Hatta bu cevap üç defa tekrar edildi. Fakat peygamberimiz aynı soruyu tekrarladı. Bunun üzerine **Hz. Ali** (r.a.):

«— Ben.» dedi.[107]

Hz. Ali anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, **Abdulmuttalip** sülâlesini topladı. Onlar küçük gruplar halinde bir araya geldiler. Hepsi bir kuzu yiyip bir ferak[108] süt içti. Onlara bir müd[109] yemek yapılmıştı. Yiyip doyduktan sonra sanki yemeğe hiç dokunulmamış gibi yemek arttı. Sonra, gelen maşrapalarla kanıncaya kadar içtikleri halde süt de arttı. O kadar çoktu ki, sanki hiç içilmemiş gibi duruyordu. Allah'ın Resûlü:

«— Ey **Abdulmuttalip** sülâlesi! Ben hususî olarak size, umumî ola-

---

104 Şuara 214.
105 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Aişe** (r.a.)'den; **Müslim.**
106 Şuara, 214.
107 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Ali** (r.a.)'den.
108 Ferak: Takriben sekiz litre.
109 Takriben bir ufak tencere.

rak da, bütün insanlığa peygamber olarak gönderildim. Soframda da mucizelerime şahit oldunuz. Hanginiz bana kardeşim ve arkadaşım olmak üzere bîat edecek?» dedi. Hiç kimse kalkmadı. Ben kalktım. Ben kavmin en küçüğü idim. Bana, «otur» buyurdu. Üç defa aynı sözleri tekrar etti. Her defasında da ben kalkıyordum. O da «otur» buyuruyordu. Üçüncüsünde musâfaha ettik.[110]

Hz. Ali'den:

«En yakın akrabalarını uyar.»[111] âyeti nazil olunca, Allah'ın Resûlü:

«— **Ali,** bir koyun budu al ve yemek yap. **Haşim** sülâlesini de davet et!» buyurdu.

Gelenler 40 kişi civarında idiler.

Onları yemeğe buyur etti. Yemeği ortalarına koydu. Aralarında bir kuzuyu tek başına yiyecek olanlar bulunmasına rağmen yiyip doydular. Sonra maşrapalar geldi. Kanıncaya kadar içtiler. —İçtikleri süttü— İçlerinden biri:

«— Böyle bir sihir görmedik.» dedi. Bu sözü söyleyen **Ebû Leheb** idi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Ya **Ali,** bir koyun budu ile bir yemek yap. Bir bakraç da süt hazırla!» buyurdu. Ben de ertesi gün söylenenleri hazırladım. İlk günkü gibi gelenler yiyip içtiler. Gene ilkinki gibi fazla geldi. Birisi:

«— Bugünkü kadar büyük bir sihir görmedik.» dedi. Allah'ın Resulü:

«— Ya **Ali,** bir koyun budu ile bir tencere yemek hazırla, bir bakraç da süt!» buyurdu. **Hz. Peygamber**'in emrini yerine getirdim. Sonra da:

«— Ya **Ali,** bana **Haşim** sülâlesini topla!» buyurdu. Onları topladım. Yiyip içtiler. Allah'ın Resûlü söze başladı:

«— Hanginiz, benim tebliğ ettiğim dini yaymada bana yardım edecek?» buyurdu. Ben sustum. Topluluk da susuyordu. Allah'ın Resûlü sözünü tekrarladı. Bunun üzerine:

«— Ben, ey Allah'ın Resûlü.» dedim.

«— Sen mi, ya **Ali!** Sen mi ya **Ali!**» buyurdu.[112]

Diğer bir rivayette, Allah'ın Resûlü:

«— Hanginiz benim tebliğ ettiğim dini kabul edecek, onun yayılması için bana yardım edecek ve ailemde vekilim olacak?» buyurdu.

---

110 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Tefsir-u İbn-i Kesir** 3/350.
111 Şuara, 214.
112 **El-Bezzar; Mecme'uz-Zevâid:** 8/302.

Kimse sesini çıkarmadı. **Abbas** da, bütün malı elinden gider korkusuyla sesini çıkarmadı. Ben de, **Abbas**'ın yaşının büyüklüğü sebebiyle, söz hakkı onun olduğu için sesimi çıkarmadım. Allah'ın Resûlü sözünü ikinci defa tekrar etti. **Abbas** yine sustu. Bu durumu görünce:

«— Ben ey Allah'ın Resûlü.» dedim.

Ben o zamanlar, sülâlemin en çelimsiziydim. Gözlerim şişkin, karnım büyük, bacaklarım sivilceliydi.[113]

---

113 **İbn-u Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesir: 3/350; El-Bidaye; 3/39.**

Hz. PEYGAMBER'İN YOLCULUK SIRASINDA İNSANLARI İSLÂMA DAVETİ

Hicret Sırasında İslâm'a Davet :

İbn-i Sa'd anlatıyor. —**Sa'd,** Allah'ın Resûlü'ne Rakûbe yolunda kılavuzluk etmiştir—:

Babamdan duydum. Allah'ın Resûlü, **Ebû Bekir** ile beraber kendilerine gelmiş. —**Ebû Bekir**'in yanımızda sağılan bir dişi devesi vardı. Allah'ın Resûlü de, Medine'ye en kısa yoldan gitmek istiyordu.— **Sa'd,** Allah'ın Resûlü'ne:

«— Bu, Rakûbe'den giden Gâir yoludur. Fakat bu yolda Eslem kabilesinden iki hırsız vardır. Bunlara «Mühânân» denir. İsterseniz, bu yoldan gidebiliriz.» dedi. **Hz. Peygamber:**

«— Tamam, oradan gidelim.» buyurdu.

Hemen yola çıktık. Yolda iki kişiye rastladık. Onlara yaklaştığımızda biri diğerine: «Bu Yemenlidir.» diyordu. Allah'ın Resûlü onları çağırdı. İslâmı onlara anlattı. Müslüman oldular. Sonra adlarını sordu.

«— Biz Mühânânız, iki sevimsiz kimseyiz.» dediler. Allah'ın Resûlü ise:

«— Siz, iki sevimli kimsesiniz.» buyurarak, Medine'ye gelmelerini emretti.[114]

Hz. Peygamberin Yaya Olarak Taife Gidişi :

Allah'ın Resûlü ile beraber yolculuk ediyorduk. Bir Bedevî ile karşılaştık. Yaklaştığı zaman, Allah'ın Resûlü, ona:

«— Nereye gidiyorsun?» buyurdu.

«— Evime.» dedi.

«— Hayırda gözün var mı?» buyurdu. Bedevî:

«— Hayır dediğin nedir?» diye sordu. Allah'ın Resûlü:

---

114 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 4/74, İbn-i Sa'd**'den; **Mecme'uz-Zevaid.**

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, ortağı bulunmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet etmendir!» buyurdu. Bedevî:

«— Sözlerinin doğru olduğuna şahidin var mı?» dedi. Resûlullah:

«— Bu ağaç.» buyurdu.

Vadi kıyısındaki ağaca seslendi. Ağaç, toprağı yararak geldi. Huzurunda durdu. Allah'ın Resûlü, onun şehadetini üç defa tekrar ettirdi. Ben de onun dediklerine şahit oldum. Ağaç, sonra tekrar eski yerine gitti. Bedevî:

«— Benimle beraber gelirseniz, sizi kavmime götürürüm. Gelmezseniz, ben tekrar sana döner, seninle beraber olurum.» diyerek kavmine döndü.[115]

Asım'ül-Eslemi anlatıyor:

Allah'ın Resûlü bir müfreze veya bir orduya tayin ettiği kumandana, varmıştı. Yanına **Büreyde b. Husayb** geldi. Allah'ın Resûlü, onu İslâma davet etti. O ve beraberindekiler müslüman oldu. —Takriben 80 hane idiler— Peygamber yatsıyı kıldırdı. Onlar da arkasında kıldılar.[116]

Hz. Peygamber'in Yaya Olarak. Tâif'e Gidişi :

Ebû Talip lödüğü zaman, Allah'ın Resûlü Taiflileri İslâma davet etmek için, yaya olarak Taif'e gitti. Davetini kabul etmediler. Allah'ın Resûlü eli boş döndü. Bir ağaç gölgesinde istirahat edip, iki rekât namaz kıldıktan sonra:

«— Allahım, ben kuvvetimin azlığını, insanların beni hakîr görmesini sana arz ediyorum. Sen ey, en çok merhametli olan! Beni kime bırakıyorsun? Üstüme yürüyen bir düşmana mı, yoksa, işime sahip çıkan bir dosta mı? Eğer senin kahrına uğramazsam, gerisi benim için önemli değil. Senin verdiğin sıhhat ve afiyet benim için en büyük nimettir. Gazabına uğramaktan, ona dûçar olmaktan, karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahireti nizama koyan Zatına sığınırım. Ancak, Senin rızanı taleb ederim. Tâ ki, Sen razı ol. Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır.»[117]

---

115 **Hâkim, Ebû Abdullah En-Nisaburî, İbn-i Ömer**'den; **El-Bidaye**; 6/125; **Mecme'uz-Zevâid:** 8/292.

116. **İbn-i Sa'd**; 4/242.

117 **Taberânî, Abdullah b. Cafer**'den; **Mecme'uz-Zevâid:** 6/35.

SAVAŞLARDA İSLÂMA DAVET

Allah'ın Resûlünün, Önce İslâm'a Daveti Emretmesi :

İbn-i Abbas der ki:

Allah'ın Resûlü, hiçbir kavmi İslâma davet etmeden onlarla savaşmamıştır.[118]

Abdurrahman b. Âiz'den:

Allah'ın Resûlü, gönderdiği heyetlere şöyle emrederdi:

«— İnsanları dostluğa, birliğe davet edin. İslâma davet etmeden onlara hücum etmeyin. Yeryüzünde kerpiç evlerde veya kıldan çadırlarda oturanların sizin tarafınızdan müslüman edilmesi benim indimde, onların karılarını, çocuklarını esir olarak getirip, erkeklerini öldürmenizden daha hayırlıdır.»[119]

Allah'ın Resûlü, bir müfreze veya bir orduya tayin ettiği kumandana, önce kendisinin Allah'a itaat etmesini, sonra da beraberinde bulunan müslümanlara iyi muamele yapmasını emrederdi. Buyururdu ki:

«— Müşrik düşmanlarla karşılaştığın zaman hemen onları üç şeyden birisine davet et. Hangisini kabul ederlerse, onu kâfi gör ve onlara dokunma. Önce onları İslâma davet et. Kabul ederlerse, onlara dokunma. Yalnız onlara Medine'ye hicret etmelerini söyle. Eğer Medine'ye hicret ederlerse hak ve vazifelerde muhacirlerle aynı hakka sahip olurlar. Eğer hicreti kabul etmeyip memleketlerinde kalmak isterlerse İslâm devletine tâbi olmalarını teklif et. Bunu kabul ettikleri takdirde, onların İslâm devletine tâbi olanların istifade edecekleri imkânlardan faydalanacaklarını, onların mükellefiyetleri gibi mesuliyet altına gireceklerini de bildir. Bunu kabul etmezler ve müstakil yaşamak isterlerse, göçebe müslümanlar gibi muamele göreceklerini onlara bildir. O zaman, Allah'ın mü'minler üzerinde carî olan hükmü onlar üzerinde de carî olacaktır. Müslümanlarla beraber savaşmadıkça fey' ve ganimetten payları olmayacaktır. Eğer İslâmı kabul etmezlerse, onları cizye vermeye davet et. Bunu kabul ettikleri takdirde, onlara dokunma. Şayet bunu da yapmazlarsa Allah'a sığın ve onlarla savaş. Eğer bir kaleyi muhasara edersen ve senden, kendileri hakkında Allah'ın hükmünü tatbik etmeni isterlerse, onların istediğini yapma. Çünkü siz onlar hakkında Allah'ın

---

[118] **Abdurrazzak; Kenz-ül-Ummal: 2/298; El-Beyhakî: 9/107. Müstedrek; Nasb-ur-Raye; 2/278; Mecme-uz-Zevâid: 5/304.**

[119] **İbn-i Mendek ve İbn-i Asâkir; Kenz'ül-Ummal: 2/294; El-İsabe: 3/152; Tirmizî: 1/195.**

hükmünün ne olduğunu bilemezsiniz. Fakat, onları kendi ölçülerinize göre değerlendirin. Artık haklarında istediğiniz hükmü verebilirsiniz.»[120]

Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'ye, İslâm'a Dâvet Etmedikçe Hiçbir Kavimle Savaşmamasını Emretmesi :

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, **Ali b. Ebû Talib**'i bir kavim üzerine gönderdi. Sonra peşinden bir adam yollayarak **Hz. Ali**'ye mutlaka yetişmesini ve şu haberi ona ulaştırmasını emretti: «İslâma davet etmeden onlarla savaşma.»[121]

Hz. Peygamber, Hayber savaşında, **Hz. Ali**'ye:

«— Yavaş ol. Topraklarına girince, onları İslâma davet et! Allah'ın kendilerine emrettiklerini onlara anlat! Andolsun ki, Allah'ın senin vasıtanla bir kişiyi hidayete erdirmesi, senin için dünya nimetlerine sahip olmaktan daha hayırlıdır.» buyurdu.[122]

Fervet'ül-Kati'i anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'ne geldim.

«— Ey Allah'ın Resûlü, kavmimden savaşa katılanlarla beraber olup, katılmayanlara karşı savaşmayacak mıyım?» dedim.

«— Evet, savaşacaksın.» buyurdu. Sonra biraz düşünerek:

«— Ey Allah'ın Resûlü, savaşmayacağım, çünkü onlar Sebe'lidir. Bize göre çok güçlü.» dedim.

Allah'ın Resûlü bana, bunlarla savaşmaya izin verdi. Peygamber'in yanından ayrıldığım zaman, Allah, **Sebe** sûresini indirdi. Allah'ın Resûlü, «**Katî'i** ne yaptı?» diye merak etmiş. Evime adam gönderip, beni çağırttı. Geldiğim zaman Allah'ın Resûlü etrafında eshabı ile beraber oturuyordu.

«— Kavmini savaşa davet et. Davete uyanları topla. Uymayanlar hususunda da, ısrar etme. Neticeyi de bana bildir.» buyurdu.

Cemaattan birisi:

«— Ey Allah'ın Resûlü, Sebe' nedir. Bir yer ismi mi, yoksa bir kadın ismi mi?» diye sordu. **Hz. Peygamber:**

«— Sebe' ne bir yer ismidir, ne de kadın ismidir. O, on çocuğu olan bir adamdır. Bunların altısı Yemen'de, dördü de Şam'da yaşardı. Şam'da oturanlar, Lahm, Cüzam, Gassan ve Âmile'dir. Yemen'de oturanlarsa, Ezd,

---

120 **Ebû Davût, Sh: 358; Müslim 2/82, İbn-i Mace, Sh: 210. Beyhakî: 9/184:** Büreyde (r.a.) den; **Kenz'ül-Ummal: 2/297.**

121 **Taberanî; Mecme'uz-Zevâid: 5/305; Kenz'ül-Ummal: 2/297; Nasb-ur-Raye: 2/378, Ali** (r.a.)'den.

122 **Buharî, Sehl b. Sa'd'den.**

Kinde, Himyer, Eş'ariyyun, Enmar ve Mezhic'dir.» buyurdu. Toplulukta bulunanlardan biri:

«— Ey Allah'ın Resûlü, Enmâr kimlerdir?» diye sorunca. O:

«— Has'am ve Becikle kabileleridir.» buyurdu.[123]

Halid b. Sa'd anlatıyor:

Allah'ın Resûlü beni Yemen'e gönderdi. «Araplardan rastladıkların arasında ezanı duyarsan onlara dokunma. Müslüman olmayanları da önce İslâma davet et.» buyurdu.[124]

Übey İbn-i Ka'b anlatıyor:

Hz. Peygamber'e Lât ve Uzza putlarına tapanlardan esirler getirildi. Allah'ın Resûlü:

«— Bunları İslâma davet ettiniz mi?» diye sordu.

«— Hayır.» dediler. Esirlere de:

«— İslâma davet edildiniz mi?» diye sordu. Onlar da:

«— Hayır.» dediler. O zaman Allah'ın Resûlü:

«— Bunları serbest bırakın. Memleketlerine gitsinler.» buyurdu. Sonra da şu iki âyeti okudu:

«Biz seni, ancak, şahit, müjdeleyici, uyarıcı, Allah'ın izniyle, O'na davet edici, aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik.»[125]

«Bu Kur'an bana, sizi ve bunun haberini duyanları kendisi ile uyarmam için vahyedildi. Hâlâ mı siz Allah ile beraber, başka ilâhların bulunduğuna şehadet ediyorsunuz? De ki: Ben buna şehadet etmem. De ki: O, ancak bir mabuttur. Sizin Allah'a şerik koştuklarınızla benim bir alâkam yoktur.»[126]

---

[123] **İbn-i Sa'd; Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Ebû Davûd, Tirmizî 2/164; Terve b. Museyk-il-Katîî'**den. **Kenz-ül-Ummal** 1/260.

[124] **Tefsir-ü İbn-i Kesir 3/531. Taberanî, Halid b. Said'**den. **Mecme'uz-Zevâid** 5/307.

[125] El-Ahzab: 46-47.

[126] **En'am; 19, Beyhakî: 9/107, Übeyy İbn-i Ka'b'**dan; **Kenz-ül-Ummal: 2/292.**

Hz. PEYGAMBER'İN İSLÂMA DAVET İÇİN ELÇİLER GÖNDERMESİ

Musâb'ı Medine'ye Göndermesi :

Ensar, Hz. Peygamber (s.a.v.) in sözlerini işitip, yakînen inandıkları, davetini benimsedikleri zaman, onu tasdik edip ona iman ettiler. —Hayırsever insanlardı. Gelecek yılki panayırlara tekrar gelmeyi va'dederek dönüp gittiler.— Allah'ın Resûlü'nden, kendilerine dini öğretecek bir adam göndermesini istediler. **Bu**, İslâmın yayılması için iyi neticeler verebilecek bir yoldu. Allah'ın Resûlü onlara, **Abduddâr** oğullarının kardeşi **Musa'b b. Umeyri** gönderdi. **Musa'b**, Ganm' sülâlesinden **Esa'd b. Zürare**'nin evine misafir oldu. Onlara nasihat ediyor. Kur'an'ı anlatıyordu. **Musa'b, Sa'd b. Muaz**'ın yanında kaldığı müddet içinde, Allah, onun vasıtasıyla birçok insanları hidayete erdirdi. O kadar ki, **Ensar** içinde müslüman olmayan birkaç hane kalmıştı. Bütün ileri gelenler de İslâma girmişti. **Amr b. Cemuh** da müslüman olmuş ve putlar kırılmıştı. **Musa'b b. Umeyr, Hz. Peygamber**'in yanına Medine'ye döndü.

Bu hâdiseden sonra **Musa'b**'a «Hoca» denmeye başlandı.[127]

Bir diğer rivayette, şu ilâve vardır:

Musa'b, halkı İslâma davet ediyor, İslâmı yayıyordu. Davetini gizli yaptığı halde, etrafındakiler çoğalıyordu. **Neccar** oğulları, **Musa'b b. Umeyr**'i kovdular. **Esa'd b. Zürare**'ye baskı yaptılar. **Musa'b, Sa'd Muaz**'ın evine nakledildi. Davetine devam etti. Allah onun vasıtasıyla hidayete erenlerin sayısını çoğalttı. Hatta, **Ensar**'dan İslâma girmeyen birkaç hane kaldı. İleri gelenleri ve bilhassa **Amr b. Cemuh** da müslüman oldu. Putları kırıldı. Müslümanların sosyal mevkileri yükseldi. İşleri yoluna girdi. **Musa'b**, Medine'ye, Allah'ın Resûlü'ne döndü. **Musa'b**'a, «Hoca» denmeye başlandı.[128]

Hz. Peygamberin Ebû Ümame'yi Kavmi Bâhileye Göndermesi :

Ebû Ümame (r.a.) anlatıyor:

---

127 **Hılye:** 1/107, **Urve b. Zubeyr**'den.

128 **Taberanî, Urve**'den; **Mecme'uz-Zevaid:** 6/42; **Ed-Delâil** sh: 108, **Hılye:** 1/107.

Allah'ın Resûlü beni kavmime gönderdi. Onları Allah'a davet ediyor, İslâmın prensiplerini onlara arzediyordum. Onlar, develerini sularken, sütlerini sağıp içerlerken yanlarına gelmiştim. Beni gördükleri zaman hep birden:

«— Hoş geldin, **Sudiyy b. Aclan**, duyduk ki, sen de bu adamın tarafına geçmişsin?» dediler.

«— Hayır, ben **Allah**'a ve **Resûlü**'ne iman ettim. Allah'ın Resûlü beni size İslâmı anlatmak, onun prensiplerini öğretmek için gönderdi.» dedim. Bu durumda iken, bir çanak getirip, ortaya koydular. Etrafına toplanıp yemeye başladılar.

«— Buyur, ya **Sudiyy**.» dediler.

«— Yazıklar olsun size. Ben size bu yediğinizi haram kılanın yanından geldim. Ancak, bu size, Allah'ın emrettiği şekilde kesildiği takdirde helâldir.» dedim.

«— Onun sana söylediği nedir?» diye sordular.

«— Ona inen şu âyeti dinleyiniz!» dedim.

«Kendiliğinden ölen hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının adı ile boğazlanan, boğularak, vurularak, yuvarlanarak veya sürülerek ölen, canavar tarafından parçalanan hayvan haram edilmiştir. Bunlardan, canları henüz çıkmadan boğazladığınız müstesna. Dikili taşlar adına boğazlanan hayvanların etini yemek, zarlarla kısmet paylaşmak haramdır. Bunları işlemek, itaatten çıkmaktır. Bugün kâfir olanlar dininizin kuvvet ve azamet bulmasından ye'se uğramışlardır. Artık onlardan korkmayın. Benden korkun. Bugün size dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı kabul ettim. Her kim, açlıktan bunalmak derecesinde nâçar kalırsa, günah işlemeyi ve haddi aşmayı kasdetmeyerek haram edilen etlerden yiyebilir. Allah yarlıgayıcıdır, bağışlayıcıdır.»[129]

Onlara İslâmı anlatmaya başladım. Kabul etmiyorlardı.

«— Yazıklar olsun size! Bari bana içecek azıcık su getirin. Çok susuzum.» dedim. Başımda da sarık vardı. Bana:

«— Seni susuzluktan ölüme terk edeceğiz.» dediler. Sarığımı sardım. Başıma koydum. Kızgın güneş altında kaynayan kumlar üzerine yatıp uyudum. Uykuda birisi bana, cam bir kâse getirdi. İnsanlar onun benzerini görememiştir. İçinde kimsenin tadamadığı şerbet vardı. Onu bana sundu. İçtim. İçer içmez de uyandım. Andolsun ki, bundan sonra ne susadım, ne de susuzluk diye birşey hissettim.»[130]

---

129 Maide: 3.

130 **Taberanî, Ebû Umame**'den (**Ebû Ya'la**'nın rivayetinde, bu kavmin sonradan müslüman olduğu kaydedilir.) **Mecme'uz-Zevaid: 9/387; Kenz-ul-Ummal: 7/94; El-Müstedrek; 3/641; El-İsabe: 2/182.**

Hz. Peygamber'in Benî Sa'de Bir Adam Göndermesi :

Ahnef b. Kays anlatıyor:

Hz. Osman zamanında Kâbe'yi tavaf ettiğim sırada, **Leys** sülâlesinden birisi, gelip elimden tuttu ve:

«— Sana bir müjde vereyim mi?» dedi.

«— Tabiî.» dedim.

«— Hatırlıyor musun? Hani Allah'ın Resûlü, beni senin kavmine göndermişti. Onlara İslâmı anlatıyor, ve İslâma davet ediyordum. Sen de bana, «Sen bizi hayra davet ediyor ve bize iyilik yapmayı emrediyorsun.» demiştin.

—Hakikaten de o zat, hayra davet ediyordu.— Bunu, Allahın Resûlü duyunca, «Allahım, **Ahnef**'in günahlarını bağışla.» diye dua etti.

Ahnef şöyle diyordu:

«Benim, bundan daha güzel hiçbir amelim yoktur.»[131]

Allah'ın Resûlü, eshabından birisini, cahiliyyet devrinin büyüklerinden birisine gönderdi. Onu Allah'a inanmaya davet edecekti. O:

«— Beni davet ettiğin Rabbin nedendir? Demirden mi? Bakırdan mı? Gümüşten mi? Altından mı?» diye sormuş. Giden zât, Allah'ın Resûlü'ne gelip, vaziyeti anlattı. Allah'ın Resûlü, onu ikinci defa gönderdi. Gene aynı konuşma cereyan etti. Durumu, Allah'ın Resûlü'ne gelip tekrar anlattı. Allah'ın Resûlü:

«— Şânı yüce olan Allah, gidip de dâvet ettiğin kimsenin üzerine yıldırım indirdi ve onu yaktı.» dedi. Bu sırada şu âyet indi:

«Allah, yıldırımlar indirir. Dilediğine isabet ettirir. İsabet ettirdikleri, Allah hakkında ileri-geri konuşanlardır. Halbuki Allah, çok güçlüdür.»[132]

---

131 **İbn-i Ebî Asım. El-İsabe: 1/100; El-Müstedrek; 3/614; Taberanî; Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid; 2/10.**

132 **Ra'd 13; Ebû Ya'la, Enes** (r.a.) den; **Mecme-uz-Zevâid: 7/42.**

ALLAH'A DAVET UĞRUNDA ALLAH'IN RESÛLÜ'NÜN SERİYYELER GÖNDERMESİ

Dûmet-ül Cendel Seriyyesi :

İbn Ömer anlatıyor:

Hz. Peygamber, Abdurrahman b. Avf'ı çağırdı:

«— Hazırlan, seni bir seriyyenin başında göndereceğim.» buyurdu. **Abdurrahman** oradan ayrılıp, arkadaşlarının yanına geldi. **Dûmet-ül** Cendel[133] yolunu tuttular. Kasabaya girdikleri zaman, üç gün onları İslâm'a dâvet ettiler. Üçüncü gün, reisleri Hıristiyan dininde olan **Esbağ b. Amr'ul-Kelbî** müslüman oldu. **Abdurrahman,** Cübeyre kabilesinden **Rafî b. Mekis** ile, Allah'ın Resûlü'ne mektup gönderip durumu anlattı. **Hz. Peygamber** de ona, **Esbağ**'ın kızı ile evlenmesini yazdı. **Abdurrahman** onunla evlendi. Kızın adı Tumadır idi. **Abdurrahman**'ın **Ebû Seleme** adlı çocuğu ondan doğdu.[134].

Zat'üs-Selâsil Seriyyesi :

Muhammed b. Abdurrahman'dan:

Allah'ın Resûlü, **Amr b. Âs**'ı, Arapları İslâm uğrunda savaşa dâvet etmek üzere gönderdi. **Amr**'ı göndermesinin sebebi, **Âs b. Vâil**'in annesinin **Beliyy** sülâlesinden olması idi. **Hz. Peygamber, Âs**'ı onların müslümanlarla beraber olması için göndermişti. **Âs** oraya geldiği zaman, korktu. Allah'ın Resûlü'nden yardım istedi. **Hz. Peygamber,** ilk muhacirlerden **Ebû Ubeyde b. Cerrah**'ı ona yardıma gönderdi. **Ebû Ubeyde**'nin kumandasında yardıma gelenlerin içinde **Ebû Bekir** ve **Ömer** de vardı.[135]

Hz. Peygamber'in Hâlid b. Velid'i Yemen'e Göndermesi :

Berâ anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, **Halid b. Velid**'i Yemenlileri İslâm'a dâvet etmek üze-

---

133 Dûmet-ül Cendel: Şam ile Medîne arasında bir kasabadır. Tay dağları yakınındadır. Bir de kalesi vardır.

134 **Dare Kutnî El-İsabe: 1/108.**

135 **İbn-i İshak, Muhammed b. Abdurrahman b. Temîm**'den; **El-Bidaye: 4/273.**

re Yemen'e gönderdi. Ben de **Halid**'le beraber gidenler arasında idim. Orada altı ay kaldık. **Halid**, onları İslâm'a dâvet ettiği halde, kimse kabul etmedi. Sonra, Allah'ın Resûlü, Yemen'e **Ali b. Ebî Talib**'i gönderdi. «Beraberinde olan adamlardan biri ve **Ali** ile beraber kalmayı arzu edenler hariç, **Halid**'i geri gönder!» buyurdu.

Ben de **Ali** ile beraber kalanlar arasında idim.

Yemen'li bir topluluğa yaklaştığımız zaman, bizi karşıladılar. Sonra **Hz. Ali** önümüze geçip, namaz kıldırdı. Daha sonra da, bizi tek bir saf yaptı. Karşımıza geçip, onlara, Allah'ın Resûlü'nün mektubunu okudu. **Hemdân** kavmi toptan İslâm'a girdi. **Ali, Hz. Peygamber**'i onların müslüman olduğunu yazdı. Allah'ın Resûlü mektubu okuduğu zaman, secdeye kapandı. Sonra başını kaldırıp, «Selâm Hemdân'a! Selâm Hemdân'a!» diye dua etti.[136]

Hz. Peygamber'in Halid b. Velid'i Necran'a Göndermesi :

Allah'ın Resûlü, **Halid b. Velid**'i, Necran'daki, **Haris b. Ka'b** oğullarına gönderdi. Savaşmadan önce onları üç defa İslâm'a dâvet etmesini emretti. Dâvete uydukları takdirde, icabını yapmasını, eğer uymazlarsa savaşmasını bildirdi.

Halid (r.a.) yola çıktı. Necran civarına geldi. Onlara birkaç heyet gönderdi. Onları İslâm'a dâvet ediyor ve şöyle diyorlardı:

«— Ey insanlar! Müslüman olun ki, selâmette olasınız.»

Halk müslüman oldu. Dâvet edildikleri dini kabul ettiler. **Halid** onların arasında bir müddet kaldı. Onlara İslâm'ı, Allah'ın kitabını, Resûlü'nün sünnetini öğretti. Müslüman olup, savaşmadıkları için Allah'ın Resûlü'nün yapmasını emrettiği şeyleri yaptı. Sonra, Allah'ın Resûlü'ne bir mektup yazdı.

Halid'in, **Hz. Peygamber**'e yazdığı mektup şöyleydi:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla, Allah'ın Resûlü Muhammed'e Halid b. Velid'den. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Ben, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a hamdettiğimi sana bildiririm.

Ey Allah'ın Resûlü, Sen beni Haris b. Ka'b oğullarına gönderdin. Bana yanlarına varınca, onlarla üç gün savaşmamı, onları İslâma dâvet etmemi emrettin. Eğer İslâm'a girerlerse, icap edeni yapmamı, onlara İslâm'ın esaslarını, Allah'ın kitabını, Resûlü'nün sünnetini öğretmemi emrettin. Müslüman olmadıkları takdirde de, savaşmamı emrettin. Onların yanına geldim. Allah'ın Resûlü'nün emrettiği gibi, üç gün onları İs-

---

136 **Beyhakî, Berâ**'dan; **Buharî; El-Bidaye: 5/105.**

lâm'a davet ettim. Onlara heyetler gönderdim: «Ey Haris oğulları, Müslüman olun ki, selâmette olasınız.» dediler. Müslüman oldular. Savaşmadılar. Ben şu anda, onların içindeyim. Onlara Allah'ın emrettiğini emrediyor, Allah'ın yasakladığını yasaklıyorum. Onlara İslâm'ın esaslarını, peygamberin sünnetini öğretiyorum. Allah'ın Resûlü, bana yeni bir emir verinceye kadar buna devam edeceğim.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun.»[137]

Allah'ın Resûlü, cevaben Halid'e şunları yazmıştı:

«Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla. Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Halid b. Velid'e. Allahın selâmı üzerine olsun. Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a hamd ettiğimi sana bildiririm. Elçin, mektubunu bana getirdi. Haris b. Kâ'b sülâlesinin, savaşmadan İslâm'a girdiğini, dâvetine icabet ettiklerini, Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ettiklerini yazıyorsun. Allah onları hidayete erdirmiştir. Bu sebeple, onları teşvik et ve uyar. Fazla kalma, gel. Ayrıca, beraberinde onlardan bir heyet gelsin. Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi senin üzerine olsun.»[138]

Halid, Haris b. Kâ'b sülâlesinden bir heyetle birlikte, Allah'ın Resûlü'ne geldi. Resûlullah, onları görünce:

«— Hindlilere benzeyen bu cemaat kim?» diye sordu. Kendisine:

«— Ya **Resûlallah,** bunlar **Haris b. Kâ'b** oğullarıdır.» denildi.

Resûlullah'ın huzuruna geldikleri zaman, selâm verdiler. Ve:

«— Senin, Allah'ın Resûlü ve Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ediyoruz.» dediler. Allah'ın Resûlü:

«— Ben de, Allah'tan başka ilâh olmadığına, Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet ederim. Siz, zorlandığınız zaman gelirsiniz.» buyurdu. Sustular. Kimse buna cevap vermedi. Dördüncü defa da söyleyince, **Yezîd b. Abdulmadân:**

«— Evet, ya Resûlallah! Biz zorlandığımız zaman gelen kimseleriz.» diye dört defa söyledi. **Resûlullah:**

«— Eğer **Halid** bana, sizin savaşmadan İslâm'a girdiğinizi yazmasaydı. Kellelerinizi uçururdum.» buyurdu. **Yezîd** ise:

«— Vallahi, sana ve **Halid**'e teşekkür etmiyeceğiz.» dedi.

«— O halde, kime hamdedeceksiniz?»

«— Senin vasıtanla bizi hidayete erdiren Allah'a hamdediyoruz, ya Resûlallah.» deyince **Hz. Peygamber** (s.a.v.):

---

137 **İbn-i İshak.**
138 İbn-i İshak.

«— Haklısınız, doğrusunuz.» buyurdu. Sonra:

«— Cahiliyyet devrinde savaştıklarınızı nasıl yeniyordunuz?» diye sordu.

«— Kimseyi yenmiş değiliz.» dediler.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

«— Evet, evet, savaştıklarınızı mutlaka yeniyordunuz.» buyurdu.

«— Biz, savaştıklarımızı yeniyorduk, ya Resûlallah. Biz, savaş için toplandığımız zaman, işimizi bitirinceye kadar, birbirimizden ayrılmadığımız gibi, kimseye de zulmetmeyiz.» dediler.

«— Güzel söylediniz.» buyurdu.

Sonra **Kays b. Husayn**'ı onlara başkan tayin etti.[139]

---

[139] **El-Bidaye:** 5/98; **El-İsabe:** 3/660.

İSLÂM'IN EMİRLERİNİ YAPMAYA DÂVET

Cerir b. Abdullah anlatıyor:

Allah'ın Resûlü bana adam gönderip çağırttı. Geldim.

«— Ya **Cerir**, niçin geldin?» diye sordu.

«— Huzurunda müslüman olmak için.» dedim. Bana bir elbise verdi. Sonra eshabına döndü:

«— Size eşraftan birisi geldiği zaman, ona ikramda bulunun.» buyurdu. Bana döndü:

«— Ya **Cerir**, seni, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'ı, benim Allah'ın Resûlü olduğumu tasdike, Allah'a, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmaya, farz namazı kılmaya, zekâtı vermeye davet ediyorum.» teklifinde bulundu.

Ben de bunları kabul ettim. Bundan sonra beni görünce dâima gülümserdi.[140]

Hz. Peygamber'in Muaz (r.a.) a Talimatı :

Allah'ın Resûlü, **Muaz b. Cebel**'i Yemen'e gönderirken, kendisine şu talimatı vermiştir:

«— Sen Ehl-i Kitap'tan bir kavimle karşılaşacaksın. Onların yanına varınca, önce onları, Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in Allah'ın Resûlü olduğunu tasdike dâvet et. Eğer bunu kabul ederlerse, onlara, Allah'ın beş vakit namazı farz kıldığını haber ver. Bunu da yaptıkları takdirde, Allah'ın, zenginlerden alınarak fakirlere verilen zekâtı emrettiğini bildir. Bunu da benimserlerse, zekât alırken sakın mallarının iyilerini seçme. Mazlumun ahını almaktan çekin. Çünkü, onun ahı ile Allah arasında hiçbir engel yoktur.»[141] buyurdu.

---

140 **Beyhakî; El-Bidaye: 5/78, Taberânî** ve **Delâil, Kenz-ül-Ummal: 7/19.**

141 **Buharî, İbn-i Abbas**'dan; **El-Bidaye: 5/100.**

Havşeb anlatıyor:

Allah, **Hz. Muhammed**'i galip getirince, Abd-i Şer ile beraber kırk kişilik bir süvariyi Medine'ye gönderdim. Mektubumu Medine'de, **Hz. Muhammed**'e verdiler. **Abd-i Şer:**

«— Muhammed hanginiz?» diye sorunca:

«— Budur.» diye birini gösterdiler.

Ona hitaben:

«— Getirdiğin nedir? Eğer haksa, sana tâbi olacağız.» deyince, **Hz. Peygamber** (s.a.v.):

«— Namazı kılacaksınız, zekâtı vereceksiniz. Kan dökmeyeceksiniz. İyiyi emredeceksiniz. Kötüyü yasaklayacaksınız.» buyurdu. Bunun üzerine **Abd-i Şer:**

«— Çok güzel, elini uzat sana bîat edeyim.» deyince, **Hz. Peygamber:**

«— Adın ne?» diye sordu.

«— **Abd-i Şer**.» deyince:

«— Hayır, hayır; sen Abd-i hayırsın.» dedi. Onun bîatını kabul etti. Onunla mektubuma cevap gönderdi. Ben de iman ettim.[142]

Hz. Peygamber'in bir heyeti, Allah'ın Emirlerini Yapmaya dâvet etmesi:

İbn Abbas (r.a.) dan:

Abdülkays kabilesinin heyeti, **Resûlullah**'a geldi.

Hz. Peygamber:

«— Hoş geldiniz! Memnun olacaksınız, pişman olmıyacaksınız.» dedi.

Onlar ise:

«— Ya **Resûlallah!** Bizimle sizin aranızda, **Mudar** kabilesinden müşrikler var. Biz ancak, hac mevsiminde sana gelebiliriz. Bu sebeple, bize öyle güzel şeyler söyle ki, onları yaptığımızda cennete girelim. Ve burada bulunmayan yakınlarımızı da, onları yapmaya dâvet edelim.» dedi.

Hz. Peygamber, onlara:

«— Size dört şeyi emrediyor, dört şeyi men ediyorum: Allah'a inanmak ve Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek, Ramazan'da oruç tutmak, ganimetin beşte birini Beytülmâl'e vermek. Yasakladığım dört şey ise: Şarap için kullanılan kabak, ağaç, çanak ve ziftli kapları kullanmamak.» buyurdu.[143]

---

142 **Delâil, Kenz-ül-Ummal: 5/325, 1/84; El-İsabe: 1/382.**

143 **Buharî, Tayalisi. El-Bidaye: 5/46. (Hz. Peygamber Şarap yasağı benimsendikten sonra, bu kapları kullanmaya müsaade etti.)**

Alkame b. Haris anlatıyor:

Resûlullah'a geldim. —Kavmimden gelen 7 kişilik heyetin yedincisi idim— Selâm verdim. Selâmımızı aldı, konuştuk. Konuşmalarımızı dikkate şayân buldu.

«— Siz nesiniz?» diye sordu.

«— Mü'miniz.» dedik.

«— Her sözün bir hakikati vardır. Sizin imanınızın hakikati nedir, bunu ne ile ispat edersiniz?» diye sordu.

«— Onbeş haslettir. Beşini bize sen emrettin. Beşini elçilerin emretti. Geri kalan beşine de biz, cahiliyyet devrinden şu âna kadar bağlıyız. Ancak, senin yasakladıklarını terk ederiz, ya **Resûlallah**.» dediler.

Allah'ın Resûlü:

«— Size emrettiğim beş şey nedir?» diye sordu.

«— Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmamızı emrettin.» dediler.

«— Elçilerimin size emrettiği beş şey nedir?» diye sordu.

«— Elçilerin bize, Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun birliğine, ortağı olmadığına, Senin Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet etmeyi, farz olan namazı kılmayı, zekâtı vermeyi, Ramazan ayında oruç tutmayı, gücümüz yettiği takdirde, Kâbe'yi ziyareti emretti.» dediler.

«— Peki, cahiliyyet devrinde benimsediğiniz hasletler neler?» diye sordu.

«— Bollukta şükür, belâya sabır, daima doğru söylemek, kazaya rıza, bir kimsenin başına bir musibet gelirse, düşmanımız da olsa buna sevinmemek.» dedi. O zaman Allah'ın Resûlü:

«— Ârif ve edibsiniz. Nerdeyse bu hasletlerle peygamber olacaksınız. Bu ne şeref!» buyurdu. Bize gülümsedi. Sonra:

«— Size beş haslet daha tavsiye edeceğim: Allah bunlarla bütün güzel hasletleri sizde toplar. Yemiyeceğiniz şeyleri toplamayın, biriktirmeyin, oturmayacağınız şeyi binâ etmeyin. Yaptığınız işlerde birbirinize düşmeyin, yok olursunuz. Huzurunda toplanacağınız ve kendisine varacağınız Allah'a itaat edin. Gidip de ebedî kalacağımız yeri arzulayın.» buyurdu.[144]

---

[144] **Müstedrek, Alkame b. Haris**'ten; **Kenz-ül-Ummal: 1/69; El-İsabe: 2/98; Hılye: 9/279.** Oturulmayacak evin bina edilmemesi o zamanın şartları içinde değerlendirilmelidir. Buna göre: asr-ı saadette herkes kendi evinde oturur ve ihtiyacından fazla eve sahip olmazdı. Ev için kira ve kiracılık müessesesi yoktu. Ayrıca İslâm'ın ilk devirlerinde tasarruf'a riayet mecburiyeti önde gelmekteydi. Çünkü İslâm'ın yücelmesi için maddî imkânların çok dikkatli sarfı icabederdi.

Hz. PEYGAMBER (s.a.v.) İN KOMŞU DEVLETLERE VE DİĞER KRALLARA KENDİLERİNİ İSLÂM'A DAVET ETMEK İÇİN ESHABIYLA MEKTUPLAR GÖNDERMESİ

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabını İslâm davetçileri olmaya teşviki :

Misver b. Mahreme (r.a.) anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.) eshabının yanına geldi. Onlara:

«— Allah beni bütün insanlığa rahmet olarak gönderdi. İslâmı yaymak hususunda bana yardımcı olun. —Allah size rahmet etsin— Benim sizi dâvet ettiğim şeyin aynına kendilerini dâvet ettiği zaman, **İsâ Aleyhisselâm**'a karşı ihtilâfa düşen havarîler gibi, birbirinize düşmeyin.

İsâ Aleyhisselâm'a uzak olanlar onu fena tanıdılar. **Meryem oğlu İsâ** bu hususu Allah'a şikâyet etti. Bunun üzerine Allah, havarîlere dâvet için gidecekleri kavmin dili ile konuşma kabiliyeti verdi. Bu hâdise üzerine **İsâ** (a.s.) havarîlerine:

«— Bu Allah'ın sizden istediği bir iştir. Bunu hemen yapın.» dedi.

Bu hâdiseyi peygamberin ağzından işiten Resûlullah'ın arkadaşları:

«— Biz, ya **Resûlallah,** sana her hususta yardımcı olacağız! Bizi istediğin yere gönder!» dediler.

Hz. Peygamber bundan sonra **Abdullah b. Huzafe**'yi İran Kisrasına, **Salîta b. Amr**'ı Yemame Valisi **Hevzete b. Ali**'ye, **Alâ b. el-Hadramî**'yi Hecer Valisi **Münzir b. Savî**'ye, **Amr b. Âs**'ı Umman Melîki **Cündey** oğulları **Ceyfer** ve **Abbad**'a, **Dıhyetü'l-Kelbî**'yi Bizans Kayseri'ne, **Şucâ b. Vehb'il-Esedî**'yi Gassanîlerden **Münzir b. Hars b. Ebû Şimr**'e, **Amr b. Ümeyye el-Damrî**'yi Habeş Necaşisine gönderdi. Bu elçilerden, **Resûlullah** vefat ettiği zaman Bahreyn'de bulunan **Alâ b. el-Hadramî**'nin dışındakiler **Hz. Peygamber** hayatta iken geri dönmüşlerdir.[145].

İbn-i Hacer bu giden elçilere şu isimleri de ekler:

«**Hz. Peygamber, Muhasir bin Ebû Ümeyye**'yi **Haris bin Abdül-Kü-**

---

145 **Taberânî, Mecme-uz-Zevâid:** 5/306.

lâl'e, Cerir (r.a.) i **Zil Kelâ'ya, Saib** (r.a.) i **Müseyleme'ye, Hatib b. Ebû Beltea'yı** (r.a.) **Mukavkıs'a** göndermiştir.» der.[146]

Hz. Peygamber'in Habeş Kıralı Necaşi'ye Mektubu :

İbn-i İshâk anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.), **Amr İbn-i Ümeyye Ed-Damrî'yi Cafer b. Ebû Talib** ve arkadaşları ile ilgili hususları görüşmek ve İslâm'a dâvet etmek üzere Necaşî'ye gönderdi. Aşağıdaki mektubu yazarak kendisine verdi:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla...

Allah'ın elçisi Muhammed'den Habeş Kralı Necaşi Esham'a... Selâm sana!..

İsâ'nın Allah'ın bâkire, temiz, iyi ve iffetli olan Meryem'e ilkah ettiği kelime, ruhullah olduğuna şehadet ederim. Meryem'i İsâ'ya hamile etti ve İsâ'yı ruhundan yarattı. Âdem'i eliyle ve nefesiyle yarattığı gibi, İsâ'ya da nefes etti.

Ben seni eşi ve benzeri olmayan Allah'a itaate devam etmeye, bana tâbi olmaya, bana ve getirdiğim Kur'an'a inanmaya dâvet ediyorum. Ben Allah'ın elçisiyim! Sana amcam oğlu Cafer'le Müslümanlardan bir grup göndermiştim. Onlar sana gelince kendilerini güzelce ağırla, misafir et ve kibirlenmekten vazgeç!..

Ben, seni ve milletini aziz ve celîl olan Allah'a inanmaya dâvet ediyorum. Sana daha önce de bunu bildirmiş ve nasihat etmiştim, nasihatimi dinle!

Selâm doğru yola girenlere!»

Necaşi'nin Hz. Peygamber'e Cevabı :

Bu mektubu aldıktan sonra **Necaşi, Hz. Peygamber'e** şu mektubu gönderdi:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla!..

Allah'ın elçisi Muhammed'e Necaşi Esham b. Ecber'den... Selâm sana! Allah'ın gönderdiği peygamber! Allah'ın rahmeti de, bereketi de üzerine olsun! Beni İslâm ile hidayete ulaştıran Allah'tan başka ilâh yoktur. Mektubunu ve Hz. İsâ hakkında yazdıklarını aldım. Bize gönderdiğini de biliyorduk. Amcanın oğlu ve arkadaşlarını da güzelce ağırladık.

Ben, senin gerçekten Allah'ın elçisi olarak tasdik edildiğine şehadet ederim. Sana bağlanmış ve amcanın oğluna bîat etmiştim. Onun vasıtasıyla Âlemlerin Rabbi olan Allah için müslüman oldum. Ey Allah'ın peygamberi, sana oğlum Eriha b. Esham b. Ecber'i gönderiyorum. Fakat

---

146 **Fethül-Barî:** 8/89.

şu kadarını söyliyeyim ki, ben bu hususta kendimden başkasına söz geçiremem. Eğer yanına gelmemi emredersen, hiç çekinmeden bunu yaparım, ey Allah'ın elçisi!.. Çünkü senin her söylediğin sözün doğru olduğuna şehadet ederim.»[147]

Hz. Peygamber'in Bizans İmparatoruna Gönderdiği Mektup :

Dıhyetü-l Kelbî (r.a.) şunları anlatmıştır:

Resûlullah benimle Bizans İmparatoru'na bir mektup gönderdi. Huzuruna çıkıp mektubu kendisine verdim. O sırada yanında kırmızı yüzlü, yumuk gözlü, uzun kafalı biri olan kardeşinin oğlu da vardı.

«Allah'ın elçisi Muhammed'den (s.a.v.), **Rum ülkesinin sahibi imparator Herakl'e...»** cümlesiyle başlayan mektup okununca, imparatorun yeğeni kızgınca soluyarak:

«— Bugün bu okunmaz.» dedi. İmparator:

«— Niçin?..» diye sorunca:

«— Bir kere, önce kendi ismini yazmış, sonra 'Rum ülkesinin sahibi' demiş, 'Rumların kralı' yazmamış!..» Kayser buna aldırmayarak:

«— Okuyun!..» emrini verdi.

Mektubun tamamının okunması bitince yanında bulunanlar huzurundan ayrıldılar. Beni yanına çağırıp müsteşarı olan Patriğe haber gönderdi. Patrik gelince ona durumu anlatıp, mektubu okuttu. Mektubu dinleyen Patrik:

«— İşte bizim beklediğimiz ve **İsâ Aleyhisselâm**'ın da bize müjdelediği peygamber!» deyince, Kayser ona:

«— O halde ne yapmalıyız?!..» diye sordu.

«— Seni bilmem ama, ben onu tasdik edip ona tâbi olacağım!» cevabını alan Kayser:

«— Ama ben bunu yaparsam krallığım elimden gider!..» diye söylendi.

Bunun üzerine huzurundan çıktık. Daha sonra imparator o günlerde misafir olarak sarayda bulunan **Ebû Süfyan**'ı çağırttı. Ona:

«— Şu sizin memleketinizde peygamberlik dâvası ile ortaya çıkan kimdir, bana anlat!..» dedi. **Ebû Süfyan:**

«— Genç birisi!..»

«— Soyu sopu nasıldır?

«— İçimizde onun soyu kadar şerefli hiçbir sülâle yoktur.» deyince, İmparator:

«— Öyleyse bu, peygamberliğinin delilidir.» dedi.

---

147 **Beyhakî; El-Bidaye: 3/83.**

Tekrar:

«— Nasıl, doğru birisi midir?» diye sordu.

«— Yalan söylediği duyulmamıştır.»

«— İşte bir peygamberlik alâmeti daha!..»

«— Peki! Onun dinine girdikten sonra ayrılan oldu mu?»

«— Hayır!»

«— Bu da, peygamberliğinin alâmetidir.»

«— Dinine girip de dönenler var mı?»

«— Hayır!..»

«— Arkadaşlarının arasında savaşırken cepheyi terk ettiği olur mu?»

«— Hayır, savaştan korkmaz, bazen yener, bazen yenilir!» deyince, İmparator:

«— İşte peygamberliğinin delillerinden biri daha!» dedi.

Bu konuşma bittikten sonra beni tekrar huzuruna aldı. Ve bana:

«— Efendine söyle, ben onun gerçek peygamber olduğunu biliyorum. Ama krallığımı da terkedemem,» dedi.

Patriğe gelince: O, eskiden her pazar kiliseye gidiyor, orada toplananlara va'z ve nasihat ediyordu. Fakat, o pazar halkın önüne çıkmadı. Öbür pazara kadar da evinde oturdu. Ben onun yanına gidip geliyordum. Bu ziyaretlerde benimle konuşup birçok sorular soruyordu.

Yine pazar günü gelince kendilerine va'z etmesi için onu beklediler. Fakat, hastalandığını ileri sürerek, halkın önüne çıkmadı. Bu hali birkaç kere tekrar etti. Bunun üzerine Patriğe haber göndererek:

«— Ya bizim yanımıza gel veya biz gelip seni öldüreceğiz, biz zaten bu Arap geldiğinden beri senin durumunu beğenmiyoruz!» dediler. Patrik bu tehdide karşı, bana:

«— Bu mektubu al, efendine git ve ona selâmımı söyle! Allah'tan başka ilâh olmadığına ve **Muhammed**'in Allah'ın peygamberi olduğuna şehadet ettiğimi kendisine haber ver. Ben ona iman ettim, onu tasdik ettim ve ona tâbi oldum. Fakat bu adamlar bunu inkâr ettiler. Gördüklerini ona anlat!» dedi ve dışarı çıktı. Hemen Patriği öldürdüler.»[148]

İbn-i İshak bir âlimden Herakl'in **Dıhye**'ye (r.a) şöyle dediğini naklediyor:

«— Çok yazık! Allah'a yemin ederim ki, ben senin efendinin, Allah'ın gönderdiği bir peygamber olduğunu biliyorum. Biz onu bekliyorduk ve kitabımız da ondan bahsediyor. Fakat kendi hesabıma halktan korkuyorum. Eğer onlardan emin olsaydım, mutlaka kendisine tâbi olurdum. Git, Baş Patriğe durumu anlat ve efendinin söylediklerini bildir. Çünkü o, Rumlar üzerinde benden daha fazla sözü geçen büyük bir kimsedir.»

---

148 **Bezzâr; Mecma'uz-Zevaid: 8/236-237, 3/106; Delâil'ün-Nübüvve Sh. 121.**

Bunun üzerine **Dıhye,** ona gitti. Ve durumu anlattı. Baş Patrik:

«— **Allah'a yemin ederim ki, Senin efendin Allah'ın gönderdiği bir peygamberdir. Biz onun ismini ve vasıflarını biliyorduk.**» dedi. Sonra bir odaya geçerek üstündeki siyah elbiseyi çıkarıp attı ve beyaz bir elbise giydi. Bu halde halkın önüne çıkıp şehadet getirdi. Hepsi birden üzerine atılıp Patriği öldürdüler.[149]

Saîd b. Ebû Raşid anlatıyor:

İhtiyarlığında, Humus'ta komşum olan **Tunuhî**'yi —Bizans İmparatoru **Herakl**'in **Hz. Peygamber** (s.a.v.) e gönderdiği elçiyi— gördüm. Ona:

«— **Herakl**'in **Peygamberimize, Peygamberimizin** de **Herakl**'e gönderdiği mektupları anlatır mısın?» dedim.

«— Evet!» diyerek anlatmaya başladı:

«— **Resûlullah** (s.a.v.) Tebük'e geldiğinde **Dıhye'tü-l Kelbî**'yi (r.a.) **Herakl**'e gönderdi. **Resûlullah** (s.a.v.) in mektubu gelince **Herakl**, Rum din adamlarının ileri gelenlerini ve patrikleri çağırdı. Onları, kapıları kapalı bir yerde toplayarak şu konuşmayı yaptı:

«— Bildiğiniz gibi, bu adam peygamber olarak ortaya çıktı. Bana gönderdiği mektupla, beni üç şeyi kabule çağırıyor. Dinine girmemizi teklif ediyor, bunu kabul etmezsek cizye vermemizi istiyor. Aksi takdirde bize harp açacağını bildiriyor. Allah'a yemin ederim ki, sizler de kendi kitaplarınızda okuduklarınızdan onun şu anda ayağımın altında olan toprakları alacağını biliyorsunuz! Gelin, ya onun dinine girelim, yahut da topraklarımızda sulh içinde oturmamıza karşılık ona cizye verelim.»

Bu konuşma üzerine oradakilerin hepsi bir ağızdan homurdandılar ve başlıklarını çıkararak şöyle dediler:

«—Sen bizi, Hıristiyanlığı küçük görmeye ve Hicaz'dan gelen şu Bedevî'ye köle olmaya mı çağırıyorsun?»

İmparator bu sözlerden, onların bu vaziyette dışarı çıktıkları takdirde fesat çıkaracaklarını ve saltanatının elinden gideceğini anlayınca, onlara:

«— Ben bu sözleri sizin dininize ne derece bağlı olduğunuzu öğrenmek için söyledim.» dedi.

Daha sonra Hıristiyan Araplardan birini çağırarak, ona:

«— Bana Arapçayı iyi bilen ve sır saklayabilen bir adam bul! Onunla şu adama (Peygamber'e) mektubunun cevabını göndereyim.» dedi.

Beni çağırdılar. **Herakliyus** bana kürek kemiği üzerine yazılmış bir mektup vererek:

«— Bu mektubu o adama götür! Onun sözlerini dikkatle dinle! Sa-

---

149 **Abdân, Megazî, Taberî, Yahya b. Said**'den; **İsabe: 2/216.**

na söyleyeceği üç şeyi iyice aklında tut, ezberle!..» diyerek şunları ilâve etti:

«— Dikkat et! Bana gönderdiği mektuptan hiç bahsedecek mi? İyice dinle, mektubumu okuyunca geceyi hatırlayacak mı?.. İyice bak, sırtında seni şüpheye düşürecek, birşey var mı?..»

Mektubunu alarak yola koyuldum. Tebük'e geldim. **Peygamber** bir su başında eshabıyla oturuyordu. Orada bulunanlara:

«— Sizin efendiniz nerededir?» diye sordum.

«— İşte şurada oturuyor.» dediler. Önüne kadar yürüdüm ve huzurunda oturdum. Mektubu ona verdim. Alıp koynuna koydu. Sonra:

«— Sen kimsin?» diye sordu.

«— Tenuh'luyum!» cevabını verdim.

«— Atanız İbrahim'in dini olan Hanif dininden misin?» dedi.

«— Ben bir kavmin elçisiyim ve henüz o kavmin dinindenim, elçisi olduğum milletin yanına dönmedikçe dinlerini de terketmeyeceğim!» diye cevap verdim.

«— Sen sevdiklerine yol gösteremezsin. Ama Allah dilediğini doğru yola ulaştırır, hidayete erecekleri de O bilir. Tenuh'lu kardeşim! Ben **Necaşi**'ye[150] bir mektup yazdım. Onu ayağı altına alıp parçaladı. Allah'a yemin ederim ki, Allah onu ve mülkünü çiğneyecektir. Sizin imparatorunuza da bir mektup yazdım. Ona cevap vermedi. Kralın insanların rahat yaşamasını temin ettiği müddetçe ona bağlı olacaklar.» buyurdu.

Kendi kendime: «Bu bana öğütlenen üç şeyden birinin cevabıdır.» diyerek sadağımdan bir ok çıkarıp kılıcımın kını üzerine bunu aynen yazdım.

Peygamber daha önce koynuna koyduğu, imparatordan kendisine getirdiğim mektubu alıp, sol tarafında oturan bir adama verdi. Ben:

«— Size mektubu okuyan kimdir?» diye sordum.

«Muaviye.» dediler.

Benim getirdiğim mektuba gelince, İmparator:

«Müttekîler için hazırlanmış yer ve göğü ihata eyleyen cennete beni çağırıyorsun. Cehennem nerede?» diye yazıyordu. Resûlullah:

«— Sübhanellah! Peki, gündüz olunca gece nerededir?..» dedi.

Ben sadağımdan bir ok aldım, bu sözü de kılıcımın kını üzerine kazıdım.

Getirdiğim mektubun okunması bitince **Resûlullah** bana hitaben:

«— Hakkın var. Sen gerçekten elçisin. Eğer yanımızda sana hediye

---

150 Bu **Necâşi** müslüman olan bildiğimiz **Necâşî** değildir. Daha fazla malûmat için bk.: İbni Asakir C. 1, Sh. 113.

edebileceğimiz birşeyler olsaydı, seni mükâfatlandırırdım. Fakat şu anda biz de seferdeyiz. Hatta yiyeceğimiz de tükendi.» dedi.

Bu sırada orada bulunanlardan biri:

«— Ben onu mükâfatlandırabilirim!» diye seslenerek torbasını açtı ve Safûriye işi bir hil'at getirerek heybeme koydu. Ben:

«— Bu hil'atı veren kim?» diye sordum.

«— Osman!» diye cevap verildi.

Daha sonra **Hz. Peygamber** (s.a.v.):

«— Bu adamı kim ağırlayacak?..» diye sorunca, Ensar'dan bir genç:

«— Ben!» dedi. Yerinden kalktı, ben de onu takip ettim. Fakat peygamberin meclisinden uzaklaşırken **Hz. Peygamber,** arkamdan:

«— Ey Tenuh'lu!» diye seslendi.

Döndüm, daha önce huzurunda oturduğum yere gelinceye kadar yürüdüm. Sırtından kaftanını çıkararak:

«— Buraya bak! İşte sana sorulan burada!..» dedi. Sırtına baktım: İki kürek kemiğinin arasında yuvarlak bir mühür vardı.[151]

Ebû Süfyan'ın, Rum İmparatoru Herakl ile Konuşması :

İbn-i Abbas (r.a.), **Ebû Süfyan**'ın kendisine şunları anlattığını nakletti:

Resûlullah (s.a.v.), Kureyş kâfirleri ve **Ebû Süfyan** ile anlaşma yaptığı sırada Kureyş kabilesinden bir kafileyle ticaret için Şam'a giden **Ebû Süfyan**'a **Herakl** haber gönderdi. Kafile, Kudüs civarında iken haberciler onlara yetiştiler.

Herakl, onları Rum'un ileri gelenlerinin de bulunduğu bir toplantıya dâvet etti. Sonra bir tercüman getirerek, onun vasıtasıyla:

«— Peygamber olduğunu iddia eden o adamın en yakını kimdir?» diye sordu.

«— Ona neseb itibarıyle en yakın olan benim.» dedim. İmparator:

«— Şu adamı benim önüme getirin! Arkadaşlarını da kendisinden uzağa, arkasına yerleştirin!» dedikten sonra **Ebû Süfyan**'ın arkadaşlarına hitaben tercümana:

«— Onlara de ki: Ben bu adamdan onun hakkında bazı şeyler soracağım. Bana yalan söylerse siz, onun yalanını haber verin!» dedi. Hâdiseyi buraya kadar anlatan **Ebû Süfyan:**

«— Bana yalancı demelerinden korkmasaydım, bu suallere mutlaka yalan cevaplar verirdim.» diyerek anlatmaya devam etti: «İmparator, daha önce bana sorduğunu tekrar ederek:

---

151 **Mecma-uz-Zevaid:** 8/235-236; **Bidaye:** 5/15, 6/28.

«— Soyu sopu nasıldır?» diye sordu. Ben:

«— Gerçekten iyi ve soylu bir ailedendir.» dedim. İmparator:

«— Sizin aranızdan hiç kimse ondan önce buna benzer bir söz söyledi mi?» dedi. Ben:

«— Hayır!» dedim.

İmparator:

«— Ecdadından kral olanlar var mı?» diye sordu.

Ben:

«— Hayır!» dedim.

İmparator:

«— Ona tâbi olanlar halkın zenginleri mi, yoksa fakirleri mi?» dedi.

«— Bilhassa fakirler.»

«— Artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?»

«— Devamlı artıyorlar.»

«— Peki, onun dinine girdikten sonra beğenmeyerek dönen kimse var mı?»

«— Hayır!»

«— Size bu sözleri söylemeden önce onun yalan söylediğini duydunuz mu?»

«— Hayır!»

«— Hiç kimseye kötülük yapar mı?»

«— Hayır! Biz bir müddettir onunla sulh içindeyiz. Bu sırada ne yaptığını bilmiyoruz.»

Ebû Süfyan:

«— Ben bu sözlere ilâve edecek hiçbir şey bulamamıştım.» dedi. Ve anlatmaya devam etti:

İmparator:

«— Onunla hiç savaştınız mı?» diye sorunca:

«— Evet!» dedim.

«— Savaşlarınız nasıl neticelendi?»

«— Bazan biz galip geliriz, bazan O!»

«— Size ne emrediyor?»

«— Tek olan Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi şirk koşmayın. Atalarınızın dinlerinden vazgeçin!» diyor, ve: «Namaz kılmayı, doğruluğu, iffetli olmayı ve akrabaları gözetmeyi» emrediyor, dedim.

Bundan sonra **Herakl,** tercümana hitaben:

«— Ona söyle: Sana nesebinden sordum. Onun asil bir aileden olduğunu zannediyordum. Gerçekten de hakikî peygamberler kendi milletlerinin asillerinden gönderilirler.

«Sana sizden hiç kimse ondan önce böyle birşey söyledi mi? diye sordum. Hayır, dedin. Ben de: Eğer ondan önce bu sözü söyleyen ol-

saydı, kendinden önce söylenenler üzerine birşeyler kurmak istiyor, derdim.»

«Sana, onun ecdadında hiç kral var mıdır? diye sordum, yoktur, cevabını verdin. Eğer ecdadında kral olsaydı, bu adam babasının saltanatına sahip olmak için böyle iddialarda bulunuyor ve kral olmak istiyor, derdim.»

«Sana: Daha önce onun hiç yalanını duydunuz mu? diye sordum. Hayır, cevabını verdin. Eğer insanlara karşı yalan söyleseydi, Allah'a karşı da yalan söyleyebilirdi.

«Sana: Ona eşraf mı, yoksa fakirler mi bağlanıyor? diye sorduğumda, fakirler, cevabını verdin. Gerçekten de peygamberlere önce fakirler inanır.»

«Sana: Çoğalıp çoğalmadıklarını sorduğumda, süratle artıyorlar, diye cevap verdin. Bu durum, iyice yerleşinceye kadar imanın bir özelliğidir.»

«Sana: Dinine girdikten sonra beğenmeyerek ondan ayrılan kimse oldu mu? diye sordum. Hayır, dedin. İmanın nuru insanın kalbine bir kere yerleşti mi, artık ondan ayrılmaz.»

«Sana: Hiç kimsenin hakkını yediği oldu mu? diye sorunca, asla, dedin. Gerçek peygamberler kimsenin hakkını yemez.»

«Sana: Size ne emrediyor? diye sorduğumda: Allah'a ibadet etmemizi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrediyor ve putlara ibadet etmemizi yasaklıyor, namaz kılmayı doğru ve iffetli olmayı da emrediyor, dedin.»

«Eğer senin bu söylediklerin doğruysa, şu iki ayağımın bastığı yerler yakında onun olacaktır. Ben bu sıralarda bir peygamberin ortaya çıkacağını biliyordum. Ama sizden olacağını zannetmiyordum. Eğer ona ulaşabileceğimi bilseydim, kendisiyle karşılaşmak için bütün güçlüklere katlanırdım. Eğer yanında olsaydım, ayaklarını yıkardım.» diyerek sözlerini bitirdi.

Sonra, **İmparator, Resûlullah** (s.a.v.) ın **Dıhye** ile **Basra Melîki**'ne gönderdiği mektubu istedi. Mektubu verdiler.

Şunlar yazılıydı:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla!..

Seni İslâm dinini kabule çağırıyorum. İslâmı kabul et ki, kurtulasın. Allah da sevabını iki misli versin. Bu dâvetten yüz çevirirsen milletinin günahları da senin üzerine olur! Ey ehl-i kitap! Gelin aranızda müşterek olan bir kelime üzerinde birleşelim. Allah'tan başkasına ibadet etmemek, O'na başka birşeyi ortak koşmamak ve Allah'tan başka bazınız bazınızı ilâh olarak tanımamak hususunda anlaşalım. Eğer bunları kabul etmezlerse deyiniz ki: Şahit olun, biz müslümanlarız.»[152]

---

[152] **Âl-i İmran: 64.**

Ebû Süfyan dedi ki:

İmparator sözlerini bitirip de ardından mektup okununca sesler arttı ve birtakım gürültüler yükseldi. Biz de bu sırada dışarı çıkarıldık.

Dışarıya çıkarılırken ben, yanımdaki arkadaşlarıma dedim ki:

«— **İbn-i Ebû Kebşe**'nin[153] işi kızıştı. **Benî Esfer**'in ileri gelenleri ondan korkuyorlar.»

Artık iyice anladım ki, yakında ben de İslâm'a girecektim.

Herakl'ın Şam Hıristiyanlarının papazı Kudüs Valisi ve aynı zamanda müsahiplerinden olan **İbn-i Natur** şunları anlattı:

Herakl, Kudüs'e geldiği zaman bir gece sıkıntılı bir halde sabahladı. Onu bu halde gören bazı Patrikler:

«— Senin halini iyi görmüyoruz, nen var?» diye sordular.

—İbn-i Natur, Herakl'in müneccim olduğunu, yıldızlara baktığını ilâve etti.—

Bu sual üzerine **Herakl:**

«— Yıldızlara baktığımda Sünnetlilerin arasından bir kral çıktığını gördüm. Bu civardaki milletlerden hangileri sünnet olur?» diye sordu.

«— Burada Yahûdilerden başkası sünnet olmaz. Onlar da seni üzmesin. Medain'de bulunan valine yaz, oradaki Yahudileri öldürsün!» diye cevap verdik.

Onlar bu işlerle meşgul iken **Gassan Melîki**'nin bir adamı, **Herakl**'e geldi. Ona, **Resûlullah** (s.a.v.) ın durumunu bildirdi. **Herakl** bu haberi alınca:

«— Bakınız bu adam sünnetli midir?» diye emir verdi.

Gelen adama baktılar ve **Herakl**'e sünnetli olduğunu söylediler. Bunun üzerine adama Arapların sünnetli olup olmadığını sordular. Adam, hepsinin sünnetli olduklarını söyledi.

Bunları öğrendikten sonra, **Herakl:**

«— Bu adam bu milletin kralıdır. İşte dediğimin gerçek olduğu ortaya çıktı.» dedi.

Daha sonra **Herakl**, Roma'da bulunan kendisi gibi bilgili bir arkadaşına bir mektup yazdı. Humus'a gitti ve arkadaşına gönderdiği mektubun cevabı gelinceye kadar oradan ayrılmadı. Gelen mektupta ise **Herakl**'in görüşüne uygun olarak **Hz. Peygamber** (s.a.v.) in gerçek bir nebî olduğu bildiriliyordu.

Bunun üzerine **Herakl**, Bizans'ın ileri gelenlerini ve büyüklerini Humus'taki köşkünde bir toplantıya çağırdı. Salonun kapılarının kapatılmasını emretti. Sonra ortaya çıkarak, onlara:

---

[153] **Resûlüllah'ın**, süt annesi **Halîme**'nin kocasının lâkabı. Müşrikler Peygamberimize böyle de hitap ederdi.

«— Rum ülkesinin ileri gelenleri! Kurtuluşa kavuşmak, kemâle ermek, sahip olduğunuz yerlerde devamlı kalmak ister misiniz? Öyleyse gelin bu peygambere tâbi olalım!» dedi.

Bu sözü duyanlar birdenbire vahşî eşekler gibi ayaklandılar ve kapılara doğru koştular. Fakat kapılar kapatılmıştı. **Herakl**, onların nefretini görünce, iman etmelerinden ümidini kesti. Adamlarına:

«— Onları bana getirin!» diye emir verdi.

Tekrar onlara hitab ederek:

«— Biraz önceki sözlerimi, sizin dininize ne kadar bağlı olduğunuzu anlamak için söyledim. Fakat gördüm ki, dininize bağlı ve ondan razısınız!» dedi.

Herakl'in bu meseledeki son durumu da bundan ibaret olmuştur.[154]

Peygamber (s.a.s.)'in İran Kıralı Kisrâ'ya Mektubu :

İbn-i Abbas (r.a.) dan rivayet edildiğine göre: **Resûlullah** (s.a.v.) İran kralı **Kisrâ**'ya bir adamla mektup gönderdi. Gönderdiği adama, mektubu Bahreyn valisine vermesini ve valinin de **Kisrâ**'ya ulaştırmasını emretti. **Kisrâ**, mektubu alıp okuyunca, kızarak parçaladı.

İbn-i Abbas: «Zannederim mektubu götüren **İbn-i Müseyyeb** idi.» diyerek şöyle devam eder:

«— **Resûlullah** da **Kisrâ**'nın paramparça olması için dua etti.»

Abdullah İbn-i Vehb, Yunus'dan, o da **Zührî**'den rivayet ederek; **Abdurrahman İbn-i Abdülkanî**'nin şöyle dediğini nakleder:

«— **Resûlullah** (s.a.v.) bir gün minbere çıkarak bize hitab etti. Önce Allah'a hamd ederek onu övdü ve şehadet getirerek şöyle dedi:

«— Sizi komşu hükümdarlara göndermek istiyorum. İsrail oğullarının Meryemoğlu **İsâ**'ya karşı geldikleri gibi, bana karşı çıkmayın!»

Bu sözler üzerine **Muhacirler:**

«— Ya **Resûlallah**, biz hiçbir şey hususunda, hiçbir zaman, sana karşı gelmeyiz. Bize istediğini emret ve dilediğin yere gönder!» cevabını verdiler.

Resûlullah (s.a.v.) bundan sonra, **Şuca' b. Vehb** (r.a.) ı İran **Kisrâ**'sına gönderdi. Bu ziyaret üzerine Kisrâ, taht salonunun süslenmesini ve İran ileri gelenlerinin de orada hazır bulunmalarını emretti. Her şey tamam olunca **Şuca' b. Vehb** içeriye çağrıldı. Salona girince, **Kisrâ**, adamlarına mektubun ondan alınmasını emretti. Fakat **Şuca'** (r.a.):

---

154 **Buharî, El-Bidaye:** 4/262-66; **İbn-i İshak, Zührî**'den; **Delâil** sh. 119; **Beyhakî:** 9/178.

«— Hayır, onu ancak sana verebilirim. Çünkü, **Resûlullah** böyle emretmiştir.» diyerek mektubu vermedi.

Bunun üzerine, **Kisrâ:**

«— Getir!» dedi.

Şuca' (r.a.) mektubu getirip kendisine verdi. Kral, Hîre'li olan kâtibini çağırdı. Kâtip:

«Allah'ın Resûlü Abdullah'ın oğlu Muhammed'den İran Kralı Kisrâ'ya...» cümlesiyle başlayan mektubu okuyunca, **Kisrâ, Resûlullah**'ın önce kendi ismini zikrederek mektuba başlamasına çok kızdı. Bağırıp çağırarak öfkelendi ve devamında ne olduğunu bile öğrenmeden mektubu yırtıp parçaladı. Emri üzerine **Şuca' b. Vehb** de dışarı çıkarıldı.

Bu durumu gören **Hz. Şuca'** da devesine binerek yola çıktı. Kendi kendine:

«— Vallahi her iki halde de benim için değişen birşey yoktur. Nasıl olsa **Resûlullah**'ın mektubunu eline verdim.» diyordu.

Kisrâ'nın kızgınlığı geçince, **Şuca** (r.a.) a bir adam göndererek onu arattı. Fakat bulamadı. Hîre'deki valiye **Şuca** (r.a.) ı arayıp getirmesini yazdığında ise **Şuca'** Hîre'yi çoktan geride bırakmıştı.

Şuca', Resûlullah'ın huzuruna varınca, **Kisrâ**'nın yaptıklarını ve mektubu parçaladığını anlattı. Durumu öğrenen **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Kisrâ kendi mülkünü parçaladı.» dedi.[155]

Ebû Seleme b. Abdurrahman (r.a.) dan:

Resûlullah'ın yazdığı mektup, **Kisrâ**'nın eline geçince, onu okumaya başlar başlamaz parçaladı. Yemen valisi **Bâzân**'a da Hicaz'da bulunan Peygambere adamlarından kuvvetli iki kişi göndererek onu kendisine getirmelerini yazdı.

Bâzân, müşavirine —Ebânûh isminde akıllı bir kâtip idi— İran'dan gelen mektubu verip, yanına da **Ced Cemire** denilen bir İran'lıyı katarak **Hz. Peygamber**'e gönderdi. Ayrıca, kendisi de **Resûlullah**'a bir mektup yazarak adamlarına verdi. Bu mektupta adamlarıyla beraber **Kisrâ'**ya gitmesini emrediyordu. Bundan başka, **Bâzân** müşavirine şunları da söyledi:

«— İyice öğren bu adam kimdir? Onunla konuş ve bana sağlam bilgi getir!»

Adamlar Yemen'den ayrılıp Taif'e geldiler. Orada Kureyşli bir tüc-

«— O, Yesrib'dedir.» dedi.

car bularak ondan **Hz. Peygamber**'i sordular. Tüccar:

Kisrâ'nın **Hz. Peygamber**'i getirtmek için adam gönderdiğini öğrenen Kureyşliler:

---

155 **El-Bidaye: 4/269.**

«— **Kisrâ**'nın gönderdiği bu iki adam, onun hakkından gelir!» diyerek sevindiler.

Bâzân'ın adamları Taif'ten ayrılıp Medine'ye vardılar. **Ebânüh, Hz. Peygamber** (s.a.v.) ile konuşarak:

«— **Kisrâ, Bâzân**'a seni kendisine getirmek için bir adam göndermesini yazdı. O da beni gönderdi.» dedi.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

«— Şimdi gidin, yarın gelin konuşuruz.» dedi. Ertesi gün geldiklerinde, **Hz. Peygamber** (s.a.v.) onlara şu ayın şu gecesinde Allah'ın **Kisrâ**'yı öldürdüğünü ve yerine oğlu **Şirveyh**'i geçirdiğini haber verdi. Bu sözlerden şaşıran adamlar:

«— Sen ne söylediğini biliyor musun? Bunu **Bâzân**'a yazalım mı?» dediler. **Hz. Peygamber** (s.a.v.):

«— Evet! Hatta ona deyin ki: Eğer İslâm'a girerse oturduğu topraklar da kendisine verilecek.»

Sonra **«Ced Cemire»**'ye, kendisine hediye edilen altın ve gümüşle işlenmiş bir kuşak verdi.

Adamlar geri dönerek **Bâzân**'ın huzuruna çıktılar. Durumu ona anlattılar. **Bâzân:**

«— Yemin ederim ki, bu sözler bir kralın sözleri değildir. Söylediklerinin doğruluğunu araştıralım.» dedi.

Çok geçmeden **Şirveyh**'in aşağıdaki satırları ihtiva eden mektubu geldi. Şöyle diyordu:

«Kisrâ'yı halka eziyet ettiği için öldürdüm. Çünkü o, sudan sebeplerle eşrafı katlediyordu. Kabilenin bana itaatını temin et! Kisrâ'nın kendisini getirmen için sana yazdığı adamı hiçbir sebeple gücendirme ve kötüleme!»

Bâzân, mektubu okuyunca:

«— Bu adam muhakkak Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olmalı!..» diyerek müslüman oldu. Bunun üzerine Yemen'de bulunan İran'ın ileri gelenleri de hep birden müslüman oldular.[156]

Zeyd b. Ebû Habib anlatıyor:

«— **Abdullah b. Huzafe** (r.a.) İran kralı **Kisrâ b. Hürmüz**'e şu mektubu götürdü:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın ismiyle...

Allah'ın Resûlü Muhammed'den İran'ın büyüğü Kisrâ'ya!..

Hidayete uyanlara, Allah'a ve Resûlü'ne iman edenlere, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Al-

---

156 **Ebû Naîm El-İsbahanî; Ed-Delail:** 1/259; **El-İsabe:** 1/259.

lah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet edenlere selâm olsun!..

Seni, halkını Allah'ın dinine çağırmaya dâvet ediyorum. Çünkü, ben insanların hepsi için Allah'ın gönderdiği bir peygamberim. Allah diri olanları uyarmak, inanmayanları da haklı olarak cezalandırmak için beni göndermiştir.

Eğer İslâm'a girersen selâmet bulursun. Yok, eğer buna razı olmazsan, bil ki bütün Mecûsîler'in günahı senin üzerinedir.»

Kisrâ bu mektubu okuyunca kızdı ve:

«— Bu benim kölem olduğu halde bana nasıl böyle bir mektup yazıyor?» dedi.

Sonra **Kisrâ, Bâzân**'a bir mektup yazdı.[157]. **Bâzân**'ın gönderdiği adamlar sakalları tıraşlı ve bıyıkları uzamış bir halde **Resûlullah**'ın huzuruna çıktılar. Fakat **Resûlullah** onların bu hallerini beğenmediğinden yüzlerine bakmadan şöyle dedi:

«— Yazıklar olsun!.. Bu şekilde tıraş olmayı kim emretti size?»

«— Kralımız —**Kisrâ**— böyle emretti.» denilince, **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Rabbim bana sakalı uzatmayı ve bıyıkları kısaltmayı emretmiştir.» buyurdu.

Ebî Bekre (r.a.) şunları anlatır:

Resûlullah'a peygamberlik geldiği zaman **Kisrâ** Yemen valisine —ki ona **Bâzân** denir— ve kendisine bağlı olan diğer Arap kabilelerine bir mektup göndermiş ve:

«Senin hükmün altında olan topraklar üzerinde Peygamber olduğunu iddia eden birisi ortaya çıkmış. Ona bu iddiasından vazgeçmesini bildir, yoksa oraya onu ve milletini öldürecek bir ordu gönderirim.» diye yazmıştı.

Bâzân'ın elçisi, **Hz. Peygamber** (s.a.v.) e geldi ve **Kisrâ**'nın bu sözlerini ona nakletti. **Resûlullah** (s.a.v.) bu tehdide şu cevabı verdi:

«— Beni, aziz ve celîl olan Allah göndermiştir. Eğer bunu kendim için yapsaydım, bu dâvadan vazgeçerdim!..»

Elçiler, Medine'de kaldılar. Ertesi gün **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Benim Rabbim, **Kisrâ**'yı öldürdü. Bugünden sonra **Kisrâ** yoktur. **Kayser**'i de öldürdü. Bugünden sonra artık Kayser de yoktur.» buyurdu.

Elçi, **Hz. Peygamber**'in bu haberi verdiği saati, günü ve ayı yazdı. Sonra **Bâzân**'ın yanına döndü. Hakikaten **Kisrâ** ölmüş, ve **Kayser** öldürülmüştü.[159]

---

157 Ravî burada daha önce **İbni İshak**'tan nakledilen hadîsin aynını rivayet eder.

158 **El-Bidaye: 4/269; Taberî.**

159 **Taberanî; Mecme-uz-Zevaid: 8/287..**

Dıhyet'ül-Kelbî (r.a.) den şunlar rivayet olunmuştur:

Resûlullah (s.a.v.) benimle **Kayser**'e bir mektup gönderdi.[160]

Geri döndükten sonra **Resûlullah**'ın huzuruna çıktım. O esnada, **Hz. Peygamber**'in yanında **Kisrâ**'nın San'a valisinin elçisi bulunuyordu. Bu adamları **Kisrâ** göndertmiş ve San'a valisine de tehdit edici bir mektup yazmıştı. Mektubunda:

«Senin toprakların üzerinde çıkan bu adama mâni ol. Beni dinine dâvet ediyor. Aksi halde cizye vermemi istiyor. Bunu yapmazsan seni öldürtebilirim. Sana bunu gerçekten yapabilirim.» diyordu.

Bunun üzerine San'a valisi, **Resûlullah** (s.a.v.) a yirmi beş adam gönderdi. Bunlar, ben huzura çıktığım zaman, **Hz. Peygamber**'in yanında idiler. Efendilerinden getirdikleri mektubu okuduktan sonra huzurdan çıktılar. Onbeş gün kadar **Peygamber**'le görüşmediler. Onbeş gün sonra **Resûlullah**'ın (s.a.v.) önünden geçtiklerinde **Peygamber**, onları görünce kendilerini çağırarak:

«— Gidiniz ve efendinize deyiniz ki: Rabbim, efendiniz **Kisrâ**'yı bu gece öldürdü.» buyurdu.

Adamlar, Peygamberimizin yanından ayrıldılar ve olan biteni efendilerine anlattılar. San'a valisi:

«— Bu geceyi hesab ederek tesbit ediniz, bakalım hâdise gerçekten o gece mi oldu?» diye emir verdi. Ayrıca:

«— Onu nasıl bulduğunuzu bana anlatın!» dedi.

Dediler ki:

«— Biz ondan daha alçak gönüllü bir kral görmedik. Onların arasında yürüyor. Hiçbir şeyden korkmuyor, gayet sade giyiniyor, hiçbir muhafızı yok ve onun yanında hiç kimse yüksek sesle konuşmuyor.»

Daha sonra gelen haberden öğrendik ki, **Kisrâ** gerçekten o gece ölmüştü.[161]

Peygamber'in İskenderiye Melik'i Mukavkıs'a gönderdiği mektup :

Abdullah b. Abdilkârî (r.a.) den rivayet edilmiştir.

«— **Resûlullah** (s.a.v.) **Hatib b. Ebî Beltea** (r.a.) yı İskenderiye meliki **Mukavkıs**'a gönderdi. Elçi, **Resûlullah**'ın mektubunu İskenderiye'ye götürdü. Melik mektubu öpüp başına koyarak aldı. **Hatib**'a ikram ederek onu güzelce ağırladı. **Hatib** vasıtasıyla Peygamberimize hediye olarak bir elbise, güzel koşumlu bir binek hatırı ve biri oğlu **İbrahim**'in anası, diğeri de Peygamberimizin **Muhammed b. Kays'il Abdî**'ye hediye eylediği iki cariyeyi vererek geri gönderdi.[162]

---

160 Ravî burada daha önce Kayser'e gönderilen mektup bahsinde geçen **hadîsin** aynını tekrarlar. Yalnız sonuna yukarıki sözleri ekler.

161 **Mecme-uz-Zevâid: 5/309; Elbezzâd.**

162 **El-Beyhakî.**

Hatib b. Ebû Beltea (r.a.) anlatıyor:

«— **Resûlullah** (s.a.v.) beni İskenderiye Meliki **Mukavkıs**'a göndermişti. Ona **Resûlullah**'ın mektubunu götürdüm. Beni sarayında ağırladı. Bir müddet yanında kaldım.

Patriklerini de topladığı bir gün haber göndererek beni çağırttı. Ve bana:

«— Sana bazı şeyler soracağım, bana doğruyu söyle!..» dedi. Ben de:

«— Buyurun!» dedim.

«— Söyle bana, efendin gerçek bir nebî midir?»

«— Evet!.. O Allah'ın Resûlüdür.» dedim. Bunun üzerine:

«— Mademki gerçek nebîdir, o halde kavmi onu memleketinden dışarı çıkardığında onlara niçin beddua etmedi?..» diye sordu.

Ben de:

«— Sen, **Meryem oğlu İsâ**'nın Allah'ın Resûlü olduğuna inanmıyor musun?!» dedim.

«— Evet!» dedi.

«— Mademki öyledir, o zaman kavmi onu çarmıha germek istediğinde Allah onu semaya yükselteceğine, **İsâ, Allah**'ın onları kahretmesi için beddua etseydi ne olurdu?» cevabını verdim. Bunun üzerine bana:

«— Sen hakîm bir adamsın ve yine hakîm bir adamın yanından geliyorsun.» dedikten sonra:

«— Bunlar seninle **Muhammed** (s.a.v.) e göndermek istediğim hediyelerdir. Ayrıca seni gideceğin yere varıncaya kadar korumak üzere yanına bir muhafız da veriyorum.» dedi.

İskenderiye Meliki, Peygamberimiz'e üç cariye hediye etti. Bunlardan biri **Resûlullah**'ın oğlu **İbrahim**'in anasıdır. Diğer biri, **Peygamberimiz**'in **Hassan b. Sabit**'e hediye ettiği cariyedir. Ayrıca, **Melik** kendine ait birtakım kıymetli eşyayı da **Resûlullah**'a hediye etmişti.[163]

Hz. Peygamber (s.a.v.) in Necranlılara mektubu:

Hıristiyanlığı terkederek müslüman olan **Yunus b. Bukeyr** anlatıyor:

«— **Resûlullah** (s.a.v.), **Necran** ahalisine **Neml** sûresi inmeden şöyle bir mektup yazmıştı:

Yâkub, İshak ve İbrâhim'in ilâhının adıyla, Allah'ın elçisi ve Peygamberi olan Muhammed'den Necran Patriğine ve Necran ahalisine!..

Şizler akıllı kimselersiniz! Ben de sizin gibi, İbrâhim, İshâk ve Yâkub'un ilâhına hamdediyorum.

Artık iyice bilin ki, sizi, kula kulluk etmekten Allah'a kul olmağa çağırıyor, körükörüne insanlara bağlanmaktansa, Allah'a bağlanmaya dâvet ediyorum.

---

[163] **El-Bidaye: 4/272; El-İsabe: 1/300; El-Bayhakî.**

Eğer bunu kabul etmezseniz, sizden cizye alırım. Buna da karşı çıkarsanız işte o zaman size harb açarım, bu böylece biline vesselâm!..»

Patriğe bu mektup gelip de okuduğu zaman hem korktu, hem de bir hayli şaşırdı. Derhal Necran ahalisinden **Hemedanlı Şurahbil b. Vedaa** denilen adamı huzuruna çağırttı. Bu adam herhangi bir güçlükle karşılaşan herkesin Eyhem, Seyyid ve Akıb[164] dan önce kendisine başvurarak müşkülünü hallettiği bir zattı.

Huzura gelince, **Patrik, Peygamber**'den gelen mektubu kendisine verdi. **Şurahbil** mektubu okudu. **Patrik,** ona hitaben:

«— Ya **Ebû Meryem,** ne dersin, bu işe?..» dedi.

Şurahbil:

«— Allah'ın **İbrahim Aleyhisselâm**'a **İsmail**'in sülâlesinden bir Peygamber geleceğini va'dettiğini biliyorum. Bu adamın o Peygamber olmadığını nasıl tesbit edelim?.. Peygamberlik meselesinde benim bir görüşüm olamaz. Eğer bu iş dünya ile ilgili birşey olsaydı bu hususta sana birşey söyler ve bir karara varabilirdim.» deyince, **Patrik:**

«— Geç şöyle otur bakalım!..» dedi. **Şurahbil** geçip bir köşeye oturdu.

Patrik yine bir adam göndererek Necran ahalisinden olup da aslen **Himyerli Ziesbah** kabilesinden olan **Abdullah b. Şurahbil** isimli zatı çağırttı ve mektubu kendisine okuyarak bu hususta fikrini sordu. Aldığı cevap, **Şurahbil b. Vedaa**'nın sözlerinin aynıydı.

Patrik, ona da:

«— Sen de otur bakalım şöyle!» diyerek onu da yanına oturtup alıkoymuştu.

Bundan sonra Ben Hamaslı biri olup, **Benî Haris b. Ka'b** sülâlesinden olan **Cebbar b. Feyz** isimli birini de çağırtıp mektubu ona da okutmuş ve fikrini sormuştu. Aldığı cevap **Şurahbil** ve **Abdullah**'ın sözlerinden farklı değildi. Bunun üzerine **Patrik,** ona da oturmasını emretti. O da bir yere oturdu.

Böylece bütün görüşler aynı noktada toplanınca **Patrik,** çan çalınmasını ve manastırın kulesine bir bayrak dikilmesini emretti. Bütün bunlar gündüz pek mühim bir hâdise olursa halka haber vermek için yapılırdı. Geceleri ise, sadece çan çalınır ve manastırın kulesinde büyük bir ateş yakılırdı. Çünkü, Necran sür'atli bir atlının ancak bir günde boydan boya aşabileceği bir vadideydi. Bu sahada yetmiş üç köy bulunur ve sadece eli silâh tutan yüzyirmi bin savaşçı yaşardı.

Çanların çaldığını ve bayrak dikildiğini gören halk, vadinin her yöresinden gelip toplandı.

---

164 Bunlar, halkın önemli meselelerini istişare için başvurdukları kimselerdir.

Peygamber'den gelen mektup ahaliye okundu ve fikirleri soruldu. Bütün görüşler **Şurahbil b. Vedaa'tü-l-Hemedanî, Abdullah b. Şurahbil El-Eshabî** ve **Cebbar b. Feyz El-Hârisî**'nin **Hz. Peygamber** (s.a.v.) e gönderilerek kendisiyle görüşüp malûmat getirilmesi hususunda toplandı.

Bunun üzerine heyet hazırlanarak Necran'dan yola çıktı ve Medine'ye geldi.

Şehre girmeden evvel yol elbiselerini çıkarıp etekleri yerlerde sürüklenen Yemen işi hırkalarını giydiler ve altın yüzüklerini takarak fevkalâde süslendiler. Sonra şehre girip **Peygamber**'in huzuruna geldiler. Selâm verdiler. Fakat **Efendimiz,** selâmlarını almadı. Bütün gün boyunca kendisiyle konuşmak için uğraştılarsa da **Peygamber** (s.a.v.) üzerlerindeki ağır elbise ve altın yüzüklerden dolayı onlarla katiyyen konuşmadı.

Bu durum üzerine daha önceden tanıdıkları **Osman b. Affan** ve **Abdurrahman b. Avf** (r.a.) hazretlerini aramaya çıktılar. Her ikisini de **Muhacirlerden** bir grupta beraber otururken buldular.

Onlara:

«— Ya **Osman** ve **Abdurrahman! Peygamberiniz** bize bir mektup yazdı. Kendisiyle görüşmek üzere kalkıp geldik. Huzuruna varıp selâm verdik. Selâmımızı almadı. Bütün gün kendisiyle konuşmaya çalıştık. Bu halimizi gördüğü halde bizimle konuşmadı. Ne dersiniz bu işe?.. Çekip gidelim mi?» dediler.

Hz. Osman ve **Hz. Abdurrahman** bir cevap vermeyerek orada bulunan **Ali b. Ebî Talib**'e:

«— Yâ **Ebû Hasan,** bu heyetin durumuna ne dersin?..» diye sordular.

Hz. Ali, Osman ve **Abdurrahman** (r.a.) a şöyle dedi:

«— Bence şu giydikleri elbiseleri ve taktıkları altın yüzükleri çıkarsınlar, yolda giydikleri elbiseleri giyip huzura varsınlar!»

Heyet, **Hz. Ali** (r.a.) nin dediklerini yaparak **Resûlullah**'ın huzuruna çıktı. Selâm verdiler. **Peygamber** 's.a.v.) selâmlarını alarak şöyle dedi:

«— Beni hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bana ilk geldiğinizde şeytan sizinle beraberdi.»

Daha sonra karşılıklı konuşarak öğrenmek istedikleri hususları öğrendiler. Konuşacak başka birşey kalmadığı sırada **Peygamber** (s.a.v.) e:

«— İsâ hakkında ne dersin?..» dediler. «Eğer sen gerçek nebî isen, geri döndüğümüzde bizi karşılayacak olan Hıristiyan halk senin bu hususta ne dediğini duymak isteyecektir, böylece bizi de sevindirebilirsin...» dediler.

Resûlullah (s.a.v.):

«— Bugün birşey söyleyecek durumda değilim. Yarını beklerseniz, Rabbimin **İsâ** hakkında bana bildireceğini size söylerim.» dedi.

Ertesi sabah Allah şu âyetleri indirmişti:

«Allah katında İsâ'nın hali, Âdem'in hali gibidir. Allah, Âdem'i topraktan yarattı. Sonra ona ol, dedi. O da oluverdi. İşte hak, sana Rabbin tarafından bildirildi. Sakın şüphe edenlerden olma. Sana gelen ilimden sonra, seninle buna dair, tartışan bulunursa, onlara de ki: Geliniz oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, bizleri ve sizleri çağıralım. Sonra dua ve niyaz edelim. Yalan söyleyenlere Allah'ın lânetini dileyelim.»[165]

Fakat bu âyeti kabule razı olmadılar. O zaman mülaane[166]'ye başvuruldu.

Resûlullah'ın onlara **İsâ** hakkındaki âyeti bildirmelerinden sonraki günün sabahı Necid Heyeti mülaane için geldiklerinde **Resûlullah** onları iki yanında **Hasan** ve **Hüseyin,** arkasında **Fâtıma** ve Hanımları olduğu halde yürürken karşıladı. Durumu gören Şurahbil, arkadaşlarına:

«— Bilirsiniz ki, Necid valisinin bütün halkı toplansalar benim fikrimi almadan hiçbir hususta karar vermezler. Yemin ederim ki, bu durumu çok kötü görüyorum. Vallahi eğer bu adam Allah'ın gönderdiği bir peygamber ise ona göre Araplar arasında kendisine ilk defa karşı çıkan ve emrini reddeden biz olmuş oluruz.

Başımıza büyük felâketler gelmeden bu kin onun ve eshabının içinden çıkmaz. Hem unutmayın ki, biz ona diğer kabilelerden daha yakın bir yerde bulunuyoruz.

Sonra bu adam gerçek bir peygamberse ve bize lânet ederse yeryüzünde herşeyimiz helâk olur. Tüyümüz, tırnağımız kalmaz, dedi. Bunun üzerine arkadaşları ona:

«— Peki, fikrin nedir, yâ Ebâ Meryem?» dediler.

«— Onunla konuşup bir karara varalım. Bu adamın vereceği hükümle kimseye zulmetmeyeceğine eminim!» deyince:

«— Peki bunu yalnız sen ve O kararlaştırın.» dediler.

Şurahbil, Resûlullah'ın huzuruna çıktı:

«— Seninle mülaane etmekten daha hayırlı bir fikrim var!..» dedi.

Hz. Peygamber:

«— Nedir o?» diye sorunca:

«— Senin bugünden itibaren yarın sabaha kadar düşünerek hakkımızda vereceğin karara ne olursa olsun razıyız!..» dedi.

Resûlullah:

«— Peki, ama ardındakiler seni buna razı olmandan dolayı kınarlarsa?..»

---

165 Âl-i İmran: 59-61.

166 Mülâane: Belli bir mevzuda münakaşadan sonra, tarafların bütün yakınlarını arkalarına alarak, haksız olana Allah'dan lanet dilemeleridir. (Müt.)

Şurahbil:

«— Bu hususu arkadaşlarımdan sorabilirsin!» dedi.

Hz. Peygamber, onlara sorunca:

«— **Şurahbil'in** fikrini almadan Necran ahalisi ne birşeyi reddeder, ne de kabul eder.» dediler.

Bunun üzerine **Hz. Peygamber** mülaane yapmaktan vazgeçti. Heyet ertesi gün **Resûlullah** (s.a.v.) a geldiklerinde şu mektubu yazıp onlara verdi.

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla!..

Peygamber ve Allah'ın Resûlü Muhammed'den Necran halkına!..

Resûlullah'ın sizin için verdiği hüküm şöyledir:

Bütün meyva ağaçlarının mahsulü, altın, gümüş, bütün hububat ve bütün köleleriniz size kalmak üzere senede ikibin «hulle»[167] veriniz. Bunlardan bin hulleyi Receb ayında, diğer binini de Safer ayında gönderirsiniz.»

Hz. Peygamber bu şartları ileri sürdü.[168]

İbn-i Kesir Bidâye de şunları ilâve eder:

«Ebû Süfyan b. Harb, Gaylan b. Amr, Benî Nasr'dan Mâlik b. Avf, Akra b. Habis El-Hanzelî ve **Mugiyre** şahit idiler.

Hz. Peygamber mektubu yazdıktan sonra onlar alıp, Necran'a geri döndüler.

Necran Patriğinin yanına geldiklerinde Patriğin amcasının oğlu ve aynı zamanda üvey kardeşi olan **Bişr b. Muaviye** de orada bulunuyordu. Gelen heyet, **Resûlullah** (s.a.v.) ın mektubunu Patriğe verdi. Patrik, hemen ayak üstü mektubu okumaya başladı. Bir taraftan da **Ebû Alkame** ile beraber yavaş yavaş hayvanlarını sürüyorlardı. Bu esnada **Bişr'in** devesi sürçünce Bişr, **Resûlullah** (s.a.v.) a beddua etti. Bunun üzerine Patrik, **Bişr'e:**

«— Vallahi sen, Allah'ın gönderdiği bir Peygamber'e lânet ettin!» deyince, **Bişr:**

«— Mühim değil! Vallahi Resûlullah'a gidene kadar hayvanımın koşumlarını çıkarmayacağım!» diye yemin ederek devesinin başını Medine istikametine çevirdi: Patrik de devesini çevirerek, O'na:

«— Beni yanlış anlama, yarın onun hakkını yediğimiz zannolunacak, onu hoş karşıladığımız duyulacak. Arapların en şereflisi ve kalabalığı olduğumuz halde onların kabul etmediği bu adama zoraki boyun eğdiğimiz bütün Araplar arasında yayılacak. Bunlar, bizim için ârdır. İşte bu sebeplerle böyle konuşuyorum.» deyince, **Bişr:**

---

167 Hulle: Elbise veya silâh.

168 **Tefsir-i İbn-i Kesir: 1/369.**

«— Yemin ederim ki, samimî değilsin. Bu sözlerini asla kabul edemem!» deyip, devesini kırbaçlayarak yola koyuldu. Bir taraftan da şiir okuyordu: «Karnı yüklü devesinin kolanını gevşetmeden, Hıristiyanların dinlerini kabul etmeyerek şafak vakti sana geliyor.» diyordu. Resûlullah'ın yanına gelip müslüman oldu. Şehid edilinceye kadar Allah'ın Resûlünün yanında kaldı.

Ravî anlatmaya devam ediyor:

Heyet, Necran topraklarına girdi. Râhib, **İbn-i Ebî Şemr ez-Zebidî** manastırın kulesinde bulunan **Patriğe** geldi. Ona:

«— Bu Tihamede ortaya çıkan peygamber...» diye başlayıp, Necran heyeti ile **Resûlullah** arasında geçenleri **Hz. Peygamber**'in mülaane için geldiğini, heyetin vazgeçtiğini, **Bişr b. Muaviye**'nin **Hz. Peygamber'**in yanına gidip müslüman olduğunu anlattı. Bunun üzerine Patrik:

«— Beni buradan indirin! Yoksa, kendimi bu kuleden aşağı atacağım.» dedi. Onu indirdiler. Râhib, yanına hediyeler alarak Allah'ın Resûlü'ne gitti. O hediyeler arasında bir hırka, bir kâse, bir de asâ vardı. Resûlullah'ın yanında bir müddet kaldı. Gelen vahiylere şahit oldu. Herhalde onun İslâm'a girmesi mukadder olmasa gerek ki, tekrar geleceğini söyleyerek dönüp gitti. **Resûlullah** vefat etmeden önce de dönmesi mümkün olmadı.

Patrik, **Ebu'l-Haris** ise, yanına Seyyid, Akıb ve kavminin ileri gelenlerini alarak Allah'ın Resûlü'ne geldi. Yanında epeyce kalıp kendisine gelen vahiylere şahit oldular. Memleketine döndükten sonra, **Hz. Peygamber, Patriğe** ve diğer din adamlarına şu mektubu yazdı:

«Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla:

Peygamber, Muhammed'den, Patrik Ebu'l-Haris'e, diğer Necran din adamlarına, kâhinlerine ve ruhbanlarına. Bütün Necran halkına. Allah'a ve Resûlü'ne yaklaşın. Patrik'in patrikliği, rahibin rahipliği, kâhinin kâhinliği elinden alınmayacak, hiçbir hak sahibinin hakkına dokunulmayacak. Reislikleri elinde kalacak. Neleri varsa olduğu gibi kendilerinin olacak. Daima, Allah'a ve Resûlü'ne yaklaşın. Sulh içinde yaşayıp, iyi tavsiyelerde bulundukları, zulm etmeye kalkışmadıkları müddetçe böyle olun.»[169]

Hz. Peygamber'in Bekr b. Vail'e Mektubu :

Mersed b. Zabyan anlatıyor:

Bize Allah'ın Resûlü'nün mektubu geldi. Okutacak kimse bulamadık da, Dabia kabilesinden birine okuttuk. Şöyle deniliyordu: **«Allahın Resûlü'nden Bekr b. Vail'e, Müslüman olun ki selâmette olasınız.»**[170]

---

169 **El-Bidaye** 5/5.

170 **Müsned b. Ahmet b. Hanbel; Mecme-uz-Zevâid** 3/305.

Hz. Peygamber'in Benî Cüzame'ye Mektubu :

Cüzame kabilesinden, **Umeyr b. Mukbil** anlatıyor:

Babamdan duydum. Cüzameli **Rifaa b. Zeyd, Allah'ın Resûlü**'ne bir heyet gönderdi. **Resûlullah** da ona şu mektubu yazdı:

«Allah'ın Resûlü Muhammed'den Rifaa b. Zeyd'e... Ben bu mektubu, umum olarak kavmine, özellikle de, onların içinden İslâm'a girip de onu yaymaya çalışanlara yazıyorum. İman edenler, Allah ve Resûlü'nün tarafındadırlar. İman etmeyenlere ise iki ay mühlet veriyorum.»[171]

---

171 **Taberanî; Mecme-uz-Zevâid** 5/310; **El-İsabe** 3/441.

Hz. PEYGAMBERİMİZ'İN, AHLÂKA VE İNSANLARI HİDÂYETE SEVKEDİCİ AMELLERİNE DAİR KISSALAR

Yahudi Âlimi Zeyd b. Su'ne'nin Müslüman Oluşu :

Abdullah b. Selâm anlatıyor:

«Allah Teâlâ, **Zeyd b. Su'ne**'nin hidayete ermesini murad edince Zeyd şöyle dedi:

«— **Peygamber**'in yüzüne baktığımda O'nun yüzünde, nübüvvet alâmetlerinin hepsini gördüm. Ancak iki tanesini henüz görememiştim. Onlar da: Tevazuunun gazabını yenmesi ve karşının öfkesi arttıkça onun tevazuunun çoğalmasıydı. Bu ikisinin O'nda olup olmadığını anlamak istedim. Bir gün **Resûlullah** (s.a.v.), **Ali b. Ebî Tâlib**'le beraber hücre-i saadetlerinden çıkmışlardı. O sırada devesi üzerinde Bedeviye benzer bir adam geldi. **Resûlullah**'a:

«— Ya **Resûlallah**, filân köyde benim bir cemaatim var. Ben onlara, eğer müslüman olursanız, rızkınız bollaşır, dedim. Onlar da müslüman oldular; fakat şimdi kıtlık ve kuraklık içindeler. Yağmur da yağmaz oldu. Ben şimdi tama' ederek girdikleri bu dinden, istedikleri olmayınca, çıkmalarından korkuyorum. Sen onların imdadına yetişecek birşey yapabilir misin?» dedi.

Peygamber o zaman yanındaki adama —ki **Ali** olduğunu zannediyorum— baktı. O ise:

«— Ya **Resûlallah** hiçbir şey kalmadı.» dedi.

O zaman **Resûlullah**'a yaklaştım ve:

«— Ey **Muhammed**, filân yerdeki hurmalarını, şu vakte kadar, şu fiatla bana satar mısın?»[172] dedim. **Resûlullah:**

---

172 Hz. Peygamberle bu adam arasında geçen satışa İsl. Hukukunda Selem denir. Selem: Peşin para veya sâir bir mal ile veresiye mal almaya denir. Selem aslında ortada olmayanı satmak demektir. Halkın ihtiyacını dikkate alarak kitap, sünnet, icma ile meşru bulunmuştur. (Daha fazla malûmat için bk. Hukuk-u İslâmiye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu 6/111 İst. 1970).

«— Filân bahçe diye yer tayin etme. Çünkü o bahçede hurma olmıyabilir.» dedi.

«— Peki,» dedim. O zaman belli miktardaki hurmanın muayyen bir fiatla malûm bir vakte kadar satış muamelesini yaptık ve ben kesemi çıkarıp seksen miskal altın verdim. **Resûlullah** benden aldığı bu parayı, az önce kendisinden yardım isteyen adama verdi ve:

«— Onlara eşit şekilde dağıt ve yardımcı ol.» dedi.

Zeyd b. Su'ne devamla diyor ki:

Vâdenin dolmasına iki veya üç gün kala, bir gün, **Hz. Peygamber**, yanında **Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman** ve eshabdan bir grup olduğu halde çıkmışlardı. Cenaze namazını kılıp da, **Resûlullah** oturup biraz istirahat için bir duvara yaklaşınca yanına vardım ve gömleğinin iki yakasından tutarak, öfkeyle yüzüne baktım:

«— Ey **Muhammed**, hakkımı ödemeyecek misin? Allah'a yemin ederim ki, **Abdülmuttalib** oğullarından daha ihmalkârını görmedim. Bunu sizin aranıza girince öğrendim.» dedim. Bu sırada **Ömer**'e baktım, gözlerinden ateş fışkırıyordu. Ömer bana bakarak:

«— Allah'ın düşmanı, **Resûlullah'**a karşı nasıl konuşuyorsun? Nasıl böyle davranabiliyorsun? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer müslüman olman ümidi olmasaydı, şüphesiz kılıcımla kafanı uçururdum!» dedi. **Resûlullah** ise sakin sakin bana bakıyordu. Bunun üzerine **Hz. Ömer**'e:

«— Ey **Ömer**, bana ve ona daha başka türlü davranman gerekirdi. Bana borcumu ödememi, ona da alacağını güzellikle istemesini söylemeliydin. Onu götür ve hakkı ne ise ver. Ayrıca onu korkuttuğun için de yirmi sa'[173] hurma fazla ver!» dedi.

Ömer beni götürdü. Hakkımı ve fazladan da yirmi sa' hurma verdi.

«— Bu fazlalık niçin?» diye sorunca:

«— Peygamber, seni korkuttuğum için bu kadar fazla vermemi emretti.» dedi.

«— Sen beni tanıyor musun?» dedim.

«— Hayır.» dedi.

«— Ben, **Zeyd b. Su'ne**'yim.» dedim.

«— Âlim olan mı?» dedi.

«— Evet.» dedim.

«— **Resûlullah**'a karşı niçin böyle davrandın ve ona böyle söyledin?» diye sordu. Ben de cevaben:

«— Ey **Ömer, Hz. Peygamber**'in yüzüne baktığım zaman onda nübüvvet alâmetlerinin hepsini görüyordum. Ama iki tanesini henüz gö-

---

173 Sa': Üç litre su alan bir kap.

rememiştim. Bunlar da, tevazuunun gazabını yenmesi ve karşısındakinin öfkesi arttıkça O'nun tevazuunun, yumuşaklığının artmasıydı. Artık onları da anladım. Seni şahid tutarım ki, Ey **Ömer**, ben bu andan itibaren Allah'ı Rab, İslâm'ı din, **Muhammed**'i de **Peygamber** olarak kabul ediyorum. Yine şahid ol ki, malımın yarısı —benim malım çoktur— **Muhammed** ümmetine sadakadır.» dedim.

Bunun üzerine **Hz. Ömer:**

«— Bir kısmına sadaka olsun, de. Çünkü; sen onların hepsine yetiremezsin.» dedi.

«— Peki, öyleyse, bir kısmına sadaka olsun.» dedim.

Hz. Ömer ve **Zeyd b. Su'ne, Hz. Peygamber**'in yanına geldiler. **Zeyd** kelime-i şahadet getirdi. **Hz. Peygamber**'e inandı. O'nun nebîliğini tasdik edip O'na bîat etti. **Hz. Peygamber**'le beraber birçok savaşlarda bulundu. **Tebük** gazvesine giderken öldü. Allah **Zeyd**'e rahmet eylesin.[174]

Hudeybiye Anlaşması :

Misvér b. Mahreme ve **Mervan** şunları anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.), **Hudeybiye** senesi (H.6) eshabıyla yola çıktı. Bir müddet yol aldıktan sonra, **Resûlullah:**

«— **Hâlid b. Velid** Kureyş öncü süvarileriyle **Gamim**'dedir. Sağ tarafa sapın!» dedi.

Allah'a yemin olsun ki, **Halid**, onları, askerin çıkardığı tozları görünceye kadar farkedemedi. Onlar görününce de hemen Kureyş'e haber vermeye koştu. **Hz. Peygamber**, yoluna devam etti. **Seniyye** mevkiine varınca devesi çöktü. Deve çökünce eshab onu kaldırmaya çalıştı. Fakat deve kalkmadı. O zaman.

«— **Hz. Peygamber**'in devesi gitmiyor.» dediler.

«— Deve gitmemezlik etmez. Onun böyle huyu yoktur. Fakat onu, fil ordusunu durduran Allah durdurdu.» dedi ve sonra şöyle devam etti:

«— Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın yasaklarına saygı gösterdikleri müddetçe her istediklerini yapacağım.» dedi ve deveyi sıkıştırdı. O da sıçrayıp kalktı. **Hz. Peygamber**, onlardan ayrıldı ve **Hudeybiye**'nin tâ ilerisine kadar gitti ve orada suyu çok az bir tepede konakladı. Fazla gecikmeden eshabı da yanına geldi. Eshab susuzluktan şikâyete başlayınca, **Hz. Peygamber** sadağından bir ok çekti ve oku, oraya dikmelerini emretti. Allah'a yemin olsun ki, diktikleri yerden hemen su fışkırdı. Oradan ayrılıncaya kadar, su ihtiyaçlarını bu kaynaktan giderdiler.

---

174 **Mecmeu'z-Zevaid:** 8/240; **El-İsâbe:** 1/566; **Delâil'ün-Nübüvve:** Sh. 23.

O sırada Huzaalı **Büdeyl b. Verkâ**, kendi kavminden bir cemaatle geldi. —Bunlar, **Resûlullah**'ın sır verip itimat ettiği kimselerdi— **Büdeyl:**

«— Ben **Ka'b b. Lüey** ve **Âmir b. Lüey**'i **Hudeybiye** suyunun yanına konaklarken bıraktım. Onlar bütün hazırlıklarıyla geldiler ve seninle savaşıp, seni Kâbe'yi ziyaretten men etmek istiyorlar.» dedi.

Hz. Peygamber o zaman:

«— Biz hiçbir kimseyle savaşmak için gelmedik, sadece **Umre** yapmak için geldik. **Kureyş**'e gelince harb onları zayıflattı ve onlara zarar verdi. Eğer isterlerse mütareke yapalım, onlar benimle diğer insanların arasından çekilsinler. Eğer ben galip gelirsem, isterlerse insanların girdiği dine girerler ve rahat ederler. Eğer kabul etmezler de savaşmak isterlerse, Allah'a yemin olsun ki, bu dâva uğrunda tek başıma kalıncaya kadar onlarla savaşırım. Allah'ın emri mutlaka yerini bulacaktır.» dedi. **Budeyl:**

«— Söylediğini onlara ileteceğim.» dedi. Sonra dönüp **Kureyş**'e geldi ve:

«— Biz **Muhammed**'in yanından geliyoruz. O söyleyeceğini söyledi. Sözlerini dinledik. Eğer anlatmamızı isterseniz anlatırız.» dedi. O zaman şımarıklar:

«— Birşey anlatmana lüzum yok!» dediler. İleri görüşlülerden birisi:

«— Ne söylediyse anlat.» dedi. **Büdeyl** de şunları söyledi diye **Hz. Peygamber**'in söylediklerinin hepsini anlattı.

Urve b. Mes'ud kalktı ve:

«— Ey kavmim, siz baba değil misiniz?» dedi.

«— Evet.» dediler.

«— Ben de oğul değil miyim?» dedi.

«— Evet.» dediler.

«— Bilmiyor musunuz ben **Ukkazlıları** size yardıma çağırdığımda, onlar aldırmayınca ben kendi ailem ve bana uyanlarla gelmedim mi?»

«— Evet, geldin.» dediler.

«— Öyleyse **Muhammed**'in istekleri sizin için en uygun olandır. Bunu kabul edin ve bırakın beni, ona gideyim.» dedi.

«— Peki öyleyse, git.» dediler.

Urve, Hz. Peygamber'in yanına geldi ve O'nunla konuştu. **Hz. Peygamber** de **Büdeyl**'e söylediklerini tekrar etti. O zaman **Urve:**

«— Ya **Muhammed**, eğer sen bu şekilde hareket edip de mağlûp olur, kavmini yok edersen, şimdiye kadar Araplardan herhangi bir kimsenin kendi milletini yok ettiğini duydun mu? Eğer aksi olur da, sen onlara galip gelirsen, Allah'a yemin olsun ki, ben ilerisini parlak gör-

müyorum. Çeşitli insanların seni terkedip kaçacaklarını zannediyorum.» dedi. O zaman **Hz. Ebû Bekir** (r.a.):

«— Sus, Allah cezanı versin! Biz onu bırakıp da kaçıyor muyuz?» dedi. O zaman **Urve:**

«— Bu kimdir?» diye sorunca, **Hz. Peygamber:**

«— **Ebû Bekir**'dir.» dedi. **Urve** de:

«— Aramızda eski dostluk olmasaydı, elbette cevap verirdim.» dedi. Sonra da **Hz. Peygamber**'le konuşmağa devam etti. Konuşurken **Hz. Peygamber**'in sakalını tutuyordu. **Resûlullah**'ın yanında, elinde kılıç, başında miğfer, ayakta duran **Mugire b. Şu'be, Urve**'nin **Hz. Peygamber**'in sakalını her tutuşta kılıcın tersiyle eline vuruyor ve, «Elini çek!» diyordu. **Urve** başını kaldırıp:

«— Bu da kim?» deyince:

«— **Mugire b. Şu'be.**» dediler.

«— Behey gaddar, senin gaddarlığın için az mı koştum?» dedi. (**Mugire b. Şu'be** cahiliyye devrinde bir cemaate saldırmış, onları öldürmüş, mallarını almış, sonra gelip müslüman olmuştu.) **Hz. Peygamber:**

«— İslâm'a girişine gelince evet, fakat mal çalmasına gelince, o bana ait değil.» dedi. Sonra **Urve, Hz. Peygamber**'in eshabına bir göz gezdirdi ve:

«— Allah'a yemin ederim ki, Peygamber'den en ufak bir şey de sadır olsa, eshabı onu hemen tatbik ediyor. Bir şey emrettiğinde hemen yapıyorlar. Konuştuğunda susuyorlar, saygılarından dolayı ona hiç dikkatle bakmıyorlar.» dedi. **Urve** kendi arkadaşlarının yanına dönünce:

«— Arkadaşlar, Allah'a yemin ederim ki, birçok krallara elçi olarak gittim. **Kayser**'e, **Kisrâ**'ya, **Necaşi**'ye gittim. Fakat, eshabının **Muhammed**'e gösterdiği saygı kadar hiçbir millet kendi kralına saygı göstermiyor. Onlar, bütün varlıklarıyla Peygamber'in emrine amâde idiler. Peygamber onlara birşey emrettiğinde, hemen yerine getiriyorlar, konuşurken yanında seslerini kısıyorlar, saygıları sebebiyle ona dikkatle bakmıyorlar. Şüphesiz o, size en doğru yolu gösterdi. O'nu kabul edin.» dedi.

Kinâne oğullarından bir adam:

«— Bırakın ben gideyim.» dedi.

«— Git.» dediler.

Adam, Peygamber ve eshabına yaklaşınca, **Resûlullah:**

«— Bu filândır. Onun kabilesi Kâbe'ye gönderilen kurbanlık develere saygı gösterirler. Develeri, ona karşı gönderin.» buyurdu.

Develeri ona karşı gönderdiler ve müslümanlar onu lebbeyk diyerek karşıladılar. Adam bu hali görünce:

«— Allah, Allah bunları, Kâbe'yi ziyaretten niye men etmeli?!» dedi. Ve gerisin geriye döndü. Kureyşlilerin yanına gelince:

«— Develeri işaretlenmiş gördüm. Onları ziyaretten men etmeye taraftar değilim!» dedi. Bunun üzerine **Mikrez b. Hafs** kalktı ve:

«— Ben gideyim.» dedi.
«— Peki.» dediler.
Mikrez, müslümanlara yaklaşınca, **Resûlullah:**
«— Bu **Mikrez**'dir ve o facirdir.» buyurdu.
Mikrez, Hz. Peygamber'le konuşurken tam o sırada **Süheyl b. Amr** geldi.
Süheyl b. Amr, Resûlullah'a gelince, **Hz. Peygamber:**
«— İşiniz kolaylaştırıldı.» buyurdu... **Süheyl, Resûlullah**'a:
«— Hadi aramızda bir andlaşma yaz.» dedi. **Hz. Peygamber**, kâtibi çağırdı ve ona:
«— **Bismillâhirrahmânirrahîm** yaz,» dedi. O zaman **Süheyl:**
«— Ben Rahman yazılmasını kabul etmem. Hem o ne demektir, onu da bilmem. Önceden yazıldığı gibi, «Bismikellahümme» yaz, dedi.
O zaman müslümanlar:
«— Hayır, başka türlü yazamayız. Ancak bismillâhirrahmanirrahîm, yazarız.» dediler. Peygamber ise:
«— Bismikellahümme yaz.» dedi. Sonra da:
«— **Allah'ın Resûlü Muhammed** böyle anlaşma yaptı diye yaz.» dedi. **Süheyl:**
«— Eğer senin Allah'ın Resûlü olduğunu kabul etseydik ne seni Kâbe'yi ziyaretten men ederdik, ne de seninle savaşırdık. Onun için **Abdullah'ın oğlu Muhammed** yaz.» dedi. **Hz. Peygamber:**
«— Siz beni yalanlasanız da ben Allah'ın Resûlü'yüm.» buyurdu. Abdullah'ın oğlu Muhammed yazılmasını emretti. Sonra **Hz. Peygamber:**
«— Bizimle Kâbe arasından çekilin de, orasını tavaf edelim.» dedi. **Süheyl:**
«— Araplar arasında bizim ağır şartlar kabul ettiğimiz lâfı çıkmasın. Siz, gelecek yıl ziyaret edin.» dedi. Ve böylece yazıldı. Sonra **Süheyl:**
«— Anlaşmanın bir şartı da şudur: Bizden size iltica eden herkesi müslüman da olsa bize iade edeceksiniz.» dedi. Müslümanlar bunun üzerine:
«— Nasıl olur, müslüman birisi müşriklere teslim edilir mi?» dediler.
Onlar bu şekilde konuşurlarken **Ebû Cendel b. Süheyl b. Ömer** zincirlerini sürüyerek **Mekke** tarafından geldi. Ve kendini müslümanların arasına attı. **Süheyl**, bunu görünce:
«— Muhammed! Andlaşmaya göre senden ilk isteğim, onu bana geri vermendir.» dedi. **Hz. Peygamber:**
«— Henüz anlaşmayı imzalamadık.» buyurdu. **Süheyl** de:
«— Yemin olsun ki, öyleyse, bundan sonra ben seninle hiçbir şeyde andlaşma yapmam!» dedi. **Hz. Peygamber:**
«— Onu bana bağışla.» buyurdu. **Süheyl:**

«— Hayır, yapamam.» dedi. **Hz. Peygamber:**

«— Yaparsın.» buyurdu. O:

«— Yapamam.» dedi. **Mikrez:**

«— Tamam, onu sana geri veriyoruz.» dedi. Bunun üzerine **Ebû Cendel:**

«— Müslümanlar! Ben müslüman olduğum halde geri teslim ediliyorum. Geldiğimde ne haldeydim görmediniz mi?» dedi. —Allah yolunda şiddetli işkencelere uğramıştı.—

Hz. Ömer diyor ki:

Resûlullah'a gittim ve O'na:

«—Sen gerçekten Allah'ın nebîsi değil misin?» dedim.

«— Evet, Allah'ın nebîsiyim.» buyurdu.

«— Biz hak üzerine, düşmanımız bâtıl üzerine değil mi?» dedim.

«— Evet.» buyurdu.

«— Öyleyse dinimize karşı bu aşağılığı, niçin yapıyoruz?» dedim.

«— Ben, Allah'ın Resûlü'yüm. O'na asi gelemem, O benim yardımcımdır.» buyurdu. Ben ise:

«— Sen, bizim Kâbe'ye gidip tavaf edeceğimizi söylemedin mi?» dedim.

«— Evet. Fakat ben sana gelecek sene gideceğimizi haber vermedim mi?» dedi.

«— Hayır.» dedim. O zaman:

«— Sen oraya gidecek ve onu tavaf edeceksin.» buyurdu. Sonra **Ebû Bekir** (r.a.) in yanına geldim ve:

«— Ey **Ebû Bekir, Muhammed** gerçekten Allah'ın nebîsi değil mi?» dedim.

«— Evet, Allah'ın Resûlü'dür.» dedi.

«— Biz doğru yolda, düşmanlarımız ise bâtıl yolda değiller mi?» dedim.

«— Evet.» dedi.

«— Öyleyse niçin bunu kabul ediyoruz?» dedim.

O zaman **Ebû Bekir** (r.a.):

«— Be mübarek, o, Allah'ın Resûlü'dür ve Allah'a asi olmaz. Allah O'nun yardımcısıdır. Sen O'nun emirlerini kabul et, Allah'a yemin olsun ki, O en doğru yol üzerindedir.» dedi. Ben:

«— Peki, bize Kâbeye gidip onu tavaf edeceğimizi söylemedi mi?» dedim.

«— Evet söyledi. O sana gelecek sene gideceğini haber vermedi mi?» dedi.

«— Hayır.» dedim.

«— Sen mutlaka gidecek ve tavaf edeceksin.» dedi. Ben yaptığım bu hareketi affettirmek için çok çalıştım.

Ravî devamla şöyle diyor:

Anlaşmayı yazma işi bitince, **Resûlullah** eshabına:

«— Haydi kurban kesin ve tıraş olun!» buyurdu.

Allah'a yemin olsun ki, onlardan hiç kimse kalkmadı. Peygamber sözünü üç defa tekrarladığı halde yine kimse yerinden kımıldamayınca, o zaman **Ümmü Seleme**'nin yanına girdi. Ve karşılaştığı bu durumu ona anlattı. **Ümmü Seleme:**

«— Ya **Resûlallah**, bunların yapılmasını istiyorsan, çık ve hiç kimseye birşey söylemeden kendi deveni kes, sonra berberini çağır ve tıraş ol.» dedi.

Hz. Peygamber çıktı ve hiç kimseye birşey söylemeden devesini kurban etti, sonra berberini çağırdı ve tıraş oldu. Eshab bunu görünce kalktılar ve kurban kestiler. Sonra birbirlerini tıraş ettiler. Üzüntüden ne yaptıklarının farkında değillerdi. Daha sonra **Hz. Peygamber**'in yanına hicret eden mü'min kadınlar geldiler. O sırada şu âyet nazil oldu:

«Ey iman edenler, mü'min kadınlar hicret ederek size gelince onları imtihan edin. Allah onların imanlarını herkesten iyi bilir. Onların iman ettiklerini anlarsanız, artık onları kâfirlere döndürmeyin. Ne bu kadınlar onlara, ne onlar bu kadınlara helâldir. Onlara sarfettiklerini verin. Mehirlerini kendilerine verirseniz onları nikâh etmenizde sizin için beis yoktur. Kâfir kadınları nikâhınız altında tutmayın.»[175]

Bunun üzerine **Hz. Ömer** (r.a.) o gün kâfir olan iki karısını boşadı. Bunlardan birini **Muaviye b. Ebî Süfyan,** diğerini de **Safvan b. Ümeyye** aldı.

Resûlullah daha sonra Medine'ye döndü. Bu sırada **Hz. Peygember**'e **Ebû Busayr** geldi. —Kureyş'ten müslüman olan bir adamdı— Müşrikler, onu geri istemek için iki adam gönderdiler. ve **Hz. Peygamber**'e:

«— Aramızda yapılan andlaşmaya uyarak bunu bize iade et.» dediler. **Hz. Peygamber** de **Ebû Busayr**'ı o iki adama teslim etti. O iki kişi **Ebû Busayr**'ı aldılar ve yola koyuldular. **Zulhuleyfe** mevkiinde konakladılar ve yemek yediler. O sırada **Ebû Busayr,** adamlardan birine:

«— Bakıyorum, kılıcın çok güzel.» dedi. Bunun üzerine diğeri kılıcını çıkardı ve:

«— Ben çok tecrübe ettim, bu daha güzel.» dedi. **Ebû Busayr** da:

«— Verir misin bakayım?» dedi. Adam, kılıcını verince, **Ebû Busayr,** kılıçla onu öldürdü. Öteki adam bunu görünce kaçtı ve soluğu Medine'de aldı. Koşarak Mescide girdi. **Resûlullah** onu görünce:

«— Bu adam çok korkmuş.» dedi. Adam, **Hz. Peygamber**'in yanına yaklaşınca:

---

175 Mümtehine :10.

«— Yemin ederim ki, arkadaşım öldürüldü. Ben de öldürülecektim.» dedi. O sırada **Ebû Busayr** da geldi. Ve:

«— Ey Allah'ın nebîsi, vazifeni yaptın ve beni onlara teslim ettin. Allah da beni onlardan kurtardı.» dedi. **Hz. Peygamber** o zaman:

«— Yazık sana, bir kişi için harp mı çıkaracaksın!» dedi. **Ebû Busayr** bunu duyunca tekrar teslim edileceğini anladı ve hemen oradan uzaklaştı ve tâ deniz kenarına geldi.

Ebû Cendel b. Süheyl b. Amr da müşriklerden kaçtı. Ve **Ebû Busayr'a** katıldı. Müslüman olup da Kureyş'den kaçanlar **Ebû Busayr**'a katılıyordu. Nihayet onlar bir grup oldular. Allah'a yemin olsun ki, Kureyş'in Şam'a gitmek üzere hareket eden, kervanlarından rastladıklarına saldırıyorlar ve onları öldürüp mallarını alıyorlardı. Kureyş, **Hz. Peygamber'**den bunları önlemesini istemek üzere bir elçi göndermeye mecbur kaldı. Gelen elçi, Allah için, aradaki akrabalık için, bunları önlemesini ve onlara adam göndererek Kureyş'e teslim edilmeyeceklerini bunun için de geri gelmelerini söylemesini istedi.

Hz. Peygamber, onlara adam gönderdi. Bu sırada da şu âyet indi:

«Sizi onların üzerine galip ettikten sonra, Mekke'nin göbeğinde, onların elini sizden, sizin elinizi de onlardan çeken O'dur. Hak Teâlâ sizin bütün yaptıklarınızı görür. Küfre sapanlar, sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoyanlar, hediyelik kurbanınızın mahalline ulaşmasına mâni olanlar, onlardı. (Onlarla karışmamaktan dolayı) bilemediğiniz erkek, kadın mü'minler bulunmasaydı, onları tanımadığınızdan, farkına varmaksızın onları da çiğneyerek canınız sıkılacaktı. Dilediğini rahmetine kavuşturmak için (elinizi onlardan çekti) Onlar birbirinden seçilmiş, ayrılmış olsalardı, kâfir olanları acıklı azaba çarpardık. Kâfir olanların kalplerine yerleşen gayret, cahiliyet gayreti idi.»[176]. Onların gayreti, **Hz. Muhammed'**-in Allah'ın nebîsi olduğunu kabul etmemeleri, «Bismillâhirrahmanirrahîm» yazılmasını reddetmeleri Kâbe'yi tavafa mani olmalarıydı.[177]

Urve şöyle diyor: Kureyş, **Hz. Peygamber**'in kendilerine karşı Hudeybiye'de konaklamasından çok korktu. **Hz. Peygamber**, kendi eshabından birisini Kureyş'e göndermek istedi. Bu iş için **Ömer b. Hattab'**ı çağırdı. **Hz. Ömer:**

«— Ya **Resûlallah**, ben onların hiç sevmedikleri biriyim. Eğer ben işkenceye uğrarsam, **Ka'b** oğullarından hiç kimse bana yardımcı olmaz. Sen, **Osman'**ı gönder. Onun aşireti onu tutar ve sever, istediklerini yapar.» dedi. O zaman **Resûlullah, Osman b. Affan'**ı çağırdı ve Kureyş'e gönderdi, gönderirken de:

---

176 Fetih Sûresi: 24-26.

177 **Buharî; El-Bidaye: 4/177; Beyhakî: 9/218.**

«— Onlara biz harb yapmak için gelmedik, sadece umre yapmak için geldik, diye söyle ve onları İslâm'a dâvet et.» dedi. Mekke'deki erkek ve kadın bütün müslümanların yanına gidip, yakında Mekke'nin fethedileceğini müjdelemesini ve onlara Allah (c.c.) ın dinini Mekke'de de hâkim kılmasının ve kimsenin imanını gizlemeyeceği zamanın yakın olduğunu haber vermesini de söyledi. **Hz. Osman** yola düştü, ve **Beldah** mevkiinde Kureyşlilere rastladı. Kureyşliler:

«— Nereye?» diye sordular. **Osman** da:

«— **Resûlullah** beni, sizi Allah'a ve İslâm'a dâvet etmek ve size bizim harp için gelmediğimizi sadece **Umre** yapmak için geldiğimizi bildirmek için gönderdi.» dedi. Sonra da, **Hz. Peygamber**'in emrettiği şekilde onları İslâm'a dâvet etti. Kureyşliler:

«— İyi, anladık, sen git işine bak.» dediler. **Eban b. Said b. el-Âs** kalktı ve yanına gelerek merhabalaştı. Sonra atını hazırladı. **Hz. Osman**'ı atına bindirdi ve Mekke'ye gelinceye kadar ona refakat etti. Kureyşliler daha sonra **Huzzaalı Büdeyl b. Verka**'yı ve **Kinâne** oğullarından birini gönderdiler. Daha sonra **Urve b. Mes'ud** geldi.[178]

Hudeybiye Anlaşmasına Dair Hz. Ömer'in Görüşü :

Ömer b. el-Hattab diyor ki: **Resûlullah** Mekkelilerle anlaşma yaptı ve onlara bazı haklar tanıdı. Eğer Resûlullah benim başıma bir kumandan tayin etseydi de o kumandan **Hz. Peygamber**'in yaptığını yapsaydı ne onu dinler, ne de itaat ederdim. **Hz. Peygamber**'in onlara tanıdığı hak ise: Müslümanlardan kim gelip Peygamber'e sığınırsa geri verilmesiydi. Müslümanlardan müşriklere gidenler ise geri verilmiyecekti.[179]

Hudeybiye Anlaşmasına Dair Hz. Ebu Bekir'in Görüşü :

Ebû Bekir es-Sıddîk şöyle diyordu: İslâm'da **Hudeybiye** zaferinden daha büyük zafer olmadı. Fakat o gün oradaki müslümanlar **Hz. Muhammed**'le Rabbi arasında olanları anlayamadılar ve acele ettiler. Halbuki Allah, işler istediği noktaya varıncaya kadar, öyle, kullar gibi acele etmez. Veda haccında **Süheyl b. Amr**'a baktım. Kurban kesilen yerde duruyordu. Sonra kurbanlık devesini yaklaştırdı ve Resûlullah da onu kendi eliyle kesti. **Hz. Peygamber** berberini çağırdı, ve başını tıraş ettirdi. Baktım, **Süheyl, Hz. Peygamber**'in saçlarını topluyor ve gözüne sürüyordu. O zaman onun, **Hudeybiye'de, Bismillâhirrahmanirrahîm** ve **Muhammedün Resûlullah** yazılmasına karşı çıkışını hatırladım ve onu hidayete erdiren Allah'a hamdettim.[180]

---

178 **İbn-i Asakir; İbn-i Ebî Şeybe; Kenz-ül-Ummal 5/288-290; Beyhakî 9/221.**

179 **Kenz'ul-Ummal: 5/286; İbn-i Sa'd.**

180 **Kenz'uz-Ummal: 5/286.**

Amr İbn-İl-As'ın Müslüman Oluşu :

Amr İbn-il-Âs şunları anlatıyor: **Hendek** savaşından dönüşte, **Kureyş**'ten beni dinleyen ve benim görüşüme katılan bir grup insan topladım ve onlara:

«— Siz de biliyorsunuz ki, **Muhammed**'in faaliyeti sür'atle gelişiyor. Bu durum karşısında benim bir fikrim var, siz ne dersiniz?» dedim.

«— Senin fikrin nedir?» diye sordular. Ben de:

«— Benim fikrim, **Necaşi**'ye iltica edilip onun yanında kalmaktır. Eğer **Muhammed** bize karşı gâlip gelirse, **Necaşi**'nin himâyesi altında olmak, **Muhammed**'in emri altına girmekten daha iyidir. Eğer bizim taraf galip gelirse, onlar zaten biliyorlar. Bize iyilikten başka birşey yapmazlar.» dedim.

«— Bu fikir doğru.» dediler.

«— Öyleyse **Necaşi**'ye hediye edecek şeyler toplayalım.» dedim. Bizim topraklardan **Necaşi**'ye gidecek en güzel hediye, deri olduğundan çok miktarda deri topladık. Sonra yola koyulduk ve **Necaşi**'nin yanına geldik. Biz oradayken, **Peygamber'in**, **Cafer** ve arkadaşlarının durumunu görüşmek üzere gönderdiği **Amr b. Ümeyye ed-Damrî** geldi. **Necaşi** ile görüştü, sonra dışarı çıktı. O zaman arkadaşlarıma:

«— Bu **Amr b. Ümeyye**'dir. Ben **Necaşi**'nin huzuruna çıkıp onu bana teslim etmesini isteyeyim. Onu bana verince de öldüreyim. Böyle yaparsam, **Muhammed**'in elçisini öldürüp **Kureyş**'in intikamını almış olurum.» dedim. Hemen **Necaşi**'nin huzuruna çıktım ve her zaman yaptığım gibi, secdeye kapandım. Bana:

«— Merhaba dostum, memleketinden bana hediye getirdin mi?» dedi.

«— Evet ey kral. Sana çok miktarda deri getirdim.» dedim.

Sonra da hediyeleri ona verdim. Çok hoşuna gitti. Daha sonra ona:

«— Ey Melîk, senin huzurundan bir adamın çıktığını gördüm. O, bize düşman olan bir adamın elçisidir. Onu bana ver de öldüreyim. Çünkü bizim ileri gelenlerimizden çoğunu öldürdü.» dedim. Çok kızdı, eliyle burnuna öyle vurdu ki, burnunu kırdı zannettim. Korkudan yer yarılsaydı yere girerdim. Sonra:

«— Ey Melîk, memnun olmıyacağını bilseydim eğer, hiç istemezdim.» dedim. **Necaşi**:

«— **Musa**'ya gelen **Namus-u Ekber**'in (Cebrail) kendisine geldiği bir adamın elçisini sana vermemi, sonra da onu öldürmeyi mi istiyorsun?» dedi.

«— Gerçekten öyle mi?» dedim.

«— Yazık sana, ey **Amr**! Sözümü tut da ona tâbi ol. Çünkü Allah'a

yemin olsun ki, o, hakikaten doğruluk üzerinedir ve O, **Musa b. İmran**'ın **Firavun** ve ordusuna galip geldiği gibi, kendisine karşı çıkanlara mutlaka galip gelecektir.» dedi. Ben de:

«— İslâm'a girmek üzere **Hz. Muhammed** namına bîatımı kabul eder misin?» dedim.

«— Evet.» dedi ve elini uzattı. İslâm namına ona bîat ettim. Dışarı çıktığımda, eski görüşüm değişmişti. Fakat arkadaşlarımdan, müslüman olduğumu gizledim. Sonra müslüman olmak için **Resûlullah**'ın yanına varmak gayesiyle yola çıktım. Yolda, **Halid b. Velid**'e rastladım. Mekke'den geliyordu. Bu hâdise Mekke'nin fethinden önce oldu. Ona:

«— Ey **Ebâ Süleyman,** nereye gidiyorsun?» dedim.

«— Vallahi işler artık değişti, yoluna girdi. O, (Muhammed) şüphesiz Allah'ın nebîsidir. Müslüman olmak için gidiyorum. Bu gidiş nereye varacak?» dedi.

«— Ben de müslüman olmak için geldim.» dedim. Sonra Medine'ye geldik ve **Hz. Peygamber**'in huzuruna çıktık. Önce **Halid b. Velid, Resûlullah**'ın yanına yaklaştı. Müslüman oldu ve bîat etti. Sonra ben yaklaştım ve:

«— Ya **Resûlallah,** şimdiye kadar işlediğim suçlarımı affetmen şartıyla sana bîat ediyorum.» dedim. Bundan sonra olacak günahları söylemedim. O zaman **Resûlullah:**

«— Ey **Amr,** bîat et. Şüphesiz İslâmiyet kendisinden önce yapılanların hesabını sormaz. Müslüman olarak hicret de önceki suçların hesabının sorulmasına mânidir.» dedi. Sonra ona bîat ettim ve döndüm.[181]

Beyhakî, Vâkidî tarikinden bu hâdiseyi daha geniş ve güzel bir şekilde naklediyor. Ve şunları rivayet ediyor... Sonra gittim. Hidde'ye[182] vardığımda bir de baktım, az ilerimde iki adam çadırlarını kurmağa çalışıyorlar. Birisi çadırın içinde, diğeri ise dışında hayvanları tutuyor. Daha dikkatli bakınca, onun **Halid b. Velid** olduğunu anladım.

«— Nereye gidiyorsun?» dedim.

«— Muhammed'e. Aklı başında olanlardan İslâm'a girmeyen hiç kimse kalmadı. Böyle gidersek ininde sırtlanın yakalandığı gibi Muhammed bizi enseler.» dedi.

«— Ben de **Muhammed**'in yanına gidip müslüman olmak istiyorum.» dedim. O sırada **Osman b. Talha** dışarı çıktı. Ve benimle merhabalaştı. Beraberce orada konakladık. Sonra hep birlikte Medine'ye geldik. **Ebû Atebe** kuyusunun yanındaki bir adamın sözünü hiç unutamam. O, **«Re-**

---

181 **İbn-i İshak; El-Bidaye: 4/142; Mecmeu'z-Zevaid: 9/351.**

182 Hicaz'da bir yer ismi.

bah, Rebah!» diye kölesini çağırıyordu. Onun bu sözünü hayra yorduk[183] ve yürüdük. Adam, sonra bize baktı. Şöyle söylediğini duydum:

«— Artık **Mekke** bu ikisinden sonra hâkimiyetini kaybetti.» Bu sözüyle beni ve **Halid b. Velid**'i kasdettiğini zannettim. Sonra döndü ve sür'atle mescide doğru yürüdü. Gelişimizi **Hz. Peygamber**'e müjdeleyeceğini tahmin ettim. Tahminim de çıktı. **Harre**'de indik ve en güzel elbiselerimizi giydik. Sonra ikindi ezanı okundu. Biz de yürüdük. Bütün müslümanlar **Resûlullah**'ın etrafını sarmışlardı ve bizim İslâm'a girişimizden dolayı memnuniyetlerini belirtiyorlardı. Önce **Halid b. Velid** yürüdü ve bîat etti. Sonra **Osman b. Talha** gitti ve bîat etti. Sonra ben ilerledim. Birden kendimi O'nun dizleri dibine oturmuş buldum. Utancımdan **Hz. Peygamber**'in yüzüne bakamıyordum. Sonra daha önceki suçları affetmesi şartıyle bîat ettim. Gelecek günahlarım için mağfiret taleb etmek aklıma gelmedi. **Hz. Peygamber** o zaman:

«— İslâmiyet, kendisinden önce yapılanların hesabını sormaz. Müslüman olarak hicret de önceki suçların hesabının sorulmasına manidir.» buyurdu.

Allah'a yemin olsun ki, müslüman oluşumuzdan beri önemli işlerde **Resûlullah** beni ve **Halid**'i diğer eshabından ayırmadı.[184]

Halid b. Velid'in İslâm'a Girişi :

Halid (r.a.) şunları anlatıyor:

Allah benim hakkımda hayır murad edince kalbime İslâm'ı yerleştirdi ve aklımı başıma getirdi. Kendi kendime şöyle dedim: Ben **Muhammed**'e karşı yapılan bütün savaşlarda bulundum. Her savaştan dönüşte kendimi yanlış bir iş yapmış görüyordum. Ve gerçekten **Muhammed**'in gâlip geleceğini biliyordum. **Resûlullah, Hudeybiye**'ye gelince, ben de bir müşrik süvari grubunun başında yola çıktım ve **Usfan**'da **Resûlullah**'la eshabına yetiştim. Ona yaklaştım ve gözüktüm. **Resûlullah** eshabına önümüzde öğle namazını kıldırdı. Onlara hücum etmemin tam sırası, diye düşündüm. Sonra nasıl olduysa vazgeçtik. Bu da hayırlı oldu. **Resûlullah** kalbimden geçenlere müttali oldu ki, eshabına ikindi namazını **salât-ı havf**[185] olarak kıldırdı. Bu bize çok tesir etti. «Bu Allah tarafından korunuyor.» dedim. Sonra oradan ayrıldı ve yolunu değiştirerek sağ tarafa yöneldi. **Kureyşlilerle Hudeybiye**'de anlaşma yap-

---

183 Rebah kölenin adıdır. Kazanç manasına geldiği için hayra yoruluyor.
184 **El-Bidâye: 4/237.**
185 Salât-ı Havf Harpte ve tehlikeli anlarda kılınan namaz.

tıktan ve **Kureyşliler** onu geri çevirdikten sonra kendi kendime: «Artık geriye ne kaldı?» Nereye gideyim, **Necaşi**'ye mi? O, **Muhammed**'e uydu ve Muhammed'in eshabı onun yanında emniyet içinde yaşıyor. Yoksa **Herakl**'in yanına gideyim de, bu dini bırakıp Hıristiyan veya Yahudi mi olayım? İran'da mı ikâmet edeyim? Yahut, geriye kalanlarla evimde mi kalayım? İşte ben böyle kararsızlık içinde bocalarken **Resûlullah** geçen senenin **umre**'sini kaza etmek için Mekke'ye geldi. Ben ise onun görmemesi için gizlendim. Mekke'ye girişini göremedim. Kardeşim **Velid b. Velid**, **Peygamber**'le beraber umre'yi kaza için gelmiş, beni arayıp da bulamayınca, şu mektubu yazmış:

«Bismillahirrahmanirrahîm, bu kadar akıllı olduğun halde İslâm'a girmekten kaçman kadar acayip birşey görmedim. İslâm gibi bir dinden kim uzak kalabilir? Resûlullah bana seni sordu ve:

«— Halid nerede?» dedi.

«— Allah onu getirir.» dedim.

«— Onun gibiler İslâm'a uzak kalabalir mi? Mücadele ve gayretini müslümanlar için yapsaydı onun için daha iyi olurdu. Onu diğerlerinden daha üstün tutardık.» dedi. «Kardeşim, çabuk ulaş, fırsatları kaçırma.»

Kardeşimin mektubu gelince ortaya çıkmakta acele ettim ve İslâm'a karşı olan isteğim de arttı. **Resûlullah**'ın beni sormasına çok sevindim. Rüyamda çok dar ve kurak bir yerden geniş ve yeşil bir ülkeye çıktığımı gördüm. Bu rüya herhalde doğru, dedim. Medine'ye gelince, bu rüyayı Ebû Bekir'e tabir ettireyim, dedim. **Ebû Bekir** şöyle dedi:

«— Çıkışın Allah'ın seni İslâm'a yöneltmesidir. İçinde bulunduğun dar yer ise, şirktir.»

Resûlullah'ın yanına gitmeye karar verince kendime bir arkadaş aradım. **Safvan b. Ümeyye**'ye rastladım.

«— Ey **Ebû Vehb**, içinde bulunduğumuz durumu biliyor musun? Biz çok azaldık. **Muhammed** ise Araplara ve Acemlere galip geliyor.» dedim. **Safvan** şiddetle itiraz etti. Ve:

«— Kendimden başka kimse de kalmasa, yine ona tâbi olmam.» dedi. Bunun üzerine ayrıldık. Ben, kendi kendime: «Bunun kardeşi ve babası **Bedir**'de öldürüldü.» edim. Sonra **İkrime b. Ebî Cehl**'e rastladım. **Safvan b. Ümeyye**'ye söylediklerimi ona da söyledim. O da **Safvan** gibi cevap verdi.

«— Sakın açığa vurma.» dedim.

«— Kimseye söylemem.» dedi. Evime gittim. Bineğimi hazırlamalarını söyledim. Sonra bindim ve yola koyuldum. Yolda **Osman b. Talha**'ya rastladım. «Arzu ettiğim şeyi ona söylesem bu bana dost olur.» dedim. Ve dedelerinden öldürülenleri hatırladım. Sonra ise bunları ona hatırlatmayı doğru bulmadım. «Tam yola çıkarken bunları hatırlatma-

nın ne mânası var!» dedim. Durumu söyledim. Bir delikteki tilki gibi olduğumuzu, yukarıdan bir kere su dökülünce çıkmaya mecbur kalacağımızı anlattım ve diğer ikisine söylediklerimi ona da söyledim. Hemen kabul etti.

«— Ben bugün yola çıkacağım, işte bineğim,» dedim. **Ye'cüc**'de buluşmak üzere sözleştik. Eğer o önce gelirse beni bekleyecekti. Ben önce gelirsem onu bekliyecektim. Seher vakti yola çıktım ve şafak sökmeden **Ye'cüc**'de buluştuk. Kuşluk vakti yola çıktık ve **Hidde**'ye vardık. Orada **Amr b. Âs**'la karşılaştık.

«— Hoş geldiniz.» dedi.

«— Hoş bulduk.» dedik.

«— Nereye gidiyorsunuz?» dedi. Biz de:

«— Sen ne için yola çıktın?» dedik. Aynı suali o da bize sordu. Biz de:

«— İslâm'a girmek ve **Muhammed**'e tâbi olmak için.» dedik.

«— Beni de getiren budur.» dedi. Hep beraber yola koyulduk ve **Medine**'ye geldik. Develerimizi çökerttik. **Resûlullah**'a haber verdiler. Çok sevindi. En güzel elbisemi giydim ve **Resûlullah**'a doğru yöneldim. O sırada kardeşim geldi ve:

«— Çabuk ol, **Resûlullah** senin gelişini haber aldı ve sevindi, sizi bekliyor.» dedi. Sür'atli yürümeye başladık. **Resûlullah**'ın huzuruna girdim, bana tebessüm ediyordu. Önünde durdum ve selâm verdim. Güleç yüzle selâmımı aldı. Kelime-i Şehadet getirdim.

«— Gel.» dedi. Ve şöyle devam etti:

«— Seni hidayete erdiren Allah'a hamd olsun. Sen akıllı birisin. Allah'ın sana hayırlı işler yaptırmasını temenni ediyorum.»

«— Ey Allah'ın Resûlü! Ben sana karşı yaptığım bütün savaşlarda Hakka karşı olduğumu biliyordum. Bunun için yaptıklarımı affetmesi için Allaha' dua et.» dedim. **Resûlullah:**

«— İslâm, kendinden önce yapılanların hesabını sormaz.» dedi.

«— Ya **Resûlallah**, bu şekilde dua et.» dedim. O zaman **Resûlullah:**

«— Allah'ım, insanları senin yolundan çevirmek için şimdiye kadar yaptığı hatalarını bağışla.» dedi. Sonra **Osman** ve **Amr**, **Resûlullah**'ın yanına gidip bîat ettiler. Bizim bu gidişimiz Hicret'in 8. yılı **Safer** ayında oldu. Allah'a yemin olsun ki, **Resûlullah** önemli işlerde beni eshabının hiçbirinden ayırmıyordu.[186]

Mekke'nin Fethi

İbn-i Abbas şunları anlatıyor: **Hz. Peygamber**, Ramazan'ın onunda Gifar kabilesinden **Ebû Ruhm Gülsüm b. Husayn**'ı Medine'de kendi ye-

---

186 **Bidaye:** 4/238; **Kenz'ul-Ummal:** 7/30

rıne işleri tedvir etmek üzere bırakarak yola çıktı. **Hz. Peygamber** ve eshabı oruçluydular. **Küdeyd**'e gelince (Usfan ile Emec arasında su bulunan bir mevki) iftar ettiler. Sonra yola devam ettiler. Ve on bin müslüman **Merr'üz-Zahrân**[187] da konakladılar.

Bin kişi de **Müzeyne** ve **Süleym** kabilelerinden vardı. Burada bulunan kabileler kalabalık ve silâhlıydı. **Resûlullah**'la beraber, hiç kimse kalmamacasına bütün ensar ve muhacirler yola çıkmışlardı.

Resûlullah, Merr'üz-Zahran'da konakladığında, bütün olaylar **Kureyş**'ten gizlenmişti. Onlar, **Resûlullah**'tan hiçbir haber alamıyorlar ve ne yaptığını da bilmiyorlardı.

Bir gece **Ebû Süfyan b. Harb, Hâkim b. Hizam** ve **Büdeyl b. Verka** casusluk yapmak ve haber elde etmek için yola çıktılar. **Abbas b. Abdül Muttalib** bir yerde Resûlullah'a rastlamıştı. **Ebu Süfyan b. Haris b. Abdül Muttalib** ile **Abdullah b. Ebî Ümeyye b. Muğrire** de **Resûlullah**'a **Mekke** ve **Medine** arasında bir yerde rastlamışlar ve huzuruna çıkmak istemişlerdi. **Ümmü Seleme**, onlar hakkında Hz. Peygambere:

«— Ya **Resûlallah**, amca oğlun, hala oğlun ve akraban seninle görüşmek istiyorlar.» dedi. Resûlullah da:

«— **Benim onlarla** görüşmeme lüzum yok. Amca oğlu, **Mekke**'de benim şerefimle oynuyordu. Hala oğlu ve hısmıma gelince, onlar da Mekke'de bana söylemediğini bırakmamıştı.» dedi. Onlara bu şekilde söylenince, **Ebû Süfyan** —ki yanında oğlu da vardı—:

«— Ya bana müsaade edersin **Resûlullah**'la görüşürüm, yahut da oğlumu alır açlık ve susuzluktan ölünceye kadar giderim» dedi. Bu Resûlullah'a iletilince onlara acıyarak izin verdi. Onlar da Hz. Peygamberin huzuruna girdiler ve müslüman oldular.

Resûlullah **Merr'uz-Zahran**'da konaklayınca **Abbas** şöyle dedi:

«— Kureyş'e yazık. Allah'a yemin olsun ki eğer Resûlullah **Mekke**'ye onlar aman dilemeden önce harple girerse bu, **Kureyş**'in ebedî helâki olur.» Resûlullah'ın beyaz katırına bindim ve **Erak** mevkiine geldim. Orada kendi kendime şöyle dedim: Belki oduncu, çoban veyahut bir iş için çıkan birini görürüm de **Mekke**'ye gönderip Kureyşlilere Resûlullah'ın geldiğini haber verirler. Böylece de **Kureyşliler** Peygamber **Mekke**'ye harble girmeden önce aman dileme imkânı bulurlar.

Abbas devamla diyor ki: «Allah'a yemin olsun ki ben Peygamberin katırı üzerinde, niyetimi gerçekleştirmek üzere dolaşırken birden, geriye Mekke'ye dönen **Ebu Süfyan** ile **Büdeyl b. Verkâ**'nın konuşmalarını duydum. **Ebû Süfyan** şöyle diyordu.

«— Ben hiç bu kadar asker ve ateş görmedim.» **Büdeyl** de:

---

[187] Şimdi buraya **Vadi-i Fâtıma** denir.

«— Yemin ederim ki bunlar, harb için toplanan **Huzaalılar**'ın ateşleridir.» diyordu. **Ebu Süfyan** da:

«— Hakikaten Huzaalılar'dır. Bu ateş ve askerlerin **Huzaalılar**'a ait olması ne kötü ne üzücü bir şeydir.» diyordu. **Ebu Süfyan**'ın sesini tanıdım ve:

«— Yâ **Ebû Hanzala!»** diye bağırdım. O da benim sesimi tanıyıp:

«— Ebu'l-Fazl sen misin?»[189] diye sordu.

«— Evet.» dedim.

«— Ne var? Anam babam sana feda olsun.» dedi.

«— Yazıklar olsun sana Ey Ebû Süfyan, Resûlullah ordunun başında, yazık Kureyş'in haline.» dedim.

«— Ne olur söyle, çare nedir?» dedi.

«— Eğer sana karşı galip gelirse boynunu vurdurur. Haydi benimle beraber şu katıra bin, seni Resûlullah'a götüreyim. Ondan sana aman diliyeyim.» dedim. Bunun üzerine katırın terkisine bindi. İki arkadaşı geriye döndüler. Ben de onunla beraber hareket ettim.

Müslümanların yaktıkları her ateşin yanından geçerken:

«— Bu kim?» diye soruyorlardı. Resûlullah'ın katırını görünce de:

«— Peygamberin amcası onun katırına binmiş.» diyorlardı. Bu şekilde **Ömer b. Hattab**'ın ateşine geldim. «Kim o» diye sordu. Sonra yanıma geldi. Katırın terkisinde **Ebû Süfyan**'ı görünce:

«— **Ebû Süfyan** Allah'ın düşmanıdır. Resûlullah'dan aman ve ahit almaksızın getirmeni mümkün kılan Allah'a hamd olsun» dedi. Ve Resûlullah'ın bulunduğu yere doğru sür'atle yürümeye başladı. Hemen katıra bindim ve - hayvan daha hızlı gittiği için - onu geçtim. Katırdan indim. Resûlullah'ın huzuruna girdim **Ömer**'de girdi ve:

«— Yâ Resûlallah, Bu **Ebû Süfyan.** Allah onu ahitsiz ve amansız bize getirdi. Müsaade et de boynunu vurayım.» dedi. O zaman ben:

«— Yâ **Resûlallah** o benim himâyemde.» dedim. Sonra Resûlullah'ın yanına oturdum ve ona:

«— Allah'a yemin olsun ki gece, onun yanında benden başka kimse kalamaz.» dedim. **Ömer,** isteğinin yerine gelmesi için sabırsızlanınca:

«— Sakin ol ya **Ömer.** Eğer bu **Benî Adiy b. Ka'b**'dan biri olsaydı böyle söylemezdin. Fakat onun **Abd-i Menaf** oğullarından olduğunu biliyorsun.» dedim.

«— Sus, yeter! Senin müslüman olman, benim yanımda babamın —şayet girseydi— müslüman olmasından daha kıymetlidir. Şunu da bili-

---

[188] Ebu Süfyan'ın künyesi

[189] Hz. Abbas'ın künyesi

yorum ki, senin müslüman oluşun Hz. Peygamber için benim İslâm'a girişimden daha üstündür.» dedi. O zaman **Resûlullah:**

«— Ey **Abbas,** onu yanında götür. Sabahleyin tekrar bana getir» buyurdu. Yanıma aldım. Beraber geceledik. Sabah olunca onu Resûlullah'ın yanına götürdüm.

Ertesi gün, Resûlullah **Ebu Süfyan**'ı görünce:

«— Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyan. Daha kelime-i şehadet getirmenin zamanı gelmedi mi?» buyurdu. Ebu Süfyan:

«— Anam babam sana feda olsun. Sen ne kadar şerefli, halîm ve dostlarına bağlısın. Artık, Allah'tan başka tanrı olmadığına kani oldum. Zira olsaydı bana faydası olurdu.» dedi. Resûlullah:

«— Yazık sana ya **Ebû Süfyan** benim Allah'ın Resulü olduğumu kabul etme zamanın gelmedi mi?» buyurdu. **Ebu Süfyan:**

«— Anam babam sana feda olsun sen ne kadar şerefli halim ve dostlarına bağlısın, yemin olsun ki içimde her an böyle bir şey vardı.» dedi **Abbas** ise:

«— Yazık sana ya **Ebû Süfyan** haydi müslüman ol ve boynun vurulmadan kelime-i şehadet getir.» buyurdu. **Ebû Süfyan** da kelime-i şehadet getirdi ve müslüman oldu. Ben:

«— Ya Resûlallah, **Ebû Süfyan** övülmekten hoşlanır. Ona bir iftihar etme vesilesi ver.» dedim. Resûlullah:

«— Peki. Kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse o emniyettedir. Kim kendi evine girerse o da emniyettedir. Kim de **Kâbe**'ye girerse yine emniyet içindedir.» buyurdu.

Ebû Süfyan gitmek için kalktığında Resûlullah bana:

«— **Abbas** onu dağın geçit yerindeki vadide tut da **Allah'ın ordusunu** görsün.» buyurdu. **Ebû Süfyan**'la beraber çıktım ve vadinin en dar yerinde, Hz. Peygamber'in emrettiği şekilde onu beklettim. Kabileler sancaklarının ardında geçmeye başladılar. Her bir kabile geçerken Ebû Süfyan:

«— Ey **Abbas,** bunlar kim?» diye soruyordu. Ben de:

«— **Süleym Oğulları.**» diyordum. **Ebû Süfyan:**

«— Benim aradığım onlar değil.» diyordu. Sonra başka bir kabile geçerken:

«— Bunlar kim?» diyor, ben de:

«— **Müzeyne** kabilesi,» diyordum.

«— Benim aradığım bunlar da değil.» diyordu. Bütün kabileler geçinceye kadar hep bu şekilde sordu. Her kabilenin geçişinde bunlar kimdir diyor, ben de filân oğulları diyordum. Aradığım bunlar da değil diyordu. Nihayet kılıç parıltıları arasında Resûlullah geçti. Arkasında Mu-

hacirler ve ensar vardı. Onların gözlerinden başka hiç bir yerleri gözükmüyordu. **Ebû Süfyan** bunu görünce:

«— Allah Allah, bunlar da kim ya **Abbas?»** dedi.

«— Bu Resûlullah, etrafındakiler de Muhacir ve Ensar.» dedim.

«— Ebel Fadl, bunlara kimsenin gücü yetmez. Kardeşin oğlunun saltanatı büyüdü.» dedi.

«— Yâ **Ebû Süfyan.** İşte bu Nübüvvettir.» dedim.

«— Öyleyse ne güzel!» dedi.

«— Kavmine dön.» dedim. Yola çıktı ve kavminin yanına gelince sesinin bütün kuvvetiyle:

«— Kureyşliler, bu **Muhammed**, size gücünüzün yetmiyeceği bir kuvvetle geliyor. Kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse o emniyettedir.» diye bağırdı. O zaman karısı, **Utbe**'nin kızı **Hind** kalktı. Bıyığından tutarak:

«— Bu alçak Arabı öldürün, kavmin ne kötü başkanı.» dedi. **Ebû Süfyan** da:

«— Yazıklar olsun size. Bu sizi gururlandırmasın. Gücünüzün yetmiyeceği şey geliyor. Kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse emniyettedir.» dedi. Oradakiler:

«— Yazık sana, senin evin bize yetmez.» dediler. O zaman:

«— Kim kendi evine girerse emniyettedir, kim **Kâbe**'ye girerse emniyettedir.» dedi. Bunun üzerine halk kendi evlerine ve **Kâbe**'ye gittiler.[190]

Resûlullah'ın Mekke'ye Girişi

Ebû Süfyan dışarı çıktığında Hz. Peygamber, **Abbas**'a:

«— Dağın eteğinde vadinin en dar yerinde onu beklet de Allah'ın ordusunu görsün.» dedi.

Abbas diyor ki: Onu dağa, geçidin en dar olduğu yere götürdüm. Orada durdurunca:

«— Vay gaddar Benî Haşim!» dedi.

«— Peygamber sülâlesi gaddarlık yapmaz, fakat benim sana ihtiyacım var.» dedim. **Ebû Süfyan:**

«— Haydi ilk önce o yapmak istediğinden başla.» dedi.

«— Heyecanımı gidermek için sana ihtiyacım var, seni hiç bu yolda giderken görmedim.» dedim. Resûlullah ve eshabı tam teçhizatlıydılar. Kabileler reisleriyle, bölükler sancaklarıyla geçmeye başladılar. İlk önce **Halid b. Velid** kumandasında **Süleym oğulları** geçti. Bin kişiydiler. Sancakları **Abbas b. Mirdâs** ile **Hufaf b. Nüdbe**, bayrağı ise **Haccac b. Gılad** taşıyordu. **Ebû Süfyan:**

---

190 **Mecmeu'z-Zevaid:** 6/167; **Taberânî**

«— Kim bunlar?» diye sordu. **Abbas:**

«— Halid b. Velid.» diye cevap verince:

«— Haa, şu genç mi?» dedi. **Abbas:**

«— Evet.» dedi. **Halid Abbas**'la yanındaki **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince üç defa tekbir aldılar ve geçtiler. Sonra onların peşinden, muhtelif kabilelerden ve muhacirlerden müteşekkil beşyüz kişi ile **Zübeyr b. Avvam** geçti. Siyah bir bayrak taşıyordu. **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince üç defa tekbir getirdi. Yanındakiler de tekbir getirdiler. **Ebû Süfyan:**

«— Bu kimdir?» dedi. **Abbas:**

«— **Zübeyr b. Avvam.**» diye cevap verdi.

«— Kızkardeşinin oğlu mu?» diye sordu. **Abbas:**

«— Evet.» dedi. Sonra **Gıfar** kabilesinden üçyüz kişilik bir gurup geçti. Sancaklarını **İman b. Rahda** denilen **Ebû Zer el'-Gıfarî** taşıyordu. **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince hep birden üç defa tekbir getirdiler. Ebû Süfyan:

«— Yâ **Eba'l-Fazl,** bunlar kimdir?» diye sorunca, **Abbas:**

«— **Gıfar oğulları.**» dedi. **Ebû Süfyan** da:

«— **Gıfar oğulları** değil benim aradığım.» dedi. Sonra dörtyüz kişi ve iki bayrakla **Eslem Kabilesi** geçti. Bayraklardan birini **Büreyde b. el-Husayb** ve ötekini de **Naciye b. el-Acem** taşıyordu. Yine **Ebû Süfyan** hizasına gelince üç defa tekbir getirdiler. **Ebû Süfyan** kim bunlar deyince **Abbas:**

«— **Eslem kabilesi.**» dedi. **Ebû Süfyan:**

«— Ey **Ebu'l-Fazl, Eslem oğulları** da değil benim aradığım. Onlarla bizim aramızda hiç bir kin yoktu.» dedi. **Abbas:**

«— Onlar İslâm'a girmiş müslüman bir kavimdir.» dedi. Daha sonra bayraklarını **Bişr b. Şeyban**'ın taşıdığı, beşyüz kişilik bir grupla **Ka'b b. Amr oğulları** geçti. **Ebû Süfyan** yine:

«— Kim onlar?» deyince:

«— **Ka'b b. Amr.**» dedi. O da:

«— Evet, onlar **Muhammed**'in müttefikleridir.» dedi. **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince üç defa tekbir getirdiler. Sonra **Müzeyne** kabilesi geçti. Bin kişi idiler, üç bayrakları ve yüz atları vardı. Bayrakları **Numan b. Mukarrin, Bilâl b. el 'Hâris, Abdullah b. Amr** taşıyorlardı. **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince tekbir getirdiler. **Ebû Süfyan:**

«— Kim bunlar?» diye sorunca, **Abbas:**

«— **Müzeyne.**» dedi.

«— Ey **Ebu'l-Fazl Müzeyne** de değil benim aradığım. Onların dağlarda attığı silâh seslerini duyardım.» dedi. Sonra başkanlarıyla beraber sekizyüz kişilik bir gurup halinde **Cüheyne** kabilesi geçti. Dört bayrakları vardı. Bunları **Ebû Zür'a Mabed b. Halid, Süveyd b. Sahr, Rafi b. Mü-**

keys, Abdullah b. Bedr taşıyorlardı. **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince üç defa tekbir getirdiler. Sonra **Kinane** kabilesi geçti. **Leys oğulları, Damre, Sa'd b. Bekr** ikiyüz kişilik bir kaifleyle geçtiler. Bayraklarını **Leys** kabilesinden **Ebu Vakid** taşıyordu. Onun hizasına gelince yine üç defa tekbir getirdiler. **Ebû Süfyan:**

«— Bunlar kim?» deyince:

«— **Bekr oğulları.**» dedi.

«— Evet, uğursuzlar. **Muhammed** onların yüzünden bizimle harbetti. Fakat yemin olsun ki ne bana danışıldı ne de biliyordum. Haberim olduğunda da iyi karşılamadım. Fakat kader böyleymiş.» dedi. **Abbas:**

«— **Muhammed'in sizinle** savaşmasında hayır varmış. Çünkü hepiniz İslâma girdiniz.» dedi.

Vakidî diyor ki: **Abdullah b. Amr, Ebu Amr b. Hamas'**dan nakledereк bana şöyle dedi: «**Leys oğulları** tek başına geçti. İki yüz elli kişiydiler. Bayraklarını **Sa'b b. Cüsâme** taşıyordu. Geçerlerken üç defa tekbir aldılar. **Ebû Süfyan:**

«— Bunlar kimdir?» diye sorunca, **Abbas:**

«— **Leys oğulları.**» diye cevap verdi. En son olarak da **Eşya'** Kabilesi geçti. Üçyüz kişiydiler. Bayraklarının birini **Ma'kil b. Sinan** diğerini ise **Nuaym b. Mes'ud** taşıyordu. **Ebû Süfyan:**

«— İşte bunlar **Muhammed**'e en çok düşmanlık edenlerdi.» dedi. **Abbas** da:

«— Allah onların kalblerine İslâm'ı yerleştirdi. Bu Allah'ın bir lütfudur.» dedi. **Ebû Süfyan** sustu. Daha sonra:

«— Henüz **Muhammed** geçmedi.» dedi. **Abbas** da:

«— Daha geçmedi. Eğer **Muhammed**'in bölüğünü görseydin hep demir, at ve insanlardan ibaret olduğunu anlardın. Ona kimsenin gücü yetmez.» dedi. **Ebû Süfyan:**

«— Kabul ederim ya **Eba'l-Fazl.** Vallahi, O'na kimin gücü yeter ki.» dedi. Resûlullah'ın yeşil bölüğü görününce atların ayaklarından çıkan tozlar ufku kararttı. Ashap geçmeye başladı. Her defasında **Ebû Süfyan:**

«— **Muhammed** geçmedi mi?» diye soruyor, hayır cevabını alıyordu. Nihayet **Ebû Bekir** ve **Üseyd b. Hudayr**'ın arasında devesi üzerinde **Hz. Muhammed** geçti. Peygamber yanındakilerle konuşuyordu. **Abbas:**

«— İşte Resûlullah yeşil bölüğü arasında geçiyor.» dedi. Muhâcirler, Ensar, sancaklar ve bayraklar. Ensarın her kahramanında bir bayrak ve sancak vardı. Baştan aşağı zırh içindelerdi. Ancak gözler gözüküyordu. **Ömer b. Hattab** ise zırhlar içinde yüksek sesle bağırıyor ve safları düzeltiyordu. **Ebû Süfyan:**

«— Ey Abbas bu konuşan kimdir?» dedi. **Abbas** da:

«— **Ömer b. el-Hattab, Adiy oğulları**'nın işi büyüdü. Önceleri az ve zelil idiler.» dedi **Abbas:**

«— Yâ **Ebâ Süfyan,** Allah dilediğini dilediğiyle yükseltir. **Ömer** de İslâmın yükselttiklerindendir.» dedi. Bölükte ikibin zırh vardı. Resûlullah sancağını **Sa'd b. Ubâde**'ye vermişti. O da bölüğün en önündeydi. **Sa'd** Peygamberin sancağıyla geçerken **Ebû Süfyan:**

«— Bugün kılıçların çarpıştığı bir gündür. Bugün haramlar helâl olacak.[191] **Allah** bugün Kureyş'i zelil kıldı.» dedi. Resûlullah tam **Ebû Süfyan**'ın hizasına gelince:

«— Ey Allah'ın Resûlü kendi kavmini yok etmeyi mi emrettin.» dedi. **Sa'd** ve beraberindekiler yanına uğrayınca **Sa'd:**

«— Yâ **Ebâ Süfyan,** bugün kılıçların çarpıştığı, kan dökmenin helâl olduğu, Allah'ın **Kureyş**'i zelil ettiği bir gündür. Allah'ı şahit tutarım ki sen kavmin arasında en iyi, akrabalarına en çok bağlısın.» dedi. **Abdurrahman b. Avf** ve **Osman b. Affan:**

«— Ya **Resûlallah, Sa'd**'in **Kureyş**'e bir hücum yapmasından endişe ediyoruz.» dediler. Bunun üzerine Resûlullah:

«— Yâ **Ebâ Süfyan,** bugün merhamet etme günüdür. Bugün Allah'ın Kureyş'i aziz kıldığı gündür.» dedi. Sonra **Sa'd**'a bir adam gönderip azlettiğini bildirdi... Ondaki sancağı da **Kays**'a verdi. Resûlullah sancağın **Sa'd**'ın oğluna verilmesiyle **Sa'd**'dan çıkmıyacağını dolayısıyla onu darıltmıyacağını biliyordu. **Sa'd** peygamberden bir işaret gelmeden sancağı teslim etmeyince, Resûlullah sarığını ona gönderdi. **Sa'd** bunu görünce sancağı oğlu **Kays**'a verdi.[192]

Bir başka rivayette **Ebi Leyla** (r.a.) şunları anlatıyor:

Biz Resûlullah ile beraber iken **Ebû Süfyan**'ın **Erak** mevkiinde olduğunu öğrendik. Biz de oraya gittik ve onu yakaladık. Müslümanlar kılıçlarıyla hemen onun etrafını sardılar. Onu bu halde Peygamberin yanına getirdiler. Resûlullah ona:

«— Yazıklar olsun sana ya **Ebû Süfyan,** ben size dünya ve ahireti getirdim. Müslüman olun da selâmete erin.» buyurdu. **Abbas Ebû Süfyan**'ın dostuydu. Resûlullah'a:

«— Ya **Resûlallah, Ebû Süfyan** övülmekten hoşlanır.» dedi. **Resûlullah** da Mekke'ye bir adam göndererek:

«— Kim kendi evine girerse emniyettedir, kim silâhını bırakırsa emniyettedir, kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse o da emniyettedir.» diye nida ettirdi. Sonra **Abbas**'la beraber **Ebû Süfyan**'ı **Seniyye** geçidinde beklemek üzere gönderdi. **Süleym oğulları** gözükünce Ebû Süfyan:

«— Ya Abbas, bunlar kimdir?» diye sordu. **Abbas:**

---

191 **Mekke'de kan dökmek haram olduğundan**

192 **Bidaye: 4/291; Kenz'ul-Ummal: 5/295; Beyhaki; İbn-i Asakir**

«— Bunlar, Süleym oğulları'dır.» dedi. Ebû Süfyan.

«— Süleym oğulları'ndan bana ne!» dedi. Muhacirlerle beraber **Ali b. Ebî Talib** görününce **Ebû Süfyan** yine:

«— Ya Abbas, bunlar da kim?» dedi. **Abbas:**

«— **Ali b. Ebî Talib** ve muhâcirleri.» dedi. Sonra Ensarla beraber Resûlullah gözüktü. **Ebû Süfyan** yine bunlar kim diye sordu. **Abbas** da:

«— İşte bunlar İslâm yoluna canlarını feda edenlerdir. İşte şu gördüğün Resûlullah, yanındakiler de ensardır.» **Ebû Süfyan:**

«— Ben **Kisra**'nın ve **Kayser**'in saltanatlarını gördüm. Fakat yeğeninin saltanatının benzerini hiç görmedim.» dedi. **Abbas** da:

«— İşte o nübüvvettir.» dedi.[193]

Urve anlatıyor:

«— Resûlullah, Muhâcirler, Ensar, **Eslem, Gıfar, Cüheyne, Süleym oğulları**'ndan müteşekkil oniki bin kişiyle yola çıktı. **Merru'z-Zahran**'a gelinceye kadar at sürdüler. Orada konakladılar. **Kureyş**'in bundan haberi yoktu. **Kureyşliler, Hakim b. Hizam** ve **Ebû Süfyan'ı**, «Aramızı bulun. yahut harp yapacağımızı haber verin» diyerek Peygamber'e gönderdiler. **Hakim b. Hizam** ve **Ebû Süfyan** yola çıktılar. Yolda **Büdeyl b. Verka**'ya rastladılar. Onu da yanlarına aldılar. Ve bir akşam vakti **Erak**'a geldiler. Orada birçok çadır ve asker görünce, at kişnemeleri duyunca çok korktular ve: «Bunlar harp için toplanan **Ka'b oğullarıdır**.» dediler. Fakat **Büdeyl:**

«— Bunlar **Ka'b oğullarından** daha çoklar. **Ka'b oğulları** bu kadar değil. Yoksa **Hevazin**'liler bizim topraklarımızı mı işgal ettiler? Yemin olsun ki böylesini hiç görmedik. Bu, hacıların kalabalığı gibi bir şey.» dedi.

Resûlullah ise, önünden casusları yakalamak için atlılar göndermişti. **Huzaalılar** da yolu kesmişler kimseyi bırakmıyorlardı. **Ebû Süfyan** ve yanındakiler müslümanların ordugâhına girince nöbetçiler onları gecenin karanlığında yakaladılar ve onları ölüm korkusu içinde getirdiler. **Ömer b. Hattab, Ebû Süfyan**'a doğru ilerledi ve boynuna vurdu. Halk **Ebû Süfyan**'ı aldı ve Peygamber'in yanına götürmek üzere dışarı çıktı. **Ebû Süfyan** öldürülmesinden korktuğundan var gücüyle:

«— Beni **Abbas**'a götürmüyor musunuz?» diye bağırdı. **Abbas** cahiliyye devrinde Ebû Süfyan'ın en samimi dostuydu. **Abbas** geldi, onu müdafaa etti. Ve Resûlullah'tan onu kendisine teslim etmesini istedi. Sonra halkın arasından kendi yerine doğru ilerledi. Geceleyin onu bineğe bindirerek halkın arasından çıkardı. **Ömer, Ebû Süfyan**'ın boynuna vurduğunda ona:

«— Allah'a yemin olsun ki Resûlullah'a yaklaşırsan ölürsün!» demişti. **Ebû Süfyan** da **Abbas**'dan yardım istedi ve:

---

[193] **Mecmeu'z-Zezaid: 6/170; Taberânî**

«— Ölecektim, fakat halkın müdahalesi beni kurtardı.» dedi. Sonra Halkın çokluğunu ve itaat edişlerini görünce:

«— Ben bu geceki gibi böyle insan topluluğu görmedim.» dedi. **Abbas** onu, halkın elinden kurtardıktan sonra:

«— Eğer müslüman olmaz ve **Muhammed**'in Allah'ın Resûlü olduğunu kabul etmezsen öldürülürüsün.» dedi. Ebû Süfyan Abbas'ın istediği şeyleri söylemeye başladı. Fakat dili dönmedi. O gece **Abbas**'ın yanında kaldı. **Hakim b. Hizam** ve **Büdeyl b. Verkâ** ise Peygamber'in huzuruna girdiler ve müslüman oldular. Peygamber onlardan **Mekke** halkına dair haberler aldı. Sabah ezanı okununca, herkes namaza çıktı. **Ebû Süfyan** korktu ve:

«— Ya **Abbas** ne istiyorsunuz?» dedi. **Abbas** da:

«— Onlar müslümandır. Resûlullah'ın huzuruna varmak istiyorlar.» dedi. Sonra kendisi de çıktı. **Ebû Süfyan** onları görünce:

«— Ya **Abbas,** onlara ne emrederse yapıyorlar mı?» dedi. **Abbas** da:

«— Eğer onları yemekten ve içmekten men etse bile yine ona itaat ederler, ondan kavminin affını rica et.» dedi.

Abbas, Ebû Süfyan'ı Peygamberin huzuruna götürdü ve:

«— Ya **Resûlallah,** işte **Ebû Eüfyan.**» dedi. **Ebû Süfyan** da:

«— Ya **Muhammed,** ben kendi ilâhımızdan yardım istedim. Sen de kendi ilâhından yardım istedin. Yemin ederim ki, her defasında sen bana karşı galip gelin. Eğer benim ilâhım gerçek, senin ilâhın batıl olsaydı elbette ben galip gelirdim.» dedi. Sonra Kelime-i Şehâdet getirdi. **Abbas:**

«— Ya **Reslallah,** ben, kavmine gidip de onları korkunç akibetten sakındırmak, Allah'a ve Resûlüne davet etmek için izin istiyorum.» dedi. Resûlullah da ona izin verdi. **Abbas:**

«— Onlara neler söyliyeyim? Ya Resûlallah kimin emniyette olacağını beyan et de mütmain olsunlar.» dedi. Resûlullah şöyle buyurdu:

«— Onlara söyle: Kim Allah'dan başka ilâh olmadığına, onun ortağı olmadığına, **Muhammed**'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederse o emniyettedir. Kim **Kâbe**'nin yanında oturur ve silâhını bırakırsa o da emniyettedir. Kim kendi evine girer de kapısını kaparsa o da emniyettedir.» Bunun üzerine **Abbas:**

«— Ya **Resûlallah**; **Ebû Süfyan** amcamızın oğludur. Benimle beraber dönmek ister. Ona da bir lütufta bulunsan.» dedi. Nebi (s.a.v.):

«— Kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse, o da emniyettedir.» buyurdular. **Ebû Süfyan** kendine gelmeye başladı. Evi **Mekke**'nin yüksekçe bir yerindeydi. Kim silâhını bırakır **Hakim b. Hizam**'ın evine girerse o da emniyette'dir. **Hâkim**'in evi ise **Mekke**'nin aşağısında idi. Nebi (s.a.v.) **Abbas'ı Dıhyetü'l-Kelbî**'nin kendisine hediye ettiği beyaz katırına bindir-

di. **Abbas Ebû Süfyan**'ı da terkisine aldı ve gitti. Az sonra Nebi (s.a.v.), onun peşinden adam gönderdi ve:

«— **Abbas'a yetişin, onu bana getirin.**» buyurdu. Ve onlara korktuğu şeyi söyledi. Nebi (s.a.v.) in gönderdiği adam **Abbas**'a ulaşıp da söyleyince **Abbas** geriye dönmek istemedi. Ve:

«— **Resûlullah, Ebû Süfyan**'ın Mekke'deki müslümanların azlığından istifade edip, geriye dönünce tekrar kâfir olacağından mı korkuyor?» dedi. Elçi:

«— Onu tut, bırakma.» **dedi. Abbas** da tuttu. **Ebu Süfyan:**

«— Vay gaddar **Haşim oğulları.**» dedi. **Abbas** ise:

«— Biz gaddarlık etmeyiz. Fakat sana biraz ihtiyacımız var.» deyince: Ebû Süfyan:

«— Nedir o? Söyle de yerine getireyim.» dedi. **Abbas:**

«— **Halid b. Velid** ve **Zübeyr b. Avvam** geldiğinde anlarsın, seni müşkül durumda bırakırlar.» dedi. **Merru'z-Zahran**'da da dar bir yerde durdular. O zaman **Ebû Süfyan, Abbas**'ın sözünü anladı. Resûlullah daha sonra süvarileri birbirini müteâkiben gönderdi. Süvarileri ikiye ayırdı. Önce **Zübeyr**'i gönderdi. Arkasından da **Eslem, Gıfar** ve **Huzaalılar**'dan müteşekkil bir bölük gönderdi. **Ebû Süfyan:**

«— Bu **Resûlullah** mı?» diye sordu. **Abbas:**

«— Hayır, bu **Hâlid b. Velid**'dir.» dedi. Resûlullah sonra **Sa'd b. Ubâde**'yi ensardan müteşekkil bir birliğin önünde gönderdi. **Sa'd:**

«— Bugün kılıçların çarpıştığı kan dökmenin helâl olduğu bir gündür.» dedi. Sonra Ensar ve Muhacirlerden meydana gelen bir birlikle Resûlullah (s.a.v.) girdi. Ebû Süfyan tanımadığı bir çok yüzler görünce:

«— Ya **Resûlallah** (s.a.v.) bu insanları kavmine tercih ettin.» dedi. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Bunu sen ve kavmin yaptınız. Siz beni yalanladığınızda bunlar tasdik ettiler. Siz beni **Mekke**'den çıkardığınızda bunlar bana yardım ettiler.» O anda Nebi (s.a.v.) in yanında **Akra' b. Hâbis, Abbas b. Mirdas** ve **Uveyne b. Bedr'el-Fezâri** vardı. (Allah onlardan razı olsun). Ebû Süfyan Resûlullah'ın etrafında onları görünce:

«— Bunlar kim, ya **Abbas?**» dedi. **Abbas:**

«— Bunlar İslâm yoluna canlarını feda etmek isteyenlerden ibaret olan Nebî (s.a.v.) in birliği. Onlar Muhâcirler ve Ensardır.» dedi. **Ebû Süfyan:**

«— Geç ya Abbas, ben bugünkü gibi ne bir ordu ne de bir topluluk gördüm.» dedi. Zübeyr halkın arasından ilerledi ve **Hacun**'da[194] durdu. **Halid** de yürüdü. Ve **Mekke**'nin aşağı tarafından şehre girdi. O sırada **Bekr oğullarından** başıbozuk bir grupla karşılaştı. Onlarla çarpıştı. - Al-

---

[194] Hacun: Cezzarlılar yoluna yakın, Mekke'nin karşısında bir dağ.

lah onları hezimete uğrattı - **Hazure**'de[195] de çarpıştılar. Nihayet **Mekkeliler** evlerine girdiler. Onlardan bir gurup atlı **Handeme** doğru çıktı.[196] Müslümanlar da peşlerine düştüler. Nebi (s.a.v.) son gelenlerle beraber **Mekke**'ye girdi ve bir münadi:

«— Kim evine girip kapısını kaparsa ve elinden silâhını bırakırsa o emniyettedir.» diye nida etti. **Ebû Süfyan** da **Mekke**'de:

«— Müslüman olun ki selâmete eresiniz.» dedi. —Hz. Abbas'ın vasıtası ile Allah onları korudu— **Utbe**'nin kızı **Hind** geldi ve **Ebû Süfyan**'ın sakalından tutarak:

«— Ey **Galip** oğulları, bu aptal ihtiyarı öldürün!» diye bağırdı. **Ebû Süfyan** da:

«— Sakalımı bırak. Allah'a yemin olsun ki eğer müslüman olmazsan boynun vurulur! Yazık sana o hak dini getirdi. Sus, gir odana!» dedi.[197]

Süheyl b. Amr'ın Müslüman Oluşu ve Resûlullah (s.a.v.) in Güzel Ahlâkına Şehadeti

Süheyl b. Amr şunları anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.) zaferle Mekke'ye girince evime kapandım. Kapımı kapadım ve oğlum **Abdullah b. Süheyl**'i aramızı bulması için **Muhammed** (s.a.v.) e gönderdim. Çünkü, ben öldürülmeyeceğimden emin değildim. **Abdullah b. Süheyl** gitti ve:

«— Ya **Resûlallah**, babama eman veriyor musun?» dedi. **Resûlullah:**

«— Evet, o Allah'ın emanıyla emniyettedir. Meydana çıksın!» buyurdu. Sonra etrafındakilere:

«— Sizden kim **Süheyl**'e rastlarsa onu korkutmasın ki, dışarı çıkabilsin. Yemin ederim ki **Süheyl**, akıllı ve şerefli bir kimsedir. **Süheyl** gibiler **İslâm**'a uzak kalamaz. Fakat, kadere de kimse karşı gelemez.» buyurdu. Abdullah, babasının yanına gidip, **Resûlullah** (s.a.v.) ın söylediklerini haber verince, **Süheyl:**

«— Vallahi, o büyük küçük herkese karşı şefkatli ve iyidir.» dedi. **Süheyl, Hz. Peygamber**'e gitmek üzere kalkıyor, sonra geri dönüyordu. Nihayet müşrik olduğu halde **Resûlullah** (s.a.v.) la beraber **Huneyn Gazvesi**'ne katıldı ve **Ci'rane**'de[198] müslüman oldu. **Resûlullah** (s.a.v.) o gün ona, **Huneyn** ganimetlerinden yüz deve verdi.[199]

---

195 Hazure: Mekke'de Hanatin kapısı yanında bir mevki

196 Handeme: Mekke'de bir dağ

197 **Mecmeu'z Zevâid:** 6/173; **Feth'ul-Bari:** 8/4; **Beyhakî:** 9/119; **Taberânî; Buharî**

198 Ci'rane: Mekke'ye yakın bir yer. Harem'in dışındadır. İhram için mikat yeridir.

199 **Kenz-ul-Ummal:** 5/294; **Müstedrek:** 3/281; **Vakidî; İbn-i Sa'd; İbn-i Asakir**

Resûlullah (s.a.v.) in Fetih Günü Mekke'lilere Söyledikleri:

Ömer b. Hattab (r.a.) şunları anlatıyor:

Fetih günü **Resûlullah** Mekke'de idi. **Safvan b. Ümeyye, Ebû Süfyan b. Harb** ve **Haris b. Hişam**'a haber gönderdi. Allah beni muktedir kılsaydı ve **Resûlullah** şöyle söylemeseydi ben onlara yapacağımı biliyordum. «Ben ve siz, Yusuf ve kardeşlerinin durumundayız. Yusuf Aleyhisselâm kardeşlerine: Bugün size hiçbir zarar gelmez. Allah sizi affetsin. O, merhametlilerin en merhametlisidir, demişti.» **Hz. Ömer** diyor ki: «Yaptığım bu hareketin kötülüğü dolayısıyla **Resûlullah**'tan haya ederek pişman oldum. **Resûlullah** (s.a.v.) onlara hoşlarına gidecek şeyler söyledi.[200]

İbn-i Zenceveyh, «Kitab'ul-Emval»de **İbn-i Ebî Hüseyn** tarikinden şunları naklediyor: «**Resûlullah Mekke'yi** fethedince **Kâbe**'ye girdi. Sonra çıktı. Elini **Kâbe**'nin kapısının iki kanadı üzerine koyarak **Kureyş'**lilere şöyle buyurdu:

«— Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?» **Süheyl b. Amr:**

«— Hayır düşünüyoruz ve hayır söylüyoruz. Kerîm bir kardeş, kerîm bir kardeşin oğlusun ve her şeyi yapabilirsin.» dedi. Bunun üzerine **Resûlullah** şöyle buyurdu:

«— Kardeşim **Yusuf**'un söylediği gibi söylüyorum. Bugün size hiçbir zarar gelmeyecek.»[201]

Beyhakî yukardaki hadis'i naklediyor ve şöyle devam ediyor: Sonra **Resûlullah, Kâbe**'ye geldi ve **Kâbe** kapısının iki kanadından tutarak:

«— Ne diyorsunuz? Ne yapacağımı zannediyorsunuz?» buyurdu. Onlar da:

«— Sen kardeş oğlusun, halim ve rahîm amca oğlusun.» dediler. Bunu üç defa tekrarladılar. **Resûlullah** (s.a.v.) buyurdu ki:

«— Size **Yusuf**'un söylediklerini söylüyorum. Bugün size hiçbir zarar yok. Allah sizi affetsin. O merhametlilerin en merhametlisidir.» «**Kureyş**'liler sanki kabirlerden çıkıyormuş gibi evlerinden çıktılar ve İslâm'a girdiler. **Beyhakî** diyor ki: Bu kıssaya dair **Şafiî**'nin **Ebû Yusuf**'tan hikâyesinde şöyle deniyor: Mekke'liler, Kâbe'de toplandıklarında **Resûlullah,** onlara:

«— Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?» deyince, onlar da:

«— İyilik yapacaksın. Sen kerîm bir kardeşsin, kerîm bir kardeşin oğlusun.» dediler. O zaman **Resûlullah:**

«— Haydi gidin, serbestsiniz.» buyurdu.[202]

---

200 **Kenz-ül-Ummal:** 5/292; **İbn-i Asakir**
201 **İsâbe:** 2/93
202 **Beyhakî:** 9/118

Ebû Cehl'in oğlu İkrime'nin Müslüman Oluşu:

Abdullah b. Zübeyr (r.a.) anlatıyor: **Mekke**'nin fethi günü, **Haris b. Hişam**'ın kızı ve **İkrime b. Ebî Cehl**'in karısı **Ümmü Hakîm** müslüman oldu. Sonra **Ümmü Hakîm, Hz. Peygamber**'e:

«— Ya **Resûlallah, İkrime,** kendisini öldüreceğinden korkup, **Yemen**'e kaçtı. Ona aman ver.» dedi. **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Ona eman verilmiştir.» buyurdular. Bunun üzerine **İkrime**'nin zevcesi Rum kölesiyle beraber hemen onu aramaya koyuldu. Yolda köle, **Ümmü Hakîm**'e musallat oldu. O da köleyi **Akka** mevkiinde bir kabileye varıncaya kadar oyaladı. Orada onlardan yardım istedi. Onlar, köleyi bağladılar. **Ümmü Hakîm,** Tihame sahillerinde kocası **İkrime**'ye ulaştı. **İkrime** bir gemiye binmişti. Geminin kaptanı ona:

«— Canını kurtar.» dedi. O:

«— Ne söyliyeyim?» deyince:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığını söyle.» dedi. **İkrime:**

«— Ben zaten bunun için kaçtım!» dedi. İş bu merkezde iken **Ümmü Hakîm** geldi. Israr etmeye ve:

«— Ey amca oğlu, insanların en hayırlısının, en iyisinin, akrabalarına en çok bağlı olanının yanından geldim. Canına kıyma.» dedi. Bunun üzerine **İkrime** durdu. Zevcesi yanına geldi. **Ümmü Hakîm:**

«— Senin için **Resûlullah**'tan eman diledim.» dedi. **İkrime:**

«— Sen mi yaptın?» dedi. O da cevaben:

«— Evet, **Resûlullah**'la konuştum ve sana eman verdi.» dedi. **İkrime,** onunla beraber geriye döndü. Yolda zevcesi:

«— Senin Rum kölen bana neler yaptı, biliyor musun?» dedi. Ve olanları ona anlattı. **İkrime** de köleyi öldürdü. O zaman daha müslüman olmamıştı.[203]

İkrime, Mekke'ye yaklaşınca **Resûlullah,** eshabına:

«— Yanınıza **Ebû Cehl**'in oğlu **İkrime,** mü'min ve muhacir olarak geliyor. Sakın babası hakkında kötü söylemeyin. Çünkü, ölüye kötü söylemek ölüye değil, diriye zarar verir.» buyurdu.

İkrime, karısıyla mücamaa etmek istediğinde, o karşı geliyor ve:

«— Sen kâfirsin, ben müslümanım.» diyordu. **İkrime:**

«— Seni benden uzaklaştıran elbette büyük bir şey olsa gerek.» dedi. **Nebî** (s.a.v.), **İkrime**'yi görünce camide ridası da olmadığı halde sevinçle ona koştu. **Resûlullah** sonra oturdu. **İkrime** de yanında zevcesi olduğu halde, **Peygamber**'in önüne oturdu. Zevcesinin yüzü kapalıydı. **İkrime:**

---

[203] **Müstedrek: 3/241; Vakidi, İbn-i Asakir**

«— Ya **Muhammed**, zevcem senin bana eman verdiğini söyledi.» dedi. **Resûlullah:**

«— Doğru söylemiş, sen emniyettesin.» **İkrime:**

«— Ya **Muhammed**, beni neye dâvet ediyorsun?» **Resûlullah:**

«— Seni, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet etmeye, namaz kılmaya, zekât vermeye, ve şöyle şöyle hareket etmeye dâvet ediyorum.» buyurdu. **Resûlullah**, İslâm esaslarını anlattı. **İkrime:**

«— Yemin olsun ki, sen sadece Hakka ve güzele, iyi şeylere dâvet ediyorsun. Yemin ederim ki, sen Peygamberlik gelmeden önce de bizim içimizde en doğru konuşan ve en iyi olandın. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim.» dedi.

Resûlullah (s.a.v.) buna çok sevindi. **İkrime:**

«— Ya **Resûlallah**, bana en hayırlı şeyi öğret de onu söyliyeyim.» deyince, **Resûlullah** şöyle söyledi:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim.» **İkrime:**

«— Sonra ne söyliyeyim?» diye sordu. **Resûlullah:**

«— Allah ve burada bulunanları şahit tutarım ki, ben muhacir, mücahit bir müslümanım, de.» buyurdu.

İkrime:

«— Tamam.» dedi ve **Resûlullah**'ın söylediğini tekrarladı.[204]

Resûlullah (s.a.v.):

«— İşte, bugün hiç kimseye vermediğim şeyi sana vereceğim.» buyurdu. **İkrime:**

«— Sana karşı yaptığım bütün düşmanlıklar, sana karşı attığım her adım, sana karşı geldiğim her yer, ve yüzüne karşı, yahut gıyabında söylediğim her söz için mağfiret dilemeni istiyorum.» dedi. **Resûlullah:**

«— Allah'ım, bana yaptığı bütün kötülükleri, senin nurunu söndürmek için attığı her adımı bağışla. Yüzüme karşı veya gıyabımda benim aleyhimde söylediği sözleri de bağışla.» diye dua etti. **İkrime:**

«— Tamam ya **Resûlallah.** Allah'a yemin olsun ki, insanları Allah yolundan çevirmek için sarfettiğim malın iki mislini Allah yoluna sarfedeceğim. Allah yolundan çevirmek için yaptığım savaşların iki mislini Allah yolunda yapacağım.» dedi.

Daha sonraları **İkrime,** savaşlarda büyük maharet gösterdi ve şehit oldu. **Resûlullah** (s.a.v.), zevcesini ilk nikâhıyla **İkrime**'ye geri vermişti.

---

[204] **Müstedrek:** 3/241; **Kenz'ul-Ümmal:** 7/75

Süheyl b. Amr: Huneyn savaşının yapıldığı gün, **Muhammed** ve eshabının **İkrime**'yi ve kendisini denemediğini söyledi. **İkrime, Süheyl**'e:

«— **Muhammed** söylemiyor. Her şey Allah'ın iradesiyledir. **Muhammed**'in elinde bir şey yoktur. Bugün bu savaş onun aleyhine olursa, yarın netice onun lehinedir.» dedi. **Süheyl**, buna şu cevabı verdi:

«— Yakın zamana kadar aksini konuşuyordun.» **İkrime:**

«— Ya **Ebâ Yezîd**[205], Allah'a yemin ederim ki, biz yanlış yola gitmişiz. Halbuki aklımız aynı akıldı. Zarar ve faydası olmayan taşlara tapıyorduk.» dedi.[206]

Bir başka rivayette şöyle deniyor: **İkrime, Resûlullah** (s.a.v.) ın kapısına varınca **Resûlullah**, onun gelişine sevinerek hemen ayağa kalktı. **Urve b. Zübeyr**'den rivayet edilen hadiste ise: **İkrime b. Ebî Cehl** diyor ki: **Resûlullah** (s.a.v.) a varınca:

«— Ya **Muhammed**, zevcem bana senin eman verdiğini söyledi.» dedim. **Resûlullah:**

«— Sen emniyettesin.» buyurdu. Ben de:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, senin de O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim. Sen, insanların en iyisi, en doğrusu, en vefalısısın.» dedim. Ben bunları söylerken utancımdan **Resûlullah**'ın yüzüne bakamıyordum. Daha sonra:

«— Ya **Resûlallah**, sana karşı yaptığım bütün düşmanlıklar, şirkin galibiyetini isteyerek yaptığım her hareket için mağfiret diliyorum.» dedim. **Resûlullah** da:

«— Allahım! **İkrime**'nin bana karşı yaptığı bütün düşmanlıkları, senin yolundan çevirmek için yaptığı bütün hareketleri bağışla.» diye dua etti. Ben:

«— Ya **Resûlallah**, bildiğinin en hayırlısını bana öğret.» dedim. **Resûlullah** da:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim, de ve Allah yolunda mücahede et.» buyurdu. **İkrime** daha sonra:

«— Yemin olsun ki ya **Resûlallah**, insanları Allah yolundan çevirmek için harcadığımın iki mislini Allah yolunda harcıyacağım. Allah yolundan döndürmek için yaptığım savaşların iki mislini Allah yolunda yapacağım.» dedi.[207]

Sonra savaşta çok gayret gösterdi ve **Ecnâdin** savaşında, **Ebû Bekr'**-in hilâfeti zamanında şehit oldu. **Veda haccı** senesi, **Resûlullah,** onu

---

[205] **Süheyl b. Amr'ın künyesi**
[206] **Kenz'ul-Ummal:** 7/75
[207] **Müstedrek:** 3/241

Hevazin'de zekât toplama işiyle görevlendirmişti. **Resûlullah** vefat ettiğinde **İkrime**, Tebâle'de idi.[208]

Safvan b. Ümeyye'nin Müslüman Oluşu:

Abdullah b. Zübeyr anlatıyor: **Mekke**'nin fethedildiği gün, **Safvan b. Ümeyye**'nin zevcesi, Kinâne kabilesinden **Muaddil**'in kızı **el-Begûm** müslüman oldu. **Safvan** ise kaçtı ve **Şî'be** geldi. Yanında kölesi **Yesâr**'dan başka kimse yoktu. Kölesine çıkışarak:

«— Yazık sana, bak kimi görüyorsun?» dedi. O da:

«— Bu, **Ümeyr b. Vehb.**» dedi. **Safvan, Ümeyr**'e:

«— Ne yapayım, yemin ederim ki, beni öldürmeye gelmiştir. Herhalde benim aleyhime **Muhammed**'e yardım etti de **Muhammed** de onu gönderdi.» dedi. Sonra:

«— **Ümeyr**, bana yaptığın yetişmedi mi? Borcunu ve ailenin yükünü bana yükledin. Şimdi de beni öldürmek mi istiyorsun?» dedi. **Ümeyr:**

«— **Ebâ Vehb!** Canım sana feda olsun. İnsanların en iyisinin, akrabasına en çok bağlı olanının yanından geliyorum.» dedi. Daha sonra **Ümeyr, Resûlullah** (s.a.v.) a gelerek:

«— Ya **Resûlallah**, kavmimin reisi eman vermezsin korkusuyla kendini denize atmak için kaçtı. Ne olur ona eman ver!» dedi. **Resûlullah** da:

«— Ona eman verdim.» buyurdu.[209]

Ümeyr, Safvan'ı takip ederek yanına vardı, ve:

«— **Resûlullah** sana eman verdi.» dedi. **Safvan:**

«— Hayır bildiğim bir alâmet getirmedikçe seninle geri dönmem.» dedi. **Ümeyr, Resûlullah**'a geldi. **Resûlullah:**

«— Sarığımı al.» buyurdu ve o gün bürünerek oraya geldiği sarığını verdi. **Ümeyr**, tekrar **Safvan**'ın yanına geldi ve:

«— **Ebâ Vehb**, ben buraya insanların en hayırlısının, en iyisinin, en halîminin akrabalarına en çok bağlı olanının yanından geliyorum. Onun şerefi senin şerefin, onun izzeti senin izzetin, onun mülkü senin mülkündür. Senin kabilendendir. Sana Allah'ı hatırlatıyorum.» dedi. **Safvan:**

«— Öldürülmekten korkuyorum.» diye mukabele etti. **Ümeyr:**

«— Eğer istersen, seni İslâm'a girmeye dâvet etti. Eğer kabul etmezsen sana iki ay müsaade etti. O, insanların en vefalısı ve en iyisidir. Sana bugün büründüğü sarığını da gönderdi.» dedi ve sarığı çıkarıp gösterdi. **Safvan, Hz. Peygamber**'in sarığını tanıdı.

---

208 Tebâle: Yemen'de bir şehir; **Mecme'uz-Zevâid: 6/174; Taberânî.**

209 **Vakidî; İbn-i Asakir; Kenz'ul-Ummal: 5/294; El-Bidaye: 4/308**

«— Evet, o.» dedi. Ve geriye döndü. **Resûlullah**'ın yanına geldi. O sırada **Resûlullah** (s.a.v.), mescidde ikindi namazını kıldırıyordu. Namazı bitirmesini bekledi. Bu arada da **Safvan, Ümeyr**'e şunları sordu:

«— Bir günde kaç defa kılıyorlar?» **Ümeyr:**

«— Beş vakit.» dedi. **Safvan:**

«— Muhammed mi kıldırıyor?» diye sordu. **Ümeyr:**

«— Evet.» dedi. Peygamber selâm verince, **Safvan** bağırdı:

«— Ya **Muhammed, Ümeyr b. Vehb** bana, senin sarığını getirdi ve beni çağırdığını söyledi. Razı olursan ne âlâ. Yoksa iki ay mühlet verdiğini de söyledi.» **Resûlullah:**

«— Otur ya **Ebâ Vehb.**» buyurdu. **Safvan:**

«— Hayır, bana her şeyi açıklamadan oturmam.» dedi. **Resûlullah:**

«— Sana dört ay mühlet var.» buyurdu.

Bunun üzerine **Safvan** oturdu.[210]

Resûlullah (s.a.v.), **Hevâzin** tarafına gittiğinde **Safvan** da Peygamberle beraberdi. Henüz müslüman olmamıştı. **Resûlullah, Safvan**'a haber göndererek silâhını âriyeten istedi. **Safvan** da takımlarıyla yüz zırh âriyeten verdi. Sonra **Safvan:**

«— Benden bunları cebirle mi, yoksa gönül rızasıyle mi istiyorsun?» dedi. **Resûlullah** da:

«— Geri verilmek üzere âriyeten istiyorum.» dedi. Bunun üzerine **Safvan, Resûlullah**'ın emriyle onları **Huneyn**'e götürdü. **Huneyn** ve **Taif** savaşlarında bulundu. **Resûlullah** daha sonra **Cirrâne**'ye döndü.

Resûlullah (s.a.v.), **Safvan b. Ümeyye** ile beraber ganimetler arasında dolaşıp, onlara bakarken **Safvan b. Ümeyye,** koyunların, develerin ve çobanların bulunduğu dağın yamacına bakmaya başladı. Ve uzun süre seyretti. **Resûlullah** göz ucuyla onu takip ediyordu.

«— **Ebâ Vehb,** bu yamaç hoşuna gitti galiba?» buyurdu. **Safvan:**

«— Evet.» dedi. O zaman **Resûlullah:**

«— Orası ve içindekiler senin olsun.» buyurdu. Bunu duyunca **Safvan:**

«— Bir nebîden başka hiç kimse böyle temiz kalbli olamaz. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ediyorum.» dedi ve orada müslüman oldu.[211]

Diğer bir rivayette, **Ümeyye b. Safvan** şunları anlatıyor: **Resûlullah,** Huneyn gazvesinde **Safvan**'dan âriyeten zırhlar aldı. **Safvan:**

«— Ya **Muhammed,** gasb mı ediyorsun?» deyince, **Resûlullah** (s.a.v.):

---

[210] **Kenz'ul-Ummal:** 5/294; **El-Bidaye:** 2/308

[211] **Kenz'ul Ummal:** 5/294;**El-Bidaye:** 4/308

«— Hayır, zayi olanı ödemek üzere.» dedi.

Ravî diyor ki:

Zırhların bazısı zayi oldu. **Resûlullah, Safvan**'a zayi olanları ödeyeceğini söyleyince, **Safvan:**

«— Ya **Resûlallah,** bugün ben İslâm'a daha çok bağlıyım.» dedi.[212]

Huveytib b. Abd'ul-Uzza'nın Müslüman Oluşu:

Huveytib b. Abd'il-Uzza anlatıyor:

Fetih senesi, Resûlullah (s.a.v.(**Mekke**'ye girince çok korktum. Evimden çıktım. Ailemi emniyette olacakları yerlere dağıttım. Bende **Avf**'ın bahçesine vardım. Bir de ne göreyim, **Ebû Zerr el-Gıfarî** de orada. Aramızda dostluk vardı ki, dostluk kötülük yapmaya manidir. Onu görünce kaçtım.

«— **Ebâ Muhammed.**» dedi

«— Buyur.» dedim.

«— Ne var, ne oldu?» diye sordu.

«— Korkuyorum.» dedim.

«— Korkma. Sen, Allah'ın emaniyle emniyettesin.» dedi.

Döndüm ve selâm verdim.

«— Evine git.» dedi. Ben:

«— Evime gidebilir miyim? Sağ olarak gitmeme imkân yok. Yolda yakalanır, öldürülürüm. Yahut, ben evdeyken gelirler, beni öldürürler. Aile efradım muhtelif yerlerde.» dedim. **Ebû Zerr:**

«— Ben de seninle beraber evine geleceğim. Aile efradını bir yere topla.» dedi. Benimle beraber geldi. Bana karşı:

«— **Huveytıp** emniyettedir, ona dokunmayın!» diye nida ediyordu. Sonra benden ayrıldı. Ve **Resûlullah**'ın yanına gitti. Ona durumu bildirdi. Ve:

«— Öldürülmelerini emrettiklerinin dışında herkes emniyette değil mi?» dedi.

Huveytıp diyor ki: Mutmain oldum ve aile efradımı evlerine götürdüm, **Ebû Zerr** geldi. Ve bana:

«— **Ebâ Muhammed,** ne zamana kadar, nereye kadar bu böyle devam edecek? Bütün fırsatları ve bütün hayırları kaçırdın. Fakat fırsat gitmiş değil, daha birçok hayır var. Resûlullah'a git müslüman ol ki, selâmete eresin. Resûlullah, insanların en iyisi, en halîmi, dostlarına en çok bağlı olanıdır. Onun şerefi, senin şerefindir. Onun izzeti senin izzetindir.» dedi.

«— Seninle beraber çıkalım da ona gidelim.» dedim. Onunla be-

9

---

[212] **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel 6/465**

raber çıktım ve Resûlullah (s.a.v.) ın yanına geldik. Resûlullah, **Batha'**-daydı. Yanında **Ebû Bekir, Hz. Ömer** (r.a.) vardı. Resûlullah'ın önünde durdum ve **Ebû Zerr**'e:

«— Ona nasıl selâm verilir?» diye sordum. **Ebû Zerr:**

«— Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü verahmetüllahi veberakâtühü de.» dedi.[213] **Resûlullah** (s.a.v.) a söyledim. **Resûlullah** (s.a.v.) da:

«— Ve aleykesselâm, **Huveytıb**.» dedi. Ben de:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına ve senin Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ediyorum» dedim. **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Seni hidayete erdiren Allah'a hamd olsun.» buyurdu. Resûlullah, benim İslâm'a girmeme sevindi. Benden ödünç istedi. Ben de ona kırkbin dirhem verdim. **Huneyn** ve **Tâif** seferlerinde Peygamber'le beraber bulundum. **Huneyn** ganimetlerinden bana yüz deve verdi.[214]

Huveytıb sonra şunları anlattı: Mekke'nin fethi, bana o kadar tesir etti ki, burası fetholununcaya kadar atalarımın dininde kalan Kureyş büyüklerinden hiçbirine bu kadar tesir etmemiştir. Fakat kader! **Bedir'**-de müşriklerle beraberdim. İbret verici şeyler gördüm. Ufukta melekleri gördüm. Müşrikleri öldürüyor ve esir alıyorlardı. O zaman kendi kendime: Bu adam mânen korunuyor, dedim. Gördüklerimi kimseye söylemedim. Nihayet hezimete uğradık ve Mekke'ye döndük. Mekke'de kaldığımız süre içinde halk teker teker müslüman oluyordu. **Hudeybiye**'de hazır bulundum. Ve anlaşmaya şahit oldum. Anlaşma bitinceye kadar da şahit olarak kaldım. Her şey İslâm'ın kuvvetlenmesine sebep oluyor, Allah'ın dilediğinden başka bir şey olmuyordu. **Hudeybiye** anlaşmasını yazdığımızda son şahit bendim. **Kureyş, Muhammed**'den hep kendini üzen şeyler görüyor. Mızraklarla kendini savunabilirse ne âlâ, demiştim. **Resûlullah** (s.a.v.), **Umre**'yi kaza etmek için **Mekke**'ye geldiğinde, **Kureyş, Mekke**'nin dışına çıkmıştı. Ben ve **Süheyl b. Amr** ise Mekke'de kalma süreleri bitince **Resûlullah** (s.a.v.) ı çıkarmak için Mekke'de beklemiştik. Üç gün dolunca, **Süheyl b. Amr** ve ben geldik. **Resûlullah'**a:

«— Kalma süreniz bitti, şehrimizden artık çık!» dedik. **Resûlullah** (s.a.v.) da:

«— Ya **Bilâl**, güneş batıncaya kadar Mekke'de bizimle beraber gelenlerden hiçbir müslüman kalmasın!» diye nida ettirdi.[215]

Haris b. Hişam (r.a.)nın Müslüman Oluşu:

Abdullah b. İkrime şunları anlatıyor: **Mekke** fethedildiği gün, **Haris b. Hişam** ve **Abdullah b. Ebî Rebia, Ebû Tâlib**'in kızı **Ümmü Hâni**'nin yanına vardılar. Ve ona iltica ederek:

---

213 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun ey Peygamber.
214 **Müstedrek:** 3/493; **Münzir İbn-i Cehm**'den

«— Senin himayendeyiz.» dediler. **Ümmü Hâni** de onları himaye etti. Bu sırada içeri **Ali b. Ebî Talib** girdi. Onları görünce hemen kılıcını çekti ve üzerlerine yürüdü. Kız kardeşi, hemen **Ali**'ye sarıldı, ve:

«— Eğer yapacaksan, onlardan önce benden başla.» dedi. **Hz. Ali** de:

«— Demek müşrikleri koruyorsun!» dedi. Ve çıktı.

Ümmü Hâni diyor ki: **Resûlullah** (s.a.v.) a gittim ve:

«— Ya **Resûlallah**, kardeşim **Ali**'den çektiğimi bir bilsen. Nerdeyse elinden kurtulamıyacaktım. Müşriklerden akrabam olan iki kişiyi himaye etmiştim. **Ali** de öldürmek için onlara saldırdı.» dedim. **Resûlullah**:

«— Ali'nin yaptığı doğru değil. Senin himaye ettiğin bizim de himayemizdedir. Senin eman verdiğine biz de eman veririz.» buyurdu. Hemen onların yanına döndüm ve Resûlullah'ın dediklerini onlara söyleyince evlerine gittiler.

Resûlullah (s.a.v.) a, **Haris b. Hişam** ve **Abdullah b. Ebî Rebia**'nın, za'feranla boyanmış bir örtü altında, mağrur bir vaziyette odalarında oturdukları haber verilince:

«— Onlara dokunmayın, eman verdik!» buyurdu.

Haris b. Hişam anlatıyor: **Resûlullah** (s.a.v.) ın beni görmesinden utanmaya başladım. Müşriklerin bulunduğu her yerde beni görüşünü hatırlıyor, aynı zamanda onun merhametli oluşunu ve iyiliğini düşünüyordum. Nihayet **Resûlullah** Kâbe'de iken, yanına gittim. Beni güler yüzle karşıladı. Yanına vardım ve selâm verdim. Sonra, Kelime-i Şehadet getirdim. O zaman **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Seni hidayete erdiren Allah'a hamd olsun. Senin gibi birisi İslâm'a bigâne kalamaz.» buyurdu.

Haris diyor ki: Yemin olsun ki, İslâm gibi bir dine bigâne kalınamaz.[216]

Nudayr b. Haris'il-Abderî'nin Müslüman Oluşu:

Nudayr b. Haris, insanların en bilgililerindendi. Şöyle diyordu:

İslâmla bizi şereflendiren **Muhammed** (s.a.v.) i bize lütfettin. Allah'a hamd olsun, babalarımız gibi kâfir olarak ölmeyeceğiz. Her yerde Kureyşlilerle beraber savaşıyordum. Mekke'nin fethi yılı Kureyş, **Huneyn** harbine gittiğinde biz de onlarla beraberdik. Eğer Kureyş, **Muhammed**'e yenilirse, biz Kureyş'e yardım edecektik. Fakat olmadı. **Cirrâne**'ye gelince ben yine eski halimdeydim. **Resûlullah** (s.a.v.) beni sevinçle karşıladı.

«— **Nudayr!**» diye seslendi.

---

215 **El-İsâbe: 6/364; Müstedrek: 3/392; İbn-i Sa'd**

216 **Müstedrek: 3/277**

«— Buyur.» dedim.

«— Bu **Huneyn**'de yapmak istediğinden daha hayırlıdır.» buyurdu. Koşarak yanına vardım.

«— Gafletten uyanma zamanın gelmedi mi?» buyurdu.

«— Biliyorum.» dedim.

«— Allah'ım, onun sebatını artır!» diye dua etti. Onu Hak dinle gönderen Allah'a yemin olsun ki, (Peygamber'in duasıyla) dinde sebat ve halka yardım hususunda kalbim artık hiç sarsılmadı.

Sonra evime döndüm. **Düel** oğullarından bir adamın şöyle söylediğini duydum:

«— Ya **Ebâ'l-Haris, Resûlullah** (s.a.v.) sana yüz deve verilmesini emretti. Borcum var. Onlardan birazını bana ver.» Develeri almak istemedim ve:

«— Bu, iltimas mı? İslâm için rüşvet almak istemem!» dedim. Sonra da kendi kendime: Yemin olsun ki, develeri arzu edip istemedim.» dedim. Fakat aldım ve onunu Düelî'ye verdim.[217]

Taif Ahalisi Sakif'lilerin Müslüman Oluşu:

Resûlullah (s.a.v.), **Sakîf**'den dönerken **Urve b. Mes'ud** peşine düştü. Ve **Resûlullah,** Medine'ye girmeden ona yetişti. Müslüman oldu ve Peygamber'den, geriye dönüp kavmine İslâmı tebliğ için izin istedi. **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Onlar seni öldürürler.» buyurdu. **Resûlullah** onların, kendilerinden birine karşı çok inatçı olduklarını biliyordu. **Urve:**

«— Ya **Resûlallah,** onlar beni kızlarından daha çok severler. Bana bağlılar.» dedi.[218]

Urve kavmini İslâm'a dâvet etmek için geri döndü. Aralarındaki mevkii sebebiyle karşı gelmiyeceklerini umuyordu. Evine vardı. Üst kattan kavmini İslâm'a dâvet edip müslüman olduğunu açıklayınca her taraftan ok yağmuruna tuttular. Kendisine öldürücü bir ok isabet etti.

«— Kanında ne görüyorsun?» dediklerinde:

«— Allah'ın bana ikram ettiği şeref, Allah'ın bana içirdiği şehitlik şerbetini görüyorum. Benim halim Tâif muhasarasında şehit olanların hali gibidir. Beni onların yanına gömün.» dedi. Şehitlerin yanına gömdüler.

Resûlullah'ın onun hakkında şöyle buyurduğu rivayet olunur:

«— O, kavmini hak dine dâvet eden Yasin sahibi gibidir.»[219]

---

[217] **İsâbe:** 3/558; **Vakidî**

[218] **İbn-i İshak**

[219] Yasin sahibi: Yasin sûresinde zikr olunan; Antakyada kavmini Hz. İsa'nın elçilerine imana davet edip bu uğurda öldürülen Habib'un-Neccardı.

Urve'nin öldürülmesinden sonra **Sakif**'lilerden birkaç ay ses çıkmadı. Daha sonra aralarında görüştüler ve çevrelerindeki Araplarla savaşamıyacaklarını anladılar. Bunun üzerine müslüman oldular, bîat ettiler. Ve sonra da, içlerinden birini **Resûlullah**'a göndermeye karar verdiler. Ve **Abdiyâleyl b. Amr** ile müttefiklerinden iki kişi ve **Malik** oğullarından üç kişi olmak üzere cem'an altı kişi gönderdiler. Elçiler, Medine'ye yaklaşıp **Kanât** mevkiinde konakladıklarında **Resûlullah** (s.a.v.) ın eshabının develerini otlatan **Mugire b. Şu'be**'ye rastladılar. **Mugire b. Şu'be** onları görünce gelişlerini **Resûlullah**'a müjdelemek için koştu. Yolda kendisine **Ebû Bekr'is-Sıddık** rastladı. **Mugire, Sakif** heyetinin eğer **Resûlullah** şartlarını kabul ederse, bu hususu kavimlerine yazacaklarını, İslâm'ı kabul edip, bîat edeceklerini söyledi. **Ebû Bekir** de:

«— Ne olur, bırak **Resûlullah**'a ben haber vereyim.» dedi. **Mugire** kabul etti. **Ebû Bekir,** Peygamberin huzuruna girdi ve onların gelişlerini haber verdi. **Mugire, Sakif**'lilerin yanına döndü. Onlarla beraber develeri getirirken **Resûlullah** (s.a.v.) a nasıl selâm vereceklerini anlattı. Fakat onlar böyle yapmadılar. Cahiliyet devrindeki gibi selâm verdiler. **Resûlullah** (s.a.v.) ın yanına gelince, mescidde onlara bir çadır kuruldu. **Halid b. Said İbn'il-Âs** onlarla **Resûlullah** arasında elçilik yapıyordu. Onlara yemek getirilince, önce **Halid b. Said** yemeden yemekten almıyorlardı. Anlaşmalarını da o yazmıştı. **Resûlullah** (s.a.v.) a karşı ileri sürdükleri şartlardan biri, üç sene putlara tapmaya müsaade etmesiydi. Kabul edilmeyince, iki seneye, sonra bir seneye indiler. Yine kabul edilmeyince, bari dönüşlerinden sonra bir ay olsun da, düşünemiyenler alışsınlar, dediler. **Resûlullah,** putlara tapmak için hiçbir süre kabul etmedi. Ancak putları yıkmak için **Ebû Süfyan b. Harb** ile **Mugire b. Şu'be**'yi göndereceğini söyledi. **Resûlullah**'tan namaz kılmamak ve putları kendi elleriyle kırmamak için müsaade istediler. **Resûlullah:**

«— Putları kendi elinizle kırma işinden sizi muaf tutarız. Fakat, namaza gelince, namaz olmayan dinde hayır yoktur.» buyurdu Onlar da:

«— Ağır da olsa, namazı kılacağız.» dediler [220]

Sakif heyeti, **Resûlullah** (s.a.v.) ın yanına gelince, **Resûlullah** (s.a.v.) onları kalbleri daha çok yumuşasın diye mescidde misafir etti. **Resûlullah**'a savaşa katılmamayı, zekât alınmamasını, kendilerine zekâtı toplayacak memur tayin edilmemesini, yabancı birisinin idareci olmamasını şart koştular. **Resûlullah,** onlara:

«— Peki, harbe katılmayın, zekât alınmasın, vergi memuru gönde-

---

220 **El-Bidaye:** 5/29; Namazda secde etmeyi zillet ve aşağılık görüyorlardı.

rilmesin, dışardan biri size idareci tayin edilmesin, fakat namazı olmayan dinde hayır yoktur.» buyurdu. **Osman b. Ebi'l-Âs:**

«— Ya **Resûlallah,** bana Kur'an'ı öğret ve kavmime imam tayin et.» dedi.[221]

Vehb diyor ki, **Cabir**'e:

«— Sakiflilerin bîat ettikten sonraki durumları nedir?» diye sordum. **Resûlullah** (s.a.v.) a zekât vermemeyi, savaşa katılmamayı şart koştular. **Resûlullah**'ın şöyle söylediğini duydum.

«— Müslüman olunca zekât da verecekler, harbe de çıkacaklar!»[222]

Evs b. Huzeyfe şunları anlatıyor: **Sakif** heyetiyle beraber **Resûlullah'**ın yanına geldik. Müttefikler, **Mugire b. Şu'be**'nin yanına indiler. **Malik** oğullarını da **Resûlullah** (s.a.v.) kendi çadırında ağırladı. Resûlullah her gece yatsıdan sonra bizim yanımıza geliyor ve ayakta konuşuyordu. O kadar çok ayakta kalıyordu ki, yorulunca ayak değiştiriyordu. Bize ekseriya Kureyşlilerin kendisine yaptıklarından bahsediyor, sonunda:

«— Üzülmüyorum. Mekke'de zelîl ve zayıf bir haldeydik, Medine'ye gidince Kureyşlilerle aramızda harbler başladı. Bazan galip, bazan mağlûp oluyorduk.» diyordu. Nihayet bir gece, her zamanki vaktinden daha geç geldi.

«— Geciktim. Kur'an'dan okuyacağım bir miktar kalmıştı. Onu bitirmeden gelmek istemedim.» dedi.[223]

---

[221] **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**
[222] **Bidâye: 5/29; Ebû Dâvud**
[223] **Bidâye: 5/32; İbn-i Sa'd: 5/510**

SAHABE'NİN TEK TEK FERTLERİ İSLÂM'A DAVETİ

Ebû Bekr es-Sıddık'ın İslâm'a Daveti :

Ebû Bekir, müslüman olup da, müslümanlığını açığa vurunca artık diğer insanları da İslâm'a davete başladı. **Ebû Bekir,** kavmiyle kaynaşan, sevilen ve mülâyim bir şahıstı. Aynı zamanda Kureyş'in nesebini en iyi bilen, Kureyş'in iyi ve kötü durumlarını en iyi anlayandı. Güzel huylu, iyiliksever bir tâcirdi. İlmi, ticareti, hoş sohbeti sebebiyle kavmi bütün işlerinde ona gelir, onunla dostluk kurarlardı. **Ebû Bekir,** kavmi arasında kendisiyle oturup kalkan, güvendiği kimseleri Allah'a ve İslâm'a davet etmeye başladı. Bildiğim kadarıyla onun eliyle müslüman olanlar, **Zübeyr b. Avvam, Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah, Said b. Ebî Vakkas, Abdurrahman b. Avf** (r.a.) dı. Bunlar, **Ebû Bekir**'le beraber **Resûlullah**'a geldiler. Resûlullah, onlara İslâm'ı anlattı, Kur'an okudu. İslâm'ın gerçek mahiyetinden bahsetti. Onlar da müslüman oldular. İşte bu sekiz kişilik grup[224], ilk önce müslüman olup Resûlullah'ı tasdik edenler ve Allah tarafından getirdiği hak dine inananlardır.[225]

Ömer b. Hattab'ın Daveti:

Estak anlatıyor: **Ömer b. Hattab**'ın kölesiydim ve Nasrâni idim. **Ömer,** bana İslâm'ı anlatıyor ve:

«— Eğer müslüman olursan devletten sana bir vazife veririm. Zira, müslüman olmayanlara vazife veremem!» diyordu. Ben kabul etmedim. O zaman:

«— Dinde zorlama yoktur.» dedi. Öleceği zaman ben hâlâ Hıristiyandım. Beni serbest bıraktı ve:

«— Dilediğin yere git.» dedi.[226]

---

224 Zikredilen bu beş kişiyle beraber **Ali b. Ebî Talib, Zeyd b. Hârise** ve **Ebû Bekir** de vardır.

225 **Bidâye: 3/29; İbn-i İshak.**

226 **Said b. Mansur; İbn-i Ebi Şeybe; İbn'il-Münzir, İbn-i Hatim, Kenz'ul-Ummal: 5/50;** Hılye'de 9/34

Eslem[227] şunları anlatıyor: Biz Şam'da iken **Ömer b. Hattab** (r.a.) a su getirdim. O da abdest aldı. Sonra bana:

«— Bu suyu nereden getirdin. Ben ne böyle bir tatlı su, ne de yağmur suyu gördüm.» dedi.

«— Şu ihtiyar Hıristiyan kadının evinden getirdim.» dedim. Abdest aldıktan sonra, onun yanına gitti ve:

«— Ey ihtiyar kadın, müslüman ol. Allah Teâlâ, Muhammed'i Hak din ile gönderdi.» dedi. O zaman kadın başını açtı. Başı bembeyazdı. Ve:

«— Ben çok yaşlıyım. Yakında öleceğim.» dedi. **Ömer** de:

«— Allah'ım şahit ol.» dedi.[228]

Mus'ab b. Umeyr'in Dâveti:

Esad b. Zürâre ve **Mus'ab b. Umeyr, Abd-i Eşhel** ve **Zafer** oğullarının yurduna gitmek üzere yola çıktılar. **Sa'd b. Muaz, Es'ad b. Zürâre'**-nin teyze oğluydu. **Merak kuyusu** denilen yerde **Zafer** oğullarının bahçelerinden birine girdiler, ve oturdular. Müslümanlar etrafına toplandılar. **Abd-i Eşhel** oğullarında o gün **Sa'd b. Muaz** ve **Üseyd b. Hudayr** başkandılar ve her ikisi de müşrikti. Bu hâdiseyi duyunca **Sa'd, Üseyd**'e:

«— Ne duruyorsun, bizim zayıflarımızı aldatmak için yurdumuza gelen bu iki adamın yanına git ve onları azarla, bizim yurdumuza gelmekten men et. **Es'ad b. Zürâre** akraban olmasaydı sana bırakmazdım. O, benim teyze oğlum. Önce ona kızamam.» dedi.

Üseyd b. Hudayr mızrağını aldı ve onlara doğru yürüdü. **Es'ad b. Zürâre** onu görünce, **Mus'ab**'a:

«— Bu, kavmimin efendisidir. Sana geliyor. Ona karşı doğru ol!» dedi. **Mus'ab:**

«— Oturursa konuşurum.» dedi. **Üseyd** kötü şeyler söyleyerek karşılarında durdu ve:

«— Buraya niçin geldiniz, zayıflarımızı kandırmak için mi? Eğer hayatta kalmak istiyorsanız çekip gidin.» dedi. **Mus'ab:**

«— Otur ve dinle, eğer razı olursan kabul edersin. Yoksa vazgeçeriz.» dedi. **Üseyd:**

«— Doğru söylüyorsun.» dedi. Sonra mızrağını dikti. Yanlarına oturdu. **Mus'ab** ona İslâm'ı anlattı ve Kur'an okudu. Kendilerinden nakledilen rivayete göre, **Es'ad** ve **Mus'ab** şöyle diyorlar: Yemin olsun ki, daha konuşmadan yüzündeki parlaklık ve yumuşaklıktan İslâm'ı kabul edeceğini anladık.» **Üseyd:**

---

[227] Ömer'in en son kölesi

[228] **Kenz'ül- Ummal: 5/142; Darekutni; İbn-i Asakir**

«— Bu ne güzel, ne iyi. Bu dine girmek istediğinizde ne yapıyorsunuz?» dedi.

«— Yıkanır, temizlenirsin. Elbiseni de temizlersin. Sonra Kelime-i Şehadet getirirsin, daha sonra da namaz kılarsın.» dediler. **Üseyd** de kalktı, gusül abdesti aldı. Elbiselerini temizledi, Kelime-i Şehadet getirdi. Sonra iki rekât namaz kıldı ve:

«— Benden sonra bir adam var ki, eğer size tâbi olursa kavminden hiç kimse ondan ayrılmaz. Size şimdi **Sa'd b. Muaz**'ı göndereceğim.» dedi.[229]

Sonra mızrağını alarak **Sa'd** ve arkadaşlarının yanına gitti. Onlar toplantı yerinde oturuyorlardı. **Sa'd b. Muaz, Üseyd**'in geldiğini görünce:

«— Allah'a yemin ederim ki, **Üseyd** sizin yanınızdan ayrıldığı gibi dönmüyor.» dedi. Meclisin önünde durunca, **Sa'd:**

«— Ne yaptın?» diye sordu. **Üseyd:**

«— İki adamla konuştum. Onlardan korkmadım ve men ettim. İstediğini yaparız, dediler. **Hârise** oğullarının **Es'ad b. Zürâre**'yi öldürmek için harekete geçtiklerini, senin teyze oğlun olduğunu anladıklarından, sana hakaret olsun diye ona saldırdıklarını duydum.» dedi. Bunun üzerine **Sa'd** kızarak kalktı. **Hârise** oğullarına dair söylenenlerden korkarak mızrağını eline aldı ve:

«— Vallahi senden faydalı birşey görmedim.» dedi. Sonra **Sa'd**, onların yanına gitti. Onları sakin bir halde görünce **Üseyd**'in, bunu kasdî yaptığını anladı ve kötü söyleyerek durdu. Sonra **Es'ad b. Zürâre**'ye:

«— Ya **Ebâ Ümâme**, yemin ederim ki, eğer aramızda akrabalık olmasaydı bunu benden istemezdin. Evimizde bizi istemediğimiz şeylerle mi meşgul edeceksiniz?» dedi. **Es'ad, Mus'ab**'a:

«— Ya **Mus'ab**, şimdi sana arkasında koskoca kavmi olan bir adam geldi. Eğer o sana tâbi olsa, hiç kimse senden ayrılmaz.» dedi. **Mus'ab** da ona:

«— Otur ve dinle, eğer hoşuna giderse kabul edersin, eğer hoşlanmazsan söylemeyiz.» dedi. **Sa'd:**

«— Doğru söylüyorsun.» dedi. Sonra mızrağını dikti ve oturdu. **Mus'ab** da ona İslâm'ı anlattı. Ve Kur'an okudu. —**Musa İbn-i Ukbe'**nin rivayetine göre, **Zuhruf** Sûresi'nin baş tarafını okudu—, **Mus'ab** ve **Es'ad** diyorlardı ki: Vallahi, daha konuşmadan yüzünün parlaklığı ve yumuşaklığında İslâm'ı kabul ettiğini anladık. **Sa'd** sonra onlara:

«— Siz müslüman olup da bu dine girdiğinizde ne yapardınız?» diye sordu. Onlar da:

---

[229] **İbn-i İshak; El-Bidaye: 3/152**

«— Yıkanırsın ve temizlenirsin, sonra elbiseni temizlersin, sonra da Kelime-i Şehadet getirirsin, daha sonra da iki rekât namaz kılarsın.» dediler.

Sa'd kalktı, yıkandı, elbisesini temizledi, Kelime-i Şehadet getirdi, sonra da iki rekât namaz kıldı. Daha sonra mızrağını aldı ve yanında **Üseyd b. Hudayr** olduğu halde kavminin toplantı yerine doğru yürüdü.[230]

Sa'd b. Muaz'ın Abd-i Eşhel Oğullarını İslâm'a Dâveti ve Müslüman Oluşları:

Kavmi, **Sa'd**'ın geldiğini görünce:

«— Allah'a yemin ederiz ki, **Sa'd** sizden ayrıldığı gibi dönmüyor.» dediler. **Sa'd** yanlarına gelince:

«— Ey **Abd-i Eşhel** oğulları, beni nasıl tanırsınız?» dedi.

«— Efendimiz, en ileri görüşlümüz, en güvenilir olanımızsınız.» dediler.

«— Allah ve Resûlü'ne iman edinceye kadar sizinle konuşmak bana haram olsun.» dedi. Yemin olsun ki, daha akşam olmadan **Abd-i Eşhel** oğullarının yurdunda, erkek ve kadınlardan müslüman olmayan kimse kalmadı. **Es'ad**'la **Mus'ab, Es'ad b. Zürâre**'nin evine gittiler ve orada halkı İslâm'a davet ettiler. Öyle ki, Ensâr'ın evlerinin her birinde, İslâm'a girmiş kimseler bulunur hale gelmişti. Ancak, **Ümeyye b. Zeyd** oğullarının yurdu, **Hatme, Vâil** ve **Vâkıf** kaldı ki, bunlar da **Evs** kabilesindendir.[231]

Bir diğer rivayette de şöyle anlatılıyor:

Sonra **Esad b. Zürâre** ve **Mus'ab b. Umeyr, Merak kuyusu**'na geldiler. Burada oturdular. Ora halkından bir grup insan da gizlice geldi. **Mus'ab b. Umeyr** onlarla konuşur ve Kur'an okurken **Sa'd b. Muaz**'a haber verdiler. **Sa'd** de silâhıyla (yanında mızrağı vardı) yanlarına geldi. Ve önlerinde durdu:

«— Bizim yurdumuza, bu yalnız, garip, kovulmuş, zayıflarımızı kandıran adamın fikriyle niye geliyorsunuz? Bundan sonra böyle bir maksatla bu civara geldiğinizi görmiyeyim!» dedi. Bunun üzerine geriye döndüler. Daha sonra ikinci defa **Merak kuyusu**'na geldiler. **Sa'd b. Muaz**'a tekrar haber verildi. **Sa'd** öncekinden daha ağır bir tehdit savurdu. **Es'ad,** onun biraz yumuşadığını görünce:

«— Ey teyze oğlu, dinle, eğer kötü bir şey duyarsan kabul etme, fakat iyi bir şey duyarsan, kabul et.» dedi. **Sa'd:**

---

[230] **İbn-i İshak; Bidâye: 3/152**

[231] **Vakidî: Bidâye: 3/152**

«— Ne söylüyor?» deyince, **Mus'ab** onlara şu âyeti okudu: **«Hâ-mim, Apaçık gönderilen kitaba yemin olsun ki, biz onu Arapça bir Kur'an kıldık. Umulur ki siz, kavrayasınız.»**[232] **Sa'd:**

«— Vâkıaya uygun şeyler duydum.» dedi. Ve döndü. Allah onu hidayete erdirdi. Dönünceye kadar da müslüman oluşunu açıklamadı. Kavminin yanına dönünce **Abü'l-Eşhel** oğullarını İslâm'a dâvet etti. Ve müslüman olduğunu açıkladı. **Sa'd** şöyle dedi:

«— Küçük, büyük, kadın, erkek kim bundan şüphe ederse daha doğrusunu getirsin, biz de alalım. Allah'a yemin olsun ki, kafalarının kopacağı zaman gelmiştir.» **Sa'd**'ın müslüman oluşu ve daveti karşısında pek azı müstesna **Abdü'l-Eşhel** oğulları İslâm'ı kabul ettiler. **Abdü'l-Eşhel** oğulları, Ensâr ailelerinden bütün fertlerinin müslüman olduğu ilk aile oldular.[233]

Tuleyb b. Umeyr''in Dâveti

Tuleyb'in Annesi Abd'ül-Muttalib'in Kızı Erva'yı İslâm'a Dâveti:

Tuleyb b. Umeyr (r.a.) müslüman olunca, annesi **Abdülmuttalib**'in kızı **Erva**'nın yanına gitti ve:

«— Ben müslüman oldum ve Muhammed (s.a.v.) e tabi oldum. Seni müslüman olmaktan ve Muhammed'e uymaktan men eden nedir? Kardeşin Hamza da müslüman oldu.» dedi. Annesi de:

«— Kızkardeşlerim ne yapacak, onu bekliyorum. Sonra onlardan biri olurum.» dedi. **Tuleyb** de:

«— Allah hakkı için **Resûlullah**'ın yanına gitmeni, ona selâm verip onu tasdik etmeni ve Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmeni istiyorum.» dedi. Anesi de:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in onun Resûlü olduğuna şehadet ederim.» dedi. Ve ondan sonra Nebî (s.a.v.) i meth etmeğe, oğlunu onun yardımına ve hizmetine göndermeye başladı.[234]

Tuleyb b. Umeyr, Erkâm'ın evinde müslüman oldu. Sonra annesinin yanına gitti. Anesi **Abdülmuttalib**'in kızı **Erva** idi ve:

«— Ben Muhammed (s.a.v.) e tâbi oldum. Ve Âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum.» dedi. Annesi de:

«— Yardıma ve dostluğa en çok müstehak olan teyze oğludur. Eğer erkeklerin yerine bizler olsaydık ona tâbi olur ve onu müdafaa ederdik.» dedi. O da:

---

232 Zuhruf: 1-3

233 **Taberânî; Delâil'ün-Nübüvve**

234 **El-İstiâb:** 4/225; **El-İsâbe:** 4/227; **El-Müstedrek:** 3/239

«— Anne seni ona tâbi olmaktan men eden nedir?» dedi.[235]

Umeyr b. Vehb ve Safvan b. Ümeyye:

Urve b. Ez-Zübeyr anlatıyor:

«— Bedir mağlûbiyetinden bir süre sonra **Umeyr b. Vehb el-Cemhî** ile **Safvan İbn-i Ümeyye Hicr**'de oturuyorlardı.[236] **Umeyr b. Vehb Kureyş'**in en azılılarından birisiydi. Resûlullah'a ve eshabına eziyet etmiş Mekke'de iken de ondan çok kötülük görmüşlerdi. **Oğlu Vehb b. Umeyr** ise **Bedir**'de esir olanlar arasında bulunuyordu. Kalîblileri ve onların başlarına gelenleri anlattı. **Safvan:**

«— Vallahi artık bundan sonra yaşamağa değmez.» dedi. **Umeyr:**

«— Doğru söyledin, eğer ödenecek borcum olmasa ve benden sonra yok olmasından korktuğum ailem bulunmasaydı, Muhammed'in üzerine gider ve onu öldürürdüm. Gidişimin bir sebebi var. Oğlum onların elinde esir.» dedi. **Safvan b. Umeyye** bunu fırsat bilerek:

«— Borcunu ben üzerime alıyorum. Onu ben öderim. Ailene gelince sağ oldukları müddetçe onlara da ben bakarım. Onlardan hiçbir şeyimi esirgemem.» dedi. **Ümeyr:**

«— Bunu kimse bilmesin.» dedi. **Safvan** da:

«— Tamam.» dedi. Daha sonra **Ümeyr** kılıcını getirtti. Onu biledi. Ve zehirledi. Sonra yola çıktı ve Medine'ye geldi. Bu sırada **Hz. Ömer** ve müslümanlardan bir grup **Bedir** savaşını konuşuyorlar ve düşmanlara karşı Allah'ın kendilerine yardım ve lütfundan bahsediyorlardı. Bu arada **Ömer**, kılıcını kuşanmış olan **Ümeyr b. Vehb**'in mescidin kapısında devesini çökerttiğini gördü.

«— Bu Allah'ın düşmanı köpek, **Ümeyr b. Vehb**, ancak kötülük için gelir. O Bedir'de bizim aramıza fesat sokan ve bizim sayımızı tahmin eden kimsedir.» dedi.[237]

Sonra **Hz. Ömer, Resûlullah**'ın huzuruna girdi ve:

«— Ey Allah'ın nebîsi, Allah'ın düşmanı, **Ümeyr b. Vehb** kılıcını kuşanarak gelmiş.» dedi. **Resûlullah:**

«— Onu içeri al.» buyurdu. **Ömer** döndü ve **Ümeyr'**i kuşandığı kılıcın kayışından yakalayıp şiddetle çekti. Yanındaki, Ensar'a:

---

235 İbn-i Sa'd: Tabakat 3/123
236 Hicr: Kâbe içinde bir yer
237 **İbn-i İshak; El-Bidâye:** 3/313

«— Resûlullah'ın yanına girin ve orada oturun, bu habisten Resûlullah'ı koruyun. Zira, o güvenilir biri değildir.» dedi ve onu Resûlullah (s.a.v.) ın huzuruna soktu. Resûlullah (s.a.v.), **Ömer'i**, **Ümeyr**'i kuşandığı kılıcın kayışından tutmuş bir halde görünce:

«— Ya **Ömer**, onu gönder, yaklaş ya **Umeyr**!» diye nida etti. **Ümeyr** yaklaştı ve:

«— Sabahın hayırlı olsun.» dedi. —Cahiliye devrinde böyle selâmlaşırlardı— **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Ya **Umeyr**, Allah bize, senin selâmından daha hayırlısını ikram etti. O da Cennet ehlinin selâmıdır.» dedi. **Ümeyr:**

«— Yemin ederim ki, ben onu daha yeni duyuyorum.» dedi. **Resûlullah** (s.a.v.):

«— Buraya niçin geldin ya **Umeyr!**» diye sordu. **Umeyr:**

«— Elinizde bulunan esir için geldim. Esire iyi davranın.» dedi. Resûlullah:

«— Boynundaki kılıç ne?» dedi. **Umeyr:**

«— Allah bütün kılıçların belâsını versin, hiçbir şeye yaramadı ki.» dedi. **Resûlullah:**

«— Doğru söyle ne için geldin?» diye sordu. **Umeyr:**

«— Söylediğim şey için geldim.» dedi. **Resûlullah:**

«— Hayır, sen **Safvan b. Ümeyye** ile beraber **Hicr**'de oturdun. Kaliblileri andınız ve sen: Eğer borcum ve yanımda ailem olmasaydı gider **Muhammed**'i öldürürdüm, dedin. **Safvan b. Ümeyye** de beni öldürmen karşılığında senin borcunu, ailenin geçimini üzerine aldı. Fakat Allah aramıza girdi. Ve engel oldu.» buyurdu.[238]

Umeyr'in Müslüman Oluşu ve Mekkelileri Daveti:

Umeyr bunu duyunca:

«— Senin Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim. Ya **Resûlallah**, biz senin semadan getirdiğin haberleri ve sana gelen vahyi yalanlardık. Bu hâdiseyi **Safvan** ve benden başka kimse bilmiyordu. Şimdi anlıyorum ki, sana gelenleri Allah gönderiyor. Beni hidayete erdiren, bu yola sevkeden Allah'a hamdolsun.» dedi ve Kelime-i Şehadet getirdi.

Resûlullah (s.a.v.):

«— Kardeşinize dinimizi öğretin, ona Kur'an'ı öğretin ve esirini salıverin.» buyurdu. Eshab da öyle yaptı. **Ümeyr** daha sonra:

«— Ya **Resûlallah**, ben şimdiye kadar Allah'ın nurunu söndürmek için savaştım. Allah'ın dininde olanlara şiddetli işkence ettim. Şimdi ise

---

[238] **İbn-i İshak; El-Bidâye: 3/313**

senden şunu istiyorum: Bana izin ver. Mekke'ye gideyim ve Mekkelileri Allah'a, O'nun Resûlüne ve İslâm'a dâvet edeyim. Belki Allah onları hidâyete erdirir. Eğer kabul etmezlerse vaktiyle senin eshabına yaptığım gibi onlara işkence yapayım.» dedi. **Resûlullah** ona izin verdi. **Umeyr** de Mekke'ye gitti.

Umeyr, Resûlullah'ı öldürmek için yola çıktığında, **Safvan,** Mekkelilere:

«— Size **Bedir** gününü unutturacak bir olayı müjdeliyorum.» demişti. Bütün kafilelerden **Ümeyr**'i soruyordu. Nihayet birisi gelip, onun müslüman olduğunu haber verdi. **Safvan** onunla bir daha hiç konuşmamaya ve ona hiçbir surette yardım etmemeye yemin etti.[239]

Umeyr, Mekke'ye gelince halkı İslâm'a davet etmeye, muhalefet edenlere şiddetle eziyet etmeye başladı. Birçok insan onun vasıtasıyle müslüman oldu.[240]

Hz. Ömer'in Umeyr Hakkındaki Sözü:

Umeyr, hidâyete erince müslümanlar sevindiler. **Ömer b. el-Hattab** ise: «İlk geldiğinde domuz ondan daha sevimliydi, fakat şimdi o bana, çocuklarımdan daha sevimli.» diyordu.[241]

Umeyr b. Vehb, müslüman olup Mekke'ye geldiğinde doğru evine gitti. **Safvan b. Ümeyye**'ye uğramadı. Müslüman olduğunu açıkça söyledi ve halkı İslâm'a davete başladı. **Safvan** bunu duyunca:

«— Önce bana uğramamasından anlamıştım ki, o korkulan tehlikeye düştü ve dininden döndü. Artık onunla hiç konuşmayacağım, ne ona, ne de ailesine yardım edeceğim.» dedi.

Safvan, Hicr'de iken **Umeyr** karşısında durdu ve ona seslendi. **Safvan** yüz çevirdi. Bunun üzerine **Umeyr:**

«— Sen efendilerimizden birisin. Taşlara ibadet ve onlara kurban kesmek ne demek biliyor musun? Din bu mudur? Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim.» dedi. **Safvan,** ona hiç cevap vermedi.[242]

---

[239] **İbn-i İshak; El-Bidaye: 3/313**
[240] **Kenz'ul-Ummal: 7/81; Taberânî**
[241] **Mecme'uz-Zevâid: 8/287; El-İsâbe: 3/36**
[242] **El-İstiâb: 2/486; Vakidî**

Ebû Hureyre'nin Annesini İslâm'a Dâveti

Ebû Hureyre anlatıyor:
Annem müşrikken onu İslâm'a davet ediyordum. Bir gün yine onu İslâm'a davet ettim. **Resûlullah** hakkında hoşlanmıyacağım şeyler söyledi. Bunun üzerine ağlıyarak Peygamberimize gittim ve:

«— Ya **Resûlallah,** annemi İslâm'a davet ediyorum. O ise inat ediyor. Bugün yine müslüman olmasını teklif ettim. Senin hakkında hoşuma gitmeyen şeyler söyledi. Hidayete erdirmesi için Allah'a dua et.» dedim.

«— Allah'ım, **Ebû Hureyre**'nin annesini hidayete erdir.» buyurdu. **Resûlullah**'ın bu duasına sevinerek huzurundan ayrıldım. Eve geldiğimde kapıyı kapalı buldum. Annem, geldiğimi ayak seslerimden anlamıştı. İçerden:

«— Biraz bekle, **Ebû Hureyre.**» dedi. Bu sırada içerden su sesi geliyordu. Biraz sonra annem, elbisesini giymiş ve başı örtülü bir halde kapıyı açtı ve:

«— Ya **Ebû Hureyre,** Allah'tan başka ilâh olmadığına ve **Muhammed**'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim.» dedi.[243] Hemen geri dönüp **Resûlullah**'a durumu haber verdim. Allah'a hamd ederek:

«— Hayırlı olsun.» buyurdu.[244]

İbn-i Sa'd'da şu ilâve var:

Ebû Hureyre, «Allah'a yemin ederim ki, beni duyan her mü'min, erkek ve kadın, mutlaka beni sever.» dedi.

«— Bunu nerden biliyorsun?» denilince:

«— Annemi müslümanlığa davet ediyordum...» diyerek hâdiseyi anlattı. Ve sonuna da şunu ilâve etti: «Koşarak Resûlullah'a geldim. Üzüntümden ağladığım gibi, bu defa da sevincimden ağlıyordum.

«— Müjde ya Resûlallah, Allah duanızı kabul etti. Annemi hidayete erdirdi. Ya Resûlallah, dua et de Allah beni ve annemi bütün mü'minlere sevdirsin.» dedim. Bunun üzerine Resûlullah:

«— Allah'ım, bu kulcağızını ve annesini bütün mü'minlere sevdir.» buyurdu. Bu sebeple adımı duyan herkes beni sever.» der.

---

243 **Müslim**

244 **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel; El-İsâbe: 4/241; İbn-i Sa'd: 4/328**

Ümmü Süleym'in Kendisiyle Evlenmek İsteyen Ebû Talha'yı İslâm'a Dâveti:

Enes (r.a.) den rivayet edilmiştir: «**Ebû Talha, Ümmü Süleym**'le evlenmek istedi. —Kendisi henüz müslüman olmamıştı— **Ümmü Süleym** dedi ki:

«— **Ebû Talha**, bilmiyor musun ki ibadet ettiğin tanrı yerden bitmiştir?»

«Evet, biliyorum.»

«— O halde bir ağaca tapınmaktan utanmıyor musun? Eğer müslüman olursan senden başka mehir istemem.» dedi.

Ebû Talha:

«— Biraz düşüneyim.» dedi. Gitti, biraz sonra geldi ve Allah'tan başka ilâh olmadığına ve **Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ediyorum.» dedi. Bunun üzerine **Ümmü Süleym:**

«— Ey **Enes**[245], **Ebû Talha**'yı evlendir. (Yani, nikâhımızın kıyılması v.s. işlerini düzenle) dedi. Oğlu da, annesinin bu isteğini yerine getirdi.[246]

---

[245] Ölen kocasından olan oğlu yani **Enes b. Malik**
[246] **İbn-i Sa'd; El-İsâbe: 4/461; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**

SAHABENİN ARAP KABİLELERİNİ İSLÂMA DAVETİ

Dımam İbn-i Sa'lebe'nin Sa'd İbn-i Bekr Kabilesini İslâm'a Daveti:

İbn-i Abbas anlatıyor:

Sa'd İbn-i Bekr kabilesi **Dımam İbn-i Sa'lebe** başkanlığında bir heyeti Resûlullah'a gönderdi. **Dımam,** Medine'ye geldi. Devesini mescidin kapısına çökerterek indi. Oraya bağladı ve mescide girdi. Resûlullah eshabıyla beraber oturuyordu. **Dımam** gür saçları iki örgülü olan sert bir adamdı. İlerledi ve Resûlullah'ın karşısında durdu:

«— **Abdülmuttalib**'in torunu hanginiz?» diye sordu. Resûlullah:

«— Benim.» buyurdu. **Dımam:**

«— **Muhammed** misin?» dedi.

«— Evet.» buyurdular. **Dımam:**

«— **Abdülmuttalib**'in torunu! Sana birkaç sual soracağım ve ağır konuşacağım! Bana kızma.» dedi. **Resûlullah:**

«— Kızmayacağım, istediğini sor.» buyurdu.

«— Senin, senden öncekilerin ve senden sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah hakkı için sana soruyorum. Seni bize elçi olarak Allah mı gönderdi?» dedi. **Resûlullah:**

«— Evet, Allah gönderdi!» buyurdu.

«— Senin ve senden öncekilerin ve senden sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah hakkı için söyle: Sadece kendisine ibadet etmemizi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ve atalarımızın ibadet etmiş olduğu bu putları terketmemizi emretmeni sana Allah mı emretti?» dedi.

Resûlullah:

«— Evet, Allah emretti!» buyurdu.

«— Senin, senden öncekilerin ve senden sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah hakkı için söyle! Beş vakit namaz kılmamızı Allah mı emretti?» dedi. **Resûlullah:**

«— Evet, Allah emretti!» buyurdu. Sonra İslâm'ın diğer farzlarını da teker teker saydı, zekât, oruç, hac ve diğer bütün emirleri sordu. Her soruşunda aynı şekilde yemin ettirerek soruyordu. Nihayet sorularını bitirdi:

«— Allah'tan başka tanrı olmadığını, Muhammed'in Allah'ın elçisi

olduğunu kabul ediyorum. Bu farzları yerine getireceğim ve yasakladığın şeylerden kaçınacağım. Bunun üzerine ne bir şey ilâve edeceğim, ne de birşey eksilteceğim.» dedi. Sonra devesinin yanına gitmek üzere oradan ayrıldı. Bunun üzerine **Resûlullah:**

«— Şu saçları iki örgülü adam, eğer dediğini tutarsa cennete girer.» buyurdu.[247]

İbn-i Abbas anlatıyor: **Dımam, Resûlullah**'ın huzurundan ayrıldıktan sonra devesinin yanına geldi. Yularını çözdü ve yola çıktı. Kavmine dönünce onları topladı ve ilk sözü şu oldu:

«— Lânet olsun Lât ve Uzza'ya!»

«— Dikkat et ey **Dımam**! Alaca hastalığına, cüzzama yakalanırsın, delilik etme!» dediler. **Dımam:**

«— Yazıklar olsun size! Onlar ne zarar verir, ne fayda. Allah bir elçi gönderdi. İçinde bulunduğunuz durumdan sizi kurtarmak için ona kitap indirdi. Ben, ortağı olmayan tek Allah'tan başka tanrı olmadığına, **Muhammed**'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ediyorum. Size ondan emir ve yasaklarını getirdim.» dedi.

Allah'a yemin olsun ki, o gün müslüman olmayan tek bir erkek ve kadın kalmadı. **Dımam, İbn-i Sa'lebe**'den daha faziletli bir heyet başkanı duymadık.[248]

Vâkidî o gün orada bulunanlardan müslüman olmadık hiçbir erkek ve kadın kalmadığını, onların bir mescid yaptıklarını ve ezan okuduklarını bildiriyor.[249]

Amr İbn-i Murretel Cühenî'nin Kavmini İslâm'a Daveti:

Amr anlatıyor: Cahiliye devrinde haccetmek için kavmimden bir grupla yola çıktık. Yolda bir rüya gördüm: Mekke'deymişim. Kâbe'den yayılan bir nur, ışığıyla, **Yesrib** ve **Cüheyne** dağlarını aydınlatıyordu. Bu nur deryasının içinden: **«Karanlıklar çekildi, nur yayıldı. Peygamber gönderildi!»** diyen bir ses işittim. Sonra önümü başka bir ışık aydınlattı. Bu defa Hiyre köşklerini ve Medain saraylarını gördüm. O nurun içinden gelen bir ses de: **«İslâm ortaya çıktı. Putlar kırıldı, akrabalar kaynaştı!»** diyordu. Korkarak uyandım ve arkadaşlarıma: Vallahi Kureyş'te birşeyler oluyor, dedim ve gördüğüm rüyayı anlattım.

Memleketimize döndüğümüz zaman **Ahmed** isimli bir zatın Peygamber olduğu haberi geldi. Hemen yola çıktım ve gidip kendisini bularak rüyamı anlattım. Buyurdu ki:

---

[247] **İbn-i İshak**
[248] **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel; Ebû Davud**
[249] **Bidâye: 5/60; Müstedrek: 3/54; Buhari; Müslim**

«— Ey **Amr b. Mürre**, ben Allah tarafından bütün kullarına gönderilmiş bir Peygamberim. Onları İslâm'a davet ediyor, kan dökmemelerini, akrabayı ziyaret etmelerini, yalnız Allah'a ibadet etmelerini, putları reddetmelerini, haccetmelerini, oniki ayın biri olan **Ramazan**'da oruç tutmalarını emrediyorum: Kim bu çağrıma uyarsa, onun için cennet vardır. Kim de isyan ederse yeri cehennemdir. İman et ya **Amr** ki Allah da seni cehennem ateşinden korusun!» buyurdu. Bunun üzerine:

«— Allah'tan başka tanrı olmadığına, senin de Allah'ın elçisi olduğuna şehadet ediyorum. —Her ne kadar birçok kabileler kabul etmediyse de helâl ve haram getirdiklerinin hepsine iman ettim.» dedim. Onun adını duyunca yazdığım şiiri okudum. Bir putumuz vardı. Babam da onların hizmetçisiydi. Gidip onları kırdım. Sonra Peygamber'in huzuruna vardım. Şu şiiri okudum:

«Allah'ın hak olduğunu kabul ettim.
Taş putları ilk terkeden benim.
Hicret için koyuldum yola.
Aştım sana gelmek için dağları, dağ gibi manileri
Şahsı ve soyuyla insanların en hayırlısına arkadaş oldum.
Yaratanın elçisi, yıldızların yücesi...»

Bunun üzerine, **Peygamber** (s.a.v.):

«— Hoş geldin ya **Amr.**» buyurdu.

«— Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü. Beni kavmime gönder. Umulur ki Allah seninle beni hidayete ulaştırdığı gibi, benimle de onları hidayete kavuşturur.» dedim. Bana müsaade etti. Giderken:

«— **Şefkatli ve doğru sözlü ol, kaba davranma, kibirli ve haset edici olma!**» buyurdu. Kabileme döndüm ve onlara:

«— **Rifâe** oğulları! **Cüheyne** topluluğu!.. Ben size Allah'ın Resûlü'nün elçisiyim. Sizi İslâm'a çağırıyorum. Kan dökmemenizi ve akrabalarınızı ziyaret etmenizi, yalnız Allah'a ibadet etmenizi, putları reddetmenizi, **Kâbe**'yi ziyaret ve on iki aydan biri olan **Ramazan**'da oruç tutmanızı emrediyorum. Kim bu daveti kabul ederse ona cennet vardır. Kim de isyan ederse cehenneme girecektir. **Cüheyne** topluluğu! Allah sizi mensup olduğunuz milletin en hayırlısı kıldı. Sizin dışınızdaki Arapların sevdiği şeyleri size kötü gösterdi. Çünkü, onlar iki kız kardeşle birden evleniyor, haram aylarda savaş yapıyor, analıkları ile evleniyorlardı. Siz ise bunları yapmıyordunuz. **Lüey İbn-i Galib** sülâlesinden olan bu Peygambere uyun! Dünya ve ahiret şerefine erişirsiniz.» dedim.

Bu sözlerim üzerine aralarından sadece bir kişi bana:

«— Ey **Amr İbn-i Mürre!** Allah kahretsin seni! Bizden ilâhlarımızı

terketmemizi, topluluğumuzu dağıtmamızı, asil atalarımızın dinini bırakarak çölden gelen bu Kureyş'linin davetine mi uymamızı istiyorsun? Sen itibarını kaybettin artık!» diyerek şu şiiri okudu:

«**Amr b. Mürre**, birtakım kötü niyetlerle bazı sözler nakletti. Eğer ömrüm olursa onun sözlerinin ve yaptıklarının kötü netice vereceğine şahit olacağım. Atalarımı kötüleyenlerin âkıbeti felâkettir.»

«— Hangimiz yalancıysak Allah onu kahretsin, dili tutulsun, gözü kör olsun!» dedim. Vallahi ölmeden önce bu adamın dili tutuldu, gözü kör oldu. Bunadı, yediği yemekten de tad almaz oldu.

Amr, kabilesinden müslüman olanlarla beraber **Peygamber** (s.a.v.) e, geldi. **Hz. Peygamber** onları selâmlıyarak:

«— Hoş geldiniz.» dedi. Ve kendilerine şu yazılı emri verdi:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla. Bu, aziz olan Allah'tan sadık olan elçisinin lisanı üzere yazılmış hakkı söyleyen bir mektuptur. Zeyd İbn-i Cüheyne kabilesinden Amr İbn-i Mürre ile gönderildi. Namazınızı kılmanız ve gelirinin beşte birini vergi olarak vermeniz şartıyla araziniz, dağları, tepeleri ve ovalarıyla hayvanlarınızı otlatmanız, sularını içmeniz için hepsi size bırakılmıştır. Bir koyun ve bir sığır sürüsü için iki koyun yalnız bir koyun sürüsü için, bir koyun vereceksiniz. Koşum hayvanları ve kuyudan su çeken hayvanlar için vergi yoktur. Aramızdaki bu anlaşmaya Allah ve burada bulunanlar şahittir.»[250]

Urve İbn-i Mes'ud (r.a.) un Sakif Kabilesini İslâm'a Daveti:

Urve b. Zübeyr anlatıyor: Hicret'in 9. yılında müslümanlar hacca gelmeye başladığında, **Urve İbn-i Mes'ud** (r.a.) İslâm'a girmiş ve **Resûlullah** (s.a.v.) ın yanına gelmişti. Bilâhare Peygamber'den kabilesinin yanına dönmek için izin istedi. **Resûlullah:**

«— Seni öldürmelerinden korkarım.» buyurdu. **Urve** de:

«— Onlar beni uyurken bulsalar uyarmazlar bile.» dedi. Bunun üzerine Resûlullah izin verdi, o da müslüman olarak kavmine vardı. Bunu duyan **Sakif**'liler hoş geldin, demek için yanına geldiler. O da kendilerini İslâm'a davet etti. Bunun üzerine onu itham etmeye ve kızmaya başladılar. Daha da ileri gidip hakaret ettiler ve **Urve**'yi öldürdüler. **Peygamber** (s.a.v.):

---

[250] **Rüyâni; İbn-i Asakir; Kenz'ul-Ummal: 7/64; Bidâye: 2/351; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid: 8/244**

«Urve de, Yâsin ehli gibi[251] kabilesini müslüman olmaya çağırdı ve neticede onu şehid ettiler.» buyurdu.[252]

Urve'nin Vasiyyeti:

Abdullah İbn-i Yahya anlatıyor: **Urve,** akşamleyin **Tâif**'e geldi ve evine indi. Sakif'liler, gelip kendisini cahiliye usulüyle selâmladılar. Fakat **Urve,** onların bu usulle kendisini selâmlamalarını reddederek:

«— Cennete gireceklerin usulüyle selâm verin.» dedi. Bunun üzerine ona eziyet ve hakaret ettiler. O ise bunlara karşılık vermedi. Oradan ayrıldılar. Bir tuzak hazırlamayı düşünüyorlardı. Sabah namazı olunca **Urve** kalktı ve ezan okudu. Sakif'liler her taraftan toplanıp geldiler. Benî Mâlik kabilesinden **Evs İbn-i Avf** denen biri, bir ok attı. Ok **Urve**'nin bilek damarına isabet etti. Kan durmadı, bunun üzerine **Gaylan İbn-i Seleme, Kinane İbn-i Abd'i Yaleyl, Hakem İbn-i Amr** kabilesi, ileri gelenleriyle silâhlanarak toplandılar ve: «Ya tek kişi kalmayıncaya kadar öleceğiz veya **Benî Mâlik** reislerinden on kişiyi öldüreceğiz!» dediler. **Urve,** onların yapmak istediklerini görünce:

«— Benim için dövüşmeyin; ben, iki kabilenin arasına düşmanlık girmesin diye kanımı helâl ettim. Bu şehitlik Allah'ın bana bir ikramıdır. Allah gönderdi bu şehitliği bana. Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah... Resûlullah sizin, beni öldüreceğinizi söylemişti.» dedi. Sonra sülâlesini çağırarak:

«— Beni burada, Resûlullah ile beraber savaşırken ölen şehitlerin yanına gömün.» diye vasiyet etti.

Urve öldü ve şehitlerin yanına gömdüler. Ölüm haberi **Hz. Peygamber**'e ulaşınca:

«— Urve de Yâsin ehli gibi...» buyurdu.[253]

Devs'li Tufeyl İbn-i Amr'ın Kavmini İslâm'a Daveti:

Muhammed İbn-i İshak anlatıyor: **Resûlullah** (s.a.v.), kavminden gördüğü fenalıklara rağmen onlara durmadan nasihat ediyor ve içinde bulundukları kötü durumdan kurtuluşa çağırıyordu. Allah, Peygamber'i

---

251 Yasin Sûresi 20. ayet «O şehrin en uç kenarından koşarak bir adam geldi. Ey kavmim dedi. O gönderilmiş elçilere uyun.» Bu elçiler Hz. İsa'nın havarilerinden «Yuhanna ve Belves» idi. Onların davetine uyun diyen «Habibün'Neccar» idi. Ulemâdandı. Evi şehrin kenarındaydı. .Kavminin, elçileri yalanladığını duyunca koşarak gelmişti. P.eygamberimizin geleceği zamanı ve vasıflarını da mukaddes kitaplardan okumuş ve öğrenmişti.

252 **Mecme'uz-Zevâid:** 9/386; **Taberânî; Müstedrek:** 3/616

253 **İbn-i Sa'd:** 5/369

Kureyşlilerin zulmünden koruyunca Kureyşliler bu defa da onun yanına gelen insanlara engel olmaya başladılar. **Devs'li Tufeyl İbn-i Amr,** Resûlullah Mekke'de bulunduğu sırada, onun yanına geldiğini anlatıyor. **Tufeyl,** itibarlı, şair ve meşhur bir adamdı. Kureyşlilerden bir grup, kendisine gelip:

«— **Tufeyl,** şehrimize geldin. Aramızdan çıkan bu adam işimizi bozdu, topluluğumuzu dağıttı. Sözleri sihir gibidir. Babayla oğlun, kardeşle kardeşin, kocayla karının arasını açar. Bizim başımıza gelenin senin ve kavminin de başına gelmesinden korkuyoruz. O'nunla konuşma ve söylediklerini dinleme!» dediler. **Tufeyl:**

«— Yemin ederim ki, onu dinlemiyeceğim ve konuşmıyacağım. Kararımı verdim. Bunun için de **Kâbe**'ye gittiğimde kulaklarıma pamuk tıkayacağım. Çünkü onu dinlemek istemiyorum.» dedi.

Beytullaha gittiğimde baktım, Resûlullah (s.a.v.), Kâbe'nin yanında namaz kılıyordu. Biraz yaklaştım. İstemediğim halde bazı sözleri duydum. Çok güzel sözlerdi. Kendi kendime dedim ki: «Yazıklar olsun bana! Ben meşhur şair bir adamım. Güzeli çirkinden ayırırım. Niçin bu adamın söylediklerini dinlemiyorum. Söylediği şey güzelse kabul ederim. Çirkinse etmem.» Bekledim nihayet Resûlullah namazı bitirip evine döndü. Kendisini takip ettim. Evine girince, ben de girdim ve:

«— Ya **Muhammed!** Kavmin bana böyle böyle diyor. Vallahi seni bana korkunç gösterdiler. O kadar ki, söylediklerini duymamak için kulaklarıma pamuk tıkadım. Fakat Allah'tan olacak söylediklerini duyunca beğendim. Dinini bana da anlat.» dedim. Bana İslâm'ı anlattı ve Kur'an okudu.

Vallahi bundan daha güzel bir söz, bundan daha âdil bir din görmedim ve hemen müslüman oldum. Şehadet getirdim ve:

«— Ya Resûlallah, ben kavmim içinde sözü dinlenen birisiyim. Hemen kavmime dönüp onları İslâm'a davet etmek istiyorum. Allah'a dua et de benim onlara karşı tesirimi arttıracak bir keramet ihsan etsin.» dedim. Bunun üzerine Resûlullah:

«— Allahım, ona bir keramet ihsan eyle!» diye dua etti. Kavmime gitmek üzere yola çıktım. Halkın beni görebileceği **Seniyye** denen yere gelince alnımda kandile benzer bir ışık peyda oldu. «Allahım, bu ışık alnımdan başka bir yerde olsun. Halkın, bunu dinlerini terkettiğim için bana ârız olmuş bir hastalık zannedeceklerinden korkuyorum.» dedim. Bunun üzerine ışık, kırbacımın ucuna geldi. Halk bu ışığı kamçının ucunda asılı bir kandil gibi görüyor, ben ise **Seniyye**'den onlara doğru iniyordum. Nihayet yanlarına vardım.

Eve varınca babam geldi. —Kendisi çok yaşlıydı—

«— Yaklaşma bana babacığım. Ben senden değilim. Sen de benden değilsin artık!» dedim.

«— Niçin oğlum?» dedi.

«— Ben müslüman oldum. **Muhammed**'in (s.a.v.) dinine girdim.» dedim. Bunun üzerine babam:

«— Senin dinin, benim de dinimdir.» dedi. Yıkandı, temiz elbiselerini giydi ve geldi. Kendisine müslümanlığı telkinettim. Müslüman oldu. Sonra yanıma karım geldi. Ona da:

«— Yaklaşma bana artık, ben senden değilim, sen de benden değilsin.» dedim.

«— Niçin? Kurban olayım söyle!» dedi.

«— İslâm bizi ayırdı.» dedim. Hemen o da müslüman oldu. **Devs'**lileri İslâm'a çağırdım, fakat onlar ağır davrandılar.

Sonra Mekke'ye Resûlullah'ın yanına gittim.

«— Resûlullah! Devs'liler bana karşı geldiler, onlara beddua et.» dedim.

«— Allahım, Devs kabilesini doğru yola ilet.» buyurdu. Bana da:

«— Şimdi kavmine dön, onları İslâm'a davet et ve onlara yumuşak davran.» dedi. Memleketime döndüm. Devs topraklarında kaldığım sürece onları İslâm'a davet ettim. Nihayet Resûlullah Medine'ye hicret etti. **Bedir Uhud** ve **Hendek** savaşlarını yaptı. Kendisi **Hayber**'de iken **Devs**'den müslümanlığı kabul eden yetmiş, seksen kadar aile ile birlikte Medine'ye gittim.[254]

ASHABIN İSLÂM'A DAVET İÇİN FERTLER VE HEYETLER GÖNDERMESİ

Hişam İbn-i Âs anlatıyor: Bir zat ile ben İslâm'a davet için **Roma İmparatoru Herakl**'e gönderildik. Yola çıktık. **Dımaşk**'a vardık ve **Gassan** emiri **Cebele b. Eyhem**'e misafir olduk. İçeri girdiğimizde tahtında oturuyordu. Bizimle konuşması için birini gönderdi. Biz de:

«— Vallahi biz elçiyle konuşmayız. Biz, Kral'a gönderildik. Eğer müsaade ederse kendisiyle konuşuruz. Yoksa elçiyle konuşmayız.» dedik. Elçi gitti ve durumu kendisine bildirdi. Bunun üzerine bizi yanına çağırdı, girdik. Bize:

«— Konuşunuz.» dedi. Ben konuştum ve kendisini İslâm'a davet ettim. Kralın üzerinde siyah bir elbise vardı. Ona:

«— Bu üzerinizdeki nedir, neden böyle siyah giyindiniz?» dedim. Kral:

---

[254] **El-Delâil:** sh. .78; **El-Bidâye:** 3/100; **El-İsâbe:** 2/225; **İbn-i Sa'd:** 4/237; **El-İstiâb:** 2/232

«— Bu elbiseyi giydim ve sizi Şam'dan atıncaya kadar da çıkarmamaya yemin ettim.» diye cevap verdi. Biz de:

«— Senin bu oturduğun yere kadar bütün mülkünü elinden alacağız vallahi. Bunu bize Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) haber verdi.» dedik. O da:

«— Bunu siz yapamazsınız. Bunu ancak gündüzleri oruç tutanlar, geceleri ibadet edenler başarır.» dedi.[255]

SAHABENİN İSLÂM'A DAVET İÇİN MEKTUPLAR GÖNDERMESİ

Ziyad İbn-i Haris Essudaî'nin Kavmine Mektubu:

Ziyad İbn-i Haris Essudaî anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) e gelip, ona bîat ederek müslüman oldum ve kavmimin üzerine ordu gönderdiğini duydum.

«— Ya Resûlallah, orduyu çevir. Onların müslüman olmalarını ve itaat etmelerini ben temin edeceğim.» dedim.

«— Git de orduyu geri çevir!» buyurdu.

«— Benim bineğim yoruldu ey Allah'ın Resûlü.» dedim. Bunun üzerine başka birini gönderdi. Orduyu çevirdi. Ben de bir mektup yazdım. Müslüman oldular. Resûlullah bana:

«— Sudaalı kardeş, gerçekten, kavmin senin sözünü tutarmış.» buyurdu.

«— Hayır, aslında Allah onları hidayete erdirdi.» dedim.

«— Seni onlara başkan tayin edeyim mi?» buyurdu.

«— Olur, ya Resûlallah.» dedim. Bunun üzerine beni onlara başkan tayin ettiğine dair bana bir mektup verdi.

«— Ya Resûlallah, bana zekâttan bir miktar almam için de bir emir ver.» dedim.

«— Olur.» buyurdu. Ve bana başka bir mektup daha verdi. Bu hâdise bir yolculuk esnasında cereyan etmişti. **Hz. Peygamber** bir yerde konakladı. Ora halkı, idarecilerinden şikâyet ederek:

«— Cahiliye devrinde kavmiyle bizim aramızda geçen bir hâdiseden dolayı bizi cezalandırdı.» dediler. Resûlullah:

«— Hakikaten bunu yaptı mı?» buyurdu.

«— Evet.» dediler. Bunun üzerine Resûlullah, eshabına döndü, ben de oradaydım ve şunları söyledi:

---

[255] **Beyhakî: Ebû Ümâreti'l-Bâkirî'den; Tefsir-i İbn-i Kesir:** 2/251; **Ed-Delâil** sh. 9 (**Ebu Bekir** zamanında gönderildiği beyan ediliyor.)

«— **Böyle bir mü'minin başkanlığında hayır yoktur.»**[256] Resûlullah'ın bu sözü bana dokundu. Sonra bir başkası geldi, ve:

«— Ey Allah'ın Resûlü bana bir şeyler ver.» dedi.

«— **Zengin bir kimse, halktan sadaka alırsa o aldığı şey, başına ağrı ,karnına dert olur.»** buyurdu. Adam:

«— Zekâttan ver.» dedi. Resûlullah da:

«— **Zekât konusunda Allah ne Peygamberinin, ne de bir başkasının hükmünü kabul etmez. Bu konuda hükmü bizzat kendisi vermiş ve zekât alabilecek olanları sekiz gruba ayırmıştır. Eğer sen bu gruplardan birine dahilsen, veririm.»** buyurdu.

Bu söz de bana dokundu. Çünkü ben zengindim. Kendisinden zekât istemiştim... Peygamber (s.a.v.) namazını bitirince:

«— Ey Allah'ın Resûlü, beni bu vazifeden affet.» dedim.

«— Niçin?» dedi.

«— Bir mü'min için başkan olmakta hayır yoktur, buyurduğunuzu işittim ya Resûlallah. Ben Allah ve Resûlüne inanıyorum. Sizden zekât isteyen birine de: Zengin bir kimse, halktan sadaka alırsa o aldığı şey, başına ağrı, karnına dert olur, buyurduğunuzu duydum. Ben de, sizden zengin olduğum halde zekât istemiştim.» dedim.

«— Öyle mi? Peki istersen devam et, istersen bırak.» buyurdu.

«— Bırakıyorum.» dedim.

«— O halde bana, size başkan tayin edeceğim birini göster.» buyurdu. Ben de kendisine müslüman olarak gelen heyetten birini gösterdim, onu başkan tayin etti.[257]

Büceyr İbn-i Züheyr İbn-î Ebî Sülmâ (r.a.) nın Kardeşi Ka'ba Mektubu:

Ebî Sülmâ Elmüzenî babasından, o da dedesinden naklediyor: **Züheyr**'in oğulları **Ka'b** ve **Büceyr**, bir gün **Ebrak el-Uzzaf** denen yere geldiler. **Büceyr, Ka'b**'e:

«— Sen burada koyunlarımızın yanında dur. Ben şu adama (Resûlullah) (s.a.v.) gidip de söylediklerini dinleyeyim.» dedi. **Ka'b** orada kaldı. **Büceyr**, Resûlullah'ın yanına gitti. Peygamber, ona İslâm'ı tebliğ etti. O da müslüman oldu. **Ka'b** bunu duyunca:

---

[256] Peygamberimiz bu sözüyle adaleti yerine getiremiyecekleri için idareci olmayı doğru bulmuyordu. Bu söz vazifesini hakkıyla yapan, adaletten ayrılmayanlar için değildi. Vazifeyi yapabilenlere vazife almalarını tavsiye ediyordu. (Şârih)

[257] **Mecmeu'z-Zevaid: 5/204; Beyhakî; El-Bidâye: 5/83; Begavî; İbn-i Asakir; Kenzu'l-Ummal: 7/83; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel; El-İsâbe: 1/557**

«— Hemen bu haberi ulaştırın **Büceyr'**e. Yazıklar olsun sana, bir başkası tesir etti. Ananda ve babanda görmediğin bir dine girdin. Kardeşin de o dinden değil. **Ebû Bekir** doyurucu bir kadeh içirdi sana. O güvendiğin adam sana ilk ve son kadehi içirdi.» dedi.

Resûlullah bu beyitleri duyunca onun öldürülmesini emretti ve:

«— **Ka'b**'a rastlayan hemen onu öldürsün.» buyurdu. **Büceyr** bu haberi kardeşine yazdı. Resûlullah'ın, katline ferman çıkardığını bildirdi: «Başının çaresine bak, yoksa kurtulacağını sanmıyorum.» dedi. Sonra devamla şunları yazdı. «Şunu bil ki, **Resûlullah**, Allah'tan başka tanrı olmadığına, **Muhammed**'in de onun elçisi olduğuna şehadet edenleri kabul ediyor. Bu mektubumu alınca hemen müslüman ol ve gel.»

Ka'b müslüman oldu ve **Resûlullah**'ı öven meşhur kasideyi yazdı. Dönüp geldi. Devesini **Resûlullah**'ın mescidinin önüne çökertti. Mescide Peygamberin huzuruna girdi. Resûlullah, grup grup oturan eshabıyla beraberdi ve bazan o tarafa bazan bu tarafa dönerek onlarla konuşuyordu. **Ka'b** diyor ki:

Devemi mescidin kapısına çöktürdüm. **Resûlullah**'ı gıyaben tanıyordum. İleri geçtim, yanına oturdum. Müslüman olduğumu söyledim.

«— Allah'tan başka tanrı yoktur ve sen de onun elçisisin, affet ya **Resûlullah**.» dedim.

«— Sen kimsin?» diye sordu.

«— **Ka'b İbn-i Züheyr**'im.» dedim.

«— O şiiri söyleyen sen misin?» dedi. Sonra **Ebû Bekir** (r.a.) e döndü ve:

«— Nasıl demişti?» dedi. **Ebû Bekir** (r.a.) şiiri okudu.

«Ebû Bekir doyurucu bir kadeh içirdi sana:
O vazifeli adam sana ilk ve son kadehi içirdi.»

Ka'b:

«— Ben böyle söylemedim. Ya **Resûlullah**.»

«— Ya nasıl dedin?» diye sordu. Ben:

Ebû Bekir doyurucu bir kadeh içirdi sana. O güvendiğin adam sana ilk ve son kadehi içirdi, dedim. **Peygamber:**

«— Vallahi o güvenilir kimsedir.» dedi. Sonra **Ka'b** kasidenin tamamını okudu.[258] **Musa b. Ukbe**'nin naklettiğine göre **Ka'b İbn-i Züheyr** Medine'deki mescidde Resûlullah (s.a.v.) a **«Bânet Süâd»** kasidesini okudu. Sözü şu beyitlere gelince:

«Resûlullah, Allah'ın parlayan keskin ve kınından sıyrılmış bir kılıcıdır. Mekke'de Kureyşli gençler İslâm'a girdiği zaman ileri gelenlerin-

---

[258] **El-Müstedrek: 3/579**

den biri bunlara: Batasıcalar! demiştir.» Resûlullah eliyle halka dinlemelerini işaret etti. **Büceyr İbn-i Züheyr**, kardeşi **Ka'b'a** bir mektup yazmıştı. Onu korkutuyor, İslâm'a çağırıyor ve şu beyitleri söylüyordu:

«**Ka'b'a** kim ulaştıracak bu sözü; Bâtıl diye kınadığın bu din gibi doğrusu var mı sende? Lât ve Uzza'ya değil, bir olan Allah'a yönel ki kurtulasın ve selâmeti bulasın. Ahirette kurtuluş yok, orada cehennemden sadece temiz kalbli müslüman kurtulur. **Züheyr**'in dini hiçbir şey değildir. O bâtıldır. **Ebû Sülman**'ın dini de bana haramdır.»[259]

Halid İbn-i Velid'in İranlılara Mektubu:

Ebû Vâil (r.a.) anlatıyor: **Halid İbn-i Velid** (r.a.) İranlıları İslâm'a davet eden bir mektup yazdı. Şöyle diyordu:

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla. Halid b. Velid'den Rüstem, Mehran ve İran halkına: Selâm, doğru yola tâbi olanlara. Biz sizi İslâm'a davet ediyoruz. Eğer kabul etmezseniz malınızdan güzellikle cizye verin. Eğer cizye vermeyi de kabul etmezseniz benimle beraber öyle bir topluluk var ki, İranlıların içkiyi sevdikleri gibi Allah yolunda cihadı istiyorlar, seviyorlar. Selâm doğru yola tâbi olanlara.»[260]

Hâlid İbn-i Velid'in Medainliler'e Mektubu:

Mücahid; Şa'bî'den naklederek anlatıyor: Benî Bukayleliler, **Halid İbn-i Velid**'in Medain'lilere yazdığı bir mektubu bana okuttular. Şöyle yazıyordu:

«Halid İbn-i Velid'den İran idarecilerine: Selâm doğru yolda olanlara: Hamd sizin birliğinizi dağıtan, mülkünüzü elinizden alan, plânlarınızı bozan Allah'a mahsustur. Şunu katiyetle bilin ki, kim bizim gibi namaz kılar, kıblemize döner, kestiğimizi yerse işte o gerçek müslümandır. Hak ve vecibeleri de bizim gibidir. Mektubumu alınca bana rehineler gönderin. Onlar benim himayemdedir. Korkmayın! Eğer dediğimi yapmazsanız kendisinden başka tanrı olmayan Allah'a yemin ederim ki sizin, hayatı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir kavmi üzerinize göndereceğim.»

Mektubu okuyunca endişelenmeye başladılar. Bu hâdise Hicrî 12. senede olmuştur.[261]

---

[259] **El-Müstedrek: 3/582 - 583; Mecme'uz-Zevaid: 9/394; El-İsâbe: 3/394; El-Bidâye: 4/372; Beyhakî.**

[260] **Mecmeu'z-Zevaid: 5/310; Taberânî**

[261] **Müstedrek: 3/299; İbn-i Cerir: 2/553.**

Halid İbn-i Velid'in Hürmüz'e Mektubu:

Şa'bî anlatıyor: **Halid, Ezazibe** ile **Yemâme**'den çıkmadan önce **Hürmüz**'e şu mektubu yazdı. **Hürmüz** o zaman stratejik bir bölgede bulunuyordu.

«Müslüman ol kurtul, veya cizye vererek kavmini ve kendini emniyete al. Aksi halde neticeden sen sorumlusun. Sizin, hayatı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir kavimle üzerinize geliyorum.»[262]

İbn-i Cerir de aynı hâdiseyi şu şekilde anlatıyor: **Halid**, Irak'ın verimli ve önemli yerlerini ele geçirdikten sonra, Hîyreliler'den birini çağırdı ve İranlılara onunla bir mektup gönderdi. O sırada İranlılar Medain'de idiler. Ve **Erdeşir**'in ölümünden dolayı Medain'e gidip geliyorlar ve birbirlerine yardım ediyorlardı. **Behmen Câzeveyh**'in **Büheresir** denilen yerde çadırını kurdular. Kumandanları imiş gibi ona muamele ettiler. Yanında da arkadaşları vardı. **Salub** ile birlikte bir kişi çağırdı. Ve onlara birer mektup verdi. Mektuplardan biri ileri gelenlere, diğeri de halka yazılmıştı. Bunların biri Hiyreli, diğeri ise Nabtî idi. Hiyrelilere

«— Adın ne senin?» diye sordu.

«— Mürre.» dedi. Bunun üzerine:

«— Al şu mektubu, İranlılara götür. Allah ya onların hayatını zehir eder, yahut da müslüman olur, gelip tabi olurlar.» dedi. Diğerine de: «Allahım bu adamların canlarını al!» diye ilâve etti.

«— Senin adın ne?» diye sordu.

«— Hizkîl.» dedi. **Halid:**

«Al şu mektubu,» dedi, «Allah'ım bu adamların canlarını al!» diye ilâve etti.

İbn-i Cerir'de bu iki mektubun metinleri şöyledir:

«Bismillahirrahmanirrahîm,

Halid b. Velid'den İran Krallarına.

Hamd devletinizi dağıtan, plânlarınızı bozan ve birliğinizi parçalayan Allah'a mahsustur. Eğer böyle yapmasaydı iş, sizin için daha da kötü olacaktı. Emrimize girin ki, sizi serbest bırakalım. Sizin hayatı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir kavme mağlup olmak istemezsiniz sanırım.»

«Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla.

Halid'den İran Başkanına. Müslüman olun kurtulun veya cizye vererek himayemizde olduğunuza inanın. Aksi takdirde İranlıların içkiyi sevdikleri kadar ölümü seven bir kavimle üstünüze geliyorum.»

---

262 **İbn-i Cerir: 2/554**

PEYGAMBER (s.a.v.) ZAMANINDA SAVAŞLARDA SAHABENİN İSLÂM'A DÂVETİ

Tenîm'li Müslim b. Harisin Daveti:

Haris b. Müslim şunları anlatıyor: Resûlullah bizi bir savaşa göndermişti. Hücum yerine geldiğimizde atım bir şeyler hissetti. Arkadaşlarımı takibettim. Uğultu çıkararak gelen bir kabileye rastladık, onlara:

«— Allah'tan başka tanrı yoktur, deyin ki kurtulasınız.» dedim. Onlar da İslâm'ı kabul ettiler. Bunun üzerine arkadaşlarım bana kızarak:

«— Elimize düşmüş ganimetten bizi mahrum ettin!» dediler.

Döndüğümüzde, hâdiseyi Resûlullah'a anlatmışlar. Beni çağırdı ve yaptığımı beğenerek:

«— İyi bil ki, Allah sana bu kadar insanın canını kurtardığın için onların her birine karşılık şu kadar sevap yazdı.» buyurdu.

Sonra Resûlullah:

«— Benden sonra müslümanların idarecisi olacaklara senin hakkında bir mektup yazıp sana vereceğim ve seni kollamalarını tavsiye edeceğim.» buyurdu. Mektubu yazdı, mühürledi, bana verdi:

«— Sabah namazını kıldığında hiç kimse ile konuşmadan önce yedi kere «Allahümme ecirnî minennâr (Allah'ım beni ateşten koru)» diye dua et. Eğer o gün ölürsen Allah seni cehennemden korur.»

Akşam namazını kıldığında hiç kimseyle konuşmadan önce yedi kere «Allahümme ecirnî minennâr (Allah'ım beni ateşten koru)» de. Eğer o gece ölürsen Allah seni cehennem ateşinden korur.» buyurdu.

Resûlullah vefat edince mektubu **Ebû Bekir**'e (r.a.) getirdim. Açtı, okudu ve bana aynı şekilde yardım edilmesini emretti. Ve mektubu mühürledi. Sonra **Ömer** (r.a.) Halife olunca ona götürdüm. O da aynı şekilde yaptı. Sonra **Osman** (r.a.) Halife olunca ona götürdüm. O da aynı şeyi yaptı.

Müslim İbn-i Haris diyor ki: Babam **Haris, Osman** (r.a.) ın hilâfeti zamanında öldü. Mektup yanımızdaydı. **Ömer, İbn-i Abdül Aziz** (r.a.) Halife olunca da mektup yanımızdaydı. Bulunduğumuz yerin valisine, **Müslim b. Haris**'i Resûlullah'ın mektubuyla beraber kendisine göndermesini yazdı. Mektubu götürdüm, okudu. Bana yardım edilmesini emretti ve mektubu mühürledi.[263]

Ka'b b. Umeyr'in İslâm'a Daveti:

Muhammed b. Abdullah Ez-Zührî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) Gıfarlı **Ka'b b. Umeyr** (r.a.) i onbeş kişiyle beraber gönderdi. Şam'da «Zat-i Atlah»a gelince orada büyük topluluklar gördüler. Ve onları İslâm'a davet ettiler. Onlar kabul etmediler ve kendilerini İslâm'a davet edenleri ok yağmuruna tuttular. Bunu gören Resûlullah'ın arkadaşları şehit oluncaya kadar şiddetle savaştılar. Ölüler içinde yaralı olarak kalan birisi gece olunca sürünerek kaçtı ve Resûlullah'ın yanına kadar geldi. Resûlullah hemen üzerlerine bir birlik göndermek istedi. Fakat kendisine kabilenin oradan gittikleri haberi geldi.[264]

İbn-i Ebi'l Avca'nın İslâm'a Dâveti:

Zührî'den: Dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Hicrî 7. yılın Zilhicce ayında **kaza umre**'sinden döndüğü zaman **Sülemî** kabilesinden **İbn-i Ebi'l-Avca'**-yı (r.a.) elli atlı ile birlikte sefere çıkardı. Onların bu çıkışını düşman casusları gidip kavimlerine haber verdiler ve tedbir almalarını sağladılar. Ve büyük bir topluluk meydana getirdiler. **İbn-i Ebi'l-Avca** onların yanına vardığında hazırlanmış durumdaydılar. Resûlullah'ın arkadaşları onların böyle toplanmış olduklarını görünce İslâm'a davet ettiler. Onlar ise söylenenleri dinlemiyerek, müslümanları ok yağmuruna tuttular. Ve:

«— Bizim, sizin dininize ihtiyacımız yok.» dediler. Bir taraftan hücum ediyorlar, bir taraftan da kendilerine yardım geliyordu. Nihayet her taraftan müslümanları sardılar. Çok şiddetli bir savaş oldu ve birçokları şehit düştü. **Ebi'l-Avca**'da sayısız yaralar almıştı. Sekizinci yılda **Safer** ayının ilk gününde **İbn-i Ebi'l-Avca** yanında kalan arkadaşlarıyla beraber güçlükle Medine'ye gelebildi.[265]

---

[263] **Kenz'ül-Ummal:** 7/23 **Müntehab:** 5/162

[264] **Bidâye:** 4/241; **İbn-i Sa'd,** Tabakat: 2/127; **El-İsâbe:** 3/301

[265] **Bidâye:** 4/235; **İbn-i Sa'd:** 2/123; **Beyhakî**

Hz. EBÛ BEKİR ZAMANINDA SAHABENİN HARBTE ALLAH'A VE RESÛLÜNE DAVET VAZİFELERİNİ İFALARI VE EBÛ BEKİR'İN KUMANDANLARA BU HUSUSTAKİ TAVSİYESİ

Ebû Bekir'in Ordularını Şam Tarafına Gönderirken Kumandanlarına Verdiği Emir:

Said İbn-i Müseyyeb rivayet ediyor: **Ebû Bekir** (r.a.) Şam tarafına ordu gönderdiği zaman **Yezid b. Ebû Süfyan, Amr İbn'il-Âs** ve **Şurahbil İbn-i Hasene**'yi kumandan tayin etti. Ordu harekete geçtiği zaman **Ebû Bekir** de onları uğurlamak için ordu kumandanlarıyle beraber **Seniyyetü'l-Vedâ** denilen yere kadar yürüdü. Oraya gelince kumandanlar:

«— Ey Resûlullah'ın Halifesi, sen yürüyorsun biz binekliyiz!» dediler. **Ebû Bekir** de cevap olarak:

«— **Bırakın da Allah yolunda bu kadar zahmete katlanayım.**» dedi. Ve onlara şu tavsiyede bulundu: **«Allah'tan korkmanızı tavsiye ediyorum. O'nun yolunda mücadele edin. Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. Zira Allah dinine yardım edecektir. Harp ganimetlerini muhafaza edin. Haksızlık yapmayın. Korkak olmayın, yeryüzünde fesat çıkarmayın. Verilen emirlere karşı gelmeyin. Müşrik düşmanlarla karşılaştığınız zaman onları üç şeye davet edin. Eğer birini kabul ederlerse onlara dokunmayın ve serbest bırakın; İslâm'a davet edin, eğer bunu kabul ederlerse onlara dokunmayın. Sonra Medine'ye hicret etmelerini söyleyin. Eğer kabul ederlerse diğer muhacirlerle aynı hak ve vazifelere sahip olduklarını da söyleyin. Şayet müslüman olur ve yerlerinde kalmak isterlerse Allah'ın koymuş olduğu hükümlere tâbi diğer Araplar gibi olacaklarını ve diğer müslümanlarla beraber harbe katılmadıkça, fey ve ganimetlerden bir hisse alamıyacaklarını da haber verin. Eğer İslâm'a girmeyi kabul etmezlerse onlara cizye vermelerini bildirin. Cizyeyi kabul ederlerse onlara dokunmayın. Şayet cizye vermeyi de kabul etmezlerse Allah'a sığınarak onlarla savaşın. Hurma ağaçlarını kesmeyin ve yakmayın. Hay-**

vanları ve meyve ağaçlarını kesmeyin. İbadethâneleri yıkmayın. Çocuklara, ihtiyarlara ve kadınlara dokunmayın. Manastırlarda inzivaya çekilmiş birtakım insanlar bulacaksınız, onları kendi hallerine bırakın. Diğer bazılarının da birtakım kötü niyetlerle başlarının ortasında traş edilmiş bir boşluk olduğunu göreceksiniz. Böylelerinin de boyunlalarını vurun.»[266]

Hz. Ebû Bekir'in Mürtedler Üzerine Gönderirken Halid'e Verdiği Emir:

Urve rivayet ediyor: **Ebû Bekir** (r.a.) **Essıddîk Hâlid İbn-i Velid**'i Arap kabilelerinden, dinden dönenlerin üzerine gönderdiği zaman; onları İslâm'a davet etmesini İslâm'ın onlara yüklediği vazife ve verdiği hakların neler olduğunu açıklamasını ve doğru yola gelmeleri için gayret göstermesini emretti. Onlardan renk ve ırkları ne olursa olsun, bu daveti kabul edenlere dokunulmayacaktı. Çünkü, Allah'ı inkâr edenlere karşı savaş ancak Allah'a iman etmeleri için yapılırdı. İslâm'a davet edilen gerçekten iman ederse artık ona bir şey yapılmazdı. Artık onun hesabı Allah'a kalmıştır. Dinden dönenlerden kim de bu daveti kabul etmezse Halife onunla da savaşmasını emretti.[267]

Halid İbn-i Velid'in Hire'lileri İslâm'a Daveti:

Salih İbn-i Keysan anlatıyor: **Halid İbn-i Velid** Hire'ye vardığında, **Kubaysa b. İyas** başta olmak üzere oranın ileri gelenleri onu karşıladılar. **Numan b. Münzir**'in ölümünden sonra **Kisra, İyas**'ı buraya vali tayin etmişti. **Halid**, ona ve yanındaki adamlarına:

«— Sizi Allah'a ve İslâm'a davet ediyorum. Eğer kabul ederseniz siz de müslümanlardan olur, onların hak ve vazifelerine sahip olursunuz. Eğer kabul etmezseniz cizye vereceksiniz. Şayet cizye vermeyi de kabul etmezseniz sizin hayata bağlılığınız kadar ölümü isteyen bir kavimle üzerinize geliyorum. Sizinle savaşacağız. Allah'ın takdiri ne ise o olur.» dedi. **Kubeysa:**

«— Bizim için harbe lüzum yok. Biz dinimizde durur, cizye veririz.» dedi. Bunun üzerine doksan bin dirhem cizye vermeleri şartıyla anlaşma yapıldı.[268]

İbn-i İshak'dan hâdisenin bir başka şekli şöyle naklediliyor:

Halid:

«— Sizi İslâm'a, Allah'tan başka tanrı olmadığını **Hz. Muhammed'**-

---

[266] **Beyhakî:** 9/85; **Kenz'ul-Ummal:** 2/295-96; **İbn-i Asakir**
[267] **Kenz'ul-Ummal:** 3/143; **Beyhakî:** 8/201
[268] **Taberî:** 2/551

in de O'nun kulu ve elçisi olduğunu kabul etmeye, namaz kılmaya, zekât vermeye, müslümanların tabi olduğu hükümlere tabi olmaya davet ediyorum. Siz de onların sahip olduğu hak ve vazifelere sahip olacaksınız.» dedi. Bunun üzerine **Hâni:**

«— Bunu kabul etmek istemezsem ne olur?» dedi. **Halid:**

«— Kabul etmezseniz malınızdan cizye verirsiniz.»

«— Onu da kabul etmezsek?»

«— Onu da kabul etmezseniz sizin hayatı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir kavimle gelir sizi ezerim.»

«— Bize bu gece müsaade et bu işi bir düşünelim.»

«— Kabul.»

Ertesi sabah, **Hâni** erkenden geldi ve:

«— Cizye vermeye karar verdik. Gel anlaşma yapalım.» dedi.[269]

Bidâye'de şu kayıt vardır:

Yermuk harbinden bir süre önce **Ebû Ubeyde** ile **Yezid b. Ebû Süfyan** yanlarında **Dırar b. Ezver, Haris b. Hişam** ve **Ebû Cendel b. Süheyl** olduğu halde **Herakl**'in kardeşi ile görüşmek için gittiler. Ve:

«— Reisinizle görüşmek istiyoruz.» dediler. **Tezarük**'ün yanına girmelerine izin verildi. İpekten yapılmış bir çadırda oturuyordu.

«— Böyle bir yere girmeyiz.» dediler. Oturmaları için ipekten yaygılar serilmesini emretti. Sahabe-i Kiram:

«— Biz bunun üzerine oturmayız.» dediler.[270] Bunun üzerine **Tezarük,** onların istediği bir yere oturdu, ve anlaşma imzalandı. Sahabe-i Kiram, onları Allah'a davet ettikten sonra geri döndü. Bu davetten müsbet bir netice alınamadı.[271]

Halid'in Yermuk Harbinde Roma'lı Kumandan Cerece'yi İslâm'a Daveti ve Müslüman Oluşu:

Vakidî ve diğerleri naklediyorlar: Roma kumandanlarının büyüklerinden olan **Cerece,** Yermuk savaşı sırasında savaş safından ileri çıkarak **Halid**'i ortaya davet etti. **Halid** de ilerledi. Yaklaştılar. Atları burun buruna geldi. **Cerece:**

«— Ey **Halid,** bana haber ver ve doğru söyle. Yalan söyleme. Zira, hür bir kimse yalan söylemez. Beni aldatma; asîl insanlar, Allah için soran kimseyi aldatmazlar. Söyle: Allah, Peygamberinize gökten bir kılıç

---

[269] **Beyhakî:** 9/187

[270] İslâmda ipek elbise giymek haram olduğu için ipek yaygı ve çadırı da aynı hükümde kabul ettiklerinden girip oturmadılar. (M.)

[271] **El-Bidâye:** 7/9

indirdi. O da bu kılıcı sana mı verdi ki sen onu kime çekersen mağlup ediyorsun?» dedi. **Halid:**

«— Hayır.» diye cevap verdi. **Cerece:**

«— Peki, neden Allah'ın kılıcı deniyor sana?» deyince, **Halid:**

«— Allah bize Peygamberini gönderdi. O da bizi İslâm dinine davet etti. Fakat biz ondan kaçtık, uzaklaştık. Bununla beraber bazılarımız ona inandı ve tabi oldu. Bazılarımız da onu yalanladı, uzaklaştı. Ben de onu yalanlayan ve uzak duranlardandım. Sonra, Allah bizim kalplerimizi doğru yola iletti. Onunla kurtuluşu bulduk ve ona tabi olduk. Peygamberimiz bana: Sen Allah'ın müşrikler üzerine çektiği kılıcısın, buyurdu. Ve bana zafer kazanmam için dua etti. Bu sebeple bana: Allah'ın kılıcı deniyor. Ben, müslümanların müşriklere karşı en şiddetli davrananlarındanım.» dedi.

Cerece:

«— **Halid,** neye davet ediyorsun bizi?» diye sordu. **Halid:**

«— Allah'tan başka tanrı olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadete ve Allah'tan getirdiği her şeyi tasdike davet ediyorum.» dedi.

«— Kabul etmiyen için ne var?»

«— Cizye verir, biz de ona dokunmayız.»

«— Cizyeyi vermezse?»

«— Harb ilân eder, onunla savaşırız.»

«— Bugün bu çağrıya uyan ve dine girenin mevkii nedir?»

«— Allah'ın emirleri karşısında asil olanla olmayanın önce İslâm'a girenle daha sonra müslüman olanımızın hiçbir mevki farkı yoktur.»

«— Bugün dine girenin mükâfatı da sizinki gibi midir?»

«— Evet, daha da fazladır.»

«— Nasıl, size eşit olur? Siz daha önce müslüman oldunuz?»

«— Biz bu dini zorla kabul ettik. Biz bizzat Peygamberin şahsına aramızdayken bîat ettik. Gökten gelen bir kitaptan okuyor ve bize mucizeler gösteriyordu. Bizim gördüklerimizi gören ve işittiklerimizi işitenlerin onu kabul etmeleri muhakkaktı. Siz ise bizim gördüklerimizi görmediniz. İşittiğimiz ilgi çekici ve kuvvetli delilleri duymadınız. İşte bu sebeple sizden bu dini hâlis niyetle kabul edenler, bizden efdaldirler.»

«— Allah'a yemin olsun ki doğru söyledin, beni aldatmadın.»

«— Allah'a yemin ederim ki doğru söyledim. Bu sorduğun mesele Allah'a aittir.»

Bundan sonra **Cerece** kalkanını indirdi ve **Halid**'e yönelerek:

«— Bana İslâm'ı öğret.» dedi. Bu teklif üzerine **Halid** onu çadırına götürdü. Bir testi su vererek abdest aldırdı. Sonra iki rekât namaz kıldırdı. Onun **Halid** tarafına geçişini gören Romalılar hücum ettiler ve müslümanları gerilettiler. Ancak **İkrime b. Ebî Cehl** ile **Hâris b. Hişam**'ı yer-

lerinden oynatamadılar. **Halid** atına atladı. **Cerece** de onunla beraberdi. Romalılar bu sırada müslümanların içine dalmışlardı. **Halid** orduyu toparlıyarak harbe teşvik etti. Hücuma geçildi. Romalılar ilk mevzilerine kadar gerilediler. **Halid** islâm ordusunu şiddetle hücuma geçirdi, kılıç kılıca savaşa girdiler. O gün sabahtan akşama kadar **Halid** ve **Cerece** beraberce savaştılar. **Müslümanlar öğle ve ikindi namazlarını savaşırken ima ile kıldılar. Cerece** —Allah rahmet eylesin— **o gün şehid oldu. Halid'le** beraber kıldığı o iki rekâttan başka namaz kılamadı.[272]

Ayrıca —Bidayede anlatıldığına göre— **Halid** o gün orduya bir konuşma yaptı. Onları Arap olmıyanların topraklarına imrendirdi. Ve kendi topraklarıyla karşılaştırarak:

«Bakın şu yiyeceklere, şu nimetlere! Eğer cihad ve İslâm'a davet gibi iki büyük vazife ile mükellef olarak gelmeyip de ganimet elde etmek için gelseydik sadece şu güzelim topraklar için de savaşılırdı. Yeter ki biz bu topraklara sahip olmaya hak kazanalım. İşte o zaman açlık ve fakirlik zilletinden kurtulmuş refaha kavuşmuş oluruz» dedi.[273]

---

[272] **Bidâye: 7/12; El-İsâbe: 1/260**
[273] **Bidâye: 6/345; Taberî: 2/559**

Hz. ÖMER ZAMANINDA HARBLERDE SAHÂBENİN DÜŞMANLARI İSLÂM'A DAVET ETMESİ VE Hz. ÖMER'İN BU HUSUSU KUMANDANLARA TAVSİYESİ

Hz. Ömer'in Harpte İnsanları Üç Gün İslâm'a Davetin Gereğine Dair Sa'd'a Yazdığı Mektub

Yezid İbn-i Ebî Habib anlatıyor: **Ömer b. Hattab** (r.a.) **Sa'd İbn-i Ebi Vakkas**'a şöyle bir mektup yazdı:

«Sana insanları üç gün İslâm'a davet edesin diye yazmıştım. Kim harp başlamadan daveti kabul ederse o müslüman bir kişidir. Müslümanların hakkına sahiptir ve ganimetlerden ona da bir hisse vardır. Her kim ki harpten veya yenilgiden sonra daveti kabul ederse, onun malı fey'dir. Çünkü müslümanlar bu malı almaya o daha müslüman olmadan önce hak kazanmışlardır. Yine bunu sana emrediyor ve bu mektubu yazıyorum.»[274]

Selman-ı Farisi'nin Kasr'ı Ebyad Savaşında Halkı Üç Gün İslâm'a Davet Edişi

Ebil Bahterî rivayet ediyor: **Selman-ı Farisî**'nin kumanda ettiği bir İslâm ordusu **İran** saraylarından birisini muhasara etti. Orduda bulunanlar **Selman**'a:

«— Ya **Selman** hücum edelim mi?» diye sordular. **Selman:**

«— Müsaade edin de Resûlullah'tan duyduğum gibi onları İslâm'a davet edeyim.» dedi. Ve **İran**'lılara:

«— Ben de sizin gibi bir **İranlıyım.** Fakat görüyorsunuz ki Araplar bana itaat ediyorlar. Eğer müslüman olursanız, bizim gibi hak ve vazifelere sahip olacaksınız. Eğer muhakkak dininizde kalmak isterseniz sizi dininizde bırakırız, fakat bu durumda cizye vermek mecburiyetinde

---

274 **Kenz'ul-Ummal:** 2/297

kalırsınız.» diye hitabetti. Ayrıca onlara farsça birşeyler de söyledi. Daha sonra:

«— Sonra sizin için iyi olmaz. Reddederseniz hepinizi kılıçtan geçiririz.» dedi.

«— Biz ne dininize inanırız ne de cizye vereceğiz. Savaşacağız.» dediler. Müslümanlar tekrar:

«— Ya **Selman** onlara hücum edelim mi?.» diye sordu. **Selman:**

«— Hayır.» dedi. Ve bu vaziyette onları üç gün İslâm'a davet etti. Sonunda da:

«— Hücum edin!» emrini verdi. Hücum ettiler, kaleyi fethettiler.[275]

Numan İbn-i Mukarrin ve Arkadaşlarının Kâdisiye Savaşında Rüstem'i İslâma Davet Edişleri

Sa'd İbn-Ebî Vakkas (r.a.) orduda ileri gelenlerden bir grubu **Rüstem**'e gönderdi; Heyette **Numan İbn-i Mukarrın, Furat b. Hayyan, Hanzala b. Rebî it-Temimî, Utarid b. Hâcib, Eş'as b. Kays, Muğire İbni Şu'be** ve **Amr b. Madikerb** (r.a.) bulunuyorlardı. **Rüstem**'i şanı yüce olan Allah'a davet ettiler. **Rüstem onlara:**

«— Buralara geliş sebebiniz nedir?» dedi.

«— Allah'ın bize olan va'di için geldik, memleketinizi almak, kadın ve çocuklarınızı esir etmek ve malınızı mülkünüzü elinizden almak için. Bunda katiyyen şüphemiz yoktur.» dediler. **Rüstem** rüyasında bir meleğin gökten indiğini, İranlıların bütün silâhlarını mühürleyerek Allah'ın Resûlü **Hz. Muhammed**'e verdiğini onun da bu silâhları **Hz. Ömer**'e verdiğini görmüştü.[276]

Muğire b. Şu'be'nin Rüstem'i İslâm'a Davet Edişi:

Seyf b. Amr hocalarından nakl ediyor: İki ordu karşılaştıkları zaman **Rüstem Sa'd İbn-i Ebî Vakkas**'a bir adam göndererek haklarında birtakım şeyleri sorması için akıllı, bilgili birisini göndermesini istedi. O da **Muğire b. Şu'be**'yi gönderdi. **Muğire**, yanına vardığında **Rüstem** şöyle konuşmaya başladı:

«— Siz bizim komşularımızsınız. Size iyilikler yapıyor, size dokunmuyorduk. Memleketinize dönün. Ticaret için yurdumuza girmenize engel olmayız.» dedi. Muğire:

---

[275] **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel; Müstedrek, Hilye: 1/189; Nasbu'r-Râye: 2/298; Taberânî: 4/173**

[276] **El-Bidâye: 7/38**

«— Bizim isteğimiz dünya nimetleri değil. Bizim kastımız ve arzumuz ahirettir. Allah bize bir Peygamber gönderdi ve ona dedi ki: bu taifeyi dinimi kabul etmiyenlere musallat ettim. Dinimi kabul etmiyenlerden, onlar vasıtasıyla intikam alacağım. Dinime sıkı sarıldıkça onları galip getireceğim. Bu din Hak dinidir. Bundan yüz çeviren perişan olur. Bu dine sarılan aziz olur.» dedi. Rüstem:

«— O din nedir?» diye sordu. **Muğire:**

«— Temeli, Allah'dan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in onun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ve Allah katından gelenleri tasdikten ibaret olan bir dindir.» dedi. **Rüstem:**

«— Bu ne kadar güzel, başka neler var?» dedi. Muğire:

«— Kula kulluktan Allah'a kul olmaya davet var.» dedi.

«— Bu da güzel, başka?»

«— İnsanların hepsi Hz. Âdem'in sülâlesinden bir ana ve babanın çocuklarıdır.»

«— Gayet güzel. Peki şimdi biz dininizi kabul etsek, ülkemizden çıkıp gider misiniz?»

«— Gayet tabiî. Artık ticaret ve ihtiyaç dışında gelmeyiz.»

«— Güzel.»

Muğire, Rüstem'in yanından ayrıldıktan sonra **Rüstem** ordusunun ileri gelen kumandanlarıyla müslümanlığı kabul edip etmemeyi istişare etti. Fakat onlar teklifi hoş karşılamadılar ve bu dine girmeyi reddettiler. Allah onları kahretsin, mahvetsin, zaten etti de.[277]

Rıbî b. Âmir'in Rüstem'i İslâm'a Daveti:

O gün orada bulunanlar naklediyorlar, **Sa'd İbn-i Ebî Vakkas** (r.a.) sonra **Rüstem**'in isteği üzerine bir diğer elçi daha gönderdi. O elçi de **Rıbî b. Âmir** idi. **Rıbî, Rüstem**'in yanına girdi. Oturduğu yer nakışlı yastıklar, kadifeden halılar, inci ve yakutlar ve daha birçok ziynetlerle süslenmişti. Başında taç ve etrafında da daha bir sürü kıymetli eşya vardı. Altından yapılmış bir koltukta oturuyordu. **Rıbî** eski bir kıyafetle kılıcı, kalkanı ve çelimsiz atıyla beraber içeri girdi. Atından inmemişti. Atın ayakları yerdeki yaygıları ezdi. Sonra atından indi ve bir yere bağladı. İlerledi. Silâhı zırhı üzerinde ve miğferi başındaydı. Ona:

«— Silâhını bırak.» dediler. **Rıbî** cevaben:

---

277 **El-Bidâye: 7/38**

«— Ben kendiliğimden gelmedim. Siz davet ettiniz de geldim. Böyle kabul ederseniz ne âlâ, yoksa döner giderim.» dedi. **Rüstem:**

«— Bırakın onu.» dedi. **Rıb'î** ilerledi ve mızrağını yastıklar üzerine dayadı ve mızrak ucunun değdiği yeri sonuna kadar deldi.

«— Ne diyorsun, anlat bakalım.» dediler.

Rıb'î:

«— Allah bize, dilediğini kula kulluktan kendisine kulluğa, dünya sıkıntılarından refaha çıkaralım, dinlerin zulmünden kurtarıp, İslâm'ın adaletine ulaştıralım diye bir Peygamber gönderdi. Kullarını kendisine davet edelim diye bize bir din gönderdi. Kim bu dini kabul ederse bizden olur. Biz de döner gideriz. Kim de kabul etmezse Allah'ın vaad ettiğine kavuşuncaya kadar onunla savaşırız.» dedi.

«— Allah'ın vaad ettiği nedir?»

«— Kâfirlerle savaşırken ölen için cennet, geride kalanlar için ise zaferdir.»

«— Söylediklerinizi dinledim. Bu konuyu düşünmemiz için mühlet verir misin?»

«— Peki.»

«— Kaç gün?»

«— Bir veya iki gün.»

«— Hayır, bilginlerimiz ve ileri gelenlerimizle yazışmamız gerekecek bu vakit az olur.»

«— Peygamberimiz düşmanla karşılaştığınız zaman üç günden fazla mühlet vermemizi emretmedi. Düşün ve adamlarına sor. Bu müddet içinde üç şıktan birini tercih et (Müslüman olma, Cizye verme veya harbetme).»

«— Sen onların efendisi misin?»

«— Hayır, fakat müslümanlar birbirini koruyan tek vücut gibidirler.»

Rüstem bunun üzerine kumandanlarını topladı:

«— Bu adamın sözlerinden daha kıymetli ve kabûle şayan söz duydunuz mu?» dedi.

«— Onun söyleklerine mevletmen ve kendi dinini bırakarak bu köpeğin dinine girmekten seni Allah korusun. Elbiselerini görmüyor musun?.» dediler.

«— Yazıklar olsun size, elbiseye bakmayın, düşünce, söz ve yaşayışa bakın. Araplar yiyecek ve elbiseye pek aldırmaz, fakat soylarını korurlar.»

Muğire b. Şube ve Huzeyfe b. Mihsan'ın İkinci ve Üçüncü Günlerde Rüstem'i İslâm'a Davet Etmeleri:

İkinci gün İran ordusundan bir elçi gelerek kendisiyle konuşmak üzere bir başkasının gönderilmesini istediler. Bunun üzerine **Huzeyfe b. Mihsan** gönderildi. O da **Rıb'î**'nin söylediklerinden başka bir şey söylemedi. Üçüncü gün **Muğire b. Şu'be**'yi gönderdiler. Uzun ve güzel bir konuşma yaptı. Bunun üzerine **Rüstem, Muğire**'ye:

«— Sizin ülkemize girişiniz; bir sineğin balı görüp beni bu bala ulaştırana iki dirhem vereceğim deyip de; o balın içine düştükten sonra kurtulamayınca beni buradan kurtarana dört dirhem vereceğim demesine benziyor. Ve yine sizin haliniz bir bağdaki ine giren zayıf bir tilkinin haline benziyor. Bu tilkiyi bağın sahibi zayıf ve aciz görünce ona acıyor ve bırakıyor. Tilki biraz kudretlenince birçok zararlar yapıyor. Tilki çıkıp kaçmak istiyor, fakat şişmanladığı için aynı delikten çıkamıyor. Siz de memleketimizden işte böyle çıkacaksınız.» dedi. Sonra kızarak güneşe yemin etti ve «sizi yarın mutlaka keseceğim.» dedi. Muğire:

«— Göreceksin.» dedi. **Rüstem:**

«— Size ve kumandanınıza bir elbise bin dinar ve dönüp gidesiniz diye bir at verilmesini emrettim.» dedi. Muğire:

«— Ülkenizi sarstıktan, şerefinizi çiğnedikten sonra mı? Cizyeyi istediğinizle getirip vermeniz için size bir mühlet veriyoruz. İstemeseniz de bize köle olacaksınız!..» dedi. Böyle söyleyince Rüstem iyice kızdı.[278]

Sa'd'ın Arkadaşlarından Bir Grubu Harp Başlamadan Önce Kisraya Gönderilmesi:

Ebû Vail anlatıyor: **Sa'd** ordusuyla beraber **Kâdisiye**'ye gelip orada konakladı ve:

«— Kati bilmiyorum, biz herhalde yedi veya sekiz bini geçmeyiz. Müşrikler ise otuz bindir.» dedi. **Seyf b. Amr**[279] ve diğerleri ise o gün müslümanların sekiz bin olduğunu söylüyorlardı. Bir rivayette **Rüstem**'in ordusu yüz yirmi bindi. Seksen bin de yedek kuvvetleri vardı. Ordularında otuz üç tane fil vardı. Onların bir tanesi de Sâburun «Ebyaz» denen filiydi. En büyükleri ve en önde bulunanı idi. Fili kendisine alıştırmıştı. İranlılar:

«— Kuvvetiniz yok, silâhınız yok. Neye geldiniz. Dönün gidin.» dediler. Müslümanlar:

---

278 **Taberî:** 4/105

279 **Taberî, Hüseyin b. Abdurrahman**'dan

Muğire b. Şube ve Huzeyfe b. Mihsan'ın İkinci ve Üçüncü Günlerde Rüstem'i İslâm'a Davet Etmeleri:

İkinci gün İran ordusundan bir elçi gelerek kendisiyle konuşmak üzere bir başkasının gönderilmesini istediler. Bunun üzerine **Huzeyfe b. Mihsan** gönderildi. O da **Rıb'î**'nin söylediklerinden başka bir şey söylemedi. Üçüncü gün **Muğire b. Şu'be**'yi gönderdiler. Uzun ve güzel bir konuşma yaptı. Bunun üzerine **Rüstem, Muğire**'ye:

«— Sizin ülkemize girişiniz; bir sineğin balı görüp beni bu bala ulaştırana iki dirhem vereceğim deyip de; o balın içine düştükten sonra kurtulamayınca beni buradan kurtarana dört dirhem vereceğim demesine benziyor. Ve yine sizin haliniz bir bağdaki ine giren zayıf bir tilkinin haline benziyor. Bu tilkiyi bağın sahibi zayıf ve aciz görünce ona acıyor ve bırakıyor. Tilki biraz kudretlenince birçok zararlar yapıyor. Tilki çıkıp kaçmak istiyor, fakat şişmanladığı için aynı delikten çıkamıyor. Siz de memleketimizden işte böyle çıkacaksınız.» dedi. Sonra kızarak güneşe yemin etti ve «sizi yarın mutlaka keseceğim.» dedi. Muğire:

«— Göreceksin.» dedi. **Rüstem:**

«— Size ve kumandanınıza bir elbise bin dinar ve dönüp gidesiniz diye bir at verilmesini emrettim.» dedi. Muğire:

«— Ülkenizi sarstıktan, şerefinizi çiğnedikten sonra mı? Cizyeyi isteğinizle getirip vermeniz için size bir mühlet veriyoruz. İstemeseniz de bize köle olacaksınız!..» dedi. Böyle söyleyince Rüstem iyice kızdı.[278]

Sa'd'ın Arkadaşlarından Bir Grubu Harp Başlamadan Önce Kisraya Gönderilmesi:

Ebû Vail anlatıyor: **Sa'd** ordusuyla beraber **Kâdisiye**'ye gelip orada konakladı ve:

«— Kati bilmiyorum, biz herhalde yedi veya sekiz bini geçmeyiz. Müşrikler ise otuz bindir.» dedi. **Seyf b. Amr**[279] ve diğerleri ise o gün müslümanların sekiz bin olduğunu söylüyorlardı. Bir rivayette **Rüstem**'in ordusu yüz yirmi bindi. Seksen bin de yedek kuvvetleri vardı. Ordularında otuz üç tane fil vardı. Onların bir tanesi de Sâburun «Ebyaz» denen filiydi. En büyükleri ve en önde bulunanı idi. Fili kendisine alıştırmıştı. İranlılar:

«— Kuvvetiniz yok, silâhınız yok. Neye geldiniz. Dönün gidin.» dediler. Müslümanlar:

---

278 **Taberî:** 4/105

279 **Taberî, Hüseyin b. Abdurrahman**'dan

«— Biz geri dönmek için gelmedik.» dediler.

Onlar oklarımıza gülüyor ve «iğ iğ» diyorlardı. (Müslümanların oklarını iğe benzetiyorlardı.) Geri dönmeyi reddedince:

«— Akıllılarınızdan birini gönderin de bize niçin geldiğinizi izah etsin.» dediler. **Muğire:**

«— Ben geliyorum.» diye cevap verdi. İlerledi ve Rüstem'in yanına koltuğa oturdu. Onun bu davranışına kızarak homurdandılar. **Muğire:**

«— Buraya oturmam benim kıymetimi yükseltmeyeceği gibi kumandanınızın da kıymetini düşürmez.» dedi. **Rüstem:**

«— Doğru söyledin. Peki, şimdi maksadını anlat.» deyince **Muğire:**

«— Biz, kötülükler ve sapıklık içinde bulunan bir kavimdik. Allah bir Peygamber gönderdi ve onunla bizi doğru yola iletti. Onun sebebiyle bizi rızıklandırdı. Getirdiği nimetlerden biri de memleketinizde yetişen buğdaydı. Onu yiyip, çocuklarımıza da yedirince biz buna dayanamayız, götürün bizi, orada buğday ekmeği yiyelim dediler.»[280] dedi.

«— Öyleyse sizi öldürürüz.» dediler. **Muğire:**

«— Eğer bizi öldürürseniz cennete gireriz. Şayet biz sizi öldürürsek, cehenneme girersiniz ve kalanlarınız cizye ödemek zorunda kalır.» dedi. Cizye ödersiniz lâfını duyunca homurdandılar.

«— Artık aramızda asla sulh olmaz.» diye bağırdılar. **Muğire:**

«— Biz mi size hücum edelim yoksa siz mi bize hücum edeceksiniz?» diye sordu.

«— Biz hücum ederiz.» dediler. Müslümanlar önce geri çekildiler. İranlılar ilerleyince İslâm ordusu ani bir hücumla onları bozguna uğrattı.[281]

Muaviye b. Kürra'dan naklediliyor: **Kâdisiye** savaşında **Muğire İbn-i Şu'be İran** şahına elçi gönderildi. **Muğire:**

«— Yanıma on kişi verin.» dedi. On kişi gönderdiler. Elbisesini giydi, kalkanını aldı. Sonra yürüdü ve oraya vardığında kalkanı yere koyup üzerine oturdu. İranlı kumandanlardan **İlc** adında biri:

«— Siz Araplar! Sizin buralara niçin geldiğinizi biliyorum. Siz yurdunuzda yiyecek birşey bulamayan bir kavimsiniz. İhtiyacınız kadar yiyecek alın, sizi doyuralım. Biz ise ateşe tapan bir kavimiz. Sizi öldürmekten hoşlanmayız. Çünkü kanlarımız topraklarımızı kirletir.» dedi. Bunun üzerine **Muğire:**

«— Allah'a yemin olsun ki, biz bunun için gelmedik. Biz taşlara ve putlara tapan bir kavimdik. Daha güzel bir taş gördüğümüz zaman elimizdekini bırakır onu alırdık. Rab tanımazdık. Nihayet Allah içimizden

---

280 Muğirenin bu sözü Rüstemle alay olsa gerek. Zira İslâm mücahitlerinin gayesi yemek değil dini yaymaktır.

281 **Bidâye: 7/38-40; Müstedrek: 3/451**

birini Peygamber gönderdi. Bizi İslâm'a davet etti. Biz de ona tabi olduk. Buraya yiyecek için gelmedik. İslâmı kabul etmeyen düşmanlarımızla savaş emrini verdik. Eli silâh tutanlarınızı öldürmeye, geri kalanları da esir almaya geldik. Bahsettiğin yiyecek meselesine gelince: Yemin olsun ki biz bazen ne karnımızı doyuracak bir şey, ne de içecek su buluyorduk. Memleketinize geldiğimiz zaman birçok yiyecekler ve içecek su bulduk. Allah'a yemin olsun ki, burası sizin veya bizim oluncaya kadar buradan ayrılmayacağız.» dedi.

İlc farsça olarak **«doğru söylüyor.»** dedi. Böyle söyleyince Rüstem de ona: **«Yarın gözün çıkar inşallah.»** dedi. Gerçekten ertesi gün bir ok isabet ederek gözü çıktı.[282]

Seyf b. Amr et-Temimî rivâyet ediyor: **Sa'd** harp başlamadan evvel Kisraya bir haber gönderdi. Heyet görüşmek için izin istedi. Kisra izin verdi. Halk da çıkmış onların kıyafetlerine bakıyordu. Elbiseleri, omuzlarına atılmış birer ridadan ibaretti. Ellerinde kamçılar, ayaklarında çarıklar vardı. Onların zayıf atları ayaklarıyla yerleri eşeliyor ve buldukları şeyleri yiyorlardı. Halk bunların sayı ve teçhizat bakımından çok üstün olan kendi ordularını nasıl yenebileceklerine hayret ediyordu. **Yezdücerd**'in huzuruna girdiklerinde kral onları karşısına oturttu. **Yezdücerd** gururlu ve kaba biriydi. Kıyafetlerinden başlayarak, elbiselerinin, çarıklarının ve kamçılarının isimlerini soruyordu. Onların sorulanlara verdikleri her cevabı bir uğur telâkki ediyordu. Sonunda uğur saydığı şeylerden bir fayda görmedi ve Allah onu yerle bir etti.

«— Sizi buraya getiren nedir? İç karışıklıklarla uğraşmamız size cesaret mi verdi?» diye sordu. **Numan:**

«— Allah bize acıdı. Hayrı iyiyi gösteren ve onu yapmamızı emreden, şerri ve kötüyü tanıtan ve ondan kaçınmamızı isteyen bir Peygamber gönderdi. Kendisine uyana dünya ve ahiret mükâfaatını vaad etti. İslâma çağırdığı kabilelerin hemen hepsi iki gruba ayrıldı. Birisi kabul edip ona yaklaşıyor, diğeri ise reddediyor ve ondan uzaklaşıyordu. Onun dinine seçkin insanlar giriyordu. Allah'ın dilediği kadar bir süre böyle devam etti. Sonra kendisine karşı gelen Araplarla savaşması emrolundu. Böyle yaptı. Neticede onun dinine iki şekilde girenler oldu. Bir grup istemiyerek girdi, fakat sonunda girdiğine memnun oldu. Diğerleri istiyerek girdiler ve imanları daha da sağlamlaştı. Onun getirmiş olduğu dinin bizim içinde bulunduğumuz düşmanlık ve sıkıntılı halden çok daha üstün ve faziletli olduğunu anladık. Resûlullah önce yakın olan milletleri İslâm'a davet etmemizi emretti. İşte sizi dinimize davet ediyoruz. O hak

---

282 **Müstedrek: 3/451; Mecmeu'z-Zevaid: 6/215**

birini Peygamber gönderdi. Bizi İslâm'a davet etti. Biz de ona tabi olduk. Buraya yiyecek için gelmedik. İslâmı kabul etmeyen düşmanlarımızla savaş emrini verdik. Eli silâh tutanlarınızı öldürmeye, geri kalanları da esir almaya geldik. Bahsettiğin yiyecek meselesine gelince: Yemin olsun ki biz bazen ne karnımızı doyuracak bir şey, ne de içecek su buluyorduk. Memleketinize geldiğimiz zaman birçok yiyecekler ve içecek su bulduk. Allah'a yemin olsun ki, burası sizin veya bizim oluncaya kadar buradan ayrılmayacağız.» dedi.

İlc farsça olarak **«doğru söylüyor.»** dedi. Böyle söyleyince Rüstem de ona: **«Yarın gözün çıkar inşallah.»** dedi. Gerçekten ertesi gün bir ok isabet ederek gözü çıktı.[282]

Seyf b. Amr et-Temimî rivâyet ediyor: **Sa'd** harp başlamadan evvel Kisraya bir haber gönderdi. Heyet görüşmek için izin istedi. Kisra izin verdi. Halk da çıkmış onların kıyafetlerine bakıyordu. Elbiseleri, omuzlarına atılmış birer ridadan ibaretti. Ellerinde kamçılar, ayaklarında çarıklar vardı. Onların zayıf atları ayaklarıyla yerleri eşeliyor ve buldukları şeyleri yiyorlardı. Halk bunların sayı ve teçhizat bakımından çok üstün olan kendi ordularını nasıl yenebileceklerine hayret ediyordu. **Yezdücerd**'in huzuruna girdiklerinde kral onları karşısına oturttu. **Yezdücerd** gururlu ve kaba biriydi. Kıyafetlerinden başlayarak, elbiselerinin, çarıklarının ve kamçılarının isimlerini soruyordu. Onların sorulanlara verdikleri her cevabı bir uğur telâkki ediyordu. Sonunda uğur saydığı şeylerden bir fayda görmedi ve Allah onu yerle bir etti.

«— Sizi buraya getiren nedir? İç karışıklıklarla uğraşmamız size cesaret mi verdi?» diye sordu. **Numan:**

«— Allah bize acıdı. Hayrı iyiyi gösteren ve onu yapmamızı emreden, şerri ve kötüyü tanıtan ve ondan kaçınmamızı isteyen bir Peygamber gönderdi. Kendisine uyana dünya ve ahiret mükâfaatını vaad etti. İslâma çağırdığı kabilelerin hemen hepsi iki gruba ayrıldı. Birisi kabul edip ona yaklaşıyor, diğeri ise reddediyor ve ondan uzaklaşıyordu. Onun dinine seçkin insanlar giriyordu. Allah'ın dilediği kadar bir süre böyle devam etti. Sonra kendisine karşı gelen Araplarla savaşması emrolundu. Böyle yaptı. Neticede onun dinine iki şekilde girenler oldu. Bir grup istemiyerek girdi, fakat sonunda girdiğine memnun oldu. Diğerleri istiyerek girdiler ve imanları daha da sağlamlaştı. Onun getirmiş olduğu dinin bizim içinde bulunduğumuz düşmanlık ve sıkıntılı halden çok daha üstün ve faziletli olduğunu anladık. Resûlullah önce yakın olan milletleri İslâm'a davet etmemizi emretti. İşte sizi dinimize davet ediyoruz. O hak

---

282 **Müstedrek: 3/451; Mecmeu'z-Zevaid: 6/215**

din olan ve güzeli güzel olarak, çirkini de çirkin olarak gösteren İslâm'dır. Eğer dinimize girmeyi kabul etmezseniz size zararı daha az olan cizye vermeyi kabul edin. Onu da vermek istemezseniz o zaman savaşa hazır olun. Eğer dinimizi kabul ederseniz Allah'ın kitabını verir sizi ondaki hükümlerle amel etmek üzere memleketinizi terkederek işlerinizle baş başa bırakırız. Şayet cizye verirseniz bunu da kabul eder ve sizi himayemize alırız. Bunların hiç birini yapmazsanız sizinle savaşırız.» diye cevap verdi.

Yezdücerd:

«— Yeryüzünde sizden daha fena daha az ve daha kötü huylu bir kavim görmedim. Bize karşı ayaklanmamanız için, yaşadığınız köy ve bâdiyeleri size bırakıyor ve dokunmuyorduk. İranlılar sizinle savaşmak istemiyor. Herhalde siz de onlara karşı savaşmak istemezsiniz. Eğer sayınız çoğaldıysa bu durum sizi bize karşı gururlandırmasın. Eğer sizi buraya geçim sıkıntısı getirdiyse bolluk zamanınıza kadar size nafaka bağlıyabiliriz. Reislerinize ikramlarda bulunur, sizi de giydirir ve size gayet iyi davranan bir vali tayin edebiliriz.» dedi. Müslüman heyet sustu. **Muğîre** ayağa kalktı. Ve söze başladı:

«— Ey kral, bu gördüklerin Arapların kumandanları ve onların ileri gelenleridir. Onlar asil insanlardır. Bunun için asil insanların karşısında edeplerini muhafaza ederler. Yine asillere asiller ikram ve saygıda bulunur. Asillerin hukukuna yine asiller saygı duyar. Onlar bildikleri her şeyi sana anlatmazlar. Her sözüne de cevap vermezler. Onların yaptığı iyiliğin ikramın eşi benzeri yoktur. Şimdi bana cevap ver: Sana ben konuşacağım. Onlar da bu konuşmanın şahidleri olacaklar. Onlar adına konuşuyorum. Bir kere bizi bilmediğin birtakım sıfatlarla niteledin. Bizden daha güç şartlar içinde yaşayan yoktur. Bu husustaki sözlerin doğru. Açlığımız bildiğiniz açlığa benzemez. Dikenleri ve kötü kokulu otları akrep ve yılanları yiyorduk. Tabiî gıdamızdı bunlar. Evimiz yeryüzüydü. Deve ve koyun yününden ördüğümüz şeyleri giyiyorduk. Birbirimizi öldürmek ve birbirimizin hakkına tecavüz etmek dinimiz olmuştu. Yiyecek kıtlığından dolayı bazılarımız kızlarını diri diri gömerdi. Önceki durumumuz bundan ibaretti. Allah bize ebeveynini aslını neslini bildiğimiz tanıdığımız bir kişiyi Peygamber gönderdi. Onun memleketi topraklarımızın en güzel yeriydi. Soylarımızın en asillerinden, aile ocağı bizimkilerden, kaiblesi kabilelerimizin en hayırlı kabilelerindendi. Şahsı itibariyle en hayırlımız, hayatında en doğru ve huyu en yumuşak olanımızdı. Bizi İslâm'a davet ettiğinde davetini ilk kabul eden arkadaşı ve kendisinden sonra ilk halife olan **Ebû Bekir**'di.

O, davet vazifesini yaptı, biz inadımızda direndik. O, doğruya çağırdıkça biz yalanladık... Neticede ona inananlar çoğaldı, biz azaldık. Dediğinden hiç sapmadı. Sonra Allah kabilemize onu tasdik etmeyi ve ona uymayı ilham etti. Onun vasıtasıyla Hak dinine girmiş olduk. Bize Allah kelâmından başka bir söz söylemedi. Emirleri de Allah'ın emirlerinden başka bir şey değildi. Bize Rabbimizin şöyle buyurduğunu tebliğ etti:

«— Benim Allah. Tekim. Ortağım yoktur. Hiç bir şey yok iken ben vardım. Herşey yok olacak ve ancak Ben bâki kalacağım. Herşeyi ben yarattım. Herşey sonunda yine bana dönecektir. Rahmetim size erişti. Bu sebeple size bu zatı Peygamber olarak gönderdim. Böylece size, ölümden sonra azabımdan kurtaracak ve kurtuluşa erdirecek yolu göstermiş oluyorum.»

İşte biz onun getirdiğinin doğru olduğuna ve Allah'dan geldiğine inandık. Yine Allah'ın şöyle buyurduğunu nakletti. Hz. Peygamber:

Bu hususta kim size tabi olursa o da sizin sahip olduğunuz hak ve mükellefiyetlere sahiptir. Kim de kabul etmezse, ona cizye vermesini teklif edin cizye veren kimseyi kendi şahsınızı koruduğunuz gibi koruyun. Cizye vermeyi reddedenle de savaşın. Sizin aranızda doğru ve yanlışı tayin edecek olan benim. Sizden kim savaşta öldürülürse onu cennetime koyarım. Hayatta kalanlarınızı da düşmanına karşı galip getiririm.

Şimdi ya isteğinle **cizye** vermek veya **savaşmak**, yahut da **müslüman** olarak kurtulmak cihetlerinden birini seç...» dedi.

Bunun üzerine **Yezdücerd:**

«— Bunları bana mı söylüyorsun?» dedi. **Muğire:**

«— Benimle konuşana söylüyorum. Eğer benimle senden başka biri konuştuysa o zaman sana söylemiyorum.» dedi. **Yezdücerd:**

«— Eğer elçiye zeval olmasaydı sizi muhakkak öldürürdüm. Söylediklerinizin hiç birini kabul etmiyorum.» dedi. Sonra yanındakilere:

«— Bir torba toprak getirin ve bunların en asilinin sırtına yükleyerek **Medâin**'den çıkıncaya kadar sırtında taşıtın. Kumandanlarınıza gidin ve üzerine kendisini ve askerlerini **Kâdisiye** hendeklerine gömsün ve hakkınızdan gelsin diye **Rüstem**'i gönderdiğimi söyleyin. Onu Sâbur'un[283] yaptığından daha korkuncunu yapsın diye memleketinize göndereceğim.» dedi.

Sonra:

«— En asiliniz kim?» diye sordu. Cevap veren olmadı. Fakat biraz

---

[283] Araplara çok işkence yapmasıyla tanınan; Arapları kürek kemiklerini çıkararak cezalandıran birisidir.

sonra içlerinden **Âsım b. Ömer** toprağın kendisinin yüklenmesini isteyerek cevap verdi.

«— Benim bunların en asili. Bunların efendisiyim, toprağı bana yükle.» dedi. Yezdücerd:

«— Bu mudur?» diye sordu.

«— Evet.» dediler.

Toprağı onun sırtına yükledi. Âsım torba sırtında saraydan çıktı. Bineğinin yanına geldi. Atına yükledi. **Sa'd**'a götürmek üzere yola çıktı. Hepsini geride bırakarak **Kudeys** sarayını geçti ve:

«— Halifeye zaferi müjdeleyin, Allah'ın izniyle kazandık.» dedi.

Sonra toprağı götürüp ülkesinin topraklarına kattı. Döndü ve **Sa'd**'ın huzuruna girerek olanları haber verdi.

«— Müjdeler olsun, yemin ederim ki Allah yurtlarının anahtarlarını bize verdi.» dedi.

Müslümanlar bu hâdiseyi, İran'ı fethedecekleri şeklinde yorumladılar.[284]

Abdullah İbn-i Mu'temm'in Benî Tağlib ve Diğer Kabileleri «Tekrît» Savaşında İslâm'a Daveti:

Muhammed, Talha ve diğerlerinden naklediliyor: Rumlar, Tekrit savaşında, bir çıkış yapmıyacaklarını, her hücumda yenileceklerini anlayınca kumandanlarını bırakarak, mallarını gemilere taşıdılar.

Tağlib, İyad ve **Nemr** kabilelerinin casusları, **Abdullah İbn-i Mu'temm**'e gelip durumu haber verdi ve barış teklifinde bulundular. O da bir elçi göndererek «Eğer bu teklifinizde samimî iseniz Allah'tan başka Tanrı olmadığına, **Muhammed**'in de onun elçisi olduğuna şehadet edin, Allah'dan getirdiğini tasdik edin. Sonra da görüşlerinizi bize bildirin.» dedi. Onlar bu haberi kabilelerine götürdüler, onlardan da müslüman oldukları haberini getirdiler.[285]

Amr İbn-i Âs'ın Mısır Savaşında İnsanları İslâm'a Daveti:

Halid ve **Ubâde** beraberce naklediyorlar: **Hz. Ömer**'in **Medine**'ye dönüşünden sonra **Amr İbn'il-Âs** ordusuyla ilerleyip «Elyon» kapısına dayandı. **Zübeyr** de burada ona yetişti, birleştiler. Kendilerini burada **Mısır** patriği karşıladı. Yanında **Mukavkıs**'ın müslümanları Mısır'a sokma-

---

[284] **Taberî: 4/94; Müstedrek: 3/451**

[285] **Taberî: 4/186**

ması için ordunun başında gönderdiği bir papaz da vardı. **Amr** daha konaklar konaklamaz hücuma geçtiler. Bunun üzerine **Amr İbn'il-Âs** bir elçiyle şu haberi gönderdi:

«Bizi oldu bittiye getirmeyin. Size bazı tekliflerimiz olacak. Durumunuzu görüşesiniz diye size mühlet veriyoruz.»

Askerlerini geri çektiler. **Amr** haber göndererek:

«Ben meydana çıkıyorum Ebû Meryem ile Ebû Maryam da çıksınlar.» dedi. Kabul ettiler. Orada bulunanlar bu iki kişiye itimatlarını bildirdiler. **Amr** söze başlıyarak onlara şöyle dedi:

«— Siz bu ülkenin iki papazısınız. Beni dinleyin. Allah **Hz. Muhammed**'i hak dinle gönderdi. Ona bu din'i tebliğ etmesini emretti. O da bize tebliğ etti. Sonra bizi bu aydınlık yolda bırakarak vefat etti. Bize emrettiklerinden biri de: İnsanlara bu dini teklif etmekti. İşte biz bu sebeple şimdi sizi İslâm'a dâvet ediyoruz. Kim bu davetimize uyarsa, bizim tabi olduğumuz statüye tabi olur. Kabul etmiyenlere cizye teklif eder ve onları himayemize alırız.

Peygamberimiz ülkenizi fethedeceğimizı haber verdi. Aramızda akrabalık olduğu için size karşı iyi davranmamızı da vasiyyet etti.

Eğer dinimizi kabul ederseniz, aramızda sağlam bir anlaşma olur.

Kıptîlere karşı iyi davranmamız, halifemizin de emridir. Çünkü Resûlullah kıptîlere iyi davranmamızı emretmişti. Zira onlarla da akrabalık ve anlaşmamız vardı.» Papazlar:

«— Bu herkesçe malum şerefli fakat uzak bir akrabalıktır. Ancak Peygamberlerle bu tarz akrabalık olur.

Hacer kralımızın kızıydı. Menf'de oturuyorlardı. Ve idare onların elindeydi. Sonra «Aynü Şemsliler» onları mağlup ettiler. Öldürdüler, mülklerini ellerinden aldılar. Böylece **Menf**'liler ülkelerinden çıkarıldılar. İşte bu sebeple **Hacer İbrahim** (a.s.) le evlendi. **Hz. İbrahim** ve ailesi ne mutlu büyük insanlardır. Bize biraz mühlet ver, tekrar görüşelim.» dediler. Amr:

«— Şunu iyi bilin ki benim gibi birisini aldatamazsınız. Ancak ben size düşünmeniz ve kavminizle görüşmeniz için üç gün mühlet veriyorum. Aksi takdirde savaşırız.» dedi.

«— Bu mühleti uzat.» dediler. **Amr**, bir gün daha ilâve etti. Tekrar:

«— Biraz daha uzat.» dediler. Bir gün daha uzattı. **Mukavkıs**'ın yanına döndüler. **Mukavkıs** teklif karşısında yumuşadı, fakat **Ertabon**, kabul cevabı vermesini istemedi, ve müslümanlarla savaşı emretti. Papazlar Mısır'lılara:

«— Onlara karşı sizi müdâfaa etmeye çalışacağız. Fakat bu konuyu görüşmek için tekrar yanlarına gidemeyiz. Dört gün oluyor. Bu müddet

içinde bir hücuma uğramamanızı, verilen mühletin dolmamış olmasına yoruyoruz.» dediler.

Amr ve **Zübeyr Furkub** tarafından bir gece baskına uğradılar. Fakat **Amr** hazırlıklıydı. Hücumu karşıladılar. **Furkub** ve beraberindekiler kılıçtan geçirildi. Sonra **hayvanlarına** birer ikişer bindiler. Aynı Şems'e yürüdüler.[286]

Ebû Haris ve **Ebû Osman** anlatıyor: **Amr** (r.a.) Ayni Şems'de Mısırlılar üzerine vardığında Mısır'lılar krallarına:

«— Kisra ve Kayser'i ülkelerinde yenen bu kavim için ne dersin. Onlarla anlaş ve kendilerinden söz al. Karşı koyarak bizi tehlikeye sokma.» dediler. Bu konuşmalar mühletin dördüncü gününde oluyordu. Kral, bu isteklerini reddetti. Savaş başladı. **Zübeyr** şehrin surlarına tırmandı. İçerdekiler onun sura çıktığını anlayınca **Amr**'a şehrin kapılarını açtılar. Sulh yapmak için **Amr**'ın yanına geldiler. **Amr** sulhu kabul etti. Fakat bu sırada **Zübeyr** savaşarak şehre girmişti.[287]

Sahabenin Selemet'ü-bnü Kays'il-Eşceinin Kumandasında Harpte İslâm'a Davet Vazifesini İfaları:

Süleyman İbn-i Büreyde anlatıyor: Müslümanlardan bir ordu toplanınca, **Hz. Ömer** kumandanlığa, bilgin ve fakih olanları tayin ederdi. Yine birgün asker toplandı. Kumandanlığa **Selemet'ü-bnü Kays'il-Eşceî'**-yi tayin etti ve kendisine:

«— Allah adıyla git. Allah yolunda onu inkâr edenlerle savaş. Müşrik düşmanlarınıza rastladığınızda onları üç şeyden birini kabule davet ediniz. İslâm'a davet ediniz. Eğer müslüman olur da kendi ülkelerinde kalmak isterlerse, mallarından zekât vermeleri gerekir. Onlara müslümanların aldığı fey'den; harp ganimetlerinden hisse yoktur. Sizinle beraber olmayı tercih ederlerse, sizin hak ve vecibelerinize sahip olurlar. Eğer müslüman olmayı reddederlerse; cizye vermelerini teklif ediniz. Cizyeyi kabul ederlerse onların düşmanlarıyla savaş ve kendilerini savaştan muaf tut. Onlara taşıyamıyacakları yükü yükleme. Şayet cizye vermeyi de reddederlerse onlarla savaş. Allah onlara karşı size yardım edecektir. Eğer bir kalede korunuyorlar ve sizden meseleyi Allah'ın ve Resûlünün hükmüne göre çözmeyi istiyorlarsa bunu kabul etmeyin. Çünkü onlar hakkında Allah'ın ve Resûlünün hükümlerinin ne olacağını bilmezsiniz. Sizden Allah ve Resûlü adına teminat isterlerse onlara böyle bir teminat vermeyin. Kendi adınıza teminat verin. Sizinle savaşırlarsa doğ-

---

286 **Taberî: 4/227**
287 **Taberî: 4/228**

ruyu görmezlikten gelmeyin, haksızlık etmeyin, ölüleri parçalamayın, çocukları öldürmeyin.» dedi.

Seleme diyor ki: Gittik müşriklerle karşılaştık. Onları Halifemizin söylediği şeylere dâvet ettik. İslâm'a girmeyi kabul etmediler. Cizye vermeye davet ettik, reddettiler. Savaştık, Allah bize yardım etti. Zorlu bir savaş oldu. Çoluk çocuklarını esir aldık. Geride kalan mallarını topladık.[288]

Ebû Musa el-Eş'ari'nin Savaştan evvel İsfahan'lıları İslâm'a Daveti:

Beşir İbn-i Ümeyye, babasından naklediyor: **Ebû Musa el-Eş'arî İsfahan**'a vardı. Onlara İslâm'ı tebliğ etti. Kabul etmediler. Cizye teklif etti. Bunun üzerine anlaşma yaptılar. O geceyi sulh içinde geçirdiler. Sabah olunca İsfahan'lılar sözlerinden dönerek anlaşmayı bozdular. Savaş oldu. Allah, çok kısa bir zamanda **Ebû Musa el-Eş'arî**'yi galip getirdi.[289]

SAHABENİN GÜZEL AMELLERİ VE ÖRNEK AHLÂKI

Amr İbn'il-Cemuh'un İslâm'a Giriş Olayı Oğlunun ve Muaz İbn-i Cebel'in Yaptıkları

İbn-i İshak'dan: Ensar Resûlullah'a biat edip **Medine**'ye dönünce, İslâmiyet orada yayıldı. Bununla beraber, müşriklerden kendi dinleri üzere bulunanlar vardı. **Amr İbn-i Cemuh** da onlardan biriydi. Oğlu **Muaz Akabe**'de bulunmuş ve Resûlullah'a biat etmişti. **Amr**, Benî Seleme kabilesinin asillerinden ve eşraftan biriydi. Diğerlerinin olduğu gibi onun da evinde «Menat» denen, ağaçtan yapılmış bir putu vardı. Onu Tanrı bilir ve temizleyip bakardı. **Benî Seleme**'den **Muaz İbn-i Cebel** ve **Muaz İbn-i Amr** adında iki genç **Akabe**'de müslüman olmuşlardı. Bir gece gidip **Amr İbn-i Cemuh**'un putunu alarak, Benî Seleme'nin helâ çukurlarından birine burnunun üstüne attılar.

Sabah olunca **Amr:**

«— Yazıklar olsun size! Tanrımıza bu gece bu düşmanlığı kim yaptı?» dedi. Ve aramaya başladı. Nihayet atıldığı yerde buldu. Yıkadı, temizledi ve kokular sürdü. Sonra şöyle dedi:

«— Yemin olsun, sana bunu yapanı bir bilsem, mutlaka cezasını veri-

---

[288] **Taberî: 5/9**

[289] **İbn-i Sa'd: 4/110**

rim.» Akşam olup da uyuyunca puta yine aynı şeyi yaptılar. Aynı hadise birçok defa meydana geldi. Her defasında atıldığı yerden çıkardı, temizledi. Güzel kokular sürdü. Sonra bir **kılıç** getirerek putun boynuna astı ve şöyle dedi:

«— Vallahi bunları sana kimlerin yaptığını bilemiyorum, bak eğer sende bir hayır varsa, gerçekten tanrı isen işte kılıç kendini koru!..» Gece olup da uyuyunca yine düşmanlık yaptılar. Kılıcı boynundan aldılar. Sonra ölü bir köpek getirip beraberce bağladılar ve yine Benî Seleme'nin tuvalet çukurlarından birine attılar. Sabah olunca, **Amr** putu yerinde bulamadı. Başladı aramaya ve yine bir kuyuda ölü bir köpeğe bağlı olarak, kafasının üstüne atılmış vaziyette buldu. Onu bu vaziyette görüp durumunu müşahede ederken kavminden müslüman olanlardan biri bu putta hayır olmadığını, tapınılmaya lâyık olmıyacağını anlattı. **Bunun** üzerine **Amr İbn-i Cemuh** müslüman oldu. O ne güzel bir müslümandı.[290]

İshak İbn-i Yesar Benî Seleme'den birinden bana şunları nakletti: **Benî Seleme**'nin gençleri müslüman olunca, **Amr İbn-i Cemuh**'un karısı ve oğlu da müslüman oldu. **Amr** karısına:

«— Aile içinde beni yalnız bırakma, birbirimizin neler yaptığını kontrol edelim.» dedi. Karısı:

«— Peki yapalım. Fakat, oğlum Muaz'ın İslâm'ın tebliğcisi Mus'ab'dan neler naklettiğini duydun mu?» dedi. Amr:

«— Belki de dininden dönmüştür.» dedi. Karısı:

«— Hayır, o herkesin girdiği dini kabul etmiştir.» diye mukabele etti.

Amr, oğlu **Muaz**'ı çağırdı ve ona:

«— O adamdan neler duyduğunu anlat.» dedi. **Muaz** da:

«— Hamdolsun Allah'a, Âlemlerin Rabbine, Rahman ve Rahîm olana Din gününün sahibine. Yalnız sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet.»[291] âyetine kadar okudu. **Amr:**

«— Ne kadar güzel! Ne kadar şahâne! Bütün sözleri böyle midir?» dedi.

Muaz:

«— Babacığım hepsi de birbirinden güzel!.. Kavminin hemen hepsi biat etti. Ona sen de biat eder misin?» dedi. Amr:

«— Menatla görüşüp ne söyliyeceğini öğrenmeden yapamam.» diye cevap verdi.

Menat'ın konuşmasını istedikleri zaman bir ihtiyar kadın gelir arkasında durur ve onun adına cevap verirdi.

---

[290] Delâil sh. 109

[291] Fatiha: 1-5

Amr, Menat'a geldi. Fakat ihtiyar kadın yoktu. Putun huzurunda durdu, ona tazimde bulundu ve:

«— Ey Menat, sorulanı anla ve cevap ver, senin haberin yok bir adam geldi, sana ibadeti yasaklıyor ve seni terketmemizi istiyor. Fakat ben seninle görüşmeden onun isteklerini kabul etmedim!..» dedi.

Uzunca konuştu fakat hiçbir cevap alamadı.

Amr istihza ile karışık şöyle dedi:

«— Demek şimdiye kadar sana hiç bir şey yapmadığım için kızdın.»

Kalktı ve putu kırdı.

Amr İbn-i Cemuh müslüman olup Allah'ın emir ve yasaklarını öğrenince putunu hatırlıyor, onun boş olduğunu anlıyor ve kendisini, içinde bulunduğu sapıklıktan kurtaran Allah'a şükrederek şöyle diyordu:

«Geçmişteki günahlarım için Allah'a tevbe ediyorum. Allah'ın, beni ateşinden korumasını diliyorum. Mescid-i Haram ve örtüsünün ilâhına, nimetlerine karşılık şükrediyorum. Yağan yağmur damlalarının sayısınca hataların adedince Allah'ı tenzih ederim. Menat ve benzeri taş parçalarının dostluğunda zulmette iken bana yol gösterdi. Bu bayağı şey ve onun utancından şakaklarım ağardıktan sonra beni kurtardı. Az kalsın zulmet içinde ölecektim. Beni bu durumdan kudretiyle kurtardı. Hayatım boyunca sana hamd ve şükürler olsun ey insanların Kudretli Tanrısı!.. Bu sözlerimle ben cennette Allah'a yakın olmayı diliyorum.»

Putunu yererken de şöyle diyordu:

«Allah'a yemin olsun ki, eğer sen tanrı olsaydın köpekle bağlı olarak kuyuda olmazdın. Senin gibi hakir olanı tanrı edinene yazıklar olsun. Senin ne olduğunu anlıyarak fena bir aldanıştan kurtulduk. Hamd, lütuf sahibi yüce Allah'a'dır. Bol veren, rızıklandıran, kıyamet gününün sahibi Allah'a! . Kabrin karanlığında rehin olmaktan Allah kurtardı beni.[292]

Eb'ud-Derda'nın İslâm'a Girişi ve İbn-i Revaha'nın bu Husustaki Gayreti

Vâkıdî anlatıyor: Anlatıldığına göre, Ebu'd-Derda, ailesi içinde en son müslüman olan idi. Hâlâ putuna bağlıydı. Onun üzerine bir mendil koymuştu. **Abdullah İbn-i Revâha** onu İslâm'a davet ediyor, o ise reddediyordu. Müslümanlıktan evvel kardeşi olan **İbn-i Revâha** bir gün ona geldi. Evinden çıktığını görünce, **Abdullah İbn-i Revâha** başka bir yoldan gitti ve alelâcele içeri girdi. **Eb'ud-Derda**'nın karısı o sırada saçlarını tarıyordu. **İbn-i Revâha:**

---

292 İbn-i İshak

«— Eb'ud-Derda nerede?» diye sordu. Karısı:

«— Kardeşin biraz evvel çıktı.» dedi. Revaha putun bulunduğu odaya girdi. Onun yanında bir de balta vardı. Başladı onu parçalamaya. İçinden bütün putların isimlerini sayıyor ve «Allah'a eş kabul edilen herşey batıldır.» diyordu. Sonra odadan çıktı. Kadın, puta baltayla vuruş seslerini işitmişti. Olanları görünce:

«— Mahvettin beni İbn-i Revaha.» dedi. Abdullah İbn-i Revaha çıkıp gitti. Eb'ud-Derda eve geldiğinde kadını oturmuş korkudan ağlar bir halde buldu.

«— Ne oldu?» diye sordu. Kadın:

«— Kardeşin **İbn-i Revaha** geldi ve gördüğün şeyi yaptı.» dedi.

Eb'ud-Derda çok kızdı. Fakat sonra kendi kendine düşündü ve:

«— Eğer bunda hayır olsaydı kendisini müdafaa ederdi.» dedi. Evinden çıktı. Resûlullah'ın yanına geldi. O sıra **İbn-i Revaha** da oradaydı ve müslüman oldu.[293].

Hz. Ömer'in, Amr İbn-il-Âs'a Cizye ve Esirler Hakkındaki Mektubu:

Ziyâd İbn-i Cez'iz-Zübeydî anlatıyor: **Hz. Ömer**'in hilâfeti zamanında **İskenderiye**'yi fethettik... Sonra **Belhib**'de durduk ve **Hz. Ömer**'ın mektubunu beklemeye başladık. Mektup geldi. **Amr İbn'il-Âs** mektubu bize okudu. Şunları yazıyordu:

«— İmdi, bana gelen mektubunda, **İskenderiye** kumandanının, aldığın esirlere mukabil cizye vermeyi kabul ettiğini yazıyorsun. Yemin olsun ki, alınacak devamlı vergi, bizim ve bizden sonraki müslümanlar için, bir defa alınıp taksim edilen ve sonra hiç alınmamış gibi olacak cizyeden daha hayırlıdır.

İskenderiye kumandanına, elinizdeki esirleri, İslâmiyet ve kendi dinlerini seçmeleri konusunda serbest bırakmak şartıyla cizye teklif et. Kim İslâmı seçerse o müslümandır ve müslümanların hak ve vecibelerine sahibtir. Kim de kendi dinini seçerse, o ,dininde olanlara konan cizyeye tabidir. Esirlerden, Arap ülkelerine dağılan, **Mekke, Medine** ve **Yemen**'e gidenlere gelince onları iade etmemiz mümkün değildir. Ve onlarla yerine getiremiyeceğiniz hususta anlaşma yapmak istemeyiz.»[294]

---

[293] **Müstedrek: 3/336**
[294] **Taberî: 4/227**

İskenderiye Fethinde Sahabenin Başından Geçenler:

Amr mektubun ihtiva ettiği teklifi İskenderiye kumandanına bildirmesi için bir elçi gönderdi. Kumandan teklife kabul cevabını verdi.

Elimizde bulunan esirleri topladık. Hristiyanlar da bir araya toplandılar. Esirlerden birini getiriyor ve onu İslâmiyet veya Hristiyanlığı seçmesi konusunda serbest bırakıyorduk. İslâmı seçince, şehri fethederken getirdiğimizden daha heyecanlı tekbir getiriyor ve onu kendi tarafımıza alıyorduk.

Hristiyanlığı seçince; Hristiyanlar bağırışıyor ve kendi taraflarına alıyorlar, biz de onu cizye ile mükellef tutuyorduk. Fakat sanki içimizden biri onlar tarafına geçmiş gibi üzülüyorduk... İşi bu şekilde sona erdirdik.

O gün getirilen esirler arasında **Ebu Meryem Abdullah İbn-i Abdurrahman** da vardı. Kasım diyor ki: «Ebu Meryem'in, Zübeyd oğullarının sözcüsü olduğunu öğrendim. O gün onu da getirdik. İslâmiyet veya Hristiyanlıktan birini seçmesini teklif ettik. Babası anası kardeşleri Hristiyandı. İslâmı seçti ve onu da kendi tarafımıza aldık. Babası, anası ve kardeşleri üzerine atıldılar, onlar çekiyor, biz çekiyorduk. Elbiseleri parça parça oldu.

O, bugün de bizim liderimizdir.»[295]

---

[295] **Taberî: 4/227**

Hz. ALİ'NİN ZIRHI, BİR HIRİSTİYANLA ARASINDA GEÇENLER VE O HIRİSTİYANIN MÜSLÜMAN OLUŞU

Şa'bî'den: **Ali İbn-i Ebî Talib** (r.a.) bir gün çarşıya çıktı. Baktı Hıristiyanın biri bir zırh satıyor. **Hz. Ali** (r.a.) zırhı tanıdı ve:

«— Bu benim zırhım. Zırhımı ver!» dedi. Hıristiyan vermek istemeyince, **Hz. Ali:**

«— O halde kadıya gidelim.» dedi. O zaman kadı **Şürayh** idi. **Hz. Ali, Şürayh**'a giderek dâvayı halletmesini istedi. **Şürayh, Hz. Ali**'yi görünce, yerinden kalktı ve yerine onu oturttu. Kendisi de Hıristiyanın yanında **Hz. Ali**'nin karşısına oturdu. **Hz. Ali:**

«— **Şürayh!** Eğer hasmım müslüman olsaydı onun yanına otururdum. Fakat Resûlullah'ın Hıristiyanlarla samimî olmayın, selâm vermeyin, hastalarını ziyaret etmeyin, onları güç durumda bırakın, ve onları Allah'ın küçümsediği gibi küçümseyin, dediğini duydum. Ya **Şürayh**, aramızda hüküm ver.» dedi.

«— Ne diyorsunuz mü'minlerin emîri?»

«— Bu zırh benimdir. Çoktandır kaybetmiştim.»

«— Sen ne diyorsun, ey hristiyan?»

«— Mü'minlerin emîrini yalanlıyamam, fakat zırh benimdir.»

«— (**Hz. Ali**'ye) Bu durumda zırhı ondan alamam, deliliniz var mı?»

«— **Şürayh** doğru söyledi. Haklısın, delil getirmem lâzım.» dedi. Hıristiyan:

«— Bu gördüğüm, ancak Peygamberlerin hükümlerinden olabilir!.. Mü'minlerin başkanı kadısına geliyor. Kadısı da onun aleyhinde hüküm veriyor. Mü'minlerin emîri, vallahi bu zırh senindir. Seni takib ettim devenden düştü ve aldım. Şimdi ise gördüklerim karşısında, Allah'tan başka ilâh olmadığına, **Muhammed**'in O'nun Resûlü olduğuna şehadet ediyorum.»

«— Mademki müslüman oldun, zırh senin olsun.» dedi. Ve Hıristiyan zırhı atının üzerine koydu.[296]

---

296 Müstedrek; Tirmizî

Hâkim de **Şa'bî**'den şöyle naklediyor:

Cemel vak'asında **Hz. Ali**'nin zırhı kayboldu. Birisi onu buldu ve sattı. Zırh bir Yahudi'nin elinde görüldü. **Şürayh**'ın huzurunda muhakeme edildiler. **Hz. Ali**'ye oğlu **Hasan** ve kölesi **Kanber** şahitlik ettiler. **Şürayh, Hz. Ali**'ye:

«— Hasan'ın yerine başka bir şahid bul.» dedi. **Hz. Ali** de:

«— Hasan'ın şahidliğini red mi ediyorsun?» deyince. **Şürayh:**

«— Asla, fakat sizden duymuştum ki, oğlun babaya şahidliği caiz değildir.» dedi.[297]

Aynı hâdiseyle ilgili başka bir rivayette şöyle deniyor:

Şürayh:

«— Kölenin şahidliğini kabul ederiz, fakat oğlunun şahidliğini kabul etmeyiz.» dedi. **Hz. Ali:**

«— Adı batasıca seni, Resûlullah'ın, Hasan ve Hüseyin, Cennet gençlerinin efendisidir, buyurduğunu duymadın mı?» dedi. Ve sonra Yahudiye: Al zırhı!» edi. Yahudi de:

«— Halife benimle beraber kadıya geliyor, kadı aleyhinde hüküm veriyor o da razı oluyor. Vallahi doğru söyledin, mü'minlerin emiri. Zırh senindir, devenden düştü ben de aldım.» dedi. Ve «Allah'dan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim.» dedi.

Hz. Ali zırhı ona hediye etti ve ayrıca yediyüz dirhem mükâfat verdi.

O da **Sıffin** savaşında şehid oluncaya kadar **Hz. Ali**'den ayrılmadı.[298]

---

[297] **Müstedrek**

[298] **Müstedrek - Hılye: 4/139; Kenz'ul-Ummal: 4/6**

İKİNCİ BÖLÜM

B İ A T

«Sana bîat edenler, ancak Allah'a bîat etmişlerdir. Allah'ın eli onların elleri üstünde idi. Onun için kim ahdini bozarsa, öz nefsinin zararına bozmuş olur. Kim Allah ile ahdini yerine getirirse, Allah da ona büyük ecirler verir.» (Fetih 10)

GİRİŞ

İslâm Tarihi'nde önemli yer işgal eden müesseselerden biri de, bîat müessesesidir.

Bîat: Söz vermek, va'dde bulunmak, va'dini el sıkarak teyid etmek, birisine salâhiyet vermek, sadâkat yemini etmek mânâlarına gelir. Âdeten, bir üste veya üstün tayin edeceği bir şahsa bîat edilir. Emsaller arasında bîat yapılabileceğinde de tabiatıyle şüphe yoktur.

Resûlullah zamanında bizzat Resûlullah'a yapılan bîat, İslâm esaslarını hakkıyle tatbik etmek: Allah ve Resûlü'nün emirlerini çiğnememek, bir sahabenin öğrendiği kadarıyle İslâm prensiplerini yaşayacağına dair, Hz. Peygamber'in elini sıkarak verdiği kat'î sözdür. Allah'ın Resûlü'yle yapılan bîat, Allah ile yapılmış demektir. **«Sana bîat edenler, ancak Allah'a bîat etmişlerdir. Allah'ın eli onların elleri üstünde idi. Onun için kim ahdini bozarsa, öz nefsinin zararına bozmuş olur. Kim Allah ile ahdini yerine getirirse, Allah da ona büyük ecirler verir.»** (Fetih 10)

Nerede ve nasıl olursa olsun, kime bîat edilirse edilsin, Allah yolunda olduktan sonra, bîat, insanî plândan ilâhî plâna yükselmektedir. İnsana şah damarından daha yakın olan, her zaman yanında bulunan, zamanın, mekânın, bu ve bundan sonraki âlemin, bütün mevcudatın, her şeyin sahibi olan Allah'a söz vermek, ona sadakatle bağlı olduğunu bildirmek, büyüklük olduğu gibi, bu va'di yerine getirmek büyüklükle de tarif edilemez. Bunlar için en büyük, en güzel netice, Allah rızasıdır iki cihan saadetidir. Zaten bu kadar didinmenin başka bir hedefi mi vardır ki?

Zamanla mukayyet olmaksızın kâmil mü'minlere büyüklere yapılan bîat, Resûlü'ne ve Allah'a yapılmış demektir. Bunun şekli önemli değildir. Asıl önemli olan, her zaman, her devirde ihmal edilen, bîattaki ruh ve mânadır. Bu mâna, neticesinde şahsımız için birtakım zararlar da doğacak olsa, verdiğimiz sözü inanarak, benimseyerek, severek, samimiyetle yerine getirmektir. Şekil şöyle veya böyle olmuş önemli değildir.

Kadın, erkek, çocuk, genç, ihtiyar herkes bîat edebilir. Şu var ki, herkes imkân dahilinde yapabileceği yerine getirebileceği hususlarda bîat etmelidir. Allah'ın Resûlü, eshabından birçoğuna, güçlerinin yetmiyeceği hususlarda bîat etmelerini yasaklamıştır.

«Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a eş-ortak koşmamak, hırsızlık etmemek, zina yapmamak, çocuklarını öldürmemek, iftira uydurarak birbirleri üzerine atmamak, hiçbir güzel işte sana karşı gelmemek üzere bîate geldikleri zaman onlardan bîat al, onlar için af dile.» (Mümtehine: 12) buyrularak, kadınların bîat etmeleri de sarahaten bildirilmiştir. Ancak, bîat ettikleri kimse erkekse, musafaha yapamazlar.

Sırası gelmişken şu hususu da açıklamamız yerinde olacaktır: İslâm fıkhında bir de imama, yani müslümanların emîrine bîat vardır. Bu bîat, itaat mânasını tazammun eder.

İslâm tarihinde, ikisi Akabe'de, biri Hudeybiye'de olmak üzere üç defa Resûlullah'a cemaat halinde bîat edilmiştir.

«Allah, mü'minlerin canlarını, mallarını kendi yolunda vakfetmeleri mukabilinde onlara Cennet vermiştir. Onlar, Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. Allah'ın bu öyle bir va'didir ki, Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da sabittir. Allah'tan ziyade ahdinde duran, yerine getiren kim olabilir? Hak uğrundaki bu karşılıklı taahhütten dolayı sevinin. En büyük nimet ve selâmet budur.» (Tevbe: 112)

İSLÂM'A GİRMEK ÜZERE YAPILAN BÎAT

Cerir (r.a.) anlatıyor: Nebî (s.a.v.) ile hanımların bîat ettikleri hususlarda biz de kendisine bîat ettik. Bizden bu esaslara aykırı harekette bulunmadan ölenlere Peygamber, Cennet'i garanti etti, bazı hususlara aykırı davranıp da dünyada cezasını görerek ölenlere, bu ceza, günahlarına kefaret olur, ve yine bizden verdiği sözde durmayıp da onun hilâfına davrananlar dünyada ceza görmezlerse öbür âlemde hesabı Allah'a kalır.[1]

Esved b. Halef anlatıyor: Mekke fethedildiği gün, halkın, Allah'ın Resûlü'ne bîat ettiğini gördüm. Resûlullah, Safa tepesinde oturdu. İslâm'a giren ve kelime-i şehadet getirenlerin bîatlarını kabul etti. Şehadet nedir denilince: «Allah'a iman, Allah'tan başka ilâh olmadığını ve **Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğunu tasdiktir.» buyurdu... Halk, büyük, küçük, erkek, kadın herkes Resûlullah'a gelip, İslâm'a girdiler ve kelime-i şehadet getirerek bîat ettiler.[2]

Mücâşî b. Mes'ud anlatıyor: Ben ve kardeşim Peygamber (s.a.v.) e geldik. Ben:

«— Hicret etmemiz için bize müsaade ver.» dedim. Peygamber:

«— Hicret zamanı geçti.» buyurdu.

«— O halde hangi hususta sana bîat edelim?» dedim.

«— İslâm ve cihad hususunda.» buyurdu.[3]

Ziyad İbn-i İlâka'dan: **Mugîre b. Şu'be** (r.a.) nin ölümünde **Cerir b. Abdullah**'ı halka şöyle hitab ederken işittim: «Size hiç bir ortağı olmayan tek Allah'a sığınmayı vakar ve itidali tavsiye ediyorum. Ben şu elimle Allah'ın Resûlü'ne (s.a.v.) İslâm'a girmek üzere bîat ettim. O da bana, bütün müslümanlara nasihatta bulunmamı şart koştu. Kâbe'nin Rabbine

---

1 Mecmeu'z-Zevâid: 6/36; Taberânî; Hılye; Kenz'ul-Ummal: 1/82
2 Bidaye: 4/318; Mecmeu'z-Zevâid: 6/37; Kenz'ul-Ummal: 1/82; Taberânî
3 Buharî; Müslim; Aynî 7/16; Kenz'ul-Ummal: 1/26-38

yemin olsun ki, işte ben hepinize nasihatte bulunuyorum ve Allah'tan af diliyorum.» dedi. Ve minberden indi.[4]

İSLÂM ESASLARINI TATBİKE DAİR BÎAT

Beşir b. Hasasiye anlatıyor: Allah'ın Resûlü'ne (s.a.v.) bîat etmek için geldim ve:

«— Hangi hususlarda sana bîat edeyim?» dedim. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) elini uzattı, şöyle buyurdu:

«— Ortağı olmayan tek Allah'tan başka hiçbir tanrı olmadığına ve **Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet edeceksin, beş vakit namazı vaktinde kılacaksın, zekâtı vereceksin, Ramazan'da oruç tutacaksın, hacca gideceksin ve Allah yolunda cihad edeceksin.» Ben:

«— Ey Allah'ın Resûlü, hepsine gücümüz yeter, ancak ikisi benim takatım dışındadır. Biri zekât; Allah'a yemin olsun ki, ailemin, süt ve binek ihtiyacını karşılayan on deveden başka hiçbir şeyim yok, nasıl zekât verebilirim? Diğeri de cihad; ben korkak bir adamım, halbuki halk «kim savaştan kaçarsa Allah'ın gazabına uğrar.» diyorlar. Bir savaş patlak verdiğinde nefsimden çekinerek savaştan kaçacağımdan ve bu yüzden de Allah'ın gazabına uğrayacağımdan korkarım.» dedim. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (s.a.v.) elimi tuttu, kuvvetlice sarstı ve:

«— Ey **Beşir**, sadaka verilmeyecekse, savaşa gidilmeyecekse Cennet'e ne ile, nasıl girilir?» buyurdu.

«— Ey Allah'ın Resûlü uzat elini sana bîat edeyim.» dedim. Elini uzattı ve bütün hususlarda kendisine bîat ettim.[5]

Cerir (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) a, namaz kılmak, zekât vermek ve her müslümana nasihatta bulunmak üzere bîat ettim.[6]

Yine **Cerir** (r.a.) anlatıyor:

«— Ey Allah'ın Resûlü, bana yapabileceğim bazı şeyler söyle, sen bunları en iyi bilensin.» dedim. O da şöyle buyurdu:

«— Yalnız tek olan Allah'a ibadet etmen, O'na hiçbir şeyi ortak tutmaman, namazı kılıp zekâtı vermen, her müslümana iyi öğütte bulunman ve şirkten uzak durman hususunda senin bîatını kabul ediyorum.»[7]

Cerir, akıllı bir adamdı ve:

---

[4] **Müsned-i Ebî Avâne: 1/38; Buharî: 1/14; Beyhakî**

[5] **Kenz'ul-Ummal: 7/12; Hılye; Müstedrek; Mecmeu'z-Zevaid: 1/42; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**

[6] **Kenz'ul-Ummal: 1/82; Terğib: 3/236; Buharî; Müslim; Tirmizî; Müsned-i Ahmet İbn-i Hanbel**

[7] **Kenz'ul-Ummal: 1/82; Bidâye: 5/78**

«— Gücümün yettiğince ey Allah'ın Resûlü.» dedi. **Cerir**'den sonra halka nasihatta bulunmak için herkese müsaade verildi.[8]

Avf b. Malik (r.a.) anlatıyor: Biz, Allah'ın Resûlü (s.a.v.) nün yanında yedi sekiz kişi kadardık. Bize:

«— Allah'ın Resûlü'ne bîat etmiyecek misiniz?» dedi ve bunu üç defa tekrarladı. Bunun üzerine elimizi uzattık ve Allah'ın Resûlü'ne (s.a.v.) bîat ettik. Sonra kendisine:

«— Ey Allah'ın Resûlü, sana bîat ettik, fakat hangi hususlarda?» dedik. Şöyle buyurdu:

«— Yalnız Allah'a kulluk yapmanız ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanız, beş vakit namazı dosdoğru kılmanız, (sesini alçaltarak) insanlardan bir şey istememeniz hususunda.» Bu topluluktan birisinin kamçısını düşürdüğünü gördüm. Kimseden onu kendisine vermesini istemedi. Kendisi inip aldı.[9]

Ebû Ümâme (r.a.) anlatıyor: Allah'ın Resûlü (s.a.v.):

«— Kim bana bîat edecek?» buyurduğunda, Resûlullah (s.a.v.) ın âzatlı kölesi **Sevban** (r.a.):

«— Biz bîat edeceğiz, Ey Allah'ın Resûlü.» dedi. O da:

«— Kimseden bir şey istememek üzere senin bîatını kabul ediyorum.» buyurdu. **Sevban:**

«— Karşılığında ne var ya Resûlallah?» deyince:

«— Cennet.» buyurdu. Bunun üzerine **Sevban, Resûlullah**'a bîat etti. Bundan sonra **Sevban'ı** Mekke'de kalabalık bir topluluk arasında gördüm. Kendisi bineğindeydi ve kamçısı kalabalıktan birinin omuzuna düşmüştü. Adam, kamçıyı alıp ona vermek istemesine rağmen, almadı. Ve bizzat kendisi bineğinden indi ve kamçısını aldı.[10]

Ebû Zerr (r.a.) anlatıyor: Allah yolunda hiçbir kimsenin kınamasına aldırmama hususunda Allah'ın Resûlü (s.a.v.) benim beş kere bîatımı kabul etti. Daha sonra Allah'ın Resûlü (s.a.v.) tekrar beni çağırdı ve:

«— Bîat etmek ister misin, sana mükâfat olarak cennet var.» buyurdu. Ben de:

«— Peki.» dedim. Elini uzattı ve bana şart koşarak:

«— Kimseden bir şey istememen üzere.» buyurdu.

«— Peki.» dedim.

«— Kamçın dahi düşmüş olsa, onu bizzat kendin inip alman üzere.» buyurdu.

---

[8] **Kenz'ul-Ummal: 1/82; Taberânî**

[9] **Kenz'ul-Ummal: 1/83; Er-Rüyanî; İbn-i Cerir, İbn-i Asâkir; Terğib: 2/98; Müslim; Tirmizî; Neseî**

[10] **Terğib: 2/99-100; Taberânî; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Neseî**

Allah'ın Resûlü bana şöyle söyledi: «Sana altı gün mühlet, söylenenleri iyi düşün yâ **Ebâ Zerr.**» Yedinci gün bana, «Gizli ve açık her işinde Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Eğer bir kötülük yaparsan, peşinden de bir iyilik yap ki, o kötülüğü yok etsin. Kamçın bile yere düşse, kimseden hiçbir şey isteme. Emaneti katiyen zimmetine geçirme.» buyurdu.[11]

Sehl İbn-i Sa'd anlatıyor: Ben, **Ebû Zerr, Ubâde b. Samit, Ebû Said'-il-Hudrî, Muhammed b. Mesleme** (r.a.) ve ismini hatırlayamadığım bir kişi daha Allah yolunda hiçbir kimsenin kınamasına aldırmıyacağımıza dair Nebî (s.a.v.) ye bîat ettik. Ancak o şahıs bunu ağır gördü ve bîattan vazgeçti.[12]

Ubâde b. Samit anlatıyor: Ben Allah'ın Resûlü (s.a.v.) ne bîat eden temsilcilerden (nakîb) biriydim ve biz kendisine, «Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık ve zina etmemek, haksız yere öldürülmeleri haram kılınanları öldürmemek, yağma ve isyanda bulunmamak» üzere bîat ettik. Bunları tatbik ettiğimizde karşılığında cennet vardı, herhangi birini terk ettiğimizde ise, hükmü Allah'a kalmıştır.[13]

Ubâde b. Sâmit (r.a.) anlatıyor: Biz onbir erkek, harb bize farz kılınmadan önce birinci Akabe'de kadınların bîat ettiği esaslarda Allah'ın Resûlü (s.a.v.) ne bîat ettik. O'na, «Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmıyacağımıza, hırsızlık ve zina yapmıyacağımıza, kimseye iftirada bulunmıyacağımıza, çocuklarımızı öldürmiyeceğimize ve Allah'a asî olmıyacağımıza dair bîat ettik. Kim bunları ifa ederse karşılığında cennete girecek, kim de herhangi birini terk ederse cezası Allah'a kalmıştır. Allah dilerse onu cezalandırır, dilerse affeder. Sonra herkes bîatlerinden bir sene sonra tekrar buluşmak üzre dağıldı.[14]

HİCRET ETMEK ÜZERE YAPILAN BÎAT

Ya'lâ b. Minye'den: Mekke fethinin ikinci günü Peygamber (s.a.v.) e geldim.

«— Ey Allah'ın Resûlü, hicret etmek hususunda babam adına sana bîat edeyim mi?» dedim. Şöyle buyurdu:

«— Hayır, onun ancak cihad hususundaki bîatını kabul ederim. Zira, Mekke fethinden sonra artık hicret sona ermiştir.»[15]

Haris İbn-i Ziyâd es-Saidî (r.a.) den: Hendek savaşında Peygamber

---

[11] **Et-Terğib: 2/99; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**
[12] **Kenz'ul-Ummal: 1/82; Şâşî; İbn-i Asâkir; Taberânî; Mecmeu'z-Zevaid: 7/264**
[13] **Kenz'ul-Ummal: 1/82**
[14] **Bidâye: 3/150, Buharî; Müslim; Kenz'ul-Ummal: 1/82**
[15] **Beyhakî: 9/13-16** Muçasi'in bu husustaki hadisi daha önce geçti.

(s.a.v.) e geldik. Halk hicret etmek üzere kendisine bîat ediyordu. Bizi de bîata çağırdıklarını sandık ve, ben:

«— Ey Allah'ın Resûlü, buna da hicret etmek üzere müsaade et.» dedim. Kim olduğunu sordu. Ben de:

«— Amcamın oğlu **Havt İbn-i Yezid.**» dedim. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

«— Size müsaade etmiyorum. Ancak başkaları sizin yurdunuza hicret edebilir. Siz başka yerlere hicret edemezsiniz. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, ensarı seven kişiyi Allah da sever, ensara buğz eden ise ruz-i mahşerde Allah'ın gazabına uğrar.»[16]

Ebû Üseyd es-Saidî'den: Hendek kazmak için müslümanlar, **Hz. Peygamber**'e geldiler. Hicret etmek için Resûlullah'tan müsaade istiyorlardı. Hendeğin kazılması bittiğinde Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

«— Ey ensar hicret için müsaade istemeyin. Ancak başka yerde bulunan müslümanlar buraya hicret edebilir. Kim ensar sevgisiyle Allah'a kavuşursa, Allah da onu kendinden hoşnut olarak kabul eder. Kim de ensara buğz ederek vefat ederse, Allah'ın gazabına uğrar.»[17]

YARDIM HUSUSUNDA BÎAT

Cabir (r.a.) anlatıyor: Allah'ın Resûlü (s.a.v.) Mekke'de oniki sene kaldı. Panayır zamanları **Ukkaz** ve **Mecenne** panayırlarında kabileler arasında dolaşıyor ve, «Kim beni himaye edecek, kim bana yardım edecek? Rabbimin dinini tebliğ edinceye kadar kim beni koruyacak? Karşılığında cennet var.» diyordu. Peygamber (s.a.v.) kendisini himaye edecek, kendisine yardım edecek kimse bulamıyordu. Öyle ki, bir Yemenli veya Mudarlı karşısına çıksa bile, kavmi, akrabaları o kimsenin yanına gelir: «Bu Kureyşli gençten uzak ol, sonra seni de aldatır!» derlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.), çadırlar arasından geçerken parmaklarıyla onu gösterirlerdi. Ne zaman ki Allah, **Yesrib**'den bizi O'na gönderdi. İşte biz O'nu bağrımıza bastık. O'nu tasdik ettik. Bizden biri O'nunla karşılaşınca O'na iman ediyor ve ondan Kur'an öğreniyor, hemen evine gidip ailesini İslâm'a dâvet ediyordu. O kadar ki, ensarın evlerinde müslüman olduğunu açıkça söyleyen bir cemaat bulunur hale gelmişti. Sonra Medineli müslümanlar toplanarak istişare ettiler. Ve:

«— Daha ne kadar Allah'ın Resûlü'nü yalnız bırakacağız? O, Mekke dağlarına itilmiş korkulu bir hayat yaşamaktadır.» dedik. Bunun üzerine aramızdan yetmiş kişilik bir heyet gönderdik. Ben de heyetteydim.

---

16 **Kenz'ul-Ummal: 7/134; Ebu Davud; El-İsâbe: 1/279; Mecmeu'z-Zevâid: 10/38**

17 **Mecmeu'z-Zevâid: 10/38**

Hac mevsiminde Resûlullah'ın yanına vardık. **Akabe** yolunda buluşmak üzere sözleştik. Birer ikişer orada toplanmaya başladık. Herkes hazır olduğunda:

«— Ey Allah'ın Resûlü, hangi hususlarda sana bîat edelim?» dedik.

«— Gençlikte de, ihtiyarlıkta da dinleyip itaat etmek, darlık ve bollukta infak etmek, iyiyi emredip, kötüden sakındırmak üzere bana bîat edin, Allah yolunda hiç bir kimsenin kınamasına aldırmayın, memleketinize geldiğimde canlarınızı, karılarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz gibi beni de koruyup, bana yardım ediniz. Bunların karşılığında size cennet vaad ediyorum.» buyurdu. Bîat için kalktık.

Es'at b. Zürâre (r.a.), Resûlullah'ın elini tuttu. **Beyhakî**'nin rivayetinde Esad'ın şöyle söylediği nakledilir:

«— Ey Yesrib'liler, durun bakalım, acele etmenize lüzum yok. Biz onun Allah'ın Resûlü olduğunu biliyoruz. Onu bugün buradan alıp götürmek, bütün Araplarla savaşı göze almak ve büyük zayiat vermek demektir. Eğer siz bütün bunlara göğüs gerebilecek bir kavim iseniz işte, alıp götürün. Mükâfatınız Allah katındadır. Şayet nefsinizden biraz olsun korkuyorsanız, onu bırakınız. Eğer böyle birşey varsa bunu da açıkça söyleyin. Bu Allah indinde sizin için mazeret olabilir.» dedi. Topluluk:

«— Bırak bunları ey Es'ad, Allah'a yemin olsun ki, ne bu bîattan vazgeçer ve ne de O'na aykırı davranırız.» dediler. Kalktık ve bu şartları yerine getirmek üzere bîat ettik. O da bize cenneti vaad etti..[18]

Ka'b b. Malik anlatıyor: «Biz vadide toplandık. Peygamber (s.a.v.) i bekliyorduk. Peygamber (s.a.v.), **Abdulmuttalib oğlu Abbas** ile geldi. **Abbas** henüz müslüman olmamıştı. Sadece yeğeninin işiyle meşgul olmak ve onun emniyetini sağlamak istiyordu. Toplantı başladığında ilk sözü **Abbas** aldı:

«— Ey Hazreçli'ler, bildiğiniz gibi, **Muhammed** bizim yakınımızdır. Görüşlerimizin aleyhinde olmasına rağmen, kavmimiz arasında onu himaye etmişizdir. Kavmi arasında bir itibarı vardır. Kendi yurdunda himaye ediliyor. Ancak, sizinle beraber olmak ve sizin yurdunuza da gitmekte ısrar ediyor. Eğer taahhüt ettiğiniz hususları yerine getirecekseniz ve düşmanlarına karşı onu koruyacaksanız ve birtakım meşakkatlere de katlanacaksanız, onu alıp götürün. Eğer sizinle geldikten sonra onu yalnız bırakacak ve düşmanlarının eline teslim edecekseniz şimdiden bırakınız. Zira, o, memleketinde, kavmi içinde itibarlı ve himaye gören bir kişidir.» dedi. Bunun üzerine:

---

[18] **Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel Bidâye: 3/159; Feth ul Bâri: 7/158; Mecmeu'z-Zevâid: 6/46**

«— Söylediklerini hepimiz dinledik. Ey Allah'ın Resûlü, şimdi de sen konuş Rabbin ve kendin adına istediğin şartları öne sür.» dedik. Resûlullah da konuştu. Kur'an okuyup Allah'a dua ettikten, onları İslâm'a girmeye teşvik ettikten sonra, şöyle buyurdu:

«— Düşmanlara karşı hanımlarınızı ve çocuklarınızı himaye ettiğiniz gibi, beni de himaye ettiğiniz takdirde sizin bîatınızı kabul ediyorum.»

Berâ b. Ma'rur, Hz. Peygamber'in elini tuttu ve:

«— Evet, seni hak din ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ailemizi himaye ettiğimiz gibi seni de koruyacağız. Ey Allah'ın Resûlü, sana bîat ediyoruz. Allah'a yemin ederim ki, biz savaşla haşır neşir insanlarız. Bu bize ecdadımızdan miras kaldı.» dedi. **Berâ, Hz. Peygamber** ile konuşurken **Ebu'l-Heysem İbn-i Teyyihan** söze karıştı. Ve:

«— Ey Allah'ın Resûlü, Yahudilerle aramızda bir anlaşma var. Bu durumda onu bozmuş oluyoruz. Biz bütün bunları yerine getirirsek, Allah da seni muzaffer ederse, herhalde o zaman bizi bırakıp da kavmine dönmek istemezsin, değil mi?» dedi. **Hz. Peygamber** (s.a.v.) gülümsedi. Ve:

«— Kanımın son damlasına kadar sizinle beraberim. Kabrim de sizin kabirlerinizin yanında olacak. Ben sizdenim siz de bendensiniz. Düşmanlarınızla savaşır, dostlarınızla dost olurum.» buyurdu.[19]

Ka'b anlatıyor: Resûlullah daha sonra şöyle buyurdu:

«— İçinizden kendi kabilelerine İslâm'ı anlatacak 21 temsilci seçin.» Onlar da dokuzu Hazreç'ten, üçü de Evs'ten olmak üzere oniki kişi seçtiler.[20]

Urve anlatıyor: Ensardan Hz. Peygamber (s.a.) e ilk bîat eden **Ebu'l-Heysem b. Teyyihan** idi. Hz. Peygamber (s.a.) e:

«— Ey Allah'ın Resûlü, diğer kabilelerle aramızda birtakım anlaşmalar var. Belki biz bu anlaşmaları bozmak mecburiyetinde kalacağız. Anlaşmaları bozup ve bütün Araplarla savaşa tutuştuğumuz zaman, bizi bırakır da kavmine dönersen durum ne olacak?» dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Kanımın son damlasına kadar sizinle beraberim. Kabrim de sizin kabirlerinizin yanında olacak.» buyurdu. Resûlullah'ın sözlerinden memnun olan **Ebû Heysem**, kavmine döndü. Ve:

«— Ey ahali, bu Allah'ın elçisidir. Ve O'nun gerçekten doğru olduğuna ve kavmi, aşireti arasında korunduğuna, Allah'ın himayesinde olduğuna şehadet ederim. Şunu da bilin ki, eğer siz onu yanınıza alır götürürseniz bütün Araplar bir olup size hücum edeceklerdir. Eğer Allah

---

[19] **İbn-i İshak**

[20] **İbn-i İshak; El-Bidâye: 3/160; Mecmeu'z-Zevâid: 6/42-45; Kastalânî: 7/157; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Taberânî**

yolunda savaşı, mallarınızı ve çocuklarınızı telef etmeyi göze alıyorsanız onu memleketinize dâvet ediniz. Zira, o, gerçekten Allah'ın Resûlü'dür. Eğer içinizde bir endişe varsa, şimdiden tezi yok onu bırakın.» dedi. Bunun üzerine orada bulunanlar:

«— Allah ve Resûlü'nün bütün tekliflerini kabul ediyoruz. Bizden istediğini de seve seve vereceğiz, yâ Resûlallah! Ey Ebu'l-Heysem, Peygamber'le aramızdan çekil ki, ona bîat edelim.» dediler. Bunun üzerine **Ebû Heysem:**

«— O halde ilk bîat eden ben olacağım. Sonra siz bîat ediniz.» dedi.[21]

Asım b. Ömer anlatıyor: Ensar, Hz. Peygamber (s.a.v.) e bîat için toplandığında, **Abbas b. Ubâde:**

«— Ey Hazreçliler, hangi hususlarda bu zata bîat ettiğinizi biliyor musunuz?» dedi. Onlar da:

«— Evet.» dediler. Sonra Abbas:

«— Şu halde siz bütün insanlarla savaşı göze almak üzere ona bîat ediyorsunuz. Eğer siz mallarınızın telef olduğunu ve büyüklerinizin öldürüldüğünü görünce, onu düşmanlarınızın eline bırakmayı düşünürseniz biliniz ki, bu sizin için dünya ve ahirette yüz karasıdır. Şayet mallarınızın tamamen yok olması ve ileri gelenlerinizin öldürülmesine rağmen taahhütlerinizi yerine getirmeyi kabul ediyorsanız, o zaman onu alıp götürünüz. Allah'a, yemin ederim ki, dünya ve ahiret için hayırlı olan da budur.» dedi.

Ensar:

«— Mallarımızın telef olmasına ve eşrafımızın öldürülmesine rağmen biz onu alıp götüreceğiz. Ey Allah'ın Resûlü! Biz bunları yerine getirdiğimiz takdirde karşılığında bize ne var?» dediler. Peygamber (s.a.v.) de:

«— Cennet var.» buyurdu. Ensar:

«— Uzat elini, sana bîat edelim.» dediler. Peygamber (s.a.v.) elini uzattı ve ona bîat ettiler.[22]

CİHAD ETMEK ÜZERE BÎAT

Enes (r.a.) anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) hendek kazılan yere gitti. Ensar ve muhâcirleri sabahleyin soğukta hendek kazarken gördü. Kendi yerlerine çalıştıracak köleleri de yoktu. Onların yorgunluk ve açlıktan mütevellit halini görünce:

«— Allah'ım, gerçek hayat ahiret hayatıdır. Sen, ensara ve muhâcirlere acı.» diye dua etti. Onlar da Peygamber (s.a.v.) e cevaben:

---

[21] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/47; Taberânî**
[22] **İbn-i İshak; El-Bidâye: 3/162-164**

«— Biz yaşadığımız müddetçe mücadele etmek üzere Muhammed'e bîat edenleriz.» dediler.[23]

ÖLÜM ÜZERE BÎAT

Seleme (r.a.) anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) e bîat ettikten sonra bir ağaç gölgesine çekildim. İnsanlar azalınca, bana:

«— Ey İbn'ül-Ekvâ, bîat etmiyor musun?» dedi. Ben de:

«— Biraz önce bîat etmiştim.» dedim. Peygamber (s.a.v.):

«— Bir daha bîat et.» buyurdu. Ve ikinci defa bîat ettim. Bana birisi:

«— Yâ **Ebâ Müslim**, o gün hangi hususlarda Resûlullah'a bîat ediyordunuz?» diye sordu. Ben de:

«— Ölüm üzere.» dedim.[24]

Abdullah b. Zeyd anlatıyor: **Hirre** vak'asında bana biri geldi:

«— İbn-i Hanzala, insanlarla ölüm üzere bîat ediyor.» dedi. Ben de:

«— Bu hususta Peygamber'den sonra kimseye bîat etmiyeceğim.» diye cevap verdim.[25]

DİNLEMEK VE İTAAT ETMEK HUSUSUNDA BÎAT

Ubeydullah b. Rafî anlatıyor:

Bir şarap kabı alıp **Ubâde b. Sâmit**'e götürdüm. Onu alıp parçaladı. «Gençlikte ve ihtiyarlıkta dinleyip itaat etmek, darlıkta ve bollukta infak etmek, iyiyi emredip kötüden sakındırmak, Allah ve din uğrunda hiçbir kimsenin kınamasına aldırmamak ve Allah'ın Resûlü, Yesrib'e geldiğinde kendimizi, eşimizi ve oğullarımızı himaye ettiğimiz gibi, onu da himaye etmek üzere Cennet karşılığında Peygamber (s.a.v.) e bîat ettik. İşte bu bîat ettiğimiz hususlar Allah'ın Resûlü'ne yapılan bîattır.» dedi.

Bir diğer rivâyette bu hadis'e ilâve olarak şu ziyâde vardır:

«İdarecilerle gelişigüzel münakaşa etmemek, nerede bulunursak bulunalım, hakikati söylemek, Allah yolunda hiçbir kimsenin kınamasına aldırmamak üzere Resûlullah'a bîat ettik.»[26]

---

[23] **Buharî:** 397; Bk. İslâm esaslarını tatbik etmek üzere yapılan bîat.

[24] **Aynî:** 7/16; **Beyhakî:** 8/146; **İbn-i Sa'd:** 4/39

[25] **Buharî:** Sh: 415; **Aynî:** 7/15; **Beyhakî:** 8/146; Bu, Yezid b. Muaviye zamanında geçen ve İslâm tarihinde meşhur olan bir hâdisedir. Yezid'in gönderdiği ordu, Medine'yi yağmalamış, Resûlüllah'ın ashabı ve Tâbiîlerle savaşmıştı. Ordunun kumandanı Müslim b. Ukbe idi. H. 63 senesi, Zilhicce ayında Medine istilâya uğramış, bu hadiseden sonra da Yezid ölmüştür. Bu vak'a adını Medine dışında kara taşlarıyla meşhur bir yerden almaktadır. Savaş da burada cereyan etmiştir.

[26] **Beyhakî; Bidâye:** 3/163; **Terğîb:** 4/3

Cerir (r.a.) anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) e geldim. Ve:

«— Hoşuma gitsin gitmesin, her hususta dinlemek ve itaat etmek üzere sana bîat edeyim.» dedim. Şöyle buyurdu:

«— Buna dayanabilir misin? Böyle söylemekten sakın, gücümün yettiğince, de.» Ben de bunun üzerine:

«— Gücümün yettiğince.» dedim ve benimle müslümanlara nasihatta bulunmam üzere bîat etti.[27]

İbn-i Ömer anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) i dinlemek, itaat etmek üzere bîat ettiğimizde bize, «gücümün yettiği kadar, deyin.» buyurdu.

Atâbe b. Abd anlatıyor: Allah'ın Resûlü'ne beşi itaate, ikisi muhabbete dâir olmak üzere yedi kere bîat ettim.[28]

KADINLARIN BÎAT'I

Ümmü Atiyye anlatıyor: Allah'ın Resûlü Medine'ye geldiğinde, ensar kadınlarının bir evde toplanmalarını emretti. Ve Peygamber onlara **Ömer b. Hattab**'ı gönderdi. Ömer (r.a.) kapıda durdu ve kadınlara selâm verdi. Onlar da mukabelede bulundular. **Ömer:**

«— Ben Allah'ın Resûlü'nün size gönderdiği elçisiyim.» dedi. Onlar da:

«— Allah'ın Resûlü de onun gönderdiği elçi de hoş geldiniz.» dediler. **Ömer** (r.a.):

«— Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmıyacağınıza, hırsızlık ve zina yapmıyacağınıza, çocukları öldürmiyeceğinize, kimseye iftira atmıyacağınıza, doğruluktan ayrılmıyacığınıza dair bana bîat ediniz.» dedi. Onlar da:

«— Peki, bîat ediyoruz.» dediler. **Ömer** (r.a.) kapının dışından elini uzattı. Ve onlar da içeriden uzattılar. **Ömer:**

«— Allah'ım şâhid ol.» dedi. Ve bizim **Huyyaz** ve **Uttah** bayramlarında[29] dışarı çıkmamıza müsaade verildi. Cenaze namazına ve cuma namazına gitmekten men edildik. **Ömer**'e iftiranın ve doğruluktan ayrılmamanın ne olduğunu sordum. O da:

«— Ölünün arkasından bağıra bağıra ağlamaktır.» dedi.[30]

Selmâ binti Kays anlatıyor: (Resûlullah'ın teyzelerindendir. İki kıblede de namaz kılmıştır. **Adiy b. Neccar** sülâlesi kadınlarından biridir.)

Peygamber (s.a.v.) e geldim ve kadınlarla beraber O'na bîat ettim. Bize; Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamayı, hırsızlık etmemeyi ve zina

---

[27] **Kenz'ul-Ummal:** 1/82; **Terğib:** 3/237; **İbn-i Cerir:** 1/82

[28] **Buharî; Kenz'ul-Ummal:** 8/83

[29] Evlilik çağı gelmiş fakat evlenmemiş genç kızlara

[30] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Taberânî; Mecmeu'z-Zevaid:** 6/38; **Kenz'ul-Ummal:** 1/81

yapmamayı, evlâdımızı öldürmemeyi, hiçbir kimseye iftira etmemeyi, iyiliği emrettiğinde kendisine karşı gelmemeyi şart koştuktan sonra kocalarınızı aldatmayın.» buyurdu. Ona bîat ettik ve döndük. Oradaki kadınlardan birine: «Git, Peygamber (s.a.v.) den kocalarımızı aldatmanın ne olduğunu sor.» dedim. O da sordu ve Peygamber (s.a.v.) in şöyle buyurduğunu söyledi:

«— Onun malını haberi olmadan alıp da başkasına vermenizdir.»[31]

Gafile binti Ubeyd anlatıyor: Ben ve annem Haris kızı Karire, muhâcir kadınlarla beraber Allah'ın Resûlü'ne bîat ettik. O, Ettah'da çadır kurmuştu. Bize Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamamıza dair âyeti sonuna kadar okudu. Kabul edip, O'na bîat için elimizi uzattığımızda, «Ben kadınların eline dokunmam.» buyurdu. Allah'tan bizim için af diledi. Bîatimiz bu şekilde oldu.[32]

Ümeyye b. Rukeyka anlatıyor: Kendisine bîat etmek isteyen kadınlarla beraber Allah'ın Resûlü'ne geldim. Biz:

«— Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmıyacağımıza, çocuklarımızı öldürmiyeceğimize, iyilikte ve doğrulukta kimseye iftirada bulunmıyacağımıza ve sana asî olmıyacağımıza dair sana bîat ediyoruz.» dedik. Allah'ın Resûlü:

«— Güç ve takatiniz yettiğince.» buyurdu. Bunun üzerine:

«— Allah'ın Resûlü, bize kendimizden daha merhametli, haydi sana bîat edelim, ya Resûlallah!» dedik.

«— Ben kadınlarla musafaha etmem. Benim yüz kadına söylediğim söz bir kadına söylediğim söz gibidir.» buyurdu.[33]

Abdullah b. Amr anlatıyor: **Umeyye binti Rukeyke,** Allah'ın Resûlü'ne geldi. Ve O'na İslâm'a girmek üzere bîat etmek istiyordu. Peygamber (s.a.v.) ona:

«— Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmıyacağına, hırsızlık ve zina etmiyeceğine, çocuğunu öldürmiyeceğine, kimseye iftira etmiyeceğine, ölünün arkasından bağırarak ağlamıyacağına ve câhiliyyet devrinde olduğu gibi, açık saçık giyinmemeye dair senin bîatını kabul ediyorum.» dedi.[34]

Aişe (r.a.) anlatıyor: **Utbe b. Rebia**'nın kızı **Fâtıma, Peygamber** (s.a.v.) e geldi. Ve O'na bîat etti. Allah'ın Resûlü, Allah'a ortak koşmamaları ve zina etmemelerine dair âyeti okuyarak bu âyetin hükmünce amel etmeyi ona şart koştu. **Fâtıma,** utancından elini başının üzerine koydu. Bu hareket Peygamber (s.a.v.) in hayretini mucip oldu. **Aişe** (r.a.):

---

[31] **Taberânî: 6/38**

[32] **Taberânî: 6/39; Mecmeu'z-Zevaid; İbn-i Kesir: 4/353; Müsned-i Ahmed b. Hanbel**

[33] **Muvatta' Tirmizî; El İsâbe: 4/240**

[43] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/37; Neseî; İbn-i Mace; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; İbn-i Kesir: 4/352**

«— Ey hanım, endişe etme, Allah'a yemin olsun ki, bizde bu hususlara dair bîat ettik.» dedi. Kadın:

«— Peki.» deyince, **Aişe** (r.a.):

«— O halde âyetteki hususları kabul et.» dedi.[35]

Aziz binti Hâyil anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) e geldim ve Allah'ın Resûlü, bana:

«— Zina ve hırsızlık etmemek, gizli veya aşikâr çocuklarını öldürüp yok etmemek üzere senin bîatını kabul ediyorum.» dedi. Ben de:

«— Aşikâr öldürmeyi anladım, gizli öldürmenin ne olduğunu ne ben sordum, ne de o bana açıkladı. Fakat bunun, çocuk düşürmek olduğu içime doğdu. Allah'a yemin olsun ki, hiçbir zaman çocuk düşürmiyeceğim.» dedim.[36]

Utbe b. Rebia'nın kızı **Fatma** anlatıyor: Kardeşim **Ebû Huzeyfe b. Utbe** (r.a.) beni ve kızkardeşim Hind'i bîat ettirmek üzere Allah'ın Resûlü'ne getirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bize İslâm'ı anlattı ve bazı şartlar ileri sürdü. Ben, Hz. Peygamber'e:

«— Ey amca oğlu, sen kavmin arasındaki kötü kadınları tanıyor musun?» dedim. Bu arada **Ebû Huzeyfe** söze karışarak:

«— Sus ve ona bîat et! Zira, herkes bu şartlarla ona bîat ediyor.» dedi. Bunun üzerine Hint:

«— Sana hırsızlık etmemek üzere bîat etmem, zira ben kocamın malından çalıyorum.» dedi. Peygamber (s.a.v.) elini çekti. Hind de elini çekti. Ve **Ebû Süfyan**'a haber gönderip Hind'e helâllik istedi. **Ebû Süfyan:**

«— Taze meyveler için evet, fakat kuru meyveler için helâllik vermem.» dedi. Bunun üzerine ona bîat ettik. Sonra, Resûlullah'a:

«— Burada senin çadırından başka hiçbir çadıra kin duymazdım. Senin çadırından başka hiçbir çadırın yağma edilmesini istemiyordum. Fakat, Allah'a yemin olsun ki, bugün Allah'ın senin çadırını mamur etmesini ve mübarek kılmasını temenni ediyorum.» dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

«— Allah'a yemin olsun ki, beni çocuklarınızdan ve ebeveyninizden daha çok sevmedikçe, gerçekten iman etmiş olmazsınız.» buyurdu.[37]

Hz. Aişe (r.a.) den: **Rebia binti Utbe**'nin kızı **Hind** bîat etmek için Allah'ın Resûlü'ne geldi. Peygamber (s.a.v.), **Hind**'in eline baktı ve:

«— Git elindeki boyayı değiştir.» buyurdu. O da gitti ve elini kınalıyarak Allah'ın Resûlü'ne geldi ve Hz. Peygamber (s.a.v.):

«— Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık ve zina yapmamak üzere senin bîatını kabul ediyorum.» dedi. **Hind:**

---

[35] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/37; Müsned-i Ahmed b. Hanbel**

[36] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/39; Taberânî**

[37] **Müstedrek: 2/486**

«— Hür kadın zina eder mi?» dedi. Peygamber (s.a.v.) de:

«— Çocuklarınızı yokluk korkusuyla öldürmeyiniz.» buyurdu. **Hind:**

«— Bizde çocuk bıraktın mı ki, onu öldürelim.» dedi. Resûlullah'a bîat etti. Hind'in üzerinde iki şeref nişanı vardı. Resûlullah'a:

«— Bu iki şeref nişanı hakkında ne dersin?» diye sordu. Resûlullah da:

«— Bunlar cehennem taşlarından iki taş mesâbesindedir.» buyurdu.[38]

ÇOCUKLARIN BÎAT'I

Muhammed b. Ali anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v.), **Hasan** ve **Hüseyin**'le **Abdullah b. Abbas** ve **Abdullah b. Ca'fer**'in bîatlarını kabul etti. Onlar daha büluğa ermemiş, bıyıkları terlememiş çocuklardı. Ve O (s.a.v.) onların dışında başka çocukların bîatlerini kabul etmedi.[39]

Abdullah b. Zübeyr ve **Abdullah b. Ca'fer** yedi yaşında oldukları halde Peygamber (s.a.v.) e bîat ettiler. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) onların bîat etmeye geldiğini gördüğünde tebessüm edip elini uzattı ve bîatlarını kabul etti.[40]

Hirmas b. Ziyad anlatıyor: Çocukken kendisiyle bîat etmek için elimi Peygamber (s.a.v.) e uzattım. Benim bîatımı kabul etmedi.[41]

ESHABIN HALİFELERE BÎATLARI

Eshab'ın Hz. Ömer (r.a)e Bîatı:

İbrahim b. Münteşir anlatıyor: Allah Teâlâ: **«Sana bîat edenler ancak Allah'a bîat etmiş olurlar.»** âyetini inzal ettiği zaman müslümanların Peygamber (s.a.v.) e bîatı Allah'a bîat ve ona itaat demekti. Ebû Bekir'in kabul ettiği bîat ise şöyleydi:

«— Allah'a itaat ettiğim müddetçe bana bîat ediniz.» **Ömer** (r.a.) ve ondan sonra gelenlerin bîatları ise Peygamber (s.a.v.) e yapılan bîat gibiydi.[42]

İbn'ül-Afif (r.a.) anlatıyor: Allah'ın Resûlü'nden sonra **Ebû Bekir** (r.a.) i müslümanların bîatını kabul ederken gördüm. Kalabalık onun etrafında toplanıyor ve onlara:

«— Önce Allah'a; kitabına, sonra da halifesine dinlemek ve itaat etmek üzere bîat ediniz.» diyordu. Onlar da:

---

[38] **İbn-i Kesir: 4/354; Mecmeu'z-Zevâid: 6/37; El-İsâbe: 4/425**
[39] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/40**
[40] **Mecmeu'z-Zevâid: 9/285; Taberânî; Hılye; El-Müntehap: 5/227**
[41] **Neseî. Cem'ul-Fevaid: 1/14**
[42] **İsâbe: 3/458**

«— Peki.» diyor ve ona bîat ediyorlardı. Yanında bir saat kaldım. O günlerde henüz büluğa ermemiştim. **Ebû Bekir**'in müslümanlara karşı ileri sürdüğü bîat şartlarını öğrendim. Onları iyice belledim ve **Ebû Bekir**'e gelerek, «Önce Allah'a, kitabına sonra da halifesine dinlemek ve itaat etmek üzere bîat ediyorum.» dedim. Tepeden tırnağa beni süzdü ve bîatımı kabul etti. Onu hayrete düşürdüğümü hatırlıyorum.[43]

Eshab'ın Hz. Ömer (r.a.) e Bîatı:

Enes (r.a.) anlatıyor: Medine'ye geldim. **Ebû Bekir** vefat etmiş ve **Ömer** halife seçilmişti. **Ömer**'e:

«— Uzat elini, senden önceki arkadaşlarına bîat ettiğim gibi, gücümün yettiğince dinlemek ve itaat etmek üzere sana bîat edeyim.» dedim.[44]

Umeyr b. Atiyye anlatıyor: **Ömer b. Hattab**'a geldim ve:

«— Ey mü'minlerin emîri Allah'ın Resûlü'nün sünneti üzerine uzat elini de sana bîat edeyim.» dedim. Elini uzattı ve güldü:

«— Bu bizim size, sizin bize karşı hepimizin vazifesidir.» dedi.[45]

İslâm'a Giren İranlılar'ın Hz. Osman'a Bîatları:

Ebû Amir anlatıyor: Müslüman İranlılardan bir grup, **Hz. Osman** (r.a.) a geldiler. Ve Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek, Ramazan orucunu tutmak ve Mecusî bayramlarını terketmek üzere ona bîat ettiler. **Osman** da bu hususları kabul eden İranlıların bîatını kabul etti.[46]

Müslümanlar'ın Hz. Osman'ın Hilâfetini Tasdik için Bîat Etmeleri:

Misver b. Mahreme anlatıyor: Ömer (r.a.) in tayin ettiği heyet toplanıp aralarında istişare ettiler. **Abdurrahman** onlara:

«— Bu mevzuda size tesir etmiş olmıyayım, ama yine de dilerseniz sizden biri bu işi üzerine alsın.» dedi. Onlar da bu vazifeyi **Abdurrahman**'a tevdi ettiler. **Abdurrahman** işleri üzerine alınca, halk ona meyletmeye başladı. Öyle ki, o topluluktan diğer kişilere tâbi olan, O'nun arkasından giden hiç kimse görmedim. O günlerde halk hep **Abdurrah-**

---

[43] **Beyhakî: 8/146; Kenz'ul-Ummal: 2/323**
[44] **İbn-i Sa'd; İbn-i Ebî Şeybe; Tayalisî; Kenz'ul-Ummal: 1/81**
[45] **Kenz'ul-Ummal: 1/81**
[46] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Kenz'ul-Ummal: 1/81**

man'a gidip onunla istişare ediyordu. O kadar ki, **Hz. Osman**'a bîat ettiğimiz günün sabahına kadar bu şekilde devam etti. O gece, gece yarısı **Abdurrahman** bana geldi. Kapıyı çaldı. Uyandım ve:

«— Bakıyorum uyuyorsun, halbuki ben Allah'a yemin ederim ki, bu gece gözümü kırpmadım. Git Zübeyr ve Sa'd'ı çağır.» dedi. Onları çağırdım. Abdurrahman onlarla istişare ettikten sonra, beni çağırdı ve:

«— Bana, **Ali** (r.a.) yi çağır.» dedi. Onu da çağırdım. Şafak sökünceye kadar onunla görüştü. Sonra **Ali**, onun yanından ayrıldı. Kendisi halife olmak arzusundaydı. **Abdurrahman** da **Ali**'den bir şey gelir diye korkuyordu. Sonra bana:

«— Osman'ı çağır.» dedi. Onu çağırdım. Müezzin sabah ezanını okuyuncaya kadar da onunla görüştü. Halk sabah namazını kıldıktan sonra seçilen heyet, mü'minlerin yanına toplandı. **Abdurrahman,** muhâcir ve ensardan sağ kalanlara ve ordu kumandanlarına haber gönderdi. (Onlar, **Ömer**'in görüşünü muvafık bulmuşlardı.)

Herkes toplandığında **Abdurrahman** kelime-i şehadet getirdi.

«— Bundan sonra, ey **Ali,** ben halkın görüşünü aldım ve Osman'dan yüz çeviren, onu istemeyen bir kimseye rastlamadım. Bu hususta kötü düşünme.» dedi. ve Osman (r.a.) ın elini tutarak:

«— Allah'ın Resûlü'nün ve halifelerinin yolu üzere sana bîat ediyorum.» dedi. Ve Osman'a bîat etti. Muhâcir ve ensar ile orada bulunanlar da bîat ettiler.[47]

---

[47] **Beyhakî; 8/147; Buharî**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALLAH YOLUNA DAVETTE UĞRANILAN SIKINTILARA, GÜÇLÜKLERE TAHAMMÜL

«Onlar benim yolumda eziyete uğradılar. Savaştılar ve şehid oldular.» (Âl-i İmran 195)

«Gösterdiğiniz sabrın mükâfatı olarak size selâmlar. Son yurdunuz ne güzel yurttur.» (Ra'd 26)

GİRİŞ

Yeni fikirler, hemen hemen istisnasız bütün cemiyetlerde tepki ile karşılanır. İnsanlar, yaradılışları icabı, alışmış oldukları şeyleri güç terkederler. Cemiyete, insanlara, hayata hâkim olan fikir, inanç ve duygular yanlış, temelsiz, zararlı bile olsalar, onları bir kalemde çizip atamayız.

Hele de bir ortaçağ cemiyetinde yeni fikirleri tutundurmaya çalışmak daha sert ve daha şiddetli tepkilere peşinen razı olmak demektir. Nitekim: **«Senden evvel nice peygamberler yalanlandılar da, onlar kendilerine yardım erişinceye kadar yalanlanmaya ve her türlü eziyete sabrettiler, dayandılar. Allah'ın sözlerini sabırlılara yardım va'dini değiştirebilecek bir kuvvet yoktur. Peygamberlerin görüp geçirdikleri de sana bildirilmiştir.»** (En'am: 34) buyurularak, Allah'ın peygamberlerine, bunun mûtad olduğunu, sabırdan başka çaresinin bulunmadığını açıkça bildirdiğini görüyoruz.

İşte başlangıçta İslâm dini, O'nun mübelliği **Hz. Muhammed** ve eshab da aynı tepkilere maruz kalmışlar, hatta daha büyükleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. Son ve bütün kâinata hitab eden bir dinin karşılaştığı güçlüklerin daha da büyük olduğunu tarihî kaynaklardan öğreniyoruz.

Hz. Peygamber'in, İslâm'ı tebliğe başladığı andan itibaren, ilk günlerde istihza şeklinde gözüken tepki, İslâm'a intisap edenlerin çoğaldığı hissedildiği anda arkasız, fakir ve zayıf kimselere eziyet etme şekline dönüşmüştür. Bunun da faydasız olduğunu gören müşrikler, istisnasız her eline geçirdiklerine eziyet etmeye başlamışlardır. Eziyetleri de kâfi görmeyip, müslümanları boykot ederek, içtimaî baskı yapmaya çalışmışlardır. Bu arada, tarihin eşine az rastlayacağı cinayetler işlenmiştir. Yasir (r.a.) bacaklarına ip bağlanark, ters istikmette giden develere çektirilip parçalatılmıştır.

Müşrikler, amcasını kaybedip himayesiz kalan Hz. Peygamber'e de tasalluta başlamışlar, sonunda, müslümanları yerlerinden, yurtlarından etmişlerdir.

Bunlar, sadece müşriklerden görülen eziyetlerdir. Bir de içinde bulundukları şartları düşünün. İmkânsızlık, açlık, susuzluk, elbisesizlik, hastalık. Müreffeh insanların ne demek olduğunu bilemiyeceği, tasavvur edemiyeceği sıkıntılar.

Bütün bu şartlar altında, her şeye göğüs gerilerek, İslâm dâvası tutmuş ve gelişmiştir. Bir mucize olarak mı? Yoksa cemiyeti ayakta tutacak, herkese yeniden hayat verecek, dostla düşmanı kucaklaştırabilecek güçte olduğu için mi? Şüphesiz, İslâm'ın insan tabiatına uygun oluşu, cemiyeti, içine düştüğü bataklıktan kurtaracak, bütün imtiyazları ve kötülükleri kaldırıp, cemiyeti yaşatan değerleri ihya edebilecek güçte olduğu için İslâm tutunmuş, benimsenmiş ve gelişmiştir. İslâm'ın bu başarısı, kâğıt üzerindeki İslâm ile, yaşanan İslâm'ın birbirine paralel olmasının eseridir. **«Sevdiklerinizden Allah yolunda karşılıksız harcamadıkça gerçek müslüman olamazsınız.»** âyetini, bütün malını mülkünü Allah yolunda verip, sırtında, yakası dikenle tutturulmuş abasından başka bir şeyini bırakmıyacağı tarzında anlıyan, Cebrail vasıtasıyla Allah'ın selâm gönderip, halini hatırını sorduğu **Ebû Bekir**'ler bulunduğu için bu din, bu dâva tutmuştur. Değilse, kendisini unutarak veryansın edenlerin, İslâm ile taban tabana zıt olanların elinde olsa, bu dâva başlangıçta biterdi.

İslâm, imanla, acıyla feragat ve fedakârlıkla yoğrulmuş bir dâvadır. **«Onlar benim yolumda eziyete uğradılar, savaştılar ve şehid oldular...»** (Âl-i İmran: 195), **«Gösterdiğiniz sabrın mükâfatı olarak size selâmlar! Son yurdunuz ne güzel yurttur.»** (Ra'd: 26)

Hz. MUHAMMED'İN PEYGAMBER OLARAK GÖNDERİLDİĞİ ANDA İNSANLIĞIN DURUMU

Cübeyr b. Nüfeyr, babasından naklederek şunları anlatıyor:

Bir gün **Mikdad b. Esved'**le oturuyorduk. Bir adam geldi ve:

«— Resûlullah (s.a.v.) ı gören şu iki göze ne mutlu! Allah'a yemin ederim ki, senin gördüklerini görmeyi, senin şahid olduklarına şahid olmayı çok isterdik.» dedi. Onun hep iyi şeyler söylemesine hayret etmeye başlamıştım. Sonra, **Mikdad** ona dönerek:

«— Sizleri, Allah'ın bilinmediği bir zamanı istemeye sevkeden nedir? O devirde yaşasaydınız Resûlullah'a karşı tavrınızın ne olacağını bilmiyorsunuz. Allah'a yemin olsun, Resûlullah (s.a.v.), kendisine uymayan, kendisini doğrulamıyan pek çok kavimle —zaten Allah Teâlâ da onları cehennemdeki yerlerine tepetaklak atmıştır— karşılaşmıştı. Halbuki siz, Allah'ın sizi bu devirde yaratması dolayısıyla Resûlullah'ın size getirdiklerini tasdik ederek yalnız Allah'ı tanıyor ve O'na hamd ediyorsunuz. Sizin sıkıntılarınızı başkaları çekti! Peygamber (s.a.v.) diğer peygamberlerin de gönderilmesine sebep olan insanların putlara tapmaktan daha yüksek bir din tanımadıkları cahiliyet ve vahşet devirlerinin en korkuncunda gönderilmiştir. O, Kur'an'ı getirmiş ve onunla hakla bâtılı birbirinden ayırmıştı. Hatta bu yüzden baba ile oğlunun bile arası açılmıştı. O kadar ki, bir kimse kalbine iman yerleşince babasını, çocuğunu yahut kardeşini kâfir olarak görebiliyordu. Çünkü, o cehenneme giren kimsenin helâk olduğunu çok iyi bilmekteydi. Ve dostunun cehenneme gitmesine kat'iyen sevinmezdi. Bu mevzuda Allah-u Teâlâ, kullarına şöyle dua etmelerini emrediyordu:

«Ulu Rabbimiz, zevcelerimiz ve çocuklarımızdan gözlerimizi aydın edecek, bizi sevindirecek olanları bahşet.»[1]

Muhammed b. Kâ'b el-Kuraz-î şöyle diyor: Kûfe'li bir adam, **Huzeyfe b. Yeman** (r.a.) a:

---

[1] Furkan: 74; **Hılye: 1/175; Mecmeu'z-Zevâid: 6/17**

«— Ebû Abdullah! Siz, Resûlullah'ı gördünüz ve onunla sohbette bulundunuz mu?» diye sordu. Huzeyfe:

«— Evet, yeğenim.» diye cevap verdi.

Adam:

«— Ne yapıyordunuz?» diye sordu.

Huzeyfe:

«— Elimizden geleni yapıyorduk.» şeklinde cevap verdi.

Adam:

«— Allah'a yemin olsun ki, eğer biz Resûlullah zamanında yaşasaydık, onu yerde yürütmez, omuzlarımızda taşırdık.» dedi.

Huzeyfe:

«— Yeğenim! Allah'a yemin ederim, Resûlullah'la beraber Hendek muharebesindeki durumumuzu hatırlıyorum.» dedi ve korkuya, açlığa, soğuğa nasıl dayandıklarını anlattı.[2]

Huzeyfe devamla:

«— Sen olsaydın bunu yapar mıydın? Soğuğu çok korkunç ve son derece fırtınalı bir gecede (Hendek savaşı gecesi), Resûlullah'la beraber bulunduk.» şeklinde konuştu. Ve:

«— Allah o günleri göstermesin.» dedi.[3]

---

[2] İbn-i İshak

[3] Müslim; Müstedrek; Beyhakî

Hz. PEYGAMBER (s.a.v.) İN ALLAH'A DÂVET YOLUNDA EZİYET VE BASKILARA DAYANMASI

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Allah yolunda hiç kimseye, bana yapılan eziyet yapılmamış ve hiç kimse benim kadar baskıya maruz kalmamıştır. Öyle bir otuz gün otuz gece geçirdim ki, ne benim, ne de yanımda bulunan **Bilâl** (r.a.) in yiyecek bir şeyimiz vardı. Bilâl'in yalnız omuzlarını örten bir gömleği mevcuttu.»[4]

Ukayl b. Ebî Talib (r.a.) şunları anlatıyor: Kureyş'in ileri gelenleri **Ebû Talib**'e gelerek:

«— **Ey Ebû Talib! Yeğenin** toplantı yerlerimize ve meclislerimize gelip bizi üzücü şeyler söylüyor. Onu bundan vazgeçirsen iyi olur.» dediler. Bunun üzerine Ebû Talib, bana:

«— **Ukayl**; yeğenimi bana bul, getir.» dedi. Peygamberi, **Ebû Talib**'in evindeki odasından çağırdım. Benimle beraber yürüyordu. Fakat yorgunluktan doğru dürüst yürümeğe gücü yetmediği için, benim yardım etmemi istiyordu. **Ebû Talib**'in yanına varınca, **Ebû Talib**, ona:

«— Yeğenim! Sana bağlılığımı biliyorsun. Kavmin geldi, senin, Kâbelerine ve meclislerine giderek onları üzen şeyler söylediğini iddia ediyorlar. Bu işten vazgeçsen iyi olur.» dedi. Peygamber, gözlerini semaya kaldırarak:

«— Allah'a ymin ederim ki, üzerime verilen bu vazifeyi bırakabilmem, herhangi birinizin güneşten bir ateş parçası koparmasından daha zordur.» buyurdu. Bunun üzerine **Ebû Talib**, Kureyşlilere:

«— And olsun, yeğenim hiçbir zaman yalan söylememiştir! Aklınızı başınıza alın, dönün gidin!» şeklinde konuşarak hem onların ümitlerini kırdı, hem de onları tehdit etti.[5]

Beyhakî'nin naklettiğine göre: **Ebû Talib, Hz. Peygamber** (s.a.v.) e:

---

[4] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; El-Bidâye: 3/47; Tirmizî; Terğib: 5/159; İbn-i Mace; Hılye**

[5] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/14; El-Bidâye: 3/42**

«— Kardeşimin oğlu! Kavminin eşrafı, bana geldiler ve senin böyle böyle dediğini söylediler. Bana ve kendine acı. Senin de benim de altından kalkamıyacağımız işleri üzerimize yükleme. Kavminin hoşlanmadıkları sözleri onlara söylemekten vazgeç!» dedi. Bunu duyan Resûlullah, amcasının hakkındaki eski görüşünün değiştiğini, kendisini yalnız bırakacağını, kendisini teslim edeceğini ve kendisini himayeden vazgeçeceğini zannetti, ve:

«— Amca! Güneş sağ elime, ay da sol elime konsa, bu işten vazgeçmem. Ya Allah, bu dini hâkim kılar, yahut da ben bu uğurda canımı veririm.» buyurdu. Sonra gözyaşlarını tutamıyarak ağladı. Dönüp gitmek üzere iken Resûlullah'ın bu halini gören amcası, ona:

«— Yeğenim benim!» dedi. Ona sarılarak: «İşine devam et. Neyi istersen onu yap. Allah'a yemin ederim ki, seni hiçbir şeyden dolayı kat'iyyen kimseye teslim etmiyeceğim.» dedi.[6]

Abdullah b. Ca'fer anlatıyor: **Ebû Talib** ölünce Kureyş sapıklarından biri, Resûlullah'a gelerek üzerine toprak attı. Resûlullah evine döndü. Kızlarından biri geldi. Ağlıyarak yüzündeki toprakları silmeye başladı. **Hz. Peygamber** bunu görünce, şöyle dedi:

«— Yavrucuğum, ağlama! Allah mutlaka babanı koruyacaktır.» Bu hâdiseler üzerine **Hz. Peygamber:**

«— Kureyş, Ebû Talib'in ölümüne kadar bana hoşlanmadığım hiçbir şey yapamadı. Onun ölümünden sonra bu hareketlere başladılar.» buyurdu.[7]

Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle der: **Ebû Talib**'in ölmesiyle Kureyşliler, Hz. Peygamber'e karşı baskılarını arttırınca, Resûlullah:

«— Amcacığım! Senin yokluğunu ne kadar da çabuk hissettim.» buyurdu.[8]

Resûlullah'ın Kureyş'ten gördüğü eziyetler ve onlara karşı tutumu:

Haris b. Haris anlatıyor: Babama:

«— Bu kalabalık nedir?» diye sordum. O da:

«— Bunlar, kendi dinlerini kabul etmeyen birine karşı toplananlardır.» diye cevap verdi. Yaklaştık, bir de baktım ki, Resûlullah, insanları Allah'ın birliğine ve imana çağırıyor. Onlar ise, söylediklerini kabul etmiyorlar ve ona durmadan eziyet ediyorlardı. İnsanlar, onun etrafından dağıldılar. Bir kadın geldi. Göğsü açılmıştı, elinde bardak ve bir de

---

[6] **Beyhakî; El-Bidâye: 3/42**
[7] **Beyhakî; El-Bidâye: 3/134**
[8] **Hılye: 8/308**

mendil varı. Resûlullah bardaktan su alıp içti, abdest aldı, sonra başını kaldırarak:

«— Yavrucuğum! Göğsünü kapat. Baban için endişelenme.» buyurdu.

«— Bu kimdir?» diye sorduğumuzda:

«— Bu, kızı **Zeynep** (r.a.).» dediler.[9]

Menbit'ül-Ezdî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), cahiliyet devrinde insanlara:

«— Ey insanlar! Allah'tan başka ilâh yoktur, deyin; kurtuluşa erersiniz.» şeklinde hitab ederken gördüm. Onlardan bazısı onun yüzüne tükürüyor, bazısı ona toprak atıyor, bazısı da küfrediyordu. Bu durum öğleye kadar devam etti. Sonra su dolu büyük bir bardakla bir genç kız geldi. Resûlullah, elini yüzünü yıkadı ve:

«— Yavrucuğum! Babana bir suikast yapılacağından ve onun zelil olacağından korkma.» buyurdu.

«— Bu kimdir?» diye sorduğum zaman:

«— Resûlullah (s.a.v.) ın kızı **Zeynep**'tir.» dediler. O, çok güzel bir genç kızdı.[10]

Urve (r.a.) de şunları anlatır: **Amr İbn-i Âs** (r.a.) a:

«— Müşriklerin Resûlullah'a yaptıkları en kötü hareket nedir? Bana anlat!» dedim.

«— Bir keresinde, Peygamber (s.a.v.), Kâbe'nin bir köşesinde namaz kılıyordu. **Ukbe b. Ebî Muayt**, onun yanına geldi ve elbisesini boynuna dolayarak boğazını şiddetle sıkmaya başladı. Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) geldi, onu omuzlarından çekerek Peygamber'den uzaklaştırdı:

«— Rabbim Allah'tır! dediği için bir adamı öldürür müsünüz? Halbuki o, size tanrınız tarafından en açık delilleri getirdi.» dedi.[11]

Amr b. Âs da aynı hâdiseyi şöyle anlatır:

Kureyşlilerin Peygamber'i öldürmek istediklerini yalnız bir gün gördüm. Kureyşliler, Kâbe'nin gölgesinde otururlarken, ona bir komplo hazırladılar. Resûlullah da makam-ı İbrahim'de namaz kılıyordu. **Ukbe b. Ebî Muayt**, onun yanına gelerek gömleğini boynuna doladı ve diz üstü düşünceye kadar sıktı. Oradakiler, Peygamber'in öldüğünü zannederek bağırmaya başladılar. Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) geldi. Çok kızmıştı. Resûlullah'ı iki omzundan tuttu, ve:

«— **Rabbim Allah'tır, diyen kimseyi öldürüyor musunuz?**»[12] diye bağırdı. Kureyşliler, Peygamber'i bıraktılar. Resûlullah kalktı ve nama-

---

9 **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid:** 6/21
10 **Mecmeu'z-Zevâid:** 6/21
11 **Buharî; El-Bidâye:** 3/46
12 **Mü'min:** 28

zına devam etti. Namazını bitirdikten sonra Kâbe'nin gölgesinde oturan Kureyşlilerin yanına giderek:

«— Ey Kureyşliler! **Muhammed'in** nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizi hizaya getirecek bir din ile gönderildim.» buyurdu. Eliyle boğazını gösteriyordu.

Ebû Cehil, ona:

«— Ben anlamıyor değilim.» deyince, **Hz. Peygamber**, ona:

«— Sen de onlardansın.» şeklinde mukabelede bulundu.[13]

Urve b. Zübeyr, Abdullah b. Amr (r.a.) dan naklederek diyor ki: **Amr**'a:

«— Kureyş'in Resûlullah'a olan düşmanlıkları sırasında Resûlullah'a yaptıkları en kötü hareket, gördüklerinden hangisi?» diye sordum. O:

«— Kureyş eşrafı Kâbe'de toplanmışlardı. Yanlarına geldim. Bu adamdan çektiklerimizi kimseden çekmedik. Bizim düşüncelerimizi kötüledi. Babalarımıza sövdü, dinimizi kınadı, birliğimizi bozdu, ilâhlarımıza küfretti. Biz ise bütün bunlara katlanarak sabrettik, şeklinde konuşuyorlardı. O sırada Resûlullah geldi. Yürüyerek rükne yöneldi. Sonra tavaf ederek onların yanından geçti. Geçerken bazıları birşeyler söyliyerek onu gösteriyorlardı. Resûlullah'ın kızmakta olduğunu yüzünden anladım. İkinci defa yanlarından geçerken yine aynı şekilde onu gösterdiler. Kızgınlığını yüzünden anlıyordum. Üçüncü defa onların yanlarından geçerken aynı şekilde onu işaret ettiler. Buna çok içerleyen Resûlullah, onlara:

«— **Kureyşliler! Beni dinliyor musunuz? Muhammed'in** nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim! Sizi hizaya getirecek bir din getirdim.» diyerek sitem etti. Onun bu sözleri Kureyşlilere son derece tesir etmişti. Bu hâdiseden önce, ona en şiddetli eziyetleri yapmaktan çekinmeyen **Ebû Cehil** bile onu güzel sözlerle sakinleştirmek isteyerek:

«— **Ebû Kasım!** Olgunluk göstererek dön git! Yemin ederim ki, söylediklerini anlamadığımı sanma!» diyordu. Bunun üzerine Resûlullah, hemen oradan ayrıldı. Ertesi gün Kureyşliler yine Kâbe'de toplandılar. Ben de onların yanındaydım. Bir kısmı diğerlerine:

«— Sizin ona yaptığınızı, onun da size karşılığını biliyorsunuz. Size hoşlanmadığınız şeyleri söyleyince onu bırakıvermiştiniz.» diyordu. Bu sırada Resûlullah geldi. Kuryşliler hep birden üzerine yürüyerek onun etrafını sardılar. Dinlerini ve ilâhlarını ayıplamak için söylediği şeyleri kastederek:

«— Böyle böyle diyen sen misin?» diye sordular. Resûlullah (s.a.v.):

---

[13] **İbn-i Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal: 2/328; Ebû Ya'lâ; Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/16; Delâil'ün-Nübüvve Sh. 67**

«— Evet, bunları söyleyen benim.» cevabını verdi. Resûlullah'ın bu cevabı üzerine onlardan birinin gömleği ile onu boğduğunu gördüm. **Hz. Ebû Bekir,** ona mani olmak için kalktı. Onu, Peygamber'den uzaklaştırdı. Ağlıyarak şöyle diyordu:

«— Rabbim Allah'tır diyen kimseyi öldürüyor musunuz?» Sonra Kureyşliler, Resûlullah'ı bıraktılar. İşte bu Kureyşlilerin Resûlullah'a yaptığı en ağır harekettir.[14]

Ebû Ya'lâ, Hz. Ebû Bekir'in kızı **Esma**'nın, Resûlullah'ın Kureyş'ten gördüğü en sert hareket, senin gördüklerinden hangisidir? diye soranlara şu cevabı verdiğini naklediyor:

Kureyşliler bir gün Kâbe'de oturmuş, Resûlullah'ı ve onun kendi ilâhları hakkında söylediklerini görüşüyorlardı. Bu sırada Resûlullah geldi. Hep birden ona karşı ayaklandılar. Gürültü, **Hz. Ebû Bekr**'e kadar gelmişti. **Hz. Ebû Bekr**'e:

«— Arkadaşının yardımına yetiş!» dediler. **Ebû Bekir**, yanımızdan o kadar hızlı çıktı ki, saçı dört parçaya ayrılmıştı.

«— Yazıklar olsun size! Rabbinizden apaçık deliller getirdiği halde Rabbim Allah'tır diyen kimseyi öldürüyor musunuz?» diyordu.

Onun bu sözleri üzerine Kureyşliler, Resûlullah'ı bıraktılar ve **Ebû Bekir**'in (r.a.) üzerine yürüdüler.

Ebû Bekir saçlarını düzeltmeksizin Peygamber'le birlikte yanımıza döndü.

«— Ne kadar yücesin ey celâl ve kerem sahibi Rabbim.» diyordu.[15]

Hz. Ali bir hutbesinde müslümanlara hitab ederek:

«— Ey insanlar! En kahramanınız kimdir?» diye sordu.

«— Sensin ey mü'minlerin emîri!» dediler.

«— Evet, ben her karşıma çıkanın hakkından geldim ama, en cesur insan Hz. Ebû Bekir'dir. Resûlullah'a bir gölgelik yapmıştık. Müşriklerin Peygamber'e kötülük yapmamaları için kim yanında nöbet bekleyecek? dedik. Allah'a yemin olsun ki, **Ebû Bekir**'den başka hiç birimiz bu işe yanaşmadık. Yalnız o kılıcını sıyırarak Resûlullah'ın başucunda nöbet tutuyor ve ona yaklaşana saldırıyordu. İşte bu adam, insanların en kahramanıdır.» dedi.

Yine bir gün Kureyşliler, Resûlullah'ı tutmuşlar, ona kötü söylüyorlar, hırpalıyorlar ve:

«— Sen birçok ilâhları bir ilâh yaptın.» diyerek onu tehdit edi-

---

[14] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecmeu'z-Zevâid: 6/16; El-Bidâye: 3/46; Beyhakî; Ebû Ya'lâ**

[15] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/17; İstiâb: 2/247; Hılye: 1/31; Müstedrek: 3/67**

yorlardı. Allah'a yemin ederim ki, hiçbirimiz Resûlullah'ı kurtarmaya cesaret edemedik. **Yalnız Ebû Bekir:**

«— Size yazıklar olsun! Rabbim Allah'tır, diyen insanı mı öldürüyorsunuz?» diyerek Kuryşlilerle mücadele ediyor, vuruyor, hırpalıyor, onları darmadağın ediyordu. Sonra **Ali**, hırkasını kaldırdı, ağlamaya başladı. Gözyaşları sakalını ıslatıyordu. Devam ederek:

«— Söyleyin Allah aşkına! Firavun'un sarayında yaşayan mü'min mi, yoksa o mu daha hayırlıdır?» diyerek sordu. Herkes sustu. O:

«— Yemin ederim ki, **Ebû Bekir'in** bir saati Firavun sarayında yaşayan mü'minin bütün ömrüne bedeldir. O adam, inandığını gizliyordu. Bu ise, imanını açıklamıştır.» dedi.[16]

Abdullah b. Mes'ud anlatıyor: Bir gün Resûlullah Kâbe'de iken **Ebû Cehil b. Hişam, Rebia**'nın oğulları **Şeybe** ve **Utbe, Ukbe b. Ebî Muayt, Ümeyye b. Halef** de Kâbe'deydiler. Bunlardan başka iki kişi daha vardı. Hepsi yedi kişiydiler. Resûlullah (s.a.v.) namaz kılıyordu. Secdeye vardı ve uzun zaman secdede kaldı. **Ebû Cehil:**

«— Hanginiz filân oğullarının hayvan kestiği yere gidip hayvanın karnından çıkan pislikleri getirecek? Onu, Muhammed'in üstüne dökeceğiz!» dedi. Kureyşlilerin en sapığı olan **Ukbe b. Ebî Muayt** gitti, pisliği getirdi ve Resûlullah'ın omuzlarına döktü. Resûlullah hâlâ secdede idi. Ben ayağa kalktım. Resûlullah'a yardıma gitmeme hiçbir mani olmadığı halde, birşey diyemiyordum. Resûlullah'ın kızı **Fâtıma** olayı duyunca hemen geldi. Babasının omuzundaki pislikleri attı. Sonra Kureyşlilere döndü. Onlara ağır sözler söyledi. Kuryşlilerse ona hiçbir karşılık vermiyorlardı. Resûlullah da her zamanki gibi başını secdeden kaldırdı. Namazını edâ edince, üç kere:

«— Allah'ım, Kureyş'i Sana havale ediyorum. **Utbe**'yi, **Ukbe**'yi, **Ebû Cehl**'i ve **Şeybe**'yi de Sana havale ediyorum.» diyerek beddua etti. Sonra Kâbe'den çıktı. Yolda, elinde kırbacı bulunan **Ebû'l-Bahtirî** ona rastladı. Peygamber'i üzgün görünce:

«— Sana ne oldu?» diye sordu.

Hz. Peygamber:

«— Beni bırak!» dedi.

Ebu'l-Bahtirî:

«— Allah da biliyor ya, ne olduğunu bana anlatmadığın müddetçe seni bırakmam. Mutlaka sana birşey olmuştur!» dedi.

Hz. Peygamber, onun kendisini bırakmıyacağını anlayınca olayı ona anlatarak:

---

[16] **Berâ; El-Bidâye: 3/271; Mecmeu'z-Zevâid: 9/47**

«— **Ebû Cehil**'in emriyle üzerime hayvanın karnından çıkan pislikler atıldı.» dedi.

Ebû'l-Bahtirî:

«— Haydi Kâbe'ye gidelim.» dedi.

Hz. Peygamber ile **Ebu'l-Bahtirî** Kâbe'ye gelip içeri girdiler. **Ebû'l-Bahtirî, Ebû Cehil**'e dönerek:

«— Yâ **Ebû Cehil**! Muhammed'e pislik atılması için emir veren sen misin?» diye sordu.

Ebû Cehil:

«— Evet.» diye cevap verdi.

Bunu duyan **Ebû'l-Bahtirî** kırbacını kaldırdı ve **Ebû Cehil**'in başına indirdi. Bu olay üzerine oradakiler birbirine girdiler. **Ebû Cehil:**

«— Yazıklar olsun size! **Muhammed** de aramıza düşmanlık sokup, kendisi ve arkadaşlarının kurtulmasını istiyordu zaten!» diye bağırıyordu.[17]

Ebu Cehil'in Resûlüllah'a eziyeti ve Hamza'nın Ebû Cehil'den Resûlüllah'ın öcünü alması:

Bir gün **Ebû Cehil**, Safa'da, Resûlullah'ın önüne çıkıp ona eziyet etmişti. Av meraklısı olan **Hamza** (r.a.) da o gün avdaydı. Avdan döndüğünde, **Ebû Cehil**'in Resûlullah'a yaptıklarını görmüş olan karısı, **Hamza**'ya:

«— **Ebâ Umâre, Ebû Cehil** yeğenine neler yaptı bir görseydin!» dedi.

Hamza (r.a.) bunları duyunca son derece hiddetlendi ve eve girmeden, yayı omuzunda doğruca Kâbe'ye gitti. Kureyş topluluklarından birinde **Ebû Cehil**'i buldu. Hiçbir şey söylemeden yayıyla **Ebû Cehil**'in başına vurarak onu yaraladı. Orada bulunan Kureyşliler kalkarak **Hamza**'yı **Ebû Cehil**'e bir şey yapmasın diye tuttular.

Hz. Hamza:

«— Muhammed (s.a.v.) in dini benim dinimdir. Onun, Allah'ın Resûlü olduğuna inanıyorum. Yemin ederim ki, bu inancımdan hiçbir zaman dönmiyeceğim. Eğer dâvanızda haklı ve iddianızda doğruysanız bana mani olun!» diyerek Kureyşlileri tehdit etti.

Hamza (r.a.), İslâm'ı kabul edince Resûlullah ve müslümanlar çok büyük kuvvet kazanmış oldular. Böylece, müslümanların bazı düşün-

---

[17] **Berâ; Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/18; Delâil'ün-Nübüvve s. 90; El-Bidâye: 3/44;** Resûlüllah'ın üzerine pislik attıkları vakit o kadar gülmüşlerdi ki gülmekten birbirlerinin üzerlerine yıkılmışlardı. Onların hepsinin **Bedir**'de öldürüldüklerine şahid oldum. **(Müsned-i Ahmed b. Hanbel)**

dükleri gerçekleşti. Kureyşliler, **Hamza**'nın, Resûlullah'ı koruyacağını anladılar ve bundan endişelenmeye başladılar.[18]

Muhammed b. Kâ'b şöyle diyor: Bir gün **Hz. Hamza** avdan dönmüştü. Karısı, kendisini karşılayarak:

«— Ebâ Umâre! **Ebû Cehil** yeğenine neler neler yaptı!.. Ona küfretti ve onu tutarak şöyle şöyle yaptı!» dedi.

Hamza:

«— Böyle yaptığını kimse gördü mü?» diye sordu.

Karısı:

«— Evet, yemin ederim herkes gördü.» dedi.

Bunun üzerine **Hz. Hamza,** Safa ile Merve yakınındaki toplantı yerine gitti. Kureyşliler oturuyorlardı. **Ebû Cehil** de aralarındaydı. **Hz. Hamza,** yayına dayanarak:

«— Böyle böyle avlandım, şöyle şöyle yaptım...» diye avını anlattı. Sonra yayını iki eliyle kavradığı gibi **Ebû Cehil**'in ensesine indirdi. O kadar şiddetli vurmuştu ki, yayı parçalandı. Sonra:

«— Bu defa yayla cezanı çektin, ama bir dahaki sefere kılıçla çekeceksin! **Muhammed**'in, Allah'ın Resûlü olduğuna ve onun, Allah katından hak dini getirdiğine inanıyorum.» dedi. Kureyşliler:

«— **Ebâ Umâre!** O bizim ilâhlarımıza kötü sözler söylemişti. Bunları söyleyen sen bile olsan —ki, sen ondan çok üstünsün— kabul etmezdik. Zaten sen böyle çirkin bir işi yapmadın ve yapmazsın.» dediler.[19]

Ebû Cehl'in Hz. Peygamber (s.a.v.) e eziyet etmeye kararı ve Allah'ın onu perişan etmesi:

Abbas (r.a.) anlatıyor: Bir gün Kâbe'deydim. **Ebû Cehil** (Allah'ın lâneti üzerine olsun) geldi ve:

«— Yeminle söylüyorum, **Muhammed**'i secde ederken görürsem boynuna basacağım.» dedi. Hemen Resûlullah'a vardım, huzuruna girdim ve **Ebû Cehil**'in söylediklerini ona ilettim. Resûlullah, çok kızgın vaziyette evden çıktı. Hemen Kâbe'ye geldi. Kendi kendime:

«— Bugün kötü bir gün,» dedim. Ben de giyinmiş kuşanmış, onu takip ediyordum. Resûlullah içeri girince: **«Yaradan Rabbi'nin ismiyle oku! O, insanı kan pıhtısından yaratmıştır.»**[20] âyetlerini okudu. **Ebû Cehl**'in durumuyla ilgili: **«Namaz kılarken bir kulu namazdan men edeni gördün mü? Dikkat ettin mi, o doğru yol üzere miydi?»** âyetlerini okuyunca birisi **Ebû Cehl**'e:

---

[18] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 9/267**
[19] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 9/267; Müstedrek: 3/192; İbn-i İshak**
[20] **Alak Sûresi: 1-2**

«— **Ebâ Hakem**! İşte **Muhammed.**» dedi.

Ebû Cehil:

«— Benim gördüklerimi görmüyor musunuz? Göğün ufku kapandı.» dedi.

Resûlullah sûrenin sonuna gelince secde etti.[21]

Ebû Cehlin Peygamber'e eziyeti ve Tuleyb b. Umeyr'in Resûlüllah'ın intikamını alması:

Berre binti Ebî Tecrad anlatıyor:

Ebû Cehil ve birkaç kişi, bir gün Resûlullah'la karşılaştılar ve ona eziyet ettiler. Bunu duyan **Tuleyb b. Umeyr, Ebû Cehil**'e gitti ve onu fena halde döverek yaraladı. Kureyşliler, **Tuleyb**'i yakaladılar. **Ebû Leheb** ise ona yardıma kalktı. **Erva** bu olayı duyduğunda:

«— **Ebû Leheb**'in en hayırlı günü, dayısının oğluna yardım ettiği gündür.» şeklinde konuşunca, **Ebû Leheb**'e:

«— **Erva** atalarının dininden döndü.» denildi.

Ebû Leheb hemen ona giderek azarlamaya başladı. **Erva:**

«— Kalk, yeğenine yardım et. Eğer o dâvasında muvaffak olursa sen dilediğini yaparsın. Kazanamazsa sen ona karşı vazifeni yapmış olursun.» dedi. **Ebû Leheb:**

«— O, yeni bir din getirmiştir! Bütün Araplara kat'iyen gücümüz yetmez.» diye cevap verdi.[22]

Peygamberin Uteybe b. Ebî Leheb'e bedduası ve onun helâk oluşu:

Katâde anlatıyor: **Ebû Leheb**'in oğlu **Uteybe,** Resûlullah'ın kızı **Ümmü Gülsüm**'le evlendi. **Rukiyye** de kardeşi **Utbe b. Ebû Leheb** ile nişanlıydı. **Utbe, Hz. Muhammed** peygamber olduğunda henüz **Rukiyye** ile evlenmemişti. **«Ebû Leheb'in elleri kurusun!»** meâlindeki âyet inince **Ebû Leheb**, oğulları **Utbe** ve **Uteybe**'ye:

«— Eğer Muhammed'in kızlarını boşamazsanız size hakkımı helâl etmem!» dedi. Peygamber'e eziyet etmek için sırtında odun taşıyan anneleri, **Harb b. Ümeyye**'nin kızı da:

«— Yavrularım, onları boşayın! Çünkü, onlar atalarımızın dininden dönmüşlerdir.» dedi.

Onlar da, Peygamber'in kızlarını boşadılar. **Uteybe, Ümmü Gülsüm**'ü

---

[21] **Beyhakî; El-Bidâye:** 3/43; **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid:** 8/227; **Müstedrek:** 3/325

[22] **İbn-i Sa'd; İsâbe:** 4/227

boşadıktan ve ondan ayrıldıktan sonra ticaret için Şam'a giderken Resûlullah (s.a.v.) a gelerek:

«— Senin dinini kabul etmiyorum ve kızını boşuyorum! O, bana gelmesin ben de ona gelmiyeceğim!» dedi ve Resûlullah'ın yakasına yapışarak gömleğini yırttı.

Resûlullah da bunun üzerine:

«— Allah'tan sana köpeğini musallat etmesini dilerim.» diye beddua etti.

Uteybe, Kureyşli tüccarlarla beraber yola çıktı. Geceleyin Zerkâ denilen mevkide konakladılar. İşte o gece bir aslan, etraflarında dolaşmaya başladı. Bunun üzerine **Uteybe:**

«— Allah kahretsin! Bu, Muhammed'in dediği gibi, beni yiyecek! Ben Şam'da olduğum, o Mekke'de bulunduğu halde benim katilim İbn-i Ebî Kebşe'dir.»[23] şeklinde konuşmaya başlamıştı ki, aslan diğerlerinin arasından geçerek, onu parçalayıp öldürdü.[24]

Hişam b. Urve de şöyle anlatır:

O gece aslan, onların etrafında dolaştıktan sonra dönüp gitti. Aslan gittikten sonra uykuya daldılar. **Uteybe**'yi ortalarına almışlardı. Vahşî hayvan onların arasından geçerek **Uteybe**'nin başını tutup kopardı.[25]

Peygamber'in, komşuları Ebû Leheb ve Ukbe b. Ebû Muayt'tan çektikleri:

Rebia b. Ubeyd Ed-Dîlî anlatıyor: Kureyş'in Resûlullah'a eziyetlerinden hiç bahsetmiyorsunuz, ama ona çok eziyet edildiğini gördüm. Resûlullah'ın evi **Ebû Leheb**'le **Ukbe b. Ebû Muayt**'ın evi arasındaydı. Resûlullah, her evine geldiğinde kapısının önünde doğum yapmış hayvanın rahminden çıkan pisliklerin, kan ve çöplerin döküldüğünü görürdü. Onları yayının ucuyla kenara iterek:

«— Kureyşliler, ne kötü komşuluk bu!» buyururdu.[26]

Peygamber'in Taif'te çektiği eziyetler:

Urve anlatıyor:

Hz. Aişe, bir keresinde, Reslullah'a:

---

[23] Ebû Kebşe Hz. Peygamber'in süt babasının adıdır. Peygamber'e hakaret için onu bu lâkabla çağırırlardı.

[24] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/18**

[25] **Mecmeu'z-Zevâid: 6/18**

[26] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid: 6/21**

«— Uhud gününden daha çok sıkıntı çektiğin gün oldu mu?» diye sordu.

Resûlullah:

«— Akabe günü senin kavminden çektiğim sıkıntıyı hiçbir zaman çekmedim. **İbn-i Abd Yaleyl b. Abd'ı Külâl**'e gittiğimde isteklerime cevap vermedi. Kendimden geçmiş olarak Taif'ten çıktım. Karn-ı Sa'leb'e kadar kendime gelemedim. Oraya gelince, başımı kaldırdığımda beni gölgelemekte olan bir bulutla karşılaştım. Bir de baktım ki, **Cebrail** (a.s.) orada. Bana şöyle sesleniyordu:

«— Allah, milletinin sana söylediklerini ve yaptıklarını bilmektedir. Bu sebeple, her ne dilersen emredesin, diye «dağların meleğini» sana gönderdi. Allah beni dağların meleği diye isimlendirdi. Emrine amâdeyim. Ne yapmamı istiyorsun? Dilersen Mekke'nin etrafındaki şu dağları onların üzerine yıkayım.» deyince, ben ona:

«— Hayır, ben Allah'tan, onların sulbünden yalnız Allah'a kulluk eden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan bir nesil çıkarmasını diliyorum.» şeklinde mukabelede bulundum.[27]

İbn-i Şihab da şöyle anlatır:

Ebû Talib vefat edince Resûlullah (s.a.v.) kendisini himaye ederler ümidiyle Taif'e gitti. Sakif kabilesinin ileri gelenlerinden **Amr**'ın oğulları **Abd-u Yâleyl, Hubeyb** ve **Mes'ud** adındaki üç kardeşe giderek kendini takdim etti. Ve kavminin kendisine yaptığı taşkınlıklardan şikâyet etti. Onlar ise onu çok kötü şekilde geri çevirdiler.[28]

Urve b. Zübeyr anlatıyor:

Ebû Talib'in vefatını müteakip Resûlullah'a yapılan eziyetler daha da şiddetlenmişti. Bunun üzerine Resûlullah, Taif'e gitti. Kendisine yardım edeceklerini ve himaye edeceklerini umuyordu. **Abd-u Yâleyl b. Amr, Hubeyb b. Amr** ve **Mes'ud b. Amr** adındaki Sakif'in ileri gelenlerinden üç kardeşi bularak, onlara kendini takdim etti. Ve başına gelenlerden, kavminin kendisine yaptığı eziyetlerden şikâyet etti. Onlardan birisi:

«— Allah seni Peygamberlik vazifesiyle gönderdiyse ben Kâbe'nin örtüsünü çalarım!» diye alay etti. Diğeri:

«— Allah'a yemin ederim! Bundan sonra hiçbir zaman hakkında

---

[27] **Buhari: 1/458; Müslim;** Neseî
[28] **Feth'ul-Bari: 6/198; İbn-i İshak**

konuşmıyacağım. Eğer sen, Peygambersen, çok şerefli ve itibarlı sayılırsın. Seninle konuşsam veya konuşmasam ne farkeder?» dedi. Öteki de:

«— Allah senden başka Peygamber gönderecek kimse bulamadı mı?» diye O'nunla alay etti. Daha sonra, Peygamber'in kendilerine söyledikleri Sakif kabilesine yaydılar. Halk toplanarak Resûlullah'la alay etmeye, onun geçeceği yolun iki tarafına saflar halinde oturarak ellerine aldıkları taşları adım başına onun üzerine yağdırmaya başladılar. Bu şekilde onu alaya alıyorlar, onunla eğleniyorlardı. Resûlullah, ayaklarından kanlar akarak onların aralarından kurtulunca bağlarından birine gitti. Bağ kütüklerinden birinin gölgesine gelerek acı ve ızdırab içinde kütüğün dibine oturdu. Ayaklarından kanlar akıyordu. **Rebia**'nın oğulları **Utbe** ve **Şeybe** de bağda idiler. Resûlullah onları görünce, Allah'a ve Resûlü'ne düşmanlıklarını bildiğinden, yanlarına gitmek istemedi. Onlar, Ninova ahalisinden bir Hıristiyan olan köleleri **Addas**'ı birkaç salkım üzümle Resûlullah'a gönderdiler. **Addas, Resûlullah**'ın yanına geldi ve üzümleri onun önüne koydu.

Resûlullah:

«— Bismillah» diyerek yemeye başlayınca, **Addas** hayret etti.

Resûlullah, ona:

«— Nerelisin **Addas**?» diye sordu. Addas:

«— Ninovalıyım.» dedi.

«— Salih insan **Yunus b. Metta**'nın şehrinden mi?» dedi.

Addas, hayretle:

«— **Yunus b. Metta**'yı nerden tanıyorsun?» deyince Resûlullah, ona **Yunus b. Metta** hakkında bildiklerini anlattı. Resûlullah (s.a.v.) hiç kimseyi küçümsemez, herkese Allah'ın dinini tebliğ ederdi.

Addas:

«— Yâ **Resûlallah**! Bana **Yunus b. Metta**'dan bahset!» diye yalvardı.

Resûlullah kendisine **Yunus b. Metta** hakkında vahiyle bildirilmiş olan şeyleri anlatınca **Addas**, Resûlullah'ın ayaklarına kapandı ve onun kanlar içindeki ayaklarını öpmeye başladı. **Utbe** ile kardeşi **Şeybe**, kölelerinin yaptığını görünce, dikkat kesildiler. **Addas** geri dönünce, ona:

«— Nedir bu halin? Muhammed'in ayaklarına kapanarak öptün. Halbuki bizim hiç birimize böyle yaptığını görmedik.» dediler.

Addas:

«— O, çok iyi bir insandır. Bana, Allah'ın bize göndermiş olduğu **Yunus b. Metta'** adındaki Peygamber hakkında bildiğim şeylerden bahsetti. Ve kendisinin Allah'ın Resûlü olduğunu söyledi.» deyince, onlar gülüşerek:

«— Seni dininden döndürmesin! O hilebazın, aldatıcının biridir.» dediler.

Bu hâdiseden sonra Resûlullah (s.a.v.) Mekke'ye döndü.[29]

Hz. Peygamber, Taif'teki sıkıntılardan kurtulup huzura kavuşunca şöyle dua etmişti:

«Allah'ım! Sana zayıflığımdan, çaresizliğimden, insanlarla başa çıkamamamdan şikâyetçiyim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sen zayıfların Rabbisin. Sen benim de Rabbimsin. Beni kime bırakıyorsun? Bana yüz ekşiten yabancılara mı? Yoksa benim işime karşı başıboş bıraktığın düşmana mı? Bana Senin gazabından başka herşey vız gelir. Senin sıhhat ve afiyet vermen, benim için en ferahlatıcı şeydir. Gazabına uğramaktan, Senin karanlıkları aydınlatan dünya ve ahiret işlerini düzenleyen zatının nuruna sığınırım. Gaye, Senin rızandır. Tehlikelerden korunmak ve başarıya ulaşmak ancak Senin kuvvet ve yardımınladır.»[30]

İbn-i İshak rivayetine devamla:

Rebia'nın oğulları **Utbe** ve **Şeybe**, Peygamber'i ve ona yapılanları görünce merhamete geldiler ve **Addas** adındaki kölelerini çağırarak, ona:

«— Bu üzümden bir salkım al, şu tabağa koy, sonra o adama götür, yesin!» dediler.

Addas, onların söylediklerini yaptı. Üzümü götürüp Resûlullah'ın önüne koyduktan sonra:

«— Buyur.» dedi.

Resûlullah, elini tabağa uzatırken, «Bismillah» dedi ve yemeye başladı. **Addas** onun yüzüne bakarak:

«— Allah'a yemin ederim! Bu söz, bu memleket ahalisinin söylediği bir söz değil!» dedi.

Resûlullah, ona:

«— Sen hangi memlekettensin **Addas?** Hangi dine mensupsun?» diye sordu.

Addas:

«— Hıristiyanım. Ben Ninovalıyım.» dedi.[31]

«— Salih insan **Yunus b. Metta**'nın köyünden mi?» buyurdu. **Addas:**

«— **Yunus b. Metta**'yı nereden tanıyorsun?» diye sordu. **Hz. Peygamber:**

«— O benim kardeşimdir. Peygamberdi. Ben de Peygamberim.» buyurdu.

---

[29] **Delâil'ün-Nübüvve** s. 103; **El-Bidâye:** 3/136

[30] **Taberî:** 2/230

[31] Ninova: Musul'un bir köyüdür.

Addas, Resûlullah'a sarılarak başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı.

Rebia'nın oğullarından biri, diğerine:

«— Kölene bak! Senin plânlarını altüst etti.» diyordu.

Addas geri gelince, ona:

«— Sana yazıklar olsun **Addas**! Sana ne oldu da o adamın başını, ellerini ve ayaklarını öpüyordun?» dediler.

Addas:

«— Efendim! Yeryüzünde bu adamdan daha iyi hiç kimse yoktur. Bana ancak bir Peygamberin bileceği şeylerden bahsetti.» dedi.

Onlar:

«— Yazıklar olsun **Addas**! Sakın seni dininden döndürmesin! Senin dinin onunkinden çok daha iyidir.» diye onu kınadılar.[32]

Süleyman Et-Teymî Addas'ın Resûlullah'a:

«— Senin Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna iman ediyorum.» dediğini nakletmiştir.[33]

Hz. Aişe, Ebû Bekir (r.a.) in:

«— Resûlullah'la beraber mağaraya tırmanırken bir görseydin. Resûlullah'ın ayaklarından kanlar akmaktaydı. Benim ayaklarım ise sert taşlara dönmüştü.» dediğini anlattıktan sonra, Resûlullah'ın yalınayak gezmeye alışık olmadığını[34] ilâve etti.

Resûlüllah'ın Uhud Savaşında çektiği eziyetler:

Hz. Enes (r.a.) anlatıyor: Uhud savaşında Peygamber'in yan dişleri kırılmış ve başı yarılmıştı. O, hem yüzündeki kanları siliyor, hem de:

«— Kendilerini Allah'a dâvet eden Peygamberlerini yaralayan ve onun dişlerini kıran kavim nasıl iflâh olur?» buyuruyordu. Bunun üzerine:

«Senin elinde emirden başka birşey yok. Allah, ya onların tevbelerini kabul eder, yahut nefislerine zulmettikleri için onları azaba uğratır.»[35] âyeti nazil oldu.

Ebû Sa'd de şöyle anlatır:

Uhud savaşında Resûlullah'ın yüzü yaralanmıştı. **Malik b. Sinan,** onun yanına giderek yarasını emdi ve emdiklerini yuttu. Resûlullah (s.a.v.):

«— Kanımın kanına karıştığı kimseyi görmek isteyen **Malik b. Sinan**'a baksın.» buyurdu.[36]

---

[32] **İbn-i İshak; El-Bidaye 3/135**
[33] **İsâbe: 2/466**
[34] **Kenz'ul-Ummal: 8/329**
[35] **Buharî; Tirmizî; Müslim**
[36] **Cem'ul-Fevâid: 2/47**

Hz. Aişe (r.a.) de şöyle anlatır: Uhud savaşından bahsedilince **Ebû Bekir:**

«— O gün **Talha**'nın günüydü.» der. Sonra anlatmaya başlardı:

«— Uhud günü, Resûlullah'ın yanına ilk dönen bendim. Allah yolunda ve Resûlullah uğrunda savaşan bir adam gördüm. Her yerde onu görüyordum. Çok cesurdu. Kendi kendime: Ben fırsatı kaçırdım, sen bari birşeyler yap **Talha!** dedim. Böyle kahraman birinin kavmimden bir adam olmasını istiyordum. Yine müşriklerin içinde savaşan tanımadığım bir adam gördüm. Resûlullah'a ondan daha yakındım. Çok sür'atli koşuyordu. Ben ise onun kadar koşamıyordum. Yaklaştığımda onun **Ubeyde b. El-Cerrah** (r.a.) olduğunu gördüm. Resûlullah'ın yanına vardık. Dişleri kırılmış, yüzü yaralanmış, yanağına miğferinin halkalarından ikisi saplanmıştı. Resûlullah, yaralanmış bulunan **Talha**'yı kastederek:

«— Arkadaşınıza yardım ediniz!» buyurdu. Onun söylediğine aldırmadık. Ben, Peygamber'in yüzündekileri çıkarmak istedim. **Ebû Ubeyde:**

«— Bana bırakmazsan sana hakkımı helâl etmem.» dedi. Ben de ona bıraktım. Resûlullah'a ıstırap vereceği için eliyle dokunmak istemedi. Ve ağzıyla çıkardı. İki halkadan birini çıkardığında halkayla beraber **Ebû Ubeyde**'nin bir dişi de düştü. Ben de onun yaptığı gibi yapmak istediğimde, **Ebû Ubeyde:**

«— Bana bırakmazsan hakkımı helâl etmem.» dedi. Birincisi gibi ikinci halkayı da çıkardı. Halkayla beraber bir dişi daha düştü. **Ebû Ubeyde**, dişi kırılan insanların en hayırlısıdır. Resûlullah'ın yarasını sardıktan sonra çukurlardan birine düşmüş olan **Talha**'nın yanına gittik. **Talha** yetmişten fazla mızrak, ok ve kılıç yarası almış, bir de parmağı kesilmişti. Onun durumunu da düzelttik.[37]

ALLAH'A DÂVET UĞRUNDA ESHAB'IN (r.a.) BASKILARA VE EZİYETLERE KATLANMASI

Ebu Bekir-i Sıddık'ın Baskılara tahammülü:

Ebû Bekir'in Peygamber (s.a.v.) e İslâm'ı açıktan açığa yaymak hususundaki ısrarı, o sırada yaptığı konuşma ve karşılaştığı eziyetler:

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) in eshabı toplandıklarında —otuzsekiz kişiydiler— **Ebû Bekir** dinlerini açıktan açığa yaymak hususunda Resûlullah'a ısrar etti. Resûlullah:

«— **Ebû Bekir!** Henüz çok azız.» buyurdu. Fakat **Ebû Bekir** ısrarın-

[37] **Buharî; Müslim; Tirmizî; İbn-i Sa'd 3/298; İbn-i Sünnî; Şâşî; Bezzar; Taberânî, Evsat'ta; İbn-i Hıbban; Darekutnî, Efrad'da; Ebû Nuaym Ma'rifet'te; İbn-i Asakir; Kenz'ul-Ummal 5/274; El-Bidâye 4/29**

da devam etti. Nihayet Reslullah, İslâm'ı açıktan açığa yaymaya karar verdi. Herkes kendi aşiretine İslâm'ı anlatmak üzere müslümanlar Kâbe'nin etrafına dağıldılar. **Ebû Bekir** ayağa kalkarak oradakilere bir konuşma yaptı. O sırada Resûlullah oturuyordu. Böylece Ebû Bekir, Allah'a ve Resûlullah'a dâvet eden ilk hatip olmuştur. Müşrikler, Ebû Bekir'in ve diğer müslümanların üzerine yürüdüler. Müslümanları Kâbe'nin etrafında fena halde dövdüler. **Ebû Bekir** ayaklar altına alındı. Ve çok fena dövüldü. Fasık **Utbe b. Rebia** yaklaşarak altına sert şeyler dikilmiş çarıklarıyla ona vurmaya, yüzüne sürtmeye başladı. Ve onun karnına çıktı. O kadar dövdü ki, **Ebû Bekir,** tanınamaz hale geldi. **Teym** oğulları koşarak geldiler. Müşrikleri **Ebû Bekir**'den uzaklaştırdılar ve **Ebû Bekir'i** bir kilim üzerine koyarak evine getirdiler. Öldüğüne kanaat getirmişlerdi. Onu eve getirdikten sonra Teym oğulları dönerek Kâbe'ye girdiler, ve:

«— Allah'a yemin olsun! Eğer **Ebû Bekir** ölürse **Utbe b. Rebia**'yı da mutlaka öldüreceğiz!» dediler. Tekrar **Ebû Bekir**'in yanına döndüler. **Teym oğulları, Ebû Bekir** ayılıncaya kadar başında beklediler. **Ebû Bekir** ancak akşam üstü konuşmaya başladı. İlk sözü:

«— Resûlullah nasıl?» oldu. Bu sözün üzerine **Teym oğulları,** onu azarladıktan ve kınadıktan sonra, kalkarak annesine:

«— Ona birşeyler yedirip içirmeye bak.» dediler. Annesi, onunla başbaşa kalınca birşeyler yedirmeye zorladı. Fakat o:

«— Resûlullah nasıl?» diye soruyordu.

Annesi:

«— Allah'a yemin ederim! Arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yok.» diye cevap verince, **Ebû Bekir:**

«— **Ümmü Cemile** gidip Resûlullah hakkında ondan bilgi al.» dedi. Bunun üzerine annesi, **Ümmü Cemil**'e gelerek:

«— **Ebû Bekir**, senden **Muhammed b. Abdullah** hakkında bilgi istiyor.» dedi.

Ümmü Cemil:

«— Ben ne **Ebû Bekir'i**, ne de **Muhammed b. Abdullah**'ı tanıyorum. İstersen seninle beraber oğlunun yanına giderim.» deyince, **Ümmülhayr:**

«— Peki.» dedi ve beraberce **Ebû Bekir**'in yanına geldiler. **Ebû Bekir** baygın ve durumu ağırdı. **Ümmü Cemil, Ebû Bekir**'in yanına yaklaşarak yüksek sesle:

«— Allah'a yemin olsun! Sana şu kötülükleri yapan bu kavim fasık ve kâfirdir! Dilerim Allah'tan senin intikamını onlardan alsın.» dedi.

Ebû Bekir:

«— Resûlullah nasıl?» diye sordu.

Ümmü Cemil:

«— Burada annen var, nasıl söyliyeyim?» dedi.

Ebû Bekir:

«— Ondan sana hiçbir kötülük gelmez.» deyince **Ümmü Cemil:**

«— Hz. Peygamber sağ salimdir.» dedi.

Ebû Bekir:

«— Şimdi nerede?» diye sordu.

Ümmü Cemil:

«— **İbn-i Erkam**'ın evinde.» dedi.

Ebû Bekir:

«— Yemin ederim! Resûlullah'ın yanına gitmedikçe hiçbir şey yiyip içmiyeceğim.» dedi. Bir müddet beklediler. **Ebû Bekir** iyice kendine geldikten ve insanlar dağıldıktan sonra **Ebû Bekir**'i alıp evden çıkardılar. Yürürken onlara dayanıyordu. Onu böylece Resûlullah'ın yanına getirdiler. **Ebû Bekir**'i görünce Resûlullah, koştu ve onu öptü. Diğer müslümanlar da ona sarıldılar. Reslullah, ona son derece acımıştı. **Ebû Bekir:**

«— Anam-babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Bana hiçbir şey olmadı. Sadece o fasık yüzüme vurdu o kadar. Bu kadın, çocuğuna karşı son derece şefkatli annemdir. Sen çok hayırlı ve mübarek bir insansın. Onu Allah'a davet et ve onun için Allah'a dua et. Belki Allah senin hatırın için onu ateşten kurtarır.» dedi. **Ebû Bekir**'in bu sözleri üzerine Resûlullah, onun annesi için dua etti ve onu Allah'ın dinine davet etti. O da İslâm'ı kabul etti. Resûlullah ile birlikte o evde bir ay kaldılar. Otuz dokuz kişi idiler. **Hamza b. Abdulmuttalib** (r.a.), **Ebû Bekir**'in dövüldüğü gün müslüman olmuştu.[38]

Resûlüllah (s.a.v.) ın Ömer b. Hattab için duası ve Ömer'in Müslüman Oluşu:

Resûlullah, **Ömer b. Hattab** veya **Ebû Cehil b. Hişam**'ın İslâm'a girmesi için dua etti. Ertesi sabah **Ömer**, İslâm'ı kabul etmişti. Peygamber, çarşamba günü dua etmiş, **Hz. Ömer** perşembe günü müslüman olmuştu. **Ömer**'in müslüman olması üzerine Resûlullah ve oradakiler tekbir getirmeye başladılar. Tekbir sesleri Mekke'nin her tarafından işitildi. Âmâ ve kâfir olan **Ebu'l-Erkam** ise çıkarak:

«— Allah'ım! Erkam'ın kulu oğlumu affet! Çünkü, o atalarının dininden dönmüştür!» şeklinde dua ediyordu.

Hz. Ömer de kalkarak:

---

[38] **El-İsâbe** 4/447; **El-Bidâye** 3/30

«— Ya Resûlallah! Hak din üzere olduğumuz halde niçin dinimizi gizliyoruz? Onlar bâtıl üzere oldukları halde hiçbir şeyden çekinmiyorlar.» dedi.

Resûlullah:

«— **Ömer**! Biz çok azız. Neler çektiğimizi sen de biliyorsun.» buyurdu. **Ömer:**

«— Seni hakla gönderen Allah'a yemin olsun! Kâfirken oturduğum bütün meclisleri dolaşıp imanımı açıklıyacağım.» dedi. Sonra gidip Kâbe'yi tavaf etti. Kendisini beklemekte olan Kureyşlilerin yanına vardı. **Ebû Cehil b. Hişam, Hz. Ömer**'e:

«— Filân, senin dininden döndüğünü iddia ediyor. Ne dersin?» diye sordu.

Ömer:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olduğuna, eşi ortağı bulunmadığına ve Muhammed'in kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ediyorum.» deyince, müşrikler onun üzerine atıldılar. **Ömer** de **Utbe**'nin üzerine atıldı. Altına aldı ve dövmeye başladı. Parmaklarını gözlerine soktu. **Utbe** bağırmaya başlamıştı. Oradakiler dağıldılar. **Hz. Ömer** ayağa kalktı. Yanına her yaklaşanı tepeliyordu. Ona hiçbir şey yapamadılar. Sonra **Hz. Ömer** müslüman olmadan önce oturduğu meclisleri teker teker dolaştı ve imanını açıkladı. Muzaffer olarak Resûlullah'ın yanına döndü, ve:

«— Annem-babam sana feda olsun! Allah'a yemin ederim! Kâfir iken oturduğum bütün meclislerde korkmadan, çekinmeden imanımı açıkladım.» dedi. Bunun üzerine Resûlullah, önünde **Ömer** ve **Hamza b. Abdulmuttalib** olduğu halde çıktı. Kâbe'yi tavaf etti ve öğle namazını kıldı. Daha sonra **Ömer**'le beraber **Erkam**'ın evine döndü. **Ömer** oradan ayrılarak kendi evine gitti. Ondan bir müddet sonra da Resûlullah, **Erkâm**'ın evinden ayrıldı.[39]

Müslümanların Zulme Uğraması, Ebu Bekir'in Habeşistan'a Hicreti ve İbn Duğunne ile Aralarında geçen Hadise:

Hz. Aişe anlatır: Aklım erdi ereli annemle babam müslüman idiler. Ve o günden beri her gün sabah akşam Resûlullah bize uğrardı. Müslümanlara zulüm edilmeye başlanınca **Ebû Bekir** muhâcir olarak Habeş diyarına doğru yola çıktı. Berk-el-Gımad denilen yere varınca, onu Kâre kabilesi reisi **İbn'ül-Dugunne** karşıladı, ve:

«— Nereye gidiyorsun **Ebû Bekir?**» diye sordu.

Ebû Bekir:

---

[39] **Bidâye 3/30; İsâbe 4/447**

«— Kavmim beni memleketimden kovdu. Başka diyarlara giderek Rabbime kulluk etmek istiyorum.» cevabını verdi.

İbn-i Dugunne:

«— **Ebû Bekir**! Senin gibi bir adam memleketinden çıkmaz ve çıkarılamaz. Sen yoksulları gözeten, akrabasını ihmal etmeyen, yetimlere yardım eden, misafiri en iyi şekilde ağırlayan, âfetlere uğrayanlara yardım eli uzatan bir adamsın. Seni himayeme alıyorum. Dön ve Rabbine memleketinde kulluk et!» dedi. Bunun üzerine **Ebû Bekir** geri döndü. **İbn-i Dugunne** de ona refakat etti. Akşam üzeri Kureyş ileri gelenlerini dolaşarak, onlara:

«— **Ebû Bekir** gibi insanlar memleketinden çıkmaz ve çıkarılamazlar. Yoksullara yardım eden, akrabasını ihmal etmeyen, yetimleri gözeten, misafiri en iyi şekilde ağırlayan, âfetlere dûçar olanlara yardım elini uzatan bir insanı mı memleketinden çıkarıyorsunuz?» dedi. Kureyşliler, **İbn-i Dugunne**'nin **Ebû Bekir**'i himayesini reddedemediler. Ona:

«— Peki, Ebû Bekir'i bırak Rabbine evinde ibadet etsin. Namazını orada kılsın, dilediğini okusun, ama bizi rahatsız etmesin ve yaptıklarını açıklamasın. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı dinlerinden döndüreceğinden korkuyoruz.» dediler. **İbn-i Dugunne** de bunları **Ebû Bekir**'e anlattı. **Ebû Bekir** bir müddet böylece Rabbine evinde ibadet etti. Namaz kıldığını hiç kimseye göstermiyor, evinin dışında Kur'an okumuyordu. Fakat daha sonra Ebû Bekir, evinin avlusuna bir cami yaptı ve orada namaz kılmaya, Kur'an okumaya başladı. Müşrik kadınları ve çocukları onun başına toplanarak Kur'an okurken gözyaşlarını tutamayan bu duygulu insanı hayretle seyrediyorlardı. Bu durum Kureyş ileri gelenlerini endişelendirdiğinden, **İbn-i Dugunne**'ye bir adam göndererek onu çağırttılar. **İbn-i Dugunne** gelince, ona:

«— Biz **Ebû Bekir**'e, senin himayen dolayısıyla evinde Rabbine ibadet etmesine müsaade etmiştik. Fakat o, anlaşmaya aykırı hareket ederek, evinin avlusunda bir cami yaptı ve orada açıktan açığa namaz kılmaya ve Kur'an okumaya başladı. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı dinimizden döndüreceğinden korkuyoruz. Ona mani ol! Eğer evinde Rabbine ibadet etmek isterse etsin ve eğer inat eder de ibadetini açıktan açığa yapmak isterse, ondan, himayenden çıkmasını iste! Seninle olan anlaşmamızı ihlâl etmek istemeyiz. **Ebû Bekir**'in ibadetini açıktan yapmasını kabul edemeyiz!» şeklinde konuştular. **İbn-i Dugunne** de **Ebû Bekir**'e gelerek:

«— Senin için yaptığım anlaşmanın şartlarını biliyorsun. Ya anlaşmanın şartlarına riayet ederek sessizce evinde ibadet edersin, yahut da himayemden çıkarsın. Bir adamla ilgili yapmış olduğum anlaşmanın ihlâl edildiğini Arapların duymasını istemem.» dedi.

Ebû Bekir de ona:

«— Senin himayene muhtaç değilim. Allah'ın himayesi bana yeter.» karşılığını verdi.[40]

Bunun üzerine **İbn-i Dugunne** kalkarak:

«— Kureyşliler! **İbn-i Ebû Kuhâfe** himayemden çıkmıştır. Arkadaşınızla ne haliniz varsa görün.» şeklinde konuştu.[41]

Kâsım da şöyle anlatır:

İbn-i Dugunne'nin himayesinden çıktığı zaman, Kureyş sapıklarından biri Kâbe'ye giderken **Ebû Bekir**'i yolda yakalayarak başına toprak attı. O sırada **Velîd b. Mugire** —yahut da **As b. Vail**— **Ebû Bekir**'e rastgeldi. **Ebû Bekir,** ona:

«— Bu sapığın ne yaptığını görmüyor musun?» dedi.

O da:

«— Sen bunu kendi kendine yaptın.» şeklinde cevap verdi.

Bu cevap karşısında Ebû Bekir:

«— Allah'ım ne kadar halîmsin! Allah'ım ne kadar halîmsin! Allah'ım ne kadar halîmsin!» diyordu.[42]

Ömer b. Hattab (r.a) ın baskılara tahammülü:

Abdullah b. Ömer anlatıyor: **Hz. Ömer** müslüman olduğu zaman:

«— Kureyş'in en gür sesli olanı kim? Çıksın benim müslüman olduğumu ilân etsin.» dedi. Kendisine en gür sesli olanın **Cemil b. Ma'mer el-Cemhî** olduğu söylendi. **Ömer,** öğle vakti ona gitti. Ben de onu takib ettim. Ne yapacağına bakıyordum. Ben o zaman herşeye aklı eren bir çocuktum. **Cemil'**in yanına varınca **Ömer** (r.a.), ona:

«— **Cemil!** Benim müslüman olduğumu ve **Muhammed**'in dinine girdiğimi biliyor musun?» dedi. Allah'a yemin olsun, **Cemil** hiçbir şey söylemeden kalktı, gömleğini düzeltiyordu. **Ömer** de ben de onu takib ettik. Kâbe'nin kapısına gelince, çok yüksek sesle Kâbe'nin etrafındaki meclislerinde oturmakta olan Kureyşlilere:

«— Kureyşliler! **Ömer b. Hattab** dininden dönmüş!» diye bağırdı.

Ömer, onun arkasından:

«— Yalan söylüyor, ben müslüman oldum! Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna inandım.» dedi.

---

[40] **Buhari**

[41] **İbn-i İshak; El-Bidâye 3/94**

[42] **İbn-i İshak; El-Bdâye 3/95**

Kureyşliler, **Ömer**'e saldırdılar. Öğleye kadar birbirleriyle kavga ettiler. **Ömer** yorulup oturunca, onun başına dikildiler.

Ömer:

«— Aklınıza ne geliyorsa yapın. Allah'a yemin ederim; eğer üçyüz kişi olsaydık ya hepimiz ölürdük, veya sizin hepinizi yok ederdik.» şeklinde konuşuyordu. Onlar bu durumda iken üzerine bir aba ve süslü bir kaftan giymiş bulunan Kureyşli bir ihtiyar gelip, onların yanında durdu ve:

«— Ne bu haliniz?» diye sordu.

«— **Ömer** dininden döndü.» dediler.

İhtiyar:

«— Bırakın! Adam kendine bir yol seçmiş. Siz ne istiyorsunuz? **Adîy oğullarının,** ileri gelenlerini size böyle teslim edeceğini mi sanıyorunuz? Bırakın onu!» dedi.

Allah'a yemin ederim, hepsi hemen **Ömer'in** etrafından uzaklaştılar.

Medine'ye hicretten sonra, babama:

«— Babacığım! Müslüman olduğun gün Mekke'de seninle kavga eden insanları senden uzaklaştıran adam kimdi?» diye sordum.

Babam:

«— Yavrucuğum o, **Âs b. Vâil es-Sehmî** idi.» dedi.[43]

Ömer evde endişe içinde bulunduğu bir sırada üzerinde bir aba ve ipekle süslü bir gömlek bulunan **Âs b. Vâil es-Sehmî, Ebû Amr** ona geldi. **Âs,** cahiliyet devrinde bizim dostlarımız olan **Sehm** kabilesindendi. **Hz. Ömer**'e:

«— Ne oldu sana?» diye sordu.

Ömer:

«— Kavmim, müslüman olduğum için beni ölümle tehdit ediyor.» diye cevap verdi.

O:

«— Sana hiçbir şey yapamazlar.» dedi. Bu sözden sonra kendimizi emniyette hissettik. **Âs** evden çıktıktan sonra vadide büyük bir sel gibi akmakta olan insan kalabalığına giderek, onlara:

«— Nereye gidiyorsunuz?» diye sordu.

«— Dininden dönmüş olan **Hattab oğluna** gidiyoruz.» dediler.

«— Ona hiçbir şey yapamazsınız.» dedi. Onun bu sözü üzerine müşrikler geri döndüler.[44]

---

[43] **İbn-i İshak; El-Bidâye 3/82**

[44] **Buhari 1/545**

Osman b. Affan (r.a.) ın Baskılara tahammülü:

Muhammed b. İbrahim et-Teymî anlatıyor: **Osman b. Affan** müslüman olunca amcası **Hakem b. Ebi'l-As b. Ümeyye** onu yakalayarak iplerle elini ayağını bağladı, ve:

«— Babalarının dininden dönüp de sonradan çıkan bir dine mi giriyorsun? Allah'a yemin ederim! Girmiş olduğun o dinden dönünceye kadar iplerini kat'iyen çözmiyeceğim.» dedi. Bunun üzerine **Osman:**

«— Ben de yemin ederim ki, o dinden asla ayrılmıyacağım ve ondan hiçbir zaman dönmiyeceğim.» dedi.

Amcası, dinine olan bu bağlılığını görünce, onu bıraktı.[45]

Talha b. Ubeydullah (r.a) ın Baskılara tahammülü:

Mes'ud b. Hıraş (r.a.) anlatıyor: Safa ile Merve arasında tavaf ettiğimiz sırada, pek çok insanın, elleri boynuna bağlanmış bir genci takip etmekte olduklarını gördüm.

«— Suçu ne acaba?» diye sordum.

«— Bu genç, **Talha b. Ubeydullah**'dır. Dininden döndü.» dediler. Arkasından yürümekte olan bir kadın, onu azarlıyor ve ona küfrediyordu.

«— Bu kadın kim?» diye sorduğumda:

«— Annesi **Sa'ba binti el-Hadramî.**» dediler.[46]

İbrahim b. Muhammed b. Talha şöyle der:

Talha b. Ubeydullah (r.a.) bana şunları anlattı: Busra çarşısına[47] gitmiştim. Bir de baktım ki, rahip manastırından:

«— Bu panayıra gelenlere sorun bakalım, içlerinde Hicaz'lı kimse var mı?» diyordu.

«— Evet, ben Hicaz'lıyım.» dedim.

«— **Ahmed** isminde bir Peygamber çıktı mı?» diye sordu.

«— Hangi Ahmed?» dedim.

«— **Abdullah b. Abdulmuttalib**'in oğludur. En son Peygamber olarak şu sıralarda çıkması gerekirdi. Onun çıkacağı yer Mekke, hicret edeceği yer de Medine'dir. Ona ilk inananlardan olmaya bak.» dedi. Rahibin söyledikleri bana son derece tesir etmişti. Busra'dan çok acele ayrıldım, Mekke'ye geldim ve:

«— Yeni bir hâdise var mı?» diye sordum.

«— Evet, **Muhammed b. Abdullah** (s.a.v.) **el-Emîn** Peygamber oldu-

---

45 **İbn-i Sa'd** 3/37
46 **Buharî, El-Tarih'ül Kebir; El-İsâbe** 3/410
47 Busra, Şam'a bağlı bir kasabadır.

ğunu açıkladı ve **Ebû Bekir** de ona tâbi oldu.» dediler. Çıktım, **Ebû Bekir**'in yanına gittim ve:

«— O adama inandın mı?» diye sordum.

«— Evet, sen de ona git, huzuruna gir ve ona iman et! Çünkü o, hak dine çağırıyor.» dedi.

Talha (r.a.), rahibin kendisine söylediklerini ona anlattı. **Ebû Bekir** de **Talha** ile beraber çıkarak Resûlullah'ın huzuruna girdiler. **Talha** hemen müslüman oldu. Rahibin kendisine söylediklerini Resûlullah'a da anlattı. Resûlullah (s.a.v.) buna pek çok sevindi. **Ebû Bekir** ile **Talha** müslüman olunca **Nevfel b. Huveylid b. Adeviyye** onları yakalıyarak onların ikisini bir ipe bağladı.

Teym oğulları onları kurtaramıyordu. Zira, **Nevfel b. Huveylid** «Kureyş'in Aslanı» diye meşhurdu. İşte bu sebeple **Ebû Bekir** ve **Talha** «yakın arkadaşlar» diye isimlendirildiler.[48]

Zübeyr b. Avvam (r.a.)ın Baskılara tahammülü:

Ebu'l-Esved şöyle anlatır: **Zübeyr b. Avvam** sekiz yaşındayken müslüman olmuş, onsekiz yaşındayken hicret etmişti. **Zübeyr**'in amcası, onu bir hasıra sararak dumana boğar ve:

«— Eski dinine dön!» derdi.

Zübeyir ise:

«— Asla dönmiyeceğim.» diye karşılık verirdi.[49]

Hafs b. Halid diyor ki: Musul'dan gelen bir ihtiyar, bana şöyle bir hâdise anlattı: Bir yolculukta **Zübeyr b. Avvam** (r.a.) a arkadaşlık ettim. Su bulunmayan bir yerde cünüp olmuş.

«— Şuraya bir perde ger de yıkanayım.» dedi. Perde gerdim. Soyunduğu zaman vücudunun her tarafının kılıç yaralarıyla dolu olduğunu gördüm.

«— Allah'a yemin ederim ki, senden başka hiç kimsede bu kadar kılıç yarası görmedim.» dedim.

«— Yaralarımı gördün mü?» dedi.

«— Evet.» dedim.

«— Yemin ederim, bu yaraların hepsi Resûlullah'la beraber Allah yolunda savaşırken oldu.» dedi.[50]

---

[48] **Müstedrek** 3/369; **Beyhakî; El-Bidâye** 3/29

[49] **Hılye** 1/89; **Taberânî, Mecmeu'z-Zevâid** 9/151; **Müstedrek** 3/360

[50] **Hılye** 1/90; **Taberânî; Müstedrek** 3/360; **Müntehab** 5/70; **Mecmeu'z-Zevâid** 9/150

Peygamber'in Müezzini Bilâl b. Rebah (r.a)ın Baskılara Tahammülü:

İbn-i Mes'ud anlatıyor: Müslüman olduklarını ilk açıklayanlar yedi kişidir. Resûlullah (s.a.v.), **Ebû Bekir, Ammar** ve annesi **Sümeyye, Suheyb, Bilâl** ve **Mikdat** (Allah onlardan razı olsun). Allah, Resûlü'nü (s.a.v.) amcasına koruttu. **Ebû Bekir** (r.a.) i de kavmine himaye ettirdi. Fakat diğerlerini müşrikler yakaladılar. Demir zırhlar giydirerek onları güneşte yaktılar. Zorlanınca onların hepsi müşriklerin arzularını yerine getirdiler. Fakat **Bilâl**, Allah uğrunda kendi nefsini ve kendi kavmini hiçe sayarak müşriklerin dediklerini yapmadı. Müşrikler de onu yakalayıp çocukların eline teslim ettiler. Çocuklar, **Bilâl**'i Mekke sokaklarında dolaştırarak eziyet etmeye başladılar. Bütün bunlara rağmen o, sözünde ısrar ediyor, «Allah bir, Allah bir.» diyordu.[51]

Allah Yolunda Bilâl'in Çektiği Eziyetler:

Mücahid anlatıyor: Diğerlerine gelince; müşrikler onlara demir zırhlar giydirdiler. Ve sonra onları güneşte yaktılar. Allah'ın da yardımıyla onlar güneşin ve demirin sıcaklığına tahammül ettiler. Akşam olunca **Ebû Cehil** (Allah'ın lâ'neti üzerine olsun) mızrağını yanına almış geldi ve onlara küfretmeye, onları azarlamaya başladı.[52]

Urve b. Zübeyr anlatıyor: **Bilâl, Cehm oğulları**'ndan bir kadının kölesi idi. Allah'a şirk koşması için ona, Mekke çöllerinde sırtını kızgın kumlara yapıştırarak eziyet ediyorlardı. **Bilâl** de:

«— Allah bir, Allah bir.» diyordu. **Bilâl** bu durumda iken **Varaka** ona geliyor ve:

«— Allah bir ya **Bilâl.** Allah'a yemin ederim, eğer onu öldürürseniz onun kabrini kendime ziyaretgâh yapacağım.» diyordu.[53]

Hişam b. Urve babasından naklederek diyor ki: **Varaka b. Nevfel** eziyet edilmekte ve Allah bir demekte olan **Bilâl**'e gidip:

«— Allah bir, Allah birdir ey **Bilâl.**» diyordu. Sonra **Bilâl**'e bu eziyetleri yapan **Ümeyye b. Halef**'e gelerek:

«— Yüce Allah'a (Azze ve celle) yemin ederim ki, eğer onu öldürürseniz, onun kabrini kendime ziyaretgâh edineceğim.» diyordu.

Yine bir gün **Bilâl**'e eziyet ederlerken **Ebû Bekir** geldi ve **Ümeyye**'ye:

---

[51] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, İbn-i Mace, El-Bidâye 3/28; Müstedrek 3/284**

[52] **İbn-i Ebî Şeybe, Kenz'ul-Ummal 7/14; İstîâb 1/141; Hılye 1/140; İbn-i Sa'd 2/166**

[53] **El-İsâbe 3/634**

«— Bu zavallıya eziyet ederken hiç Allah'tan korkmuyor musun? Bu durum ne zamana kadar devam edecek?» dedi.

Ümeyye:

«— Onu sen bu hale düşürdün. Gördüğün şu eziyetlerden onu kurtar bakalım!» dedi.

Ebû Bekir:

«— Kurtaracağım. Ben de **Bilâl**'den daha dayanıklı ve kuvvetli siyah, senin dinine mensup bir köle var, buna karşılık sana onu vereyim.» teklifinde bulundum.

Ümeyye:

«— Kabul.» dedi. **Ebû Bekir** siyah kölesini getirip ona teslim ederek **Bilâl**'i aldı ve âzad etti. **Ebû Bekir** Mekke'den Medine'ye hicretten önce müslüman oldukları için altı köle âzad etmişti. **Bilâl** bunların yedincisiydi.[54]

İbn-i İshak şöyle anlatır: Öğle vakti geldiği zaman **Ümeyye, Bilâl**'i Mekke'nin kumlu çakıllı vadisine götürür sırt üstü yatırır, sonra göğsüne kocaman bir taş konulmasını emrederdi. Ve ona:

«— Ya bu vaziyette ölüp gideceksin, yahut da **Muhammed**'i inkâr edip Lât ve Uzza'ya kulluk edeceksin. **Bilâl** ise bütün bu eziyetleri çekerken, yalnız:

«— Allah bir.» diyordu.

Ammar b. Yasir, Bilâl'i, arkadaşlarını, çektikleri eziyetleri **Ebû Bekir**'in **Bilâl**'i âzad etmesini ve **Ebû Bekir**'in «Atik» (r.a.) lâkabını hatırlıyarak şu şiiri söyledi:

«Allah, **Bilâl**'in ve arkadaşı **Atik**'in mükâfatını, **Fâkih**'in ve **Ebû Cehil**'in de cezasını versin! Akıllı bir kişinin çekineceği şeylerden çekinmiyerek bütün insanların Rabbinin tek olduğuna inandığı ve, «Yapmayın böyle!» inanıyorum, şüphesiz, Allah Rabbimdir, dediği için bir öğle vakti **Bilâl**'e işkence etmeyi düşündüler. O ise şöyle dua ediyordu: «Belki beni öldürürsünüz, fakat ben ölüm korkusuyla Allah'a asla şirk koşmam. Ey İbrahim'in, Yunus kulunun, Musa'nın, İsa'nın Rabbi! Beni, Âl-i Galib'ten kötü, zalim ve dalâlet içinde bulunanların eline bırakma! Kurtar beni!»[55]

Ammar bin Yasir ve ailesinin (r.a) güçlüklere tahammülü:

Resûlullah'ın, Allah yolunda eziyet edildiklerini gördüğü zaman **Ammar** ve ailesine müjdesi:

---

[54] **Hılye 1/148**
[55] **Hılye 1/148**

Cabir (r.a.) eziyet edildikleri sırada Resûlullah'ın **Ammar** ve ailesine gelerek şöyle dediğini nakletti:

«— Müjdeler olsun Yasir ailesi! Sizin yeriniz mutlaka cennettir.»[56]

Osman (r.a.) da şöyle anlatıyor:

Bir kere Resûlullah'la beraber Mekke'de yürüyordum. Bir de baktım ki **Ammar**'a, annesi ve babasına İslâm dininden dönmeleri için kızgın güneşin altında eziyet ediliyor. **Ammar**'ın babası:

«— Ey Allah'ın Resûlü! Hep böyle mi devam edecek?» dedi.

Resûlullah:

«— Sabredin **Yâsir** ailesi! Allah'ım, **Yâsir** ailesini affet! Zaten affetmiştin.» diye dua etti.[57]

Abdullah b. Cafer (r.a.) anlatıyor: Resûlullah, Allah yolunda eziyet edilmekte olan **Yâsir**'e, **Ammar**'a, ve **Ammar**'ın annesine gelerek:

«— Sabredin **Yâsir** ailesi! Sabredin ey **Yâsir** ailesi! Sizin yeriniz mutlaka cennettir.» buyurdu.[58]

Mücâhid anlatıyor: İlk İslâm şehidi **Ammar**'ın annesi **Sümeyye**'dir. **Ebû Cehil** onu kalbinden yaralıyarak öldürdü.[59]

Ammar'ın Kalben Mü'min olduğu halde şiddetli eziyetler Üzerine Diliyle Küfre Döndüğünü İtirafı:

Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammar anlatıyor:

Müşrikler, **Ammar**'ı yakaladılar ve Resûlullah'a küfredip onların ilâhlarını hayırla anmadıkça bırakmıyacaklarını söylediler. **Ammar**, onların isteklerini yerine getirdi. Ellerinden kurtulup Resûlullah'a geldi. Resûlullah:

«— Ne haber, Ammar?» diye sordu.

«— Kötü, ya Resûlallah, sana kötü söyleyip müşriklerin ilâhlarını hayırla andım.» dedi. Resûlullah:

«— Kalbini nasıl buluyorsun?» diye sordu. Ammar:

«— Kalbim imanla dolu.» dedi.

«— Resûlullah:

«— Gene böyle yaparlarsa sen aynı şekilde hareket et.» buyurdu.[60]

Muhammed anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) ağlamakta olan Ammar'la karşılaştı. Onun gözyaşlarını silmeye başladı, ve:

«— Kâfirler seni yakaladı ve suda boğdular. Sen de böyle böyle dedin. Gene böyle yaparlarsa aynı şekilde hareket et.» buyurdu.[61]

---

56 **Taberânî; Müstedrek; Beyhakî; İbn-i Asakir; Mecmeu'z-Zevâid 9/293**
57 **İbn-i Asakir; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 7/72;**
58 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel**
59 **El-İsâbe 3/647; El-Bidâye 3/59**
60 **Hılye 1/140; İbn-i Sa'd 1/178**
61 **İbn-i Sa'd 1/177**

Amr b. Meymun da şöyle anlatır: Müşrikler, **Ammar b. Yâsir**'i ateşle dağlamışlardı. Resûlullah ona uğradı ve elini onun başına koyarak:

«— Ey ateş, İbrahim (a.s.) e olduğun gibi, Ammar'a da soğuk ve selâmet ol!» dedi, ve:

«— Ammar! Seni zalim taraf öldürecek!» buyurdu.[62]

Habbab b. El-Eret (r.a.) in Baskılara Tahammülü:

Şa'bî anlatıyor: **Habbab b. El-Eret** (r.a.), **Ömer b. Hattab**'ın huzuruna girdi. **Hz. Ömer**, onu kendi yerine oturttu ve:

«— Yeryüzünde bu yere bir adam hariç bundan başka hiç kimse lâyık değildir.» dedi.

Habbab da ona:

«— Kimdir o? Ey mü'minlerin emîri?» diye sordu.

Hz. Ömer:

«— **Bilâl.**» dedi.

Habbab:

«— Bilâl benden daha lâyık değil. Çünkü, müşrikler içinde onu koruyanlar vardı, ama beni koruyan hiç kimse yoktu. Bir gün müşriklerin beni yakalayıp bir ateş yakarak onun içine attıklarını hatırlarım. Sonra bir adam ayağını göğsüme dayadı. Yalnız sırtım toprağa temas ediyordu.» dedi. Sonra sırtını açtı. Hakikaten yanıklarla doluydu.[63]

Şa'bî anlatıyor: **Hz. Ömer, Bilâl**'e müşriklerden çektiği eziyetleri sordu. **Habbab** (atılarak):

«— Sırtıma bak! Ey mü'minlerin emîri.» dedi.

Hz. Ömer:

«— Bu günkü gibi görmemiştim.» dedi.

Habbab:

«— Beni içine atmak için bir ateş yakmışlardı. Onu ancak sırtımın eriyen yağları söndürüyordu.[64]

Habbab anlatıyor: Ben demirciydim. **Âs b. Vâil**'den alacağım vardı. Onu almak için gittiğimde **Âs** bana:

«— Yemin ederim, Muhammed'e küfretmezsen borcumu vermiyeceğim.» dedi. Ben de:

«— Hayır, Allah'a yemin olsun, ben asla Muhammed'e küfretmiyeceğim.» dedim.

---

[62] **İbn-i Sa'd 1/177**

[63] **İbn-i Sa'd 3/117; Kenz'ul-Ummal 7/31**

[64] **Hılye 1/144; İbn-i Sa'd; İbn Ebi Şeybe; Kenz'ul-Ummal 7/71**

Âs:

«— Ben ölüp tekrar dirilirsem, o zaman mallarım ve çocuklarım olursa, gelirsin sana borcumu veririm.» dedi. Bunun üzerine Allah-u Teâlâ:

«Âyetlerimizi tanımayıp, bana mutlaka mal da, evlât da verilecektir, diyeni gördün mü? Böyle diyen gayba mı vâkıf oldu, yoksa esirgeyen Allah'tan bir ahid mi aldı? Hayır, hayır, Biz O'nun, ne dediğini yazarız. O'nun azabını da uzun uzadıya uzatırız.» âyetini indirdi.[65]

Yine **Habbab** anlatıyor: Müşriklerden eziyet görmüştük. Hırkasına sarılmış olarak Kâbe'nin gölgesinde uzanmış olan Peygamber'e geldim ve:

«— Allah'a dua etmiyor musun?» dedim. Resûlullah oturdu. Yüzü kıpkırmızı idi.

«— Sizden öncekilerin etleri kemiklerinden demir taraklarla taranarak ayrıldığı halde, bu eziyet onları dinlerinden döndürememişti. Sonunda Allah bu dini mutlaka tamamlıyacak. O kadar ki, bir yolcu San'a'dan Hadramut'a Allah'tan başk hiç kimseden korkmadan gidebilecek. Fakat siz acele ediyorsunuz.» buyurdu.[66]

Gıfar Kabilesinden Ebû Zer'in Baskılara Tahammülü:

İbn-i Abbas (r.a.) anlatıyor:

Ebû Zer, Resûlullah (s.a.v.) ın peygamber olduğunu haber alınca kardeşine:

«— Mekke'ye git! Peygamber olduğunu ve kendisine vahy geldiğini iddia eden bu adamın durumunu öğrenip sözlerini dinledikten sonra dön.» dedi. Bunun üzerine kardeşi Mekke'ye gitti. Peygamber'in sözlerini dinleyip **Ebû Zer**'e geldi ve:

«— Onun güzel ahlâkı emrettiğini ve şiire benzemiyen birtakım sözler söylediğini gördüm.» dedi. Fakat, **Ebû Zer**, kardeşine:

«— Benim istediğimi tam mânasıyle yapamadın.» diye mukabele etti.[67]

İbn-i Abbas anlatıyor:

Ebû Zer azığını ve su kabını alıp yola çıktı. Mekke'ye varınca, Kâbe'ye geldi. Peygamber (s.a.v.) i aradı. Onu tanımıyor ve sormaktan da çekiniyordu. O günü böyle geçirdi. İkinci gün kendisini **Hz. Ali** (r.a.) gördü. Garip olduğunu anladı. **Ebû Zer, Hz. Ali** (r.a.) yi görünce onunla beraber gitti. İki arkadaş sabaha kadar birbirine hiçbir şey sormadılar. **Ebû Zer** sabahleyin su kabını ve azığını alıp Kâbe'ye geldi. Fakat akşama ka-

---

[65] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; El-Bidâye** 3/59; **İbn-i Sa'd** 3/116
[66] **Buhari; Ebu Davud;** Neseî **Aynî** 7/558; **Müstedrek** 3/383
[67] **Buharî** 1/544
[68] **Buharî** 1/500, 544

dar Resûlullah'ı göremedi. Kaldığı yere döndüğünde **Hz. Ali** (r.a.) yanına uğradı ve:

«— Nereli olduğunu söylemek yok mu?» diyerek memleketini öğrenmek istedi. Onu gene misafir etti. Ertesi gün **Hz. Ali**, onu beraberinde götürdü. Yine birbirlerine hiçbir şey sormuyorlardı. Nihayet, üçüncü gün oldu. **Hz. Ali** aynı şekilde akşam döndü. Geceyi gene birlikte geçirdiler. O gece **Hz. Ali:**

«— Niçin geldiğini hâlâ söylemiyecek misin?» diye sordu. **Ebû Zer:**

«— Beni aydınlatacağına dair kat'î söz verirsen söylerim.» diye cevap verdi. **Hz. Ali** söz verdi. **Ebû Zer** de ne için geldiğini anlattı. **Hz. Ali** (r.a.), **Ebû Zer**'e:

«— Hiç şüphesiz, duydukların doğrudur ve O, Allah'ın Resûlü'dür. Sen sabahleyin benim peşimden gel! Vardığımız yerde eğer senin için tehlikeli bir şey sezersem, sanki su dökecekmiş gibi kalkarım. O zaman girdiğim yere kadar beni takib et.» dedi. Bunun üzerine **Ebû Zer**, kendisine söyleneni yaptı ve beraberce Peygamber (s.a.v.) in huzuruna girdiler. **Ebû Zer**, Peygamber (s.a.v.) in sözlerini dinledikten sonra hemen orada müslüman oldu. Peygamber (s.a.v.), kendisine:

«— Kabilene dön ve İslâm'ı açıktan açığa yaydığımı duyunca sen de onları İslâm'a dâvet et!» dedi. **Ebû Zer** ise:

«— Allah'a yemin ederim ki, İslâm'ı onların arasında açıkça ilân edeceğim.» diye mukabelede bulundu ve hemen çıkıp Kâbe'ye giderek gür bir sesle:

«— Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına ve **Hz. Muhammed**'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim.» diyerek müslüman olduğunu ilân etti. Sonra orada bulunan müşrikler ayaklandılar ve **Ebû Zer**'i yatırıp insafsızca dövdüler. Bu sırada **Hz. Abbas** (r.a.) geldi, üzerine kapandı ve:

«— Yazıklar olsun size, bu adamın **Gıfar** kabilesinden olduğunu ve tüccarlarımızın Şam'a giderken oradan geçtiğini bilmiyor musunuz?» diyerek **Ebû Zer**'i ellerinden kurtardı. **Ebû Zer** ertesi gün aynı şeyi söylediğinde tekrar hücum edip dövdüler. Yine **Abbas** (r.a.) üzerine kapanıp onu kurtardı.[68]

Ebû Zer anlatıyor:

Kardeşim Mekke'ye gidip geldiğinde, bana:

«— Mekke'ye gittim. Kureyşlilerin sabiî[69] dediği zâtı gördüm. O sana çok benziyor.» dedi.

Sonra ben de Mekke'ye gittim. Peygamber'e sabiî diyenlerden birini gördüm ve:

---

68 **Buharî** 1/500, 544

69 Sabiî: Bir dinden çıkıp, başka bir dine giren kimse.

«— Sabiî nerede?» diye sorduğumda, beni göstererek:

«— İşte sabiî, sabiî!..» deyip yüksek sesle bağırdı. Bunun üzerine bütün orada bulunanlar beni taşladılar. Âdeta üzerinde, müşriklerin putlarına kurban kestikleri taş gibi kanlar içinde kalmıştım. Hemen Kâbe'nin örtüsüne gizlendim. Orada onbeş gün kaldım. Zemzem'den başka yiyecek, içecek hiçbir şeyim yoktu. Kâbe'ye girerlerken Resûlullah (s.a.v.) ile **Ebû Bekir** (r.a.) i gördüm. Allah'a yemin ederim ki, Resûlullah'a müslüman selâmı veren ilk insanım. Zira, bu karşılaşmada:

«— Esselâmû aleyke yâ Resûlullah.» dedim. O da:

«— Ve aleykesselâm ve rahmetullah! Kimsin?» diye mukabele etti.

«— **Gıfar** kabilesindenim.» dedim. **Ebû Bekir** de:

«— Yâ Resûlullah izin verin bu gece bu zâtı ben misafir edeyim.» dedi. **Ebû Bekir**'le Mekke'nin aşağısında bir eve gittik. Bana biraz üzüm ikram etti. Mekke'den döndüğümde kardeşime müslüman olduğumu haber verdim. Kardeşim:

«— Ben de senin dinine giriyorum.» dedi. Sonra annemize gittik. O da:

«— Ben de sizin dininize giriyorum.» dedi. Daha sonra kabileme gelip onları da İslâm'a dâvet ettim. Bana uyarak onların bir kısmı müslüman oldu.»[70]

Ebû Zer şöyle diyor:

Mekke'de Resûlullah (s.a.v.) ile bir müddet kaldım. Bana İslâm dinini öğretti. Biraz da Kur'an öğrendim. Sonra:

«— Yâ Resûlallah! Artık dinimi açıklamak istiyorum.» dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

«— Öldürülmenden korkuyorum.» diye beni menetti. Ben de:

«— Öldürülsem de yapacağım.» dedim. Bunun üzerine Resûlullah bir şey demedi. Kâbe'ye gittim. Kureyşliler de toplanmış, kendi aralarında konuşuyorlardı. Ben açıkça kelime-i şehadet getirdim. Hemen Kureyşliler bana saldırdılar. Kurban taşı gibi beni kanlar içerisinde bıraktılar. Beni öldürdüklerini zannediyorlardı. Biraz sonra ayrıldım ve Resûlullah (s.a.v.) ın yanına gittim. Halimi görünce:

«— Ben seni dinini açıklamaktan menetmedim mi?» buyurdu. Ben de:

«— Yâ Resûlallah, içimden böyle arzu ediyordum. Onu yerine getirmiş oldum.» dedim. Biraz daha Peygamber (s.a.v.) ile beraber kaldıktan sonra, bana:

---

[70] **Müslim.**

«— Kabilene git ve İslâm'ı açıktan açığa yaymaya başladığımı duyduğunda tekrar yanıma gel.» buyurdu.[71]

Said b. Zeyd ve Hanımı Hz. Ömer (r.a.) in Kızkardeşi Fâtıma'nın Baskılara Tahammülü :

Kays anlatıyor: **Said b. Zeyd**'in **Kûfe** mescidinde şöyle dediğini işittim:

«— Ömer'in müslüman olduğumuz için kızkardeşini ve beni iple bağladığını hatırlarım. Ömer daha o zaman müslüman olmamıştı.»[72]

Enes (r.a.) anlatıyor:

Ömer kılıcını kuşanıp yola çıktığında **Zühre** oğullarından biriyle karşılaştı. O:

«— Nereye böyle yâ **Ömer**?» deyince:

«— **Muhammed**'i öldürmeye gidiyorum.» diye cevap verdi. Adam:

«— **Muhammed**'i öldürdüğün zaman **Zühre** ve **Haşim** oğullarının elinden nasıl kurtulacaksın?» dedi. Bunun üzerine, **Ömer:**

«— Seni de dinini terketmiş görüyorum.» deyince, adam:

«— Sana bundan daha garibini söyliyeyim mi?» dedi. **Ömer:**

«— Nedir o?» diye sorunca:

«— Kız kardeşin ve eniştem de dinlerini değiştirdiler ve senin mensup olduğun dini terk ettiler.» dedi. **Ömer** derhal öfkeli bir şekilde yoluna devam etti. Kız kardeşiyle eniştesinin evine geldi. O sırada kız kardeşiyle eniştesinin yanında muhâcirlerden **Habbab** (r.a.) denilen birisi vardı. **Habbab, Ömer**'in geldiğini sezince hemen saklandı. **Ömer** içeriye girdi ve:

«— Nedir bu işittiğim sözler?» diye çıkıştı. İçeride **«Tâhâ»** sûresini okuyorlardı.

«— Aramızdaki konuşmadan başka birşey değil.» diye cevap verdiler. **Ömer:**

«— Galiba siz de dininizden çıktınız?» dedi. Eniştesi ise:

«— **Ömer**!.. Hak din senin dininden başka bir din ise, ne dersin?» diye karşılık verince, **Ömer**, eniştesine saldırdı ve onu tekmeledi. Kendisini kocasından uzaklaştırmaya gelen kız kardeşinin ise bir tokatta yüzünü kanlar içinde bıraktı. Bu hale iyice öfkelenen **Fâtıma:**

«— **Ömer**, senin dinin hak din değildir. Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka tanrı yoktur. Yine şehadet ederim ki, **Hz. Muhammed** (s.a.v.), Allah'ın Resûlü'dür.» diyerek müslüman olduklarını açıkladı. **Hz. Ömer** bunları vazgeçirmekten ümidini kesince:

---

[71] **Taberânî; Hılye 1/158-159; Müstedrek 3/336**

[72] **Buharî 1/545-546.**

«— Verin o okuduğunuz kitabı, ben de okuyayım —**Ömer** okuma-yazma bilirdi—.» dedi. Kız kardeşi, **Ömer**'e:

«— Sen pissin. O kitaba ancak temiz olanlar dokunabilir. Kalk yıkanıp abdest al.» dedi. **Ömer** kalkıp abdest aldı. **«Tâhâ»** sûresinin baş tarafından okumaya başladı:

«Tâhâ, Muhammed! Biz sana Kur'an'ı üzülüp sıkıntı çekmen için indirmedik. Hayır, biz Kur'an'ı yüreğinde Allah korkusu olana öğüt olmak üzere gönderdik. Kur'an, yeri ve yüce gökleri yaratan Tanrı tarafından gönderilmiştir. Esirgeyen Tanrı, Arş-ı âlâsından hükümrandır. Göklerde, yerde, göklerle yer arasında, yeraltında ne varsa hepsi O'nundur. Sen sözün açığını söylesen de Tanrı, gizli sözü de, daha saklısını da bilir. Allah O Tanrı'dır ki, O'ndan başka tapacak yoktur. En güzel isimler O'nundur. Sana Musa'nın kıssası erişti mi? Hani Musa, bir ateş görüp ailesine; burada durun, ben bir ateş gördüm. Belki size o ateşten bir kor getirir, yahut ateşin başında doğru yolu gösterecek bir rehber bulurum, dedi. Musa ateşe doğru gitti ve ona varınca kendisine şöyle bir ses geldi: Yâ Musa, ben senin Tanrı'nım, ayakkabılarını çıkar. Çünkü, sen Tuva adlı mukaddes, mübarek bir vadîdesin. Ben seni kendime dost olarak seçtim. Sana vahyolunanı dinle: Allah benim. Benden başka tapacak yoktur. Bana kulluk et. Beni anmak için namazı dosdoğru kıl.»[73]

Bunun üzerine **Ömer:**

«— Beni **Muhammed**'e götürün.» dedi. Saklanan **Habbab** (r.a.) **Ömer**'in bu sözlerini duyunca çıktı ve:

«— Müjde ey **Ömer**, Resûlullah (s.a.v.) ın perşembe gecesi Allah'ım İslâm'ı **Ömer b. Hattab**, yahut **Amr b. Hişam** ile kuvvetlendir, diye yaptığı duasına mazhar olduğunu ümit ediyorum.» dedi. Peygamber (s.a.v.), **Safâ** tepesinin eteğindeki bir evde bulunuyorlardı. **Ömer** hemen Resûlullah'ın bulunduğu eve gitti. Kapıda **Hz. Hamza** ile **Talha** ve eshabdan birkaç kişi vardı. **Hamza, Ömer**'i görünce tanıdı, telâşlandılar. **Hz. Hamza:**

«— Evet, bu **Ömer.** Eğer Allah Teâlâ **Ömer**'e hayır murad etmişse müslüman olur ve Peygamber (s.a.v.) e uyar. Şayet kötülük murad etmişse bizim için **Ömer**'in hakkından gelmek kolaydır.» dedi. Bu sırada içeride Peygamberimize vahiy geliyordu. Dışarı çıktı, **Ömer**'in elbisesi ve kılıcının kabzasından tutup:

«— Ey **Ömer**, bu duruma son vermiyecek misin? Allah'ın **Velid b. Mugîre**'ye verdiği zillet ve azabı sana da vermesini mi bekliyorsun?» dedi ve şöyle dua etti:

«— Allah'ım, işte **Ömer b. Hattab**! Allah'ım, **Ömer b. Hattab** ile dini kuvvetlendir.» **Hz. Ömer** de:

---

[73] **Tâhâ: 1-14**

«— Şehadet ederim ki, sen Allah'ın Peygamberisin.» diyerek müslüman oldu. Ve:

«— Artık dini açıktan açığa yaymaya başlıyalım, yâ Resûlallah.» dedi.[74]

Sevban şöyle rivayet ediyor:

Resûlullah (s.a.v.): «Allah'ım! **Ömer b. Hattab** ile İslâm'ı kuvvetlendir.» diye dua etmişti. **Hz. Ömer** bir gece önce kız kardeşini, **«Yaratan Rabbi'nin adıyla oku!»** âyetini okurken, öldüresiye dövmüş, sonra da öldü diye bırakıp gitmişti. Seher vakti kalktığında yine kız kardeşini aynı âyeti okurken sesini duyunca, kendi kendine:

«— Allah'a yemin ederim ki, bu ne şiir ve ne de mânasız bir sözdür.» dedi ve derhal Resûlullah (s.a.v.) a gitti. Kapıda **Bilâl** (r.a.) vardı. Kapıyı vurdu. **Bilâl:**

«— Kim o?» diye seslendi. O da:

«— **Ömer b. Hattab!**» diye cevap verince, **Bilâl** (r.a.):

«— Senin için Resûlullah (s.a.v.) dan izin istiyeyim.» deyip Peygamberimize:

«— Yâ Resûlallah, kapıda **Ömer** var.» dedi. O zaman Hz. Peygamber (s.a.v.), **Bilâl**'e:

«— Eğer Allah, **Ömer** hakkında iyilik dilerse onu bu dine sokar. Aç kapıyı.» dedi. **Hz. Ömer** içeri girince Resûlullah (s.a.v.) pazularından tutup sarstı ve **Ömer**'e:

«— Ne istiyorsun, niye geldin?» diye sordu. **Ömer** (r.a.):

«— Davet ettiğin dini bana da anlat!» dedi. Peygamberimizin:

«— Ortağı olmayan tek Allah'tan başka ilâh olmadığına ve **Muhammed**'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet edersin.» demesi üzerine **Hz. Ömer,** hemen orada müslüman oldu ve:

«— İslâm'a girdiğimi ilân etmeye gidiyorum.» dedi.[75]

Hz. Ömer'in azatlısı **Eslem** de şöyle anlatır:

Ömer b. Hattab:

«— Size ilk müslüman oluşumu anlatmamı ister misiniz?» dedi.

«— Anlat, anlat.» dedik. Şöyle devam etti:

«— Resûlullah (s.a.v.) a karşı insanların en çok düşman olanı idim. Çok sıcak bir günde Mekke yollarından birinde iken anîden Kureyş kabilesinden biri beni gördü ve:

«— Nereye gidiyorsun **İbn-i Hattab**?» dedi.

«— O (Peygamber) adama.» dedim. Adam:

---

[74] **Aynî:** 8/68; **Bidâye** 3/81; **İbn-i Sa'd:** 3/191

[75] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid** 9/62, 64

«— Ey **Hattaboğlu,** bu din senin evine kadar girdi. Sen hâlâ bunu söylüyorsun.» dedi. **Ömer,** adama:

«— Kimin evine?» deyince, kız kardeşimin İslâm'a girdiğini söyledi. Hemen öfkelice geri döndüm. —Resûlullah, yoksul kimseler müslüman olunca, onları birer ikişer kendilerine bakacak bir başkasının yanına verirdi— Kız kardeşimin kocasına iki kişi vermişti. Kapıyı çaldım. Kim olduğum soruldu. **Hattaboğlu Ömer** olduğumu söyledim, —Ellerinde bir kitap, okuyorlardı— Sesimi duyunca kalkıp bir yere gizlendiler ve kitabı bıraktılar. Kız kardeşim bana kapıyı açınca, ona:

«— Ey kendisinin düşmanı! Sabiî mi oldun?» dedim. Aynı zamanda elimdeki şeyi de kaldırıp kafasına vuruyordum. Kadıncağız ağladı ve:

«— **Hattaboğlu,** yapacağını yap, ben müslüman oldum artık!» dedi. gittim, sedirin üzerine oturdum. Baktım, kapının ortasında bir sayfa var.

«— Bu sayfanın işi ne burada?» diye sorduğumda:

«— Onu bize bırak Hattaboğlu!» deyip, yıkanıp temizlenmediğimi, O'na ancak temiz olanların dokunabileceğini söyledi. Ben ısrar ettim. Nihayet sayfayı bana verdi.[76]

Osman b. Mazûn'un baskılara tahammülü

Osman anlatıyor:

Velid b. Mugîre'nin himayesinde rahat rahat dolaşıyordum. Allah'ın Resûlü'nün eshabının başına gelen felâketleri görünce kendi kendime:

«— Arkadaşlarım, dindaşlarım çeşitli eziyetlerle, sıkıntılarla karşılaşırken benim, hiçbir sıkıntıya katlanmadan bir müşrikin himayesinde rahat rahat dolaşmam, ruhumdaki çok büyük bir eksikliği gösteriyor.» dedim. Bunun üzerine hemen **Velid b. Mugîre**'ye gittim ve:

«— Yâ **Velid,** sağol, artık himayenden çıkıyorum. Sen vazifeni yaptın.» dedim.

«— Niçin, yeğenim? Belki kavmimden birisi sana eziyet etmeye kalkışır?» dedi. Bense:

«— Hayır, bu fikrimde kararlıyım. Bundan sonra Allah'ın himayesine girmek istiyorum. Ondan başkasının himayesinde olmak hoşuma gitmiyor.» dedim.

«— O halde, Kâbe'ye git, benim seni himayeme aldığımı açıkça ilân ettiğim gibi, sen de himayemden çıktığını bağırarak ilân et.» dedi. Oradan ayrılıp, Kâbe'ye vardık. **Velid,** oradakilere:

---

[76] **Bezzâr; Mecmeu'z Zevâid 9/64**

«— **Osman**, himayemden çıktı.» dedi. Ben de:

«— Doğru söylüyor. O vefalı, şerefli bir insandır. Allah'tan başkasının himayesinde bulunmak istemediğim için onun himayesinden çıkıyorum.» dedim.

Oradan ayrılıp, bir Kureyş meclisinde şiir okuyan **Lebid b. Rebia'**nın yanına gittim. Onların yanına oturdum. **Lebid:**

«— Unutmayın, Allah'tan başka her şey boştur, fânidir.» şiirini okurken:

«— Doğru söylüyorsun.» dedim.

«— Şüphesiz her naîm'in sahip olduğu saadet de yok olacak.» deyince:

«— Yalan söylüyorsun. Naîm: Cennet ehlidir. Onlar ebedî mutluluk içindedir.» dedim. Bunun üzerine **Lebid:**

«— Kureyşliler! Yanınızda oturan ileri geri konuşup duruyor. Bu daha ne kadar böyle devam edecek?» dedi. İçlerinden biri:

«— Bu aptalın tekidir. Onun gibi birçokları daha var. Dinimizden ayrıldılar. Sen bunun sözlerine aldırma.» dedi. Ben de ona karşılık verdim. İş büyüdü. Bu adam, gözümün üstüne bir tokat vurdu. Gözüm morardı. **Velid b. Mugîre** de orada idi. Benim başıma geleni görünce:

«— Ah, yeğenim! Sen himayemde iken, başına bunlar gelmiyordu. Gözün de sağlamdı.» dedi. Ben de:

«— Doğru söylüyorsun. Ama bence, Allah yolunda, öbür gözüme de birşey olmazsa, işte o zaman o gözüm sakattır. Ben, senden daha şerefli, daha güçlü birisinin himayesindeyim, yâ **Velid**!» dedim.

Gözümdeki bu morluk üzerine şu şiiri söyledim:

«Rabbimin rızası uğrunda, gözüme, hidayete ermemiş bir mülhidin elleri uzanmışsa eğer, bunun sevabını Allah verecektir. Ey kavmim, Allah'ın kendisinden hoşnut olduğu kimse mesut olur. Ben —her ne kadar azgın, sapık, beyinsiz diyorsanız da— Allah'ın Resûlü **Muhammed'**in dinindenim. Bu dine bağlanmaktan da maksadım, Allah rızasıdır. Bize zulüm de edilse, tecavüz de edilse, hak olan bizim dinimizdir.»

Hz. Ali de bu hâdiseden dolayı şu şiiri söyledi:

«Zamanın emniyetli olmadığından haberin yok mu? Mahzunlar gibi ağlıyarak moralini bozdun. Sapık kavimleri tanımıyor musun? Hak dine dâvet edene zulmediyorlar. Başlarına bir belâ gelmediği müddetçe de kötülüklerinden vazgeçmiyecekler. Onların arasında haksızlık, bir yol olmuştur. Emniyetli de değildir. Allah onları perişan etsin. Görmüyor musunuz? Allah'tan korkmadan, Osman b. Mazun'un gözüne insafsızca

vurdukları zaman ne kadar kızdık! Eğer böyle hareket edenler biraz daha yaşarlarsa yaptıklarının karşılığını fazlasıyla göreceklerdir.»[77]

Mus'ab b. Umeyr (r.a.) ın Baskılara Tahammülü:

Mus'ab b. Umeyr, gençliği, yüz ve saçlarının güzelliği bakımından Mekke'nin tek delikanlısı idi. Anne ve babası kendisini çok severlerdi. Aynı zamanda annesi son derece zengindi. **Mus'ab**'a en güzel ve en zarif elbiseler giydirirdi. **Mus'ab,** Mekkelilerin en güzel kokular kullananı ve «hadramî» denilen en değerli ayakkabıyı giyeniydi. Peygamberimiz onu hatırlar ve şöyle derdi:

«— Mekke'de **Mus'ab**'dan daha güzel saçlı, daha güzel elbiseli ve durumu daha iyi olan hiçbir kimse görmedim.» **Mus'ab,** Resûlullah (s.a.v.) ın **Erkam**'ın evinde insanları İslâm'a davet ettiğini duyunca O'nun huzuruna gidip müslüman oldu ve O'nu tasdik ettikten sonra çıktı. Annesinden ve kavminden korktuğu için müslümanlığını gizliyor ve Resûlullah (s.a.v.) a gizlice gidip geliyordu. Fakat **Osman b. Talha,** onu namaz kılarken gördü, annesine ve kabilesine haber verdi. **Mus'ab**'ı yakalayıp birinci Habeşistan hicretine kadar hapsettiler. Habeşistan'a gitti. Sonra müslümanlarla beraber Habeşistan'dan döndü. Ne var ki, durumu değişmiş, perişan bir vaziyetteydi. Annesi onu, bu durumundan dolayı kınayıp, evlâtlıktan reddetti.[78]

Abdullah b. Huzafe Es-Sehmî (r.a.) nin Sıkıntılara Tahammülü:

Ebû Râfî şöyle anlatıyor:

Ömer b. Hattab (r.a.), bir orduyla Bizans'a müteveccihen yola çıkmıştı. Aralarında Peygamber (s.a.v.) in eshabından **Abdullah b. Huzafe** denilen bir zât vardı. Rumlar bunu esir ettiler. Krallarına götürdüler ve:

«— Bu, **Muhammed**'in eshabındandır.» dediler. Kral, **Abdullah**'a:

«— Hıristiyan olur musun? Seni mülk ve saltanatıma ortak yapayım?» dedi. **Abdullah** bu teklife:

«— **Muhammed** (s.a.v.) in dininden bir an bile dönmeme karşılık senin ve bütün Arapların sahip olduğunu versen, yine dönmem.» diye cevap verdi. Kral:

«— O halde seni öldüreceğim.» dedi. **Abdullah:**

«— Buna muktedirsiniz.» diye cevap verdi. Kralın emriyle çarmıha gerildi. Okçulara, ellerinin ve ayaklarının yakınlarına ok atmalarını söy-

---

[77] **Hılye 1/103; El-Bidâye 3/93; Mecmeu'z-Zevâid 6/34**
[78] **İbn-i Sa'd 3/82**

ledi. Aynı zamanda **Abdullah**'a devamlı Hıristiyanlığı telkin ediyor, fakat o, bu telkinlere itibar etmiyordu. Sonra Kral emretti. **Abdullah** çarmıhtan indirildi. Kral bir kazan getirtti. İçerisine su doldurulup kaynatıldıktan sonra, iki müslüman esir çağırdı. Birinin kazana atılmasını emretti. Onlardan biri kaynayan suya atıldı. Kral yine **Abdullah** (r.a.) a Hıristiyanlık telkininde bulunuyor, lâkin o, aynı şekilde bu telkinlere aldırış etmiyordu.

Nihayet Kral, kaynayan suya **Abdullah** (r.a.) ın atılmasını emretti. **Abdullah** kazanın başına getirilince, ağladı. Kral, **Abdullah** (r.a.) ın korktuğunu zannederek:

«— Bırakın onu, ağladı.» dedi. Hıristiyanlık teklifini tekrarladı. **Abdullah** (r.a.) ın kabul etmediğini görünce, ona:

«— O halde niçin ağladın?» diye sordu. **Abdullah** (r.a.) şu cevabı verdi:

«— Kendi kendime: Şu anda bu kazana atılıp gideceksin. dedim. İstedim ki, vücudumdaki tüylerin sayısınca canım olsun da Allah yolunda böyle kazana atılsın. İşte beni ağlatan budur.» Bunun üzerine Kral, ona:

«— Başımdan öper misin? Seni serbest bırakacağım.» dedi. **Abdullah** (r.a.) Krala:

«— Bütün müslüman esirleri serbest bıraktığın takdirde başından öperim.» dedi. Kral da:

«— Tamam, kabul.» dedi.

O zaman **Abdullah b. Huzâfe** (r.a.) kendi kendine:

«— Bu Allah'ın düşmanlarından biridir. Başını bütün müslüman esirleri serbest bırakması için öptüğümden dolayı üzülmüyorum.» deyip ona yaklaştı ve başını öptü. O da esirleri kendisine verdi. Esirleri **Hz. Ömer** (r.a.) e getirdi. **Hz. Ömer, Abdullah** (r.a.) ın başından geçenleri duyunca:

«— **Abdullah b. Huzâfe**'nin başından öpmek her müslümana bir vazifedir. İşte önce ben öpüyorum.» deyip kalktı ve başından öptü.[79]

DİĞER ESHABIN BASKILARA TAHAMMÜLÜ

Eshabın Müşriklerden Gördükleri Eziyetler:

Said b. Cübeyr anlatıyor:

Abdullah b. Abbas'a, eshabın müşriklerden gördükleri eziyet neticesi dinlerini terk etmekte mazur sayılıp sayılmadığını sordum.

«— Evet, mazur sayılıyorlardı.» dedi ve şöyle devam etti:

---

[79] **Kenz'ul-Ummal** 7/62; **El-İsâbe** 2/297; **Beyhakî; İbn-i Asâkir.**

«— Allah'a yemin ederim ki, müşrikler eshabdan birini dövüyor, aç ve susuz bırakıyorlardı. Öyle ki, fazla eziyet sebebiyle oturduğu yerden kalkamıyor ve onlara istedikleri cevabı vermek zorunda kalıyordu. Hatta, «Lât ve Uzza»[80], Allah'ın dışında iki tanrıdır, derler, o da: «Tamam!» diye onları tasdik ederdi. Yanlarına domuzlan böceği gelir, ona:

«— Bu senin Allah'tan başka ilâhın mıdır?» derler. O da onların ellerinden ve eziyetlerinden kurtulmak için:

«— Evet.» diye onları tasdik ederdi.[81]

Peygamber (s.a.) in ve Eshabının Hicretten Sonra Medîne'deki Durumu:

Übey b. Kâ'b (r.a.) anlatıyor:

Peygamberimiz ve eshabı, Medine'ye gelince Medineliler kendîlerini bağırlarına bastılar. Fakat diğer Araplar onlara karşı düşmanlıkta birleştiler. Eshab buna rağmen şöyle diyordu:

«— Görüyorsunuz ki biz, gece, gündüz huzur ve emniyet içinde yaşıyor. Allah'tan başka kimseden de korkmuyoruz.» Bunun üzerine:

Hak Teâlâ, içinizden îman edenlere ve doğru dürüst işler işleyenlere şunları va'detti: Daha öncekileri hükümran kıldığı gibi, onları da yeryüzüne hükümran kılacak. Onlar için beğendiği ve hoşnut olduğu dini hâkim kılacak, onların içlerindeki korkuyu kaldırıp emniyet verecek, onlar yalnız Bana tapacak, Bana hiçbir şerik koşmayacaklar. Her kim bundan sonra nankörlük ederse, işte fâsık olanlar onlardır.»[82] âyeti nâzil oldu.

Zatürrikâ Gazvesi, Peygamber (s.a.) ve Eshabının Çektiği Eziyetler:

Ebû Musa anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir gazveye çıktık. Biz altı kişiydik. Bir tek yük devemiz vardı. Onun peşinden yürüyorduk. Yürümekten ayaklarımız delinmişti. Öyle ki, benim tırnaklarım düşmüştü. Bu yüzden ayaklarımıza bez parçaları sarıyorduk. İşte böyle ayaklarımıza bez parçası sardığımız için bu gazveye (sargılı gazve) mânasına **(Zatürrikâ)** denildi.[83]

---

80 Müşriklerin tanrı diye taptıkları iki put.

81 **Bidâye 3/59; İbn-i İshâk**

82 **Nûr: 55; İbn-i Münzir; Taberânî; Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 1/259; Mecmeu'z-Zevâid 7/83**

83 **İbn-i Asâkir; Ebû Ya'lâ; Kenz'ul-Ummal 5/310; Hılye 1/260**

ALLAH'A VE RESÛLÜNE DAVET YOLUNDA AÇLIĞA TAHAMMÜL

Hz. Peygamber (s.a.) in Açlığa Tahammülü:

Numan b. Beşir (r.a.) diyor ki:

Siz bugün dilediğiniz şeyi yiyip içmiyor musunuz? Ben Peygamberinizin karnını doyuracak hurma bile bulamadığını gördüm.[84]

Açlık Çekene Şiddetli Hesap Sorulmaz

Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle diyor:

Resûlullah (s.a.v.) ın huzuruna girdim. Oturarak namaz kılıyordu.

«— Ya Resûlallah, görüyorum ki, oturarak namaz kılıyorsunuz. Size ne oldu?» diye sordum.

«— Açlık **Ebû Hüreyre**!..» diye cevap verdi. Ağladım. Bana:

«— Ağlama **Ebû Hüreyre**! Zira, dünyada Allah rızası için açlık çeken, kıyamet günü şiddetli hesap görmez.» buyurdu.[85]

Hz. Peygamber (s.a.v.) in İçinde Ateş Yakılamıyan Evleri:

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

Ebû Bekir (r.a.) in ailesi bir gece bize bir koyun budu göndermişti. Ben tutuyordum, Resûlullah da kesiyordu. Ve bu işi karanlıkta yapıyorduk. **Hz. Aişe**'ye:

«— Işıksız mı, ey mü'minlerin annesi?» denildiğinde, **Hz. Aişe:**

«— Biraz yağımız olsa, bırak ışık yakmayı, yerdik.» diye cevap verdi.[86]

Ebû Hüreyre anlatıyor:

Aylar geçerdi de Hz. Peygamber'in ailelerinden hiçbirinin evinde ne ışık ne de ateş yanardı. Biraz zeytin bulsalar yağını çıkarırlar, biraz iç yağı buldular mı, yerlerdi.[87]

Ebû Hüreyre şöyle der:

Aylar geçerdi de Resûlullah (s.a.v.) ın ailelerin evlerinde ne ekmek ve ne de yemek için hiç ateş yanmazdı. **Ebû Hüreyre**'ye ne ile yaşadıklarını sordular:

«— Hurma ve suyla. Bir de onların ensardan koyunları olan kom-

---

[84] Müslim; Tirmizî; Tergîb; 5/154; Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Kenz'ul-Ummal 4/40

[85] Hılye; İbn-i Asâkîr; İbn'ün-Neccâr; Kenz'ul-Ummal 4/41

[86] Tergîb 5/155; Kenz'ul Ummal 4/38; Taberânî; Müsned-i Ahmet b. Hanbel.

[87] Ebû Ya'lâ; Tergîb 5/154; Mecmeu'z-Zevâid 10/325

şuları vardı. —Allah onlara hayır ihsan etsin— Peygamberimizin ailelerine süt gönderirlerdi.» diye cevap verdi.[88]

Bir başka rivayette **Hz. Aişe** (r.a.) şöyle diyor:

Biz, Resûlullah'ın evinde ocak v.s. yakmadan kırk gün beklerdik. **Hz. Aişe**'ye:

«— Neyle yaşıyordunuz?» diye sorulunca:

«— Bulursak hurma ve suyla.» diye cevap verdi.[89]

Meşruk şöyle diyor:

Hz. Aişe (r.a.) nin yanına gittim. Beni yemeğe davet etti ve şöyle dedi:

«— Sofrayı görünce içimden ağlamak geliyor ve ağlıyorum.»

«— Niçin?» diye sordum.

«— Resûlullah (s.a.v.) ın vefatına yakın günleri hatırlıyorum. Vallahi o, bir günde iki öğün ekmek ve et yiyerek doymamıştır.» diye cevap verdi.[90]

Hz. Aişe şöyle der:

Muhammed (s.a.v.) in ailesi vefatına kadar üst üste iki gün arpa ekmeği yiyerek bile doymamıştır.[91]

Yine **Hz. Aişe** anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.) peşpeşe üç gün doyuncaya kadar yemek yememiştir. İsteseydik biz de doyabilirdik. Fakat Resûlullah, diğer ihtiyaç sahiplerini kendine tercih ederdi.[92]

Peygamber (s.a.v.) in Karşılaştığı Güçlükler:

Hasan (r.a.) şöyle diyor:

Resûlullah (s.a.v.) bizzat kendisi insanlara yardım ederdi. Hatta kendi hırkasını deriyle yamadığı olurdu. Vefatına kadar aralıksız üç gün hem öğle, hem akşam yemeği yediği olmamıştır.[93]

Enes (r.a.) de şöyle der:

Peygamber (s.a.v.) vefatına kadar sofra üzerinde yemek yememiştir. Aynı zamanda ince un ekmeği de yememiştir. Kızarmış koyun eti de görmemiştir.[94]

---

88 **Mecmeu'z-Zevâid** 10/215; **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Tergîb** 5/155; **Buharî; Müslim.**

89 **Kenz'ul-Ummal** 4/38

90 **Tergîb** 5/149

91 **Taberî; Kenz'ul-Ummal** 4/38

92 **Beyhakî; Tergîb** 5/149

93 **İbn-i Eb'id-Dünya**

94 **Buharî; Tergîb** 5/153

İbn-i Abbas (r.a.), Resûlullah (s.a.v.) ın üst üste birkaç geceyi akşam yemek bulamayıp ailece aç olarak geçirdiklerini ve ekmeklerinin çoğunun arpa ekmeği olduğunu söylüyor.[95]

Enes (r.a.) şöyle der:

Hz. Fâtıma (r.a.), Peygamber (s.a.v.) e gelip bir parça arpa ekmeği verdi. Peygamberimiz, **Hz. Fâtıma'**ya:

«— İşte bu, babanın üç gündür ilk yemeğidir.» dedi. Resûlullah'a sıcak bir yemek getirildi. Yiyip bitirdikten sonra:

«— Elhamdülillâh, şu kadar zamandan beri karnıma ilk defa bir sıcak yemek girdi.» buyurdu.[96]

Sehl b. Sa'd (r.a.), Resûlullah (s.a.v.) ın peygamberliğinden vefatına kadar ince un görmediğini söyledi. Kendisine:

«— Peygamber (s.a.v.) zamanında sizin eleğiniz yok muydu?» diye sorulduğunda, Resûlullah'ın yine Peygamberliğinden vefatına kadar (un elemek için) elek de görmediğini nakletmiştir. **Sehl'**e:

«— Elenmemiş arpayı nasıl yiyordunuz?» denildiğinde şöyle cevap veriyor:

«— Arpayı öğütür, üflerdik. Uçan uçardı, kalanı yoğururduk.»[97]

Hz. Aişe (r.a.) de Resûlullah (s.a.v.) ın sofrasında az veya çok arpa ekmeği dahi artmadığını söylemektedir. Yine Hz. Aişe, Peygamber'in huzurundan, üzerinde yemek artığı olan hiç sofra kaldırmadım, demektedir.»[98]

Peygamber (s.a.v.) ve Eshabının Açlıktan Karınlarına Taş Bağlamaları:

Ebû Talha (r.a.) anlatıyor:

Her birimiz, elbiselerimizi kaldırıp karınlarımızdaki birer taşı göstererek Resûlullah (s.a.v.) a açlıktan şikâyet ettik. Sonra Resûlullah (s.a.v.) elbisesini kaldırdı. Bir de baktık, onun karnında iki taş vardı.[99]

İbn-i Büceyr şöyle söylüyor:

Bir gün Peygamber (s.a.v.) aç kalmıştı. Gidip bir taş aldı ve karnına bağladı. Sonra şöyle buyurdu:

«— Dikkat ediniz! Dünyada yiyen, nimetler içinde bulunan birçok nefis vardır ki, kıyamet gününde aç ve çıplaktırlar. İyi biliniz ki nef-

---

[95] **Tirmizî; Tergîb** 5/148, 151
[96] **Mecmeu'z-Zevâid** 10/312; **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Tergîb** 5/149.
[97] **Tergîb:** 5/153
[98] **Tergîb:** 5/151; **Mecmeu'z-Zevâid:** 10/313
[99] **Tergîb:** 5/156

sine iyilik eden birçokları, aslında ona ihanet etmekte, ihanet ettiğini zanneden birçokları da aslında ona iyilik etmektedirler.»[100]

Hz. Aişe (r.a) ın Tokluk Hakkındaki Sözleri:

Hz. Aişe şunları söylüyor:

«Bu ümmet içerisinde Peygamberleri **Hz. Muhammed**'den sonra zuhur eden ilk belâ, tokluktur. Zira, halkın karnı doyup bedenleri gelişince kalbleri zayıflayıp şehvetleri arttı.»[101]

Hz. PEYGAMBER (s.a.v.) AİLESİNİN, EBÛ BEKİR VE ÖMER (r.a.) İN AÇ KALIŞLARI

Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir ve Ömer (r.a)'nın Aç Kalışları ve Ebû Eyyüp ile Aralarında Geçenler:

İbn-i Abbas (r.a.) anlatıyor: **Ebû Bekir** (r.a.) günün sıcak bir vaktinde mescide gitmişti. **Hz. Ömer** (r.a.) in şöyle dediğini duydu:

«— Ey **Ebû Bekir!** Bu saatte niçin dışarı çıktın?» **Ebû Bekir,** bu saatte kendisini dışarı çıkmaya mecbur eden sebebin açlık olduğunu söyledi. **Ömer** (r.a.) de:

«— Benim çıkmama sebep de, vallahi bundan başka bir şey değildir.» dedi. Bunlar böyle dertleşirlerken birden Resûlullah (s.a.v.) çıkageldi ve kendilerine bu saatte niçin çıktıklarını sordu. Resûlullah'a şiddetli açlıktan dolayı çıktıklarını söylediler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.):

«— Nefsim, kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, beni de dışarı çıkaran şiddetli açlıktan başka bir şey değildir. Kalkın benimle gelin.» buyurdu. Yürüyüp **Ebû Eyyub-el Ensarî** (r.a.) nin kapısına geldiler. **Ebû Eyyub,** Peygamber (s.a.v.) e her gün yemek veya süt ayırırdı. O gün Peygamberimiz geç kaldığından ayırdığını çocuklarına yedirmiş, kendisi de hurmalığına çalışmaya gitmişti. Kapıya geldiklerinde dışarıya **Ebû Eyyub**'un hanımı çıktı, Resûlullah ve yanındakilere:

«— Hoş geldiniz.» dedi. Peygamberimiz (s.a.v.):

«— **Ebû Eyyub** nerde?» diye sordu. **Ebû Eyyub** hurmalığında çalışırken Peygamberimizin geldiğini duydu ve koşarak geldi. O da Resûlullah ve yanındakilere:

«— Hoş geldiniz!» dedikten sonra, Peygamberimize:

---

[100] **Tirmizî; Tergîb:** 3/422; **El-Hatib; İbn-i Mendeh, El-İsâbe:** 2/486

[101] **Buhârî:** Kitab-üd duafâ; **İbn-i Ebîd-Dünya** Kitab-ül cü'; **Tergîb** 3/420

«— Ey Allah'ın nebîsi, bu zaman sizin gelme vaktiniz değil.» dedi. Peygamberimiz, **Ebû Eyyub**'a:

«— Doğru söyledin.» diye mukabele etti. **Ebû Eyyub** (r.a.) gidip üzerinde kurusu, olgunu, tazesi bulunan bir hurma salkımı getirdi. Peygamber (s.a.v.):

«— Ben bunu istemedim, bize kuru hurma topla.» deyince, **Ebû Eyyub:**

«— Ya Resûlallah, istedim ki, hem kuru, hem olgun, hem de tazesinden yiyesiniz. Değil kuru hurma, ben size bununla beraber bir hayvan da kesebilirim.» dedi. Peygamberimiz, **Ebû Eyyub**'a kesecek olursa sağılanını kesmemesini söyledi. Bunun üzerine tutup bir oğlak kesti. Hanımına:

«— Sen de bize hamur yoğurup ekmek yap. Sen iyi ekmek yaparsın.» dedi. Oğlağın yarısını alıp haşladı, yarısını da kızarttı. Yemek pişip de Resûlullah (s.a.v.) ve eshabının önüne getirilince Resûlullah, oğlaktan biraz alıp bir ekmeğin içine koydu ve **Ebû Eyyub**'a:

«— Bunu **Fâtıma**'ya götür. Zira, günlerdir o böyle yemek görmedi.» dedi. O da derhal alıp **Fâtıma** (r.a.) ya gitt. Yemeği yiyip doyduklarında Resûlullah (s.a.v.):

«— Ekmek, et, kuru, taze ve olgun hurma...» dedi ve gözleri yaşararak ilâve etti: «Nefsim, kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, işte bunlar kıyamet gününde hesabını vereceğiniz nimetlerdir.» Bu söz, eshaba ağır geldi. O zaman Peygamberimiz şöyle buyurdu:

«— Bilâkis böyle nimetlere kavuşup onları yerken, 'bismillâh' deyin. Doyduğunuz vakit de, 'bizi doyuran, bize nimetler veren ve iyilik eden Allah'a hamdolsun' deyin. Zira, buna ancak hamdle mukabele edilir.» buyurdu. Yemeği yiyip kalkınca Peygamberimiz (s.a.v.), **Ebû Eyyub** (r.a.) a:

«— Yarın bize gel.» dedi. Resûlullah (s.a.v.) kendisine iyi niyetle gelen herkesi mükâfatlandırmaktan hoşlanırdı. **Ebû Eyyub,** Resûlullah (s.a.v.) ın kendisine, «gel» dediğini duymamıştı. Resûlullah (s.a.v.) ın bu emrini **Ebû Eyyub** (r.a.) a **Hz. Ömer** (r.a.) tekrar söyledi. **Ebû Eyyub** ertesi gün geldiğinde, Resûlullah (s.a.v.) ona kendi cariyesini verdi ve:

«— Ona iyilik et. Çünkü yanımızda kaldığı müddetçe biz ondan hep iyilik gördük.» buyurdu. **Ebû Eyyub,** cariyeyi Peygamber (s.a.v.) in yanından alıp da evine getirince:

«— Resûlullah (s.a.v.) ın tavsiyesinden dolayı, onu azat etmekten başka iyilik bulamıyorum.» dedi ve cariyeyi azat etti.[102]

---

[102] **Tergîb: 3/431; Kenz'ul-Ummal 4/40; El Münziri 5/167**

Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın Aç Kalışları:

Hz. Fâtıma anlatıyor: Bir gün, Allah'ın Resûlü evimize geldi ve:

«— Torunlarım Hasan ile Hüseyin nerede?» diye sordu. O gün açtık. Evimizde tadımlık için dahi hiçbir şey yoktu. **Hz. Ali**, Allah'ın Resûlü'ne:

«— Onları bir yere götürdüm. Seni görünce ağlamalarından korktum. Sende de birşey yok.» dedi. Bunun üzerine Resûlullah, torunlarının bulunduğu Yahudinin evine gitti. Onları, hurma ağacının dibindeki havuzun yanında oynarlarken gördü. Önlerinde de hurma artığı vardı. Resûlullah, **Hz. Ali**'ye:

«— Ya **Ali**, sıcak basmadan, torunlarımı götürsen iyi olur.» buyurdu.

Hz. Ali de:

«— Evimizde hiçbir şey yok. Aç karnına sabahladık. Yâ Resûlallah, şuraya azıcık otur da, **Fâtıma**'ya götürmek için biraz hurma toplıyayım.» dedi. Resûlullah oraya oturdu. **Ali, Fâtıma**'ya biraz hurma topladı. Topladıklarını bir bohçaya koydu. Çocuklardan birini **Hz. Peygamber**, diğerini **Hz. Ali** kucağına aldı. Oradan ayrıldılar. Yolda, birinin aldığı çocuğu diğeri, diğerinin aldığı çocuğu öbürü alarak eve kadar geldiler.[103]

Atâ (r.a.) anlatıyor:

Hz. Ali'nin şöyle dediğini söylediler:

Günlerdir, ne bizim, ne de **Hz. Peygamber**'in evinde yiyecek hiçbir şey yoktu. Dışarıya çıktım. Yolda, bir dinâr gördüm. Bir ara, onu alıp almamak hususunda tereddüt geçirdim. Açlığın verdiği bitkinlik sebebiyle almak mecburiyetinde kaldım. Çarşıya gidip bu bir dinar ile bakkaldan un aldım. Unu, eve **Fâtıma**'ya getirdim. Kendisine:

«— Hamur yoğur ve ekmek yap!» dedim. Hamur yoğurmaya başladı. O kadar bitkindi ki, dik duramıyor, sallanıyor ve her sallanışında zülüfleri leğenin kenarına değiyordu. Ekmeği pişirdi. Ben de bu sırada, durumu Resûlullah'a anlatmıştım. Resûlullah:

«— Yiyebilirsiniz. O, Allah'ın size lütfettiği bir rızıktır.» buyurdu.[104]

Hz. Ali anlatıyor:

Resûlullah ile beraber, açlık sebebiyle, karnımıza taş bağladığımızı hatırlıyorum. Bugünse malımın zekâtı kırkbin dinarı bulmaktadır.[105]

Hz. Peygamber'in Ümmü Süleym'e, Açlığa Tahammül Etmesini Tavsiyesi:

Ümmi Süleym anlatıyor:

Hz. Peygamber, bana:

«— Sabırlı ol. Allah'a yemin ederim ki, **Muhammed**'in evinde de

---

[103] **Tabcrânî; Tergîb, 5/171; Mecmeu'z-Zevâld 10/316**

[104] **Kenz'ul-Ummal 7/328; Ebû Davut 1/240**

[105] **Mecmeu'z-Zevâîd 9/123**

yedi gündür, yiyecek hiçbir şey yok. Onların evinde de üç günden beri kazan kaynamadı. Allah'tan Tihame dağlarının hepsini altın yapmasını istesem vallahi yapar.» buyurdu.[106]

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Aç Kalışı:

Sa'd anlatıyor:

Mekke'de, Resûlullah'ın yanında, devamlı açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir kavimdik. Musîbetlerle karşı karşıya geldiğimizde durumumuzu takdir ediyor, kendimizi buna alıştırıyor ve sabrediyorduk. Bir gece Mekke'de, Resûlullah ile beraber dışarı çıkmıştık. Küçük abdestimi yaparken, yerde birşey olduğunu hissettim. Bir de ne göreyim: Bir deve derisi parçası! Hemen aldım, yıkadım. Sonra ateşe tuttum. Daha sonra iki taş arasında ezdim. Ağzıma bir parça ondan alıyor, bir yudum su içiyordum. Bunu yedikten sonra üç gün idare ettim.»[107]

Sa'd b. Ebî Vakkas anlatıyor:

Allah yolunda ok atan Arapların ilkiyim. Resûlullah ile birlikte savaşlara katıldık. Yiyecek hiçbir şeyimiz yoktu. Huble denilen bir bitki yaprağı ile idare ediyorduk. Dışkılarımız, tavşan pisliğine dönmüştü.[108]

Mikdâd b. Esved ve iki Arkadaşının Aç Kalışları:

Mikdâd anlatıyor:

Ben ve iki arkadaşım, açlıktan gözlerimiz kararmış ve kulaklarımız duyarlığını kaybetmiş bir vaziyette geldik. Durumumuzu Resûlullah'ın eshabına arzettik. İçlerinden bizi ağırlayacak çıkmadı. O zaman, Resûlullah bizi kendi çadırına götürdü. —Üç tane sağılan keçileri vardı— Resûlullah, sütü aramızda taksim ediyordu. Biz de Resûlullah'ın payını ayırıyorduk. Biraz sonra kendisi gelip selâm verdi. Uyuyanlar uyanmadılar. Zaten hafif bir sesle selâm vermişti. Bu sırada, şeytan bana: Haydi, bu sütü iç! diyordu. Resûlullah, ensarın yanına gitti. Onlar, kendisine hediyeler takdim ettiler. Şeytan da beni durmadan sütü içmeye teşvik ediyordu. Nihayet içtim. İçtikten sonra da pişman oldum. Kendi kendime: Ne yaptım! Şimdi Hz. Peygamber gelip, sütünü bulamıyacak, sana beddua edecek ve mahvolacaksın, dedim. Arkadaşlarım sadece kendi paylarını içip uyumuşlardı. Beni uyku tutmadı. Üzerimde sadece bir velense vardı. Bununla başımı örtsem ayaklarım açıkta kalıyor, ayak-

---

106 **Kenz'ül-Ummal** 4/42; **Taberânî**
107 **Hılye,** 1/93
108 **Buharî; Müslim; Tergîb** 5/179; **Hılye** 1/18; **İbn-i Sa'd** 3/99

larımı örtsem, başım açıkta kalıyordu. Her zamanki gibi, Resûlullah geldi. Namaz kıldı. Sonra sütünü aradı, bulamadı. Ellerini kaldırdı. Kendi kendime, herhalde bana beddua ediyor, mahvolacağım, dedim. Halbuki, Allah'ın Resûlü: «Allahım, beni doyuranı doyur, bana içirene su ver.» diye dua etti. Bunun üzerine, geniş ağızlı bıçağı ve velenseyi aldım. Keçilerin yanına gittim. Semizini bulup da, Resûlullah'a kesmek istiyordum. Bir de baktım ki, hepsinin memesi dolu. Hemen Hz. Peygamber'in ailesinden bir kab aldım. Onlar da bu kapla süt sağarlardı. Keçileri sağdım. Sütün üzeri köpüklendi. Sonra, Resûlullah'ın yanına geldim. Kendisine takdim ettim. İçti, kabı bana verdi. Ben de içtim. Ben de ona verdim, o içti. Tekrar o bana verdi, ben içtim. Sonra güldüm ve kabı yere attım. Resûlullah bana:

«— Avret yerini kapa yâ **Mikdat**!» buyurdu. Ben de ona, yaptıklarımı teker teker haber verdim. Bunun üzerine Resûlullah:

«— Bu ancak, Allah'ın rahmeti sayesinde olmuştur. Eğer arkadaşlarını da uyarsaydım, onların da nasiplerine birşeyler düşerdi.» buyurdu. Ben de:

«— Seni hak din ile gönderene yemin olsun ki, buna üzülmezdim. Onların yerine sen içtin. Fazlasını da ben içtim.» buyurdu.[109]

Mikdât anlatıyor: Medine'ye geldiğimizde, Allah'ın Resûlü bizi onar kişilik gruplara ayırdı. Ben de, Resûlullah'ın bulunduğu on kişilik grup içinde idim. Bir keçiden başka hiçbir şeyimiz yoktu. Keçinin sütünü paylaşıp içerek, idare ediyorduk.[110]

Ebû Hüreyre'nin Aç Kalışı:

Ebû Hüreyre anlatıyor:

Vallahi açlıktan yüzükoyun yatıyordum. Yine açlıktan karnıma taş bağlıyordum. Bir gün halkın gelip geçtiği bir yol üzerine oturdum. **Hz. Ebû Bekir** geçiyordu. Benimle alâkadar olması için, Kur'an'dan bir âyet sordum. Halimi anlamadı. Daha sonra **Hz. Ömer** geçti. Ona da, benimle meşgul olması için, Kur'an'dan bir âyet sordum. O da, halimi anlamadı. Bunlardan sonra, Hz. Peygamber geçiyordu. O, vaziyetimi anladı ve:

«— Yâ **Ebû Hüreyre**!» dedi.

«— Buyur, yâ **Resûlallah**!» dedim.

«— Haydi gel!» buyurdu.

Beraber gittik. Evinde birşeyler yemek için izin istedim. Bana müsaade etti. Bir kabda süt buldum.

---

109 Hılye 1/173.
110 Hılye 1/174.

«— Bu süt nereden geldi?» diye sordum.

«— Falancalar hediye olarak getirdiler.» dediler. **Hz. Peygamber:**

«— Ebû Hüreyre!» dedi.

«— Buyur yâ Resûlallah!» dedim.

«— **Ehl-i Suffe**'ye git. Onları bana çağır!» buyurdu.

Ehl-i Süffe, İslâm'ın misafirleriydi. Ne aileleri, ne de mal-mülkleri vardı. Resûlullah'a bir hediye geldiği zaman hem kendisine ayırır, hem de onlara gönderirdi. Kendisine ehline verilmesi için gönderilen sadakaların tamamını onlara gönderir, kat'iyyen kendisine bir pay ayırmazdı.

Resûlullah'ın **Ehl-i Suffe**'yi daveti beni üzdü. Ben, bu kabdaki sütü tek başıma içer de bununla epeyce bir müddet idare ederim, diye umuyordum. Kendi kendime, ben elçiyim, **Ehl-i Suffe** gelince, onlara sütü ben taksim ederim, dedim. Bu durumda bana bu sütten hiçbir şey kalmıyacağını biliyordum. Fakat, Allah'a ve Resûlü'ne itaatten başka çare de yoktu. Gittim, onları çağırdım. Hemen geldiler. Müsaade istediler. Hz. Peygamber de onlara müsaade verdi. Oturdular. Hz. Peygamber:

«— **Ebû Hüreyre!** Kabı al ve onlara süt ikram et.» buyurdu. Süt kabını aldım ve dağıtmaya başladım. Herbiri kabı alıyor, doyuncaya kadar içiyor, sonra arkadaşına veriyordu. **Ehl-i Suffe**'den sonuncusu da içtikten sonra, kabı Resûlullah'a verdim. Aldı. İçinde biraz süt vardı. Başını kaldırarak bana bakıp gülümsedi. Ve:

«— **Ebû Hüreyre!**» dedi.

«— Buyur, yâ Resûlallah.» dedim.

«— Süt içmeyen ikimiz kaldık.» buyurdu.

«— Evet, yâ Resûlallah.» dedim.

«— Otur, sen de iç!» buyurdu. Oturup ben de süt içtim.

«— Biraz daha iç!» buyurdu. İçtim. O, yine ısrar ediyor:

«— Daha, daha!» diyordu. Nihayet:

«— Seni hak din ile gönderene yemin olsun ki, içecek yerim kalmadı.» dedim.

«— O halde bana ver.» buyurdu. Süt kabını ona verdim. Geri kalanını da o içti.[111]

Ebû Hüreyre anlatıyor: Üç gün hiçbir şey yiyip içmedim. **Suffe**'ye gideyim diye yola çıktım. Düşe kalka yoluma devam ediyordum. Çocuklar bana:

«— **Ebû Hüreyre** delirmiş!» diye bağırıyorlardı. Ben de onlara:

«— Asıl deli sizsiniz!» diyordum. Nihayet Suffe'ye geldim. Resûlul-

---

[11] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Mücahidden; Buharî; Tirmizî; El-Bidâye 6/101; Müstedrek.**

lah'ın iki tabak tirit getirdiğini duydum. **Ehl-i Suffe**'yi davet etmiş, onlara ziyafet veriyordu. Beni de davet etsin diye kendisine görünmeye çalışıyordum. Herkes yemeğini yiyip kalktı. Tabağın bir kenarında azıcık birşey kalmıştı. Resûlullah onları toplayıp bir lokma haline getirdi. Parmaklarıyla alarak, bana:

«— Besmele çekerek ye!» buyurdu. Nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, onu yiyince doydum.[112]

İbn-i Sîrîn anlatıyor: **Ebû Hüreyre**'nin yanında idik. Üzerinde bordo renginde keten bir elbise vardı. Burnunu sildi ve:

«— Görüyorsunuz ki, **Ebû Hüreyre** burnunu silecek mendil bulabiliyor. Şaşılacak şey! Ben, mescid ile **Hz. Aişe**'nin odası arasında yüzüstü yattığımı hatırlarım. Üzerim de örtülü idi. Birisi gelip bu halimi görünce delirdiğimi sanıp, ayağını boğazıma dayamıştı. Halbuki, açlıktan böyle perişan bir vaziyette yatıyordum.[113]

Ebû Hüreyre anlatıyor: **İbn-i Affan** ve **Gazvan**'ın kızının yanında karın tokluğuna çalıştığımı hatırlarım. Gece gündüz, her yerde onların hizmetine koşardım. **Gazvan**'ın kızı bir gün bana:

«— Ona yalın ayak gideceksin. Bineğine bindirecek ve peşinden yürüyerek geleceksin.» demişti. Allah'ın işine bak ki, bütün bunlardan sonra, onunla evlendim. Ben de şimdi ona:

«— Yalın ayak gideceksin. Onu bineğine bindirip, yaya yürüyeceksin.» diyorum.[114]

Abdullah b. Şakîk anlatıyor: Medine'de **Ebû Hüreyre** ile beraber bir yıl kaldım. Bir gün bana, **Hz. Aişe**'nin odasının yanında iken, şunları anlattı:

«— Üzerimizde sert bir hırkadan başka birşey yoktu. Bazan günler geçiyor, karnımızı doyuracak hiçbir şey bulamıyorduk. Hatta bazılarımız karınlarına taş bağlarlardı. Açlık hissetmemek için elbiselerine de bağladıkları vaki idi.[115]

Hz. Ebû Bekr'in Kızı Esma'nın Aç Kalışı:

Esma anlatıyor: Bir defasında Resûlullah'ın **Ebû Seleme** ile **Zübeyr**'e geldiğinde, **Benî Nadir** tarlalarında idim. **Zübeyr,** Resûlullah ile beraber bir yere gitti. Yahudi bir komşumuz vardı. Bir koyun kesmişti. Pişiriliyordu. Burnuma tarifi imkânsız kokular geldi. O sırada da kızım **Hatice**'ye hamile idim. Sabredemedim. Gidip, Yahudi kadının yanına var-

---

[112] **İbn-i Hıbban; Tergîb** 5/176.
[113] **Buharî; Tirmizî; Tergîb 3/397; Hılye 1/378; İbn-i Sa'd 2,4/53**
[114] **İbn-i Sa'd** 2, 4/53.
[115] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Mecmeu'z-Zevâid 10/321**

dım. Ateşe ihtiyacım olmadığı halde, belki bana et ikram eder ümidiyle, ateş istedim. Etin kokusunu yakından hissedince, bendeki iştiyak daha da arttı. İlk aldığım ateşi söndürdüm. İkinci defa ateş istedim. Üçüncü defa bir daha gittim. Kimse birşey vermedi. Sonra oturdum. Bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da Allah'a niyazda bulunuyordum. Kadının hocası gelmiş ve:

«— Yanınıza gelip giden oldu mu?» diye sormuş, karısı da:

«— Bir kadın ateş almaya geldi.» demiş. Bunun üzerine adam:

«— O kadına, bu etten bir parça göndermedikçe, bir lokma yemiyeceğim.» demiş. Adamın ısrarı üzerine bana bir tabak et gönderdiler. O gün, yeryüzünde, bu etten daha çok hoşuma giden hiçbir şey yoktu.[116]

---

[116] **Taberânî; El-İsâbe** 4/284; **Mecmeu'z-Zevâid** 8/166

RESÛLULLAH'IN ESHABININ AÇ KALIŞI

Hendek Savaşında Geceleyin Eshabın Üşümesi ve Aç Kalışı:

Ebû Câhid anlatıyor: Oğlum bana:

«— Babacığım, Resûlullah'ı gördünüz ve onunla arkadaşlık ettiniz. Ben de onu görseydim vallahi şöyle şöyle yapardım.» dedi. Ben de ona:

«— Eshabın hakkını yeme, Allah'tan kork. Yavaş ol. Nefsim kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, doğru söylüyorum. Resûlullah ile beraber bulunduğumuz **Hendek** savaşı gecesini hatırlatırım. O gece Allah'ın Resûlü:

«— Kim gidip de, bize haber toplayıp getirecek, Allah kıyamet günü bu kimseyi bana arkadaş yapacak.» buyurdu. Açlık ve soğuktan kimse kılını kıpırdatacak halde değildi. Üçüncü defasında:

«— Yâ **Huzeyfe** sen!» buyurdu.[117]

İbn-i Mesud anlatıyor: Allah'ın Resûlü, eshabının kendi yüzlerinden aç olduklarını anlayınca:

«— Size müjde veriyorum, bir gün gelecek, herbiriniz sahan sahan trit yiyeceksiniz.» buyurdu. Bunun üzerine eshab:

«— Yâ Resûlallah, demek o gün daha hayırlıyız?» dediler. Resûlullah ise:

«— Hayır! Bugün o günkünden daha hayırlısınız.» buyurdu.[118]

Muhammed b. Sîrîn anlatıyor:

Resûlullah'ın eshabından her biri günlerce yiyecek hiçbir şey bulamaz, şayet bir deri bulabilirse, onu kızartıp yerdi. Hiçbir şey bulamadığı zaman da karnına taş bağlardı.[119]

Resûlullah'ın Eshabının Açlık ve Zafiyet Sebebiyle, Namazda Kıyamda Duramamaları:

Fadâle b. Ubeyd anlatıyor: Resûlullah müslümanlara namaz kıldırırken, cemaatten bir kısmı, açlık ve zafiyet sebebiyle kıyamda durama-

---

[117] **Hılye El-İsâbe** 4/35

[118] **El-Bezzar; Tergîb** 3/422

[119] **Tergîb** 5/179

yıp, düşerlerdi. —Bunlar, **Ehl-i Suffe** idi— Bunları gören Bedevîler:

«— Delilere bakın!» derlerdi. Resûlullah namazı bitirince cemaate döner:

«— Eğer, Allah katında size va'dedileni bilseydiniz, daha büyük meşakkatler isterdiniz.» buyururdu.[120]

Sahabenin Açlıktan Yaprak Yemesi ve Çektikleri Sıkıntılar:

Hz. Enes anlatıyor: Yedi sahabe karınlarını doyurmak için bir hurmayı emiyor, dökülmüş kuru yaprakları yiyorlardı. O kadar ki, bu yüzden avurtları şişmişti.[121]

Ebû Hüreyre anlatıyor: Eshabdan yedi kişi aç kalmıştı. Resûlullah bunlara dağıtmam için herbirine birer hurma olmak üzere yedi hurma vermişti.[122]

Ebû Hüreyre anlatıyor: Bir gün evimden mescide gitmek üzere yola çıktım. Birkaç gün evden dışarı çıkmamamın sebebi de, açlıktı. Yolda bir grup sahabeye rastladım. Bana:

«— Yâ **Ebû Hüreyre,** bu saatte nereye?» dediler.

«— Açım.» dedim.

«— Biz de açız.» dediler.

Hep beraber, Resûlullah'a gittik. Bize:

«— Bu saatte gelmenize sebep nedir?» diye sordu.

«— Açlık!» dedik.

Resûlullah bir tabak hurma istedi. Herbirimize ikişer hurma verdi:

«— Bu iki hurmayı yiyin. Üzerine de su için. Bugünlük bu iki hurma size yeter!» buyurdu. Ben hurmanın birini yedim, diğerini de cebime koydum. Resûlullah:

«— **Ebû Hüreyre,** öbür hurmayı niçin yemiyorsun?» buyurdu.

«— Anneme saklıyorum.» dedim.

«— Onu da ye! Annene ayrıca iki hurma verelim.» buyurdu. Hemen iki hurma getirip verdi.[123]

Hz. Enes anlatıyor: Allah'ın Resûlü, hendek kazılan yere geldi. Muhâcirler ve Ensar sabahleyin soğukta, hendek kazıyorlardı. Kendi yerlerine çalıştıracakları köleleri de yoktu. Onların yorgunluktan ve açlıktan mütevellit hallerini görünce:

---

[120] **Tirmizî; Tergîb** 5/176; **Hılye** 1/339

[121] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid** 10/322

[122] **İbn-i Mâce; Tergîb** 1/178

[123] **İbn-i Sa'd** 4/329

«— Allah'ım, gerçek hayat, ahiret hayatıdır. Ensarı ve muhâcirleri affet!» diye dua etti. Onlar da:

«— Yaşadığımız müddetçe mücadele etmek üzere **Muhammed**'e bîat edenleriz.» diyorlardı.[124]

Hz. Enes anlatıyor: Muhâcirler ve Ensar, Medine'nin etrafına hendek kazıyorlar, toprağı da sırtlarında taşıyorlardı. Bir taraftan da:

«— Biz yaşadığımız müddetçe, İslâm'ı yaşamak üzere Muhammed'e bîat edenleriz.» diyorlardı. Resûlullah da onlara cevap olmak üzere:

«— Allah'ım, bâkî olan ahiret saadetidir. Ensar ve muhâcirlere bu saadeti nasib et!» diye dua ediyordu.

İki avuç dolusu arpa getirerek, bozulmuş iç yağı ile kavurup, oradakilerin önüne konuluyordu. Herkes aç olmasına rağmen, pis kokusu yüzünden bu yemek kimsenin boğazından geçmiyordu.[125]

Câbir anlatıyor: Hendek kazıyorduk. Hendekte büyük bir kayaya rastladık. Resûlullah'a gidip:

«— Hendekte büyük bir kaya parçasına rastladık.» dedik. Kendisi geldi ve:

«— Hendeğe ben ineceğim.» buyurdu. Karnında da bir taş bağlıydı. Üç gün ağzımıza bir tek lokma koymamıştık.[126]

Amr b. Rebia anlatıyor: Allah'ın Resûlü bizi bir seriyyede gönderdi. Bir dağarcık hurmadan başka azığımız da yoktu. Kumandanımız, önceleri birer avuç, taksim ederken, sonraları birer birer dağıtmaya başladı. Oğlum, bana:

«— Bir hurma da neye yarar ki?» deyince:

«— Böyle söyleme yavrucuğum, hurmamız bitince, bir hurmayı da özler hale geldik.» dedim.[127]

Ebû Ubeyde ve Arkadaşlarının Seferde Açlığa Tahammülü:

Câbir anlatıyor: Allah'ın Resûlü bizi keşfe gönderdi. **Ebû Ubeyde**'yi de başımıza kumandan tayin etmişti. Bir Kureyş kervanı ile karşılaşacağımızı umuyorduk. Bir dağarcık hurma da azığımız vardı. Bunun dışında hiçbir şeyimiz yoktu. **Ebû Ubeyde** her defasında bize birer birer hurma veriyordu.

«— Bu bir tek hurma ile ne yapıyordunuz?» diye soruyorlar. Çocuklar gibi emiyor, üzerine de su içiyorduk. Bir hurma ile sabahtan

---

124 **Buharî.**

125 **El-Bidâye 4/95**

126 **Buharî; El-Bidâye 4/97, 98,**

127 **Hılye 1/179; Taberânî; Bezzar; Mecmeu'z-Zevâid 10/319.**

akşama kadar idare ediyorduk. Bazan da, ağaç yapraklarını toplayıp su ile ıslatarak yiyor, böylece karnımızı doyuruyorduk.[128]

Tıhâme Savaşında Hz. Peygamber ve Eshabının Açlığa Tahammülü:

Ebû Hubeyş'il-Gifârî anlatıyor: Resûlullah ile beraber **Tıhâme** savaşında bulundum. Fustat'a geldiğimiz zaman sahabe, Resûlullah'a müracaat ederek:

«— Yâ Resûlallah, açlıktan içimiz içimize geçti. Müsaade edersen, öğle vakti birşeyler atıştıralım.» dediler. Resûlullah da:

«— Peki!» buyurdu.

Durumdan haberdar olan **Ömer b. Hattab,** Resûlullah'a gelerek:

«— Yâ **Resûlallah,** ne yaptın? Herkese bineğini kesmeyi mi emrettin? Bundan sonraki yollarında neye binecekler?» dedi. **Resûlullah** da:

«— Bu durumda ne yapalım, ya **Ömer?**» diye sordu. **Ömer:**

«— Herkes yanında bulunanı getirsin. Siz onları bir kabda toplayın, sonra herkesi davet edin.» diye teklif etti. Resûlullah, eshabına, yanlarındaki azıklarını getirmelerini emretti. Getirilenleri bir kabda topladıktan sonra, herkesi çağırdı:

«— Kablarınızı da getirin!» buyurdu. Herkes getirdiği kabı doldurarak döndü.[129]

Ömer b. Hattab anlatıyor: Bir gazvede Resûlullah ile beraber idik. Kendisine:

«— Yâ Resûlallah, düşman hazır ve tok. Bizse açız.» dedik. Ensar:

«— Su taşıyan develerimizi kesip, orduyu doyuramaz mıyız?» dedi. Bunun üzerine Resûlullah:

«— Yanında azığı bulunanlar onları buraya getirsin!» buyurdu. Az veya çok, herkes yanında bulunanı getirdi. Getirilenler yirmi küsur sa' civarındaydı. Resûlullah, bunun başına oturdu. Ve bereketlenmesi için dua etti. Sonra da:

«— Buyurun alın, fakat kapışmayın!» buyurdu. Gelen dağarcığını ve torbasını doldurarak gidiyordu. Yanlarındaki diğer boş kabları da doldurdular. O kadar k, gömleğinin eteğine bile doldurarak gidenler vardı. Herkes alabileceği kadarını aldığı zaman bile yemek olduğu gibi duruyordu. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet ederim. Kim samimî olarak buna şehadet ederse, Allah onu cehennem ateşinden korur.» buyurdu.[130]

---

[128] **Beyhakî; El-Bidâye 4/276; Mecmeu'z-Zevâid 10/322.**

[129] **Bezzar; Tebarânî; Mecmeu'z-Zevâid 10/303**

[130] **Mecmeu'z-Zevâid 8/364**

Cuma Günleri Bir Kadının Eshabın Bir Kısmına Yemek Vermesi:

Sehl b. Sa'd anlatıyor: Aramızda tarlasına sebze eken bir kadın vardı. Cuma günleri, tarlasından sebze getirir, arpa unuyla karıştırarak pişirirdi. Bu sebze, yemeğe et lezzeti verirdi. Biz de cumadan sonra gider, kendisine selâm verir, yemeğin başına otururduk. Ve bu yemekten yiyebilmek için, gelecek cumayı dört gözle beklerdik.[131]

Eshabın Çekirge Yemesi ve Cahiliyyet Devrinde, Buğday Ekmeğini Tanımamaları:

İbn-i Ebî Evfa anlatıyor: Resûlullah ile beraber gittiğimiz yedi savaşta gıda olarak yediğimiz çekirge idi.[132]

Ebû Berze anlatıyor: Bir savaşta idik. Müşriklerden bir grupla karşılaştık. Tam ekmek pişirdikleri sırada onları bulundukları yerden püskürttük. Yerlerine biz vardık. Pişen ekmekleri yemeye başladık. Cahiliyye devrinde buğday ekmeğinin yağ gibi birşey olduğunu duyardık. Bu ekmekleri yerken, bazılarımız, acaba yağ var mı, diye ekmeğin kenarlarına bakıyorlardı.[133]

---

131 **Buharî; Tergîb** 5/173

132 **İbn-i Sa'd** 4/36; **Hılye** 2/242

133 **Taberânî; Tergîb** 5/177; **Mecmeu'z-Zevâid** 10/324; **Hılye** 6/307

ALLAH YOLUNA DÂVET UĞRUNDA SUSUZLUĞA TAHAMMÜL

Tebük Seferinde Eshabın Susuz Kalışı:

İbn-i Abbas anlatıyor: **Ömer b. Hattab**'a:

«— Şu sıkıntılı geçen günlerinizi anlatır mısınız?» dediler. O da:

«— Çok sıcak bir günde **Tebük** seferine çıkmıştık. Bir yerde konakladık. Konakladığımız yerde su yoktu. O kadar susamıştık ki, susuzluktan boynumuzun kopacağını zannettik. Herhangi birimiz gidiyor, yüklerimizin arasında su arıyor, orada düşüp kalıyor, geri dönemiyor, boğazımızın kopacağını sanıyorduk. Hatta içimizden biri, devesini kesmiş, dışkılarını sıkarak içmiş, sonra da ciğerindeki suları toplamıştı. Bütün bu güçlükler karşısında **Ebû Bekir**, dayanamıyarak:

«— Yâ Resûlallah! Allah senin duanı kabul eder. Ne olur, bizim için hayır duada bulun.» dedi. Resûlullah da:

«— Bunu arzu ediyor musun?» buyurdu.

«— Evet, yâ Resûlallah.» dedi.

Allah'ın Resûlü ellerini semaya kaldırdı. Daha duasını bitirmeden, hava karardı. Önce yağmur çiselemeğe başladı. Sonra da sağanak bindirdi. Herkes bütün kaplarını doldurdu. O konak yerinden ayrıldık. Bir de ne görelim. Yağmur sadece, ordunun bulunduğu bölge içine yağmış. O bölgenin dışına bir tek damla düşmemiş.» diye anlattı.[134]

Yermuk Savaşında, Haris'in, İkrime'nin ve Ayyaş'ın Susuzluğa Tahammülü:

Habib b. Ebî Sabit anlatıyor: **Haris b. Hişam, İkrime b. Ebî Cehl, Ayyaş b. Ebî Rebia** Yermuk savaşında ağır yaralar aldılar. Yerlerinden kıpırdıyamıyorlardı. **Haris**, içmek için su istedi. **İkrime**'nin kendisine baktığını görünce:

---

[134] **El-Bidâye 5/9; Tefsir-i İbn-i Kesir 2/396; Mecmeu'z-Zevâid 6/194**

«— Suyu **İkrime**'ye verin.» buyurdu. **İkrime** su kabını eline alınca, **Ayyaş**'ın kendisine baktığını gördü. O da:

«— Suyu **Ayyaş**'a verin!» diyerek elindeki su kabını ona gönderdi. Su kendisine ulaşmadan, Ayyaş ruhunu teslim etti. Suyu taşıyan diğer ikisine koştuysa da onlar da suyu içemeden şehadet şerbetini içtiler.[135]

Ensardan Ebû Amr'ın Allah Yolunda Susuzluğa Tahammülü:

Muhammed b. Hanefiyye anlatıyor:

Ebû Amr, İkinci Akabe'de, Bedir'de, Uhut'ta bulunmuş ,çok oruç tutan bir zâttı. Bir gün onun susuzluktan kıvranmasına rağmen, kölesine şöyle dediğini duydum:

«— Haydi, ne duruyorsun! Kalkanı bana siper yap.» Köle, kalkanını siper yaptı. Sadağından güç belâ bir ok çekti. Peş peşe üç ok savurdu. Sonra da:

«— Allah'ın Resûlü'nün şöyle buyurduğunu duydum: Kim Allah yolunda bir ok atarsa, ok hedefine ulaşmasa bile, kıyamet günü o ok, o kimsenin önünü aydınlatır.» dedi. Akşama kadar savaştı. Güneş batmadan önce şehid edildi.[136]

---

135 **Hılye; İbn-i Asakir; Kenz-ül-Ummal** 5/310; **Müstedrek** 3/242; **İstiâb** 3/150

136 **Taberânî; Tergîb** 2/404; **Müstedrek** 3/395

İSLÂM UĞRUNDA ŞİDDETLİ SOĞUKLARA TAHAMMÜL

Ebû Reyhâne anlatıyor: Bir savaşta Resûlullah ile beraberdim. Bir gece, çok şiddetli soğuk yüzünden bir kuytuda toplandık. Orada dahi üşüyorduk. Hatta, bazılarının çukur kazarak içine girdiklerini, kalkanlarını da üzerlerine örttüklerini gördüm. Resûlullah bu hali görünce:

«— Bu gece nöbet tutana hayır duada bulunacağım. Büyük lütuflara mazhar olacak.» buyurdu. Ensardan birisi kalkıp gelerek:

«— Ben, yâ Resûlallah!» dedi.

«— Sen kimsin?» buyurdular.

«— Falan!» dedi. Resûlullah:

«— Yaklaş!» diye emretti. O zâtın elbisesinin bir ucundan tutarak dua etti. Ona edilen duayı duyunca:

«— Ben de nöbet tutmak istiyorum.» dedim.

«— Sen kimsin?» buyurdular.

«— **Ebû Reyhâne.**» dedim. Arkadaşa ettiği duadan daha az bir müddet bana da dua etti. Sonra da:

«— Allah yolunda nöbet tutan göze Cehennem ateşi haram kılınmıştır!» buyurdu.[137]

---

[137] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Nesaî; Taberânî; El-İsâbe** 2/156; **Mecmeu'z-Zevâid** 5/287; **Beyhakî** 9/149.

İSLÂM UĞRUNDA ÇEKİLEN ELBİSE SIKINTISI

Hz. Hamza'nın Tekfîni

Habbab b. Eret anlatıyor: Hz. Hamza'ya kefen olarak bir hırkadan başka bir kez bulamadığımızı hatırlarım. Hırka ile ayaklarını örtünce başı açık kalıyor, başını örtünce, ayakları açık kalıyordu. Sonunda hırka ile başını örttük. Ayak tarafını da otla örttük.[138]

Şurahbil b. Hasene ile Resûlüllah Arasında Geçenler:

Şefa b. Abdullah anlatıyor: Resûlullah'tan birşeyler istemeye geldim. Özür dileyerek, verecek hiçbir şeyi bulunmadığını söyledi. Kendisine gücendim. Namaz vakti gelmişti. **Şurahbil**'in karısı olan kızımın yanına gittim. O sırada **Şurahbil** de evdeydi.

«— Namaz vakti geldi, hâlâ sen evdesin!» dedim. Kendisine kızdım. Bunun üzerine **Şurahbil:**

«— Anneciğim, bana kızma. Bir elbisem vardı. Onu da Resûlullah'a ödünç olarak verdim.» dedi. Ben de:

«— Vay, ben neler etmişim. Sabahtan beri Peygamber'e kızıyordum. Halbuki onun da hali böyle imiş. Ben farkında değilim.» dedim. **Şurahbil** de:

«— Diktiğimiz bir elbiseden başka hiçbir şeyi yok.» dedi.[139]

Hz. Ebû Bekr'in Çektiği Elbise Sıkıntısı ve Cibrîl'in Müjdesi:

İbn-i Ömer anlatıyor: Resûlullah ile beraber oturuyorduk. **Ebû Bekir** de vardı. **Ebû Bekir**'in sırtında, yakalarını dikenle tutturduğu bir abası vardı. O sırada Cebrail gelerek Allah'ın selâmını getirdi. Ve:

---

138 **Taberânî; Müntehab 5/170.**

139 **Taberânî; Beyhakî; Tergîb 3/396; İbn-i Asakir; Kenz'ul-Ummal 4/41; El-İsabe 4/342, 2/271; Müstedrek 4/58.**

«— Yâ **Resûlallah**! **Ebû Bekir**'in yakalarını dikenle tutturarak sırtına böyle bir aba aldığını görünce üzüldüm.» dedi. Hz. Peygamber de:

«— Ya Cebrail, **Ebû Bekir**, Mekke'nin fethinden önce bütün malını bana infak etti.» buyurdu. Cebrail de, Hz. Peygamber'e:

«— **Ebû Bekir**'e Allah'ın selâm gönderdiğini söyle. Ve de ki: Rabbin senden şunu soruyor: Bu kadar fakirlik içinde bulunduğun halde, Benden razı mısın, yoksa Bana güceniyor musun?» dedi. Hz. Peygamber de **Ebû Bekir**'e dönerek:

«— Ya **Ebû Bekir**, bu, Cebrail'dir. Sana Allah'ın selâmını getirmiş. Rabbin, senden, bu fakir halinde, kendisinden razı olup olmadığını soruyor.» dedi. Bunun üzerine **Ebû Bekir** ağlıyarak:

«— Rabbime mi güceneceğim, Rabbimden razıyım! Rabbimden razıyım!» diye cevap verdi.[140]

Hz. Ali ve Fatıma'nın Elbise Sıkıntısı Çekmesi:

Hz. Ali anlatıyor: **Hz. Muhammed** (s.a.v.) in kızı **Fatıma** ile evlendim. Evimizde bir koç derisinden başka hiçbir şeyimiz yoktu. Geceleri bu koç derisinin üstünde yatardık. Gündüzleri de bunun üzerinde develerimizi yemlerdik. Evimde hizmetçim de yoktu. O günleri **Fatıma** ile beraber geçirdik.[141]

Sahabenin Yün Elbiselerle, Hurma Yiyip Su İçerek İdare Etmesi:

İbn-i Büreyde anlatıyor: Babam bana şunları söyledi: «Allah'ın Resûlü'yle beraber olduğumuz bir gün, yağmura tutulduğumuzu, üzerimizdeki yün elbiselerin koyunsu koyunsu koktuğunu hatırlarım.»[142]

Ebû Musa buna ilâve olarak şunları söylüyor: Elbisemiz yündü. Gıdamız da hurma ile su idi.[142]

Eshab-ı Suffe'nin Elbise Sıkıntısı Çekmesi:

Ebû Hüreyre anlatıyor: **Eshab-ı Suffe**'den yetmiş kişi tanırım. Hiçbirinin üzerinde doğru dürüst dikilmiş elbisesi yoktu. Elbise yerine, ya peştemal gibi sarılan bir etek veya omuzlarından aşağı atılan bir bez parçası kullanırlardı. Bunların bir kısmı, dizkapaklarının altına, bir kısmı da topuklarına kadar uzanırdı. Avret yerlerinin görünmemesi için üzerlerindeki örtüleri elleriyle tutarlardı.[144]

---

140 **Hılye 7/105; Hüntehab 4/353; Taberânî**
14 **Kenz'ül-Ummal 7/133.**
142 **Ebû Davut; Tirmizi; İbn-i Mace; Tergîb 3/394.**
143 **İbn-i Sa'd 4/80; Mecmeu'z-Zevâid 10/325; Ebû Davut.**
144 **Buharî; Tergîb 3/397; Hılye 1/341**

Hz. Aişe anlatıyor: Yanında cariyesi ile beraber bir zât bana geldi. Câriyenin üzerinde bir entari vardı. Entarinin fiyatı beş dirhem civarında idi. O zâta:

«— Başını kaldır da, şu cariyene bak. Bakıyorum da, bu üzerindekini evde giymeye bile nazlanıyor. Resûlullah zamanında benim bir tek entarim vardı. Medineli kadınlar, süslenmeleri gerekince, benden bu entariyi ödünç isterlerdi.» dedi.[145]

---

[145] **Buharî; Tergîb** 5/164.

ESHABIN ALLAH YOLUNDA KORKULU GÜNLER GEÇİRMESİ

Eshabın Hendek Savaşında, Geceleyin Korku, Açlık ve Şiddetli Soğukla Karşı Karşıya Gelişleri:

Abdülaziz anlatıyor: Amcam, **Huzeyfe**, Resûlullah ile beraber, şahit oldukları hâdiseleri anlattı da, arkadaşları:

«— Biz de o günleri görseydik, şöyle şöyle yapardık.» dediler. Amcam:

«— Böyle söylemeyin, Allah o günleri göstermesin. Bana Hendek savaşındaki o geceyi hatırlattınız. Biz bir tarafta saf bağlamış oturuyorduk. **Ebû Süfyan** ve ordusu üst tarafımızda, **Kureyza** Yahudileri de alt tarafımızdaydı.

Bunların, Medine'deki çoluk çocuğumuza birşey yapmasından korkuyorduk. Hiç böyle karanlık, böyle fırtınalı bir gece geçirmemiştik. Rüzgâr âdeta ıslık çalıyor, karanlıkta kimse parmağını bile göremiyordu. Münafıklar, evlerimiz açıktır, diyerek, Resûlullah'tan izin istediler. Halbuki evleri açık değildi. İzin isteyen herkese izin verildi. İzin alanlar sıvışıp gidiyorlardı. Biz üçyüz küsur civarındaydık. Tek tek, Resûlullah'ın yanında nöbet tuttuk. Sıra bana gelmişti. Üzerimde ne düşmana karşı koyacak bir kalkanım, ne de soğuktan korunacak bir elbisem vardı. Sadece üzerimde dizlerimi geçmeyen, karımın yün örtüsü vardı. Diz üstü oturuyordum. Resûlullah yanıma geldi:

«— Kimsin?» diye sordu.

«— Huzeyfe.» dedim.

«— Huzeyfe! Neredesin?» buyurdu.

Yerimden kalkmayı istemiyerek:

«— Buradayım, buyur yâ Resûlallah!» dedim.

«— Düşman içinde kıpırdanmalar var. Git, durumları hakkında bana haber getir.» buyurdu. O gece en çok korkan, en çok üşüyen de bendim. Hareket etmek üzereydim. Resûlullah:

«— Allah'ım, onu, önünden, ardından, sağından solundan, üstün-

den, altından gelecek bütün belâlardan koru!» diye dua etti. Vallahi bundan sonra korku ve üşümek nedir, tanımıyordum. Böyle şeyler yoktu sanki. Tam gitmek üzereydim. Resûlullah:

«— Yâ **Huzeyfe**, oralarda herhangi bir şey yapma!» diye tembihte bulundu. Yola çıktım. Ordularına yaklaştım. Yaktıkları ateşin ışığında onları seyrettim. İri, esmer bir adam, eliyle ateşi gösteriyor, böğrünü tutarak:

«— Yüklerinize dikkat edin, yanmasın.» diyordu. **Ebû Süfyan**'ı ilk defa burada gördüm. Sadağımdan beyaz tüylü bir ok çıkardım. Ateşin ışığında atmak için yayıma yerleştirdim. Resûlullah'ın tembihini hatırlayınca, oku çıkarıp sadağıma koydum. Bana bir cesaret geldi. Ordularının içine daldım. Onlara biraz daha yaklaşınca, **Amir oğulları:**

«— Ey **Amir sülâlesi**, yüklerinize dikkat edin, bırakmayın. Burada durulmaz artık.» diyorlardı. Bu ordunun içinde rüzgâr çok daha sert ve şiddetli esiyordu. Vallahi yükleri ve yatakları arasında, fırlayan taş sesleri işitiyordum. Bu taşları rüzgâr fırlatıyordu. Sonra kendi ordumuza müteveccihen yola çıktım. Tam yolu yarıladığım sırada, sarıklı yirmi süvari ile karşı karşıya geldim. Onlar:

«— Resûlullah'a haber ver. Allah onların hakkından gelmiştir.» dediler. Resûlullah'ın yanına vardığımda, örtüsüne bürünmüş namaz kılıyordu. Allah'a yemin ederim ki, döner dönmez, tekrar üşümeye ve titremeye başladım. Resûlullah namaz kılarken, bana eliyle işaret etti. Yaklaştım, örtüsünün bir ucunu üzerime çektim. Resûlullah, bunalınca namaz kılardı. Onların durumlarını anlattım.

«— Mekke'ye hareket ederlerken onlardan ayrıldım.» dedim. Hz. Peygamber de Allah'ın şu âyeti indirdiğini söyledi:

«Ey iman edenler, Allah'ın size olan nimetlerini hatırlayın. Hani size karşı askerler yürümüştü de, biz onlara karşı kuvvetli rüzgâr ve sizin görmediğiniz askerler göndermiştik. Hak Teâlâ sizin bütün işledikleriniz görür. Hani onlar üst tarafınızdan, alt tarafınızdan üzerinize gelmişlerdi de, gözler yılmış ve donup kalmış, yürekler gırtlaklara kadar gelmiş, sizler Allah hakkında türlü türlü zanlara düşmüştünüz. İşte orada mü'minler büyük bir imtihan geçirerek en müthiş sarsıntıya uğramışlardı. Hani münafıklarla yürekleri hasta olanlar, Allah ile peygamberinin bize olan zafer va'di, meğer bizi aldatmak içinmiş demeğe başlamışlardı. Hani münafıklardan bir taife: Ey Yesrib halkı, sizin için burada oturacak yer yok. geri dönün, diyordu. Gene onlardan bir taife, peygamberden izin isteyerek, evlerimiz açık, demişlerdi. Halbuki, onların evleri açık değildi. Onlar kaçmak istiyorlardı. Şayet, Medine'nin etrafından şehre girilip bunlardan harbe iştirak etmeleri istenmeseydi, bunu hemen yaparlar, evlerinde kısa bir zaman eğleşirlerdi. Halbuki on-

lar, daha evvel dönüp kaçmıyacaklarına dair Allah'a taahhütte bulunmuşlardı. Allah'a karşı vuku bulan taahhütlerin elbette hesabı sorulacaktır. De ki, siz ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsunuz, kaçmanız size bir fayda vermez. Zira, ergeç eceliniz gelir, dünyada eğlenmeniz, geçinmeniz kısa sürer. De ki, Hak Teâlâ size karşı fenalık dilerse, Allah'a karşı sizi kim himaye edebilir. Yahut, Hak Teâlâ size karşı merhamet eylerse, size kim zarar verebilir? Onlar, Allah'tan başka bir yâr veya yardımcı bulamazlar. Hak Teâlâ, içinizden başkalarını geride bırakanları, ağır davrananları, kardeşlerine: Bizimle beraber gelin, diyenleri bilir. Kavgaya bunların ancak azı gelir. Onlar, size karşı cimridirler. Korkuya uğrayınca, onların, ölüm korkusundan bayılıp, gözleri dönen kimseler gibi, sana baktıklarını görürsün. Korku gidince, sizi keskin dillerle incitir, hayır işlerinde cimrilik gösterirler. Bunlar, îman etmemiş kimselerdir. Onun için, Hak Teâlâ, onların bütün işlediklerini hiçe indirmiştir. Bu da Allah için kolaydır. Bunlar, müttefik askerleri gitmemiş sanırlar. Müttefik askerler, bir daha gelecek olurlarsa, Bedevîler arasında bulunup, ne halde bulunduğunuzu sormayı temenni ederler. Aranızda bulunsalardı, harbe ancak pek azı iştirak ederlerdi. Sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar, Allah'ı çokça ananlar için, Allah'ın peygamberinde en mükemmel örnek vardır. Mü'minler, müttefik askerleri gördükleri zaman, işte Allah ile peygamberinin bize va'dettiği bu, derler. Allah ile peygamberinin va'di dosdoğrudur. Bu hal, onların îman ve teslimiyetlerini ancak artırmıştı. Mü'minler içinde öyle mert, öyle kahraman erler vardır ki, Allah'a karşı olan ahitlerine sadık çıktılar. İçlerinden kimi ahdini tamamladı. Kimi tamamlamayı bekliyor. Bunlar zerre kadar değişmediler. Hak Teâlâ, buna karşı doğrulara, doğrulukları sebebiyle mükâfat verecek. Dilerse münafıkları azaba uğratacak, yahut tevbelerini kabul edecektir. Hak Teâlâ affedici ve merhametlidir. Allah, kâfirleri hiddet ve ye's içinde geri çevirdi. Onlar, hiçbir fayda elde edemediler. Allah muharebede mü'minlere yardımıyla elverdi. Allah kuvvetlidir, yegâne galiptir.»[146]

---

146 Ahzab 9-25 Müstedrek, Beyhakî 9/148; El-Bidâye 4/114; Kenz'ul-Ummal 5/279.

ALLAH YOLUNDA YARA VE HASTALIKLARA TAHAMMÜL

Uhud Savaşında Abdüleşhel oğullarından İki Kişinin Durumu:

Ebû Sâib anlatıyor: Abdüleşhel oğullarından birisi anlatıyordu: Ben ve kardeşim Uhud savaşında bulunduk. Savaştan yaralı olarak döndük. Düşmanı takib için Resûlullah ordu toplarken, kardeşime:

«— Allah'ın Resûlü'yle savaşa gitmeyecek miyiz?» dedim. Vallahi bineğimiz yoktu. Yaramız da ağırdı. Resûlullah ile beraber yola çıktık. Benim yaram daha hafifti. Kardeşim ağırlaşınca, onu bir müddet sırtıma aldım. Daha sonra biraz da kendisi yürüdü. Ordudan geri kalmadık. Onların gittikleri yere kadar da gittik.[147]

Amr b. Cemuh'un Başına Gelenler ve Uhud'da Şehîd Düşmesi:

Benî Seleme'nin ileri gelenleri anlatıyor: **Amr b. Cemuh** topal, hem de çok aksak birisiydi. Aslan gibi dört tane oğlu vardı. Resûlullah ile beraber her yere gidiyorlardı. Uhud savaşına babalarını göndermek istemediler.

«— Allah seni mazur kabul etmiştir.» dediler. Bunun üzerine **Amr**, Resûlullah'a geldi:

«— Oğullarım, beni seninle Uhud'a göndermek istemiyorlar. Allah'a yemin olsun ki, bu topal ayağımla Cennet'in yolunda gitmek istiyorum.» dedi. Resûlullah da, ona:

«— Allah seni mazur kabul etmiştir. Sana cihad farz değildir.» buyurdu.

Hz. Peygamber, oğullarına hitaben de:

«— Ona mani olmayın. Her halde Allah, ona şehadet şerbetini içirecek.» buyurdu.[148]

---

147 **İbn-i İshak; El-Bidâye 4/49; İbn-i Sa'd 3/21**
148 **İbn-i İshak; El-Bidâye 4/37**

Amr b. Cemuh, Resûlullah'a geldi:

«— Yâ Resûlallah! Eğer Allah yolunda savaşır da şehid olursam, Cennet'e giderken bu topal bacağım, düzelecek mi, ne dersin?» diye sordu. Resûlullah da:

«— Tabiî» buyurdu. Uhud'da, kendisi, yeğeni ve kölesi şehid oldular. Resûlullah, onun naşını görünce:

«— Onun Cennet'e sağlam ayakla gittiğini görür gibi oluyorum.» buyurdu. Üçünün aynı kabre gömülmelerini emretti. Bir kabre gömüldüler.[149]

Râfî b. Hudeyc Hadisesi:

Râfî b. Hudeyc'in Uhud ve Hayber'de göğsüne ok saplandı. Resûlullah'a gelerek:

«— Yâ Resûlallah, göğsümdeki oku çıkar.» dedi. Resûlullah da:

«— Yâ **Râfî,** istersen oku temreniyle beraber çıkarayım? Dilersen, temren kalsın, sadece oku çıkarayım? Temren, kıyamet günü senin şehid olduğuna şehadet etsin.» buyurdu. O da:

«— Yâ Resûlallah, oku çıkar, temren kalsın. Kıyamet günü benim şehid olduğuma şahid olsun.» dedi. **Muaviye**'nin hilâfetine kadar yaşadı. Bir gün, temrenin bulunduğu yara deşildi ve ikindiden sonra şehadet şerbetini içti.[150]

---

149 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecmeu'z-Zevâid 9/315; Beyhakî 9/24**

150 **Beyhakî; El-Bidâye; El-İsâbe 1/496, 4/474; Taberânî.**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİCRET

«Bunlardan evvel Medineyi yurt ve İman evi edinen kimseler, kendi taraflarına hicret edenleri severler. Onlara verilen şeylerden dolayı, kalplerinde ona karşı ihtiyaç duymazlar. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları öz canlarından üstün tutarlar» Haşr : 9

GİRİŞ

Müslümanlara yapılan baskıların, onların çektikleri eziyetlerin son merhalesi, hicrettir. Mekke'de küfür o kadar azgınlaşmıştı ki, artık orası müslümanların duracağı yer olmaktan çıkmış, göç zarurî hale gelmiş, İslâm'ın, yayılması için yeni ve müsait bir yurt aranmaya başlanmıştır. Allah, Medinelileri Akabe'de Resûlü'nün karşısına çıkararak, müslümanlara aydınlık bir ufuk açmış ve Medine'nin onlara yeni yurt olacağı müjdesini vermiştir.

Mekke'den, gizli veya açık, müslümanlar peyderpey Medine'ye hareket etmişler, orada, kendilerini bağırlarına basan, öz nefislerine üstün tutan bir kavim ile karşılaşmışlardır. Allah bu kavimden bahsederken: **«Bunlardan evvel Medine'yi yurt ve iman evi edinen kimseler, kendi taraflarına hicret edenleri severler. Onlara verilen şeylerden dolayı, kalplerinde ona karşı ihtiyaç duymazlar. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları öz canlarından üstün tutarlar...»** (Haşr 9) buyurur. Gerçekten de Mekke'de çekilen sıkıntıları, ensarın (yardımcılar) sıcak alâkası unutturmuş ve Medine İslâm dininin İslâm devletinin merkezi olmuştur. Medine'ye hicretten önce, iki defa Habeşistan'a hicret edilmiş; onlar da daha sonra Medine'ye, Resûlullah'ın yanına dönmüşlerdir.

Başlangıçta, Medine'deki İslâm cemaatini çoğaltmak ve güçlendirmek için, Medine dışındaki bütün müslümanların, buraya hicretinin zarurî olduğu anlatılmış ve buna teşvik edilmiştir. Mekke'nin fethine kadar da hicret devam etmiştir. Ancak, Mekke fethedildikten sonra hicreti gerektiren sebep de zâil olduğu için hicret müsaadesi ve emri de kaldırılmış; İslâm ordusuna asker olmak, bilim tahsil etmek, veya birtakım zarurî sebepler dışında hicret yasaklanmıştır.

Hz. Peygamber, birtakım içtimaî ve iktisadî zaruretlerle Medine'yi terkederek başka yerlere göç etmeyi yasaklamıştır. Çünkü, herkesin, her istediği zamanda dilediği yere gitmesi, İslâm cemaatini parçalıyacağı, zayıf düşüreceği gibi, hem hicret eden, hem de mensup olduğu cemaat için bir fayda temin edilmeyecektir.

Sırası gelmişken, burada şunu da açıklığa kavuşturalım: Günümüzün şartları içinde, demirperde ülkelerindeki müslüman kardeşlerimiz hariç, hiç kimsenin bulunduğu yeri terketmemesi; birtakım zarurî sebeplerle muvakkat olarak terk ettiği takdirde, vakit kaybetmeden ülkesine dönmesi, Allah'ın ve Resûlü'nün emridir. Hele de keyf için gidip yerleşmelerin ve buna bir de dinîlik süsü verenlerin dinde yeri yoktur. Çünkü, İslâm, cemiyet dinidir. Cemaatin kendisine en çok muhtaç olduğu bir dönemde, bir ferdin çekip gitmesine göz yumamaz. (Bk. Fethülbarî 6/25)

Zaruret hallerinde hicret hükmü baki olmakla beraber, asıl önemli olan, herkesin bulunduğu yerde, vazifesini, akıllıca, şuurluca, inanarak, samimiyetle yerine getirmesidir. **«İman edip, Allah yolunda hicret ve cihad edenler; bunları bağırlarına basıp yardım edenler; işte bunlar gerçek mü'minlerdir.»** (Tevbe 75)

Hz. PEYGAMBER VE EBU BEKİR'İN MEDİNE'YE HİCRETLERİ

Urva (r.a.) anlatıyor: Allah'ın Resûlü, Peygamberliğinin onüçüncü senesi, **Kâbe**'yi ziyaretten sonra, Zilhicce Muharrem ve Sefer aylarında da Mekke'deydi. O sırada, Kureyş ileri gelenleri, Resûlullah'ın Mekke'den ayrılacağını hesabederek O'na sûikast yapmaya karar verdiler. Çünkü, bir taraftan Medineliler İslâm'a girmeye başlamışlardı. Diğer taraftan Mekke'den hicret edenler Medine'de toplanıyorlardı. Bu, Allah'ın **Hz. Muhammed**'e, Medine'yi merkez yapacağına, Resûlü'nü orada barındırıp, himaye edeceğine bir işaretti. İşte bu sebeple, Kureyş kararını vermişti. Onu yakalayacaklar, öldürme, hapis, sürgün veya prangaya vurma cezalarından birini vereceklerdi. Allah, Resûlüne onların suikastlerini haber verdi: **«Kâfir olanlar, senin elini kolunu bağlamak, zindana atmak, öldürmek, yahut yerinden yurdundan çıkarmak için pusular kurmuşlardı. Onlar plânlar yapmışlar Allah da onlara mukabele etmiş, onları kazdıkları kuyuya düşürmüştü. Allah Teâlâ hileye mukabele edenlerin en hayırlısıdır.»**[1] Kureyşliler'in geceleyin Resûlullah'ı yatağında yakalıyacakları haberi Resûlullah'a ulaşınca, O, gündüz **Hz. Ebû Bekir**'in evine geldi.[2]

Urve anlatıyor: **Hz. Muhammed** (s.a.v.) ve **Ebû Bekir** (r.a.) geceleyin evlerinden ayrılıp Sevr dağındaki mağaraya geldiler. —ki o mağarayı Allah Teâlâ, Kur'an'da zikretmiştir.[3]— **Ali b. Ebî Talib** (r.a.) o gece yüzünü müşriklerden gizleyerek Resûlullah (s.a.v.) ın yatağına yatıp uyudu. Kureyşli müşrikler, bütün gece evin etrafında dönüp dolaşarak birbirlerine, yatakta uyuyana birden baskın yapıp, elini ayağını bağlayalım deyip durdular. Sabah oluncaya kadar onların sözü bu oldu. Fakat yataktan kalkanın **Hz. Ali** (r.a.) olduğunu görünce, ona, şaşkınlık içinde, Nebî (s.a.v.) nin nerede olduğunu sordular. **Hz. Ali**, onlara Pey-

---

1 Enfal 30

2 **Taberânî**

3 **(Resulüllah ancak) ikinin ikincisinden ibaretti. O zaman (Sevr dağının tepesindeki mağaradaydılar.»** Tevbe 40

gamber (s.a.v.) hakkında hiçbir şey bilmediğini söyledi. Ancak o zaman Resûlullah (s.a.v.) ın evden ayrılmış olduğunu anladılar. Her tarafta onu aramak üzere derhal hayvanlarına bindiler. Su başlarında oturanlara adam gönderip onu yakalamalarını emrettiler. Ve yakalayacak olanlara büyük bir mükâfat va'dettiler. Nihayet içinde **Resûlullah** (s.a.v.) ve **Ebû Bekir** (r.a.) in bulunduğu mağaraya geldiler. Mağaranın üstüne çıktılar. Hz. Peygamber (s.a.v.), onların sesini duydu. O sırada **Ebû Bekir** (r.a.) ürperdi, keder ve korkuya kapıldı. İşte o zaman Allah'ın Resûlü, **Hz. Ebû Bekir**'e:

«— Üzülme, muhakkak Allah bizimle beraberdir.»[4] dedi ve dua etti. Ve Allah Teâlâ da onun kalbine sükûnet verdi: **«Allah, ona yardım etmiş, onun kalbine huzur ve sükûnet yağdırmış, sizin görmediğiniz ordularla onu takviye etmiş, kâfirlerin sözlerini alçalttıkça alçaltmış, Allah kendi sözünü yükselttikçe yükseltmişti. Zaten Allah, her engeli söküp atmağa kadir, aziz ve her işi tedbirle yapan hakîmdir.»**[5]

Ebû Bekir (r.a.) Mekke'de, kendisi ve ailesinin geçimini temin eden bir varidat sahibi idi.

Ebû Bekir (r.a.) her bakımdan güvenilir ve sağlam bir müslüman olan kölesi **Âmir b. Füheyre**'yi gönderdi. O da; **Abd b. Adiy oğulları**'ndan **«İbn-ül-Eykat»** denilen bir adam kiraladı ki, **Adevî** o gün hem müşrik, hem de **Âs b. Vâil oğulları**'nın **Sehm** koluna mensup olduğu için Kureyş'in müttefiki idi. Buna rağmen, yol kılavuzluğunu kabul etmişti. O günlerde aramızda gizlendi. **Ebû Bekir**'in oğlu **Abdullah,** akşamları onlara Mekke'de vuku bulan hâdiseler hakkında malûmat getiriyor. **Âmir b. Füheyre** ise, onlara her gece sürü ile gelip süt ve et temin ettikten sonra kuşluk vakti diğer çobanların arasında oluyor, onun durumunu hiç kimse anlıyamıyordu. Çünkü o, çobanlardan yavaş yavaş geri kalıyor, sesleri duyulmıyacak kadar araları açıldığında geri dönüyor, öbürlerinin yanına gidiyordu. Nihayet ortalık sükûnet bulduğu zaman, develeri **Sevr**'deki mağaraya getirdiler. Onlar mağarada iki gün iki gece kaldıktan sonra, beraberlerinde **Âmir b. Füheyre** olduğu halde yola çıktılar. **Âmir** onlara kılavuzluk ediyor, hizmet ediyor ve yardımlarına koşuyordu. **Ebû Bekir** (r.a.), **Âmir**'i terkisine almıştı. Yanlarında **Âmir b. Füheyre** ve onlara kılavuzluk eden **Adiy oğulları**'ndan **İbn-ül-Eykat**'tan başka kimse yoktu.[6]

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), **Ebû Bekir** (r.a.) in evine sabah ve akşam mutlaka uğrardı. Fakat, Allah'ın hicret için Resûlullah (s.a.v.) a izin verdiği ve kavmini terk edip Mekke'den çıkacağı gün

---

[4] Tevbe sûresi 40
[5] Tevbe sûresi 40
[6] **Mecmeu'z-Zevâid 6/51; Taberânî**

başka türlü oldu. Âdeti hilâfına Resûlullah (s.a.v.), öğle sıcağında bize geldi. **Ebû Bekir** (r.a.) onu gördüğü zaman:

«— Çok önemli bir iş olmasa Resûlullah (s.a.v.) bu saatte gelmezdi.» dedi. Resûlullah (s.a.v.) içeri girip, **Ebû Bekir** (r.a.) in gösterdiği yere oturdu. **Ebû Bekir** (r.a.) in yanında ben ve kardeşim **Esma** (r.a.) dan başka kimse yoktu. Resûlullah (s.a.v.):

«— Yanındakileri dışarı çıkar.» buyurdu. **Ebû Bekir:**

«— Yâ Resûlallah, onlar yabancı değil, kızlarımdır, anam babam sana feda olsun, bu telâşın nedendir?» dedi. Resûlullah (s.a.v.):

«— Allah bana hicret yolculuğu için izin verdi.» buyurdu. **Ebû Bekir:**

«— Yol arkadaşın ben miyim, yâ Resûlallah?» dedi. Resûlullah (s.a.v.) da:

«— Elbette sensin.» buyurdu. Allah'a yemin ederim ki, o güne kadar bir kimsenin sevinçten ağlıyabileceğini hiç düşünmemiştim. O gün **Ebû Bekir** (r.a.) in sevinçten ağladığını gördüm. Sonra **Ebû Bekir** (r.a.):

«— Yâ Nebiyyallah, şu iki deveyi, **Düel İbn-i Bekr** oğullarından **Abdullah b. Erkat** adında bir adama ücret vererek bugün için hazırladım. Onun annesi **Sehm İbn-i Amr** oğullarındandır. Kendisi bir müşriktir.» dedi. Kendilerine kılavuzluk yapacağı için develeri ona teslim ettiler. Yola çıkılacağı güne kadar develer, onun yanında kaldı ve onların bakımı ile meşgul oldu.[7]

Aynı hâdiseyi **Ebû Bekir**'in kızı **Esma** şöyle rivayet eder:

Biz onlara sofra hazırladık. **Aişe,** şalını çıkardı ve yol azığını ona koydu. Hemen çıkıp gittiler. **Sevr** dağındaki mağarada kaldılar. Oraya ulaştıklarında, **Ebû Bekir** (r.a.) mağaraya ondan önce girdi. İçerde tıkamadık hiç bir hayvan deliği bırakmadı. Açık kalanına da zehirli hayvan bulunur korkusuyla parmağını soktu. Kureyşliler, onları ellerinden kaçırdıkları için aramaya çıkmışlar, Resûlullah (s.a.v.) ı yakalayana da yüz deve va'detmişlerdi. Mekke'nin bütün dağlarını aradılar ve nihayet onların bulundukları dağa geldiler. **Ebû Bekir** (r.a.) birinin mağaraya yaklaştığını görünce:

«— Yâ Resûlallah, o bizi görecek.» dedi. Resûlullah (s.a.v.):

«— Hayır! Melekler bizi kanatları ile örterler.» buyurdu. Adam oturdu ve mağaraya dönerek küçük su döktü. O zaman Resûlullah (s.a.v.):

«— Şayet bizi görseydi bunu yapmazdı.» buyurdu. Onlar orada üç gece kaldılar. **Ebû Bekir** (r.a.) in kölesi **Âmir b. Füheyre** onlara **Ebû Bekir** (r.a.) e ait bir sürüyü getirerek yanlarından gece ayrılıyor, sabah olduğunda mer'ada diğer çobanlarla beraber oluyordu. **Âmir,** onlarla beraber yürürken yavaşlıyarak geri kalıyor, karanlık bastırınca sürü-

---

[7] **İbn-i İshak; Beğavî**

süyle onların yanına geliyor, fakat çobanlar onu kendileriyle beraber zannediyorlardı. **Abdullah b. Ebî Bekr** ise, Mekke'de kalarak haber topluyor, geceleyin de bu haberleri onlara ulaştırıyor, sabaha kalmadan da Mekke'ye dönüyordu.[8]

Nihayet onlar mağaradan çıkarak sahil yolunu takip ettiler. **Ebû Bekir** (r.a.), Resûlullah (s.a.v.) ın önünde yürüyordu. Tehlikenin arkadan gelmesinden korktuğu zaman da Resûlullah (s.a.v.) ın arkasından gidiyordu. Yolculukları böylece devam etti. **Ebû Bekir** (r.a.) Araplar arasında tanınmış bir zat idi. Ona bir yolcu rastlayıp:

«— Yanındaki kimdir?» diye sorduğu zaman,

«— Bana yol gösteren biri (hâdi).» diye cevap veriyordu. **Ebû Bekir** (r.a.) bundan «DİNDE HİDAYET»i kastediyor, soruyu soran «kılavuz» mânasında anlıyordu.

Kudeyd mevkiine geldiklerinde, yollarına **Müdliç** oğullarından bir adam çıktı ve şöyle dedi:

«— Sahil tarafında iki süvari gördüm. Onları muhakkak bulmalıyım. Kureyş'in aradığı kimseler bunlar olsa gerek.» **Sürekâ İbn-i Malik:**

«— İşte Kureyş'in aradığı peşlerinden koştuğumuz süvariler bunlar.» dedi. Cariyesini çağırıp, ona gizli birşeyler söyledi. Ayrıca, atını hazırlamasını emretti, sonra da onların izlerini takibe başladı. **Süreka:** Biraz sonra onlara yaklaştım,» der.

İbn-i Şîrîn'den: Şöyle rivayet olunur: **Hz. Ömer,** halife iken bazı kimselerin kendisini **Hz. Ebû Bekir**'den üstün tuttukları haberini duyunca şöyle dedi:

«— **Ebû Bekir** (r.a.) in hayatında öyle bir gece var ki, vallahi **Ömer'**-in bütün sülâlesinden hayırlıdır. Ve **Ebû Bekir** (r.a.) in öyle bir günü var ki; **Ömer** (r.a.) in bütün ailesinden hayırlıdır. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) hicret için çıkıp mağaraya vardığı gece beraberinde **Ebû Bekir** (r.a.) vardı. Yolculuk esnasında bir süre onun önünde, bir süre arkasında yürüyordu. Resûlullah (s.a.v.), bunu farketti ve sordu:

«— **Ebû Bekir,** niçin sen biraz arkamda, biraz önümde yürüyorsun?»

«— Yâ Resûlallah, peşine düşenleri hatırlayınca ardında, yolunu kesmek isteyenler aklıma gelince de önünde yürüyorum.» deyince, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Yâ **Ebû Bekir!** Bana gelecek tehlikenin sana gelmesine razı olur muydun?» **Ebû Bekir** (r.a.):

«— Seni hak dinle gönderene and olsun ki, evet.» dedi. Mağaraya vardıklarında **Ebû Bekir** (r.a.):

«— Ey Allah'ın Resûlü, mağarayı tanzim edip hazırlayıncaya kadar sen burada kal.» dedi.

---

[8] **Taberânî**

Kendisi mağaraya girdi ve mağarayı tanzim etti. Bir haşere deliğini tıkayamayınca:

«— Biraz daha bekle, yâ Resûlallah!» dedi. Tekrar mağaraya girdi, nihayet haşere deliğini tıkadı ve şöyle seslendi:

«— Buyurun, girin yâ Resûlallah!» Resûlullah (s.a.v.) o zaman girdi. Bundan sonra **Ömer** (r.a.) şöyle dedi.

«— Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a and olsun ki, işte bu gece **Ömer**'in bütün sülâlesinden daha hayırlıdır.»[9]

Hasan Basrî'den şöyle rivayet edilir: Nebî (s.a.v.) ve **Ebû Bekir** (r.a.) mağaraya vardılar. Hz. Peygamber'i arayan Kureyşliler gelip, mağaranın girişinde örümcek ağını gördükleri zaman:

«— Buraya hiç kimse girmemiş.» dediler. Halbuki Peygamber (s.a.v.) namaz kılıyor, **Ebû Bekir** (r.a.) onu kolluyordu. **Ebû Bekir** (r.a.), Resûlullah (s.a.v.) a şöyle dedi:

«— Bunlar senin kavmin ve seni arıyorlar Allah'a yemin olsun ki, asla kendim için yanmıyorum. Senin başına bir hal gelmesinden korkuyorum.»

Resûlullah (s.a.v.):

«— Ey **Ebû Bekir**, korkma, Allah bizimle beraberdir.» buyurdu.[10]

Hz. Enes (r.a.) de şöyle rivayet ediyor: **Ebû Bekir**, hâdiseyi bize anlattı ve mağarada Resûlullah (s.a.v.) a:

«— Onlardan herhangi biri ayakları dibindeki delikten aşağıya bakacak olsa, muhakkak bizi görecek.» dedim. O da:

«— Ey **Ebû Bekir**, üçüncüsü Allah olan iki kişiyi sen ne sanıyorsun?» buyurdu.[11]

Berâ İbn-i Azib (r.a.) anlatıyor: **Ebû Bekir, Azib**'den onüç dirheme bir eğer aldı ve **Azib**'e:

«— **Berâ**'ya söyle, onu bize götürsün.» dedi. **Azib:**

«— Resûlullah (s.a.v.) ile beraber nasıl hicret ettiğini bize anlatmadıkça göndermem.» dedi.

Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) anlatmaya başladı:

«— Yola geceleyin çıktık. Gece olsun gündüz olsun, sür'atli yol alıyorduk. Öğle sıcağı bastırdığında gözüm kendisine sığınacağımız bir gölge arıyordu. Ansızın bir kaya parçası gördüm ve oraya gittim. Göl-

---

9 **El Bidâye 3/180; Müstedrek; Kenz'ul-Ummal 4/348; Bağavî 8/335; Beyhakî.**

10 **El İsâbe**

11 **El-Bidâye 3/181-182; Buhari; Müslim; Tirmizî; İbn-i Sa'd İbn-i Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal 8/329; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**

gesinin düştüğü yeri Resûlullah'ın oturması için düzelttim. Oraya bir post serdim:

«— Biraz uzan yâ Resûlallah.» dedim... O da uzandı. Sonra peşimize düşenlerden birini görebilir miyim diye etrafı kollamaya çıktım. Bir çobanla karşılaştım. Ona:

«— Sen kimin çobanısın?» diye sordum.

«— Kureyş'ten bir adamın.» dedi. İsmini söylediğinde onu tanıdım:

«— Koyunların sağılıyor mu?» deyince:

«— Evet.» dedi.

«— Bana süt sağar mısın?» dedim.

«— Peki.» diye cevap verdi. Ona emrettim, sürüden derhal bir koyun yakaladı. Sonra koyunun memesindeki tozları silkelemesini istedim, dediğimi yaptı. Daha sonra tozları avucu ile temizlemesini istedim, onu da yaptı. Yanında bir kab, kabın ağzında da sütü süzmeye yarayan bir bez parçası vardı. Bana biraz süt sağdı. Alt kısmından tutulduğunda ele serinlik verecek kadar sütü maşrabaya döktüm. Resûlullah (s.a.v.) a geldim uyanınca kendisine verdim.

«— Buyur iç, yâ Resûlallah.» dedim. Beni memnun edinceye kadar içti.

«— Artık gidebilir miyiz?» dedim. Derhal yola koyulduk.

Kureyşliler peşimizdeydi. Onlardan **Cü'şum oğlu Sürâka b. Malik'**-den başka kimse bize yiteşemedi. O da bizi at üstünde takip etmişti.

«— Yâ Resûlallah, bu bizi arayanlardan ve mutlaka bize ulaşacak.» dedim. Resûlullah (s.a.v.):

«— Üzülme Allah bizimle beraberdir.» buyurdu. Nihayet bize yaklaştı. Bizimle onun arasında bir veya iki mızrak boyu mesafe almıştı ki, ben tekrar:

«— Yâ Resûlallah, bu onlardan, bize yetişti.» dedim ve ağladım. Resûlullah (s.a.v.):

«— Niçin ağlıyorsun?» diye sordu.

«— Vallahi kendim için değil, senin için ağlıyorum.» dedim. Resûlullah (s.a.v.), bunun üzerine Sürâka'ya beddua etti.

«— Allah'ım, dilediğin şekilde bizi ondan kurtar.» O anda atının ayakları karnına kadar sert toprağa gömüldü. Sürâka derhal atından atladı ve yalvardı:

«— Ya Muhammed! Hiç şüphesiz anladım ki, bu senin işin. Bu durumdan beni kurtarması için Allah'a dua et. Allah'a and olsun ki, seni yakalamak için arkamdan gelenleri yanlış yola sevk ederim, işte sadağım, ondan bir ok al, yolun mutlaka benim deve ve koyun sürülerimin bulunduğu yerden geçecek, onlardan da istediğin kadar al...» dedi. Resûlullah (s.a.v.):

«— Benim onlara ihtiyacım yok.» buyurdu. Onun için Allah'a dua etti. Sürâka kurtuldu ve arkadaşlarının yanına döndü. Resûlullah (s.a.v.) da yoluna devam etti, ben de onunla beraber... Nihayet, Medine'ye geldik, insanlar onu karşılamak için yollara dökülüp, damlara çıkmışlardı. Hizmetkârlar ve çocuklar şöyle bağırışıyorlardı:

«— Allahü ekber, Resûlullah geldi. Muhammed (s.a.v.) geldi.» Resûlullah'ı kimin misafir edeceği hususunda münakaşa edilmeye başlandı. Bunun üzerine, Resûlullah (s.a.v.):

«— Ben geceyi kendilerini şereflendirmek için **Abd-ül-Muttalib**'in dayılarından **Neccar oğulları**'nda geçireceğim.» buyurdu. Sabah olduğunda da nasıl emrolundu ise öyle yaptı.[12]

Urve b. Zübeyr (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) yolda bir müslüman grubu arasında **Zübeyr** ile karşılaştı, onlar ticaret kervanı ile Şam'dan dönüyorlardı. **Zübeyr** (r.a.) Resûlullah (s.a.v.) a ve Ebû Bekir (r.a.) e birer beyaz elbise hediye etti. Müslümanlar Medine'de Resûlullah (s.a.v.) ın Mekke'den çıktığını duymuşlardı, her gün tanyeri ağarmadan **Harre** mevkiine çıkıyorlar, şiddetli öğle sıcağına kadar onları bekliyorlardı. Bir gün yine uzun bir müddet onları bekleyip evlerine döndükleri zaman bir Yahudi mühim bir iş için kale'nin yüksek bir burcuna çıkmış, ona bakıyordu. Birden Resûlullah (s.a.v.) ı ve beyazlara bürünmüş arkadaşlarını gördü. Serap gibi kâh görüyor, kâh gözden kaçırıyordu. Yahudi bütün gücüyle şöyle bağırmaktan kendini alamadı:

«— Ey Araplar! Kendisini bekleyip durduğunuz zat geliyor.» Müslümanlar silâhlarını kuşanarak öğle sıcağında onu karşıladılar. Resûlullah yanındakilerle beraber sağ tarafa saptı ve Amr b. Avf oğullarına misafir oldu. Resûlullah burada Rebiülevvel ayının ikinci günü konaklamıştı. **Ebû Bekir,** gelenlerle meşgul olmak için ayakta bulunuyordu. Resûlullah (s.a.v.) ise sessizce oturuyordu. Ensardan oraya gelenler, Resûlullah (s.a.v.) zannederek **Ebû Bekir** (r.a.) i selâmlıyorlardı. Fakat, Resûlullah (s.a.v.) a güneş vurduğunda Ebû Bekir (r.a.), onu örtüsü ile gölgelendirmeye koşunca halk, Resûlullah (s.a.v.) ı ancak o zaman tanıyabildi. Resûlullah (s.a.v.), Amr b. Avf oğullarının yanında on geceden fazla kaldı. Takva üzerine kurulan mescidi inşa etti. Orada namaz kıldı. Devesine bindi, halk da onunla beraber yürüyordu. Nihayet deve, Medine'de Resûlullah (s.a.v.) ın bugünkü mescidinin bulunduğu yere çöktü. Peygamber (s.a.v.), müslümanların bir kısmı ile orada namaz kıldı. Burası, **Es'ad İbn-i Zürâre** (r.a.) himayesinde iki yetim çocuğa ait bir hurma harmanı idi. Devesi orada çöktüğü zaman Resûlullah (s.a.v.):

---

[12] **Buhari; Müslim; Bidâye 3/187-188; İbn-i Ebî Şeybe; İbn-i Sa'd 3/80; Kenz ul-Ummal 8/330; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**

«— Burası —İnşallah— mekânımız olacaktır.» buyurdu. Sonra Resûlullah (s.a.v.) onları çağırdı. Orasını mescid edinmek üzere pazarlık yaptı. İki kardeş:

«— Onu sana hibe edelim ya Resûlallah.» dediler. Resûlullah (s.a.v.) orasını hibe olarak vermelerine razı olmadı, bedelini ödeyerek onu satın aldı. Ve oraya bir mescid bina etti. Mescidin yapılışında arkadaşları ile beraber kerpiç taşıdı. Resûlullah kerpiç taşırken şöyle diyordu:

«— Bu yük, Hayber[13] yükü değil, Allah'ım bu daha mübarek daha kudsi, Allah'ım şüphesiz ecir, ahiret ecridir. Öyleyse esirgeme merhametini muhacir ve ensardan.»

Müslümanlardan tanımadığım birinin şiirini okuyordu.[14]

Enes b. Malik (r.a.) der ki: Resûlullah, Medine'ye geldiğinde ben şöyle diyerek koşan çocukların arasında idim:

«— **Muhammed** (s.a.v.) geldi!» Gene koşuyor, bir şey göremiyordum. Çocuklar devamlı:

«— **Muhammed** (s.a.v.) geldi!» diye bağırışıyorlardı. Halbuki ben, koşuyor, bir şey göremiyordum. Nihayet Resûlullah (s.a.v.) ve arkadaşı **Ebû Bekir** (r.a.) geldi. Biz Medine'nin bir harabesinde gizlendik. Daha sonra onlar, çöl halkından bir adamı, geldiklerini haber vermek üzere ensara gönderdiler. Ensardan elli-yüz kişilik bir kafile onları karşılamaya çıktı. Yanlarına geldiklerinde, ensar:

«— Buyurun, hoş geldiniz, size karşı itimadımızı ve saygımızı bildiririz.» dedi. Resûlullah ve arkadaşı bir anda kendilerini ensarın arasında buldular. Medine ahalisi onları karşılamaya çıktı. Hatta genç kızlar evlerinin damlarına çıkmış gelenleri birbirlerine gösteriyorlar:

«— Onların hangisi o?»

«— Onların hangisi Peygamber?» diye birbirlerine gösterip soruyorlardı. Buna benzer bir manzara bir daha görmedim. Onu böyle, bir defa Medine'ye girdiği gün bir de vefat ettiği gün gördüm. Bu iki güne benzer bir başka gün asla görmedim.»[15]

İbn-i Aişe (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman kadınlar ve çocuklar şöyle demeye başladılar:

«— Bize bir ay doğdu Seniyyât'ül-Veda'dan ve Allah'a dâvet ettiği müddetçe ona teşekkür etmemiz gerekir.»

---

[13] Hayber, hurması ile meşhurdur. Taşınan şey işte bu meşhur hurmadan çok daha kıymetlidir.

[14] **Buhari; El-Bidâye 8/186**

[15] **Beyhaki; El-Bidâye 3/197; Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel**

ÖMER İBN-İ HATTAB VE DİĞER SAHABENİN HİCRETİ

Mekke'den Medine'ye ilk hicret edenler:

Berâ b. Azib (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ın arkadaşlarından bize, Medine'ye ilk defa gelen **Mus'ab b. Umeyr** ve **İbn-i Ümmü Mektum** (r.a.) dur. Gelir gelmez bize Kur'an öğretmeye başlamışlardır. Sonra **Ammar, Bilâl** ve **Sa'd** geldi. Daha sonra **Ömer İbn-i Hattab** (r.a.) yirmi kişilik bir kafile ile geldi. Bundan sonra da Resûlullah (s.a.v.) teşrif etti. Ben, Medine ahalisinin, onun gelmesine sevindikleri kadar, hiçbir şeye sevindiklerini görmedim. O geldiğinde mufassal sureler[16] den A'lâ sûresini okuyordum.[17]

Ömer b. Hattab (r.a) ve iki arkadaşının Medine'ye Hicreti:

Hz. Ömer (r.a.) hâdiseyi şöyle anlatmıştır: Medine'ye hicret etmeye karar verdiğim zaman **Ayyaş İbn-i Rebîa** ve **Hişam İbn-i Âs** ile (r.a.) **Serif**[18] denen yerin üstünde Gıfar oğulları'na ait gölün bulunduğu vadide buluşmak üzere sözleştik. Kararımız şöyle idi. **Serif**'e gelmeyenin başına bir iş gelmiş demekti. Diğer ikisi beklemiyecek ve derhal yola çıkacaktı. Ertesi gün ben ve **Ayyaş**, vadiye geldik. **Hişam**, ya mani olunduğu, ya da fikrinden vazgeçtiği için gelemedi. Medine'ye geldiğimizde **Kuba**'da **Amr b. Avf** oğullarının yurduna indik. Arkamızdan **Ebû Cehil b. Hişam** ile **Haris b. Hişam, Ayyaş'ı** —Ayyaş, onların hem amca çocukları ve hem de ana bir kardeşleri idi— geri götürmek için Medine'ye çıkageldiler. Resûlullah (s.a.v.) henüz **Mekke**'deydi. **Ayyaş**'a şöyle dediler:

«— Annem seni görünceye kadar başına tarak vurmamaya ve gene sen dönünceye kadar güneşin altından kalkmamaya and içti.» **Ayyaş**, annesine acıyınca, ona:

---

16 Mufassal Kur'an'ın son yedide birine verilen isimdir.

17 **Kenz'ul-Ummal** 8/331; **El-Bidâye** 3/188

18 Mekke'den altı mil (15 km.) uzaklıkta bir yer.

«— Vallahi gerçek şu ki, bu adamlar seni dininden döndürmekten başka birşey istemiyorlar. Onlardan sakın! Annenin başı bitlenince elbette tarak vuracak. Mekke'nin sıcağı bastırınca mutlaka gölgeye kaçacak.» dedim. Bunun üzerine **Ayyaş** şöyle dedi:

«— Hem annemin yeminine saygı göstereyim, hem de oradaki mallarımı alıp geleyim.» Ben de, ona:

«— Vallahi sen bilirsin. Ben Kureyş'in içinde malı çok olan birisiyim, mülkümün yarısı senin olsun, yeter ki onlarla beraber gitme!» dedim. Fakat **Ayyaş** onlarla beraber gitmek hususunda diretti. Bu hususta ısrar edince, ona şöyle dedim:

«— Mademki gitmekte kararlısın, öyleyse şu benim devemi al o asil itaatkâr bir devedir, ona bin bu adamların davranışı sana şüpheli gelirse onun üzerinde kurtulursun.» Deveye binerek onlarla beraber gitti. Biraz yol aldıklarında **Ebû Cehil** ona şöyle dedi:

«— Ey kardeşim! Vallahi benim devem yoruldu. Ben senin devene bineyim, sen de benimkine; kabul eder misin?»

Ayyaş:

«— Peki.» diye cevap verdi. Deveyi çöktürdü, onlar da develerini çöktürdüler. Aynı hizaya geldiklerinde birden **Ayyaş'ın** üzerine atılıp iple sıkıca bağladılar. Sonra da Mekke'ye götürüp, dininden döndürdüler. Biz dininden dönenlerin tevbesini Allah kabul etmez, diyorduk. Dinden dönenler de aynı kanaatta idiler. Medine'de Resûlullah'a şikâyetler gelinceye kadar bu kanaatimizde bir değişme olmadı.

«De ki, ey kendi öz canlarına karşı, haddi aşarak hareket eden kullarım. Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin. Hak Teâlâ bütün kusurları bağışlar. Çünkü yarlıgayıcıdır. Azab gelmeden Tanrı'ya dönüp ona sığının. Ona teslim olun. Sonra kurtulmak için yardım görmezsiniz. Tanrınız tarafından indirilen bu Kur'an'a siz farkında olmadan, azabın ansızın gelmesinden evvel tâbi olun.»[19]

Bu âyeti yazıp **Hişam İbn-i Âs'**a gönderdim. **Hişam** der ki: Âyeti Kerime elime geçtiğinde **Zituva**'da[20] aşağı yukarı gidip gelerek onu okudum, fakat birşey anlıyamadım ve Allah'a yalvardım: «Ey Allah'ım! Onu anlamama yardım et.» Allah, âyetin mânasını kalbime ilham etti. Hiç şüphesiz âyet kendi kendimize böyle dediğimiz; başkaları da bizim için aynı şekilde konuştuklarından dolayı bizim hakkımızda indirilmişti. Bunun üzerine derhal deveme bindim ve Medine'de Resûlullah'a ulaştım.[21]

---

19 Zümer 53-55

20 Mekke-i Mükerreme'nin girişinde bir mevki

21 **İbn-i İshak; Bidâye** 3/172; **İsâbe** 3/604; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/61-62; **Beyhakî** 9/13; **İbn-i Sa'd** 3/194; **Kenz'ul-Ummal** 1/262

Osman Bin Affan (r.a.) ın Hicreti

Katade (r.a.) der ki: Allah-u Teâlâ'nın rızası için ailesi ile beraber hicret edenlerin ilki **Osman b. Affan** (r.a.) dır.

Nadr b. Enes diyor ki: **Enes**'in (r.a.) şöyle dediğini işittim: **Osman b. Affan** beraberinde zevcesi Resûlullah'ın kızı **Rukiyye** (r.a.) olduğu halde Habeşistan'a gitti. Resûlullah (s.a.v.) bir müddet onlardan haber alamadı. Nihayet Kureyş'ten bir kadın gelerek:

«— Ya **Muhammed** (s.a.v.), damadını ve kızını gördüm.» dedi. Resûlullah (s.a.v.):

«— Onların vaziyetleri nasıldı?» diye sordu. Kadın:

«— Osman'ı, karısını zayıf bir merkep üzerine bindirmiş, yularından çekip giderken gördüm.» dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Onların dostu Allah'tır. Şüphesiz, **Osman Lut** (a.s.) dan sonra ailesi ile beraber ilk hicret eden kimsedir.»[22]

Ali b. Ebi Talib'in (r.a.) Hicreti

Ali (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret etmek üzere yola çıktığı zaman, yanındaki emanetleri yerlerine teslim etmek için Mekke'de kalmamı emretti. Zaten kendisine emanete riayet ettiği için (El-Emin = en güvenilir adam) ismi verilmişti. Mekke'de üç gün kaldım. Artık tek bir gün dahi kaybetmek istemiyordum. Derhal yola çıktım ve Resûlullah (s.a.v.) ın gittiği yolu takip ettim. **Amr b. Avf** oğullarının yurduna geldiğimde Resûlullah'ı orada buldum. **Gülsüm b. Hidm'**in evine indim, Resûlullah (s.a.v.) da buradaydı.[23]

---

[22] **Bidâye** 3/66; **El-İsâbe** 4/305; **İbn-i Mübarek; Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid**
[23] **Kenz'ul-Ummal** 8/335, **İbn-i Sa'd**

CA'FER B. EBÛ TÂLİB VE ARKADAŞLARININ (r.a.) HABEŞİSTAN'A HİCRETLERİ, DAHA SONRA DA MEDİNE'YE DÖNMELERİ

Muhammed b. Hatib anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.):

«— Hurması bol bir memleket biliyorum. Oraya gidin.» buyurdu. Bunun üzerine Hâtib ve Ca'fer (r.a.) denize açıldılar. İşte ben bu yolculukta gemide doğdum.[24]

Ümeyr b. İshak da **Ca'fer**'in şöyle dediğini nakleder:

«— Ya Resûlallah! Bana kimseden korkmaksızın Allah'a ibadet edebileceğim bir yere gitmem için izin ver.» Resûlullah (s.a.v.) ona izin verdi. O da, **Necaşi**'ye gitti.[25]

Ümmü Seleme (r.a.) anlatıyor: Çeşitli eziyet ve işkencelere maruz kalan Allah Resûlü'nün arkadaşları için Mekke'de yaşamak çok güçleşti. O gün için Resûlullah (s.a.v.), amcasının himayesinde olduğu için Kureyş'in zulmüne karşı bir dereceye kadar emniyette sayılırdı. Kendisine bir kötülük ulaşmamakla beraber eshabının işkenceye maruz kalmasına gönlü kat'iyen razı değildi. Bu sebepledir ki, Resûlullah (s.a.v.) eshabına:

«— Hakikat şu ki, **Habeş** ülkesinde yanında bulunan hiç kimseye zulüm olunmayan bir kral bulunmaktadır. Derhal onun memleketine gidin. Allah size bir çıkış, bir kurtuluş yolu verinceye kadar da orada kalın.» buyurdu. Bunun üzerine biz gruplar halinde yola çıkarak bir araya geldik. Hayırlı bir komşunun hayırlı ülkesine yerleştik. Dinimizin emirlerini zulüm korkusuna düşmeden güven içinde yerine getirdik. Kureyş'liler bizim emin bir ülkeye yerleştiğimizi görünce bizi kıskandılar. **Necaşi**'ye elçi gönderip ülkesinden çıkarılmamız ve onlara teslim edilmemiz için bizim hakkımızda derhal bir toplantı yaptılar. **Amr b. Âs** ve **Abdullah b. Rebia**'yı gönderdiler. Gerek Melik ve gerekse onun adamları için hediyeler hazırladılar. İleri gelenlerden kendilerine hediye hazırlamadıkları hiç kimse kalmadı. Ve o, ikisine:

---

[24] **Mecmeu'z-Zevâid** 6/27

[25] **Taberânî** ve **Bezzar**; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/29

«— Her büyüğün yanına gidin, onlarla müslümanlar hakkında konuşmadan önce hediyesini verin. Sonra da Melik'e gidip hediyelerini takdim edin. Onların konuşmasına fırsat vermeden size teslimini sağlıyabilecekseniz, bunu hemen yapın.» dediler. İkisi derhal Habeşistan'a geldi. Kralın ileri gelen adamlarından hediye vermedik hiç kimse bırakmadılar. İleri gelenlerin her birine şöyle söylediler:

«— Krala bizim bazı beyinsizlerimizle ilgili taleplerde bulunmak üzere geldik. Onlar, kendi dinlerinden ayrıldılar ve sizin dininize de girmiş değiller. Kavmimiz, onların geri iadesi için bizi gönderdi. Biz, Necaşi ile konuşmadan önce, siz krala böyle yapmasını tavsiye ediniz.» dediler. Onlardan:

«— Elbette yaparız.» diye cevap aldılar.

Nihayet **Necaşi**'ye de hediyelerini takdim ettiler; hediye edilen şeylerin arasında en çok hoşlandığı, Mekke derileri idi. Hediyeleri sunduktan sonra, ona şöyle dediler:

«— Ey Melik! Bizden beyinsiz bir cemaat, kendi cemiyetlerinin dininden ayrıldılar, senin dinine de girmediler, mahiyetini anlıyamadığımız yeni bir din getirdiler ve bunlar üstelik senin memleketine iltica ettiler. Onları bize teslim etmen için bizi, onların kabileleri, babaları, amcaları, hâsılı onların kavmi sana gönderdi. Bunlar için gitmeleri daha hayırlıdır. Senin dinini de kabul etmediklerine göre, herhalde onları bize teslim edersin.»

Melik sinirlendi ve şöyle dedi:

«— Asla! Allah'a and olsun ki, onları çağırıp konuşuncaya ve içyüzünü öğreninceye kadar size teslim edemem. Çünkü, bunlar benim memleketime iltica edip benim himayemi tercih etmişlerdir. Eğer sizin dediğiniz doğru ise, onları size veririm. Değilse, onları himaye ederim. Onlarla sizin aranıza girmem, kendilerini size teslim edip, Kureyşlileri hoşnut edemem.»[26]

Müslümanlar, **Necaşi**'nin huzuruna girdikleri zaman selâm verdiler ve karşısında eğilmediler. Bunun üzerine Melik şöyle dedi:

«— Ey cemaat, niçin kavminizden bize gelip selâm verenler gibi selâm vermediğinizi bana söyler misiniz? İsa (a.s.) hakkındaki görüşünüzü açıklar mısınız? Sizin dininiz nedir? Hıristiyan mısınız?»

«— Hayır.» diye cevap verdiler.

«— Yahudi misiniz?» diye sordu. Gene:

«— Hayır.» dediler.

«— Peki, kendi kavminizin dininden misiniz?» sualine de:

---

[26] **İbn-i İshak; El-Bidâye 3/72**

«— Hayır, değiliz.» karşılığını verdiler.

«— Öyle ise, sizin dininiz nedir?»

«— İslâm.» diye cevap verdiler.

«— İslâm nedir?» diye sordu.

«— Biz Allah'a kulluk eder, ona hiçbir şeyi ortak koşmayız.» dediler. **Melik:**

«— Bunu size getiren kimdir?» diye sordu.

«— Onu bize, aslını ve neslini yakinen bildiğimiz, içimizden bir adam getirdi. Bizden önce gelenlere Peygamberler gönderdiği gibi onu da bize Allah gönderdi. Bize iyiliği, doğruluğu, vefakârlığı, emanete riayeti emretti, putlara tapmaktan men ederek bize eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ibadeti emretti. Onu derhal tasdik ettik. Allah'ın kelâmını anlamaya çalıştık; o, bize Allah'ın indinden getirdiğini öğretti. Biz böyle hareket edince kavmimiz bize düşman oldu. Hak Peygambere kin bağlayıp onu yalanladılar. Ve öldürmek istediler, bizim de tekrar putlara ibadet etmemizi arzuladılar. Biz de kavmimizin şerrinden kaçıp senin himayene sığındık.» dediler. Bunun üzerine, Melik:

«— Allah'a yemin olsun ki, Musa (a.s.) nın getirdikleri ile bu aynı kaynaktandır.» diye mukabele etti. **Ca'fer** (r.a.) sözüne şöyle devam etti:

«— Selâm hususuna gelince, Allah'ın Resûlü bize cennet ehlinin selâmını öğreterek onu yapmamızı emretti. Bunun içindir ki, sana kendi aramızda selâmlaştığımız gibi selâm verdik. **Meryemoğlu İsa** meselesine gelince, O, Allah'ın kulu ve Resûlüdür. O'nun Meryem'e ilka ettiği kelimesi, O'ndan bir nefestir. Ve temiz bir bâkirenin oğludur.» Bunun üzerine Melik, bir çöp alarak:

«— Vallahi Meryem'in oğlu (a.s.) bu ölçünün üstüne şu çöp kadar da olsa bir şey söylemedi.» dedi. Habeş ülkesinin ileri gelenleri:

«— Allah'a yemin olsun ki, Habeş halkı bunu işitirse seni mutlaka tahtından alaşağı eder.» dediler. Melik:

«— Allah'a and olsun ki, İsa (a.s.) hakkında asla bundan başkasını söylemem. Allah'ın dininde saltanatının bana iadesi karşılığında da olsa halka uyup Allah kelâmının tahrifine razı olamam. Böyle bir şey yapmaktan Allah korusun.» dedi.[27]

Aynı hâdiseyi Peygamber (s.a.v.) in zevcesi **Ümmü Seleme** (r.a.) daha uzun olarak anlatmış ve şöyle demiştir: Daha sonra Melik, Resû-

---

[27] **El-Bidâye 3/72; İbn-i İshak**

lullah (s.a.v.) ın eshabına bir adam gönderip onları çağırttı. Elçi yanlarına geldiğinde bir araya gelerek birbirlerine şöyle dediler:

«— Onun yanına vardığınızda Resûlullah hakkında ne konuşacaksınız?» Ve gene kendileri, cevabımız şu olur dediler:

«— Allah'a and olsun ki, ona Peygamberimizin bize öğretip emrettiklerini olduğu gibi söyliyeceğiz.» Necaşi'nin yanına vardıkları zaman o, ülkesinin patrikleriyle oturmakta idi. Patrikler, önlerine mukaddes kitaplarını açmışlar, bekliyorlardı. Necaşi, müslümanlara:

«— Bu nasıl bir dindir ki, sizin kavminizden ayrılmanıza sebep ve benim dinime de girmenize mani olabiliyor. Halbuki bu milletlerin dininde böyle birşey yoktur.» dedi. **Ca'fer** söz aldı:

«— Ey kral! Biz putlara tapan bir cahiliyet devri kavmi idik. Ölü eti yer, kötülük yapar, akrabalarla alâkamızı keser, komşulara kötü davranırdık, kuvvetlimiz, zayıf olanımızı ezerdi. İşte biz bu hal üzere iken Allah bize soyunu sopunu, doğruluğunu emanete riayetini ve namusluluğunu çok iyi bildiğimiz bizden birini Peygamber olarak gönderdi. O da bizi aziz ve celil olan Allah'ı birlemeye ve ona kulluk etmeye çağırdı. Bizim ve dedelerimizin Allah'tan başka taptığımız taşlar ve putlara ibadetten vazgeçmemizi istedi. Bize, doğru sözlülüğü, emanete riayeti, akrabaları ziyareti, komşulara iyi davranmayı, kan dökmemeyi, ve haramlardan kaçınmayı emretti. Yine o bizi, bütün kötülüklerden, yalan yere şahitlikten, yetim malı yemekten, iffetli kadına iftiradan men etti. Allah'a ibadet etmemizi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı, bîhakkın namaz kılıp zekât vermemizi istedi.» **Ca'fer** ona, İslâm'ın diğer hususiyetlerini de anlatarak şöyle dedi: «Biz de O'nu tasdik ettik, O'na iman ettik, getirdiğine uyduk. Tek olan Allah'a ibadet ettik, O'na hiçbir şeyi ortak koşmadık. Bize Allah'ın haram kıldığının haram, helâl kıldığının da helâl olduğunu bildirdi. İşte bu yüzden kavmimiz bize düşman oldu, eziyet etti, dinimizden vazgeçip aziz ve celil olan Allah'a ibadeti bırakarak putlara tapmamızı, cahiliyet devrinde helâl kabul ettiğimiz kötü şeyleri yine helâl kabul etmemizi istediler. Bize işkence ettiler, zulüm yaptılar, sıkıntılara düşürdüler, dinimizi yaşamamıza engel oldular. Biz de seni başkalarına tercih ederek memleketine geldik. Senin himayene güvenip, zulme uğramıyacağımızı ümid ettik ey Melik!» Bunun üzerine **Necaşi, Ca'fer**'e şunu sordu:

«— Peygamberinize gelen Kur'an'dan bildiğin bir şeyler var mı?» **Ca'fer** (r.a.):

«— Var.» diye cevap verdi. **Necaşi, Ca'fer**'e:

«— Öyle ise, oku!» dedi. **Ca'fer, Meryem** Sûresi'nin[28] başından başlıyarak okudu. Kur'an dinlerken **Necaşi** ağladı. Hatta sakalından yaşlar süzüldü. Yanında bulunan patrikler de ağladı. Ve sakallarından inen yaşlar önlerindeki sayfaları ıslattı.

Necaşi sözüne şöyle devam etti:

«— Hiç şüphesiz bu **Musa** (a.s.) nın getirdiği şeyle aynı kaynaktan çıkmıştır.»

Amr b. Âs ile **Abdullah bin Ebî Rebia, Necaşi**'ye geldiklerinde, o:

«— Allah'a and olsun ki, onları size asla teslim etmem ve aldatmam.» dedi. İkisi, onun huzurundan çıktıkları zaman, **Amr b. Âs:**

«— And olsun ki, yarın onların yanına varacağım. Necaşi'nin yanında onların itibarlarını zedeleyip perişan edeceğim.» deyince **Abdullah b. Ebî Rebia —Amr b. Âs**'dan daha namuslu idi—, ona:

«— Yapma! Her ne kadar onlar bizim muhalifimiz iseler de, onlarla bizim akrabalık bağlarımız vardır.» dedi. Beriki diretti:

«— Vallahi Necaşi'ye, onların **Meryem oğlu İsa**'nın kul olduğunu iddia ettiklerini bildireceğim.» dedi. Ertesi gün **Amr, Necaşi**'ye giderek huzurunda şöyle konuştu:

«— Ey Kral! Onlar, **Meryem oğlu İsa** hakkında kötü konuşuyorlar. Onları çağır ve İsa hakkındaki düşüncelerini sor.» dedi.

Necaşi, müslüman muhâcirlere adam göndererek İsa hakkındaki düşüncelerini sordu.

Başımıza hiç böyle birşey gelmemişti; orada bulunanlar bir araya geldiklerinde birbirlerine şöyle söylüyorlardı:

«— **Necaşi** size **İsa** hakkında birşeyler sorduğu zaman ne diyeceksiniz?» Şöyle dediler:

«— Vallahi Allah'ın ve Resûlü'nün bize öğretip bildirdiğini olduğu gibi söyleriz.»

Necaşi'nin yanına geldiklerinde, onlara:

«— **Meryem oğlu İsa** hakkında ne diyorsunuz?» diye sordu. **Ca'fer** ona:

---

[28] «Kâf, hâ, yâ, ayn, sad. Tanrının kulu Zekeriyya hakkındaki lütuf ve merhametinin yâdıdır. Hani Zekeriyya tanrısına gizlice yalvarmış, niyaz etmişti. Ulu Tanrım demişti. Kemiklerim inceldi, zayıfladı, saçım sakalım ağardı akpak oldu. Ulu Tanrım sana her ne için yalvarmışsam mahrum olmadım. Benden sonra yerime geçecek akrabamdan korkuyorum. Karımın da çocuğu olmuyor. Kendi tarafından bana da Yakup hanedanına da bir oğul bağışla ve onu ulu Tanrım rızanı kazananlardan kıl. Ey Zekeriyya biz sana Yahya adlı bir oğul müjdeliyoruz. Daha evvel hiçbir kimseyi ona müsavi kılmadık. Zekeriyya Ulu Tanrım dedi, Karımın çocuğu olmuyor ben de ihtiyarlığın kuyusuna varmış iken nasıl oğlum olur? O da bu böyle olacak dedi. Tanrım buyurdu ki bu benim için kolaydır. Nasıl ki evvelce birşey değil iken seni yarattım...»

«— O'nun hakkında Peygamberimizin bize öğrettiklerini söyleriz. O, Allah'ın kulu ve Resûlü'dür. O'nun ruhudur. Afif ve temiz bâkire Meryem'e ilka ettiği kelimesidir.» dedi. **Necaşi**, elini yere uzattı, oradan bir çöp aldı, sonra şöyle dedi:

«— Allah'a yemin olsun ki, Meryem oğlu İsa hakkında benim söylediğim ile bunların söylediği arasında şu çöp kadar bile bir fark yok.»

Bunu söylediği zaman, etrafında bulunan patrikler homurdanmaya başladılar. **Necaşi**, onlara:

«— Boşuna homurdanmayın.» dedi. Müslümanlara da:

«— Ülkemde istediğiniz yere gitmekte serbestsiniz, size kötülük edenlerin vay haline! Vay haline size küfredenin, vay!.. Dağlar kadar altın da verseler sizden hiçbirinize eziyet etmem. Kureyş elçilerine hediyelerini iade edin! Benim hediyeye ihtiyacım yok. Vallahi bu memleketi bana bağışlarken Allah, benden rüşvet almadı. Ben, O'nun kullarına sıkıntı etmek için rüşvet mi alacağım? İnsanlara âlet olarak Allah'a isyan mı edeceğim?» dedi. Bunun üzerine o ikisi, Necaşi'nin yanından getirdikleri hediyelerle beraber perişan bir vaziyette çıktılar. Biz de ülkelerin en iyisinde, en hayırlı komşu ile beraber kaldık. Allah'a yemin ederim ki, Habeşistan'da isyan çıkıncaya kadar o, bu tutumunu değiştirmedi. Vallahi asilerin Necaşi'ye galip geleceklerinden korkup üzüldüğümüz kadar üzüntü duyduğumuzu hatırlamıyorum. Çünkü, Necaşi'nin yerine gelecek olanın Necaşi kadar bizim hakkımızda bilgisi yoktu. Necaşi, isyanı bastırmak için Nil'in öbür kıyısına gitti. Resûlullah'ın arkadaşları:

«— Kim gidip savaşın neticesi hakkında bize malûmat getirecek?» dediler. **Zübeyr b. Avvam:**

«— Ben.» diye cevap verdi. O, bizim en gencimizdi. Bir tulum şişirip kendisine verdiler. Onu göğsüne bağlayıp yüzerek Nil'in öbür kıyısına geçti. İki ordunun savaştıkları yere vardı. Biz Allah'a, Necaşi'yi, düşmanına galip getirmesi ve memleketinde saltanatının devamı için dua ediyorduk. Vallahi biz merakla neticeyi beklerken, birden **Zübeyr** göründü. O koşuyor ve işaret ediyordu:

«— Müjde! Necaşi zaferi kazandı. Allah, onun düşmanını helâk etti. Onu kendi memleketinde daha kuvvetli kıldı.» diyordu. Allah'a and olsun ki, hiç bu kadar sevindiğimizi hatırlamıyorum. Daha sonra Necaşi döndü. Allah, düşmanını helâk etmiş, kendisini ülkesinde daha da kuvvetlendirmişti. Habeş ülkesi istikrara kavuşunca onun yanında güven

içinde kaldık. Bu durum, Mekke'de bulunan Resûlullah'ın yanına dönünceye kadar değişmedi.[29]

Eshabın Medine'ye Dönüşü, Necaşinin Müslümanlığı ve Resülullah (s.a.v.) ın Onun İçin Allah'dan Af Dilemesi

Ca'fer b. Ebî Talib anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ın Medine'ye hicret ettiğine muttali olduğumuz zaman **Necaşi'**ye:

«— Resûlullah (s.a.v.) ın Medine'ye hicret ettiğini öğrendik. Resûlullah sana bahsetmiş olduklarımızın hesabını görmüş. Biz, onun yanına gitmeyi istiyoruz; bizi gönder.» dedik. **Necaşi:**

«— Peki.» diye mukabele etti. Bizi bir gemiye bindirdi. Yiyeceğimizi, içeceğimizi verdi. Sonra şöyle dedi:

«— Size karşı olan davranışlarımı Hz. Peygamber'e anlatın. Elçim de sizinle gelecek. Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına ve O'nun Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim. Ona benim için Allah'tan af dilemesini söyleyin.» Nihayet biz Habeşistan'dan ayrıldık. Medine'ye geldik. Beni Resûlullah (s.a.v.) karşıladı ve boynuma sarıldı. Sonra şöyle buyurdu:

«— **Hayber**'in fethine mi, yoksa **Ca'fer**'in gelişine mi, hangisine sevineyim, bilemiyorum!»

Bu hâdise, Hayber'in fethine tesadüf etmişti. Resûlullah bir kenara oturunca **Necaşi'**nin elçisi:

«— İşte **Ca'fer** burada, kralımızın ona nasıl muamele ettiğini sor.» dedi. Bunun üzerine, ben:

«— Evet anlatayım, bize şöyle güzel, şöyle iyi davrandı. Bizi bir gemiye bindirdi. Yol azığımızı da verdi. Ve Allah'tan başka ilâh olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etti. Ve bana: Kendisi için Allah'tan af dilemenizi iletmemi istedi.» dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) kalkıp abdest aldı, sonra da üç

---

[29] **İbn-i İshak; Mecmeu'z-Zevâid** 6/27; **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Hılye** 1/115; **Beyhakî** 9/9, 144

Müsned-i Ahmed b. Hanbel'de, **Abdullah b. Mes'ud**'un, Habeşistan'a hicret edenlerin takriben seksen kişi olduğunu, bunların arasında kendisinin, Caferin Abdullah b. Urfutanın, Osman b. Maznun, Ebu Musa'nın bulunduğunu rivayet eder. (**El-Bidâye** 3/69; **Feth'ül Bari** 7/130; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/24); Ayrıca aynı kaynaklarda, **Amr b. As**'ın yanındakinin **Umare b. Velid** olduğu zikrediliyor.

Cafer b. Ebû Talib'in aynı mevzuudaki rivayetinde, ülkesinde müslümanlara eziyet edenlere, dört dirhem ceza kestiğini, daha sonra bu cezayı artırdığı kaydı vardır.(**İbn-i Asakir; El-Bidâye** 3/71; **Mecmeu'z Zevâid** 6/29)

defa: «Allah'ım, Necaşi'yi mağfiret eyle!» diye dua ederken müslümanlar da «amîn!» dediler. Ben de elçiye:

«— Memleketine gidince, gördüklerini kralınıza anlat.» dedim.[30]

Habeşistan'a Hicret Edip de Medine'ye dönenlerin üstünlükleri

Ebû Hasme'nin kızı **Abdullah b. Amir**'in annesi anlatıyor: Biz Habeşistan'a hicret etmeye kararlıydık. **Amir**, bazı lüzumlu eşya satın almak için çarşıya gitmişti. Tam o sırada **Ömer** geldi. Daha o zaman müşrikti. Vaktiyle ondan çok eza cefa görmüştük. Evin halini şöyle bir gözden geçirdi ve:

«— **Abdullah**'ın annesi. Ne bu hal? Yolculuğa mı çıkıyorsunuz?» diye sordu. Ben de:

«— Evet, sizin eziyetinizden, sizin baskınızdan kurtulmak için, buradan başka yere gideceğiz. Allah bize de bir yurt ihsan eder.» dedim. Bunun üzerine, **Ömer**:

«— Allah yardımcınız olsun.» dedi. Onun duygulandığını ilk defa görüyordum. Yanımdan ayrılırken, evdeki yolculuk hazırlığının onu üzdüğü halinden belliydi. Biraz sonra **Amir**, öteberi ile çarşıdan döndü. Ona:

«— Ya **Ebû Abdullah**, keşke biraz önce gelip de, **Ömer**'in bize acıdığını, üzüldüğünü görseydin.» dedim. **Amir**:

«— Onun İslâm'a girmesini mi arzu ediyorsun?» dedi.

«— Evet.» dedim.

«— Eşeği müslüman olur da bu gördüğün **Ömer** müslüman olmaz.» dedi. Onun, İslâm'a olan düşmanlığını, kinini bildiği için böyle söylüyordu.[31]

Halid b. Said anlatıyor: —Kendisi ve kardeşi **Amr** da Habeşistan'a hicret edenlerdendi— Habeşistan'a hicret edenler, Bedir savaşından bir yıl sonra Medine'ye döndüler. Kendilerini Resûlullah karşıladı. Bedir'de bulunmadıklarına çok üzgündüler. Allah'ın Resûlü:

«— Niye üzülüyorsunuz? Herkes bir defa hicret etmişken siz iki defa hicret ettiniz. Önce Habeşistan'a gittiniz, sonra da oradan kalkıp bana, Medine'ye geldiniz.» buyurarak onların üstünlüklerini anlattı.[32]

---

30 **İbn-i Asakir; El-Bidâye** 3/71; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/29

31 **İbn-i İshak; El-Bidâye** 3/79; **El-İsâbe** 4/400; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/24; **Müstedrek** 4/58

32 **İbn-i Asâkir; Kenz'ul-Ummal** 8/332

Ebû Musa anlatıyor: Yemen'de iken, Resûlullah'ın Medine'ye hicret ettiğini duyduk. İki kardeşim —Ebû Bürde ile Ebû Ruhm— ve kavmimden elli küsur kişi ile beraber gemiye binerek yola düştük. Gemimiz bizi Habeşistan sahillerine attı. Orada karaya çıkarak **Necaşi'**nin yanına gittik. **Ca'fer b. Ebî Talib**'le görüştük. Onunla bir müddet beraber kaldık, daha sonra hepimiz Medine'ye döndük. Resûlullah'ın **Hayber**'i fethettiği sırada yanına geldik. Bir kısım müslümanlar bize:

«— Biz sizden önce hicret ettik.» diyorlardı. Bizimle beraber gelen **Esma binti Ümeyr**, mü'minlerin annesi Hz. Peygamber'in hanımı **Hz. Hafsa**'yı ziyarete gitmişti. Habeşistan'a hicret edenlerdendi. **Hz. Ömer** o sırada **Hafsa**'nın yanına gelmiş. **Ömer, Esma**'yı görünce:

«— Bu kim?» diye sormuş. **Hafsa** da:

«— **Esma binti Umeyr.**» demiş.

«— Haa, şu Habeşistan'a hicret eden, gemiye binen **Esma** mı?» demiş. **Esma** ise:

«— Evet.» demiş. Bunun üzerine **Ömer:**

«— Biz hicretle sizden daha üstünüz. Resûlullah'a sizden daha yakınız.» demiş. **Esma** da kızarak:

«— Hayır, siz Resûlullah ile beraberdiniz. Açınızın karnını doyuruyor, dini bilmeyene de dini öğretiyor. Biz ise, uzak diyarlarda, asık suratlar içinde Habeşistan'da idik. Bunlara Allah ve Resûlü uğrunda katlandık. Allah'a yemin ederim ki, senin söylediklerini Resûlullah'a giderek anlatıp, aslını öğrenmedikçe hiçbir şey yiyip içmiyeceğim.» demiş. Resûlullah gelince:

«— Ya Resûlallah, **Ömer** böyle böyle diyor.» dedi. Resûlullah:

«— Sen ona ne cevap verdin?» diye sordu.

«— Ben de şöyle şöyle dedim.» dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Onlar bana sizden daha yakın olamazlar. O ve arkadaşları bir defa hicret etmiş, siz de gemi ile iki defa hicret ettiniz.» buyurmuştur.

Esma der ki: «Ebû Musa ve Habeşistan'a hicret edenler grup grup bana gelerek bu hadis'i sordular. Hiçbir şey Resûlullah'ın bu sözü kadar onları sevindirmedi. **Ebû Musa**'nın bu hadis'i benden tekrar tekrar sorduğunu hatırlarım.»

Ebû Musa, Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu nakleder: «Ben, Eşarî dostlarımın gündüz bulundukları evi görmesem bile geceleyin Kur'an okurken seslerinden onları tanırım. **Hakim b. Hizam** da onlardandır. En önde gider: Düşmanla karşılaşınca, onlara:

«— Arkadaşlarım kendilerini beklememizi istiyor, der.» buyurdu.[33]

---

[33] **Buharî; El-Bidâye** 4/205; **İbn-i Sa'd; Feth'ul-Barî** 7/341; **Kenz'ul-Ummal** 7/18, 333

EBÛ SELEME VE ÜMMÜ SELEME'NİN MEDİNE'YE HİCRETLERİ

Ümmü Seleme anlatıyor: **Ebû Seleme,** Medine'ye gitmeye karar verince yükümü devesine yükledi. Sonra da beni bindirdi. Oğlum Seleme de kucağımda idi. Devesinin yularından tutup yola çıktı. **Muğire** oğulları görünce, onun yolunu kestiler ve:

«— Bunu zorla nereye götürüyorsunuz? Kız kardeşimiz olduğunu bilmiyor musun? Onu başka diyarlara götürmene nasıl müsaade ederiz?» dediler. Devenin yularını elinden aldılar. Beni de elinden aldılar. Bunun üzerine **Abdülesed** oğulları, **Ebû Seleme**'nin sülâlesi küplere bindiler ve:

«— Kardeşimizin karısını elinden aldınız. Buna ses çıkarmadık. Ama oğlumuzu alamazsınız.» dediler. Oğlumu aralarında çekiştirdiler. Kolu çıktı. Sonunda **Abdülesed** oğulları, onu alıp götürdüler. **Muğire** oğulları da beni yanlarında hapsetti. Kocam **Ebû Seleme** Medine'ye gitti. Beni oğlumla kocamdan ayırmışlardı. Bu hâdiseden sonra takriben bir yıl kadar her sabah Ebtah'a gider, akşama kadar orada ağlardım. Bir gün, Muğire oğullarından amcamın oğlu yanıma geldi. Halimi görerek bana acıdı. Muğire oğullarına:

«— Daha ne kadar bırakmıyacaksınız, bu zavallıyı! Kocasından, çocuğundan ayırdınız.» dedi. Bunun üzerine, onlar bana:

«— İstiyorsan kocanın yanına git.» dediler.

Abdülesed oğulları da yanlarındaki oğlumu verdi. Deveye bindim. Oğlumu da kucağıma aldım. Kocamın yanına gitmek üzere Medine'nin yolunu tuttum. Yapayalnızdım. Ten'im mevkiine vardığım zaman, Abdüddar oğullarından **Osman b. Talha** ile karşılaştım.

«— Ebû Ümeyye'nin kızı, nereye böyle?» dedi.

«— Medine'ye kocamın yanına.» dedim.

«— Yoksa, yanında kimse yok mu?» dedi.

«— Allah'tan ve şu yavrumdan başka kimse yok.» dedim.

«— Allah Allah! Böyle yapayalnız derdin ne?» dedi. Devemin yula-

rından tuttu. Beni Medine'ye götürüyordu. Hayli de sür'atli gidiyorduk. Allah'a yemin ederim ki, bu kadar şerefli bir Araba rastlamadım. Bir konak yerine vardığımızda, devemi yere çöktürüyor, geri çekilip inmemi bekliyor, devemden inip yanından ayrılınca da, onu alıp bir ağaca bağlıyor, kendisi de bir ağaç altına gidip yatıyordu. Hareket zamanı gelince de deveme yükü yüklüyor, geri çekilerek:

«— Bin.» diyor, binip yerleşince de devenin yanına gelip, yularından tutuyor, bir diğer konak yerine kadar beni böylece götürüyordu. Medine'ye kadar hep böyle yaptı. Kuba'da **Amr b. Avf** oğullarının köyünü görünce bana:

«— Kocan burada. Haydi Allah'ın lütfuyla yanına git.» dedi. İslâm uğrunda **Ebû Seleme** ailesinin başına gelenler hiçbir ailenin başına gelmemiştir. **Osman b. Talha**'dan daha şerefli bir arkadaş da görmedim. O, **Hudeybiye**'den sonra müslüman olmuş, **Halid b. Velid** ile beraber, Medine'ye hicret etmiştir.[34]

SUHEYB b. SİNAN'IN HİCRETİ

Suheyb anlatıyor: Allah'ın Resûlü: «Hicret edeceğiniz yurt, bana Harreler arasında kurak bir yer olarak gösterildi. Ya **Hacer** veya **Yesrib** olacak.» buyurdu. Resûlullah, **Ebû Bekir**'le beraber, Medine yolunu tuttu. Ben de onlarla beraber gitmeye niyetlenmiştim. Kureyş gençleri bana mani oldu. Gitmek istediğim gece, oturmuyor hep ayakta duruyordum. Bunun üzerine, onlar:

«— Bunun karnı ağrıyor galiba!» dediler. Hiç böyle bir şeyim yoktu. Uyudular. Ben de hemen yola çıktım. Ben yola çıktıktan sonra, içlerinden bir grup, benim yolumu kestiler. Onlara:

«— Size kırk altın versem, yolumdan çekilir, sözünüzde de durur musunuz?» dedim. Kabul ettiler, onlarla beraber Mekke'ye döndüm.

«— Kapımın eşiğini kazın, kırk altın orada. Falana da gidin, ondan iki elbise alın.» dedim. Ben yola çıktım. Kuba'da, kıble değişmeden önce Resûlullah'a yetiştim. Beni görünce:

«— Ya **Ebû Yahya!** Alışverişte kazandın.» buyurdu. Ben de:

«— Ya Resûlallah, benden önce buraya kimse gelmedi. Bunu sana Cibril'den başkası haber veremez.» dedim.[35]

Said b. Müseyyeb anlatıyor: **Suheyb**, Medine'ye müteveccihen yola

---

[34] **İbn-i İshak; El-Bidâye 3/169**

[35] **Beyhakî; Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid 6/60 Hılye 1/152**

çıktı. Bir grup Kureyşli müşrik de peşine takıldı. Bunun üzerine **Suheyb**, devesinden indi. Sadağından ok çıkardı, ve:

«— Ey Kureyşliler, biliyorsunuz ki, ben, sizin en iyi ok atanınızım. Allah'a yemin ederim ki, sadağımda oklarım bulunduğu müddetçe bana yaklaşamazsınız. Ok bitince de kılıçla veya başka birşeyle hesabınızı görürüm. İsterseniz size Mekke'deki malımın yerini tarif edeyim. Yolumdan çekilin.» dedi.

«— Peki.» dediler. Söz verdiler. **Suheyb** de onlara, malının bulunduğu yeri tarif etti. Bunun üzerine Allah, Resûlü'ne şu âyeti indirdi: **«İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah rızası uğrunda kendisini feda eder. Allah, kullarına karşı merhametlidir.»**[36] Âyet bitince, Resûlullah, karşısında **Suheyb**'i gördü ve:

«— Alış-veriş kâr etti, ya **Ebû Yahya**! Alış-veriş kâr etti, ya **Ebû Yahya**!» buyurdu. Kendisine Kur'an okudu.[37]

ABDULLAH b. ÖMER'İN HİCRETİ

Muhammed b. Zeyd anlatıyor: **Abdullah b. Ömer,** hicret ederken evine uğradığı zaman, gözlerini kapayarak evine bakmadı. Bineğinden de inmedi.[38]

ABDULLAH b. CAHŞ'IN HİCRETİ

İbn-i Abbas (r.a.) naklediyor: **Abdullah b. Cahş** en son hicret eden, âmâ bir zattı. Hicret etmeye karar verdiği zaman, karısı, **Ebû Süfyan'**ın kızı, bu kararını hoş karşılamadı. Onu yanıltarak Medine'den başka bir yere hicret etmesini tavsiye etmeye başladı. Bunun üzerine **Abdullah**, Kureyş'den habersiz, ailesini ve malını alıp, Mekke'den çıktı. Medine'ye Allah'ın Resûlü'nün yanına geldi. Bunu fırsat bilen **Ebû Süfyan, Abdullah**'ın Mekke'deki evini sattı. Bu satış sırasında **Ebû Cehil, Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Abbas b. Abdülmuttalib, Huvaytıp b. Abduluzza** da orada idi. Ortada tabaklanmış deriler vardı. **Utbe,** gördüğü perişanlığa dayanamıyarak ağladı. Ve şu beyti okudu: «Bir ev, uzun müddet tertipli düzenli olsa bile, oraya da felâket ve gariplik gelir, yerleşir.»

Ebû Cehil, Abbas'a dönerek:

---

[36] Bakara 207

[37] **İbn-i Sa'd** 3/162; **Kenz'ul-Ummal** 1/237; **İstiâb** 2/180; **El-Müstedrek** 3/398; **El-İsâbe** 2/195; **Tefsir-i İbn-i Kesir** 1/247

[38] **Hılye** 1/303; **El-İsâbe** 2/349

«— Bunları başımıza getiren sizsiniz.» dedi. Allah'ın Resûlü fetih günü Mekke'ye girdiğinde, **Abdullah** evini aramaya başladı. Hz. Peygamber, **Osman b. Affan**'a birşeyler söyledi. O da, **Abdulah**'ın yanına gelip, bu sözleri bir kenarda gizlice kendisine söyleyince, **Abdullah** evini aramaktan vazgeçti. Allah'ın Resûlü, bir yere yaslanmış, dururken **Abdullah** şöyle diyordu: «Mekke ne güzel! Bu vadide artık kılavuzsuz gezebiliyorum. Burada beni ziyaret edenler çok. Artık buraya yerleşmiş durumdayım.»[39]

Ebû Seleme'den sonra Medine'ye ilk gelenler, **Âmir b. Rebia** ve **Abdullah b. Cahş** idiler. Abdullah, kardeşini ve ailesini yanına aldı. Âmâ bir zattı. Kılavuzsuz Mekke'nin her tarafını gezerdi. Şairdi de. Karısı, Ebû Süfyan'ın kızı **Faria** idi. Annesi Abdülmuttalib'in kızı **Ümeyye** idi. Hicret etmeleri sebebiyle, Cahş sülâlesinin evleri kapalı kaldı. **Abdullah**, hicretlerinde şu şiiri yazdı: «Ahmet'in (kendi oğlu) annesi, benim Allah'ın himayesinde, gideceğimi anladığı zaman, eğer mutlaka hicret edeceksen, bir başka yere git, Yesrib'e gitme, dedi. Bense ona: Bugün niyetimiz Yesrib'edir. Allah'ın dediği olur. Kul, bineğine binmiştir. Allah'a ve Resûlü'ne teslim oldum. Kim bir gün Allah ve Resûlü'ne yönelirse asla zarar etmez. Nice samimî dostlardan ayrıldık. Yol gösterenlerden birisi de, gözyaşları döküp ağıt yakıyor. Görüyorsun ki, zulüm bizi memleketimizden uzaklaştırıyor. Bizse güzel şeyler arıyoruz. Ganm sülâlesini her şey kendilerine ayan beyan olduğu zaman canlarını ve hakikatı korumaya davet ettim. Onlarsa kendilerini hakikat ve kurtuluşa davet edenin çağrısına, Allah'a hamd ederek koşup toplandılar. Biz ve yanımızdaki dostlarımız az kalsın doğru yoldan ayrılıyorduk. Silâhla bize yardım ettiler. İki dalga halinde harbe hazırlandılar. Birisi haklı ve doğru yolda, öbürü haksızdı. Haddi aşarak, yalan söylediler. Şeytan onları haktan ayırdı. Hüsrana uğradılar. Hüsrana uğratıldılar. Hz. Peygamber'in sözünü yerine getirdiler. Bizim hakka bağlanmamız güzel oldu. Güzel kabul edildi. Onlarla yakın akrabalığımız vardı. Hakka yaklaşılmadıktan sonra akrabalığın ne önemi var! Bizden sonra hangi yeğenimiz size sığınır? Benden sonra hangi hısımınız sizi gözetir? Bir gün birbirimizden ayrılıp işlerimizin hesabını verirken hangimizin doğru olduğu bilinecektir.»[40]

DAMRA b. EB'İL-AYS'IN HİCRETİ

Said b. Cübeyr anlatıyor: «**Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın, evlerinde kalanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit**

---

[39] **Taberânî; İbn-i Abbas**'dan; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/64

[40] **İbn-i İshak** 3/171; **El-Bidâye** 3/170

olmazlar.»[41] âyeti nazil olunca, Mekke'de kalan fakir müslümanlar bu âyeti ruhsat kabul ettiler. **«Melekler, kendi nefislerine zulmedenlerin canlarını aldıkları zaman diyecekler ki: Siz ne halde idiniz? Onlar da: Cevap vererek, biz yeryüzünde zayıf ve kuvvetsiz kimselerdik, diyecekler. Melekler onlara tekrar Allah'ın arzı geniş değil miydi, siz de hicret edeydiniz, diyecekler. Bunlar, yurtları cehennem olanlardır. Cehennem ne kötü bir konaktır.»**[42] âyeti nazil oldu. Bunun üzerine:

«— Bu tüyler ürpertici bir âyet.» dediler. Daha sonra şu âyet nazil oldu: **«Hicret için yol ve çare bulamayan erkek, kadın, çocuk bütün zayıflar müstesnadır.»**[43]

Bunun üzerine **Damra b. Eb'il-Ays, Leys** sülâlesinden âmâ ve zengin bir zattı: «Her ne kadar âmâ isem de, bir çaresini bulacağım, malım ve arkadaşım da var. Beni deveme bindirin.» dedi. Deveye bindirildi. Ağır ağır yola revan oldu. Ayrıca, o sırada hasta idi. **Ten'im** mevkiinde vefat etti. Ten'im mescidinin yanına defnedildi. Bu hâdise üzerine şu âyet nazil oldu: **«Kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde barınacak nice bereketli yerler bulur, bolluğa kavuşur. Allah ile Peygamber yolunda yurdundan çıkıp hicret ederek, yolda vefat edenlerin mükâfatı Allah katındadır. Allah ise affedici ve esirgeyicidir.»**[44]

VÂSİLE b. ESKA'NIN HİCRETİ

Vâsile b. Eska anlatıyor: «Ailemden ayrılarak yola çıktım. Niyetim İslâm'a girmekti. Resûlullah'ın yanına geldiğimde namazda idi. Ben de son safta durdum. Onlarla beraber namazı kıldım. Hz. Peygamber namazı bitirdiği zaman yanıma geldi:

«— Arzunuz nedir?» diye sordu.

«— Müslüman olmak.» dedim.

«— Çok güzel!» buyurdu.

«— Hicret de edecek misin?» diye sordu.

«— Evet.» dedim.

«— Gelip geçici misin, devamlı mı yerleşmek istersin?» diye sordu.

«— Hangisi daha hayırlıdır?» dedim.

«— Hicret edip yerleşmek.» buyurdu. Devamla: «Sıkıntılı ve rahat

---

41 En-Nisâ 94

42 En-Nisâ 97

43 En-Nisâ 98

44 En-Nisâ 99; **El-İsâbe** 2/212; **Mecmeu'z-Zevâid** 7/10

halinde neşeli ve üzüntülü anlarında Allah'a itaat etmen gerekir. Daha sonra başkaları sana tercih edilecek, sabret.» buyurdu.

«— Evet.» dedim. Elini uzattı. Ben de uzattım. Benim bîat hususunda hiçbir şeyi istisna etmediğimi görünce:

«— Gücümün yettiği hususlarda.» dedi. Ben de:

«— Gücümün yettiği hususlarda.» dedim. Musafaha yaptık.[45]

BENÎ ESLEM'İN HİCRETİ

İyas b. Seleme anlatıyor: **Eslem** hastalandı. Allah'ın Resûlü ona:

«— **Eslem!** Yaylaya gidin!» buyurdu. Onlar ise:

«— Ya Resûlallah! İrtidat edip eski halimize dönmekten korkuyoruz. Bunun için gitmek istemiyoruz.» dediler. Allah'ın Resûlü ise:

«— Siz yaylada oturacaksınız. Bizse şehirde. Çağırdığınız zaman geliriz. Çağırdığımız zaman da gelirsiniz. Siz istediğiniz yere hicret edebilirsiniz.» buyurdu.[46]

CÜNADE b. EBÎ ÜMEYYE'NİN HİCRETİ

Cünade b. Ebî Ümeyye anlatıyor: Hicret etmeye niyet ettik. Fakat hicret hususunda ihtilâfa düştük. Bir kısmımız:

«— Artık hicret edilemez.» dedi. Diğer bir kısmımız:

«— Hayır, daha hicret edilebilir.» dedi. Bunun üzerine ben, Allah'ın Resûlü'ne gidip durumu sordum. «Kâfirlerle savaşıldığı müddetçe hicret devam edecektir.» buyurdu.[47]

---

[45] **İbn-i Cerir, Halid b. Velid**'den; **Kenz'ul-Ummal** 8/333

[46] **Hıyle; Kenz'ul Ummal** 7/142

[47] **Hılye, Hasan b. Süfyan**'dan; **Kenz'ul-Ummal** 8/331-333; **El-İsâbe** 2/319

HİCRET HUSUSUNDA SAFFAN b. ÜMEYYE VE DİĞERLERİNE SÖYLENENLER

İbn-i Abbas anlatıyor: **Saffan b. Ümeyye**'ye —bu zat Mekke'nin en yüksek yerinde otururdu—:

«— Hicret etmeyenin dini de yoktur.» denildi. O da:

«— Medine'ye gitmeden evime varmıyacağım.» diye yemin etti. Medine'ye geldi. **Abbas b. Abdülmuttalib**'e misafir oldu. Sonra Resûlullah'ın yanına gitti. Resûlullah, kendisine:

«— Niçin geldin, **Saffan!**» diye sordu. O da kendisine:

«— Hicret etmiyenin dininin de olmadığını söylediler.» dedi. Resûlullah da:

«— Yâ **Saffan**, Mekke'ye dön, evinde otur! Hicret sona ermekle beraber cihad ve birtakım iyi niyetlerle hicret etmek mümkündür. Harbe çağırılırsanız geliniz.» buyurdu.[48]

Bir diğer rivayette bu hâdise şöyle anlatılır: **Saffan**'a:

«— Hicretten men edilenlerin vay haline! Onlar mahvolmuştur.» denilir. O da, Resûlullah'ın yanına varmadıkça başını yıkamamaya yemin eder. Devesine biner, yola koyulur. Mescidin kapısında Resûlullah'a rastlar ve:

«— Yâ Resûlallah, bana hicret etmeyen mahvolmuştur, denildi. Ben de sana gelip bu meseleyi sormadan başımı yıkamamaya yemin ettim.» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

«— **Saffan**, İslâm'ı duyar duymaz kabul etmiş ve onu benimsemiştir. Mekke'nin fethinden sonra hicret sona ermekle beraber cihad ve birtakım iyi niyetlerle gene de yapılabilir. Harbe çağırıldığınız zaman hemen geliniz!» buyurmuştur.[49]

Salih b. Beşir anlatıyor: Dedem **Fudeyla**, Allah'ın Resûlü'ne geldi.

---

[48] **İbn-i Asakir İbn-i Abbas**'dan **Kenz'ul-Ummal** 8/333; **Beyhaki** 9/17

[49] **Abdurrezzak, Tavus**'dan; **Kenz'ul-Ummal** 3/84

«— Yâ Resûlallah, hicret etmeyenin helâk olacağını iddia ediyorlar.» dedi. Allah'ın Resûlü de:

«— Ya **Fudeyl**, namazı kıl, zekâtı ver, kötülüğü terk et. Kavminin topraklarından istediğin yerde otur, o zaman sen de hicret etmiş olursun.» buyurdu.[50]

Ata b. Ebi Rebah anlatıyor: **Ubeyd b. Umeyr'ul-Leysî** ile, **Hz. Âişe**'yi ziyaret ettik. Ona hicretten sorduk.

«— Bugünden itibaren hicret yok. Mü'minler başlarına bir belâ gelmesinden korkarak Medine'ye, Allah'a ve Resûlü'ne hicret ettiler. Bugün ise Allah, İslâm'ı galip getirmiştir. Her yerde Allah'a kulluk edilebiliyor. Fakat, cihad ve başka niyetlerle hicret etmek mümkündür.» dedi.[51]

---

[50] **Begavî, İbn-i Mendeh ve Ebû Nuaym; Kenz'ul-Ummal** 8/331; **Beyhakî** 9/17

[51] **Buharî; Beyhakî** 9/17

KADINLARIN VE ÇOCUKLARIN HİCRETİ

Hz. Peygamber'in ve Ebu Bekir'in ailelerinin hicreti:

Hz. Aişe anlatıyor: Allah'ın Resûlü hicret ettiği zaman biz ve kızları Mekke'de kalmıştı. Hz. Peygamber kendisi, Medine'ye yerleşince **Zeyd b. Harise** ile, kölesi **Ebû Rafi'i** Mekke'ye gönderdi. Onlara iki deve verdi. **Ebû Bekir**'den de beşyüz dirhem aldılar. Bu parayla binek hayvanı satın alacaklardı. **Ebû Bekir** de, bunlarla beraber, iki deve ile, **Abdullah b. Ureykıt**'ı göndermiş ve oğlu **Abdullah**'a, annem **Ümmü Ruman**'ı, beni, kız kardeşim **Zübeyr**'in karısı **Esma**'yı bindirip getirmesini yazmıştı. Hepsi de beraber yola çıkmışlardı. **Kudeyd** denilen mevkiye geldikleri zaman **Zeyd b. Harise**, bu beşyüz dirhemle üç deve satın almıştı. Beraberce Mekke'ye girdiler. Hicret etmek isteyen **Talha b. Ubeydullah** ile karşılaştılar. Hep beraber Mekke'den ayrıldılar. **Zeyd** ve **Ebû dullah b. Ureykıt**'ı göndermiş ve oğlu **Abdullah**'a, annem **Ümmü Ru-Eymen** ve **Üsâme**'yi deveye bindirdi. Çölde giderken benim annemle beraber bindiğimiz deve ürktü. Tahtırevandan düştük. Annem: «Vay kızım, vay gelinim!» diye bağırmaya başladı. Devemizi, tâ **Seniyye** mevkiinde yakaladılar. Bu, Allah'ın bir lûtfu idi. Yolumuza devam ederek Medine'ye geldik. Hepimiz Medine'ye vardık. Resûlullah o sırada mescidi ve mescidin etrafındaki evleri yapıyordu. Daha sonra o evlere ailelerini yerleştirdi. Birkaç gün iğreti durduk. Daha sonra yerleştik.[52]

Hz. Peygamber'in kızı Zeyneb'in hicreti ve yolda başına gelenler:

Resûlullah'ın kızı **Zeyneb** anlatıyor: Ben hicret hazırlığı yaparken, yanıma **Utbe**'nin kızı **Hînd** geldi.

---

[52] **İbn-i Abdilher Aişe**'den; **El-İstiab** 4/450; **Mecmeu'z-Zevâid** 9/227-228; **El-Müstedrek** 4/4

«— **Muhammed**'in kızı, babanın yanına gideceğini duymadığımı mı sanıyorsun!» dedi.

«— Bununla ne demek istiyorsun?» dedim.

«— Amca kızı! Ne olur söyle, gizleme! Yolda beraberinde olması gereken şeylere veya seni babanın yanına ulaştıracak kadar mala ihtiyacın varsa, sana bunu vereyim, çekinme. Erkekler arasındaki düşmanlık kadınlar arasına girmemelidir.» dedi.

«— Vallahi hiçbir yere gitmiyeceğim.» dedim. Asıl niyetimi gizlemek istiyordum.

Daha sonra:

«— Fakat ben hicret edeceğimi herkesten gizledim. Bu sebeple, herhangi birşey istemeyi düşünmüyorum.» diye cevap verdim. Hazırlığımı tamamladım. Kocamın kardeşi, **Kinane b. Rebi** bana bir deve verdi. Deveye bindim. O da yayını ve sadağını almıştı. Gündüz gözüne devemi yedekleyerek Mekke'den çıktı. Ben, tahtıravanda idim. Kureyş durumdan haberdar olmuş, benim peşime düştüler. **Zîtuva**'da yetiştiler. İlk yetişen, **Hebbâr b. Esved il-Fihrî** idi. Hebbâr mızrakla beni korkuttu. Hamileydim. Çocuğumu düşürdüm. Kaynım Kinâne yere çöktü. Sadağını açtı:

«— Vallahi yaklaşanı haklarım!» diye bağırdı. Gelenler geri çekildiler. O sırada Kureyş'ten bir grupla **Ebû Süfyan** geldi. Ve:

«— Ey! Çek şu okunu! Seninle konuşalım.» dedi. O da kabul etti. **Ebû Süfyan** gelip onun önünde durdu. Ve:

«— Akıllı hareket edememişsin. Başımıza gelenleri, uğradığımız felâketleri, **Muhammed**'in bize yaptıklarını bildiğin halde güpegündüz kadını götürmeye kalkıyorsun. Göz göre göre bunu böyle yapman, bize hakaret sayılır, zayıflığımızı ve aczimizi gösterir. Yeminle söylüyorum: Niyetimiz, ne onu hapsederek babasından ayırmak ne de, intikam almaktır. Sesler kesilip, halk yatışıncaya kadar gitme, geri dön. Biz sonra sana onu iade ederiz. Sen de gizli olarak onu alır, babasına götürürsün.» dedi.[53]

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: **Urve,** Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu nakleder: «Zeyneb, benim yüzümden başına belâ gelen kızlarımın en hayırlısıdır.» Bunu duyan **Ali b. Hüseyin, Urve**'ye gelip çıkışır:

«— Neler duyuyorum! Sen **Fâtıma**'nın hakkını yiyorsun.» der. O da:

«— Bütün dünya malı benim olsa vallahi ben hiçbir zaman **Fâtıma'**nın değerini düşüren bir söz söylemiyeceğim.» der.[54]

Urve b. Zübeyr anlatıyor: Zeyneb, hicret ederek Medine'ye geldi.

---

[53] **İbn-i İshak, Zeyneb**'ten; **El-Bidâye** 3/330; **Mecmeu'z-Zevâid** 9/216

[54] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid** 9/213

Fakat çocuk düşürmeden mütevellid hastalığı devam etti. Hatta bu hastalık sebebiyle şehid olduğu söylenir.[55]

Ebu Leheb'in Kızı Dürre'nin Hicreti:

İbn-i Ömer, Ebû Hureyre ve **Ammar** rivayet ediyorlar: **Ebû Leheb'**-in kızı **Dürre** hicret ederek Medine'ye geldi. **Rafi b. Muallâ**'nın evine indi. **Züravk** sülâlesinden yanına gelen kadınlar:

«— Sen, Allah'ın; Ebû Leheb kahrolsun! Kahroldu da, malı ve kazandıkları kendisine fayda vermiyecek,[56] buyurduğu **Ebû Leheb**'in kızı mısın? Sana da hicretin fayda vermiyecek.» dediler. Bunun üzerine **Dürre**, Hz. Peygamber'e gelip, kendisine söylenenlerden şikâyetçi olduğunu bildirdi. Resûlullah onu teskin etti. Ve:

«— Otur!» buyurdu. Sonra cemaate öğle namazını kıldırıp, minbere çıktı ve:

«— Ey cemaat, niçin benim aileme eziyet ediliyor? Allah'a yemin ederim ki, **Hâ, Hakem, Suda** ve **Sehleb** kabileleri kıyamet gününde benim şefaatime nail olacaklar.» buyurdu.[57]

Âbdullah b. Àbbas ve Diğer Çocukların Hicreti:

İbn-i Abbas anlatıyor: Biz Medine'ye Resûlullah'a, hicretin beşinci senesi geldik. **Hendek** savaşının yapıldığı sene Kureyş ordusuyla beraber, Mekke'yi terk ettik. Ben, kardeşim **Fadl** ve kölemiz **Ebû Rafi** üçümüz beraberdik. **Arç** mevkiine kadar rahatça geldik. Burada yolumuzu şaşırdık. Rabu'den yürüdük. Cescâse'ye geldik. Buradan da **Amr b. Avf** yurduna uğrayarak, Medine'ye vardık. O sırada Resûlullah, hendek kazmakla meşguldü. Ben, onsekiz yaşında idim. Kardeşim de oniki.»[58]

---

[55] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid** 9/216
[56] Tebbet 1-2
[57] **Taberânî; Mecmeu'z-Zevâid** 9/257
[58] **Taberânî, İbn-i Abbas**'dan; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/64

BEŞİNCİ BÖLÜM

YARDIM VE FEDAKÂRLIK

«Hak Teâlâ öz davasına yardım edenlere mutlaka yardım eder.» (Hac 40)

GİRİŞ

Yardım'dan bahs açılınca ensarı hatırlamamak elden gelmiyor. Zaten çok yardım ettikleri, yardımda kusur etmedikleri için kendilerine yardım edenler mânasına «Ensar» denmiştir.

Allah'a ve Resûlü'ne bağlılıkları, İslâm'a, maddî ve manevî, malî ve şahsî yardımları unutulamaz. İşte bu sebeple, Allah kitabında bunları daima önce zikretmiş ve lâyık olup hak ettikleri övgüsüne mazhar etmiştir.

Allah'ın kitabında, en çok bahsettiği husus: Yardım, Allah yolunda karşılıksız harcamadır. Denilebilir ki, bu, Kur'an'da imandan sonra en çok zikredilen meseledir. Hatta imanın kemali, bir kimsenin gerçek, samimî müslüman olabilmesi için şart kabul edilmiştir. Allah'ın müslümanlara yardımı, onları galip getirmesi, onlara metanet, sabır ve sebat bahşetmesi, müslümanların kendi uğrunda karşılıksız harcamalarına; dinin ve peygamberine yardımları şartına bağlanmıştır.

İslâm, tebliğe başlandığından itibaren, bir taraftan Allah yolunda şahsî gayret sarfedecek, feragat ve fedakârlıkta bulunacak insana ihtiyaç gösterirken; diğer taraftan, birtakım zarurî harcamaları karşılayacak mala, servete ihtiyaç duymuştur. Allah, kitabında da belirttiği gibi, ayrıca yeni dine girenleri mal ve canlarıyla imtihan etmiştir. Fakat, muhacirler ve ensarın imanlarının büyüklüğüne bakın ki, kıyamete kadar bakî bir kitap da, Kur'an'da Allah kendilerinden, **«Gerçek mü'minler bunlardır.»** (Enfal: 74) **«Asıl sadık, samimî olanlar bunlardır.»** (Haşr: 8) buyurarak bahseder. Onların bütün kaygıları, Allah'ı gücendirmemek, O'nu hoşnut etmek, O'nu razı etmektir. Birçokları, her şeyini verip, sıkıntı içine düştüğü halde, **«Rabbim razı olduktan sonra, gerisi önemli değil.»** diyebilecek kadar büyüklük göstermişlerdir.

Büyük fikirlerin, dinlerin tutunması, yeniden ihyası daima bu iki unsura, insan ve madde unsuruna ihtiyaç göstermiştir. Bu, bütün zaman ve mekânlarda böyledir. İslâm'ı bütün insanlığa arzetmenin, dünya dini haline getirmenin yolu da budur.

Ancak, böyle bir yola girmenin eshab kadar büyük iman salabetine sahip olmayı gerektirdiğini de kabul etmek icabeder. Çünkü, vermek, sıkıntıya düşecek kadar vermek, akılla izah edilemez. Bu, bir iman işidir.

Ayrıca, ensarın dünya zevklerini terkederek, mesuliyet, külfet altına girmek için yarış edercesine öne geçmeleri; ganimetler, makamlar dağıtılırken ikinci plânda kalmaları; ahireti dünyaya, olacağı olana, yok'u var'a tercihleri, gözlerini mal ve mevki hırsı bürümüş insanlar için örnek almaya değer hususlardır.

«Hak Teâlâ, özdavasına yardım edenlere mutlaka yardım eder.» (Hac: 40)

ENSARIN VAZİFESİ BAŞLIYOR

Hz. Aişe anlatıyor: Allah'ın Resûlü her sene Arap kabilelerini tek tek dolaşıyor, kendisini, Allah'ın dinini tebliğ edinceye kadar korumalarını istiyor, karşılığında onlara cennet va'dediyordu. Hiçbir Arap kabilesi onun davetine icabet etmedi. Ancak, Allah dinini hâkim kılmayı, peygamberine yardım etmeyi, va'dini gerçekleştirmeyi murad edince, Resûlü'nün karşısına, ensardan bu kabileyi çıkardı. Bunlar, onun davetini kabul ettiler. Onların yurtlarını Allah Peygamberine hicret yurdu yaptı.[1]

Hz. Ömer anlatıyor:

Allah'ın Resûlü, Mekke'de iken, her sene hac mevsiminde Arap kabilelerinin kendisini korumalarını ve getirdiği dini kabul etmelerini istiyordu. Teklifini kabul edecek, hiçbir kabile bulamadı. Allah, ensardan bu kavmi karşısına çıkardı. Onları bu sebeple mesut kıldı ve şereflendirdi. Onlar da, Allah'ın Resûlü'nü bağırlarına basıp yardım ettiler. Allah, onları peygamberine yaptıkları muameleden dolayı hayırla mükâfatlandırdı. Allah'a yemin ederim ki, biz taahhüt ettiğimiz gibi tam olarak onların hakkını ödeyemedik. Onlara, biz başkanız, siz de yardımcılarımızsınız, demiştik. Eğer sene başında memur tayini icabederse, Ensardan başka tayin edecek adamım yok.[2]

Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah'ın Resûlü her sene hac zamanı peygamber olduğunu ve getirdiği dini halka anlatıyordu:

«— İçinizde beni kendi kavmine götürecek ve koruyacak bir yiğit yok mu? Kureyş, Rabbimin dinini tebliğ etmeme mâni oluyor.» dedi. O sırada Hemdanlı bir zat, Hz. Peygamber'in yanına geldi. Resûlullah:

«— Kimlerdensin?» diye sordu.

«— Hemdandanım.» dedi.

«— Kavmin güçlü mü?» buyurdu.

«— Evet.» diye cevap verdi. Fakat kavmi adına onları herhangi bir mükellefiyet altına sokmaktan korktu ve Resûlullah'a:

---

1 **Taberânî, Evsad; Mecmeu'z-Zevâid** 6/42

2 **Bezzar, Ömer**'den; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/42

«— Ben kavmime gidip, durumu onlara anlatacağım. Gelecek sene tekrar sana geleceğim.» dedi. Hz. Peygamber de:

«— Peki.» dedi. Oradan ayrıldı. Recep ayında, Ensar'dan gelen heyete uğradı.

Allah'ın Resûlü Mekke'de onüç sene kaldı. Hac mevsiminde, kabileleri **Ukkaz** ve **Mecenne**'deki konak yerlerinde ziyaret ediyor ve:

«— Beni kim koruyacak? Bana, Rabbimin dinini tebliğ edinceye kadar kim yardım edecek? Karşılığında cennet vardır.» buyuruyordu. Kendisini koruyup yardım edecek kimse bulamadı. Yemenli veya Mudarlı birisi gelip Resûlullah ile konuşuyor, sonra kavmine, akrabalarına gidip durumu anlattığı zaman, onlar:

«— Sakın bu Kureyşli gencin yanına varma. Seni de sapıtmasın.» diyorlardı. Resûlullah, onların yükleri arasından geçerken, birbirlerine işaret ederek, onu gösterirlerdi. Allah bizi onunla karşılaştırıncaya kadar bu hal devam etti. Bizse onu bağrımıza bastık. Onu tasdik ettik. Bizden bir adam çıkıp Allah'ın Resûlü'ne iman ediyor, Kur'an'ı öğreniyor, ailesine dönüp onları İslâm'a sokuyordu. O kadar ki, bütün ensar evlerinde İslâm'ı kabul etmiş, mutlaka bir cemaat bulunur hale gelmişti. Bu hale gelince, müslümanlar istişare ederek: «Daha ne kadar Resûlullah'ı yalnız bırakacağız! Mekke dağlarında çaresiz, korkarak, her gittiği yerden kovularak dolaşmaktadır.» dediler. Bunun üzerine bizden yetmiş kişi, hac zamanı onun yanına gitti. Akabe yolunda buluşmaya karar verdik. Teker teker oraya gelerek toplandık. Ve:

«— Ya Resûlallah, hangi hususlarda sana bîat edelim?» dedik.[3]

Hac mevsimi gelince, **Mâzin b. Neccar** sülâlesinden, **Muaz b. Afra, Esad b. Zürare, Zürayk** sülâlesinden **Râfi b. Mâlik, Zekvan b. Abdülkays, Abdüleşhel** sülâlesinden **Ebu'l-Heysem b. Teyyihan, Amr b. Avf** sülâlesinden **Ureym b. Saide**'den müteşekkil bir heyet hacca gitti. Allah'ın Resûlü onların yanına gelip, Allah'ın kendisini peygamber olarak gönderdiğini ve dinin tebliğcisi yaptığını haber verdi. Onlara Kur'an okudu. Sözlerini işitince, sustular, dinlediler. Davet ettiği dine inandılar. Dinledikleri şeyleri, daha önce Ehl-i Kitap'tan da duyduklarını hatırladılar. Ehl-i Kitap, daha önce onun, kitaplarındaki vasıflarından ve davet edeceği dinden bahsederlerdi. Bunun üzerine, ensardan gelen heyet, onu tasdik edip, iman ettiler. Büyük hayra sebep oldular. Sonra, Hz. Peygamber'e:

«— Evs ile Hazreç arasında kan dâvası olduğunu biliyorsun. Biz, Allah'ın senin işini düzeltmesini, kemale erdirmesini çok isteriz. Allah uğrunda ve senin için elimizden gelen gayreti sarfederiz. İşte bizim vaziyetimiz bu. Sen dâvanda sebat ederek bekle. Biz kavmimize dönelim.

---

[3] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Müstedrek 2/625.**

Onları, senden bahsedip, Allah'a ve Resûlü'ne dâvet edelim. İnşaallah, Allah aramızı düzeltir, derlenip toparlanırız. Çünkü, bugün birbirimizden uzak ve birbirimize kızgınız. Aramız düzelmeden bize gelirsen, etrafına kimse gelmez. Gelecek sene tekrar seninle buluşmaya söz veriyoruz.» dediler. Resûlullah bu sözlerden memnun oldu. Onlar da Medine'ye dönüp, gizlice dâvete başladılar. Allah'ın Resûlü'nden ve getirdiği dinden bahsettiler. Kur'an okuyarak İslâm'a dâvet ettiler. Her haneden mutlaka birkaç kişi İslâm'a girmiş ve İslâm'ın girmediği çok az ev kalmıştı.[4]

Yahya b. Said anlatıyor: Ensardan bir ihtiyar kadının şöyle dediğini duydum: «**İbn-i Abbas**'ı, **Sırma b. Kays**'a şu beyitleri öğrenmek için gelip gittiğini gördüm! Hz. Peygamber, Kureyş'in içinde on küsur sene kaldı. Belki samimî bir dost bulurum ümidiyle onları durmadan İslâm'a dâvet ederdi. Her sene hac mevsimlerinde kendisini halka tanıtır, fakat kendisini dâvet edip, koruyacak kimse bulamazdı. Biz konaklayıp telâşımız bitince bize geldi. Çok çok sevindi. Uzakta kalan zalimin zulmünden ve halkın isyanından korkmaz oldu. Onun için en kıymetli mallarımızı harcadık ve savaş anında canlarımızı verdik. O kadar çok can verdik ki, devamlı birbirimizi tâziye ederdik. Her ne kadar samimî dostumuz da olsa, onun Allah için düşman olduğuna biz de düşman olduk. Ve biz, Allah'tan başka hiçbir şey olmadığını, Allah'ın kitabının tek rehber olduğunu biliyoruz.»[5]

---

4 **Taberânî, Urve**'den; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/42.
5 **Müstedrek** 2/626.

MUHACİRLERLE ENSAR ARASINDAKİ KARDEŞLİK

Abdurrahman b. Avf ile Sa'd b. Rebî'nin Kıssası:

Hz. Enes anlatıyor: **Abdurrahman b. Avf** Medine'ye geldi. Hz. Peygamber, **Abdurrahman** ile Ensardan **Sa'd**'in kardeş olduğunu ilân etti. **Sa'd, Abdurrahman**'a:

«— Kardeşim, ben Medine'nin en zenginiyim. Bak, malımın yarısını al. İki karım var. Bak, hangisi hoşuna gidiyorsa, boşayayım. Onunla evlen.» teklifinde bulundu. **Abdurrahman** ise:

«— Allah, aileni de, malını da sana bağışlasın. Siz bana çarşının yolunu gösterin.» dedi. Çarşıyı gösterdiler. Gidip alışveriş etti. Kâr etti. Akşama bir miktar peynir ve yağ ile eve döndü. Çok geçmeden zengin oldu. Üzerinde za'feran kokusu olduğu halde, Resûlullah'ın yanına geldi. Hz. Peygamber, ona:

«— Ne bu hal?» diye sorunca:

«— Yâ Resûlallah, yeni evlendim.» dedi.

«— Ne kadar mehir verdin?» diye sordu.

«— Bir nevat altın.» dedi.

«— Bir koyunla da olsa, düğün yemeği yap.» buyurdular.

Abdurrahman b. Avf der ki: «Elime taş alsam altın gümüş olduğunu gördüm.»[6]

Muhacirlerle Ensar Arasındaki Miras Meselesi:

İbn-i Abbas anlatıyor: Muhacirler, Medine'ye geldikleri zaman aralarında akrabalık bağı olmaksızın, Resûlullah'ın ihdas ettiği kardeşlik dolayısıyle Ensara varis oluyorlardı. **«Ana babanın, hısımların bıraktıkları mallardan, erkek-kadın herbiri için varisler gösterdik. Kendileriyle ahitnameler akdettiğiniz kimselere de, hisselerini verin. Hak Teâlâ**

---

[6] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; El-Bidâye** 3/228; **El-İsâbe** 2/26; **İbn-i Sa'd** 3/89.

her şeye hakkıyla şahittir.»[7] âyetiyle, Allah miras meselesini tayin ve izah etti. Daha sonra: **«Onlar ki, bundan sonra iman edip, hicret ettiler. Sizinle birlikte cihad ettiler, sizdendirler. Birbirine hısım olanlar, Allah'ın kitabına daha yakındırlar. Hak Teâlâ her şeyi hakkıyla bilir.»**[8] âyeti nazil olarak, verasetin akrabalar arasında cârî olacağını ortaya koydu.[9]

---

[7] Nisâ: 33.
[8] El-Enfâl: 75
[9] **Buharî; Feth'ul-Bârî 7/191**

ENSARIN MUHACİRLERE MALÎ YARDIMI

Ebû Hüreyre nlatıyor: Ensar, Hz. Peygambere:

«— Hurma mahsulünü, bizimle kardeşlerimiz arasında paylaştır.» dediler. Hz. Peygamber:

«— Hayır, paylaştıramam.» buyurdu. Bunun üzerine muhacirler, ensara hitaben:

«— Sizin mahsulünüze ortak olduğumuz halde, bize bir mükellefiyet yüklemiyecek misiniz?» dediler. Onlarsa:

«— Biz emredileni dinleyip, ona itaat ediyoruz, ne diyelim.» dediler.[10]

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem anlatıyor: Allah'ın Resûlü, ensara:

«— Kardeşleriniz mallarını, çoluk çocuklarını terkedip, sizin yanınıza geldi.» buyurdu. Ensar ise:

«— Mallarımızı aramızda paylaşıyoruz.» dediler. Allah'ın Resûlü:

«— Başka birşey yapmıyor musunuz?» diye sordu.

«— Ne yapalım, ya Resûlallah?» dediler.

«— Onlar ziraat işlerini bilmeyen bir kavimdir. Onları ihtiyacınız olduğu zamanlarda çalıştırırsınız. Mahsulü de paylaşırsınız.» buyurdu.

«— Peki.» dediler.[11]

Hz. Enes anlatıyor: Muhacirler:

«— Yâ Resûlallah! Yanlarına geldiğimiz kavmin emsalini görmedik. Ellerinde azıcık birşeyleri olsa, bizimle paylaşıyorlar. Bolluk içinde olurlarsa da, bol bol veriyorlar. Çalışmalarına iştirak ediyor, mahsule de ortak oluyoruz. Bütün sevap ve mükâfatı onların almasından korkarız.» dediler. Allah'ın Resûlü:

«— Hayır, onları övdüğünüz ve onlara hayır dua ettiğiniz müddetçe, siz de aynı sevaba müstehaksınız.» buyurdu.[12]

Câbir anlatıyor: Ensar, hurma mahsulünü toplayınca, herkes hur-

---

[10] **Buharî** 1/312.

[11] **Buharî:** 1/312; **El-Bidâye** 3/228.

[12] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Yezid b. Humeyd'den; El-Bidâye** 3/228; **Kenz'ul-Ummal** 7/136

masını iki kısma ayırıyordu. Hurma yapraklarının bulunduğu kısım az, diğer kısım çoktu. Muhacirler, istediklerini tercih edebilirlerdi. Daima fazla olan kısmı alıyorlardı. Ensar da yapraklar sebebiyle, az olan kısmı alıyordu. Tâ **Hayber** fethine kadar böyle devam etti. Hayber'in fethi üzerine, Allah'ın Resûlü:

«— Siz, sahip olduğunuz şeylerden bize fazlasıyla verdiniz. Bugün eğer elinizde yeni mahsulünüz olduğu halde, gene de **Hayber** ganimetinden bir hisse almak isterseniz, buyurun alınız.» buyurdu. Onlarsa:

«— Senin bize karşı ileri sürdüğün bazı şartlar vardı. Bizimse sana karşı ileri sürdüğümüz tek şart, bizim cennete girmemizdi. Bu şarta karşılık biz, senin istediklerini yaptık.» dediler. Resûlullah da:

«— Buyurun, ganimetten payınızı alınız.» buyurdu.[13]

Hz. Enes anlatıyor: Hz. Peygamber, Bahreyn'deki mahsulün kendilerine verileceğini ensara bildirdi. Onlar da:

«— Hayır, bir o kadar da muhacir kardeşlerimize verilmedikçe biz de almayız.» dediler. Hz. Peygamber:

«— Hayır, alacaksınız. Bana kavuşuncaya kadar sabredin. Siz benden sonra ikinci plâna itileceksiniz.» buyurdu.[14]

---

[13] **Bezzâr; Mecmeu'z-Zevâid 10/40**
[14] **Buharî, Hz. Enes**'ten.

İSLÂMÎ BAĞLARI KUVVETLENDİRMEK İÇİN, ENSARIN CAHİLİYYET DEVRİNDEKİ BAĞLARI TAMAMEN KESMELERİ

Yahudî Ka'b b. Eşref'in Öldürülmesi:

Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah'ın Resûlü:

«— Kim **Ka'b b. Eşref**'i öldürecek? O, Allah ve Resûlü'ne eza, cefa etmiştir.» buyurdu. Bunun üzerine **Muhammed b. Mesleme** ayağa kalkarak:

«— Yâ Resûlallah, ben öldürebilir miyim?» diye teklifte bulundu.

«— Evet.» buyurdular.

«— Hile yapmama müsaade ediniz.» diye ruhsat istedi. O da:

«— Tabiî, yapabilirsiniz.» buyurdu.

Muhammed b. Mesleme, Ka'b'a gelerek:

«— Bu adam bizden gene sadaka istiyor. Bizi zora koşuyor. Ben sana borç istemeye geldim.» dedi. O ise:

«— Daha ne istiyorsun? Andolsun ki, siz onu bıktırırsınız.» diye karşılık verdi. **Muhammed:**

«— Bir defa ona tâbi olmuş bulunduk. Onu terketmek işimize gelmez. Bakalım, sonu nereye varacak. Senin bize bir veya iki vesak hurma vermeni istemiştik.» dedi. **Ka'b:**

«— Tamam, vereyim. Yalnız, bana rehin vereceksiniz.» dedi. Muhammed:

«— Rehin olarak ne istersin?» dedi. **Ka'b:**

«— Karını.» dedi.

«— Sen Arabın en yakışıklısısın. Karım sana rehin olmaya lâyık değil.»

«— O halde oğullarını ver.»

«— Oğullarımı veremem. Bu, yarın onların alnında kara leke olarak kalır.»

«— Bir veya iki vesak başka birşey ver.»

«— Bu da bizim için ârdır. Fakat sana silâhımı rehin olarak verebilirim.» dedi. Gece silâhı ona getirmeyi va'detti. Gece vakti, **Ka'b**'ın

süt kardeşi **Ebû Nâile** ile beraber, O'nun yanına geldiler. Kaleye, **Ka'b** ailesine seslendiler. **Ka'b** aşağı inmek üzereydi. Karısı:

«— Bu saatte nereye çıkıyorsun?» deyince, **Ka'b:**

«— Gelen, **Muhammed b. Mesleme** ile, kardeşim **Ebû Nâile**'dir. Nasıl çıkmam.» dedi. Kadın:

«— Sanki, damarlarından akan kan şıpırtısını duyuyor gibi oluyorum.» dedi. **Ka'b:**

«— Gelen kardeşim **Muhammed b. Mesleme** ile, süt kardeşim **Ebû Nâile**'dir. Şerefli bir insan, gece vakti ölüme bile dâvet edilse, gider.» dedi. **Muhammed b. Mesleme,** yanındaki iki kişi ile beraber içeri girdi. Yanındakilerin isimlerinin, **Ebû Abd b. Cebr, Haris b. Evs** ve **Abbad b. Bişr** olduğu söylenir ve:

«— **Ka'b** gelince, ben onun saçından söz açacağım. Ve saçını koklıyacağım. Saçlarından sımsıkı tuttuğumu gördüğünüz zaman, vakit kaybetmeden boynunu vurun!» dedi. Bu sırada, **Ka'b** işlemeli deri hırkasıyla aşağı indi. Gelişiyle beraber de, her tarafı güzel koku kapladı. **Muhammed:**

«— Hayatımda bugünkü kadar güzel koku koklıyamadım.» dedi. **Ka'b** ise:

«— Bende, Arap kadınlarının ve yakışıklı Arapların en güzel kokuları bulunur.» diye mukabele etti. **Muhammed:**

«— Saçlarını koklıyabilir miyim?» deyince, **Ka'b:**

«— Hay hay.» dedi. Kendisi kokladı. Arkadaşlarına da koklattı. İkinci defa:

«— Bir daha koklıyabilir miyim?» deyince, gene:

«— Tabiî.» dedi. Bu sefer saçlarını sımsıkı tuttu ve arkadaşlarına:

«— Vurun!» emrini verdi. Böylece **Ka'b**'ı temizlediler. Durumdan da Resûlullah'ı haberdar ettiler. Bunu duyan Resûlullah, Allaha hamd etti.

Dönüşlerinde, **Garkad** denilen ağaçlık yere geldiklerinde, Tekbir getirdiler. O sırada da Resûlullah gece namazı kılmaya kalkmıştı. Tekbir seslerini duyunca, kendisi de tekbir getirdi. **Ka'b**'ın işinin bitirildiğini de anladı. Resûlullah'a geldiler. Hz. Peygamber, onlara:

«— Gözünüz aydın.» buyurdu. Onlar da:

«— Sizin de gözünüz aydın.» dediler. Ve **Ka'b**'ın başını Resûlullah'ın önüne attılar. Resûlullah, Allah'a hamd etti. Bu hâdise üzerine, Yahudiler korkmuşlardı. Hz. Peygamber'e gelip:

«— Efendimiz hile ile öldürüldü.» dediler. Hz. Peygamber de onlara, **Ka'b**'ın yaptıklarını, müslümanlara yaptığı eziyetleri, ölümüne sebep olan hâdiseleri anlattı. Gelenler şaşkına döndüler ve dilleri tutuldu.[15]

---

[15] **Buharî; Feth'ul-Barî** 7/239; **İbn-i Sa'd.**

Bir başka rivayette aynı hâdise şöyle anlatılır:

Allah'ın Resûlü:

«— **Ka'b'ı** kim haklıyacak?» buyurunca, **Muhammed b. Mesleme:**

«— Ben! Yâ Resûlallah, onu ancak ben öldürebilirim.» dedi. Resûlullah da:

«— Gücün yeterse hiç durma.» buyurdu. Bunun üzerine, **Muhammed** üç gün bekledi. Yemedi, içmedi. Bütün bunlara sebep, kafasına koyduğu bu mesele idi. Durumu, Resûlullah'a haber verilince, onu çağırttı. Ve:

«— Niçin yiyip içmiyorsun?» diye sordu.

«— Yâ Resûlallah, sana bir söz verdim. Acaba, bu sözü yerine getirebilir miyim, getiremez miyim, diye düşünüyorum.» cevabını verdi. Resûlullah onları, **Garkad** denilen yere kadar uğurladı ve onlara:

«— Allah adına gidiniz. Allah'ım, bunlara yardım et!» diye dua etti.[16]

Ebû Râfî, Sellam b. Ebil-Hukayk'ın Öldürülmesi:

Abdullah b. Ka'b b. Malik anlatıyor:

Ensardan **Evs** ve **Hazreç,** Allah'ın Resûlü'ne bahşettiği iki kabile idi. Bunlar, iki kahramanın yiğitlikleriyle övündükleri gibi, Resûlullah'ın yanında birbirlerine karşı övünürlerdi. **Evs,** Resûlullah'ı memnun edecek birşey yaptığı zaman, Hazreçliler:

«— Vallahi bu hareketinizle, Resûlullah yanında bize karşı üstünlük iddia edemezsiniz.» derler. Çok geçmeden onlar da, Resûlullah'ın hoşuna gidecek birşey yaparlardı. Hazreç birşey yaptığı zaman, Evsliler aynı şeyi söylerlerdi. Evs, Allah'ın Resûlü'nün düşmanı **Ka'b b. Eşref**'i öldürdüğü zaman, Hazreçliler:

«— Vallahi bununla, bize karşı hiçbir zaman üstünlük iddia edemezsiniz.» dediler. Onlar, **Ka'b** gibi, Resûlullah'a düşman olan birisini öldürmeyi kafalarına koydular. Hayberli, **İbn-i Hukayk**'ı öldürmeyi tasarladılar. Resûlullah'tan, onun işini bitirmek için izin istediler. Hz. Peygamber, kendilerine izin verdi. Selema oğullarından Hazreçli **Abdullah b. Atik, Mesud b. Sinan, Abdullah b. Üneys, Ebû Katadet'ül-Haris b. Ribî, Huzaî b. Esved**'den müteşekkil beş kişilik bir grup, bu iş için yola çıktı. **Eslem** sülâlesinden **Huzaî,** onların dostu idi. Resûlullah, **Abdullah b. Atik**'i onlara başkan tayin etmiş, çocuk ve kadınlara dokunmamalarını da emretmişti. Grup, **Hayber**'e geldi. Geceleyin **İbn-i Hukayk**'ın evini buldular. Evde kilitlenmemiş hiçbir kapı kalmamıştı. Ayrıca da, ev iki katlı idi. Üst kata dışardan merdivenle çıkılıyordu. İkinci kata çıkıp kapıyı çaldılar ve beklediler. Kapıyı karısı açtı. Ve:

---

[16] **İbn-i İshak; Feth'ul-Barî 7/237.**

«— Kimsiniz?» diye sordu. Onlar da:

«— Biz Arabız, yardım taleb ediyoruz.» dediler. Kadın:

«— Efendimiz içerde, buyurun.» dedi.

Dışardan yardım geleceğini tahmin ederek, içeriye girince, onun bulunduğu odanın kapısını kilitledik. Karısı avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. **Ebû Râfî**, yatağı üzerindeydi. Kılıçlarımızı çekerek ona doğru yürüdük. Allah'a yemin olsun ki, karanlıkta sanki serilmiş bir çarşafa benziyen bir beyazlık vasıtasıyla ancak onun olduğu yeri bulabildik. Karısı bağırırken, bizden birisi kılıcı çekti. Resûlullah'ın yasağını hatırlamasaydı, az kalsın kadını öldürecekti. Kılıcını tekrar kınına soktu. Eğer böyle bir yasak olmasaydı, o gece onun da işini bitirmiştik. Kılıçlarımızı indirmeye başladık. **Abdullah b. Üneys** kılıcını **Ebû Râfî'**-nin karnına sapladı. Kılıç, karnını delip geçti. Bu sırada **Ebû Râfî:**

«— Yeter! Yeteer!» diyordu. Odadan dışarı çıktık. **Abdullah b. Atik'**-in gözleri biraz zayıftı. Merdivenden yuvarlandı. Ayağı incindi. Onu sırtımıza alıp, su kanallarından birinin içine girdik. Ateşler yakıp, her tarafa koşuşarak bizi aradılar. Bulacaklarından ümitlerini kestikleri zaman da, geri dönüp **Ebû Râfî'**nin etrafına toplandılar. Bu sırada **Ebû Râfî** can çekişiyormuş. Biz, aramızda bu Allah düşmanının ölüp ölmediğini nasıl bileceğiz, diye düşünürken, içimizden biri:

«— Ben gider, durumu öğrenirim.» dedi ve gitti. Onların arasına karıştı.

Giden diyor ki: **Ebû Râfî**'in karısı ve Yahudi ileri gelenleri, etrafına toplanmışlar, ellerindeki kandilin aydınlığında, onun yüzüne bakıyorlardı. Karısı onlara:

«— Nasıl anlatayım, bilemiyorum. **İbn-i Atik'**in sesini duydum. Sonra da kendi kendime, **İbn-i Atik**'in buralarda ne işi var, diye düşündüm. Yanıldığımı anladım.» diyordu. Sonra, kocasının yüzüne baktı ve:

«— Eyvah, ölmüş!..» dedi. Bense, onun ağzından, bundan başka hoş bir kelime duymadım.

Sonra bize gelip, durumu haber verdi. Arkadaşımızı, sırtımıza alıp, Resûlullah'a geldik. Allah düşmanının öldürüldüğünü haber verdik. Her birimiz, kendisinin öldürdüğünü iddia ediyordu. İhtilâfa düştük. Allah'ın Resûlü:

«— Kılıçlarınızı getirin!» buyurdu. Onları getirdik. Baktı ve **Abdullah b. Üneys**'in kılıcı için:

«— Bu kılıcın sahibi öldürmüş. Üzerinde, yemek artıkları var.» buyurdu.[17]

Berâ bu hâdiseyi şöyle anlatır: Allah'ın Resûlü, Yahudi **Ebû Râfî**'yi

---

[17] **İbn-i İshak; El-Bidâye 4/137; Sîret-ü İbn-i Hişam 2/190**

öldürmek için Ensardan bir grup insan gönderdi. **Abdullah b. Atik**'i de onlara başkan tayin etti. **Ebû Râfî,** Resûlullah'a eziyet ediyor ve O'nun aleyhine birtakım dolaplar döndürüyordu. **Ebû Râfî**'nin Hicaz topraklarında bir kalesi vardı. Giden grup kaleye yaklaştığı zaman güneş batmış, sürüler köye inmişti. **Abdullah:**

«— Siz burada oturun. Ben gider, kapıcıyı kandırır içeri girerim.» dedi. Gitti ve kapıya yaklaştı. Sanki abdest bozuyormuş gibi elbisesine büründü. O sırada herkes içeri girmişti. Kapıcı:

«— **Abdullah**, eğer içeri girmek istiyorsan gir. Zira, kapıyı kilitliyeceğim.» diye seslendi. İçeri girdim ve gizlendim. Herkes içeri girince kapılar kapanmış ve sürgüler çekilmişti. Daha sonra anahtarları alıp, kapıyı açtım. **Ebû Râfî** üst kattaki odasında sohbetine devam ediyordu. Dostları yanından ayrılınca, merdivenlerden çıktım. İçeri girdim. Girdiğim odanın kapısını arkadan kilitledim. Durumdan başkalarının haberdar olup, bana mâni olmamalarını temin için böyle yaptım. **Ebû Râfî**'nin bulunduğu odaya geldim. Oda karanlıktı. Onun da odanın neresinde olduğunu bilemiyordum.

«— Ebû Râfî!» diye hafifçe seslendim.

«— Kim o?» derdemez, sesin geldiği tarafa döndüm ve kılıcımı indirdim. Ben de şaşkındım. Ne yaptığımın farkında değildim. **Ebû Râfî** bağırdı. Ben odadan çıktım. Bir müddet dışarda bekledikten sonra, tekrar içeri girdim.

«— Biraz önceki ses neydi, yâ Ebû Râfî?» diye sordum.

«— Vay anasını! Az önce, odada birisi bana kılıç vurdu.» dedi. Bunun üzerine bir daha aşkettim ve yere yuvarladım. Henüz öldürememiştim. Kılıcımı karnına soktum ve arkasından çıkardım. Öldürdüğüme kani olunca, teker teker kapıları açıp merdivene kadar geldim. Düz yere geldiğimi sanarak ayağımı atmamla yuvarlanmam bir oldu. Ay, ortalığı aydınlatıyordu. Bacağım kırıldı. Bacağımı sarığımla sardım. Kale kapısına gelip oturdum. Ölüm haberini almadan oradan ayrılmamaya karar verdim. Horozlar öterken, surun üzerinde tellâl:

«— Hicazlıların tâciri **Ebû Râfî** öldü!» diye bağırıyordu. Bunun üzerine ben de oradan ayrılarak, arkadaşlarımın yanına geldim ve onlara:

«— Müjde! Allah, **Ebû Râfî**'nin canını aldı.» dedim. Resûlullah'a gelip durumu anlattım.

«— Uzat ayağını.» buyurdular. Ayağımı uzattım. Kırık yeri sıvazladı. Katiyyen bir daha ağrı hissetmedim.[18]

---

[18] **Buharî; El-Bidaye** 4/137.

Yahudî İbn-i Şeybe'nin Öldürülmesi:

Muhayyısa'nın kızı anlatıyor: Allah'ın Resûlü:

«— Kim Yahudi, ileri gelenleriyle karşılaşırsa, hemen öldürsün!» buyurdu. Bunun üzerine, **Muhayyısa, İbn-i Şeybe** üzerine atılıp, onu öldürdü. **Huveyyısa** ise o sırada İslâm'a girmemişti ve **Muhayyısa**'dan daha yaşlı idi. **Muhayyısa** onu öldürünce, **Huveyyısa,** kendisini dövmeye ve şöyle demeye başladı:

«— Ey Allah düşmanı, adamı öldürdün! Vallahi karnındaki yağlar bile, onun malıdır, nankör!» dedi. **Muhayyısa** ise:

«— Eğer Allah'ın Resûlü, seni öldürmemi emretseydi, çoktan kelleni koparmıştım.» Vallahi bu **Huveyyısa**'nın İslâm'a girmesini sağlıyan ilk hâdisedir. **Huveyyısa:**

«— Demek, **Muhammed,** benim öldürülmemi emretse, beni de öldürürsün.» dedi. O ise:

«— Evet.» diye cevap verdi.

Bunun üzerine **Huveyyısa:**

«— Seni bu hale getiren din, gerçekten hayreti mucip.» diye mukabele etti.[19] İslâm'a girdi.[20]

---

[19] **Hılye; Kenz'ul-Ummal** 7/90.

[20] **İbn-i İshak.**

BENÎ KAYNUKA, BENÎ NADİR VE BENÎ KUREYZA SAVAŞLARI VE ENSARIN BU HUSUSTAKİ GAYRETİ

Benî Kaynûka Hadisesi:

Allah'ın Resûlü **Bedir** savaşında Kureyş'i mağlûp ettiği zaman Yahudiler, **Benî Kaynuka** çarşısında toplanmışlardı. Hz. Peygamber, onlara:

«— Ey Yahudiler, Bedir'de Kureyş'in başına gelenler, sizin başınıza gelmeden müslüman olun.» teklifinde bulundu. Bunun üzerine onlar:

«— Kureyşliler savaşmasını bilmezler. Eğer bize çatarsan, nice yiğit olduğumuzu anlarsın.» dediler. O sırada şu âyet nâzil oldu: **«Kâfir olanlara de ki: Siz mutlaka yenileceksiniz. Cehenneme sürüleceksiniz. Cehennem ne fena bir yataktır! Size, karşı karşıya gelen iki fırkanın halinde âyet, ibret ve işaret vardır. Bunlardan biri, Allah yolunda dövüşüyordu. Öteki kâfirdi. Ve kâfirler, mü'minleri aşikâre kendilerinin iki misli görüyorlardı. Allah dilediğini yardım ile takviye eder. Bunda basiretli olanlar için ibretler vardır.»**[21]

Aynı mevzuda bir başka rivayette, Yahudiler:

«— Ey **Muhammed,** gururlanma, sen, Kureyş'in çapulcu takımı ile savaştın. Onlar savaş tekniğini bilmiyorlardı. Eğer bizimle savaşırsan nice yiğit olduğumuzu anlarsın. Bizim gibisi ile şimdiye kadar karşılaşmadın.» dediler.[22]

Kureyşliler, mağlup oldukları zaman, müslümanlar, Yahudi dostlarına:

«— Allah'ın sizi, **Bedir'**deki gibi bir mağlubiyete dûçar etmesinden önce, müslüman olun.» dediler. **Malik b. Sayf** ise, buna cevaben:

«— Kureyş'ten savaş bilmeyen bir kalabalığı mağlup etmeniz, size gurur vermiştir. Eğer biz size karşı çıkmaya karar verirsek, kendinizde bizimle savaşacak bir güç bulamazsınız.» dedi. Bunun üzerine **Ubade b. Sâmit:**

---

21 Al-i İmran 12-13; **İbn-i İshak, İbn-i Abbas**'dan; **Feth'ul-Bari** 7/334.

22 **Ebû Davut** 4/141.

«— Ya Resûlallah! Yahudi dostlarım, cesur, silâhları çok, güçleri fazladır. Ben, Yahudi dostluğundan Allah'a ve Resûlü'ne sığınırım. Allah ve Resûlü'nden başka dostum da yok.» dedi. **Abdullah b. Übeyy** ise:

«— Fakat ben, Yahudi dostluğundan vazgeçemem. Onlarla mutlaka dostluğunu devam ettirmesi gereken birisiyim.» dedi. Allah'ın Resûlü:

«— Yâ **Ebel-Hubab, Ubade b. Sâmit**'e karşı, Yahudi dostluğu ile gururlanana bak! Bu durum senin lehine, onun aleyhinedir.» buyurdu. Hemen arkasından da:

«— O halde bu dostluğuna devam et.» dedi. Ve şu âyet nâzil oldu: **«Ey îman edenler, Yahudilerle Hıristiyanları dost edinmeyin. Onlar, birbirlerinin yârıdırlar. Onlardan yâr edinen de onlardan olur. Hak Teâlâ zalim insanları doğru yola iletmez. Kalbinde illet bulunan kimselerin, bunlarla dost olmak için, onların tarafına koşuşarak, başımıza bir felâket gelmesinden korkarız, dediklerini görürsün. Belki de Allah zafer bahşeder, yahut da kendileri tarafından bir iş çıkarır da, onlar içlerinde gizledikleri şeyden pişman olurlar. İman edenler de derler ki: Olanca kuvvetleriyle sizinle beraberiz, diye yemin edenler bunlar mı? Onların bütün yaptıkları boşa gitti. Kendileri de ziyana uğradılar. Ey îman edenler: İçinizden her kim dininden dönerse, Allah ona bedel, kendi tarafından sevilen, ve kendisini seven insanlar getirir. Bunlar, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı katıdırlar. Allah yolunda savaşırlar. Ayıplayanların tutumlarından korkmazlar. Bu, Allah'ın öyle bir lütfudur ki, onu dilediğine verir. Zira, Allah'ın keremi geniştir ve ona kimin lâyık olduğunu bilir. Sizin dostunuz, yardımcınız, yalnız Allah'tır, Allah'ın peygamberidir. Namazı dosdoğru kılan, zekât veren, Allah'a baş eğen mü'minlerdir. Her kim Allah ile peygamberini ve îman edenleri dost edinirse, bunlar Allah tarafı olduklarından, Allah tarafının galip geleceğinden emin olsun. Ey îman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve kâfirlerden dininizi eğlence sayan ve onunla eğlenenleri dost edinmeyin. Mü'minseniz Allah'a karşı gelmekten sakının. Onları namaza dâvet ettiğiniz zaman, akılları ermediği için, namazı eğlence sayarak onunla alay ederler. De ki: Ey kitap ehli! Bizim Allah'a ve bize gönderilen ile daha önce gönderilene inanmamızdan çoğunuzun fâsık olmasından başka, sizi bizden hoşlandırmayan ne var? De ki: Size Allah nezdinde daha şiddetli cezaya uğramak itibariyle daha kötüsünü haber vereyim mi? O kimseler ki, Allah onlara lânet etmiş, gazabına uğratmış, onlardan maymunlar, domuzlar ve şeytana tapan kimseler yapmıştır, yerleri en fena yer olanlar, doğru yoldan büsbütün sapanlar, bunlardır. Bunlar, size geldikleri zaman inandık, derler; halbuki kâfir gelmişler, kâfir olarak çıkmışlardır. Onların gizlediklerini Allah iyi bilir. Onlardan çoğu, günaha girmeye, tecavüze, haram mal yemeğe ko-**

şuşurlar. Ne çirkin işler yapıyorlar! Neden onların âlimleri, zahitleri, kendilerine günah olanı söylemiyor, haram malı yemekten men etmiyorlar. Bunların yaptıkları da ne çirkin! Yahudiler dediler ki: Allah'ın eli bağlıdır, sıkıdır. Dediklerinden dolayı, onların elleri bağlansın, lânete uğrasınlar. Hayır, Allah'ın elleri açıktır. Dilediği gibi ihsan eder. Sana Tanrın tarafından gönderilen Kur'an, onların azgınlığını, îmansızlığını artıracak. Biz, onların arasına Kıyamet Günü'ne kadar, düşmanlık ve nefret saldık. Onlar her ne zaman harp için ateş yakarlarsa, biz onu söndürürüz. Onlar, yeryüzünde fesat çıkarmağa uğraşırlar. Allah ise fesat çıkaranları sevmez. Kitap ehli olanlar inanıp, fenalıktan sakınsalardı, şüphesiz kötülüklerini örter, onları nimet cennetlerine korduk. Onlar, Tevrat'ı, İncil'i ve kendilerine gönderileni yerine getirmiş olsalardı, tepeden, yerden yağan, biten nimetler içinde kalır, onları yerlerdi. Onların içinde gidişi doğru olan, orta yolu tutanlar da vardır. Çoğu ise ne çirkin işler yaparlar. Ey peygamber, sana Tanrı'n tarafından gönderileni herkese bildir, eriştir. Böyle yapmazsan, peygamberlik vazifeni yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Şüphe yok ki, Allah, inanmıyarak kâfir olan insanları hidayete erdirmez.»[23]

Benî Kaynuka, Allah'ın Resûlü ile savaşa tutuştuğu zaman, **Abdullah b. Ubeyy b. Selül,** Yahudilerin durumlarıyla ilgilendi. Onların tarafını tuttu. **Ubade b. Sâmit,** Allah'ın Resûlü'ne geldi. **Ubade** de, **Abdullah b. Übey** gibi, Yahudilerle anlaşması olan, **Avf oğulları**'ndandı. Yahudilerle dostluktan vazgeçip, Allah'a ve Resûlü'ne yaklaştı:

«— Yâ Resûlallah! Allah'ı, Resûlü'nü ve mü'minleri dost kabul ediyorum. Kâfirlerle olan ittifaktan ve onların dostluğundan da vazgeçiyorum.» dedi. **Râvî, Abdullah** hakkında şu âyetler nâzil oldu, der: **«Ey îman edenler, Yahudilerle Hıristiyanları dost edinmeyin. Onlar, birbirlerinin yârıdırlar. Onlardan yâr edinen de onlardan olur. Hak Teâlâ, zalim insanları doğru yola iletmez. Kalbinde illet bulunan kimselerin bunlarla dost olmak için onların tarafına koşuşarak, başımıza bir felâket gelmesinden korkarız, dediklerini görürsün. Belki de Allah, zafer bahşeder. Yahut da kendi tarafından bir iş çıkarır da onlar, içlerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olurlar. İman edenler de derler ki: Olanca kuvvetleriyle, sizinle beraberiz, diye yemin edenler bunlar mı? Onların bütün yaptıkları boşa gitti. Kendileri de ziyana uğradılar. Ey îman edenler, içinizden her kim, dininden dönerse, Allah ona bedel, kendi tarafından sevilen ve kendisini seven insanlar getirir. Bunlar, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı zorludurlar. Allah yolunda savaşırlar. Ayıplayanların tutumlarından korkmazlar. Bu, Allah'ın öyle bir lütfudur ki, onu dilediğine verir. Zira, Allah'ın lütfu geniş ve lütfa ki-**

---

[23] Maide 54-70; **İbn-i Cerir; Tefsir-u İbn-i Kesir** 2/69 **Zühriden.**

min lâyık olduğunu bilir. Sizin dostunuz, yardımcınız, yakınınız Allah'tır, Allah'ın peygamberidir; namazı dosdoğru kılan, zekât veren, Allah'a baş eğen mü'minlerdir. Her kim Allah ile peygamberi ve îman edenleri dost edinirse, bunlar Allah tarafı olduklarından, Allah tarafının galip geleceğinden emin olsun.»[24]

Ben-in Nadîr Hâdisesi:

Kureyş kâfirleri, **Bedir** savaşından önce, **Abdullah b. Übey** ve benzeri putperestlere bir mektup yazmışlar, Hz. Peygamber ve eshabını himaye etmeleri sebebiyle onları tehdit etmişlerdir. Bütün Arap âlemi ile üzerlerine yükleneceklerini bildiriyorlardı. Bunun üzerine, **Abdullah b. Übey** ve etrafı, müslümanlarla savaşa karar verdiler. Bunu duyan Allah'ın Resûlü, onların bulunduğu yere geldi. Ve:

«— Kureyş'in sizi aldattığı gibi, kimse sizi aldatmamıştır. Onların asıl niyeti aranıza nifak sokmaktır.» buyurmuştur. Allah'ın Resûlü'nün bu sözlerini duyunca, gerçeği anlayıp, kafaları aymış ve bu işten vazgeçmişlerdir. Kureyşliler, Bedir savaşından sonra da, Yahudilere mektup yazmış ve: «Sizin hem silâhlarınız ve hem de kaleleriniz var. Müslümanları imha edebilirsiniz.» demişler ve onları da tehdit etmişlerdir. Bunun üzerine **Ben-in-Nadir**, Hz. Peygamber'e sûikaste karar vermiştr. Allah'ın Resûlü'ne:

«— Eshabından yanına üç kişi alarak bize gel. Seni bizden üç kişilik bir ilim heyeti karşılayacak. Eğer, bunlar sana îman ederlerse, biz de, sana tâbi oluruz.» diye haber göndermişlerdir. Hz. Peygamber tarafından bu teklif kabul edilmiştir. Yahudilerin âlim dedikleri üç kişilik heyetleri de silâhlanmıştır. Yahudilerin bu davranışlarından haberdar olan, **Ben-in-Nadîr**'li bir kadın, vaziyetten, Medine'li müslüman kardeşini haberdar etmiştir. Bunun üzerine bu zat, Allah'ın Resûlü, **Ben-in-Nadîr**'e varmadan bu haberi yetiştirmiştir. Haberi duyan Hz. Peygamber, ikinci gün birlikler hazırlamış ve **Ben-in-Nadîr**'i muhasara etmiştir. Sonra, **Benî Kureyza** üzerine yürümüş, onları da muhasara ederek andlaşma yapmıştır. Tekrar, **Ben-in-Nadîr**'e dönen Hz. Peygamber, onlarla savaşa tutuşmuş, onları yurtlarını terke ve sürgünü kabule mecbur etmiştir. Yahudiler, silâhlarının dışında, develerinin götürebileceği kadarını yükleyip götürdüler. Hatta, evlerinin kapılarını yıkıp tahrip ettikleri evlerinin işe yarayabilecek tahtalarını dahi yükleyip götürdüler. Yahudilerin bu sürgünleri, Şam tarafına yapılan ilk sürgündür.[25]

---

[24] **Maide 54-59; İbn-i İshak: Ubade b. Sâmit**'ten; **El-Bidâye: 4/4.**

[25] İlk sürgün: Tarihte Güney Arabistan'dan kuzeye doğru yapılan ilk mecburî göç olduğu için bu isim verilmiştir.

Allah'ın Resûlü, Yahudilerin suikastından haberdar olunca, onları muhasara etti. Onlardan istediğini aldı. Kan dökmemek, topraklarından ve yurtlarından çıkarak, Şam civarına sürgüne göndermek üzere onlarla anlaşma yaptı. Anlaşmaya göre, her üç kişiye bir yük devesi, bir de su taşıyan deve verilecekti.[26]

Diğer bir rivayette, Allah'ın Resûlü onlara elçi gönderip, üç gün içinde yurtlarını terketmelerini emretmişti.[27]

Bir diğer rivayette de, **Muhammed b. Mesleme**'yi onlara elçi göndererek: «Ülkemi terkedin. Bu suikastten sonra burada oturamazsınız, size on gün mühlet veriyorum.» haberini göndermişti.[28]

Benî Kureyza Hadisesi:

Hz. Aişe anlatıyor:

Hendek savaşında müslümanları seyre çıktım. Arkamda birtakım ayak sesleri işittim. Döndüğüm zaman **Sa'd b. Muâz**'la, amcasının oğlu **Haris b. Evs**'i gördüm. **Haris**'in elinde kalkanı vardı. **Sa'd** de zırhlı olarak geliyordu. Gözleri açıktaydı. **Sa'd**'in bakışlarından korktum. **Sa'd,** vücutça halkın en yapılısı ve en uzunu idi. Şiir söylüyordu: «Azıcık bekle de, hecin devesi yetişsin. Ecel geldiği zaman, ölüm ne kadar güzeldir.»

Hemen kalkıp, çabucak bir bahçeye girdim. O sırada, içlerinde **Ömer b. Hattab**'ın ve miğferli bir zâtın bulunduğu müslüman bir cemaatle karşılaştım. **Hz. Ömer,** bana:

«— Niçin geldin? Vallahi çok cesursun! Başına belâ gelmiyeceğinden veya kurtulacağından bu kadar emin misin ki, dolaşıyorsun.» dedi. O kadar ayıpladı ki, o anda yer yarılıp içine girseydim, daha iyi olurdu. Miğferli olan zât, miğferini geri itti. Bunun **Talha b. Ubeydullah** olduğunu gördüm. **Talha, Hz. Ömer**'e:

«— Yâ **Ömer,** ayıp! Sabahtan beri çok ileri gittin. Allah'tan başka, nereye kaçıp, kime sığınabiliriz!» diye çıkıştı.

İbn-ül Arika denilen bir Kureyşli, **Sa'd**'e ok atıyor ve:

«— Al işte. Ben **İbn-ül Arika**'yım.» diyordu. Ok, **Sa'd**'in kol damarına isabet etti. Damarı parçaladı. Bu sırada **Sa'd** Allah'a şöyle yalvarıyordu: «Allah'ım, **Benî Kureyza** belâsından kurtulup, emin olmadıkça benim canımı alma.»

Benî Kureyza, cahliyyet devrinde, **Sa'd**'in dostu ve hâmisi idi. **Sa'd** yarasına okudu. Allah da müşrikler tarafına doğru bir rüzgâr estirdi.

---

26 **Beyhekî, İbn-i Abbas**'dan.
27 **Tefsir-u İbn-i Kesir** 4/333
28 İbn-i Sa'd; Feth'ül-Barî 7/233.

Allah, savaşta mü'minlere yardım etti. O, kuvvetli ve azizdir. Zafer kazanıldı.

Ebû Süfyan ve beraberindekiler ric'at edip, **Tihame**'ye ulaştılar. **Uyeyne b. Bedr** ve beraberindekiler, ric'at edip **Necid**'e vardılar. **Benî Kureyza** da dönüp, kalelerine sığındı. Allah'ın Resûlü de **Medine**'ye döndü. Mescid'de, **Sa'd**'e, deriden bir çadır kurdurdu. O sırada Cibrîl geldi. Üstü başı, toz toprak içindeydi. Ve:

«— Silâhı mı bıraktın? Hayır! Silâhı bırakma. Vallahi melekler, henüz silâhlarını bırakmadılar. **Benî Kureyza** üzerine git ve onlarla savaş! emrini getirdi. Allah'ın Resûlü, zırhını giydi. Herkesin sefere bineği ile hazır olması için ilânlar yaptırdı. **Benî Ganm**'e uğradı. —Onlar mescid civarında otururdu.—

«— Size gelen kimdir?» diye sordu.

«— **Dıhyet-ül Kelbî**.» dediler.

Dıhyet-ül Kelbî, sakalıyla, yaşı ile, yüzü ile Cebrâil'e benzerdi. Hz. Peygamber, **Benî Kureyza**'ya gelip muhasara etti. Muhasara 25 gün sürdü. Muhasara şiddetlenip, sıkıntı başgösterince, onlara:

«— Allah'ın Resûlü'nün vereceği hükme rıza göstererek, teslim olunuz.» teklifinde bulunuldu. **Ebû Lübâbe b. Abdülmünzir**'le istişare ettiler. O, hepsinin kılıçtan geçirilmesi tavsiyesinde bulundu. Yahudiler:

«— Biz, **Sa'd b. Muâz**'ın vereceği hükmü kabul eder, bu şartla teslim oluruz.» dediler. Allah'ın Resûlü:

«— Tamam, **Sa'd b. Muâz**'ın vereceği hükme uyulmasını biz de kabul ediyoruz.» buyurdu. **Sa'd,** hurma dallarından yapılmış semerli bir eşek üzerinde hâdise mahalline getirildi. Kavmi etrafını sarmıştı. Yahudiler ona:

«— Yâ **Sa'd,** işte bunlar senin anlaşma yaptığın, himayesine sığındığın kimseler. Bugün felâkete uğradılar. Durumlarını sen daha iyi biliyorsun.» dediler. **Sa'd** hiç karşılık vermedi. Dönüp de onlara bakmadı bile. Yahudi evlerine yaklaştığı zaman, kendi kavmine dönüp şöyle dedi:

«— Allah'ın emrini yerine getirmekte, hiçbir dedikoduya aldırmamam gereken vakit gelmiştir.»

Ebû Saîd der ki: Uzaktan **Sa'd b. Muâz** gözüktüğü zaman, Allah'ın Resûlü:

«— Büyüğünüz, efendiniz geliyor, ayağa kalkın. Onu indirin.» buyurdu. **Hz. Ömer** ise:

«— Efendimiz Allah'tır.» dedi. Tekrar Allah'ın Resûlü:

«— Onu indirin.» buyurdu. İndirdiler. Hz. Peygamber:

«— Onlar hakkında hükmünü ver.» buyurdu. O da:

«— Eli silâh tutanlarının kılıçtan geçirilmesine, çoluk çocuklarının

esir edilmesine, mallarının müslümanlara dağıtılmasına hükmediyorum.» dedi. Hz. Peygamber:

«— Onlar hakkında, Allah'ın ve Resûlü'nün vereceği hükmün aynını verdin.» buyurdu. Sonra **Sa'd:**

«— Allah'ım! Eğer Kureyş ile yapılan harpten sonra, Resûlü'nün göreceği bir başka iş bıraktıysan, canımı alma ki, ben de Resûlü'ne yardım edeyim. Şayet, Kureyş'le peygamberimizin arasındaki harp sona ermişse, beni kendi yanına al.» diye dua etti. Yarası deşildi. İyileşiyordu. Hatta yaranın ağzında ufacık bir delik kalmıştı. Allah'ın Resûlü'nün kendisi için kurduğu çadıra döndü. Allah'ın Resûlü, **Ebû Bekir** ve **Ömer** de, onun yanına geldi. Allah'a yemin ederim ki, **Ömer**'in ağıdını, Ebû Bekir'inkinden ayıramıyordum. O sırada ben odamda idim. Onlar, Allah'ın buyurduğu gibi, «birbirlerine karşı merhametli» idiler.[29]. **Alkame** der ki:

«— Anneciğim, o sırada Allah'ın Resûlü ne yapıyordu?» diye sordum. **Hz. Aişe:**

«— O kimseye ağlamazdı. Fakat birisi için üzüldüğü zaman sakalını tutardı. Bu sefer de sakalını tutmuştur.» dedi.[30]

---

[29] Fetih, 29.

[30] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel: Hz. Aişe**'den **El-Bidâye** 4/123; **İbn-i Sa'd** 3/3; **Mecmeu'z-Zevâid** 6/138, 9/309; **El-İsâbe** 1/274; **Kenz'ul-Ummal** 7/40, 7/42.

ENSARIN DİNDEKİ ŞEREFLİ MEVKİLERİYLE İFTİHAR ETMELERİ

Hz. Enes anlatıyor:

Evs ve **Hazreç** isimli iki kabile birbirlerine karşı şöyle övünüyorlardı. **Evs:**

«— Bizden, meleklerin yıkadığı **Hanzale b. Rahib** çıkmıştır.» Hazreç:

«— Bizden, kendisi için arş'ın titrediği **Sa'd b. Muâz** çıkmıştır.» Evs:

«— Bizden, arıların koruduğu **Asım b. Sabit b. Ebi Leflâh** çıkmıştır. **Hazreç:**

«— Bizden, şahitliği iki kişinin şahitliğine bedel olan **Huzeyme b. Sabit** çıkmıştır.» Hazreçliler:

«— Bizden, Peygamber zamanında Kur'an'ı toplayan 4 kişi vardır. Onların dışında bu işle uğraşan olmamıştır. **Zeyd b. Sâbit, Übey b. Ka'b, Muâz b. Cebel** ve **Ebû Zeyd**'dir.» derlerdi.[31]

---

[31] **Mecmeu'z-Zevâid** 10/41, **Hz. Enes'den; El-Müntehab** 5/139.

ENSARIN DÜNYA ZEVKLERİNDEN VE DÜNYA METAINDAN VAZGEÇİP ALLAH'I VE RESÛLÜ'NÜ HOŞNUT ETMELERİ

Mekke'nin Fethinde Ensar:

Abdullah b. Rebah anlatıyor:

İçlerinde benim ve Ebû Hüreyre'nin bulunduğu bir heyet **Muaviye'**-nin huzuruna çıktı. Aylardan Ramazandı. Bir kısmımız da yemek yapıyordu. **Ebû Hüreyre**, kendilerine lüzumundan fazla yaptı. **Haşim** de:

«— O bizi sık sık, evine veya çadırına davet eder.» dedi. Ben de:

«— Ben de daha fazla yemek yapıp, onları göçümü konaklattığım yere davet edemez miyim?» dedim. Yemek yapılmasını emrettim. Akşamleyin de **Ebû Hüreyre** ile karşılaştım. Ve:

«— Yâ **Ebû Hüreyre**, bu akşam bana davetlisin.» dedim. O da:

«— Benden evvel davrandın.» dedi.

«— Evet.» dedim. Onları davet ettim. O akşam bana geldiler. **Ebû Hüreyre:**

«— Ey Ensar! Size bir hâtıramızı nakledeyim mi?» dedi. Mekke'nin fethini anlattı. Ve şöyle devam etti: «Allahın Resûlü gelip, Mekke'ye girdi. Ordunun bir kanadında **Zübeyr**, öbüründe **Halit**, ortada da **Ebû Ubeyde** vardı. Onlar, vadiyi ele geçirdiler. Allah'ın Resûlü de birliğinin başında idi. Kureyş, muhtelif kabilelerden, birtakım çapulcu devşirmişti. Kureyşliler:

«— Bunları öne süreceğiz. Eğer bunlar kazanırsa, nasıl olsa, bunlarla beraberiz. Eğer bunlar kaybederlerse, istedikleri ücretlerini veririz.» dediler.

Allah'ın Resûlü, gözleriyle beni arayıp buldu. Ve:

«— Yâ **Ebû Hureyre!**» dedi.

«— Buyur, yâ Resûlallah!» dedim.

«— Bana Ensarı çağır! Sakın Ensardan başkası gelmesin!» buyurdu.

Hemen onları çağırdım. Gelip, Allah'ın Resûlü'nün etrafında toplandılar. Allah'ın Resûlü onlara:

«— Kureyş'in çapulcularını ve yardakçılarını görüyor musunuz?» Sonra elleriyle onları ayrı ayrı gösterdi:

«— Ekin gibi onları biçin. İşinizi bitirince de **Safa**'da buluşalım.» buyurdu. Gittik. Biz onlardan hadsiz, hesapsız kestik. Onlarsa bize birşey yapmadılar. **Ebû Süfyan:**

«— Ey Allah'ın Resûlü, Kureyş'in her şeyi mübah kılındı. Bundan sonra, Kureyş diye bir kavim kalmıyacak.» dedi. Allah'ın Resûlü ise:

«— Kim kendi evine girerse, o emindir. Kim **Ebû Süfyan**'ın evine sığınırsa o emindir.» buyurdu. Herkes evine girip kapandı. Allah'ın Resûlü, **Hacer-i Esved**'e gelip, onu ziyaret etti. **Kâbe**'yi de tavaf etti. Elinde eğri tarafından tuttuğu bir yay vardı.

Tavafını yaparken, **Kâbe**'nin bir tarafında duran, müşriklerin kendisine ibadet ettiği bir putun yanına gelince, yay ile puta vurmaya başladı ve: **«Hak geldi, bâtıl yok oldu. Bâtıl yok olmaya mahkûmdur.»**[32] âyetini okudu. Daha sonra **Safa** tepesine geldi. Kâbe'yi görebileceği yüksekçe bir yere çıktı. Ellerini kaldırdı. Allah'a dua etmeye başladı.

Ensar ise düzlükteydi. Birbirlerine:

«— **Hz. Muhammed**, memleketini özledi, aşiretine acıdı.» dediler. O sırada vahiy geldi. Vahiy geldiğini biz de anlardık. Vahiy hali geçinceye kadar, kimse Allah'ın Resûlüne dönüp de bakamazdı. Vahiy bitti. Allah'ın Resûlü başını kaldırdı. Sonra:

«— Ey Ensar cemaati, **Muhammed**, memleketini özledi, aşiretine acıdı, diyen siz misiniz?» diye sordu. Onlar:

«— Evet, bunu biz söyledik, ey Allah'ın Resûlü.» dediler.

«— O halde size ne diyeyim: Şunu bilin ki, ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm. Allah'a ve size hicret ettim. Yaşarsam, sizinle beraber yaşarım. Ölürsem de, sizinle beraber ölürüm.» buyurdu. Ensar ağlamaya başladı.

«— Vallahi, bu sözlerimiz, Allah ve Resûlü'ne karşı sevgimizden dolayı söylenmiş sözlerdir.» diyorlardı. O ise:

«— Allah ve Resûlü de sizi tebrik etmiş ve sizi mazur görmüştür.» buyurdu.[33]

Huneyn'de Ensar ve Hz. Peygamber'in onların Vasıfları Hakkındaki Sözleri:

Huneyn savaşında, **Hevâzin**, **Gatafân** ve diğer kabileler sürüleri ve çoluk çocuklarıyla beraber gelmişlerdi. Allah'ın Resûlü'nün yanında, on-

---

[32] İsrâ, 81.

[33] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Abdullah b. Rebah**'dan; **Müslim** ve **Necâr, Ebû Hureyre**'den; **El-Bidâye** 4/307; **Kenz'ul-Ummal** 7/135; **İbn-i Ebî Şeybe.**

binlerce Eshabı ve Mekke fethinde serbest bırakılıp da harbe iştirak edenler vardı. Bunlar, Allah'ın Resûlü'nü terk edip geri döndüler. Tek başına kaldı. O sırada birbiri peşinden iki defa nida etti. Sağına döndü:

«— Ey Ensar!» buyurdu. Ensar:

«— Buyur, yâ Resûlallah! Emret, seninle beraberiz.» dediler. Sonra soluna döndü:

«— Ey Ensar!» buyurdu. Ensar:

«— Buyur, yâ Resûlallah! Emret, seninle beraberiz.» dediler. O, beyaz bir katırın üzerindeydi. Katırdan indi. Ve:

«— Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm.» buyurdu. Müşrikler, mağlup olmuş, o gün çok ganimet ele geçirilmişti. Ganimeti muhacirlerle, Mekkelilerden savaşa iştirak edenler arasında paylaştırdı. Ensara birşey vermedi. Ensar:

«— Sıkıntıya düşüldüğü zaman biz çağrılırız. Ganimet başkalarına dağıtılır.» diye dedikodu yaptılar. Allah'ın Resûlü'nün bundan haberi oldu. Onları bir çadırda topladı. Ve:

«— Ey Ensar! Bu duyduğum nasıl bir söz?» diye üzüntüsünü bildirdi. Onlar sustular. Arkasından:

«— Ey Ensar! İnsanların dünya nimetlerine, sizinse Allah'ın Resûlü'ne sahip olmanız, onu yurdunuza götürmeniz hoşunuza gitmiyor mu?» buyurdu. Onlar:

«— Nasıl gitmez.» diye cevap verdiler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

«— Bütün insanlar bir tarafa, Ensar da başka bir tarafa gitse, mutlaka Ensar'ın tarafına giderdim.» buyurdu. **Hişam** der ki:

«— Sen de bunu gördün mü, yâ **Ebû Hamza**?» diye sordu. O ise:

«— Nasıl görmem.» diye cevap verdi.[34]

Allah'ın Resûlü, Huneyn savaşında aldığı ganimetleri, müellefe-i kulûb ve diğer Araplar arasında paylaştırdı. Ensar'a az veya çok hiçbir şey düşmedi. Ensardan şu kabile gücendi. Hatta içlerinden birisi:

«— Andolsun ki, artık Allah'ın Resûlü kavmine kavuştu, geri dönmez.» dedi. **Sa'd b. Ubade,** Resûlullah'a gelip:

«— Ey Allah'ın Resûlü, Ensardan şu kabile, sana gücendi.» dedi. O:

«— Hangi hususta?» buyurdu.

«— Şu ganimetleri paylaştırman hususunda. Onları kavmine ve diğer Araplara dağıttın, onlara bir pay ayırmadın.»

«— Yâ **Sa'd**, senin bu husustaki kanaatin ne?» diye sordu. O:

«— Ben de, kavmimden bir ferdim.» diye cevap verdi. **Resûlullah:**

«— Kavmini şu çitin içinde topla. Toplandıklarını da bana bildir.»

---

[34] **Buhari, Hz. Enes**'den **El-Bidâye** 4/347; **Kenz'ul-Ummal** 5/307; **İbn-i Ebî Şeybe.**

buyurdu. **Sa'd** onlara seslendi. Orada toplandılar. Muhacirlerden de bir grup gelip, toplantıya katılmak istediler. Kendilerine müsaade edildi. Bir diğer gruba müsaade edilmedi. Ensardan hiç kimse dışarda kalmamıştı. Hz. Peygamber geldi. **Sa'd:**

«— Ey Allah'ın Resûlü, Ensardan, toplanmasını emrettiğin bu kabile toplandı.» dedi. Hz. Peygamber yüksek bir yere çıktı. Allah'a hamd ve senâlarda bulundu. Sonra:

«— Ey Ensar, ben size geldiğim zaman, siz şaşkın, yoksul ve birbirinize düşmandınız. Allah sizi hidayete erdirdi, sizi bolluğa kavuşturdu. Size, birbirinizi sevdirdi, değil mi?» buyurdu. Onlar:

«— Evet.» diye cevap verdiler.

«— Ey Ensar, bana cevap vermiyecek misiniz?»

«— Ey Allah'ın Resûlü, ne diyelim, nasıl cevap verelim? Lütuf Allah ve Resûlü'ne aittir.» dediler. O ise:

«— Andolsun ki, isteseydiniz, doğru söylediniz, tasdik edildiniz, derdiniz: Kovulmuş olarak yanımıza geldin, seni bağrımıza bastık, yoksul olarak geldin, sana yardım ettik. Korkarak geldin, seni emniyete kavuşturduk. Arkasızdınız, sana yardım ettik, derdiniz.» buyurdu.

«— Lütuf ve kerem Allah'a aittir.» dediler.

«— Ey Ensar, çok basit bir miktar dünya metaı yüzünden mi gücendiniz? Ben, bunlarla, müslüman olan bir kavmi İslâm'a ısındırdım. Size de, Allah'ın İslâm nimetinden ayırdığı payı kâfi gördüm. Ey Ensar, buna memnun olmadınız mı? Herkese evine, davar ve deve götürüyor. Sizse, Allah'ın Resûlü'nü götürüyorsunuz. Andolsun ki, bütün insanlar bir tarafa, Ensar da bir tarafa gitse, Ensarın gittiği tarafa giderdim. Eğer, hicret etmemiş olsaydım, Ensardan biri olmak isterdim. Allah'ım, Ensara, Ensarın çocuklarına, çocuklarının çocuklarına merhamet et.» buyurdu. Bunun üzerine Ensar, gözyaşı döktü. Sakalları ıslandı. Sonra da:

«— Rab olarak Allah'tan, pay olarak Resûlü'nden hoşnuduz.» dediler. Resûlullah ayrıldı. Onlar da dağıldılar.[35]

Allah'ın Resûlü, **Huneyn**'de, **Hevazin**'den aldığı ganimetleri taksim etti, hem de çok güzel taksim etti. Kureyş'ten bir gruba ve bir başka cemaate fazlasıyla verdi. Ensar buna gücendi. Hz. Peygamber, bunu duyunca, onların konakladıkları yere geldi. Sonra:

«— Ensardan burada olanlar, kendi ağırlıklarının yanına gitsin.» buyurdu. Şehadet getirdi. Allah'a hamd-ü senâ etti, ve:

«— Ey Ensar! Kalplerini İslâm'a ısındırmak istediğim bazı kimse-

---

[35] **İbn-i İshak, Ebû Said'il-Hudri**'den; **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; El-Bidâye** 4/358; **Mecmeu'z-Zevâid** 10/30; **İbn-i Ebî Şeybe, Ebû Said-i Hudrî'den; Kenz'ul-Ummal** 7/135, 136; **Buharî, Abdullah b. Zeyd b. Âsım**'dan.

lere ganimetten fazla pay vermem hususundaki sözlerinizi duydum. Allah onların kalplerine İslâm'ı sokmuştur. Belki, gerçek müslüman olurlar diye böyle yaptım. Ey Ensar! Allah size iman nimetini lütfetmedi mi? Sizi en şerefli bir kavim yapmadı mı? Size en güzel bir isim, Allah'ın ve Resûlü'nün yardımcıları ismini vermedi mi? Eğer hicret olmasaydı, Ensardan biri olmak isterdim. Bütün insanlar bir tarafa, siz de başka bir tarafa gitseydiniz, mutlaka sizin gittiğiniz tarafa giderdim. Siz, başkalarının davar ve deve götürmesine mukabil, Allah'ın Resûlü'nü götürmenizden hoşnut değil misiniz?» buyurdu. Ensar, Hz. Peygamber'in bu sözlerini işitince:

«— Razıyız.» dediler.

«— O halde, söylediklerimi tasdik edin.» buyurdu. Onlar:

«— Yâ Resûlallah! Biz karanlıkta idik. Allah, seni vasıta ederek bizi nura çıkardı. Biz bir ateş çukurunun kenarında idik. Allah senin vasıtanla bizi kurtardı. Sapıktık. Seninle bizi hidayete erdirdi. Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, Peygamber olarak **Hz. Muhammed'**-den hoşnuduz. Ey Allah'ın Resûlü, en geniş sınırlar içindesin. İstediğini yap.» dediler. Allah'ın Resûlü ise:

«— Keşke bu sözlerin dışında birtakım sözlerle cevap verseydiniz, o zaman doğru söylediniz, derdim. Kovulmuş olarak geldin, seni bağrımıza bastık yalanlandın, seni tasdik ettik. Arkasız kaldın, sana yardım ettik. Başkalarının reddettiği şeyleri biz kabul ettik, deseydiniz, o zaman doğru söylemiş olurdunuz.» buyurdu. Ensar:

«— Lütuf ancak, Allah'ın ve Resûlü'nündür. Resûlü'nün lütfu ve keremi herkesedir.» dediler. Ağladılar. Hem de çok ağladılar. Hz. Peygamber de onlarla beraber ağladı.[36]

Allah, Hevâzin'den Resûlü'ne ganimetler bahşedince, o, bazılarına yüzer deve verdi. Ensar:

«— Allah, Resûlü'nü affetsin. Kureyş'e verip, bizi unutuyor. Halbuki sallanan bizim kılıçlarımız.» dediler. Bu Resûlullah'a haber verildi. Onlara adam gönderdi. Deriden bir çadır içinde topladı. Ensarın dışındakileri çağırmadı. Toplandıkları zaman, ayağa kalktı:

«— Bana kadar gelen sözlerinizin aslı ne?» diye sordu. Ensarın ileri gelenleri:

«— Yâ Resûlallah! Fakat ileri gelenlerimiz böyle birşey söylemediler. İçimizden bazı gençler söylemişlerdir. Allah, Resûlü'nü bağışlasın. Bizim kılıçlarımızın hak ettiğini, Kureyş'e veriyor, bizi ihmal ediyor.» dediler, diye cevap vermişlerdi. Allah'ın Resûlü ise:

«— Ben, küfürden yeni kurtulup İslâm'a girmiş olanları, dine ısın-

---

[36] **Taberânî, Sâid b. Zeyd'den; Mecmeu'z Zevâid 1031.**

dırmak için veriyorum. Başkalarının mal götürmesine karşılık, sizin Peygamberi yurdunuza götürmeniz hoşunuza gitmiyor mu? Andolsun ki, onların aldıklarından daha hayırlısını götürüyorsunuz.» buyurdu. Onlar:

«— Hakkımıza razıyız, hoşnuduz.» dediler. O ise:

«— İlerde ikinci plâna itileceksiniz. Allah'a ve Resûlü'ne kavuşuncaya kadar sabredin. Ben Havz'ın başındayım.» buyurdu. Fakat sabredemediler.[37]

ENSAR'IN VASIFLARI

Allah'ın Resûlü'ne **Bahrey**'den bir miktar mal getirildi. Muhacirler ve Ensar da bunu duydu. İkinci gün, Resûlullah'a geldiler... Ensara:

«— Ben, sizin çok feragat edip, az tamahkâr olduğunuzu biliyorum.» buyurdu. Allah'ın Resûlü, **Ebû Talha**'ya:

«— Kavmine selâm söyle, onlara, kendilerinin iffetli ve sabırlı olduklarını bildiğimi haber ver.» buyurdu.[38]

Allah'ın Resûlü, **Sa'd b. Muâz**'ın yanına geldi. **Sa'd** can çekişiyordu. Allah'ın Resûlü ona:

«— Allah, kavmin efendisini hayırla mükâfatlandırsın. Sen, Allah'a verdiğin sözü yerine getirdin. Allah da sana verdiği sözü mutlaka yerine getirecektir.» buyurdu.[39]

ENSARIN CÖMERTLİĞİ VE HİZMETLERİ

Hz. Peygamber'in Ensar'a İkramı ve Üseyd b. Hudayr Kıssası:

Hz. Peygamber, ganimet dağıtırken, yanına **Üseyd b. Hudayr** geldi. Ensardan, **Benî Zafer** kabilesinden bir ailenin ihtiyacı olduğu hatırlatıldı. Bu ailenin ekserisi kadındı. Hz. Peygamber, **Üseyd**'e:

«— Geciktin, yâ **Üseyd**, elimizde birşey kalmadı. Yeni bir ganimet geldiğini duyarsan bu aileyi bana hatırlat.» buyurdu. Daha sonra, Bey-

---

[37] **Buharî, Enes b. Malik**'den; **El-Bidâye** 4/356; **Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Enes b. Malik**'ten (Siz benim en yakınımsınız. Onlar bana sizden daha uzak. Ensar bendendir, benim bir parçamdır.) ziyadesi vardır.

[38] **Bezzar, Enes**'den; **Mecmeu'z-Zevâid** 10/41; **Kenz'ul-Ummal** 7/136 (Ebû Talha'nın yakalandığı bir hastalık sırasında, Resûlüllaha geldiği kaydı vardır.)

[39] **İbn-i Sa'd** 3/9 **Abdullah b. Şeddâd**'dan; **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Bezzar, Aaişe**'den (İki Ensar evinin arasına konaklıyan bir kadına zarar gelmez.» ilâvesi vardır. **Mecmeu'z-Zevâid** 10/40.

tülmal'e Hayber'den arpa ve hurma geldi. Hz. Peygamber bunları halka paylaştırdı. Ensara da verdi. Hem de bolca verdi. Bu aileye de verdi. Hem de fazlasıyla. **Üseyd b. Hudayr,** teşekkür ederek:

«— Ey Allah'ın Nebîsi, Allah seni en güzel mükâfat ile mükâfatlandırsın.» dedi. Allah'ın Resûlü:

«— Siz, ey Ensar cemaati! Allah da size en güzel mükâfatı versin. Sizin iffetli ve sabırlı olduğunuzu biliyorum. Benden sonra, işlerde ve ganimet taksimlerinde, başkaları size tercih edilecek. Benimle Havz'ın başında buluşmaya kadar sabredin.» buyurdu.[40]

Bana kavmimden, Zafer kabilesinden bir aile ile **Benî Muaviye**'den diğer bir aile geldi. Ve:

«— Bizim hakkımızda Allah'ın Resûlü ile konuş. Bize ganimetten bir pay versin veya Beytülmal'den birşeyler versin.» dediler. Onunla konuştum:

«— Tamam, herbirine ganimetten bir pay vereceğim. Eğer yeni bir ganimet gelirse ondan da onlara hisse ayıracağım.» buyurdular. Ben de ona:

«— Yâ Resûlallah! Allah seni hayır ile mükâfatlandırsın.» dedim. Cevaben:

«— Allah sizi de hayır ile mükâfatlandırsın. Biliyorum ki, siz iffetli ve sabırlı insanlarsınız. Ve benden sonra başkaları size tercih edilecek, geri plâna itileceksiniz.» buyurdu.

Ömer b. Hattab, halka ganimet taksim ederken, bana da bir elbise gönderdi. Bense bu elbiseyi beğenmedim. Namaz kılarken Kureyşli bir genç bu elbiselerden, birini sürüyerek gidiyordu. O zaman Allah'ın Resûlü'nün şu sözünü hatırladım: «Benden sonra başkaları size tercih edilecek, geri plâna itileceksiniz.» Kendi kendime, Allah ve O'nun Resûlü asla yalan söylemez, dedim. Bunu duyan birisi, **Ömer**'e gidip, durumu anlatmış. Ben namaz kılarken **Ömer** çıkageldi. Ve:

«— Yâ **Üseyd,** namazını bitir.» dedi. Namazımı bitirdiğim zaman bana:

«— Neler söyledin? Haberini aldım. O gencin üzerinde gördüğüm elbiseyi ben ganimet payı olarak falana göndermiştim. O, Bedir savaşında ve Akabe bîatlarından birisinde bulunmuştur. Bu genç ise o elbiseyi bu zâttan satın alıp giymiştir. Zannederim ki, bu hâdise benim hilâfetim zamanında cereyan etmiştir.» dedi. Bense, O'na:

«— Ey mü'minlerin Halifesi! And olsun ki, ben bu hâdisenin, senin

---

[40] **İbn-i Adiy; Beyhakî; İbn-i Asâkir: Hz. Enes**'den; **Kenz'ul-Ummal 7/135; El-Müstedrek 4/79.**

hilâfetin zamanında cereyan etmediğini zannetmiştim.» diye cevap verdim.[41]

Muhammed b. Mesleme ile Hz. Ömer Arasında Geçen Hadise:

Mescide giderken yolda bir Kureyşli gördüm. Üzerinde iyi bir elbise vardı.

«— Bunu sana kim verdi?» diye sordum.

«— Mü'minlerin halifesi.» diye cevap verdi. Yoluma devam ettim. Yolda üzerinde aynı kumaştan bir elbisesi olan bir başka Kureyşli gördüm.

«— Bunu sana kim verdi?» dediğimde:

«— Mü'minlerin Halifesi.» diye cevap verdi.

Mescide girdim. Tekbir getirerek sesimi yükselttim. «Allah büyüktür, Allah ve Resûlü doğru söyler.» diye yüksek sesle bağırdım. **Hz. Ömer** sesimi işitmiş, bana kendisine gitmem için adam göndermiş. Namaz kılacaktım, elçi geldiği zaman mutlaka gitmem gerektiğini tebliğ etti. Ben de namazımı bitirmedikçe ona gitmemeğe karar verdim. Namaza durdum. **Hz. Ömer** gelip yanıma oturdu. Namazı bitirdiğim zaman:

«— Bana, Allah'ın Resûlü'nün mescidinde tekbir ile sesini yükseltmenin ve Allah ve Resûlü doğru söyler demenizin mânasını anlatır mısınız?» diye sordu. Ben:

«— Mescide gitmeğe niyet ederek yola çıktım. Yolda, üzerinde elbise olan Kureyşli falan oğlu falan ile karşılaştım. Bunu sana kim verdi, diye sorduğumda, Halife, dedi. Yoluma devam ettim, üzerinde elbise olan ikinci bir Kureyşli ile karşılaştım. Bunu sana kim verdi, dediğimde, yine aynı cevabı aldım. Yolda, bu sefer Ensardan üçüncü bir şahısla karşılaştım. Onun üzerindeki elbise, ilk ikisininkinden daha âdi idi. Ona da, bunu sana kim verdi, dediğimde, Halife, diye cevap verdi. Ey mü'minlerin Emîri! Allah'ın Resûlü: «Benden sonra başkaları size tercih edilecek.» buyurmuştu. Ben, Allah'ın Resûlü'nün söylediklerinin aksine bir davranışın senin zamanında olmasını istemezdim.» dedim. **Hz. Ömer** ağladı ve:

«— Allah'tan beni affetmesini niyaz ederim. Bir daha böyle şeyleri tekrar etmiyeceğim.» dedi. Bundan sonra **Hz. Ömer**'in hiçbir Kureyşliyi Ensara tercih ettiği görülmemiştir.[42]

---

[41] **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Useyd b. Hudayr**'dan; **Mecmeu'z-Zevâid 10/33**

[42] **İbn-i Asâkir, Muhammed b. Mesleme**'den; **Kenz'ul-Ummal 2/329.**

Hz. Peygamber'in Sa'd b. Ubade'ye İltifatı:

Sa'd b. Ubade, oğlu ile beraber, Allah'ın Resûlü'nün yanına gelip, selâm verdi. Resûlullah:

«— Buraya buyurun.» diyerek yer gösterdi. Ubade'yi sağına oturttu. Ve:

«— Hoş geldiniz. Hoş geldiniz.» dedi. Çocuğu, Hz. Peygamber'in huzurunda duruyordu. Ona:

«— Sen de otur.» buyurdu. Çocuk da oturdu. Sonra:

«— Yaklaş.» dedi. Yaklaştı. Allah'ın Resûlü'nün elini ve eteğini öptü. O zaman Hz. Peygamber:

«— Ben de Ensardanım, ben de Ensarın çocuğuyum.» buyurdu.

Sa'd:

«— Senin bizi şereflendirdiğin gibi, Allah da senin şerefini arttırsın.» dedi. **Hz. Peygamber:**

«— Allah benden önce sizi şerefli kılmıştır. Benden sonra, başkaları size tercih edilecek. Havzın başında bana kavuşuncaya kadar sabırlı olun.» buyurdu.[43]

Cerir'in Enes'e Hizmeti:

Cerir, bir yolculukta benimle beraberdi. Ve bana hizmet ediyordu.

«— Ben, Ensarın, Allah'ın Resûlü'ne yaptığı hizmetleri gördüm. Artık bundan sonra onlara hizmetten başka birşey düşünemiyorum.» dedi.[44]

Ebû Eyyûb-ül Ensarî'nin İbn-i Abbas'a Misafir Olması ve İbn-i Abbas'ın Ona Hizmeti:

Ebû Eyyûb, Muaviye'ye gelip, borcu olduğundan yakındı. Ondan bir yakınlık göremediği gibi, hoşuna gitmeyen sözlere şahit oldu. Ve:

«— Allah'ın Resûlü'nden: Benden sonra başkaları size tercih edilecek, yüzünüze bakılmıyacak! buyurduğunu duydum.» dedi. **Muaviye:**

«— Sizinle ilgili daha neler söyledi?» deyince:

«— Sabırlı olun dedi.» diye cevap verdi. **Muaviye:**

«— O halde sabırlı olun.» dedi. Bunun üzerine **Ebû Eyyûb:**

«— Vallahi bir daha, senden hiçbir şey istemiyeceğim.» deyip ayrıldı. Basra'ya gitti. **İbn-i Abbas**'a misafir oldu. **İbn-i Abbas,** evini kendisine tahsis etti. Ve:

«— Senin Allah'ın Resûlü'ne yaptığını, ben de sana yapacağım.» dedi. Ailesini evinden çıkardı.

---

[43] **İbn-i Asâkir:, Zeyd b. Sabit**'ten; **Kenz'ul-Ummal** 7/134; **Buharî Neseî; Darekutnî; El-Mîzan** 2/3.

[44] **Bgavî; Beyhakî; İbn-i Asakir, Hz. Enes**'den; **Kenz'ul-Ummal** 7/136.

«— Evdekilerin hepsi senin.» dedi. Ayrıca, kırkbin nükût, yirmi köle verdi.[45]

İbn-i Abbas'ın, Ensarın İşini Görmek İçin Vali Nezdindeki Teşebbüsleri:

Biz, Ensarın **Hz. Ömer** —veya **Hz. Osman**— den bir talebimiz vardı. Önce, **Abdullah b. Abbas'**a ve Allah'ın Resûlü'nün eshabından bir grubun yanına gittik. **İbn-i Abbas** ve beraberindeki heyet, vaziyeti anlattı. Ensarı ve menkıbelerini anlattılar. Vali biraz ağır davrandı. **Hassan:**

«— Bizim, sizden talep ettiğimiz çok önemli bir iştir.» dedi. Vali, onlarla istişare ediyordu. Oradan kalktılar ve Vali'yi mazur gördüler. Ancak, **Abdullah b. Abbas:**

«— Hayır, olamaz. Ensarın evi yok, onlar vaktiyle yardım ettiler. Barındırdılar.» dedi. Onların faziletlerini anlattı.

«— Bu, Allah'ın Resûlü'nün şairidir, onu müdafaa etmiştir.» dedi. Abdullah, Vali ile geniş geniş konuştu. Ona bütün ihtiyaçları arzetti. O da, ihtiyacımızı görmekten başka çare bulamadı. Dışarı çıktık. Allah, onun konuşması sebebiyle bizim hacetimizi gördürmüştü. Ben, **Abdullah'**ın elinden tuttum. Onu övüyor ve ona dua ediyordum. Mescidde, **İbn-i Abbas'**ın yanında bulunan heyetle karşılaştım. Durumu bilmiyorlardı. Onlara vaziyeti anlattım.

«— O, sizin bize en çok hayrı dokunanınızdır.» dedim.

«— Evet.» dediler. **Abdullah** için de:

«— Gerçek şu ki, O, Peygamberliğin ve **Muhammed** (s.a.v.) in verasetine, en çok lâyık olanınızdır.» dedim. Abdullah'ı işaret ederek:

«— Konuştuğu zaman, söylenmesi gereken sözlerin hepsini söylerdi. Sözleri seçkindi. Cümleleri arasında ne bir fazlalık, ne de kesinti vardı. Gönüllerdekinin hepsine tercüman olurdu. Ciddî de olsa, şaka da olsa, ihtiyaç sahibinin arzusunu dile getirirdi. Güçlük çekmeden yücelere çıktın. Zirvelere ulaştın. Bu mevkilere hak ederek yükseldin.» dedi.[46]

Diğer bir rivayette, yukarıdakilere ek olarak, **Hassan:**

«— Ona, Hz. Peygamber hidayet yolunu göstermiştir. Onun tabiatını almıştır.» dedi. Yanında bulunanlar:

«— Yeter yâ **Hassan**! Dayanamıyoruz.» dediler. **Hassan** bunun **İbn-i**

---

[45] **Rüyânî; İbn-i Asakir, Hubeyb b. Ebî Sabit'**ten; **Kenz'ul-Ummal** 7/95; **Mecmeu'z-Zevâid** 9/323; (İbn-i Abbasın, Ebû Eyyub'a borcunun tutarından beş misli fazla verdiği, tarlasında çalıştırmak için köle istediği, onu da fazlasıyla aldığı kaydı vardır.); **Müstedrek** 3/461.

[46] **Müstedrek** 3/544, **Abdurrahman b. Eb'iz-Zinâd'**dan, O babasından ve **Abdullah b. Fadl b. Abbas b. Ebî Rabia b. Haris'**den

Abbas olduğunu söyledi. Yanındakiler de onu tasdik ettiler. **Hassan, İbn-i Abbas'ı** şiirle medhe başladı: «İbn-i Abbas'a rasgeldiğin zaman, onun her topluluk içinde, üstün olduğunu görürsün. ... Yiğit ve cömert yaratılışlısın. Edebî konuşursun. Uyuşuk ve mesuliyetsiz değilsin.» dedi. O zaman, Vali:

«— Hassan, uyuşuk tâbiriyle vallahi beni kastediyor. Ama gerçek durumu Allah bilir.» dedi.[47]

ENSAR İÇİN DUA VE NİYAZ ETMEK

Su taşıyan deve bulunamaması, Ensar arasında sıkıntı yarattı. Toplanıp, Resûlullah'a gittiler. Ondan, kendilerine, bir kuyu kazılması talebinde bulundular. Allah'ın Resûlü, onlara:

«— Hoş geldiniz, hoş geldiniz, hoş geldiniz! Bugün benden istediklerinizin hepsini yerine getireceğim. Allah da sizin için istediğim şeylerin hepsini verecek.» buyurdu. Ensar, birbirine:

«— Bunu fırsat bilin, ondan affınız için dua etmesini talep edin» dedi. Ve:

«— Ey Allah'ın Resûlü, bizim affedilmemiz için dua ve niyazda bulun.» diye rica ettiler. O:

«— Allah'ım, Ensarı affet, Ensarın çocuklarını affet. Çocuklarının çocuklarını affet.» diye dua etti.[48]

Allah'ın Resûlü'nün şöyle dediğini işittim:

«— Yemenliler ve Kahtanlılar gibi sağlam imanları var. Adnan sülâlesi gibi sert. Himyeriler gibi, Arapların lideri ve kılıcı, **Mezhic** gibi Arapların beyni ve süsü; **Ezd** gibi Arapları birleştiren bir köprü ve onların hamisi, **Hemedanlılar** gibi Arapların en şereflisi ve zirvesi. İşte bunlar Ensardır. Allah'ım, dinini ayakta tutan Ensarın şerefini artır. Onlar beni bağırlarına basan, bana yardım eden, beni himaye eden kimselerdir. Onlar benim, dünyada eshabım, ahirette de, tarafımda bulunanlardır. Ümmetimden ilk cennete girecekler de bunlardır.»[49]

Hz. Ebû Bekir, bir hutbesinde:

«— Andolsun ki, biz ve Ensar, Şair'in haklarında şöyle dediği insanlarız: Allah bizim adımıza Cafer'i mükâfatlandırsın. Yenilmek üze-

---

47 **Taberânî, Hassan b. Sabit**'ten; **Mecmeu'z-Zevâid** 9/284.

48 **Müsned-i Ahmet b. Hanbel, Enes b. Malik**'den; **Mecmeu'z-Zevâid** 10/40, 41; **Bezzar; Taberânî** («... Zürriyetlerini ve komşularını da affet» ilâvesi var.)

49 **Taberânî,** Ensardan Avfdan; **Mecmeu'z-Zevâid** 10/41; **Kenz'ul-Ummal** 7/134.

reyken bizi o gelip kurtardı. Düşmanlar bizi perişan etmek için olmadık çarelere başvurmuşlardı. Ama bundan sonra böyle birşeye kalkışırlarsa, günlerini görürler.»[50]

HİLÂFET MESELESİNDE ENSARIN TERCİH EDİLMESİ

Hz. Peygamber'in Kureyş Hakkındaki Sözleri:

Ebû Bekir, bir grup Medinelinin yanında iken, Allah'ın Resûlü'nün vefat haberi geldi. Hemen **Hz. Ebû Bekir**, koşarak, Hz. Peygamber'in evine gitti. Yüzünü açtı:

«— Anam, babam sana kurban olsun. Dirin de, ölün de ne kadar güzel! Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, **Muhammed** öldü.» dedi. **Ebû Bekir** ve **Ömer**, beraberce çıkıp, **Benî Saide Sakifesi**'ne hareket ettiler. Yolda âdeta, birbirlerini kovalarcasına sür'atli gidiyorlardı. Oraya geldiler. Önce, **Ebû Bekir** konuştu. Ensarla ilgili bütün âyetleri zikrettiği gibi, Allah'ın Resûlü'nün hadislerini de hatırlattı. Ve:

«— Allah'ın Resûlü'nün bütün insanlar bir tarafa, Ensar da bir tarafa gitse, mutlaka Ensarın gittiği tarafa giderdim, buyurduğunu bilirsin. Ve yine yâ **Sa'd**, —sen otururken— Allah'ın Resûlü'nün, Kureyş, bu işin lideridir, iyiler, onların iyisine, kötüler de onların kötüsüne tâbi olacak, buyurduğunu da biliyorsun.» dedi. **Sa'd:**

«— Doğru söylüyorsun, biz yardımcı, siz ise lidersiniz.» diye mukabele etti.[51]

Benî Saide Sakifesi Hâdisesi:

Allah'ın Resûlü vefat edince, Ensar hatipleri **Benî Saide Sakifesi**'nde kalkıp konuştular. İçlerinden birisi şöyle dedi:

«— Ey Muhacirler, Allah'ın Resûlü, sizden birisini bir işe tayin edince, yanına bizden de bir tane verirdi. Kanaatimize göre, hilâfet makamında da iki kişinin olması gerekir: Birisi sizden, diğeri bizden.» Ensar hatipleri, peşpeşe kalkarak, bu fikir üzerinde durdular. **Zeyd b. Sabit** kalktı:

«— Allah'ın Resûlü, muhacirlerdendi. İmam da muhacirlerden oluyor. Biz ise Ensarız (yardımcılarız). Daha önce de, Allah'ın Resûlü'nün yardımcıları (Ensarı) idik.» dedi. **Ebû Bekir** ayağa kalktı:

«— Ey Ensar, Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın. Adınıza konuşa-

---

[50] **Osman b. Muhammed b. Zübeyrî**'den.

[51] **Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Taberî; Humeyd b. Abdurrahman-İl Himyerî'**den; **Kenz'ul-Ummal** 3/137; **Mecmeu'z-Zevâid** 5/191.

cağına da sabır ve sebat versin. And olsun ki, bunun dışında bir görüş ileri sürerseniz, katiyyen sizinle anlaşamayız.» dedi. Sonra, **Zeyd b. Sabit, Ebû Bekir'**in elinden tuttu:

«— İşte halifeniz, bîat edin.» dedi.[52]

Hz. Peygamber vefat edince, Ensar, **Sa'd b. Ubade**'nin etrafında toplandı. Daha sonra **Ebû Bekir, Ömer** ve **Ebû Ubeyde b. Cerrah** da geldiler. **Hubab b. Münzir** kalktı. —Bedir savaşına katılanlardandı—

«— Bir başkan bizden, bir de sizden. And olsun ki, biz, hilâfeti sizden kıskanmıyoruz, ey cemaat! Fakat, babalarını ve kardeşlerini öldürdüklerimizin başa gelmesinden korkuyoruz.» dedi. Bunun üzerine **Ömer** kalkıp:

«— Eğer durum senin dediğin gibi ise, yaşamak neye yarar? Hiçbir zaman böyle olmayacak.» dedi. Sonra **Ebû Bekir** kalkıp konuştu:

«— Biz lideriz. Siz de yardımcımızsınız. Hilâfet, böylece bir hurma yaprağının ikiye ayrılması gibi, aramızda taksim edilmiş olur.» dedi. İlk önce, bîat eden **Beşir b. Sa'd b. Ebî'n-Nu'man** oldu... Halk, **Ebû Bekir'**in etrafında toplanmış, ganimetten kendilerine düşen paylarını alıyorlardı. **Ebû Bekir, Adîy b. Neccar** sülâlesinden, yaşlı bir kadının payını, **Zeyd b. Sabit** ile göndermişti. Kadın:

«— Bu nedir?» diye sordu. **Zeyd:**

«— **Ebû Bekir'**in kadınlara ayırdığı ganimet hissesidir.» diye cevap verdi.

«— Bana müslüman oldum diye, rüşvet mi veriyorsunuz?» dedi.

«— Hayır.» dediler.

«— O halde, dinimi terketmemden korktuğunuz için veriyorsunuz!» dedi.

«— Hayır.» dediler.

«— Vallahi, katiyen bundan birşey almıyacağım.» dedi.

Zeyd, Ebû Bekir'in yanına döndü. Kadının sözlerini nakletti. **Ebû Bekir** de:

«— Biz de, katiyen verdiğimizi geri almayız.» dedi.[53]

BEŞ CİLTLİK KİTABIN
BİRİNCİ CİLDİNİN SONU

---

[52] **Tayâlisi; İbn-i Sa'd** 3/151; **İbn-i Ebî Şeybe; Beyhakî** 8/143, **Ebû Said-i Hudrî**'den; **Mecmeu'z-Zevâid** 5/183; **Taberânî; Müsned-i Ahmet b. Hanbel; Kenz'ul-Ummal** 3/140. . .

[3] **İbn-i Sa'd; Taberî, Kasım b. Muhammed**'den; **Kenz'ul-Ummal** 3/130.